

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputationum, Quæstionum, & Articulorum. In Tractatu de Peccatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ.
De Peccatis.

Post Tractatum de Actibus humanis, hoc est, post traditas regulas, seu principia, quibus actus humani conformes esse debent, ut sint honesti, ac boni, agere Theologi solent de peccatis, seu disformatibus cum dictis regulis morum: inde de gratia, quæ defectus admissos emendat, & ad meritum (de quo post gratiam disputant) vel inchoandum, vel augendum, unicè juvat. Hoc ordine & nos pergemos. & primò à peccatis incipiemus, ut ab his absoluti, ad gratiam perveniamus: & cum hac ad meritum progrediamur. Agit autem Angelicus de peccatis 1. 2. à quest. 71. usque ad 89. inclusive. Postquam nempe prioribus quæstionibus egit de hominie fine, scilicet beatitudine, & via ad illam, scilicet actionibus moralibus, sapienter pergit ad indicando errores, quibus à via recta deficiimus, hoc est, ad explicanda peccata, quorum expositio quoad quæstiones primarias nunc nostra est scopus. Dixi primarias; plura enim quæstia de eisdem peccatis Theologiae morali expli-canda ex more relinquimus.

DISPUTATIO I.

De Peccato Actuali.

Peccatum, latissimè sumptum, est defectus à regula dirigente ad finem. Est autem triplex, *Nature*, *Artis*, & *Moris*. Primum, seu peccatum *nature*, est defectus substantia creatæ à communi naturæ ordine, ac veluti lege: v. g. *claudicatio*, *surditas*, *cæcitas* &c. Alterum, sive peccatum *artis*, est defectus à regulis artis: e. g. *sollicitus respectu Grammaticæ*, *impeta pictura*, vel *delineatio respectu pictoria* &c. Tertium, seu peccatum *moris*, aut *morale* (quod solum nobis considerandum proponitur) est defectus liber à regula morum, seu à lege obligante ad ultimum finem. Et hoc est peccatum propriè dictum; nam, quando à Rhetoribus auctor sceleris, scelus dicitur: vel quando in S. Scriptura Deuter. 9. v. 21. vitulus aureus; vel ad Rom. 7. v. 13. concupiscentia; vel Isa. 53. v. 12. poena peccati: vel 2. Cor. 5. v. 21. & Osee. 4. v. 8. sacrificium pro peccato, vocatur *peccatum*, tropica locutio

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

est, de qua hinc non agimus. Dividitur autem peccatum propriè dictum in *actuale*, *habituale*, & *originale*. Prima hac disputatione de primo, sequentibus duabus de reliquis duobus agemus.

QUESTIO I.

De Essentia Peccati Actualis.

ARTICULUS I.

Quid sit, & quotuplex peccatum actuale.

Dico 1. Peccatum actuale rectè definitur ex S. Augustino, l. 22, contra Faustum c. 27. Factum, vel datum, vel concupitum aliquid contra eternam legem, ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. qui ibidem docet, sufficer auctoritatem S. Augustini, in contrarium: hoc est, ut argumentis, in contrarium alios, prævaleat: communiter etiam reliqui Theologi eandem definitionem admittunt; quamquam enim sit disjunctiva, & forte etiam alias minutias logicas non observet, tamen clarior est definitio, & ad instructionem fidelium valde apta; quia statim distinguit peccata cordis, oris, & operis: convenit etiam omni, & soli, quæ sunt primariae dotes bonæ definitionis. Si quis tamen velit evitare disjunctionem, poterit cum S. Ambrosio 1. de Paradiso. c. 8. ac Magistro Sententiarum l. 2. dist. 35. l. posthac Suarez in 1. træct. 5. disp. 1. n. 1. & alii, peccatum definire, quod sit *Liber transgressio legis Divinae*.

Dicitur 1. *libera*; quia absque libertate non datur peccatum; unde idem prædicatum etiam subaudiri debet in definitione S. Augustini, scilicet, dictum, vel factum, vel concupitum liberum. Dicitur 2. *Transgressio legis Divinae*; quia, ut iterum suppono ex træct. de actibus humanis. à n. 176. regula moralitatis est lex eterna DEI, cui, si actus est conformis, est bonus: si autem disformis, est malus, seu peccatum. Ubi nota, actus contrarios legibus humanis, esse etiam contrarios legi Divinæ; quia hæc jubet, legibus humanis nos subdi: & ut rectè Suarez loc. cit. sicut nulla est potestas, nisi à DEO, ita nulla lex obligat, nisi in virtute legis Divinæ. Non tamen ideo leges omnes sunt juris Divini; nam jus Divinum est illud, quod est immediate à DEO latum, aut ex speciali commissione DEI; qualiter non sunt latæ leges, quæ humanæ di-

A

scuntur.

cuntur. Hæc definitio etiam clara est, omni-que, & soli definito conveniens, adeoque bona.

4. Dividitur jam peccatum actuale com- muniter in peccatum commissionis, & omissionis. Illud est actus liber contra legem prohibentem; istud est omissionis libera actus præcepti contra legem præcipientem: & tale peccatum etiam est omissionis pura libera, quæ est possibilis ex tract. de act. hum. n. 10. Ut autem peccato pura omissionis aptetur definitio Augustini, debet etiam intelligi, non dictum, vel non factum &c. cùm enim contrariorum eadem sit ratio, facile ex dicto, vel facto, intelligitur etiam, non dictum &c. 2. Dividitur in peccatum proprium, quod fit à persona, cui imputatur: & alienum, quod ab alio fit, alteri tamen ob moralem aliquem influxum, vel causalitatem, etiam attribuitur.

Dividitur 3. in peccatum spirituale, & carnale. Istius generis sunt, quæ sensibili carni delectatione perficiuntur, ut peccata gulae, atque luxuriae: illius generis sunt, quæ animi delectatione perficiuntur, qualia sunt reliqua peccata capitalia. Dum autem Apostolus ad Galat. à v. 19. inter opera carnis etiam recenset ea peccata, quæ alijs spiritualia censentur, latius sumit peccata carnis, pro omnibus iis, quæ, ex naturæ nostræ in Adamo corruptione, pullulare solent.

5. Dividitur ulterius 4. peccatum actuale in peccatum cordis, oris, & operis. Primum in mente, & volitione perficitur: secundum verbis: tertium operibus consummatur. 5. In peccatum ex ignorantia, fragilitate, & malitia. Primum fit, cùm quis ex ignorantia culpabili peccat: secundum, quando ex temptationis, aut passionis vehementia labitur: tertium, quod studiosè, & quia quis vult DEUM offendere, absque ignorantia, & vehementi passione, committitur, estque ex genere suo gravissimum. 6. In peccatum per excessum, & per defectum; cùm enim virtus, e.g. liberalitas, consistat in medio, qui nimis opes effundit, per excessum peccat prodigaliter: qui nimis parcè dat, peccat per defectum avaritiae.

Dividitur 7. In peccatum contra DEUM, proximum, & seipsum; quamvis enim omne peccatum sit contra DEUM, & ejus offensa, tamen peculiariter peccatum contra DEUM dicitur peccatum illud, quod versatur circa materiam, directè pertinentem ad DEUM. e.g. circa materiam fidei, spei, charitatis, aut religionis &c. cuiusmodi sunt peccata contra primam tabulam decalogi, seu tria priora præcepta. Peccatum contra seipsum est, quod est contra bonum proprium. e.g. gula, & luxuria, contra bonum sanitatis, & corporis. Peccatum contra proximum est, quod bono proximi adversatur. e.g. furtum, detractione, homicidium: cuiusmodi sunt pleraque contra secundam decalogi tabulam, seu posteriora præcepta. 8. in peccatum mortale, & veniale, de qua divisione fuisse infra: modò sufficiat dixisse, illud mortem animæ, hoc est, damnationem æternam afferre: non item secundum, cuius venia facilior est. Plures divisiones dari possent: sed facilis ad captum, & pro memoria, hinc inde, pro occasione plures explicabuntur.

6. Ob. 1. S. Paulus ad Rom. 2. v. 12. ait, Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege peri-

bunt: ergo etiam peccari potest sine lege, adeoque non omne peccatum est contra legem. Resp. dist. conf. peccari potest sine lege Judaica, de qua ibi loquitur Apostolus, conc. conseq. sine omni legi naturali, vel Divina, neg. conseq. Responsio firmatur ex ipso Apostolo ibidem v. 14. dicente, quod gentes sine lege, sibi ipsi sint lex: ergo non sunt prolsus sine omni legi. Per hoc tamen, ut recte Viva in propositione, 2. ab Alexander VIII. damnatam de peccato Philosophico n. 10. ait, non intelligit Apostolus, ipsam rationalem esse legem strictè talem, se regulam primam morum; cùm neminem suanatura obligare possit: (de qua re aliquantò plura, tr. de act. hum. à n. 177.) sed tantum S. Paulus vult dicere, quod habeant in se aliquid per modum legis, scilicet lumen naturæ rationalis, quod ad modum legis dirigit, & quid lex jubeat, ostendit.

7. Ob. 2. Multa dicuntur ideo prohibita; quia mala: non verò dicuntur mala; quia prohibita: ergo non omne peccatum est contra legem: vel certè hoc prædicatum non est primarium, respectu cuiusque peccati. Confir. Peccatum veniale, ut multi docent in tractat. de incarnat. non est offensa DEI: ergo non est contra legem: atqui tamen est peccatum strictè dictum: ergo non omne peccatum est contra legem DEI. Resp. nego conseq. quia, modò sint prohibita, sicut sunt omnia peccata, jam sunt contra legem. An autem hoc prædicatum omnino primarium sit, an non, imprimis est minutia logica, non valde curanda: dein dici potest, esse prædicatum primarium, saltem respectu hujus tractat. Theologici, qui maximè, & primario considerat in peccato, rationem oppositionis cum lege Divina, in qua fundatur ratio offensæ. Ulterius, etiam illa, quæ dicuntur prohibita; quia mala, antecedenter ad legem DEI tantum sunt peccamina radicaliter, formaliter autem talia redduntur per legem DEI. vide tract. de act. hum. à n. 179.

8. Ad confirm. respondet Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 1. sec. 1. n. 2. peccatum veniale eodem modo esse contra legem, sicut est peccatum: neutrum autem esse simpliciter, sed tantum secundum quid: & moraliter loquendo, esse tantum analogiæ peccatum: quod etiam docet D. Thomas. 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Idem 3. p. q. 88. a. 2. ad 2. ait, veniale non esse contra DEUM, sed præter ipsum. Idem docet Tannerus tom. 2. disp. 4. de peccatis. q. 5. dub. 2. n. 49. Suarez. in 1. 2. tract. 5. disp. 2. sec. 5. n. 7. & citat pro hac opinione Cajetanum & Vegam. Bellarminus tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. ait, veniale non esse perfectæ, & simpliciter peccatum, sed imperfectæ, & secundum quid.

Addit Suarez cit. loc. n. 8, non esse quidem propriè dictam analogiam, inter peccatum mortale, & veniale; quia peccatum veniale, independenter ab omni respectu (sine quo tamen non datur analogia stricta) ad mortale, habet inherentem sibi aliquem defectum ordinis debiti ad ultimum finem: attamen, quia hic defectus maximè ponderatur in moralibus, quatenus est dispositio ad mortale: itemque veniale tale debet nominatur; quia non habet malitiam tantam, quam mortale, loquendo moraliter, & theologicè, hac denominatio est analogia. Ulterius ait eodem n. 8. Scripturam raro, nomine peccati simpliciter dicti, comprehendere peccata

peccata venialia. Si hoc tibi non placet, dist. confiq. peccatum veniale non est contra legem strictè dictam om. cons. non est contra legem latius dictam, neg. cons. omitto dein pro nunc subsumptum. & sub priori distinctione conc. vel neg. ultimam conseq. Dici ergo potest, non omne, quod est contra legem DEI leviter obligantem, vel tantum contra legem ejusdem latius sumptum, esse etiam offendam DEI strictè dictam.

9. Ob. 3. Possibile est peccatum essentialiter impunibile: sed hoc non est contra legem: ergo. prob. min. quod est contra legem, subiacet poena: sed peccatum impunibile non subiacet poena: ergo. Resp. 1. om. ma. neg. min. ad prob. dist. ma. nisi essentialiter supponat liberam determinationem DEI ad non puniendum, conc. ma. securus neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons. ita ii, qui majorem admittunt. Alii probabilius negant, tale peccatum esse possibile, sicut negatur possibile peccatum essentialiter irremissible; peccatum enim essentialiter impunibile tunc fieri debet, si DEUS revelasset Petro, se nullum deinceps ejus peccatum puniturum, & Petrus, hac revelatione, fretus peccaret: tunc enim (ajunt quidam) peccatum essentialiter supponeret illam revelationem Divinam, qua stante Petrus puni non posset; quia alias revelatio reddetur falsa, quod impossibile est.

Sed probabilius, etiam in hoc casu, peccatum illud non essentialiter praesupperoret illam revelationem verè talem; nam, si Petrus, deceptus à dæmoni, judicaret firmiter, eam revelationem sibi factam esse, idem numero peccatum committeret, ac tunc, quando revera facta esset; nec enim volutio habet essentialiter respectum ad hanc cognitionem determinatè sumptum, sed tantum ad aliquam indeterminatè sumptum, & quoad motivum, vel modum repræsentandi &c. aequalē: præsertim volutio naturalis, qualis est peccaminosa, non habet respectum, vel connexionem essentialiē cum cognitione, seu revelatione supernaturali: & sic etiam respondi solet in tract. de pœnit. ad objectionem de peccato essentialiter irremissiblem.

10. Ob. 4. Qui agit contra conscientiam etroneam, e.g. qui putat se obligari ad mentiendum, ut liberet à periculo proximum, & non mentitur, peccat: at non peccat contra legem Divinam: ergo datur peccatum, quod non est contra legem Divinam: ma. est communis, & certa. mi. prob. DEUS non præcipit per legem suam mendacium: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. dist. ant. DEUS non præcipit mendacium directè, & per se, conc. ant. non præcipit indirectè, & per accidens. neg. ant. & cons. DEUS præcipit, ut non agamus contra id, ad quod etiam per errorem putamus, nos esse ab ipso obligatos; quia ita agere jam esset virtualiter negligere, & postponere voluntatem DEI.

Quando ergo, in eo casu, quis per errorem putat, se obligari ad mentiendum, DEUS indirectè, & per accidens, præcipit mendacium. Nec propterea DEUS est causa per se, sed tantum causa per accidens, & quidem tantum materialis peccati, quod non repugnat. Nec propterea etiam præcipit aliquid prohibitum; quia, ut Rhodes ait, res non est formaliter prohibita, nisi ut agnita mala: quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut ha-

bet Angelicus. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. plura vide tract. de virt. Theol. disp. 2. q. 1. a. 4. a. 72. ubi etiam tractatur, an talis mendacium, vel similis talis actus ex conscientia etronea factus, sit bonus, & meritorius.

11. Ob. 5. Lex etiam DEI, e.g. Mosaica, sive per Moylen promulgata, non est æterna; nec enim est ab æterno, nec erit in æternum; quia jam cessavit: & multa peccata sunt contra illam: ergo non omnia sunt contra legem æternam DEI. Confir. Promulgatio legis non est æterna: sed hæc est de essentia legis: ergo essentia legis, seu lex non est æterna: ergo peccata non sunt contra legem æternam. Resp. 1. om. ant. neg. cons. quia sunt saltem contra legem DEI æternam, ut ita dicam, reflexam, quæ præcipit servari legem Moysis, pro illo tempore. Resp. 2. neg. ant. quia jam ab æterno in mente DEI lex extitit.

Ad confirm. In hac quæstione, suo modo de nomine, seu quid intelligatur per legem, standum est auctoritate Theologorum, qui communiter admittunt, legem æternam DEI cum S. Augustino l. 1. de lib. arb. c. 6. & S. Thoma l. 2. q. 91. a. 1. in corp. unde, si promulgatio est de essentia legis, non tantum humanæ, sed etiam Divinæ, non debet ea ab æterno percipi: & talis promulgatio jam datur ab æterno; sic enim habet Angelicus art. modo cit. ad 2. Dicendum, quod promulgatio fit, & verbo, & scripto: & utroque modo lex æterna habet promulgationem ex parte DEI promulgantis; quia & Verbum Divinum est æternum, & scriptura libri vitæ est æterna: sed ex parte creature audientis, aut insipientis, non potest esse promulgatio æterna: & juxta hæc dicta, in forma neg. ma. Alii negant mi. dicuntque, promulgationem ad summum esse de essentia legis actu obligantis, non autem ipsis, in se præcisè spectata, quæ, præsertim si à DEO sit, cuius potestas est prorsus independens à populo, jam habeat totam essentiam ante promulgationem; quanquam ante promulgationem non obliget: promulgari autem postea legem Divinam positivam per revelationem, legem verò naturalem per dictamen conscientiæ.

12. Ob. 6. DEUS non necessariò prohibet omne, etiam intrinsecè malum: ergo neque peccatum: ergo hoc non est necessariò contra prohibitionem, seu præceptum DEI. prob. ant. DEUS non amat necessariò bonum creatum: ergo nec odit, nec prohibet necessariò malum creatum: Confir. DEUS potest dispensare in præceptis naturalibus secundæ ratiæ: ergo potest ea præcepta non imponere: ergo etiam potest objecta intrinsecè mala, præceptis illis contraria, non prohibere. Resp. dist. ant. DEUS non prohibet necessariò necessitate absoluta. conc. ant. ex suppositione, quod creatures rationales produixerit. neg. antec. & conseq. ad prob. om. ant. neg. cons. Cùm DEUS sit essentialiter sanctus, & optimus gubernator, spectat ad ipsum essentialiter, ut, quod ratiæ caliliter saltem, peccaminosum, turpe, ac inhoneustum est, prohibeat, & ab eo subditos rationales avertat, ut lumine naturæ notum videtur: certè alias videretur manca esse ejus gubernatio: at non spectat ad ipsum, ut omne prorsus bonum extrinsecum sibi procuret, maxime, cùm

jam virtualiter, & eminenter, in sua essentia omnia contineat.

Ad confit. Resp. cum pluribus aliis. neg. ant. Non potest DEUS propriè dispensare, sed tantum addere, vel demere, circumstantiam, qua addita, vel dempta, id, quod prius fuerat malum, non amplius tale est: unde rectè Layman lib. 5. tract. 10. parte 3. c. 6. n. 9. ait, quasdam actiones esse ita malas, ut inseparabilis omnino malitia sit, e. g. mendacium, blasphemia, &c. quæ nullis circumstantiis possunt coherestari: alias autem esse ita malas, ut, vel ratione circumstantiarum, vel ex alia causa, malitia separari possit. e. g. cædes innocentis tantum est mala, si fiat absque legitimo jure, aut potestate: quam tamen DEUS potest dare, utpote supremus dominus vitæ, & mortis: quare, si DEUS daret potestam occidendi innocentem, non dispensaret propriè in quinto præcepto; sed sua voluntate, & concessione potestatis, faceret, ut, quod alias continetur sub materia illius præcepti, non amplius contineatur, adeoque licet fiat. Dispensatio autem propriè dicta foret, si manente materia, vel re eadem, tamen aliquis eximeretur præcepto.

Ob. 7. Peccatum pure Philosophicum, non est contra legem: ergo definitio peccati non convenit omni, adeoque non est bona. Responderi facile potest. om. antec. dist. cons. definitio peccati non convenit omni peccato Theologicè tali, de quo hic maximè queritur. neg. ant. alteri peccato, de quo hic non agitur. om. ant. & neg. cons. sufficit enim bonitati definitionis, à Theologis datae, quod conveniat omni peccato, in consideratione Theologica accepto.

ARTICULUS II.

Quid sit, & an detur Peccatum Philosophicum.

13. **S**atis factum, data modo responsione, omnino esset objectioni: attamen, quia hac quæstio ante annos quadriginta, & aliquot, scilicet anno 1686, famosa esse coepit, & anno 1690. 24. Augusti ab Alexandro VIII. proscriptæ sunt duas propositiones, quarum una agit de peccato Philosophico, opera pretium videretur, etiam de isto paulò pluribus agere.

Propositiones autem damnatae sunt istæ: Prima. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimam, interpretative. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ sue moralis. Secunda: Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus, inconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale est transgressio libera Divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui DEUM vel ignorat, vel de DEO actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque eternam pénam dignum.

Ex his propositionibus secunda dicebatur excerpta ex Thesibus Divione propositis: at Villa Trutine Theol. p. 3. ubi sub initium de his duabus propositionibus agit, num. 3. probat, in ea propositione secunda, dum ad S. Sedem deferretur, siue aliquid per invidiam muratum. Occasione autem hujus damnationis orta est, vel saltem magis ventilari coepit, inter recentiores quæstio duplex, scilicet. 1. Quid sit peccatum Philosophicum, prout distinguitur à Theologico, vel qua sit ejus definitio. 2. An sit possibile, vel impossibile: pro quarum resolutione.

14. Dico 1. Definitio peccati pure Philosophici in ipsa propositione secunda damnata recte exhibetur: scilicet quod sit actus humanus convenientia naturæ rationali, & rectæ rationi: intellige soli; si enim disconveniret etiam legi Divinæ, & esset ejus transgressio, jam etiam esset peccatum Theologicè tale. Neque hæc prima pars propositionis illius damnata est damnata: sicut non est damnata pars altera ejusdem, continens definitionem peccati Theologici, quod sit transgressio libera Divinæ legis: qua verissima est.

Sicut etiam non est damnata illa pars propositionis damnatae primæ, qua dicitur: Formaliter bonitas consistit in conformitate actus cum regula morum: quod communiter omnes tradunt: sed in prima illa propositione damnatum potissimum illud est, quod ultimè dicebatur, scilicet non teneri hominem ad amandum DEUM in principio, vel decursu vitæ. Et utique facile potest contingere, ut in propositione, vel formaliter, vel æquivalenter copulativa, una pars sit vera, altera falsa. Ceterè definitio illa peccati Philosophici, seu in consideratione Philosophica accepti, indicatur à S. Thoma 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. his verbis: Dicendum, quod à Theologis consideratur peccatum præcipue, secundum quod est offensa contra DEUM; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.

Hoc autem peccatum, pure Philosophicum, dari non potest, quin detur ignorantia, vel oblivio DEI; si quis enim de DEO cogitet, & quidem de eo, ut prohibente illud, quod in his circumstantiis ipse cogitans facit, jam peccatum Theologicum committit; nam, dum cogitans, DEUM actus sui consciens, peccat, advertit utique, se facere aliquid contrarium voluntati DEI, omne malum morale improbantis, & prohibentis: consequenter talis actio est avercio à DEO, & conversio ad creaturam, quæ secum assert per identitatem peccatum Theologicum. Ex his oritur jam quæstio secunda, an nempe actus aliquis humanus, moraliter malus, fieri possit, cum tali ignorantia inculpabili DEI, & sic dari peccatum pure Philosophicum. Igitur 15. Dico 2. Peccatum pure Philosophicum non est possibile: ita defacto communissime omnes. Prob. Quicunque peccat formaliter, seu cum morali advertentia ad culpam, non tantum advertit, se agere aliquid quomodounque indecens, seu erubescendum, quale e. g. etiam foret, si quis, à prædonibus spoliatus omnibus vestibus, deberet incedere nudus: sed cognoscit, se agere aliquid culpabile, seu prohibitum: atqui hoc non potest agnoscere, quin agnoscat DEUM: ergo, ma. videtur non posse

Quid sit, & an detur peccatum philosophicum.

posse negari; alias enim non posset dari discri-
men, inter erubescientiam dignam compassione,
& dignam reprehensione: seu inter ortam ex
inculpabili causa, & ortam ex libero culpabili
defectu. minor prob. Qui agnoscit aliquid
prohibitum, debet agnoscere aliquem prohibi-
torem: atqui nullum potest agnoscere prohibi-
torem, nisi agnoscat DEUM: ergo debet hu-
agnoscere. ma. est clara.

Prob. etiam min. Nihil potest esse prohibi-
tum sub culpa, nisi sit, vel actus internus, vel
certè complexum ex actu interno, & externo:
atqui non potest agnoscere, vel intelligi, prohibens
actus internum, vel complexum ex actu inter-
no, & externo, nisi agnoscat DEUS: ergo ma-
iterum non potest negari; nam licet fors aliqui
putaverint, actus pure internos, se solis non esse
peccata, tamen nemo judicavit, aut judi-
cat, solum actum externum, sine interna voli-
tione libera, esse culpam, vel peccatum; cùm
que ratio culpæ, vel unicè, vel potissimum, stet
in actu interno, debet vel maximè iste esse pro-
hibitus, & ut talis apprehendi. prob. jam min.
Non potest intelligi actus internus prohibitus,
nisi intelligatur DEUS, vel immediate, vel me-
diatè saltem prohibens; quia, vel nemo alias po-
test actum internum præcipere, aut prohibere:
vel certè nemo id potest, qui non intelligatur,
habere potestatem prohibendi à DEO, sicut e. g.
habet Ecclesia: ergo.

16. Prob. ant. Si aliquis præter DEUM, &
eos, qui ab ipso habent potestatem, posset ag-
noscere prohibens actum peccaminorum, & con-
sequenter actum internum, esset natura rationa-
lis; sed hæc non potest agnoscere prohibens talem
actum: ergo. ma. admittitur ab adversariis (si
qui sunt) & eruitur ex ipsa definitione peccati
Philosophici. min. prob. Vel intelligitur natura
rationalis individua ipsius peccantis: & hæc, cùm
non sit superior sui ipsius, non potest sibi ipsi al-
iquid prohibere, vel certè potest in præcepto
facile secum dispensare: vel intelligitur natura
rationalis ut sic, seu in communi, & quidem
creata (nam DEUS supponitur non cogitari) &
hæc, cùm nihil sit à parte rei, sed tantum existat
in intellectu, non potest reverè obligare.

Vel intelligitur per naturam rationalem
collectio omnium naturarum rationalium ex-
istentium (non existentes, cùm nihil sint, utique
obligare non possunt) & nec ista potest prohibere
efficaciter actus internos; quia non potest eos
scire, consequenter neque de iis judicare,
neque ab iis abstergere, neque eos punire; nam
facile possunt celari; atque adeò inutilis, fru-
stranea, atque etiam rationi naturali disformis
esset ista prohibito: & consequenter non datur.
Confirmatur. Talis collectio naturarum rationalium
plurimos actus, etiam externos, non posset
scire: & multò minus posset scire, an sint con-
juncti cum actibus internis, qui externos redi-
dunt malos: adeòque neque de iis possit ju-
dicare, vel eos punire. Imò talis collectio eti-
am non vellet communiter tales actus punire,
vel etiam plurimos eorum prohibere; cùm
multa ex ea collectio naturæ essent malæ, &
euperent multa licita, quæ tamen sunt culpa-
bilia.

Vel intelligitur tandem unum tantum indi-

viduum, ex illa collectione, distinctum à pec-
cante, e. g. superior creatus: & contra hunc pu-
gnant exdem fermè rationes; quia scilicet ne-
que posset scire, nec dijudicare, nec punire, uni-
versaliter actus malos, præsertim internos. Ad-
de, quod quis agnoscendo actionem tantum
prohibitam ab aliquo superiore creato (cùm hic
non sit infallibilis regula) nondum eam agno-
scat ut culpabilem, vel reprehensibilem; quia
posset à tali superiore bonum prohiberi, & ma-
lum præcipi. Quare deberet prius, vel agnoscere
alia potestas infallibilis, adeòque Divina: vel
certè deberet ille superior apprehendi ut impe-
rants conformia naturæ rationali universalis, adeò
que ultimè iterum deberet recurri ad natu-
ram rationalem universalem, quem recursum
jam suprà insufficientem ostendimus.

17. Nec dicas, recurri posse ad aliquam
partem collectionis universalis, seu ad particula-
rem aliquam communitatem individuorum ra-
tionalium; nam contra est: hæc communitas
non esset potestas infallibilis; posset enim aliquid
præcipere, vel prohibere, in bonum suum par-
ticulare, opositum bono communis totius na-
ture, adeòque male. Si autem dicas, debere
eam præcipere conformia toti naturæ, iterum re-
curris ad naturam universalem, tanquam men-
suram honesti, & iterum impugnabis superiori-
bus argumentis. Tandem, minor illa luperior
probari potest iisdem fermè argumentis, quibus
primam regulam morum necessariò statuendam
esse legem æternam DEI.

18. Collige ex dictis, quod, eti omittatur,
possibilem esse, ad breve tempus, invincibilem
ignorantiam DEI, ea tamen non sit possibilis
tunc, quando quis formaliter peccat; quia tunc
eo ipso DEUM aliquo modo agnoscere debet.
Vincibilis autem ignorantia DEI omnimoda o-
mnino impossibilis est; cùm enim hæc ignoran-
tia vincibilis sit peccatum, & hoc dari non possit
sine aliqua notitia DEI, sequitur clare, ad eam
ignorantiam requiri aliquam DEI notitiam,
consequenter ipsam ignorantiam non esse omni-
modam. Dico *omnimodam*; quia utique potest
dari aliquamdiu vincibilis, & invincibilis igno-
rantia DEI, non omnimoda, seu tantum quoad
aliqua prædicata, magis explicita, e. g. igno-
rantia immensitatis, immutabilitatis, Trinitatis &c.
Imò quoad aliqua prædicata latet DEUS adhuc
etiam doctos, qui disputant de iis ipsis, an debe-
ant DEO attribui, an non.

Dixi etiam, DEUM aliquo modo debere
agnoscere; quia sufficit ad peccatum, ut agnosca-
tur, sub ratione confusa legis æternæ, vel supremi
legislatoris: quæ notitia non abest à peccante,
qui eo ipso, quod rem prohibitam agnoscat,
agnoscit, saltem exercitè, & implicitè, quamvis
remisè, legem, vel legislatorem prohibentem,
ut scilicet quemadmodum ait La Croix l. 5. à n.
55. cytharizans actu cognoscit regulas artis,
quamvis non reflexè de iis cogitet; & sicut sa-
cerdos, peccans contra castitatem, exercitè co-
gnoscit, se esse voto adstrictum.

19. Quæres I. An hæc impossibilitas pec-
cati philosophici sit metaphysica, vel moralis.
Resp. aliquos, quos vide citatos apud Vivari-
trut. Theol. p. 3. n. 4. existimasse, peccatum phi-
loso-

6 **Tractatus V. Disputatio I. Questio I. Articulus II.**

Iosophilum tantum moraliter esse impossibile, eoquod non omnino implicet casus, quo aliquis tantum agnoscat, actionem esse contrariam naturae rationali, non vero alteri superiori legi, quamvis, ut ait, id defacto nunquam fiat, eoquod homo peccans, exercite, & implicite saltet, vel confusè, agnoscat legem Divinam. Mihil tamen cum communiori (ut testatur Viva loco modò citato n. 3.) videretur verosimilis, esse metaphysicam impossibilitatem, quam & ipse Viva ibidem videtur defendere.

Ratio est; quia non potest videri prohibitum aliquid à sola natura rationali, ut jam ostensum: ergo, quando res appetit ut prohibita, & culpabilis (quod necesse est ad hoc, ut appareat esse peccatum, vel culpa) debet, saltet exercite, & implicite, aut confusè, apparere ut contraria legi Divinae, adeoque DEO, ut jam explicatum. Et hinc videtur mihi etiam metaphysicam impossibilis omnimoda ignorantia DEI pro eo casu, quo quis peccat, seu aliquid facit, quod omnino absolute prohibitum, & culpabile judicat.

Licet autem peccans non semper agnoscat actionem suam immediate in se prohibitam à lege Divina, sed e. g. ab homine: tamen sicut is, qui aliquid committit, immediate à lege Ecclesiastica prohibitum, agnoscat, idem, saltet mediare, prohibitum esse à DEO, sic etiam talis, agnoscent rem ut immediate prohibitam ab homine, simul tamen satis agnoscat, eandem ut mediare prohibitam ab altiori lege, ut patet ex dictis.

Si finges casum, quo aliquis rudes ponatur existimare, aliquem hominem sibi imperantem etiam scire actus internos, & habere potentiam eos puniendi, ita, ut nullus ejus vim effugere tilla ratione possit, respondeo, vel talis existimat, eum hominem habere à se eam scientiam, & potentiam, vel ab alio: si dicatur secundum, debet agnoscere, saltet confusè, illum alium, hoc est, DEUM penetrantem secreta cordium, & omnipotentem vindicem: si vero primum, tunc hunc ipsum hominem sua opinione faciet DEUM: sicut antiqui gentiles coluerunt multos tales DEOS. Certè talis jam agnoscit supremam potestatem, & infinitam scientiam prohibentem, adeoque sufficienter agnoscit DEUM, licet dein in eo graviter erret, quod putet, eam potestem residere in homine.

Sic nemo dicet, olim gentiles non peccasse formaliter, & Theologicè, quando putarunt, se aliquid facere contrarium voluntati Iovis; eoquod rati, eum esse omnipotentem, ac supremum legislatorem, contra hunc ipsum egerint, quamvis eundem male cum Jove identificarent. Et licet gentiles tantum agnoverint DEUM ut authorem naturae, non autem ut authorem gratiae, tamen graviter peccarunt, siveque gehennam dignos reddiderunt. Unde dici non potest, requiri ad peccatum Theologicum, cognitionem DEI ut authoris supernaturalis; alias gentes nunquam Theologicè peccassent, quod est falsum.

Accedit, quod in hac providentia (de qua potissimum loquimur) non videatur DEUS permittere, ut homo invincibiliter DEUM ignoret, quando peccat; cum lumen rationis cuiuslibet inderit, quod juxta SS. Patres, cuique ratione

utenti, facillimè, & primò, DEUM ostendit, perserit, cùm aliquid prohibitum facere tentat, quando DEUS vel maximè vult, ab eo ipsum absterre. Addendum adhuc: si quos casus, tanquam metaphysicè, non autem moraliter possibles, adversarii ponunt, hi, vel moraliter etiam possibles sunt, vel etiam metaphysicè implicant; quia rudes homines, inter barbaros in sylvis entriti, sunt innumeris: & si potest unus ratione utens habere talem ignorantiam DEI, ac peccatum philosophicum facere, non est ratio, quare non plures, aut pluris, idem possint patrare: nisi dicatur, DEUM id in hac providentia non permettere, quod re ipsa est dicere, in hac providentia peccatum philosophicum impossibile esse. Gratiis autem diceretur, DEUM quidem non posse, aut velie tale peccatum sèpius permettere, posse tamen rarissimè; nam, si potest, aut vult aliquando, debet afferri positiva ratio, cui non sèpius; alias, sicut potest, & vult peccata Theologica sèpius permettere, etiam potest sèpius permettere philosophica.

20. Quæres 2. Qua de causa propositio hæc de peccato philosophico damnata sit. Resp. 1. Non est modo damnata sententia eorum, qui tantum in sensu conditionato dixerunt, quod, si peccatum philosophicum poneretur, illud non esset peccatum mortale, nec DEI offensa; at enim Pontifex, doctrinam, quam damnat, de novo erupere: atqui sententia illa conditionata fuit jam satis antiqua tempore Alexandri VIII. cum eam teste La Croix l. 5. n. 57. jam docuerit Gerson, Curiel, Suarez, Lessius, Lugo, Gonet, & alii: imò ita sentire videtur ipse S. Thomas 2. 2. q. 20. a. 3. in corp. ajens: Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine averseione à DEO, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale: atqui non datur averseo à DEO moralis, quæ suo modo est ejusdem contemptus, quando hic nullo modo cognoscitur. Itaque ex alio capite, & primario quidem, ut recte obseruat La Croix modò citatus n. 58. damnata est propositio illa, & justissimè quidem; quia, ut jacet, non facit distinctionem, inter ignorantiam, & inadvertentiam ad DEUM, vincibilem, & invincibilem, & de utraque aequaliter intelligi potest: multò minus hæc propositio indicat, aut supponit, impossibilem esse ignorantiam DEI vincibilem, sed potius videtur ansam dare judicandi, eam possibilem esse: est autem certum, quod ignorantia, vel incognititia, aut inadvertentia ad DEUM, si vincibilis sit, non excusat ab offensa DEI, & reatu pœnae æternæ, actionem graviter naturæ rationali oppositam. Et hæc est causa damnationis primaria.

21. Fortè etiam Pontifici displacebit, quod propositio, prout jacet, abstrahat à sensu conditionato, & absoluto, à possibilitate, & existentia peccati philosophici, adeoque legenti ingere possit opinionem, quasi talia peccata frequenter dari possint (nam non magis conditionate loquitur de peccato philosophico, quam de Theologico, quod frequens est) consequenter det occasionem hominibus, excusandi sua peccata, tanquam purè philosophica, per ignorantiam, vel potius per inadvertentiam ad DEUM: qua ratione posset præbere scandalum, seu occasionem peccandi, id est, abutendi hac opinio-

ne ad excusandas excusationes in peccatis. Psal.
140. v. 4.

Dixi: *Propositio, prout jacet; nam, ut Viva
trutin. Theol. p. 3. n. 3.* ait, *Theses Divisionen-
ses, adjunctis praesertim scriptis Professoris, clarè
ostendunt, propositionem tantum in sensu con-
ditionato propugnatam fuisse.* Addit etiam La
Croix l. 5. n. 58. propositionem idè quoque dam-
natum fuisse; quia negat, peccatum philosophi-
cum esse offendam DEI; cum tamen sit offensa
materialis. Sed rectè quidam ingeniosus recen-
tior dubitat, an Pontifex ad talēm quæstionem
vocabulariam attenderit.

22. Objicit quidam contra nostram proba-
tionem, mendacium e. g. esse naturæ Divinæ
disponum, eique moraliter malum, neque tamen
esse à lege superioris, sed ab ipsa natura, DEO
prohibitum, adeoque intelligi posse, quod aliquid
per ipsam naturam rationalem, absque altiore le-
gislatore prohibitum sit. Sed respondeatur, in DEO
non opus esse lege superioris; cum dari non pos-
sit, & sufficere mendacium ejus voluntati ne-
cessari distonum esse; cum per hoc ipsum ei
mendacium reddatur metaphysicè impossibile,
nec ipse in hoc secum dispensare possit: at non
ita res se habet in natura rationali creata, cui
mendacium, vel aliud peccatum, non redditur
eoipso impossibile, quod ejus voluntati rationali
contrarium sit; præterquam enim, quod hæc
voluntas creata non sit regula omnis honesti, &
boni (sicut est Divina) in super contra se ipsam po-
tentagere, & secum, si non altiori potestate ligetur,
facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel
sunt soluta in *tr. de DEO. n. 17.* quando actum de
ignorantia DEI: vel in *tr. de actibus humanis,*
n. 174. quando de prima regula morum: vel
tandem facile solvuntur ex dictis hucusque in
probatione, & declaratione nostræ sententia.

ARTICULUS III.

In quo stet formalis malitia
peccati.

23. Controversia hæc celebris est inter
auctores, sed speculativa, & in
ordine ad praxin parum faciens,
Ad ejus intelligentiam notandum 1. Duplex da-
tur *privatio, physica, & logica.* Illa est ne-
gatio pura formæ in subiecto capaci, seu negatio
formæ aliquo modo debite subiecto, e. g. *cœ-
citas* in homine. Altera etiam vocatur *privatio
secundum dici,* & est aliquid positivum, sed tamen
explicatur per terminum negativum, & ratione
sui excludit aliam formam, vel quasi formam,
cujus dicitur esse privatio, e. g. *indivisio*, quæ est
positivum quid, scilicet ipsa realiter unitas rei,
vel unio partium ejus inter se: explicatur tar-
men per vocem negativam, ut patet: excludit
autem divisionem, quæ est formæ, vel quasi for-
ma denominans divisum. Dixi *quasi formæ*,
quia, cum divisio sit negatio unionis, non est
propriæ formæ.

Aliud exemplum est *irrationalitas*, quæ est
quasi *irrationalitas*, seu *non rationalitas*, & est
realiter quid positivum, scilicet ipsum animal;
at explicatur per terminum negativum; exclu-

dit autem formam positivam, seu rationalitatem.
Talis etiam est *claudicatio*, seu incessus curvus,
excludens ratione sui gressum rectum. Vocari
etiam potest hæc privatio *radicalis*, quatenus
suo modo causat, vel infert privationem, seu ne-
gationem formalem.

24. Notandum 2. Ad peccatum formale
non requiritur tantum actus qualiscunque, sed
liber; absque libertate enim non datur pecca-
tum formale; unde in sententia (quam in *tr. de
actibus hum. à num. 126.* amplexus sum) do-
cente, libertatem non esse actui essentialē, &
intrinsecam, sed extrinsecam, & constitui per
actum primum proximum liberum, non potest
malitia peccati formalis, saltem adæquatè, stare
in positivo; nam libertas, eam malitiam consti-
tuens, involvit negationem impedimentorum
&c. quæ consequenter etiam constituit malitiam,
quidditativè, seu adæquatè sumptam: quanquam
in ea etiam sententia dici possit, malitiam de-
nominativè sumptam, stare in positivo; quia
malitia denominativè sumpta, seu id, quod dicitur
malum, est ipse actus secundus, non vero
actus primus &c.

Sed hic addendum, auctores, dum quæ-
runt, an malitia formalis peccati stet in positivo,
vel negativo, seu privativo, non quærere, an
stet in negationibus illis, quæ requiruntur ad
actum primum, vel ad denominationem actus
liberi, sed potius quærere, an stet in privatio-
ne, præsupponente totum actum liberum, & ex
hoc resultante, vel hunc subsequente, quatenus
scilicet, posito actu libero, materialiter, ut ajunt,
peccaminoso, resultat, vel sequitur privatio ho-
nestatis, rectitudinis, vel conformitatis cum le-
ge, quam debet habere vel actus, vel voluntas;
& ob ejus defectum datur actus malus.

Dixi: *vel actus, vel voluntas; hæc enim*
cū sit capax actus honesti, utique potest ha-
bere privationem, ejus: item actus in se indif-
ferens ad hoc, ut sit in circumstantiis, bonum, vel
malum ipsum redditibus, e. g. præcepti, vel
prohibitionis, potest etiam habere privationem
honestatis: at vero, si actus sit intrinsecè malus,
e. g. odium DEI, non est capax honestatis;
adeoque neque privationis ejusdem: sed tan-
tum est capax pura negationis, nisi cum Go-
neto tom. 3. *tr. 5. disp. 3. a. 1. num. 9.* Tan-
tero tom. 2. *disp. 2. quest. 5. dub. 2. num. 36.*
dicas, actum, secundum communem rationem
genericam consideratum, e. g. præcisè ut actum
voluntatis, seu odium, posse dici privatum ho-
nestate, vel rectitudine, quatenus actus odii,
genericè sumptus, tendere potest in aliud objec-
tum, & sic esse honestus; ferme sicut Logici
dicunt, operationem intellectus ut sic posse fieri
rectam, vel irrectam.

25. Notandum 3. Si possibilis est pura
omissio libera peccaminosa, qualiter admisi *tr. de
actibus hum. num. 110. 112. & seq.* tunc ejus ma-
litia, saltem denominativè accepta (quidditativè
enim accepta involvit actum primum proximum,
qui multa positiva complectitur) stat in pura
negatione: quæ quidem non potest esse priva-
tio propriæ dicta, respectu ipsius omissionis; nam
hæc, etiam in genere sumpta, non est capax for-
mae propriæ talis (quidquid sit, an capax sit ali-
cujus honestatis qualiscunque moralis, & impu-
tabilis)

tabilis ad laudem, vel meritum, de quo videatur Arriaga tom. 4. tract. de merito disp. 53. sec. 2. & Ripalda tom. 1. de ente supernaturali l. 3. disp. 70.) sed tantum potest esse privatio propriæ dicta respectu voluntatis, qua per eam omissionem privatur actu tunc præcepto; si enim actus præceptus non esset, omissione peccaminosa non foret.

26. Notandum 4. Questio hæc in eo veratur, an privatio illa subsequens, de qua n. 24, debet dici tota, vel partialis malitia formalis peccati: vel an sit tantum aliquid connexum, & consequens, ipsa vero malitia stet in prædicto positivo, sive in actu ipso libero, qui legi opponitur. In qua tamen quæstione videtur tanquam certum supponi debere, quod actus liber malus sit saltem pars materialis peccati: item, quod ratione sui excludat rectitudinem, vel honestatem sibi oppositam, & sic sit causâ privatio.

Varia jam sunt sententiae, quas vide apud Haunoldum l. 2. tract. 2. c. 1. contr. 4. q. 1. & Tannerum tomo 2. disp. 2. q. 5. dubio 2. Oviedo in 1. 2. tract. 4. contr. 5. punto. 1. qui auctor pundo. 6. multis explicare contendit mentem P. Vasquez. in 1. 2. disp. 95. c. 10. ubi peccati malitia in relatione rationis collocare videtur: per quam, si (ut videtur) aliud non intelligat, quâm denominationem extrinsecam, nobis oppositus non est.

27. Dico. Malitia formalis peccati commissionis stet in ipso actu libero legi opposito, & non in privatione consequente, vel resultante, ita Oviedo loco n. preced. citato. punto 7. & re ipsa Vasquez, ut ostendit idem Oviedo punto. 6. Haunoldus, loc. n. prec. citato q. 3. qui insuper citat Cajetanum, Medinam, Angles, Zumel, Perez, Casalium, Arragonium, Curiel, Conink, Lefsum, Comptonum, & alios. Cum autem in mea sententia actus liber, ut talis, sit concretum, ex ipso actu secundo vitali voluntatis in recto, & ex actu primo libero, sive omnibus principiis ad libertatem requisitis, constitutum, addendum est, quod malitia peccati commissionis in recto, seu denominative accepta, dicat ipsum actum vitalem, qui denominatur malus: si autem malitia sumatur quidditative, seu secundum rectum, & obliquos, tunc dicat non tantum actum vitalem, sed etiam reliqua omnia sequitata ad totum concretum.

Ubi insuper noto, non omne, quod constituit aliquod concretum, vel aliquam denominationem, posse etiam recipere eandem illam denominationem; nam multa constituant libertatem, qua non sunt libera, e. g. cognitio, habitus. &c. & pariter etiam constituant aliqua malitiam adæquate sumptum, qua non sunt mala, e. g. lex prohibens constituit actum malum, seu prohibitum; cum tamen ipsa, nec sit mala, nec prohibita: quibus in casibus dicuntur ista denominare per contrarietatem, de qua re ago tr. de virt. Theol. disp. 1. q. 1. a. 2. n. 14. Ex quo etiam inferitur, non omnia, qua constituant actum peccaminosum, quidditative, vel adæquate sumptum, displicere DEO, vel ab eo puniri, sed ea tantum, qua constituant actum malum denominative sumptum.

Hæc præmittenda duxi, ut intelligatur, quo

sensu deinceps locuturi sumus, quando loquimur de actu libero malo: nempe, quando dicemus, malitiam consistere in hoc actu, intelligendi sumus ordinariæ de actu, & malitia, denominative sumptis.

28. Probatur jam conclusio 1. auctoritate, S. Augustinus l. de duabus animabus contra Manicheos c. 11. definens peccatum bis sic scribit: Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstine. Rursum l. de perfectione justitiae contra Caesarium c. 2. ratione. 4. concedit Coelestio, peccatum dici, & esse actum, qui vitari potuit. item l. 22. contra Faustum c. 27. ait peccatum esse, dictum, vel factum &c. Quia omnia significant, rationem peccati in eo stare, quod sit actus positus contrarius justitiae. S. Damascen. l. 4. de fide c. 21. ait: Vitiū enim non substantia aliqua, neque substantie proprietas, sed accidentis, per vitium autem non intelligitur à Patribus habitus, sed sepius actus, ut debent fateri adversarii; nam plures textus, quos contra nos adducunt, includunt hunc terminum, quem ipsi explicant de vitio actuali.

De mente S. Thomæ ait Oviedo in 1. 2. tr. 4. contr. 6. punct. 8. num. 83. se nihil velle definire. Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 13. ait, fuisse ambiguum: & fatetur etiam Granado in 1. 2. contr. 6. tract. 1. disp. 1. sec. 1. n. 6. esse controversam. Certè non videtur minus nobis faverre, quâm adversariis; nam 1. 2. q. 19. a. 1. in corp. & alibi sepius ait: Bonum, & malum, sunt per se differentiae actus voluntatis: atqui differentia debet identificari generi: ergo bonitas, vel malitia debet identificari actui voluntatis. Rursum l. 3. contra gentiles c. 9. ait: Nec malum, secundum quod est differentia specifica in genere moralium, importat aliquid, quod sit secundum essentiam suam malum: sed aliquid, quod secundum se est bonum, malum autem homini. Et 1. p. q. 48. a. 1. ad 1. ait: Malum, quod est differentia in moralibus, est quoddam bonum, adjunctum privationi: atqui pura negatio non est bona in se. vide Haunoldum l. 2. tract. 2. n. 429. Addit autem Oviedo loc. cit. punct. 7. num. 77. pro hac sententia stare omnes Patres, & Scholasticos, qui dicunt, malitiam dicere oppositionem ad dictamen rationis, vel, quod idem videtur esse, ad legem eternam.

29. Probatur conclusio. 2. ratione. Malitia moralis nihil est aliud, quâm contrarietas, vel disformitas, aut oppositio actus cum regulis morum, seu lege Divina: sed hæc stet in ipso actu, & non in privatione consequente: ergo, maj. videtur innegabilis, & probatur à pari. Falsitas, vel malitia intellectualis judicii, nihil est aliud, quâm contrarietas, vel disformitas aucti cum objecto: rursum malitia picturæ stet in disformitate cum regulis artis pictoris: item malitia definitionis, vel syllogismi, stet in oppositione cum regulis Logicæ: ergo etiam malitia moralis stet in disformitate cum regulis morum.

Prob. etiam min. Posito actu e. g. odii DEI, vel eius carnium die jejunii, & posita simul lege prohibente, absque intellecta ulla privatione subsequente, intelligitur jam oppositio, vel disformitas cum lege, sicut scilicet vitiositas syllogismi

gilti, vel absurditas picturæ, intelligitur præcisè positis ipsis, & legibus artium contrariis: ergo. Certè si, sive per possibile, sive per impossibile, darentur simul amor DEI, & odium (quo casu utique non daretur privatio, in qua adversarii volunt consilere malitiam) tamen odium DEI esset vitiosum, & malum: sicut quando in Christo Domino simul fuit summum gaudium, & summa tristitia, eti si tristitia non traxerit post se privationem gaudii, tamen fuit molesta, & dolorosa.

30. Prob. conclusio 3. Non potest malitia universaliter stare in privatione, quæ respiciat voluntatem, neque in privatione, quæ respiciat ipsum actum (de quo vide dicta n. 24.) atque in una harum deberet malitia stare: ergo. min. est clara. prob. 1. pars majoris. quando committitur peccatum contra præceptum pure negativum, quod sæpius fit, tunc non datur privatio respectu voluntatis: sed malitia peccati commissionis tunc datur, quando agitur contra præceptum pure negativum: ergo. min. claret exponenti terminos.

Prob. ma. Quando præceptum est pure negativum, e. g. non furandi, non odio habendi DEUM, &c. ad id implendum non requiritur actus positivus, sed sufficit omni actus, & impetratur hoc præceptum etiam à dormiente: ergo voluntas tunc non exigit actum positivum: atque privatio non datur, nisi quando aliquid spoliatur aliquo, quod exigit, sive cuius est capax, non quomodo cuncte, sed cum aliquo jure, vel debito naturali, aut morali; neque enim dicitur quilibet gregarius pati privationem divitiarum imperatoris, neque animal irrationale privationem gloriae cœlestis: ergo in eo casu non patitur voluntas privationem ullius actus; quia tunc ei non debetur actus ullus, sed tantum negatio actus mali, seu furti &c. quod vel maximè verum est, quando ponitur possibilis pura omissione libera, quam in tract. de act. hum. n. 10. adstrinximus. Quodsi etiam ista possibilis non esset, tamen sufficeret voluntati pro eo casu ad impediendum peccatum omissione necessaria, quæcumque tandem ex causa hæc datur.

Si tamen ulterius contendas, & dicas, ex eo, quod voluntas libera omittere pure non possit, recte inferri, quod in casu præcepti negativi obligantis, voluntas patiatur privationem aliquis actus, incompensabilis cum actu peccaminoso, debebis in primis probare impossibilitatem puræ omissionis liberæ: 2. debebis ostendere, quam privationem patiatur voluntas in casu omissionis necessaria. 3. debebis admittere, quod, cum actus peccaminosus impediri possit per infinitos actus, seu bonos, seu indifferentes, debebis, inquam eo casu admittere, quod malitia peccati stet in privatione omnium istorum actuum; quia, si voluntas non privaretur omnibus, non peccaret; hoc autem est incredibile, &, qui vellet hoc asserere, deberet id planè rationibus efficacibus probare.

31. Prob. jam 2. pars majoris superius posita, scilicet, quod privatio illanom possit afficer ipsum actum. Sæpius actus est intrinsecè, sive ex essentia sua malus, e. g. odium DEI, mendacium &c. ergo non est capax bonitatis: ergo non potest habere privationem boni.

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

tatis, seu honestatis, ut est clarum. Nec dicas cum Goneto, & Tannero locis citatis num. 24. a- Etum talen in genere acceptum esse indiffer- tem, & consequenter secundum gradum ge- genericum esse capacem bonitatis, adeoque etiam privationis; hoc enim ipsa est dicere, actum, non quidem realiter, sed tantum præcisè sum- ptum, esse capacem bonitatis, seu honestatis: si- ve, alius actum, qui cum hoc quoad genus con- veniat, non autem hunc ipsum actum intrin- secè malum, posse esse honestum; unde hic etiam non potest esse privatus rectitudine in sensu physico, sed ad summum in aliquo sensu præcisivo, & metaphysico: consequenter neque datur privatio physica, sed tantum aliqua meta- physica, sive per conceptum: quatione etiam leo potest dici privatus ratiocinatione; quia leo genericè acceptus, sive ut animal, potest conjungi cum rationalitate, & ratiocinatione: quis autem dicat, malitiam formalem peccati stare in privatione tantum metaphysica?

32. Nec dicas iterum cum Goneto tom. 3. tract. 3. disp. 3. n. 11. actum genericè acceptum habere saltem debitum morale ex lege, ut habeat bonitatem, quale debitum non habet e. g. leo, ut habeat rationalitatem; nam contra est: leges non scribuntur actibus, sed voluntatibus: mul- to minus scribuntur actibus tantum genericè sumptis, qui à parte rei dari non possunt. Dein leges non præcipiunt aliquid impossibile: est autem omnino impossibile, ut actus intrinsecè malus habeat bonitatem morale, unde nec talis actus haber debitum morale ad habendam honestatem, consequenter nec privationem in- de ortam, nisi ad summum aliquam metaphysi- cam per conceptum, in qua state non potest malitia formalis peccati. Confirm. Malitia e. g. odii DEI est major, quam tantum privatio actus alterius indifferenter, vel etiam boni, excluden- ti illud odium: ergo malitia odii non potest stare in ea tantum privatione: ant. est clarum; utique enim pejus est, DEUM positivè odire, quam tantum non amare, vel non exercere a- lium actum.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

33. **O**B. 1. SS. Patres sæpius dicunt, malitiam esse nihil, malum non existere, privare bono &c. ergo juxta SS. Patres malitia consistit in privatione. Ad hanc objectionem variè respondetur: & sanè id fieri debet; cum etiam textus SS. Patrum variū sint, & varia intendant. Longum nimis foret, eos omnes asserere: videri possunt apud Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 4. & 11. Aliqui, inī multi te- xtus SS. Patrum tantum volunt, malitiam esse nihil substantiale; agunt enim contra Manichæos, qui volebant, alias substantias esse absolute malas; hinc SS. Patres dixerunt, malum esse ni- hil, sive non habere essentiam, seu substantiam. Sicut autem SS. Patres per naturam intelligebant substantiam, ita per existere simpliciter sumptum, intelligebant existere substantialiter: quo in sen- su, ut adverbit Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 434. propri- tates

tates non dicuntur existere, sed inesse. Sic etiam SS. Patres per rem quandoque non intelligunt quidlibet distinctum à pura negatione, sed ens substantiale: ita Augustinus *l. de perfectione justitiae contra Celestium c. 2. ratiocinatione. 4.* distinguit inter actum, & rem, additumque, peccatum quidem actum dicitur, & esse, non rem.

34. Econtra aliquando SS. Patres, dum dicunt, aliquid esse nihil, intelligent in sensu moralis: & sic peccatum erit nihil moraliter; quia nihil conductus ad ultimum finem. Sic S. Paulus *Cor. 8. v. 4.* ait: *Scimus, quia nihil est idolum in mundo: & in hoc sensu S. Augustinus tr. 1. in Joannem longe post medium in illa verba Joan. 1. v. 3. Sine ipso factum est nihil.* ait: Peccatum quidem non per ipsum factum est: & manifestum est; quia peccatum nihil est: & nihil sunt homines, cum peccant. Et idolum non per Verbum factum est... & scriptum est: *scimus, quia nihil est idolum.* Certe non in sensu physico, nihil est idolum, aut nihil sunt homines peccantes, sed tantum in sensu aliquo moralis. Ethac ratione putamus explicari posse SS. Patres Haunoldus, Comptonus, & alii.

Secundò, adhuc aliter responderi potest cum Vasquez *in l. 2. disp. 95. c. 11. n. 55.* scilicet, SS. Patres peccatum explicasse, non formaliter in se ipso, sed radicaliter in suo effectu, vel quasi effectu, quem post se trahit, quique est privatio: Roboratur hæc responsio ex eo, quid SS. Patres, explicantes peccatum per privationem, per hanc intelligentiā sèpius privationem gratia, & justitia habitualis, quæ est potius effectus: & in hoc sensu etiam plerique dicunt, peccatum esse recessum, vel defectionem à DEO, vide Vasquez *loc. cit. n. 57.*

35. Tandem expeditius potest responderi cum Haunoldo *l. 2. tr. 2. n. 433.* SS. PP. non attendisse ad subtilitates has scholasticas, nec voluisse intelligi de privatione physica formalis, sed de logica, aut radicali, quam explicavimus *n. 23.* unde peccati malitia juxta eos stabit in privatione rectitudinis, seu honestatis logica, qualis etiam est ipse actus positivus, qui ratione sui insert, vel post se trahit, negationem rectitudinis, vel honestatis actualis: & sic intelligi possunt textus, quibus dicitur, malum privare bono. In forma dist. ant. SS. Patres dicunt, malitiam nihil esse substantiale, conc. ant. dicunt, nihil esse accidentiale, subdist. moraliter, conc. physice, neg. ant. & conseq.

Vel respondeo. 2. om. ant. dist. conseq. malitia peccati consistit in privatione logica, conc. conf. in privatione physica neg. conf. videatur Oviedo *in l. 2. tract. 4. controv. 5. punct. 8. num. 80.* & 81. Nec refert, quid SS. Patres aliquando dicant, malum, vel peccatum nihil esse, quam privationem; nam vel tantum volunt indicare inevitabilem connectionem inter peccatum, & consequentem privationem, vel negationem honestatis: vel loquuntur moraliter: sicut saepe solemus dicere: *Hic homo nihil est, quam colluvies vittorum: hac res nihil est aliud, quam tua pernicies, &c.*

36. Ob. 2. Potest ostendti, quid etiam malitia peccati, contra præceptum pure negativum, stet in privatione, seu negatione alicuius positivi, concernentis voluntatem: ergo probatio

nostra tertia, num. 30. allata, est nulla prob. ant. potest dici, quid illa malitia e. g. odio DEI, stet in privatione negationis odii ut præcepta: sed hæc negatio ut præcepta, est aliquid positivum; quia pro parte involvit ipsum præceptum: ergo. Resp. neg. antec. ad probat. dist. maj. potest dici, quid malitia stet in privatione negationis ut præcepta, denominativè sumptæ, conc. maj. negationis ut præcepta, quid. ditativè sumptæ, neg. maj. & dist. si min. neg. conseq. Malitia non potest stare in privatione negationis ut præcepta, adquæ sumptæ; alias deberet dari privatio, seu negatio ipsius præcepti, quo casu, nec actus amplius foret prohibitus, nec negatio præcepta: qua ratione tolleretur peccatum, & ejus malitia.

Unde malitia tantum stare potest in privatione, seu exclusione negationis, denominativè accepta, sive negationis, quæ præcepta est, non quid præcepta. Sic autem est pura negatio, nec quidquam positivum involvit. Adde, quid præceptum etiam naturale (nam hoc est voluntatis DEI obligans, & non dictamen conscientie; istud enim tantum est illius applicatio, vel aliquando promulgatio) quid præceptum, inquam, naturale, sit purè extrinsecum voluntati: adeoque etiam ejus privatio, vel negatio, non afficiat voluntatem; quia non privat eam bono debito.

37. Ob. 3. Posset dici cum Cardinali de Lugo apud Haunoldum *l. 2. tract. 2. num. 47.* malitiam actus peccaminosi stare in carentia perfectionis, vel honestatis, non quidem possibili actui peccaminose elicito, e. g. odio DEI (nam huius non est possibilis honestas) sed possibilis alteri actui, e. g. actui charitatis: seu, potest dici, malitiam actus peccaminosi stare in negatione identitatis cum actibus bonis, vel faltem non malis, quam negationem habet actus malus: ergo potest explicari, quomodo malitia dicta stet in negatione, vel privatione, prob. ant. quodlibet ens est imperfectum; quia caret perfectione majori, non quidem sibi possibili, sed alteri: e. g. homo est imperfectus; quia caret perfectione Angelis: ergo.

Relp. hæc sententia re ipsa est Goneti, de qua *n. 24.* nec adstrui privationem physicam in actu, sed tantum metaphysicam; unde neg. ant. ad prob. conc. antec. neg. conseq. Aliud est imperfectum tantum physicè, aliud imperfectum moraliter, & culpabiliter. Imperfectio physica potest stare in aliquo prædicato necessario: at imperfectio moralis, & culpabilis, debet stare in aliquo, quod voluntas libere potuit ponere, vel omittere; non enim datur culpa sine libertate. Jam vero illam identitatem actus mali cum perfectionibus actus boni, non potuit voluntas ponere; quia est impossibilis: sed nec potuit voluntas impetrare illam negationem identitatis; quia est necessaria; hinc neutra potest reddere voluntatem culpabilem: sed hæc tantum redditur culpabilis ex eo, quid actum hunc malum libere posuerit, vel privationem actus, aut honestatis oppositæ, libere non impediverit: non autem ex eo, quid, posito jam actu positivo, non posuerit eam identitatem, vel non impediverit eam negationem: unde malitia stat, vel in eo actu, vel in illa privatione oppositæ honestatis: non

non autem stat in secundo (si sermo sit de peccato commissionis) ut probatum: ergo stat in primo.

38. Ob. 4. Debet dici cum Antonio Perez, quod omnem actum liberum praecedat pura omissionis libera, qua incompossibilis sit cum omni alio actu positivo, impediente actum illum liberum. e. g. hunc actum: *volo mentiri*: praecedit omissionis libera pura omnis actus alterius positivi, v. g. actus charitatis, aded intensi, ut incompossibilis sit etiam cum veniali mendacio: vel omissionis libera alterius actus, quo dicem: *no lo mentiri*. &c. & in hac pura omissione libera debet dici, quod stet malitia peccati: ergo stabit malitia in negativo, seu privativo. prob. ant. si hoc non dicatur, debet dici, quod DEUS sit auctor malitiae peccati, eamque amet; quia DEUS est auctor omnis entitatis positiva, eamque amat. Et sane iste Theologus, qui vocatur *Doctor mirabilis*, dicit, DEUM amare ipsam entitatem actus odii Divini; cum in se bona sit, & malitiam omnem, in prævia omissione libera resideniem supponat.

39. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. de quo plura art. seq. Nec vera est, quam Perez tradit, definitio entis in genere, scilicet: *Ens est, quod est prudenter amabile*: certè S. Thomas. *1. p. q. s. a. 6. ad 2. ait*: *Dicuntur tamen illa proprie delectabilia, quae nullam habent altam rationem appetibilitatis, nisi delectationem, cum aliquando sint, & noxia, & inbonesta*. En bonum, adeoque ens, non prudenter amabile. Ulterius contra hanc Perezii opinionem est, quod eodem modo experiar me habere circa libertatem, quando liberè dico: *volo orare*: quām, quando dico: *volo mentiri*: & tamen libertas formalis actus boni stat in ipso actu bono, ut fatetur adversarius: ergo etiam libertas actus mali stat in ipso actu mali. *Quamvis autem absolutè possibilis sit pura omissionis libera, omnino tamen gratis, & contra communem autoritatem dicitur, eam dari ante omnem actum liberum malum.*

40. Obj. 5. Actus idem est malus; quia causal privationem actus debiti: ergo privatio est magis mala. Resp. neg. ant. nam sepe non causat talam privationem, e. g. odium DEI non causat privationem actus debiti; cum sepe nullus sit debitus, maximè, si possibilis sit pura omissionis libera, ut dictum n. 30. Quod si etiam semper aliquis in iis circumstantiis debitus esset, ut transmisimus eodem num. 30, tamen non propter privationem, sed propter seipsum, malus esset actus odii DEI, malitia distincta à malitia privationis: imò si, sive per possibile, sive per impossibile, congerentur in eodem subiecto, actus e. g. odii DEI, & alius actus, ex sua natura cum illo odio incompossibilis, & consequenter non daretur privatio illa, tamen odium DEI esset malum, & homo propter illud reprehensibilis, ut dictum n. 29. Accedit, quod privatio actus tantum indifferentis, incompossibilis cum odio DEI, non sit tam mala, quām malum est ipsum odium: consequenter non possit odium tantum idem esse malum; quia causat eam privationem.

41. Obj. 6. Ens ut ens est bonum: ergo malitia non potest esse ens, seu actus positivus.

prob. conf. alias ens quā bonum esset malum: hoc implicat: ergo. Confirm. Bonum quatenus bonum, est amabile: ergo quatenus bonum non est malum: sed ens quatenus ens, est quatenus bonum: ergo ens quatenus ens, non potest esse malum, & adhuc minus potest esse formalis malitia. Resp. dist. antec. Ens ut ens debet esse bonum physicum. conc. ant. bonum morale, neg. ant. & conf. Actus positivus malus est tamen bonum physicum, sive est ens, habens unam ex tribus bonitatibus, honestatis, utilitatis, delectabilitatis, scilicet ultimam.

Ad prob. dist. ma. ens quā bonum physicum esset malum physicè, hoc est, esset distinctum ab omni bonitate etiam delectabili. neg. ma. quā bonum physicum esset malum moraliter, hoc est, in honestum, & prudenter non amabile. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ubi nota, per *malum physicum*, seu, ut alii loquuntur, *absolutum*, aut, ut Gonet loquitur, *simpli- ter dictum*, hīc intelligi illud, quod est distinctum ab omni triplici bonitate, adeoque est pura negatio: quāquam alias non raro per *malum physicum* intelligatur id, quod moraliter est bonum, sed tamen affligit, vel dolorem causat: & sic poena inferni dicuntur sāpius malum physicum, quāvis sint honestas, & à DEO inten- tæ.

Ad confirmationem dist. ant. bonum morale, quatenus moraliter bonum, est amabile, conc. ant. bonum physicum, quatenus physicè bonum. subdist. est amabile, semper prudenter. neg. ant. est amabile, vel prudenter, vel imprudenter. conc. antec. & neg. conseq. quia etiam quod non est bonum moraliter, tamen est imprudenter amabile. Distinguo etiam subsumptum. ens quatenus ens, est quatenus bonum physicum. om. est quatenus bonum morale. neg. subsumptum, & consequentiam. Adde, quod, sicut bona physica, e. g. voluptas illicita, non sunt prudenter amabilia, ita mala physica, sive sunt puræ negationes, sive entia positiva, sunt prudenter amabilia, & in hoc sensu moralia bona negari. Sic moraliter honestè, amabilis est poena, ob delictum justè in iusta, quæ est pos- tivum malum physicum: item carentia pecca- ti, quæ est physica negatio, & malum aliquo modo physicum.

42. Ob. 7. Ens morale etiam est bonum morale: sed juxta nos malitia peccati, si stat in actu positivo, est ens morale: ergo etiam est bonum morale: hoc est in terminis falsum: ergo, prob. maj. ex S. Thoma. *1. 2. q. 18. a. 1. in corp. dicente*, *Omnis actio, in quantum habet a- liquid de esse, in tantum habet de bonitate*. Similia habet. *1. p. q. s. a. 3. ad 2. ergo. Confirm. Omne ens physicum est bonum physicum: ergo omne ens morale etiam est bonum morale.*

Resp. neg. mai. ad prob. neg. conf. S. Tho- mas loquitur de ente physico, & bonitate physica, quam habet etiam ens morale, si simul sit ens physicum; nam aliquando, saltem ab aliquibus, dicuntur etiam ea, quæ non sunt, existere moraliter, & in hoc sensu esse entia moralia. Ad confirm. neg. conf. bonitas enim physica est proprietatis omnis entis physici, & prædicatum transcendentalis: non item bonitas moralis, seu honestas, & laudabilitas; quia hæc est diffe- renz.

rentia entis moralis; nam aliqua sunt moraliter bona, alia moraliter mala.

43. Dices. Omne ens morale est bonum: non bonitate physica; haec enim est propria enti physico: ergo bonitate morali. Confirm. 1. Omne ens morale est integrum integratitatem moralis: sed in hac integratitatem stat bonitas moralis: ergo. Confirm. 2. Vel actus habet totum id, quod habere debet, vel non habet: si primum, est bonus: si secundum, est malus ob privationem: ergo, vel non datur malitia, vel ea stat in privatione. Resp. dist. maj. omne ens morale est bonum, si sit simul ens physicum. conc. ma. si non sit simul ens physicum, neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Si enim ens morale simul est ens physicum, potest etiam habere proprietatem entis physici, scilicet bonitatem physicam: si autem non sit ens physicum, e.g. si sit pura omissione libera peccaminosa, non habet bonitatem physicam, nec etiam moralem, prout ista hic sumitur, nempe pro honestate, aut laudabilitate. Si autem tantum intelligetur per bonitatem moralem delectabilitas obiectiva imprudens, talis bonitas non repugnaret peccato. Sed de hac non est nunc quæstio.

Ad 1. confirm. dist. maj. omne ens morale est integrum integratitatem moralis, hoc est, habet omnia, quæ ad suam essentiam sunt requisita, conc. ma. hoc est, habet omnia, quæ ad honestatem, laudabilitatem, aut conformitatem cum lege sunt requisita. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ad 2. confirm. conc. maj. neg. primam partem minoris; nam, quamvis actus habeat omnia, quæ ad ejus essentiam requiruntur, si essentia ejus sit mala, ipse non est bonus, sed malus; neque enim actus tantum malus est; quia privato bono, sed etiam; quia subiecto se ipsum adjungit, tanquam aliquod malum.

44. Ob. 8. Si malitia peccati potest stare in entitate positiva, tunc malitia erit perfectio: hoc repugnat in terminis: ergo. Confirm. Malitia juxta nos erit participatio essentia Divinæ: in DEUS erit eminenter malitia; quia est eminenter omne ens creatum: haec sunt proflus absurdæ: ergo. Resp. 1. retorq. argumentum in ipso actu intrinsecè malo, qui juxta adversarios saltem est fundamentum, & exigentia malitiae formalis: an DEUS est eminenter odium DEI? an odium illud est perfectio? an est participatio essentia Divinæ? Kursus retorq. in cognitione erronea, qua intellectus gravissimè decipitur, seu in errore positivo: an enim DEUS eminenter est error? Resp. 2. dist. ma. malitia est perfectio moralis. neg. maj. est perfectio physica, & quidem non simplex, vel pura, sed mixta maxima imperfectione. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq.

45. Ad confirmationem advero, quod, quando dicitur creatura esse participatio DEI, non significetur, quod creatura sit pars physica, quasi avulsa à Deitate; sed tantum, quod DEO aliquo modo assimiletur in eo, quod, sicut ipse existit, ita creatura etiam existat realiter, non quidem à se, ut DEUS, sed à DEO, & dependenter ab ejus concurso: & hoc totum est verum, etiam de actu peccaminoso: quare, si termini ritè intelligantur, non est absurdum, in hoc sensu admittere primam partem majo-

ris. Quia tamen alii horrent, has phrasēs simpliciter admittere, potest distingui prima pars, malitia erit participatio essentia Divinæ, quatenus est ens physicum, actus vitalis, tendens in obiectum &c. conc. ma. quatenus est imperfectio, & malitia neg. ma. quia sub hac præcise ratione, & formalitate non dicit ens; nam etiam pura omissione est imperfectio, & malitia.

Ad alteram partem majoris, noto, quod, esse eminenter aliud significet, habere omnem bonitatem istius, demptis imperfectionibus. sic DEUS est eminenter homo; quia continet omnes perfectiones hominis puras, e.g. potentiam intelligendi, volendi, &c. exclusis imperfectionibus animalitatis, mortalitatis &c. si jam prædicatum aliquid non continet ullam bonitatem (quale est malitia) non potest eminenter contineri, saltem in sensu formaliter acceptum; quia non potest bonitas ejus contineri, cùm nulla adsit: & hinc non potest dici, quod DEUS eminenter sit malitia formaliter talis.

Si autem quæras, an DEUS saitem sit eminenter actus malus. Respondeo, hoc posse admetti in sano sensu, intelligendo, DEUM habere omnem bonitatem, quam habet is actus, e.g. existentiam, vitalitatem, tendentiam in obiectum, vel ejus representationem, demptis imperfectionibus malitia, seu disformitatis cum lege. Simpliciter tamen, & absque restrictione, propositiones similes non debent admetti; quia aliqui per eminenter continere videntur intelligere, continere aliquid in eo genere, vel specie maius, e.g. in obiecta propositione, DEUM habere maiorem malitiam, quam habeat actus, quod est blasphemum. In forma igitur nego absolute hanc 2. partem majoris, in confirmatione objectam, seu istam propositionem, prout jacet; quia, similitia formaliter sumatur, est omnino falsa propositio. Si autem velis, poteris ita distingue 2. p. maj. DEUS erit eminenter malitia formaliter sumpta, neg. realiter sumpta. subdist. erit quod ad prædicatum, vitalitatem, existentiam, & similitia. conc. ma. quoad prædicatum malitia formaliter sumpta, neg. ma. & distincta sic minore. neg. conseq. Addenda etiam statim retor in errore positivo intellexit, vel actu voluntatis intrinsecè malo.

46. Obj. 9. Juxta nos contineretur malitia in DEO, tanquam in idea omnium enim: hoc est absurdum: ergo. Confirm. 1. Juxta nos DEUS esset exemplar omnis malitiae: hoc unique est falsum: ergo. Confirm. 2. DEUS esset auctor malitiae: hoc est hereticum: ergo. Confirm. 3. DEUS sibi necessario complaceret in malitia, vel saltem ejus possibilitate: hoc iterum est turpe: ergo. Confirm. 4. Malitia esset forma simpliciter bona: ergo non esset subiecto malitia mala: hoc autem est falsum: ergo. Confirm. 5. Malitia esset aptum medium ad manifestandas perfectiones Divinas, & ad comprehendendum ordinem universi, ac pulchritudinem ejus, adeoque esset per se intendibilis: hoc admetti non potest: ergo.

Resp. dist. primam partem majoris. Malitia contineretur in DEO formaliter, vel eminenter. neg. ma. objectivè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Contineri objectivè aliud non dicit, quam, quod à DEO cognoscatur malitia in Divi-

na essentia, & quidem etiam ut factibilis, non quidem ex determinatione DEI, sed ex determinatione creaturæ, cum qua DEUS, tanquam causa per accidens, concurrat; qua de re plura inferius, ubi de auctore peccati.

Ad 1. confirm. neg. maj. sicut, esse exemplar virtutis, significat, in se habere formaliter virtutem, cui alii se assimilent, ita etiam, esse exemplar malitiae, significat, habere formaliter in se malitiam: quod longissime abest ab optimo DEO. Ad 2. confirm. neg. interim maj. de qua fuisse infra. Ad 3. confirm. neg. maj. nam, quidquid sit, an DEUS necessariò sibi complacat in quibusdam creaturis possibilibus, certè non complacet sibi in iis, quæ ei displaceant, quæque ex ipsis determinatione fieri non possunt. Ad 4. confirm. neg. ant. Malitia est ad summum aliquo modo in genere physico bona, simpliciter autem est mala: intelligendo simpliciter malum non ita, ut excludat omnem bonitatem physicam, sed ut malitia multum prævaleat, sicut æthiops dicitur simpliciter niger, licet in oculis, & dentibus habeat quid album, & in labiis quid rubrum.

Ad 5. confirm. neg. maj. Non omne, sine quo alterum esse non potest, dicitur medium ad illud: sed illud tantum dicitur medium, ad quod ponendum aliquis potest moveri ab amore alterius tanquam finis. Sic non dicitur DEUS medium ad omnia; cum tamen sine ipso nihil esse possit: nec peccatum est medium ad poenitentiam; quia non potest intendi à salutatiter poenitente: nec etiam est medium ad ostendendam iustitiam vindicativam, vel misericordiam; quia non potest à DEO intendi.

Hoc tamen verum est, quod sine peccato presupposito, & sine eo, tanquam occasione aliunde data, non possint hæc perfectiones DEI ostendit. Unde DEUS non potest, antecedenter ad peccatum, velle ostendere iustitiam suam vindicativam, sed prius debet prævidere peccatum, aliunde ex determinatione creature libere futurum, si creatura sit ponenda in his, vel illis circumstantiis indifferenteribus; tunc enim potest permittere peccatum, & pro posteriori rationis intendere ostensionem suæ iustitiae, vel clementiae. Sed neque peccatum servit ad pulchritudinem universi; quia potius turbat ordinem, ac decorum illius: & debet deinde à DEO per alia media reordinari; hinc minimè per se intendibilis malitia est: imò neque per accidens est prudenter intendibilis.

47. Ob. 10. Si malitia peccati commissio-
nis est simpliciter mala, eo ipso stat in privatione physica: sed est simpliciter mala, ergo. major videatur esse S. Thomæ. qui q. 1. de malo. a. 1. ad 1. per simpliciter malum videtur intelligere id, quod nullam habet bonitatem: cuius exemplum adducit S. Doctor negationem, seu privationem boni temperamenti in animali, quæ est pura negatio, nullam habens bonitatem, nec physicam. Econtraria per malum secundum quid videtur intelligere Angelicus illud, quod, licet sit alicui malum, habet tamen in se aliquam bonitatem, & est etiam bonum alteri. Sic (quod est exemplum S. Thomæ) ignis, in se bonus, est malus aquæ. min. prob. peccatum ex genere suo

est maximum malum: ergo est simpliciter malum. Confirm. Quod omni naturæ est inconveniens, est simpliciter malum: sed peccatum est omni naturæ inconveniens: ergo est simpliciter malum.

Resp. dist. ma. Si malitia peccati est ita simpliciter mala, ut excludat, tam bonitatem physicam, quam moralem, conc. ma. si tantum est simpliciter mala in genere moris, sive ita, ut excludat tantum omnem bonitatem moralem. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. ad prob. minoris conc. antec. intelligendo malum maximum in consideratione morali, non verò in omni consideratione, etiam physica. & neg. cons. intelligendo simpliciter malum in sensu restricto. D. Thomæ suprà adducto; quia in hoc sensu, maximum, & simpliciter malum, est malum excludens omnem bonitatem, tam physicam, quam moralem, seu excludens tam omnem entitatem, quam omnem honestatem: quale malum maximum esset pura omissione libera peccaminosa. Et in hoc sensu videtur etiam S. Thomam intelligere Gonetum tom. 3. tract. 5. de virtus & peccatis. disp. 3. n. 40. ubi ait, malum absolutum (seu simpliciter dictum) esse ex mente Angelici ibid, quod ita est malum, ut nihil entitatis, & bonitatis in se includat: malum verò respectivum (seu secundum quid) quod aliquid entitatis, & bonitatis in se includit, intellige bonitatis physice. Sic autem etiam malitia peccati commissionis, e. g. surti, habet aliquam bonitatem physicam, quæ licet non sit honestè bona, est tamen physice bona, e. g. homini ea bona iusta appetenti: adeoque tale peccatum, in hoc restricto sensu Angelici, non est simpliciter malum. Sic S. Thomam intelligit Gonetum tom. 3. tract. 5. disp. 3. n.

40. Ad confirm. dist. ma. quod omni naturæ est inconveniens, in consideratione, tam morali, quam physica, est simpliciter malum in sensu modo explicato. conc. ma. quod tantum est inconveniens, in consideratione morali. subdist. est maximum seu simpliciter malum, in genere morali, sive est ita malum, ut excludat omnem bonitatem moralem. conc. ma. est maximum, seu simpliciter malum, etiam in genere physico, sive ita malum, ut excludat etiam omnem bonitatem physicam. neg. ma. & dist. sic min. neg. cons. Etsi autem malitia peccati, ratione in honestatis, sit inconveniens omni creaturæ in genere morali, & sit simpliciter ineligibilis, in quibusvis circumstantiis, tamen ratione delectabilitatis, seu utilitatis, est in genere physico conveniens homini, voluptates querenti.

Ob. 11. Malitia peccati non tantum sibi, sed etiam alteri est mala: ergo est mala simpliciter in omni genere. Confirm. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi: sed non potest esse causa peccati: ergo peccatum non est tantum malum respectivi, sed absolute tale: ergo in omni genere. Resp. conc. ant. neg. cons. nam tantum in genere moris, non autem in genere physico, adeoque non in omni genere est ita simpliciter mala, ut excludat omnem bonitatem.

Malitia peccati est non tantum sibi in genere moris mala, quatenus seipsum facit, per suam identitatem secum ipsa, in honestam, sed etiam in

codem genere moris est mala voluntati, quatenus etiam hanc facit in honestam, tanquam radicem, à qua procedit, & tanquam subiectum, in quo recipitur ipsa malitia, tanquam forma. At non etiam malitia peccati est ita mala in genere physico; quia, nec à se, nec ab alio, excludit omnem entitatem: faltem non est in genere physico simpliciter mala, prout simpliciter malum videretur accipi à S. Thoma juxta interpretationem Goneti, de qua paulò ante. Hic obiter noto, quod etiam id, quod alteri est malum, possit esse bonum in se, & quod malum purum physicum in se, possit esse bonum saltem morale alterius. Sic calor, in se bonus, est malus aquæ: & carentia strumæ vel sexti digiti, quæ in se est nihil, seu malum physicum, est bona homini.

Ad confirm. dist. maj. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi, si hoc sit malum morale, neg. ma. si non sit malum morale, sed tantum physicum, in secundo sensu, quem explicavimus n. 41. sive afflictivum, & causans dolorem. conc. maj. & concessa min. dist. primum consequens. peccatum est, non tantum respectivè, sed absolute malum, ita, ut neque habeat bonitatem physicam, neg. conseq. est in alio sensu absolute malum. om. consequentiam primam: nego autem iterum secundam, quatenus dicit, quod malitia dicta sit mala in omni genere, sic, ut non habeat ullam bonitatem, etiam tantum physicam, seu entitatem.

QUÆSTIO II.

De Causa Peccati.

ARTICULUS I.

An DEUS sit Causa peccati.

48. **F**uit Hæresis, teste Vincentio Lirinensi in suo Commonitorio longè à medio, jam orta à Simone Mago, docens, DEUM esse auctorem peccati: quam postea amplexi sunt Marcion, Manichæi, & Priscillianistæ, ac tandem Lutherus, atque Calvinus, de quo vide Bellaruminum tomo 2. *controv. 1. l. 4. c. 9.* Hanc refellere potius ad Polemicam, quam Speculativam Theologiam spectat: breviter tamen ex occasione hac eam refellimus, tum, ut sequens controversia de influxu DEI in actiones etiam peccaminofas, clarius intelligatur, quæ sine solutione argumentorum pro hac hæresi specie tenus facientium, difficilius perciperetur: tum etiam, ut remora ab optimo DEO hac turpissima macula, manifestius pateat, causam peccati aliam non esse, quam dæmones, vel homines, qui, vel propriæ voluntate illud immediate perpetravit, vel suasione, consilio, aut alia inductione, mediate illud in alio efficiunt, sive etiam illius participes faciunt.

49. Dico itaque cum omnibus Catholicis. DEUS non est causa peccati. Conclusio est de fide. Prob. 1. ex Scripturis. *Sap. 11. v. 25.* dicitur de DEO: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti:* atqui

odit DEUS peccatum: ergo. Item 1. *Joan. 3. v. 8.* *Qui facit peccatum, ex diabolo est:* sed DEUS non potest esse ex diabolo: ergo. Iterum *Psal. 5. v. 5.* *Non DEUS volens iniquitatem tu es.* Huc faciunt infinita loca Sacrae Scripturæ, in quibus dicitur, DEO desplicere peccata, ea ipsum prohibere, & punire, homines ab iis monendo, increpando, &c. abstrahere. Plura vide apud Suarez in 1. 2. *trat. 5. disp. 6. num. 2.*

Accedunt definitiones Conciliorum, Arascani c. 25. & novissimè Tridentini sessione 6. can. 6. ubi sic statuit: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, DEUM operari, non permisive solum, sed etiam propriè, & per se, adeo, ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Iude, quam vocatio Pauli, anathema sit.* Accedunt unanimiter SS. Patres, ex quibus S. Basilius habet propriam homiliam: *quod DEUS non est auctor malorum.* S. Aug. l. 2. de lib. arbitr. c. 13. docet, non posse DEO attribui peccatum, eoquod vitium non sit à DEO, sed à nobis, qui in illo non manemus: & paulò inferius ait: *Quid ergo inventari potest in nostris peccatis, unde ille vituperatur, quando vituperatio peccatorum nostrorum nulla est, nisi ille laudetur?* Rufus ep. 105. multum post medium. *Sicut enim voluntati ejus DEI tributur humana natura, nullo dubitante laudanda, sic hominis voluntati culpa tribuitur, nullo recusante damnanda.* Plura vide apud Suarez. loc. cit. Quin etiam ipsi Philosophi ethnici, hanc veritatem agnoverunt, ex quibus Plato lib. 2. de republica multis refellit eos, qui volunt, DEUM malum, vel vitiosum, aut causam malorum esse, ac tandem non valde longè à fine ait: *Malorum autem alicuius causam esse ipsum DEUM, cum bonus sit, refellendum est omnino: neque permittendum, hoc quenquam dicere in sua civitate, si bonis instituti legibus civitas debet: pergit dein multis refellere mendacia, & indecora figura Poëtarum.*

Prob. conclus. 2. ratione. Peccatum committere, evidenter repugnat summae sanctitati, sapientiæ, bonitati, perfectioni, primæque regulæ omnis honestatis: sed haæ perfectiones identificantur DEO: ergo eidem repugnat, peccatum committere. sublumo: atqui, si DEUS liberè causaret peccatum, tunc peccatum committeret: (quid enim est peccatum committere, nisi liberè illud causare?) ergo DEO repugnat causare peccatum. Si forte quis velleret tricari, & dicere, DEUM etiam causando peccatum non peccaturum; eoquod non ageret contra aliquam legem superioris, cum talis non habeat, saltem admitti debet, DEUM in honeste, & contra reæstissimam regulam rationis Divinæ, acturum, quod non minus sanctitati, sapientiæ, & perfectioni infinitæ, ac regulæ omnis honestatis, repugnat. Et hinc, licet DEUS non ageret contra legem superioris, tamen ageret contra legem, quam ipsius perfectissima essentia ei indispensabilem posuit. Vide etiam dicenda inferius ad objectionem ultimam.

Confirm. 1. DEUS, nec suadet peccatum, nec movet ad peccandum: sed potius ab illo dehortatur, quamvis, ne libertatem hominius liget, illud permittat: ergo non est causa peccati. Confirm. 2. Si DEUS esset causa peccati, non posset illud jure punire in hominē, nec homini exprimere.

exprobare, imò peccatum non posset DEO esse contrarium: hoc autem est certò falsum: ergo. Confirm. 3. In ea hypothesi creatura non peccaret; quia se conformaret regulæ pri-
mæ omnis rectitudinis, & honestatis: dein DEO, caelanti peccatum, & absolute illud volenti, creatura non posset resistere: ergo non pecca-
ret, quod est ex terminis falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

50. Ob. 1. ab hereticis. Scriptura DEO attribuit omnia opera no-
stra, sive bona, sive mala, tan-
quam auctori: ergo ipse est auctor, & causa,
etiam malorum, seu peccatorum. prob. ant. psal.
18. v. 36. dicitur *inclina cor meum in testimonia tua,*
& *non in avaritiam:* ergo DEUS aliquos incli-
nat in avaritiam. psal. 43. v. 19. *Declinasti semitas*
nostras à via tua: ergo à via recta in malam. ad
Ephes. 1. v. 11. *Qui operatur omnia secundum con-*
silium voluntatis tuae: ergo etiam mala. Confir.
Prov. 16. v. 4. dicitur: *Universa propter semet-*
ipsum operatus est Dominus: impium quoque ad
diem malum: ergo DEUS fecit etiam propter se
impios quæ tales. Resp. 1. Scripturas manife-
stissimè à DEO removere omne peccatum.
Deuter. 32. v. 4. *DEUS fidelis, & absque ulla ini-*
quitate: psal. 144. v. 13. *Sanctus in omnibus ope-*
ribus suis. 1. Joan. 3. v. 5. Peccatum in eo non est,
ad Rom. 9. v. 14. *Nunquid iniquitas apud DEUM?*
Affit, &c. plura pañim occurunt.

51. Resp. 2. in forma. neg. ant. ad prob.
neg. cons. Textus illi omnes accipiendi sunt de
permissione tantum, ut docent S. Augustinus
de gratia & lib. arb. c. 23. S. Damascenus lib. 4.
de fide orthodoxa c. 20. ubi sic ait: *Scire illud*
attinet, in Scripturæ more positum esse, ut DEI
permissionem actionem ipsius appellat. Idem sen-
tient reliqui SS. PP. ac Theologi unanimiter.
Scilicet DEUS negando auxilia specialia, quæ
prævidit fore congrua, ex justis causis permitit
lapsum, e. g. in avaritiam, vel recessum à via vir-
tutis. Ad textum *ex ep. ad Ephes.* dic, eum
intelligendum esse de iis, in quæ DEUS non
quomodounque influit, sed quæ ex sua deter-
minatione operatur, qualia non sunt peccata.
Ad confirm. Resp. Chaldaicum textum, teste Sa,
dicere servat *impium.* Unde non significatur,
quod DEUS ex intentione sua, faciat *impium*,
aut voluntate antecedente eum velit, sed tantum
significatur, quod DEUS eum, qui sponte, &
liberè, *impius* est, servet ad diem malum, seu
ponam; vel faciat eum venire ad diem malum
voluntate consequente ad scientiam de ejus pec-
cato. ita Suarez, Sa, & Menochius.

52. Ob. 2. Scriptura attribuit DEO aliqua
peccata hominum: ergo. prob. ant. *psal. 104. v.*
25. attribuitur DEO odium *Ægyptiorum* in Ju-
dæos. *Convertit cor eorum, ut odirent populum*
ejus. Iterum. *Gen. 45. v. 8.* venditio Josephi. *Non*
vestro consilio sed DEI voluntate hic missus sum.
Rursus *Aitor. 2. v. 23.* Crucifixio Christi. *Desi-*
nito conilio, & præscientiâ DEI traditum &c.
ergo. Resp. iterum cum SS. Augustino, &
Damasceno, quod, quando DEUS aliquid tan-

tum permittit, tunc hanc permissionem sæpe
Scriptura, juxta suum loquendi modum, vocet
actionem, imò etiam præceptum DEI. Sic
quando DEUS *Job. 1. v. 12.* *Sathan* tantum
permisit, *Jobum affligere, & id* *Sathan ex ea per-*
missione fecit, tamen dein c. 2. v. 3. ea afflictio
vocatur actio DEI; nam sic dicit DEUS: Tu au-
tem commovisti me adversus eum, ut affigerem
eum frustra. Sic *Matthei 23. v. 32.* Christus Ju-
dæis imperativo modo, seu quasi præcipiendo,
loquitur: *Implete mensaram Patrum vestrorum:*
& *Joan. 13. v. 27.* *Judæ: Quod facis, fac cito;*
& tamen ea tantum permittit.

53. Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 2. c. 13.*
hanc rem explicat, valde apposita similitudine
venatoris, qui, dum tantum solvit canem, jam
dicitur, eum immisso in leporem, quamvis
tantum permittat jam sponte incitatum ad invasio-
nem procurrere. Sic scilicet dicitur DEUS, immi-
ttere diabolos, vel malos homines, jam sponte, &
liberè in malum ruentes, si impedimenta male
voluntatis auferit, & peccatum permitit. Di-
sparitas tamen est in intentione; quia venator
ex intentione leporis capiendi, DEUS autem
non ex intentione peccati ab homine patrandi,
id facit.

Secundò. DEUS sæpe aliquid dicitur face-
re, quando tantum aliquid aliud facit, ex quo
alii virtus suo occasionem sumunt illud prius fa-
ciendi. Sic DEUS dicitur convertisse cor
Ægyptiorum ad odium, quatenus, dum bene-
fecit Judæis, Ægyptii, ob suam malevolentiam,
& invidiam, odium in illos ista prosperitate
gaudentes, conceperunt. Tertio. DEUS dici-
tur sæpe in Scripturis aliquid facere, quando
rem illam non quidem facit, sed eam aliunde
jam prævisam, conditionatè, vel absolutè furu-
rani, permitit, ac ordinat ad fines suos optimos.
Sic DEUS non voluit peccatum fratrum Jose-
phi, nec crucifixionem Christi, antecedenter,
& absolutè; sed, postquam per scientiam me-
diā vidit, quod si forent in his circumstantiis
fratres Josephi, & crucifixores Christi, illi libe-
rè fratrem venderent, hi autem Christum libe-
rè crucifigerent, tunc, non quidem ex intentio-
ne eorum peccatorum, sed ex justo iudicio suo,
permisit, vel posuit eas circumstantias, & per-
misit peccatum: istud autem dein ordinavit ad
extollendum Josephum, atque salvandos in Æ-
gypto Israëliis à fame: & hinc fratribus Joseph
dicit. *Gen. 50. v. 20.* *Vos cogitatis de me malum,*
sed DEUS veritatem illud in bonum. Pariter DEUS
crucifixionem Christi ordinavit ad salutem ge-
neris humani. Quartò. Bellarm. *loc. cit.* addit,
DEUM dici, malum efficere; quia non quo-
modocunque permittit, sed tantum permittit
istud, & non aliud, contra hoc subjectum, &
non contra aliud: ex quibus facile patet respon-
sio. In forma igitur neg. ant. seu nego, quod
DEO, tanquam causæ, attribuantur peccata;
textus enim, in probatione adducti, tantum
probant permissionem, vel ordinationem Divi-
nam circa peccatum, ut ex jam dictis patet.

54. Ob. 3. Scriptura sæpe tribuit DEO
excæcationem, & indurationem hominum: sed
haec sunt peccata: ergo. prob. maj. sic *Exodi 9.*
v. 12. induratio Pharaonis DEO tribuitur. *Joan.*
12. v. 40. induratio, & excæatio Judæorum. &
ad

ad Rom. 9. v. 18. ait S. Paulus de DEO : *Quem vult, indurat.* Confirm. DEUS dicitur in Scripturis alios decipere. Ezech. 14. v. 9. *Ego Dominus decepi prophetam illum.* Job. 12. v. 24. *Qui immutat cor principum populi terra, & decipit eos.* sed decipere alios est peccatum : ergo. Resp. iterum, DEUM non operari positivè excæcationem, & obdurationem, sed hominem positivè seipsum obdurare, vel excæcare : unde psal. 94. v. 8. dicitur : *Nolite obdurare corda vestra;* hinc melius cum Suarez in 1. 2. træt. 5. disp. 6. n. 15, videtur dici, DEUM non esse causam excæcationis ; quia hæc dicit non tantum Divinam permissionem, sed malam quoque hominis dispositionem, cuius DEUS causa non est.

55. Potest autem dici, DEUM obdurare, vel excæcare permissivè 1. quando peccatores non corrigit poenis ; unde ipsi insolescunt, & obdurantur : sicut faciunt aliquando filii erga parentes, à quibus non castigantur. 2. Quando negat auxilia, quæ, licet non sint absolute necessaria (hæc enim nunquam deficiunt) tamen essent ferme moraliter necessaria, & sine quibus difficulter potest homo, & consequenter sæpe non vult, converti.

Nec objicias, S. Augustinum l. 5. contra Julianum c. 3. dicere, DEUM non tantum indurare homines, aut desideriis suis tradere per patientiam, sed etiam per potentiam ; hoc enim ipsum est per potentiam indurare, aut malis desideriis tradere, quando omnipotentia Divina producit alia auxilia, sufficientia quidem, sed non illa specialia, quæ hic, & nunc, efficaciter impedirent, ne homines obstinati in malo perseverarent, aut mala desideria sua perficerent. Dein potest etiam dici, DEUM per potentiam indurare, quando producit aliquid, ex se bonum, & ex bono fine, sed homo inde occasionem malitiosè accipit ad peccandum, vel in peccato perseverandum, sicut n. 52. suprà diximus, DEUM convertisse corda Ægyptiorum ad odium : imò S. Augustinus. l. 1. ad Simplic. q. 2. pos. medium expresse dicit, DEUM obdurare, esse idem, ac nolle misereri ; sic enim ait : *Ut obduratio DEI sit nolle misereri, ut non ab illo irrogetur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantum, quo sit melior, non erogetur.* in forma dist. ma. Scriptura excæcationem DEO tribuit ut causæ. neg. ma. ut permittenti tantum. conc. ma. & conc. min. neg. conseq.

Ad confirm. DEUS non propriè positivè decipit, sed, vel tantum permittit, quosdam decipi, ut explicat Augustinus, quem citabimus n. 61. vel tantum consilia prava intervertit, vel exitum desideratum impedit, ut spe sua frustrentrur principes, & sic decepi dicaatur. Potest etiam hoc explicari, sicut S. Augustinus l. 2. questionum super exodus (qui est l. 2. ex 7. in Heptatevchum) q. 18. explicat illud : *Ego indurabo cor ejus Pharaonis Exod. 7. v. 3. his verbis : Ego indurabo : tanquam diceret : quād durum sit, demonstrabo.* Sic etiam DEUS dicitur decipere, dum demonstrat, deceptos esse principes illos, qui, nescio quam spem, ex consiliis suis conceperant, qua DEUS eos frustratos ostendit.

56. Obj. 4. Ia Scripturis aliquando dicuntur mali homines, vel dæmones, facere aliqua mala, ex præcepto DEI, & tanquam ejus instru-

menta : ergo DEUS est causa illorum malorum, antec. prob. sic 2. Reg. 16. v. 10. *Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* Rursus 3. Reg. 22. v. 22. dicit DEUS ad spiritum, volentem mendaces reddere prophetas : *Egredere, & facita : & infra v. 23. Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum.* item 2. Reg. 24. v. 1. dicitur : *Et addidit furor Domini træct contra Israël, commovitque David in eis dicentes : vade, numera Israël, & Judam : quæ numeratio tunc fuit peccaminosa, & postea gravissima peste punta : ergo.* Resp. has quoque phrasæ Scripturæ plus non significare, quād puram permissionem, juxta aliquem modum ex iis, quos explicavimus n. 52. & seq. Et in primis, ut observat Cornelius in proemio ad Genesim (quod est encomium S. Scripturæ) sec. 2. vox Hebreæ tñava, pro qua Latinus interpres posuit vocem præcepit, significat ex se ordinare, providere, disponere : adeoque significat omnem DEI prævidentiam, tam positivam, quād negativam ; unde sensus est : *DEUS permissivè ordinavit, ut Semini malediceret Davidi, ad excercendam bujus patientiam : in quo nihil est mali.* Illud, egredere, accipendum est, quasi diceret : *Mea pace : fac ita : non impedio : sicut etiam dicitum ad Judæos. Matth. 23. & ad Judam Joan. 13. de quibus n. 52. in forma nego consequentiam.*

57. Ad ultimum textum Abulensis in hunc locum, quest. 4. itēmque Menochius in hunc eundem locum per furorem Domini intelligentibolum, qui est minister furoris DEI, sicut Assur seu Assyrius Rex Isa. c. 10. v. 5. dicitur à DEO *Virga furoris mei.* Favet etiam Scriptura, nam 1. Paralipp. c. 21. v. 1. ubi hæc eadem numeratio populi refertur, dicitur : *Consurrexit autem Sathan contra Israël, & concitavit David, ut numeraret Israël : ergo, qui hic dicitur Sathan, priùs dictus est furor domini : & hoc suppositio explicatio est facilius.* Si autem per furorem Domini intelligi debeat DEUS iratus, tunc vox commovit significat permisit commoveri à dæmonie, ut suprà n. 53. diximus in simili de venatore. ita Theodoretus & alii apud Galparem Sanctum in l. 2. Reg. c. 24. quem erit operæ precium inspississe. Quamcunque autem expositionem e-legeris, in forma nega consequentiam.

58. Ob. 5. S. Augustinus lib. 5. contra Julianum c. 3. tractans illud : ad Rom. 1. v. 26. *Tradidit illo DEUS in passiones ignominia &c.* reprehendit Julianum, quod dicat, DEUM tradere deferendo, seu permissivè. 2. Ibidem S. Doctor ait, non tantum esse relatos, per patientiam, sed per potentiam in peccato compulso. 3. Idem S. August. l. de gratia & lib. arbit. c. 20. ait, voluntates etiam malas ita esse in DEI potestate, ut eas, quæ voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam præstanda, vel ad pœnas quibusdam ingenerandas. 4. Iterum eod. c. 20. inferius ita ait : *Voluntatem, proprio vitio suo malam, in hoc peccatum, judicio suo justo, & occulto, inclinavit.* 5. Rursus eod. l. de grat. & lib. arbit. c. 21. sub finem ait : *His, & talibus testimoniis Divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantum existimo, manifestatur, operari DEUM in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quoque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum.*

verum, iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto. 6. Denique i. de corrept. & gratia c. 7. ait: Christum elegisse Judam ad fundendum sanguinem suum: haec indicant, S. Doctorem velle, quod DEUS non tantum permittat peccata, sed ea positivè velit: ergo.

67. Resp. Si S. Augustinus diceret, DEUM velle, & causare positivè peccatum, utique esset deferendum, post definitiones tot Conciliorum; damnata enim est ab Alexandro VIII. haec propositio 30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolvè potest tene-re, non respicendo ad ullam Pontificis Bullam. Sed longissimè remotus est Sanctissimus Doctor ab hac impietate.

59. Resp. itaque ad i. textum: à S. Doctore reprehendit Julianum, non, quod simpliciter dicat, DEUM tradere deferendo, sed, quod negaverit, unum peccatum esse poenam alterius, idque se probare putaverit ex eo, quod DEUS tradat tantum deferendo; nam, quamvis DEUS tantum tradat deferendo, tamen haec ipsa deserto, & consequens peccatum, potest esse pena peccati praecedentis, ut S. Pater ostendit in l. 5. contra Julian. c. 3. his verbis: Sed quomodo libet tradat, propter hoc tradidit, propter hoc deferit: & vides, ejus traditionem, qualemlibet, & quomodolibet intelligas, quæ consecuta sint.

Imò (ut est manifestum legenti totum illud longum caput) S. Doctor non facit vim in eo, quid intelligatur per traditionem, & aliquoties faltem omittit, quod si sola deserto. Sic sub finem: *An & hic dicitur es, quod ait: Ego Dominus seduxi prophetam illum: (Ezech. 14. v. 9.) intelligentem esse: deserui, ut pro ejus meritis seductus errare? Age, ut vides, tamen eo modo punitus est pro peccato.* Sed S. Doctor in eo vim facit, ut monstrat, unum peccatum esse poenam alterius, quando nempe DEUS in poenam prioris privat gratiis congruis. Nec juxta S. Doctorem peccatum dicitur poena peccati, in hoc sensu, quasi DEUS in poenam prioris impellat in alterum: sed quod deferendo, seu non dando gratiam majorem, finit in aliud labi.

Dein reprehendit S. Augustinus Julianum, quod non recte intellexerit vocem tradere, sed putaverit, eam significare præcisè, DEUM patientiam habere, relinqueret hominem in desideriis malis, quæ jam ante habuit, & non significare, deferere per negationem auxiliorum specialium, atque productionem tantum sufficientium, seu eorum, quæ prævisa sunt conjungenda cum dissensu, ita ut dein sequatur lapsus, seu contentus in desideria, non quidem ex positiva causalitate DEI, sed ex virtute hominis, nolentis bene uti mediis sufficientibus. Sumitur hoc ex verbis S. Doctoris, eodem capite dicentis: Aliud est, habere mala desideria cordis, aliud, trahi eis, utique, ut consentiendo eis possideatur ab eis, quod sit, cum Divino iudicio traditur eis.

60. Ad alterum textum jam responsum est. n. 54. Addo tantum, falsum esse, quod S. Doctor dicat, quosdam à DEO in peccatum compulso; nam sic habet: *Quid est autem, quod dicit: Cum desideriis suis traditum dicuntur, reliqui per Divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi: verba itaque ita*

sunt Juliani objicientis: nec refellit dein S. Doctor id, quod Julianus dixit, non esse compulso, sed tantum id, quod ait solum per patientiam, non per potentiam traditos: esse autem traditos per potentiam, explicari potest, ut jam fecimus, sine eo, quod dicantur in peccata compulsi.

61. Ad 3. textum. S. Augustinus se explicat eodem c. 20. de grat. & lib. arb. nam, dum ibi agit de Semei, cuius voluntatem dicit à DEO inclinatam ad maledicendum Davidi, per inclinatam intelligit permittere, scilicet ejus mala voluntatis cursum, vel inclinationem; sic enim post pauca habet: *Nec causa tacita est, cur ei Dominus isto modo dixerit maledicere David, hoc est, cor ejus malum in hoc peccatum miserit, vel dimiserit.* & eod. lib. c. 23. Quando ergo auditis dicentes Dominum: *Ego Dominus seduxi prophetam illum: & quod ait Apostolus: Cujus vult, miseretur, & quem vult, obdurat: in eo, quem seduci permittit, vel obdurari, mala ejus merita credite: in eo vero, cuius miseretur, gratiam DEI, non redditis mala pro malis, sed bona pro malis, fideliter, & indubitate agnoscite.* Ecce seducere, & indurare à S. Augustino exponuntur: permittere seduci, vel obdurari: atque adeò à DEO ista sunt tantum permissivæ: & pars pro�is est ratio de inclinazione ad malum. Bellarmin. autem Tom. 4. controv. 2. l. 2. c. 16. ait, DEUM iuxta S. Augustinum inclinare voluntatem, proprio vitio suo malam, hoc est, jam volentem malum. Hæc responsio servit etiam ad quartum, & quintum textum explicandum.

62. Ad ultimum de Juda, dicendum, Christum non voluntate antecedenti elegisse Judam, ad fundendum sanguinem: sed consequenti; postquam scilicet prævidit, Judam avarum in his circumstantiis de sua morte contracturum cum Judæis, permisit ex justo iudicio eas circumstantias, ex quibus dein secuta est sua passio per malitiam Judæ: atque hanc ipsam dein ordinavit ad maximum bonum, scilicet ad mundi salutem. Ut autem Christus dici possit, elegisse Judam, responderi potest, quod ex multis, quos præviderat, in his circumstantiis suis sanguinis tradidores, vel venditores futuros, potius permisit, talem esse Judam; quæm aliquos, adeoque iustum negatiæ elegerit: sive elegerit potius permittere in Juda, quæm in alio, eam venditionem: ita Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 16. quem, ut & Bellarminum loc. cit. vii. de hac fuisse pertractantes.

63. Objicitur. 6. Etsi DEUS esset causa peccati, tamen non peccaret: ergo nostra ratio est nulla. prob. ant. DEUS non ageret contraria legem Divinam, nec contra voluntatem DEI: nec se ipsum offendere: ergo non peccaret. Confirm. DEUS influit physicè, & producit omnes actiones, tam malas, quam bonas, & quædem scienter, ac liberè, & tamen non peccare: ergo. Resp. cum Suarez. in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 6. Hæretici, qui ita loquuntur, negant quidem de DEO nomen peccati, attamen ei attribuunt turpitudinem illius. Certe sic DEUS posset etiam mentiri, se ipsum odire &c. In

forma, neg. ant. ad prob. dist. ant. hoc est, non ageret contra legem superioris. conc. ant. non ageret moraliter in honeste contra regulam omnis honestatis, & legem sibi ipsi indispensabiliter latam. neg. ant. & cons. Ageret enim Deus contra legem, quam sibi necessariò statuit, scilicet legem nihil agendi dedecens, nihil destrutivum supremæ suæ sanctitatis, & auctoritatis; hoc enim necessariò Deus, & essentialiter odit, & essentialiter non vult. Ad summum in eo casu Deus ageret, & non ageret, contra suam voluntatem, adeoque fieret Chimæra, ex qua mea pace potest sequi altera. Ad confirm. conc. antec. neg. cons. sed de hac plura articulo sequenti.

64. Dices 1. DEUS non peccat causando peccatum; quia causat illud ex bono fine. Resp. neg. illatum. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, nec finis bonus excusat actionem ex se malam: quin imò juxta adversarios homo in eo casu non peccaret; cùm se conformaret DEO ultimo fini, & nec contra, nec præter illum ageret. Dices 2. Homo potest ex prava intentione velle, quod DEUS vult ex bona. Resp. redire argumentum de illa ipsa intentione prava; an enim etiam hanc causavit DEUS, an non? si primum: illa intentio non fuit mala; quia conformis est ultimo fini: si secundum, tunc ruunt argumenta adversariorum, quibus scilicet probare volunt, DEUM causare omnes actiones, bonas, & malas.

ARTICULUS III.

Quomodo DEUS ad peccatum concurrat.

65. Suppono, quòd DEUS influat immediatè in omnes effectus creaturarum; ita enim contra Durandum, Ludovicum à Dola, & adhuc unum, aut alterum apud Haunoldum, l. 2. tr. 2. num. 439. communissima Theologorum, & Philosophorum, imò & SS. Patrum assertio, adèò, ut sententia opposita, quæ Durandismus vocatur, à quibusdam male vapulet, & à S. Thoma in 2. dist. 37. q. 2. a. 2. in corp. dicatur dupli errori proxima. videatur hac de re Comptonus disp. 28. phys. sec. 1. Sed & hic influxus DEI ab omnibus auctoribus probatur ex Scripturis; nam 1. Cor. 12. v. 6. dicitur: DEUS, qui operatur omnia in omnibus. Joan. 1. v. 3. Omnia per ipsum facta sunt. Joan. 5. v. 17. Pater meus usque modò operatur, & ego operor: ergo DEUS operatur immediatè omnia; dicere enim, quòd tantum mediatè operetur, scilicet catenus, quatenus produxit creaturas alias, quæ nunc immediatè operantur, effet valde impropiè loqui: sicut si quis diceret: Adam usque nunc generat homines.

Dein SS. Patres (ad quorum mentem Scriptura exponi debet, ut definit Tridentinum sess. 4. decreto de editione, & usu sacrorum librorum) ista dicta intelligunt de immediato influxu. Sic S. August. epist. 146. sub finem: Quomodo enim negare poterimus, DEUM etiam nunc operari cun-

cta, quæ creantur, cùm Dominus dicat: Pater meus usque nunc operatur? Quòd autem intelligatur DEUM immediatè operari, patet ex ejus dictis in Genes. ad liter. l. 5. c. 20. ubi ait: Sunt, qui arbitrantur, tantummodo mundum ipsum factum à DEO, cetera jam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit, & jussit: DEUM autem ipsum nubis operari: contra quos profert illa sententia Domini: Pater meus usque nunc operatur.

S. Hieronymus adversus Pelagium ad Cœliphantem c. 3. graviter reprehendit Pelagium, tanquam ingratum, & sacrilegum, quòd negaverit esse semper necessarium auxilium DEI, eniam ad actiones naturales, ad curvandum digitum, movendam manum, sedendum, ambulandum; cùm tamen Pelagiani mediatum auxilium minimè negaverint. S. Anselm. l. de concord. præscientie, prædestinat. & liber arb. c. 1. sub finem. Nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, nisi illo dante ipsum quaque velle, quod aliquando justum est, aliquando iniquum. Videri de hac re plura possunt apud Suarez in Metaphys. disp. 22. num. 14. (ubi afferit etiam antiquos Philosophos, idem afferentes) Bellarm. l. 4. de gratia & lib. arb. c. 4. & alios.

66. Prob. 2. idem suppositum ratione. Esse ens summè necessarium, à quo omnia alia immediatè dependere debeant, est aliqua perfectio simpliciter simplex: ergo DEO est attribuenda. conseq. est certa: antec. pater ex eo, quòd non possit ostendit illa imperfectio mixta, ipsaque hæc perfectio sit melior, quam omnis cum ipsa incompossibilis. subfumo: dependencia ista immediata aliud non est, quam dependencia à causa immediata: ergo omnia debent dependere à DEO, tanquam causa immediata, seu immediatè influente.

Nec dicas, esse ens, à quo omnia adæquatè dependent, etiam esse perfectionem simpliciter simplicem, adeoque DEO tribuendam: consequenter DEUM se solo omnia, & creaturas nihil, agere; negatur enim illatum; nam opponitur illud prædicatum majestati DEI, & iuri Divino, ad culum à creaturis exigendum: quod jus, vel qua majestas, est æquæ bona, nec tamen compollibilis cum adæquata dependencia omnium creatorum à DEO; sic enim homines nihil possent agere, adeoque nec DEUM colere, nec amare. Plures rationes videre poteris apud Haunoldum l. 2. tr. 2. num. 446. & præsertim aliquam Doctoris mirabilis ingeniosam, quam ibi Haunoldus illustrat: an tamen solidasit, ipse examina: ego non fido. Quæ contrahunc influxum DEI universalem, præscindente ab influxu in peccata, objici solent, suppono soluta in physica, ubi hæc quæstio solet agitari: nobis ad magis Theologica, & primarium hujus articuli scopum properandum. Supposito igitur hoc influxu DEI universali.

67. Dico. DEUS, licet physicè influat in actionem peccaminosam, cui identificata est malitia formalis peccati commissiōnis, tamen non est causa peccati. ita omnes nū, qui nobiscum tenent conclusionem n. 27. statutam, & insuper Lugo, ac alii, qui nostram sententiam non putant ex hoc capite impugnandam. Per causam autem hæc intelligimus non id, quod tantum quomodocunque influat in effectum, sed

sed id, cui in genere morali, tanquam auctori, efficitur attributum, & quod dici potest auctor effectus: sive intelligimus causam per se, & simpli- citer dictam: non tantum causam per accidentem, quia non dicitur simpliciter causa, sed tantum ut ait Haunold. l. 2. tr. 2. n. 459. cum addito, per accidentem sensum alienante.

68. Prob. conclus. Si quis dat alteri potentiam proximam, & sufficientem ad bonum usum, atque hunc ipsum intendit, ac suadet, vel precipit: econtra vero abusum, quem absolute impedit non tenetur, serio prohibet, quamvis interim illi alteri libertatem, ac determinationem relinquit, atque, cum determinante ad abusum prohibitum, concurrat contra suam inclinationem, talis nec est auctor, nec simpliciter causa illius abusus, sed ad summum est causa physica per accidentem: atqui DEUS ita se habet, quod influxum cum creatura rationali, in peccatum: ergo.

Prob. ma. exemplis 1. Si sacerdos, privatum sciens, hominem indignè ad communionem accedere, tamen, ne eum infameret, ei sacram hostiam cum aversione à sacrilegio dat, non est causa sacrilegii. 2. Si superior dat pecunias subdito, cum mandato, ut bene expendat, licet prævideat, abusum illicitum, si hunc gravibus de causis non tenetur impedit, non est causa illius. 3. Si puella, accedens ad sacram, prævidet suo accessu scandalum accipendum à juvene, quod ei quidem displicet, sed certè non semper impedit tenetur, si in tali casu juvenis labatur, puella non est causa ruinæ. Similia passim occurunt apud auctores. Imò, ut recte Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 459. si quis contra suam intentionem, concursu in actu primo indifferente, ad aliquem effectum concurrat, & postea sibi, tanquam causa, gloriam ejus arrogare velit, solemus eum reprimere, diendo, quod se habuerit per accidentem. Et sic sæpe hostis, dum alteri voluit nocere, profuit. Sic aliquando incarceratus liberatus est podagræ: non tamen propterea inimico incarceranti debuit grates, tanquam medico suo.

Confirm. *eadem* ma. S. August. l. 5. de civ. DEI. c. 9. prope finem. ita loquitur: *Malæ quippe voluntates ab illo DEO non sunt; quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est.* & c. 8. dixerat: *A quo DEO sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint omnium voluntates.* & l. de spir. & liter. c. 31. *Nusquam autem legitimus in Sanctis Scripturis: Non est voluntas nisi a DEO: Et recte non scriptum est, quia verum non est; alioquin siam peccatorum, quod abicit, auctor est DEUS.* Plura habet Suarez in Opusculis Opusc. 1. de concursu DEI, l. 2. c. 2. à n. 24. sublumo: sed voluntates sunt aliquid positivum, & omnis positiva entitas, à DEO producitur: ergo etiam voluntates: & tamen S. August. dicit, eas non esse à DEO, sive, hunc non esse causam: quod non est verum, nisi in hoc sensu, quod DEUS non concurrat, tanquam causa determinans, & cum inclinatione: sed tanquam causa determinata, & contra suam inclinationem, adeoque tantum, tanquam causa per accidentem: ergo ab eo, qui ita concurrit, non est dicenda res esse, nec ipse dicendus est causa simpliciter dicta rei illius.

69. Prob. jam etiam min. prioris syllogismi. n. 68. positi. DEUS 1. dat homini libertatem in actu primo, & auxilia, saltem sufficiencia, ad vitandum peccatum, & faciendum bonum. 2. Desiderat, & jubet, promissis, & pœnis incitat, ut homo bene, certè non male agat. 3. Aversatur omne malum, atque peccatum odio essentiali. 4. Relinquit tamen homini liberam determinationem, ut possit pro libitu, bene, vel male agere. 5. Hinc offert ei concursus indifferenter, quo creatura uti possit pro libitu, ad malum, & bonum: non tamen eum offert animo indifferenter, ita, ut DEO perinde sit, sive homo bene, sive male operetur: sed, ut inclinet ad bonum, malum autem duntaxat permittat: unde nec disjunctivè vult malum, quod tantum permittit.

Ulterius 6. DEUS non tenetur impeditum liberum malum, eti prævideat securum; alias enim nemo præcepta Divina transgredi posset: nec esset beatus, qui potuit transgredi, & non est transgressor. Eccles. 31. v. 10. repugnaret justitia DEI vindicativa, & omnes perfecções Divinae, quarum exercitium peccatum præsupponit: tolleretur etiam libertas humana ad peccandum; nam hæc ipsa necessitas in DEO, impediendi omne peccatum, esset necessitas antecedens, & tolleret omnem indifferentiā actus primi, respectu creaturarum; esset enim metaphysica necessitas, excludens omnem actum malum, & inimpeditibilis, non tantum ab homine, sed etiam à DEO. 7. Tandem DEUS quidem cum creatura, ad malum se liberè determinante, etiam ipse concurrit physice; quia sine ipsius concursu creaturæ nihil posset facere: non tamen concurrit, ut determinans, seu liberè immensè actum eliciens, sed ut determinatus à creatura, sicut explicatum est in tract. de DEO, quando actum de prædeterminatione.

70. Confirm. conclusio. Etiam si dicatur, malitiam peccati stare in pura negatione, tamen necessariò debet dici, malitiam radicalem stare in ipso actu libero malo, cum quo est connecta, vel quem sequitur privatio debita rectitudinis: infuper debet admitti, quod DEUS physice cauet illum actum: ergo, nisi recurratur ad nostram responcionem, etiam adversarii non possunt explicare, quare DEUS non sit causa peccati, antec. non negatur, conseq. probatur. Privatio ipsa, seu negatio, in se non est capax physici influxus, & propriè non producitur, nec à DEO, nec à creatura; & creatura ideo est culpabilis; quia producit actum liberum, quem necessariò sequitur privatio: ergo, nisi dicatur, DEUM aliter, ac creaturam, influere in illum actum, tunc vel DEUS etiam erit auctor peccati, vel neque creatura erit auctor istius: quod utrumque est falsum. Nec dicas, DEUM non teneri impeditre privationem; nam posito actu libero malo, nec creatura tenetur illam impeditre; quia est aliquid impossibile, ad quod nemo tenetur: adeoque creatura tantum eatenus tenetur impeditre privationem, quatenus tenetur impeditre actum.

71. Si dicas, DEUM non teneri impeditre actum. Resp. Tenetur eum impeditre, saltem ita, ut non fiat ex ejus determinatione, vel inclinatione: sicut etiam creatura debet talen- actum

actum impedire, ne fiat ex propria determinatione; si enim fieret necessariò à creatura, e. g. si ab alio determinaretur, vel necessitatetur, non esset ei imputabilis ad culpam: ergo tandem debet recurrī ad diversum modum influendi inter DEUM, & creaturam: qui diversus modus etiam excusaret creaturam, si scilicet ipsa quoque, non ut determinans influeret. Hoc tamen magnum discrimen adhuc est inter DEUM, & creaturam, quod DEUS possit liberè permittere, se determinari ad influendum; quia non tenetur impedire hanc determinationem, ut probatum n. præced. econtra creatura rarissimè potest liberè permittere, se determinari ad influendum, vel concurrendum ad actum malum. Ex quibus omnibus tandem collige, DEUM, et si physicè in actum peccaminorum (qui est realiter malitia formalis peccati) influat, tamen non esse causam illius simpliciter dictam, nec in eum actum, vel in eam malitiam, moraliter, aut imputabiliter influere, sed actum illum, & malitiam, in sensu morali purè permittere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

72. Ob. 1. DEUS prævidet actum

malum, ex sua cooperatione secuturum, & insuper potest eum impedire, si velit: ergo non tantum se habet per accidens. Resp. neg. conseq. Sæpe potest quis prævidere aliquid mali, ex sua actione secuturum, & tamen non est causa per se illius, ut patet in exemplo sacerdotis, indigno præbentis sacram Eucharistiam, & puella accedens ad sacram &c. de quibus n. 68. Dummodo scilicet quis non possit, vel non teneatur actum, vel effectum impedire, non est causa effectus, si actionem suam ponat ex alio fine, & cum aversione ab eo effectu: DEUS autem, licet posset impedire peccatum, tamen non tenetur id impedire ex n. 69.

Nec Dicas, DEUM esse causam necessariam, adeoque causam per se; nam causa necessaria potest dupliciter sumi. Primo dicitur causa necessaria illa, quæ necessariò ex natura sua agit, v. g. sol, dum lucem præducit: & hæc est in genere physico causa per se: sed talis non est DEUS, qui liberè dat sicutum actum primum proximum, & libertatem mediatam exercet. Secundò, causa necessaria etiam dicitur illa, sine cuius influxu effectus non potest dari, quæcumque ex conditione causæ universalis, debet in omnes effectus influere: & talis causa quidem est DEUS: verum hæc causa necessaria non est necessariò causa per se, sed, si non aliter influit, quæ DEUS, est causa tantum per accidens.

73. Ob. 2. DEUS liberè determinat ad individuum peccati: ergo etiam ad speciem actus mali, sive ad ipsum actum: ergo non tantum agit per accidens, sed per se. prob. antec. species, & individuum sunt realiter idem: ergo cum DEUS determinet ad unum, determinat etiam ad alterum. Confirm. Si DEUS non determinaret ad actum in specie, tunc ideo; quia est causa universalis: hæc ratio nil probat: ergo.

prob. mi. sol etiam est causa universalis, & tam non tantum determinat ad effectum, secundum gradum genericum, sed etiam secundum gradum specificum: ergo. Resp. om. ant. quod posse negari ostendit tr. de DEO num. 604. dist. conf. DEUS determinat ad speciem eodem modo, quo ad individuum. conc. conf. diverso modo. neg. conseq. ad prob. dist. ant. species adæquatè sumpta, & individuum, sunt realiter idem. neg. antec. species inadæquatè sumpta, sive hic gradus specificus. conc. ant. & sub priori distinctione conc. vel neg. conseq.

74. Hæc objectio solet solvi in Logica, agendo de distinctione Scotistica, ad quam me possem remittere: ut tamen rem aliquantum explicem, noto, gradum genericum, adæquatè sumptum, esse realiter inadæquatè distinctum à specifico, & specificum ab individuali; nam gradus e. g. animalis, adæquatè, sive secundum totam latitudinem sumptus, convenient pluribus realiter distinctis, quæ gradus hominis, & gradus hominis specificus convenient pluribus, quam prædicatum individuale Petri: at verò gradus genericus, vel specificus, inadæquatè sumptus, sive restrictus ad hoc individuum Petri, non convenient pluribus; nec enim hæc animalitas, aut humanitas, quæ est Petri, realiter convenient alteri, quæ Petri, sed sunt realiter idem: unde, quidquid realiter verificatur de uno, verificatur etiam de altero.

Attamen in sensu formalis, qui ordinariè tendit in gradum adæquatè sumptum, non dicitur DEUS determinare ad speciem, e. g. DEUS non determinat, ut ignis potius producat ignem, quæ aquam; quia ad hoc determinat ignis, qui per naturalem suam exigentiam petit, potius producere ignem, quæ aquam: at verò dicitur DEUS determinare ad individuum; quia determinat, ut ex multis individuis ignis, hoc potius, quæ aliud producatur. Nulla autem est in his contradic̄tio: non determinare, ut potius producatur ignis, quæ aqua (& par est ratio de actu bono, vel malo) & determinare, ut supposito, quod aliquis ignis debeat produci, hic potius producatur, quæ aliis: sicut nulla est contradic̄tio in hoc, quod e. g. senatus determinet tres, ex quibus eligatur aliquis ad certum officium: non autem determinet unum in individuo, sed ad hunc determinet totus populus, per pluralitatem votorum.

Quodsi autem etiam aliqua contradic̄tio foret, ea caderer super duo realiter distincta, hoc est, super duos actus voluntatis diversos, quorum unus ad speciem, alter ad individuum determinat: sicut, si formaliter cognoscitur animal, non autem rationale, dantur etiam duæ cognitiones, realiter distinctæ. Unde, etiam si DEUS dicatur determinare ad individuum, & non ad speciem, nulla est contradic̄tio, aut distinctione in objecto, sed tantum in determinationibus, quarum una competit DEO, non altera: verbo: per hoc, quod DEUS dicatur, non determinare ad speciem, sed tantum ad individuum, tantum significatur, quod DEUS non quidem determinet absolute, & efficaciter, ut potius actus in hac specie, quæ in alia producatur, sed hanc determinationem relinquat creaturæ: at verò, ex suppositione, quod creatura determinet, ut potius

ius aliquis actus in hac specie, quām in alia producatur, tunc DEUS determinet, ut potius hoc individuum, quām aliud producatur: cūm autem huic individuo identificatus sit gradus specificus, inadēquatē sumptus, ideo DEUS eodem etiam modo ad hunc gradum determinat.

75. Cūtūs fortē, & expeditiūs objectio paulo alter solvit, scilicet dist. antec. DEUS determinat ad individuum positivē, neg. ant. negativē, conc. ant. & dist. etiam conseq. DEUS determinat ad speciem adēquatē sumptam, neg. conseq. inadēquatē sumptam, subdist. determinat positivē, neg. negativē conc. conf. hoc est, DEUS, etiam supposito, quōd creatura determinet ad speciem, tamen non positivē exigit hoc individuum, sed, cūm alia omnia impedit, hoc unum permittit, & sic negativē determinat, quatenus hoc unum non impedit. Hac ratione ostenditur, quomodo DEUS, etiam determinando negativē ad speciem inadēquatē sumptam, nihil inhomines faciat; nam indecorum non est, malum pūre permittere. Ad confirm. neg. ma. Non ideo DEUS non determinat ad speciem; quia est causa universalis: sed quia ipse circa hunc actum non exercet immediatam libertatem, nec influit cum inclinatione, sed cūm aversione: nec tamen tenet hic & nunc impedire actum. vide, quād diximus à nūm. 68. & 69.

Quidam dicunt, DEUM ideo non esse causam per se actū mali; quia non immediatē liberē in illum influit. sed, quamvis verum sit, quōd DEUS non immediatē liberē in actū malum influat, & econtra falsū, quōd (ut quidam volunt) DEUS immediata libertate in omnia ad extra influat: tamen hēc ratio sola non sufficit ad excludendum DEUM à ratione causa per se; nam DEUS est causa per se actū boni, & tamen in illum immediatē liberē non influit; unde recurrendum ad nostram responsonem.

76. Ob. 3. Juxta nos DEUS offerret creaturā suum concursum, indifferentem ad bonum, vel malum: ergo deberet concursum DEI determinari à creatura: sed, nec DEUS, nec concursum DEI, potest determinari à creatura: ergo, prob. min. qui determinat alterum, habet aliquam prioritatem respectu determinati: ergo debet prius operari: sed creatura non potest prius DEO operari; cūm nullam actionem possit elicere sine DEO: ergo non potest DEUM determinare. Resp. conc. antec. in sensu explicato n. 69. & conc. etiam conseq. neg. autem min. subsumptam cum ultima consequentia, ad prob. dist. antec. qui determinat, habet prioritatem naturae neg. antec. prioritatem eligibilitatis. conc. antec. & neg. conseq.

Concursus DEI aliud dicitur *concursus in actu primo*, & consistit in omnibus iis principiis, quā se tenent ex parte DEI, quāque DEUS impedit ad cooperandum homini, qualia sunt omnipotētia, auxilia gratiae ad actū bonum &c. & hēc possunt determinari ab homine liberē agente, ut potius influant, quām non influant; item ut potius influant ea, quā ad actū bonum, quām quā ad actū malum, prærequiruntur, vel vicissim; quia hominis liberi est eligere potius hanc, quām illam speciem actus. Alius dicitur *concursus in actu secundo*, & est ipsa actio, procedens simul à DEO, & à creatura:

& hēc determinatur à creatura, ut potius existat, quām non existat; est enim in potestate creaturæ, ut à DEO, & ipsā, potius producatur actio bona, quām mala, vel vicissim. Ad hanc autem determinationem non requiritur, ut creatura prius agat, quām DEUS, vel, ut determinatio creaturæ sit prior naturā ad concursum DEI, sive, ut determinatio creaturæ priori naturae DEUM determinet, ut ipse pro posteriori ponat suum concursum: sed tantum ipsa creatura debet esse prior naturā ad concursum in actu secundo, seu ad ipsam actionem.

77. Dices 1. DEUS etiam est prior naturā ad concursum in actu secundo: quare ergo potius dicitur voluntas creata determinare, quām DEUS? Resp. Ad hoc, ut aliquid dicatur, determinare potentiam indifferentem ad actū, debet non quomodounque esse prius naturā, nec quomodounque influere: sed debet influere certo modo, hoc est, cum jure eligendi, & exercendo hoc jus. Exemplum habes in voluntate, & habitu, quando influunt in eundem actū, e. g. temperantia, tunc non determinat habitus, licet sit prior naturā, & influat in actū; quia scilicet non influit cum jure eligendi.

78. Dices 2. DEUS etiam est liber: quare ergo non influit cum jure eligendi? Resp. DEUM nolle exercere libertatem immediatam in actu secundo; alias enim tolleret libertatem creaturæ, vide dicta tr. de DEO, à n. 490. ubi actū de prædeterminatione. Unde non influit DEUS in actū liberum, libertate immediata, sed immediatē liberē influit sola creatura: DEUS autem exercet suam libertatem circa actū primum, quatenus liberē offert concursum in actū primo, quem possit negare. Hinc DEUS semper est primum liberum; quia debet exercere suam libertatem in ordine ad actū primum, antequam possit creatura exercere suam in ordine ad actū secundum: non tamen DEUS est semper immediatum liberum; quia non in omnia immediatē liberē influit.

Neque propterea DEUS subjicit nobis suam omnipotētiam, quod dicere prohibitum est, & damnatum ab Innocentio XI. quia ex nostris dictis nec à longe sequitur, quōd nos habeamus aliquam superioritatem in omnipotētiam Divinam; neque enim possumus eā uti pro libitu, ad quascunque actiones: imò pro libitu DEI possumus ab omnibus impediri; non enim potest creatura uti omnipotētiā ex jure, vel dominio, sed tantum titulo gratuitæ promissionis: unde DEUS nec se, nec omnipotētiam suam subjicit nobis: sicut dominus creatus non subjicit se, vel potentiam suam servo, et si huic liberē promittat, quōd, si velit aliquid facere, ei sit auxilio suo adfuturus.

79. Dices 3. DEUS, posito actu primo, adhuc est indifferentis ad influxum: ergo immediatē liberē influit, prob. antec. alias enim non totus actus primus proximus esset indifferentis: ergo. Confir. 1. DEUS, stante actu primo, adhuc potest impedire effectum: ergo est liber, & indifferentis. Confir. 2. DEUS, stante actu primo, vult liberē permittere peccatum: ergo juxta nos vult permissionem peccati; sed hēc permissionē est

est actio mala: ergo. Resp. neg. antec. quia actus primus proximus totus, vel involvit decretum DEI, offerens concursum indifferentem, quem explicavimus n. 69, vel juxta meam sententiam tr. de DEO involvit potius negationem decreti impeditis; unde DEUS tantum est liber ad ponendum decretum indifferentem, vel ponendam suo modo illam negationem, ut detur totus actus primus proximus: quando autem liberè posuit decretum, vel negationem illam, non est amplius liber, libertate consequenti; quia non potest mutari, nec suo decreto contrarium facere. ad probationem neg. illatum. tamen adhuc totus actus primus proximus est indifferens respectu creature; quia ipsam non necessitat, sed relinquit ei plenam indifferentiam.

Ad 1. confir. Resp. neg. ant. quia DEUS impediendo effectum, faceret aliquid contrarium suo decreto, vel simul poneret negationem decreti impeditis, & ipsum decretum impediens, quae sunt contradictoria. Intellige autem, Deum non posse amplius impeditre effectum ex sua determinatione, quamvis id possit ex determinatione creature, & cum ista: nec hæc necessitas consequens ob est libertati Divina, ut omnes nōrunt. Ad 2. confir. Resp. om. 1. entymemate, neg. subsumptum. Permissio peccati est decretum DEI, quod est distinctum a peccato: sicut permissio superioris est distincta ab actu subditi permissio.

80. Ob. 4. Juxta nos DEUS vult actum primum indifferentem: ergo vult carentem omni impedimento: sed maximum impedimentum hujus indifferentiae esset negatio concursus Divini: ergo vult negationem hujus negationis: hæc autem nihil est aliud, quam ipse concursus: ergo vult ipsum suum concursum, seu ipsam actionem. Resp. om. 1. entymemate dist. subsumptum. Maximum impedimentum indifferentiae esset negatio concursus in actu primo. conc. negatio concursus in actu secundo neg. subsumptum. & sub eadem distinctione conc. vel neg. 2. conseq. itemque 2. subsumptum: ultimam autem consequentiam absolute neg. Indifferenta actus primi tantum constituitur per concursum in actu primo, quem explicavimus n. 76. & hujus tantum impedimenta debent abesse, saltem, si non possit à voluntate creata pro libertu tolli; nam, si possit ita auferri, etiam ipsa non impedit libertatem, e. g. licet januā clausā non possit exire, si tamen pro libertu januam potes aperire, utique non censuris impeditus ab ambulatione. At non constituitur indifferentia actus primi per concursum in actu secundo (aliás constitueretur actus primus per secundum) sed præscindit ab eo concursu, estque compossibilis cum eo concursu, & cum negatione ejus: unde DEUS, tantum volens concursum indifferentem in actu primo, non debet velle, adesse negationem negationis concursus in actu secundo, sed potest eam inefficaciter saltem nolle, sive in ea sibi displicere: quamquam etiam non debeat, eam efficaciter, & impeditibiliter nolle; aliás enim eo ipso ponere decretum, impediens indifferentiam, & apponere inauferibile impedimentum libertatis, rediderique omnipotentiam determinatam ad non concurrentum ad actum malum.

81. Ob. 5. DEUS potest velle actum pec-

cinosum, saltem ut bonum utile, vel delectabile: ergo potest in actionem influere cum inclinatione. Confir. 1. DEUS potest velle peccatum, tanquam medium utile, ad offendendam suam iustitiam vindicativam, vel misericordiam: sed velle aliquid, ut medium, est simpliciter illud velle: ergo. Confir. 2. Est non solum fidei, sed etiam rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à DEO: ergo DEUS vult etiam actum malum, saltem, ut est ens. Resp. neg. antec. non enim potest Deus velle aliquid bonum, nisi sit simul honestum. Ad 1. confirm. neg. malum enim non est medium, ut dictum n. 48. Ad 2. confirm. dist. ant. Est fidei, & rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à Deo, tanquam causa physica, & per accidens, ac contra suam inclinationem influente. conc. antec. tanquam à causa morali, per se, & juxta suam inclinationem influente. neg. ant. & conseq. Nota tamen, quando dicitur, Deum contra suam inclinationem influere, per inclinationem non intelligi voluntatem abolutè efficacem, cui resisti non possit, sed intelligi voluntatem inefficacem, seu beneplacitum DEI, quod non impedit, quo minus Deus oppositum permittat.

82. Ob. 6. DEUS est causa causæ, seu actus primi indifferentis: ergo etiam est causa causati, seu ipsius peccati. Confirm. Vel concurrere ad actum malum, est bonum, vel est malum: juxta nos neutrum potest dici: ergo. prob. mi. si dicatur primum, DEUS potest illud velle: si secundum, nullo modo potest concurrere: ergo. Resp. neg. conseq. quia tunc tantum causa causa est etiam causa causati, quando causa non est indifferentis ad eum effectum; aliás faber esset causa omnium homicidiorum, quæ gladio committuntur: & tamen nemo somniat, hunc esse reum omnium cædium, aut causam per se istarum: de causa per accidens non est curandum. Ad confirm. neg. mi. ad prob. neg. 2. partem. Si sermo sit, ut esse debet, de concurre in actu secundo, est quidem iste realiter malus, potest tamen à DEO physice, per accidens, & contra suam inclinationem fieri; nec enim actus malus denominat omnem suam causam malam; sed tantum causam per se, ac liberè influentem; aliás, si quis tuum brachium violenter arriperet, eoque percuteret graviter clericum, tu graviter peccares, & esses excommunicatus.

83. Ob. 7. Voluntas DEI non est fandior, quam omnipotentia: ergo, si omnipotentia potest producere actum peccaminosum, etiam potest voluntas eum velle. Resp. retorq. argum. Intellectus Divinus est æquè sanctus, ac voluntas: ergo, si intellectus (ut est innegabile) potest cognoscere malitiam formalem peccati, etiam posito, quod sit in privativo, poterit voluntas eam malitiam formalem amare: quod nemo sanus potest admittere. In forma, neg. conseq. Disparitas, ab omnibus danda, est hac, quod versari circa peccatum, non est malum, nisi respectu illius potentie, quæ illud liberè eligit: quod etiam patet in creatura, quæ potest honestè scire peccata, non tamen eligere. Ad hanc tandem, non esse oppositum nobis Tridentinum citatum n. 48. quia ibi non damnatur is, qui

qui dicit, DEUM operari physicè tantum malum, sed, qui dicit eum operari malum, ita ut bonum, hoc est, tanquam causam per se &c.

QUÆSTIO III.

De Differentia Peccati Mortalis,
& Venialis.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Mortale?

84. **H**abetur ex fide, quædam peccata esse graviora alii. Sic Christus dixit Pilato: *Ioan. 19. v. 11. Propterea, qui me tradidit tibi, magis peccatum habet.* Est eadem fide certum, ex Trident. *sess. 14. c. 5.* & *can. 7.* non omnia peccata esse mortalia, Idem definivit Pius V. & Greg. XIII. contra Baum, dominantes propositionem 20. *mam Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam eternam.* Certè Ecclesiastici 19. *v. 1.* dicitur: *Qui spernit modica, paupera decidet.* & *Jacobi 3. v. 2.* *Ita multis offendimus omnes.* Videtur etiam ex ratione claram, quod non omne peccatum minimum, quod moraliter vitari non potest, statim destruit amicitiam cum DEO, & mereatur poenas eternas; lex enim tam gravis redderet homini moraliter impossibilem suam salutem: & non sat bene esset constituta humana natura in ordine ad eam asequendam; unde falsissima est heres Calvinii, dicentis, omnia quidem peccata esse ex se mortalia, fieri tamen venialia ex eo, quod à DEO non imputentur.

85. Certum etiam est contra Wiclessum, non omnia peccata reproborum esse mortalia; nam peccata complura in se ipsis, absque facta comparatione cum iis, qui ea admittunt, sunt venialia: & hinc comparantur à Scriptura festucæ, *Luc. 6. v. 41.* novissimo minuto, *Luc. 12. v. 39.* culici, *Mattb. 23. v. 24.* cum alia graviora comparantur camelio apud iudicem *S. Mattheum ibidem:* nec est, unde hanc mortalia in reprobis: certè reprobatio sequitur peccata gravia, non talia facit. *Æquè certum est,* peccata infidelium non omnia esse mortalia; possunt enim omnes non justificari, adeoque etiam infideles, facere opera moraliter bona, certè non mala, ut expresse tradit Trident. *sess. 6. can. 7.* & cur non possint facere etiam venialiter mala? aut quis dicat, omne verbum otiosum in infidei esse mortale peccatum? Econtra etiam certum est, non omnia peccata electorum esse venialia; nam Adæ, Davidis, & aliorum prædekinatorum, arque modò Sanctorum, peccata, fuere gravia, seu mortalia. Quæcunq; jam, quomodo ergo inter se differant peccatum mortale, & veniale, vel quibus definitionibus, aut descriptionibus discriminantur.

86. Varias descriptiones peccati mortalis, & venialis, itemque differentias inter haec duo, vide potes apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 2.* Oviedo *in 1. 2. tr. 6. contr. 3. punct. 2.* & alios. Mihis non vacat omnes examinare: conformiter ad definitionem peccati in genere,

datam *n. 3.* quod sit libera transgressio legis Divinae, potest hic, & nunc, convenienter definiri peccatum mortale, libera transgressio legis Divinae graviter obligantis, ita Arriaga *tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis, & peccatis, disp. 48. sect. 5. n. 18.* & teste quodam doctissimo recentiore in manuscriptis, alii recentiores complures. Particula graviter significat sub amissione ultimis finis, quod minime videatur optimè dici: vel, tñ habet Arriaga *cit. sec. n. 19. sub reatu incurrende inimicitie Divinae,* quod non rejicio. Nec contrarius est S. Thomas, aut Suarez *in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 3. & seg. vel alii,* dum dicunt, quod peccatum mortale sit averio ab ultimo fine, & implicita, seu interpretativa, & virtualis prælatio creature DEO; nam re ipsa nobiscum coincidunt; actus enim graviter malus est talis averio; quia graviter prohibitus est: unde has, aut similes definitiones, non impugno.

87. Per liberam autem transgressionem intellige deliberatam, seu factam cum plena advertentia, ita auctores communiter; quia poena tam gravis supponit culpam, ex plena rationis usu, clara gravitatis cognitione, & plena voluntatis determinatione, profectam; delictum enim, ex imperfecta cognitione, ac semiplena deliberatione, proveniens, commiserationem aliquam, & poenam mitigationem polcere videtur: atque adeo veniale, non mortale reputatur. ita communissimus auctorum omnium sensus: quæ ipsa auctoritas est maximæ hac in re ponderis. Ratio ulterior etiam est; quia, cum peccatum mortale constitutus DEI inimicum, & eternis poenis dignum, non est credendum, hominem reum fieri tantæ poenæ, atque miseria, per eam actionem, in quam incidentur saepe etiam ij, qui timoratissimæ conscientiæ sunt, imò, quæ naturæ fragilitati vix evitabilis est: certè opposita sententia nimium gravaret fidelium conscientias peccatis innumeris.

88. Quanta autem claritas in cognitione, aut quanta deliberatio in voluntate, prærequiratur, DEUS optimus, & æquissimus judex, solus optimè novit: & fatentur communiter auctores, hanc rem difficulter posse decidi. Quidam recentior centet, verosimiliter tantam latem requiri cognitionem, & deliberationem, quantam ad contractus, & negotia magni momenti, affere solemus. Hinc communiter dicunt, semisopitos, & semiebrios, non habere sufficiensem deliberationem in suis actibus, ad hoc, ut sint mortales. Ita Valsquez, & Cajetanus apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 5. num. 20.* quibus videtur ipse consentire. Idem tradit Layman *l. 1. tr. 3. c. 5. n. 12.* citans insuper Navorrum, & Medinam: additique, sobrios quoque, & vigilantes, posse subita passione, ira, timoris &c. vel etiam alienis cogitationibus ita implicari, aut distrahi, ut non sint capaces majoris deliberationis, quam semisopiti, aut semiebrios, hoc est, tantum imperfectæ.

88. Oviedo *in 1. 2. tr. 4. contr. 1. punct. 2. n. 27.* addit sequentes conjecturas, ex quibus prudenter possit inferri, non adfuisse, nisi, imperfectam deliberationem. 1. Si etas sit imbecillus; hinc ante septennium, ait, in dubio presumi imperfectam deliberationem. 2. Si quis saepe firmiter statuit, non peccare mortali-

ter, habet in dubio juxta hunc auctorem præsumptionem pro se, quod non consenserit. 3. Si quis facile possit exequi peccatum, & tamen nolit, ait idem, talem præsumere posse, quod non consenserit. 4. Addit, ex communiter contingentibus sumi vehementer præsumptionem: unde diu assuetus resistere, potest præsumere, etiam hac vice se restituisse: at assuetus cedere, & labi, potest sibi persuadere, se quoque hac vice lapsum.

Has tamen conjecturas Palao *tom. 1. tract. 2. disp. 2. p. 8. num. 5.* vult, non semper dubium tollere, nec à confessione excusare. Et potest utique contingere, ut quis habeat conjecturas æquales, etiam in oppositum. e. g. aliquis hucusque quidem non consensit mortaliter, sed tamen semper magis peccavit venialiter, & negligenter fuit in tentatione repellenda, talis utique non potest statim præsumere, se etiam hac vice non peccasse graviter. Interim illæ conjecturæ sœpe juvant ad prudens formandum iudicium de non consensu.

89. Reliqua, in definitione posita, sunt satis clara: scilicet debet lex, cuius transgressio fit, graviter obligare, & hoc aliquo modo agnoscit; cui enim proflus nihil incidit de malitia actionis, et si multum deliberat ob alias rationes, an sit facienda, an non, si dein eam faciat, non peccat. e. g. si quis nescit diem festum, & deliberat, an velit laborare, an ob recreationem velit à labore cessare, etiam si ad laborandum se determinet, non peccat: inò probabiliter potest bene agere, & mereri, si ex motivo virtutis tunc labore. Per amissionem ultimi finis intelligitur amissio DEI, seu visionis beatificæ ejusdem, & felicitatis æternæ, cum qua etiam semper connexus est reatus indignationis, aodii Divini, & poenæ æternæ.

90. Jam bonitas definitionis probatur ex eo, quod sit clarior definitio, & absolutè in se cuique facilè perceptibilis: conveniat etiam omni, & soli definito &c. Quòd si expertas, ut siat per prædicatum primarium, in hoc quoque non deficit, ut constat ex num. 7. saltem quoad considerationem Theologicam. Dein esse talem transgressionem, est prædicatum differentiale negativè primum; quia posita ea lege, & actu primo indifferente, nihil est prius, quām deliberata determinatio voluntatis, ad volendum, vel nolendum, se submittere legi: & casu quo se non submittat, adeoque peccet, nihil est prius, quām transgressio legis. Ulterius etiam est primum prædicatum positivè; quia ex hoc alia prædicata, quasi proprietates emanant, ut virtutis, vel interpretativa aversio ab ultimo fine, & conversio ad creaturam; quia, dum quis agit contra legem, cuius observationi scit annexam consecutionem ultimi finis, eo ipso virtualiter, & interpretativè, se abdicat ultimo fine, & suo modo illi præfert creaturam. Insuper ex hac transgressione sequitur reatus inimicitia Divinæ, & poenæ æternæ; quia peccans reddit sibi DEUM iratum, & offensum. Sequitur etiam privatio gratiæ sanctificantis, ac filiationis adoptivæ DEI, atque hereditatis coelestis, si hæc prius aderant &c. quæ conseqüenter non sunt prædicata primaria peccati, sed proprietates; adeo-

que prædicatum liberæ transgressionis legis Divinæ, graviter obligantis, est primum.

91. Quænam autem lex graviter, quænam leviter obliget, optimè defumitur, in primis ex communi doctorum, & hominum proborum sensu, aut confuetudine, quæ est optima legum interpres: vel ex Pontificum declaratione, aut Ecclesiæ sensu &c. Accedunt alia signa: & in primis, ut ait Suarez in 1. 2. tract. 5. de peccatis disp. 2. sec. 4. num. 19. si lex continetur in Sacris Scripturis, & actio prohibita vocatur morte digna, ut ad Rom. 1. v. 31. vel excludere à regno DEI, ut ad Galat. 5. v. 21. vel si DEUS ob ilam minitetur cœli privationem, vel poenas inferni, vel aliud grave malum per vocem &c; vel si Scriptura actionem, aut omissionem aliquam detestetur, vocet abominationem, nefas &c, censetur lex obligare sub gravi.

Cum vero uititur Scriptura mitioribus verbis, ait Suarez, loc. cit. signum esse, quod censenda sit obligatio venialis, e. g. S. Jacobus, dum in sua epistola c. 1. v. 15. docet, quod peccatum consummatum generet mortem, indicat, non consummatum, hoc est, non pleno consensu admissum, non generare mortem, adeoque non esse mortale, aut grave: quando S. Paulus ad Ephes. 5. v. 4. dicit de scurrilitate, & stultiloquio: *Quod ad rem non pertinet*, non videtur gravem culpam in ea per se agnoscere. Sæpe autem res ipsa, aut materia, assert secum gravem obligacionem; quia est in se gravis, ut blasphemia, odium DEI &c. de qua re inferius.

92. In legibus humanis, attendendum ad verba, quibus obligatio exprimitur. Sic, si Pontifices aliquid prohibent sub poena peccati mortalis, sub gravi censura, ipso facto incurrienda &c. gravis obligatio merito adstruitur, quæ etiam merito assertur, si obligatio levis non sufficeret, ad obtinendum finem legis. Quid si nulla lex positiva extet, sed ea potius naturalis sit, tunc naturali etiam ratione utendum; sicut enim hac discernimus malum à bono, ita etiam debemus discernere magis malum à minore.

Sed in his omnibus utique attendendum ad sensum SS. Patrum, atque Doctorum, juxta quem exponenda sunt Sacrae Scripturæ. Sic putat Bellarm. *tom. 3. controv. 1. l. 2. de effectu Sacramentorum c. 17.* quando Scriptura dicit, aliquem ob aliquam actionem peritum de populo suo, non semper indicari reatum culpæ mortalis; cum etiam ob tactum cadaveris, & lotionem postea non adhibitam, hæc poena statuatur. Addit, per hanc poenam intelligi, vel mortem corporalem, vel etiam tantum aliquam exclusionem, seu quasi excommunicationem, aut separacionem à populo reliquo. Paritec etiam sensus Canonum, & legum positivarum, multum penderat interpretatione, usu, & sensu doctorum.

93. Quæres, quænam peccata dicantur ex genere suo mortalia, quænam venialia. Relp. Illa censentur ex genere suo mortalia, quæ intra genus, vel speciem suam, aut semper sunt mortalia, aut, si non semper sunt talia, tamen ita possunt crescere, ut non addita, alia specie trans mortalia. Venialia autem ex genere suo dicuntur illa, quæ, nisi accedat alia species peccati, nunquam sunt mortalia. Prioris classis sunt, odium, vel contemptus DEI; ista enim, si for-

maliter talia sint, semper sunt mortalia: item fortum, quod, licet in modica quantitate non sit mortale, tamen intra speciem suam potest esse mortale, e. g. fortum centum florenorum est certò mortale: sic etiam se habent odium proximi, sic gula &c. Secundæ classis sunt e. g. mendacium, quod quamdui est contra solam veritatem, manet semper veniale: nec sit mortale, nisi, ratione detractionis, vel alterius circumstantia specificæ, fiat contra iustitiam, fidem, charitatem &c. Putant autem Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 5. dab. 5. n. 90. & Oviedo tr. 6. contr. 3. part. 4. n. 41. ex genere suo venialia esse, quæ sunt contra virtutes liberalitatis, magnificientiæ, eutrapelia, veracitatis. Addit Tannerus n. 91. avaritiam duplificem esse, unam contra iustitiam, quæ committitur, iustè acquirendo, vel restringendo: & hanc ex genere suo esse mortalem; nec præcisè contrariam esse liberalitati: alteram vero esse, quæ præcisè stat in amore inordinato divitiarum, & purè opposita est liberalitati: & hanc ex genere suo esse tantum veniale: estque etiam hæc doctrina clara S. Thomæ 2. 2. q. 118. a. 4. in corp.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

94. **O**b. 1. contra dicta n. 84. quod non omnia peccata sunt mortalia. *Matth. 5. v. 19.* dicitur: Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum. *Rufus Jacobi 2. v. 10.* dicitur: Qui-unque autem totam legem servaverit: offendat autem in uno, factus est omnium reus. Item. *Ezechielis 18. v. 20.* *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur:* ergo omne peccatum, quantumvis minimum, est mortale. *Resp. neg. conseq.* Textus primus, ut censet Maldonatus, loquitur de mandatis, non ab solutè, sed respectivè ad opinionem Phariseorum, minimis, qualia erant peccata etiam grava interna cogitationum, seu concupiscentia interne; hæc enim peccata Pharisei non putabant gravia, & hinc facile committabant: in quo errore etiam fuit Josephus *Hebræus 1. 12. antiquitatum*, de quo vide Cornelium à *Lapide in bunc locum*. Roboratur explicatio sequentibus verbis à *Christo subiunctis*. *Matth. 5. v. 20.* *Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam scribarum, ac Phariseorum, non intrabis in regnum celorum:* quasi dicerer, nisi magis observaveritis legem, quam Pharisei, qui hac minima vocant, non admittimini in celum. *Bellarum, tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 12.* putat, per minima intelligi mandata veteris testamenti, quæ, quia minus perficiebant hominem, ideo minima sint dicta. *Conzen in bunc textum, & alii dicunt, non vocari minimum, qui tantum fecerit, sed qui etiam docuerit;* nam e. g. licet mendacium facere, vel dicere, sit veniale, tamen docere, mendacium esse licitum, est mortale, & hæreticum.

95. Ad 2. textum *Resp. S. Jacobus non ait, qui tantum in uno peccato levi offendit, factus est omnium reus;* nam leve peccatum non est simpliciter transgressio legis, nec contra, sed

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

præter legem, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. qui autem legem simpliciter non transgreditur, non potest dici reus transgressionis omnium legum; unde subintelligitur: qui offendit in uno gravi; talis enim reus est non observata totius legis: quæ tamen observatio necessaria est ad salutem, contrà quæ olim sentiebant Rabbini, qui putabant, observationem legis, aut legum, quoad majorem partem, sufficere ad salutem. Verbo: talis reus est non observata totius legis collectivæ sumptæ, cuius observationem, si quis non exhibuerit, reus erit poenæ æternæ, & punietur æquè poenâ æternâ (quanquam mitiori) quam, si omnes leges violasset. Tertius textus non venit ad rem; nam propheta tantum vult dicere, eum ipsum, qui peccaverit (intellige graviter) moritum, & non alium loco ipsius, e. g. non moritum filium pro parente: nunquam autem propheta dicit, omnem, etiam leviter tantum peccantem, moritum. Alii respondent, eum textum intelligendum de peccato simpliciter dicto, hoc est, mortali: & certè ibi propheta gravissima enarrat peccata.

96. **O**b. 2. **D**EUS est ens perfectissimum: ergo non potest, nisi graviter offendit: atqui omne peccatum, quantumvis videatur leve, est offensa DEI: ergo graviter DEUM offendit. *Confirm.* Omnis offensa DEI est infinitæ malitiæ: ergo est gravis. *prob. antec.* omnis offensa est contemptus DEI, & in honore ipsius praesentis: ergo est infinitæ malitiæ. *Resp. neg. cons.* nec enim spectat ad dignitatem DEI, ut non possit, nisi graviter offendit: sed potius congruit ejus bonitati, ut cum creatura ineat amicitiam, non ob quascunque causas minimas, & moraliter inevitabiles, dissolvendam: ita respondentii, qui dicunt, peccatum veniale est offensa DEI. Qui vero id negant, possunt transmittere totum primum enthymema, & negare mihi subsumptam; nam saltem propriè, & strictè loquendo, peccatum veniale non est offensa DEI. Sed de hoc redibit sermo inferius, *num. 111. 83. 133.* quando de peccato veniali.

97. **A**d confirm. neg. antec. Nullum peccatum mortale, etiam quantumvis grave, est simpliciter infinitæ malitiæ, ut fuisse dicemus *tr. de incarn. ad prob. neg. ant. sive nego, quod quodlibet minimum veniale sit contemptus DEI formalis:* imò nullum peccatum veniale est contemptus DEI virtualis; cum homo, venialiter peccans, semper adhuc virtualiter preferat DEUM omnibus aliis; non enim est verum, quod peccans venialiter, e. g. levi gula, preferat eam voluptatem DEO; cum semper paratus sit, & hanc voluptatem, & omnia prius relinquere, quam DEUM graviter offendere.

Unde non est contemptus DEI, sed ad summum contemptus aliquis interpretatus alicuius medii, vel boni conduceantis ad DEUM, ut loquitur S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Quamvis autem DEUS per omnem legem, sicut per omnia alia, ultimò intendat gloriam suam, non tamen eam intendit semper graviter obligando, sive sub intermissione odii sui, & inimicitia: consequenter nec per omnem actionem contrariam propriè contemnitur: nec peccatum veniale displicet DEO, ut oppositum ejus dignitati, sed tantum ut alicui bono ab eo intento.

98. Ob. 3. Omne peccatum aduersatur primo mandato, diligendi DEUM super omnia: ergo aduersatur fini legis, seu dilectioni, & amicitia Divina: ergo est eo ipso grave. Confit. Peccans quicunque, etiam tantum in minimo gradu, tendit in alium finem ultimum, quam DEUM: ergo avertitur a DEO ad creaturam. Resp. neg. antec. Mandatum illud vult tantum, ut nihil DEO preferatur, aut adaequetur, sed ipse toto corde, hoc est, super omnia ametur: quod totum stare potest cum peccato veniali; quia etiam venialiter peccans, ut dictum *num. preced.* praeferit adhuc DEUM omnibus aliis.

Illa autem actualis semper dilectio DEI, tam perfecta, ut excludat omnem, etiam culpam veniale, non praecipitur ea lege, sed tantum indicatur, ut ait Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 12. §. Respondeo. Dilectio.* cum sit propria statui Beatorum portus, quam mortalium: certe ea dilectio non praecipitur sub gravi; potest enim lex aliquid praecipere sub gravi, aliud sub levi, ut patet in pracepto prohibente furum. Addit Bellarm. *ibidem*, multos in Sacra Scriptura laudari, quod tota corde secuti sunt Dominum, vel ambularent in omnibus iustificationibus ejus, ut Davidem, Josiam &c. cum tamen *Jacobi 3. v. 2.* dicatur: *In multis enim offendimus omnes, & 1. Joām. 1. v. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.*

Ad confirm. neg. antec. cum enim venialiter peccans nihil preferat DEO, ut dictum, nihil etiam sibi constituit finem ultimum extra DEUM. Nec dicas, saltem non posse peccando venialiter DEUM habere pro ultimo fine; cum peccatum hoc ad DEUM referri non possit. Resp. enim cum Suarez *in 1. 2. trac. 5. sec. 4. n. 12.* ultimum finem sub gravi non exigere, ut omnia ad ipsum referantur (quoniam utique levis inordinatio sit, aliquid facere, quod ad eum referri non possit) sed tantum exigere, ut nihil ei preferatur: qui autem venialiter peccat, nihil illi preferit, nec in creatura, tanquam fine quiescit, sed tantum, ut ait hic auctor, *vñt circa creaturam non nihil immorari.* Unde talis actus non tendit in ultimum ultimum finem, nisi fors in aliquo sensu negativè talem, qualem sāpe quis potest statuere creaturam, saltem sine gravi peccato, quandoque sine ullo, maximè, quando de fine positivè ultimo non cogitat.

99. Ob. 4. Nulla pura creatura potest satisfacere etiam pro minimo peccato: ergo quodvis est malitia infinita, adeoque saltem mortale. Confit. Quodvis malum culpæ est maior quovis malo poenæ: ergo est infinitum, adeoque saltem mortale. Resp. 1. neg. ant. de quo fuisus agemus *tr. de incarnat.* Resp. 2. om. antec. neg. conseq. quia nec mortalia sunt infinita malitia, ut iterum fuisus dicemus *tracat. de incarnat.* Qui antec. admittunt, dicunt, creaturam satisfacere non posse pro veniali ideo; quia hoc, utpote offensa strictè dicta, est in superiori ordine ad omne meritum pure creatum: non autem ideo; quia est malitia infinita.

Ad confirm. Resp. cum Suarez *in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. conc. antec. neg. conseq.* Ex eo, quod malum culpæ sit maior malo poenæ, non sequitur, quod sit malitia simpliciter infinita, sed ad summum, ut ait Suarez, aliquo

modo secundum quid, si per hoc aliud non intelligatur, quam, quod peccatum sit altioris ordinis, sicut equus respectu pecuniae est altioris ordinis: de qua re plura *trac. de incarn.* Pariter ex eo, quod malum culpæ sit maior malo poenæ, non rectè infertur, posse pro veniali peccato exigi poenam æternam; nam, ut rectè Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 14.* culpæ ex ratione justitia debetur poena, non æqualis (cum omnino æqualis esse non possit) sed proportionata, ut scilicet majori delicto respondeat major poena, & minori delicto minor poena, & levissimo levissima, juxta æquissimum DEI judicium. Unde, quamvis potius sit oppetenda mors, quam proferendum verbum otiosum, non tamen ideo potest verbum otiosum æterna morte puniri.

Esparza *l. 5. q. 7. a. 2. ad 9. neg.* quod peccatum veniale sit simpliciter maior malum, quam poena inferni, ex eo, quod hæc sit formalis, & æterna separatio a DEO, & privatio ultimi finis, nec etiam secluso saltem errore, eligibilis sit, sed creaturæ rationali maximè noxia: itenque secum ferat moralem necessitatem gravissimorum peccatorum: quæ de veniali peccato dici non possunt, quamvis hoc ex alio capite secundum quid maior malum sit; quia scilicet simpliciter ineligibile est, nec a DEO, qui tamen eligere potest infernum, tanquam poenam, quam graviter peccantibus infligat. Prior responsio mihi sufficit, hanc secundam omittio.

100. Ob. 5. DEUS potest etiam innocentem damnare ad poenas æternas: ergo multo magis potest ad eas damnare reum peccati, quamvis minimi. Confit. DEUS præmit minimum quodvis meritum præmio æterno: ergo etiam potest quodvis peccatum punire poenam æternam. Resp. neg. antec. Damnare innocentem DEUS certò non potest; quia damnari convenit tantum reis, quales non sunt innocentes. Sed neque DEUS potest (ut mihi saltem longè probabilius videtur) æternum torquere innocentes, non tantum in hac providentia (in qua promisit innocentibus non solum immunitatem ab omni poena æterna, sed etiam æternum gaudium) sed nec in alia.

Quamvis enim ista tormenta non essent contra iustitiam, eoque DEUS suam creaturam, jure dominii, tractare possit secundum placitum suum, tamen essent contra ejus misericordiam, ut rectè docet Ariag. *in 1. 2. de utili. & peccatis disp. 55. sec. 3. num. 10.* Certe, si quis homo suam orem torceret vivam, & ita quidem, ut illam sāpius removeret ab igne, ne citò moreretur, ac iterum applicaret igni, quamvis non injustus esset, esset tamen barbarus. Et quid esset hic cruciatus respectu æterni cruciatus inferni, creaturæ rationali inflicted. Ad confir. neg. conseq. Maxima præmia etiam parvis meritis rependere, indicat magnam liberalitatem, quæ est virtus: at maximas poenas inferre minimis delictis, indicat crudelitatem, quæ est vitium, longè a DEO remotum.

101. Ob. 6. Minimum peccatum probabilitè æternum punitur in inferno: ergo est mortale. prob. antec. tandem peccatum punitur, quamdiu manet: sed minimum peccatum sāpe manet in æternum: ergo. prob. mi. si quis moriatur cum gravi peccato, nondum expiato, &

& cum alio levissimo, tunc etiam istud semper manet; quia non potest in inferno deleri: ergo. Resp. Antecedens deberet verificari in eo casu, quo quis, habens mortale simul cum veniale, moreretur ante actam poenitentiam.

Et in hoc quidem casu Suarez, Vasquez, & alii plures, dicunt, tale peccatum veniale aeternum puniri per accidens; quia pro eo in illo statu satisfieri nequit. At verò Scotus, Arriaga, Major, Medina, Navarrus, Vega, & Arriaga, quibus videretur consentire Haunoldus *l. 2. tr. 2. n. 585.* dicunt oppositum. Et Arriaga quidem citat pro se S. Thomam: sed, ut fatetur Haunoldus, est dubium, cui parti accesserit. Ceterò textus Angelici. *q. 7. de malo, quae est de peccato veniali. a. 10. in corp. favet Suarezio;* sic enim habet: *Veniale autem peccatum, cum non sit contra charitatem, non meretur poenam aeternam, ex specie peccati, nec ex parte inherentia ad subiectum per se loquendo; quia non privat gratia: sed per accidens fit irremissibile, peccato mortali coniunctum, in quantum est in subiecto privato gratia.* Et sic per accidens punitur poena aeterna. Ratio nes pro utraque parte vide apud Haunoldum *loc. modò cit.*

In forma dist. antec. minimum peccatum punitur aeternum per accidens, om. antec. per se, neg. antec. & conseq. ad prob. Scotus & alii, qui negant, peccatum veniale puniri aeternum, distinguunt ma. tamdiu peccatum punitur, quamdiu manet, si nondum sit condigne punitur, conc. ma. secus. negant ma. & omnia. min. neg. conseq. dicuntque, peccatum, seu reatum culpæ, manere posse sine reatu poena; neque in moralibus esse impossibile, ut maneat essentia sine proprietatibus: sicut potest manere sacramentum matrimonii sine proprietatibus, e.g. cessante debito ob adulterium &c. Ad id autem, quod dicitur, in inferno nullam esse redemtionem, respondent, non esse redemptio nem in hoc casu, sed solutionem.

Nec dicas, ad solutionem requiri satisfactionem, quæ dari non possit sine gratia. Respondetur enim, ad solutionem sufficere satisfactionem, quæ potest haberi etiam ab invito; consequenter etiam à damnatis, & furentibus; quorum furor, licet sit novum peccatum; cum tamen non amplius spectet ad viam, sed jam ad terminum, non imputatur ad augmentum peccata; & sic etiam Suarez in *l. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 1.* ait, dæmones committere peccata mortalia, quæ non puniantur novis poenis. Alii totam probationem concedunt: sed ajunt, non antecedens, sed consequentiam fuisse probandum; quia non omneid, quod tantum per accidens, sed, quod per se punitur poena aeterna, est mortale. Quidquid de hoc sit, facile etiam ad probationem respondemus, omitendo totum; quia plus non probatur, quam, quod per accidens aeternum puniatur peccatum veniale; hoc autem nou probat, id esse mortale.

102. Ob. 7. Peccatum juxta nos veniale sapere partum distat à mortali, e.g. in materia furti, ubi modica differentia potest ex veniali facere mortale, vel vicissim: ergo vel non potest mortale supplicio aeterno affici; quia infinitum distaret una poena ab altera: vel utrumque debet supplicio aeterno affici, adeoque etiam veniale

esse mortale. Resp. dist. antec. Peccatum veniale partum distat à mortali, secundum objectum materiale, seu materialiter sumptum. conc. antec. secundum objectum formale, seu formaliter sumptum, neg. antec. & conseq.

Si genus peccati capax est parvitas materia, & materia adhuc parva est, nondum est graviter prohibita; esset enim intolerabile, si quævis minimæ materia in surto, vel minimus excessus in potu, graviter jam prohibitus esset: formalis autem malitia peccati mortalis, stat in oppositione cum lege graviter obligante: ergo, ubi non datur talis lex, nondum datur gravis malitia formalis, et si materiae sint valde propinquæ. Sic, si defint adhuc modica gutta, nondum navis submergitur, et si multum jam aquæ sit in sentina, & propter depressionem navigium jam sit propinquum submersio.

103. Nec dicas, posse materiam gravem prohiberi sub levi: & consequenter etiam materiam levem sub gravi; respondet enim Suarez in *l. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 4. n. 9.* licet non possit dubitari, quod DEUS, ut absolutus dominus, materiam levem sub gravi prohibere posset: at tamen hic præcipiendi modus non esset consentaneus ejus sapientiæ, ac suavi providentiæ: Ex quo tamen videtur sequi, quod DEUS absoluè non possit ita præcipere; cum non possit aliquid contra suam sapientiam facere; hinc Suarez tantum videtur velle dicere, quod DEUS, si hoc per impossibile faceret, nihil facturus esset, quod excederet jus suum in creaturas: Quidquid autem de hoc sit, quod alibi disputandum est, saltem DEUS de facto non ita prohibuit omnem materiam levem sub gravi, & si quam ita prohibuit, ea, licet in se sola fuerit levis, spectatis tamen circumstantiis fuit gravis, ut e.g. èsus pomi, prohibitus Adamo, res gravis fuit tatione additi pacti. Sic etiam gravis est cunctio minima ante sumptum Eucharistiam, ratione finis ab Ecclesiæ in eo præcepto intenti.

104. Ob. 8. S. Augustinus variis locis videtur innuere, quodvis minimum peccatum mereri infernum, vel saltem plura venialia æquivalere uni mortali: ergo. Resp. hac de revidens est Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 13.* ubi fusè ostendit, S. Augustinum nūnquam docere, quod unum veniale peccatum mereatur infernum, sed dum de uno loquitur, sermonem esse ipsi de peccato mortali, quod etiam homini potest esse incognitum, quamvis verè admissum, & nondum expiatum. Quando autem S. Doctor de multis venialibus loquitur, piè exponendus est cum eodem Bellarmino *loc. cit.* scilicet, quod velit dicere, peccata venialia disponere ad mortalia, & sic aliquo modo iis æquivalere. Etsi autem verba aliqua fortè difficulter ita intelligi queant, tamen ita intelligenda sunt, nec rigorosè accipienda, ne S. Augustinus dissentiat a communis doctrina Ecclesiæ, & Conciliorum.

105. Ob. 9. S. Basilius in *Regulis, seu questionibus breviis disputatis. q. 293.* dicit, differentiam hanc majorum, & minorum peccatorum nusquam in *novo testamento reperiri*: ergo juxta S. Basilius omnia peccata sunt æqualia, adeoque omnia mortalia. Resp. cum Suarez in *l. 2. tr. 5. disp. 1. sec. 2. n. 8.* aut ab hereticis verba illa fuisse addita: aut librum illum omnino non esse

S. Basili: aut eum tantum velle, Christianis omnia omnino peccata, esse sine distinctione vitanda. Et hoc ultimum præsertim videtur velle S. Pater; quia interrogatio ibi fit: *Quomodo agi par est cum iis, qui, cum majora peccata declinent, minor, ac si nihil referrent, committunt.* Quasi diceret, iis dicendum, quod omnia sint magna, & vitanda: inter alia ait, *magnum unicuique esse illud, à quo quisque superatur: contraque exiguum, quod unusquisque ipse superat.* Cæterum alibi differentiam peccatorum statuit. vid. Suarez loc. cit.

ARTICULUS III.

Quid sit Peccatum Veniale.

106. **D**ico. Peccatum veniale est *libera transgressio legis, non graviter obligantis.* ita Arriaga tom. I. in 1. 2. tr. de vitiis, § peccat. disp. 48. sec. 5. n. 18. & recentiores complures. Definitio hac convenit omni, & soli: insuper est clarior definitio; quia cuilibet rationis capaci statim patet, quid sit libera transgressio legis, & in confuso etiam, quid sit lex, non graviter, hoc est, non sub amissione ultimi finis, obligans. Addi tamen debet explicatio aliquot terminorum, ut vindicetur à nonnullis objectionibus. Dicitur primò *libera*; quamvis enim ad veniale peccatum, juxta communem, non requiratur plena libertas, aut deliberatio, sed sufficiat semiplena (quia etiam ista est aliqua libertas indifferentia) tamen aliqua imperfecta libertas debet adesse; ubi enim est plena necessitas, absque ulla libertate, peccatum nullum esse potest.

Dicitur secundò *transgressio legis.* Intelligenda autem hic lex, & transgressio, sive contrarietas, si non simpliciter talis, certè lex, & contrarietas, aut transgressio secundum quid, sive latius dicta; nam S. Thomas I. 2. q. 88. a. 1. ad 1. expresse docet, peccatum veniale non esse contra, sed præter legem, quem plures alii sequuntur. Unde nolim absolute defendere, peccatum veniale esse strictè contrarium iegi strictè dictæ. Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 11. ait, peccatum veniale non esse propriè, & simpliciter, contra legem, sed tantum secundum quid. Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 3. punc. 3. n. 38. ait, venialia quidem lege prohiberi, & legem, quæ tantum venialiter obligat, habere quidem essentiam metaphysicam legis: communi tamen modo loquendi non venire nomine legis, seu mandati.

107. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. n. 10. meo iudicio prudenter ait, peccatum veniale esse aliquo modo contra præceptum; quia est contra dictamen rationis, nobis dictans, id esse prohibitum, vel culpabile: item quia Levitic. 19. v. 11. prohibetur mendacium etiam leve: *Non mentiendis.* & rursus, Ecclesiastici 7. v. 14. *Noli velle mentiri:* at vero moraliter loquendo, ait idem Eximus num. 11. peccatum leve non esse contra legem, nisi secundum quid; qui enim non graviter peccat, simpliciter dicitur servare legem.

Nam is servat legem, seu mandata, qui po-

test ad vitam ingredi. Matth. 19. v. 17. atqui potest ingredi ad vitam, etiam venialiter peccans; quamvis enim peccatum veniale differat illum ingressum, non tamen simpliciter à regno coeli excludit. Rursus, taliter peccans, adhuc diligi DEUM: ergo servat mandata, seu legem, simpliciter loquendo, ut ait Christus Joan. 14. v. 15. Nec dicas, per veniale peccatum non diligi DEUM; nam Christus non loquitur de dilectione actuali, sed habituali (aliás, qui non actu diligenter, actu non servaret mandatum, & pecaret, quod est falsum; cum præceptum positivum amandi DEUM non obliget pro semper) habitualis autem dilectio stat cum veniali peccato. Accedit, quod charitas sit adimpletio legis Matth. 22. v. 40. & ad Rom. 13. v. 18 & tamen sit cum levi culpa.

108. Addi Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 11. de SS. Zacharia & Elisabeth Luc. 1. v. 6. dici, quod fuerint *incidentes in omnibus mandatis*; cum tamen non caruerint venialibus peccatis, eoque 1. Joan. 1. v. 8. dicatur: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Tandem iterum ait Suarez loc. cit. num. 12. alia præcepta, distincta à præcepto charitatis, in tantum habere rationem præcepti, in quantum nuntiatur illo præcepto charitatis, juxta illud Matth. 22. v. 40. *In his duobus mandatis universa lex pendet, & propheta: ex quo infert, quod illud quod charitati contrarium non est, non censeatur ulli præcepto perfectè contrarium.* Hoc pro sententia S. Thomæ, & ad eruditionem. Quodsi tamen quis contendat, peccatum veniale esse contrarium legi strictè dictæ, poterit id, salva nostra conclusione, admitti, modò omnia explicentur juxta ultimam responsonem num. 8. datam.

Tandem in definitione dicitur *legis non graviter obligantis:* intellige, hic & non, sive in his circumstantiis, non graviter obligantis; nam potest peccatum veniale committi contra legem, quæ quidem per se, & absolute graviter obligat: attamen non ita obligat hic & nunc. e. g. prohibet lex per se graviter actus internos contra castitatem, sed, si desit libertas, & deliberatio plena, non peccatur graviter; quia pro tunc, seu in illis circumstantiis, lex non graviter obligat, sicut quando omnino tolleretur libertas, omnino non obligaret sub peccato.

109. Jam tria genera peccatorum venialium communiter assignantur 1. *Venialia ex obiecto.* 2. *Venialia ex parvitate materie.* 3. *Venialia ex defectu deliberationis, seu libertatis.* Prima etiam possunt dici venialia ex genere suo; quia scilicet *objectum*, quod attingunt, intra genus, vel speciem suam, si nempe non junguntur alia species, est semper quid parvum: & de his dictum n. 93. Secunda sunt illa, quorum quidem *objectum*, vel *materia ex genere suo mortal*is est, ita, ut sine addita nova specie sit peccatum grave: at hic & nunc in tam modica quantitate attingitur, ut grave non censeatur: tale est furtum crucigeri diviti factum; quamvis enim furtum in suo genere possit esse grave, tamen tam parvum furtum non est grave. Tertia sunt, quorum *objectum* per se est grave, & si plenè deliberatè ea peccata fierent, mortalia essent; hic & nunc autem *excusantur à* morte.

mortalis ob imperfectam deliberationem, de qua n. 87. Talia sunt desideria impudica in semiparitatis &c.

110. Ex his collige, quomodo peccatum perse, seu ex genere suo, mortale, possit per accidentem fieri veniale, scilicet, si non fiat cum plena deliberatione, vel in materia tam parva, ut gravis culpa non sit, cuius exemplum est furum crucigeri paulò ante allatum: & par est ratio de aliis, in quibus parvitas materiae dari potest: quæ tamen non potest dari in omni genere peccati; quia aliqua peccata dantur, in quibus admitti non potest parvitas materiae: sed de his dicemus inferius à n. 140. Adde ignorantiam, qua quis inculpabiliter, saltē sine gravi culpa vel omnino invincibiliter judicat, esse tantum veniale, quod est ex se mortale; hæc enim circumstantia etiam ex mortali facit veniale.

Econtra autem, peccatum ex genere suo veniale, nunquam potest fieri mortale, nisi ad datur circumstantia speciem mutans; quia, si ex genere suo veniale est, quantumvis deliberatissime fiat, grave non sit. Sic, licet reflexè, & attente, mentiaris, tamen tantum jocosè, non peccas mortaliter: sive r. e. g. mentiendo alterum infamare, aut aliter ei noceres, peccatum posset esse grave: at in eo casu peccatum non esset præcisè in genere mendacii, sive contra veritatem: sed esset in genere injustitiae, vel odii, contra justitiam, vel charitatem, pro diversitate casuum.

Idem dicendum esset, si accederet conscientia erronea, dictans, esse mortale, quod in se est tantum veniale, quo casu esset saltē species gravis inobedientiae, virtualiter talis: vel si accederet formalis contemptus superioris quæ talis: vel intentio finis, graviter prohibiti: vel periculum proximum, alia ratione graviter peccandi: vel scandalum &c. Peccata autem venialia ratione imperfectæ deliberationis, vel parvitatis materiae, sunt mortalia, si, aut crescunt materia, ut gravis summa sit, aut grave objectum: vel plena consideratio succedit.

111. Quæres 1. An peccatum veniale sit offensa DEI. Resp. cum S. Bonaventura in 2. dist. 42. a. 2. q. 2. ad 6. seu ultimum, Gormaz de incarnatione n. 315. & 332. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. num. 15. & aliis. Peccatum veniale non est offensa DEI, strictè, aut simpliciter dicta, sed tantum secundum quid, & analogicè dicta. Noto autem, Vasquezium tom. 1. in 1. 2. disp. 100. c. 6. n. 16. dicere, offensam posse duplíciter intelligi: prīmò, ut significet actionem, quæ sit avercio à DEO, & tollat amicitiam: secundò, ut significet actionem, quæ quo- cunque modo sit contra voluntatem DEI, ei- que displiceat, tanquam factum contra rationem. Et quamvis ipse putet, etiam offensam, secundo modo acceptam, esse propriè talis, tamen, ut ipse ibidem videtur fateri, alii plures Theologi rationem offensæ constituunt in aversione à DEO, vi cuius amicitia tollitur.

Sanè, ut rectè Gormaz loco modo citato ait, ubi amicitia manet, nec DEI offensi gratia amittitur, strictè, & simpliciter dicta offensa non est; nam, neque in humanis, censetur statim aliquis simpliciter offensus, si modicum quid contrarium ejus voluntati, aut ei displicens fiat, e. g.

non censetur præceptor simpliciter offensus, vel injuriā affectus, si discipulus modicam negligientiam contra ipsius voluntatem admittat, quamvis id ei displiceat, & quandoque eum propterea vituperet, aut etiam poenas exigat: sed, ut sit offensa, debet esse aliquid gravius, & ad solvendam amicitiam aptum (nisi juberet DEUS inimicis ignoscere) unde peccata venialia sunt offensiunculae duntaxat, & secundum quid, aut, ut ait Suarez, analogicè tantum dictæ offensæ.

Confirm. ex Suarez loc. modò cit. Peccatum veniale, ratione deliberationis minus perfectæ, non est actus simpliciter, & perfectè humānus; hic enim non datur sine plena libertate: ergo neque est simpliciter injuria, sive offensa. Quodsi etiam peccatum sit deliberatum, sed ratione materiae veniale, nec directè tendens in DEUM, e. g. furum crucigeri, non videatur propterea DEUS simpliciter esse offensus, sed tantum secundum quid: imò, quando veniale etiam proximè versatur circa DEUM, e. g. modicissima aliqua irreverentia coram SS. Eucharistia, tamen, ut ait idem auctor loc. cit. res adeò levis est, ut moraliter non censetur pertinere ad honorem DEI offendendum, vel injuriā afficiendum.

112. Quæres 2. An multa peccata venialia non adæquent unum mortale. Resp. nullo modo, quantumvis multiplicenter. ita est communis doctrina, non tantum Theologorum, sed etiam Ecclesiæ, & Conciliorum. Ceterè, si aliquando venialia mortali æquivalerent, deberent exponi in confessione, contra definitionem Tridentini sess. 14. c. 5. Rursus deberent excludere habitum charitatis, contra communem Theologorum. Accederet, quod piorum conscientia multis ambiguitatibus redderentur perplexa; cum nullibi exstet, quot venialia unius mortali æquivaleant. Tandem poena venialium est temporalis: mortalium vero æterna: nunquam autem poenæ temporales, quantumvis multiplicatæ adæquant æternam; quia finita non possunt adæquare infinitum: ergo nec venialia possunt æquare mortale, quantumvis multiplicentur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

113. **O** B. 1. contra id, quod diximus n. 106. scilicet ad peccatum veniale sufficere semiplenam deliberationem. Dormiens sāpē habet usum rationis imperfectum: ergo juxta nos venialiter peccaret, si somnio turpi, durante somno, consentiret: sed hoc est contra communem: ergo. Confirm. 1. Christi jugum suave est, & onus leve: non autem foret tale, si etiam actiones semideliberatæ, ad graves purgatorii poenas damnarentur: ergo. Confirm. 2. Ad meritum requiritur plena libertas: ergo etiam ad demeritum, seu peccatum. Resp. si antecedens est verum, etiam verum erit consequens: falsa autem minor subsumpta: ordinariè tamen antecedens est falsum; nec enim durante somno homo elicit ratiocinationes, sed apprehensiones phantasias. Si

accedat aliquis usus rationis, aut judicii, non est somnus perfectus, sed semisomnium, & homo tantum semisopitus.

Ad 1. confir. neg. mi. Tamen est suave iugum Christi, & mandara ejus gravia non sunt; quia probabilis venialia delibera, & multò magis mortalia, cum gratia Divina (si eam imploremus, eaque dignos nos reddamus,) possimus vitare. Quamvis autem cum gratia ordinaria non possimus moraliter vitare omnia venialia, tantum semidelibera, possimus tamen probabiliter vitare singula, & physicè saltem omnia. Adde, quod valde suavis sit Dominus erga semideliberatè tantum venialiter errantes; cum facile iterum placetur, & modica satisfactione posita, culpam, & poenam remittat. Licet autem poena purgatorii sit valde gravis, puto tamen, eum, qui tantum ex fragilitate humana semideliberatè peccaret, facile à bono DEO impetraturum gratiam, ut ante mortem ea deleret per indulgentiam plenariam: vel certè, respicitè saltem, parum pateretur.

Ad secundam confir. om. antec. neg. cons. Meritum supernaturale debet mereri præmium æternum: non autem peccatum veniale poenam æternam. Negabunt alii antec. diecēntque, suppositis ceteris, sufficere ad meritum etiam actum semideliberatum, & assignabunt inter peccatum semideliberatum, ac talem actum meritorium, hoc discrimen, quod meritum possit excedi à præmio, non vero peccatum à poena, de quo vide Gormaz *de merito num. 46.* ¶ 47. Saltem negari non potest, meritum semideliberatum mereri præmium temporale: cur non etiam peccatum semideliberatum poenam temporalem? Nec dicas, DEUM non ferre leges semihominibus. Resp. enim, semideliberatè operantes non esse semihomines; cum sint rationales, & actu ratione utantur, quamvis imperfectè: hoc tamen admittendum est, DEUM istos non obligare graviter.

¶ 14. Ob. 2. Si Princeps obligaret aliquem sub gravissima poena ad hoc, ut semper tangeret sagittā jactā centrum minimum orbitæ longè distantis, censeretur tyrannus; quia obligaret ad aliquid moraliter impossibile: ergo etiam DEUS esset nimis severus, si obligaret nos, ad vitanda peccata venialia semidelibera; quia hoc nobis est moraliter impossibile. Confir. Votum de vitandis omnibus peccatis, etiam tantum semideliberatis, est nullum: ergo etiam nulla est lex, ad ea vitanda obligans. Resp. in primis non esse paritatem, inter illum casum, & nostrum. Jaculator ille, nec physicè habet in sua potestate, singulis etiam vicibus tangere metam; quia non omnia pendent ab ipso solo, sed à variis circumstantiis, quæ non sunt semper in ejus physica potestate: dicitur tamen, non esse physicè impossibile, attingere semper metam; quia sine miraculo circumstantia illa possunt concurrere.

At verò homo, habet in primis in potestate physica, vitare omnia peccata venialia; dein habet in potestate non tantum physica, sed etiam moralis, vitare saltem singula distributivè sumpta peccata venialia, etiam semidelibera, quamvis non omnia collectivè; unde longè maiorem habet potestatem, in ordine ad peccata vitanda, quam alter, ad tangendam metam.

DEUS etiam in particulari tantum obligat ad vitanda singula, quæ si vitentur, vitabuntur omnia. In forma potest distingui antec. Talis princeps censeretur tyrannus, præcisè, quia obligat ad aliquid moraliter impossibile. neg. antec. quia obligaret ad aliquid etiam physicè impossibile solis subditi obligati viribus, & quidem antecedenter ad omnem illius culpam. om. antec. & neg. conseq.

¶ 15. Responderi potest 2. om. antec. neg. conseq. Princeps humanus non est supremus Dominus, ut possit subdito suo talem obligationem imponere: at DEUS est supremus Dominus, atque potest creaturæ sibi subiectissima obligationem imponere aliquid faciendi, modo ad illud habeat potentiam physicam: & præterim id potest, supposito originali peccato. Quamvis autem DEUS per scientiam medium videat, se ex culpa creaturæ non obtenturum finem sibi præcepti, tamen prudenter præcipit, quia videt se obtenturum alium finem, e. g. ostensionem suæ justitiae, vel misericordiae: sicut præcipit prudenter evitatem aliorum peccatorum, etiam gravium delinquentium, et si prævideat, se non esse obtenturum, quod præcipit. Quomodo autem homo sit necessitatus, ad venialiter, saltem semideliberatè, peccandum cum gratia ordinaria, & quomodo hæc necessitas sit cum libertate, explicatum fuit tract. de DEO in. 64.

Ad confirm. om. antec. (nam videntur Religiosi, dum vota nuncupant, se obligare, non tantum, ad vitandas plenè deliberas, sed etiam semideliberatas transgresiones) neg. conseq. non enim habet homo tantam in seipsum potestatem, quantum DEUS: unde, licet sibi non possit hanc obligationem imponere, potest eam imponere DEUS, qui etiam potest dare media sufficientia, quæ sibi ipsi non potest dare homo. Addo tandem, quod hæc obligatio, à DEO posita, levis sit, non gravis: insuper, quod DEUS suavis sit tantum semideliberatè errantibus.

¶ 16. Ob. 3. contra dicta n. 106. Prohibito peccati venialis est vera ordinatio rationis, in commodum subditorum promulgata: ergo est vera lex: ergo peccatum istud est contra legem strictè dictam. Confirm. Peccata venialia dicuntur absolutè peccata: ergo debent esse contra legem strictè dictam, ut conveniat ipsis definitio à nobis posita n. 3. Responderi potest, conc. antec. dist. 1. conseq. est lex strictè talis in sensu physicò. om. vel. conc. conseq. in sensu morali, in quo solet hic sumi lex Divina, neg. primam, atque etiam secundam cons. vid. n. 106. ¶ 107. Potest etiam juxta nos transmitti totum; nam nihil est nobis contrarium, ut patet ex n. 8. ¶ n. 108.

Ad confirm. Respondeat Bellarminus tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. ¶ 12. neg. cons. Etsi enim peccata venialia vocentur peccata, exinde non infertur, ea esse simpliciter, & perfectè peccata; cum saepe id, quod tantum analogè alicui convenit, absolutè ei tribuatur: sic prædicatum entis tribuitur DEO, substantiæ, & accidentibus, quibus tamen, ut multi volunt, non convenit univocè, de quo plura Logici. Videtur autem Bellarmino loco modo citato ex Jacobi 1. posse probari, peccatum veniale non esse peccatum simpliciter, seu perfectum; quia hoc esset peccatum consummatum, quod prædicatum soli

mortalis, sive, quod generat mortem, ibi v. 15. S. Jacobus tribuit. Nec dici potest, per peccatum consummatum intelligi opere completum; nam, ut Bellarm. lib. cit. c. 9. recte advertit, etiam peccata quævis interna, pleno consensu facta, circa materiam gravem, generant mortem. Resp. ego facilis. om. totum; quia nihil est nobis contrarium, modò omnia intelligentur juxta responsionem ultimam n. 8. datam.

117. Ob. 4 contra dicta n. 109. nempe, quod ratione imperfectæ deliberationis, in materia etiam gravi, tantum peccetur venialiter. Non potest explicari, in quo sit illa imperfecta deliberatio, vel semideliberatio. ergo. prob. antec. vel enim confitetur in cognitione remissa malitiae; vel in morali necessitate ad peccandum: vel in cognitione obscura, quam tantum apprehenditur malum ut sic: nihil horum potest dici: ergo. prob. min. Non potest dici primum; quia quantumvis remissa cognitio sufficit ad peccandum graviter, modò gravem malitiam representet, sicut à pari, quivis actus remissus contritionis, modò sit actus amoris DEI super omnia, sufficit ad delendum peccatum. Non potest dici secundum; quia moralis necessitas neminem excusat à peccato mortali; sic non excusat à mortali damnatos, nec etiam malis habitibus, tanquam altera natura ad malum maximè inclinatis. Non potest dici tertium; quia, qui cognoscit malitiam in genere, & tamen eam amplectitur, videtur gravis peccare; nam liberè se exponit periculo patrandi peccati, non tantum mortalis, sed gravissimi, & virtualiter in hoc consentit.

118. Resp. Etsi non posset illa semideliberatio clare explicari, tamen non sequeretur, falsum esse nostrum assertum; sive enim effectus, talis, vel talis futurus, afferi potest, quamvis causa non possit clare ostendti, inquit sapienti omnino nesciatur. Secundò, etsi semideliberatio non possit ostendti à priori, sufficienter ostenditur à pari: e. g. à paritate cum semisopitis &c. item a concomitantia, vel posteriori, seu ex signis quibusdam, de quibus num. 87. & 88. Dein hæc difficultas debet ab omnibus explicari; nam est innegabile, quod sive aliquid agamus cum tenui quadam libertate, ex præcipitania, somnolentia, imperfecta consideratione &c. Unde hæc res est ab experientia satis nota.

Sed, ut sim liberalior, in forma. neg. ant. ad prob. neg. ma, videtur enim illa semideliberatio potius consistere in obscura quadam, & nebulosa, aut obscurata cognitione, non qua apprehendimus tantum malum ut sic, sed qua non dispicimus, neque consideramus totam rei gravitatem, seu quando, ut habet illiusung tr. 2. disp. 2. num. 5. cognitio valde confusa representat obligationem legis gravem, circumstantias, motiva allicientia, vel retrahentia, in honestatem aetius &c. quod contingere potest ex variis causis. Quanta autem requiratur, aut sufficiat consideratio, dictum aliquatenus est num. 87. & sequentibus.

119. Quod autem ad probationem mi. attinet, haud opus esset respondere; quia negata est major. Interim propter utilitatem doctrinæ respondeo conc. 1. part. ant. ob rationem à pari ibi adductam: & quia remissa cognitione potest

esse sat clara representatio malitiae etiam in specie. Ad 2. tam partem autem respondeo, necessitatem moralem duplum esse. Una est, quæ tollit plenam deliberationem: & hæc excusat à peccato mortali, nisi quis culpabiliter se in eam necessitatem conjectisset; tunc enim daretur plenè voluntarium, & liberum in causa. Altera necessitas moralis non tollit plenam deliberationem; quia stat cum perfecta cognitione malitiae: & sic se habent male habituati, e. g. in genere luxuriae, qui quæ optimè agnoscunt, se graviter peccare: attamen vehementer passionis, aut consuetudinis, impelluntur, ut moraliter quandóque necessitentur: & hi utique non excusantur à gravitate peccati. Eadem est ratio de damnatis, qui etiam satis clare agnoscunt malitiam e. g. odii iniusti, aut blasphemiarum contra DEUM.

Accedit, quod necessitas moralis in damnatis, & male habituatis, proveniat ex causa ipsis particulari, scilicet ex propriis peccatis, quæ physice ab ipsissimis patrata sunt: at vero necessitas moralis, proveniens ex semideliberatione, oritur ex causa omnibus communis, scilicet naturæ fragilitate, ita, ut Sancti quoque homines saepe semideliberatæ, circa materias etiam graves, labantur: & probabiliter in statu pura naturæ quoque eandem, saltem ferme, fragilitatem omnes communiter passi suffissent. Unde, si hæc non excusat à gravi crimen, certè natura humana moraliter vix posset attingere finem ultimum, ad quam tamen creata est.

120. Dices. Semideliberatio, vel imperfecta libertas ad peccatum veniale, non excusat à veniali: ergo nec semideliberatio ad mortale, excusat à mortali. Resp. neg. conf. Quamvis imperfecta libertas non omnino libet à peccato veniali, tamen hoc longè minus reddit; nam utique minus est ex venialibus illud, quod tantum semideliberatæ sit, quam, quod omnino delibera patratur: non potest autem semideliberatio omnino excusare à peccato veniali; quia alias omnino non daretur peccatum semideliberatum; cum non detur genus peccatorum inferius, seu minus, quam veniale. Ratio ulterior est. Imperfecta deliberatio non omnino tollit rationem peccati; quia cum ea datur saltem aliqua libertas indifferentia, adeoque homo adhuc libere amplectitur malum, quod utique culpabile est. Accedit, quod moralis necessitas ad veniale non impedit simpliciter à consecutione ultimi finis, consequenter nec à longè tam mala sit humana natura, quam moralis necessitas ad mortale.

121. Ad 3. partem ant. de cognitione representante tantum malum ut sic, respondeo, neque hanc necessariò tollere plenam libertatem; potest enim talis cognitio esse valde clara, & sufficiens ad plenam libertatem. e. g. si quis clare cognoscat, hanc rem quidem esse malam, sed simul dubitet, an graviter, an vero tantum leviter mala sit: quo casu, si non ex prudenti consilio, vel si hoc haberi non possit, ex prudenti motivo, se resolvat, peccat cum dubio practico, in re gravi graviter; nec puto, hac in re controveriam esse.

Quæstio ulterius institui potest, an, qui agnoscit rem, tantum in genere, seu in communione.

ni malam, sive præscindendo, an graviter, an leviter, mala sit, & tamen hic & nunc, nec formaliter, nec virtualiter dubitat, an veniale, an mortalem, malitiam involvat, an, inquam, talis, eam rem faciendo, graviter peccet. Resp. cum Tannero tom. 2. disp. 4. q. 5. n. 109. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 7. Oviedo in 1. 2. tract. 4. controv. 1. punt. 3. & pluribus ab eo citatis. Qui tantum apprehendit dicto modo in communim malam (est etiam cognoscat speciem malitiae e. g. contra iustitiam, vel religionem) sed non, an gravis, an levius sit, nec etiam ei incidat de hoc dubium, si illam rem facit, vel amplectitur, tantum leviter peccat. Ratio est; quia nihil volitum, quin præcognitum: atqui in hoc casu non est ullo modo præcognita malitia mortalitatis: ergo nec volita. Mai. est communis, & complectitur non tantum volita in se, sed etiam in alio, ut patet. min. est suppositum hujus casus: conf. est clara. Nec dicas, talem hominem te exponere periculo mortaliter peccandi; quia non se exponit liberè illi, quod non cognoscit: nec etiam debet rem magis examinare; cum nullum dubium, aut scrupulus ei incidat, ut ponitur in casu; si enim ei incideret tale quid, utique deberet in rem indagare: quod si facere nollet, graviter peccaret: at tunc essemus extra casum.

122. Dices 1. Talis amplectitur objectum, indifferens ad mortalem, & veniale malitiam: ergo se exponit periculo peccati mortalitatis. Resp. dist. ant. amplectitur objectum indifferens, ita, ut cognoscat eam indifferenter. neg. ant. ita, ut eam non cognoscat. conc. antec. & neg. conf. Dices 2. Talis neque cognoscit malitiam veniale: ergo neque peccaret venialiter juxta nos. Resp. neg. conf. cum enim aliquo modo peccet, ut est in negabile, debet saltem venialiter peccare: nec potest conqueri, si, quod in ratione peccati est minimum, ei imputetur. Neque ex hoc sequitur, quod rusticus, & rudes nunquam graviter peccent; quia, licet sæpe non apprehendant malitiam mortalem sub hoc formaliter conceptu, apprehendunt eam sub æquivalenti, e. g. hoc esse magnum peccatum, hoc grave noctumentum inferre, non autem illud: vel aliquid simile. Et planè non est ullo modo verisimile, quod rudes non apprehendant majorem malitiam in uno, quam in altero peccato. vid. Oviedo in 1. 2. tr. 4. controv. 1. punt. 3. n. 46.

123. Ob. 5. Homo cum semiplena deliberatione, & advertentia, operans, vel potuit habere plenam advertentiam, vel non potuit habere: neutrum potest dici: ergo, prob. min. si primum, peccat mortaliter; quia culpabiliter omittit, eam advertentiam sibi procurare. Si secundum, ita urgetur argumentum: vel cum illa semiplena deliberatione absolutè non potuit vincere eam tentationem ad grave peccatum, vel potuit eam vincere: si primum, nullo modo peccat, ne quidem venialiter: si secundum, peccat mortaliter; nec enim à peccato excusat difficultas, ut patet in male habituatis, & damnatis, de quibus n. 119.

Nec est ratio, quare excusat potius moralis necessitas, aut difficultas, orta ex defectu plenæ deliberationis, quam orta ex mala con-

suetudine, vel simili causa ad malum impellente. Hæc objectio, ut observat Oviedo in 1. 2. tr. 4. controv. 1. punt. 2. n. 23. utique difficultis est: sed quia communissima authoritas omnium nostræ sententia facit, & rationes adductæ, n. 87. planè efficaces sunt, ideo, non obstante hac objectione, tenenda est firmiter illa nostra, & omnium doctrina.

124. Resp. nego min. & dico, supponi, quod non potuerit habere plenam advertentiam; si enim habere potuisset, utique eam procurare debuisset. ad probat. secundi membra. dico, absolute quidem potuisse vitari peccatum cum semiplena advertentia: nego tamen, quod non vincendo mortaliter peccet; nam debilitas potentiae excusat à mortali. Ubi nota, aliud esse, dari difficultatem, aliud potentiam esse imperfectam, seu debilem: illud non excusat à mortali, si potentia est ex sua parte perfecta, & plenè libera, ut docent omnes: & sic non excusat e. g. difficultas mortis subeundæ ob professionem fidei coram tyranno: nec malus habitus difficilem reddens victoriam tentationis impuræ, si libertas sit plena, hoc est, si potentia sit perfecta, sive, si ex constitutivis intrinsecis plenæ libertatis omnia adhuc, quamquam conjuncta ipsis si aliqua difficultas, vel impedimentum facilioris operationis, quale est habitus vitiosus. At vero, si potentia ipsa in se, sive quod ad sua constitutiva, sit imperfecta, sicuti, si tantum adest semiplena advertentia ad rei gravitatem, vel semideliberatio (utique enim plena cognitio malitiae, vel deliberatio, liberam potentiam, seu actum primum proximum liberum, intrinsecè constituit) tunc excusat, ut iterum docent omnes; nam potentia, in se debilis, à Philosopho vocatur impotens.

125. Quare autem potius defectus potentiae, quam alia difficultas, aut moralis necessitas, excusat à mortali, ratio est ipse sensus communis Doctorum, & impressa omnibus opinio, quæ judicamus, ob defectum libertatis minui culpam, neque hominem semideliberatè operantem, esse ita culpabilem, sicut est, qui cum plena deliberatione agit: & hinc censemus, non quidem plenâ veniâ, attamen mitiori poena esse dignum eum, qui minus advertenter, vel minus liberè peccavit. Et quidem doctores omnes, in hoc casu deliberationis tantum semiplenæ, tantam imminutionem culpæ adstruunt, ut loco mortalitatis peccati fiat duntaxat veniale: que tamen communis Doctorum opinio non idem asserit, de aliis difficultatibus: neque de istis etiam nobis impressa est per existimationem, quasi etiam ista pariter culpam imminuant.

Ex hoc habes etiam responsum ad ultimum, quod objiciebatur, scilicet, non esse rationem potius pro una, quam pro altera difficultate: est enim ratio potius pro defectu libertatis, quam pro aliis difficultatibus, illa ipsa, quam modo assignavimus: quæ tamen ratio, ut verum factar, potissimum reducitur ad sensum communem doctorum: qui tamen, cum in moralibus magnam vim habeat, sæpe ultimata ratio alicuius assertionis esse debet, quando alia non habetur: imò sæpe multis ratiunculis prævaleat; cum concors tot doctorum, alias tam diversa sentire solitorum, sententia, videatur ferme quidam esse taciti.

tacitus Numinis instinctus, qui ideo videtur Doctores in eandem sententiam inclinare, ut aliis veritas innotescat de iis, quæ aperte revelata non sunt, & maximè pendent à voluntate DEI, volentis ita, vel ita obligare, inter quæ etiam est obligatio vitandi aliquid cum semiplena libertate. Et certè, etiam alia multa hinc inde, probari non possunt, nisi auctoritate communis.

126. Dices 1. Major est distantia peccati mortalis à veniali, quām hujus a nullo peccato: & tamen semideliberatio circa peccatum, ex se veniale, non excusat ab omni veniali peccato: ergo etiam semideliberatio circa peccatum, ex se mortale, non excusat à mortali, prob. cons. alia semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quām venialiter. Resp. neg. conseq. ex num. 121. Non tamen propterea semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quām venialiter: sed tantum DEUS, & ratio, magis favent homini semideliberatè agenti, quatenus taliter agens non incurrit reatum aeternæ poenæ: quanquam autem propter veniale semideliberatum aliquis incurrit poenam temporalem, hæc tamen poena pro veniali semideliberato longè minor est, quām, quæ incurrit propter culpam veniale plenè deliberatam: quanvis utique tantò minor non sit, quanto minor est poena temporalis, respondens veniali, ex semideliberatione circa materiam gravem commisso, minor est poenâ aeternâ, respondente peccato plenè deliberato circa eandem materiam gravem, adeoque mortali, ut facile patet consideranti.

Dices 2. Ista imperfecta advertentia, fragilitas, semideliberatio &c. oritur ex peccato originali: ergo oritur ex culpa, adeoque non excusat. Resp. om. ant. quia in statu puræ naturæ (id est, non lapsæ, sed nec elevatae) probabilitas sufficit eadem necessitas semideliberatè peccandi: quanvis defacto post elevationem hominis, ad iustitiam originalem, oriatur hæc imperfectio, & fragilitas, ex peccato originali; si enim Adam non peccasset, tam fragiles non essemus. neg. cons. Peccatum originale non amplius imputatur ad culpam post baptismum: nec etiam, quæ fiunt propter defectus, ortos ex peccato originali, imputantur ad culpam; alia etiam peccaretur cum ignorantia invincibili, quod supra negatum. Et sicut non sufficit ad peccandum libertas habita in Adamo, vel peccato originali, ut patet ex 1. propositione damnata ab Alessandro VIII. ita nec sufficit plena deliberatio, quam habuit Adamus, ad peccandum mortaliter, cum nostra tantum semiplena deliberatione.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

127. **O**b. 7. contra dicta n. 110. quod nempe ex peccato veniali, ob accedentem aliquam circumstantiam specificam gravem, fiat quandoque mortale. Accidens non mutat speciem: sed circumstantia peccati est accidens: ergo non mutat speciem peccati; ergo nunquam facit ex veniali

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

mortale: vel debet admitti, quod sine mutatione speciei possit peccatum ex genere suo veniale, fieri mortale. Resp. dist. maj. Accidens physicum non mutat speciem. conc. vel om. maj. accidens metaphysicum, vel morale. neg. maj. & distin. min. circumstantia est accidens tantum physicum. neg. min. metaphysicum, vel morale. conc. min. & neg. conseq.

Accidens physicum est, quod tantum est unitum: metaphysicum, quod est identificatum: Sic voluntas mentiendi ut sic, sistendo in puro mendacio, est veniale peccatum: at, si simul sit voluntas mentiendi cum damno gravi alterius, hæc circumstantia reddit eam mortale peccatum; quia facit eam esse alterius speciei. Neque hæc circumstantia est tantum physicum accidens istius volitionis, sed est accidens metaphysicum, sive realiter identificatum: estque tantum accidentale respectu volitionis ut sic, non vero respectu hujus in specie: sicut scilicet respectu animalis ut sic, est accidens metaphysicum esse rationale, non vero respectu animalis in specie humana. Idem docet S. Thom. 1. 2. q. 88. a. 5. in corp. dum afferit, circumstantiam non posse ex peccato veniali facere mortale, nisi illud ad aliam speciem transferat. Sed & Tridentinum sess. 14. c. 5. dum ait, explicandas esse in confessione circumstantias, quæ speciem mutant, satis insinuat, quod aliqua circumstantia speciem mutare debeat.

128. Si velles ulterius opponere, quod saltem juxta sententiam eorum, qui libertatem volunt esse extrinsecam actui (quam etiam nos amplexi sumus tract. de actib. human.) tale accidens non sit metaphysicum, seu identificatum. Resp. etiam eā sententiā suppositā, accidens ex veniali faciens mortale, ordinariè saltem esse metaphysicum; cum ordinariè tendentia sit diversa, quæ est intrinseca actui: e. g. tendentia volitionis in mendacium, cognitum ut nocivum proximo, est alia, quām tendentia in idem, non cognitum ut nocivum; voluntas enim fertur in rem, non, ut est à parte rei, sed, ut proponitur ab intellectu. Quodlibet tamen hoc ipsum velles negare, vel, si quacunque de causa, accidens faciens ex veniali mortale, non esset metaphysicum, e. g. si esset plenior deliberatio, responderi potest, etiam tunc non fore accidens tantum physicum, sed morale, quod saltem intrinsecum est toti actui concretive lumper, & eum constituit in alia specie morali: quæ diversitas speciei moralis maximè attenditur, & plurimum facit in ordine ad imputabilitatem actuum, sive ad culpam veniale, sive ad mortalem.

129. Ob. 8. Si mendacium e. g. potest fieri mortale peccatum, tunc debet in confessione exponi: sed hoc est nimis durum: ergo, prob. min. si aliquis e. g. utatur joculo mendacio, ad inducendam puellam ad fornicationem, tale mendacium non debet in confessione exponi; alia talis non sufficienter se accusaret, dicendo: Induxi puellam ad fornicationem: sed deberet addere, joculo mendacio se usum: ergo. Confit. Si aliquis, ut inordinatè diutius ludere, vel ambulare, vel dormire possit, ex amore hoc inordinato statuat, non audire sacrum die festo, talis amor, alia per se levis, fieret juxta nos, ob pravam intentionem additam gravis: atqui non

E fit,

fit; alia debet exponi in confessione, & non tūsiceret, si hic se accusaret, dicendo: *Neglexi sacram*: sed debet exponere inordinatum amorem ludendi, ambulandi, vel dormiendi, quæ sunt nimis dura: ergo. Resp. dist. mai. si mendacium sit mortale, malitia distinetur ab illa, quam habet addita circumstantia, conc. mai. si tantum malitia eadem, seu indistincta, neg. mai. & dist. sic min. conseq. ad prob. conc. antec. Clupposito, quod illud mendacium non habeat aliam malitiam mortalem, quam illius inductionis ad fornicationem) & neg. conseq. Ad confir. neg. ma. nam, si etiam inordinatus ille amor ludi, vel somni, non habeat aliam malitiam, quam sacri neglecti, sufficit, si quis dicat: *Neglexi sacram*: ut est sententia fatis communis, de qua videatur *Lugo de pœnitentia*, disp. 16. sec. II. n. 493. & *Di- castillo de penit.* disp. 9. n. 669. 672. & 693. qui fuisse hoc tractant.

130. Videtur autem mihi in hoc casu intentio mentiendi, ut inducatur puella ad fornicationem, realiter quidem esse unum peccatum; quia est unus actus, sed habens duplum speciem, unam mortalem, scilicet inducendam ad peccatum grave: alteram veniale mendacii; cum ergo non teneamus confiteri species, seu circumstantias specificas tantum veniales, etiam non tenemus confiteri in hoc actu formalitatem mendacii. Quando autem dicimus, ex veniali fieri mortale, ratione circumstantia specifica, non volumus dicere, quod formalitas mendacii sit mortalis, sive, quod ille actus sit mortale peccatum sub ratione formalis mendacii: sed tantum, quod hoc mendacium, vel intentio mentiendi, in hoc casu realiter sit mortale peccatum. Idem dicendum de ambulatione, lusu, vel somno, si non aliunde sint mortaliter mala. Addunt alii, debere talem ambulationem, e. g. exponi in confessione, si tam inordinatus sit amor illius, ut in ea constitutatur ratio ultimi finis: sed *Lugo eodem loco* n. 487. putat, hanc observationem esse scrupulosam; quia non solent homines ita peccare, ut omnia ordinent ad ambulationem, tanquam ad finem simpliciter ultimum.

131. Ob. 9. contra dicta n. 110. quod nempe crescente materia possit ex veniali fieri mortale peccatum. Qui singulis diebus jejuni, extra tempora licita, comedit aliquid modicum, tandem per totam quadragesimam comedet sat magnam materiam, & tamen non peccat mortaliter: ergo. Confirmatur 1. Sacerdos, qui per longum tempus, omittit singulis diebus aliquam orationem in Breviario, omittit valde multa: & tamen non peccat graviter: ergo. Confirmatur 2. Qui eodem die fello constituit plures operas, e. g. viginti, ut simul laborent dimidiâ horâ, facit, ut æquivalenter laboreetur per plures, e. g. decem horas, quæ est per se materia absque dubio gravis hujus præcepti: & tamen non peccat graviter: ergo. Resp. dist. ma. Talis comedet magnam materiam, si ea materia moraliter coalescat in unam conc. mai. si non coalescat. neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Cum præceptum jejunii sit affixum diei, comedio, uno die facta, non coalescit cum comestione, alio die facta. Si quis tamen eodem die, interpolatis vicibus,

sæpius modicum quid comedet, ita, ut omnes comestiones simul sumptæ, gravem materiam conficerent, graviter peccaret: quod definitum habetur ab Alexandro VII. qui damnavit hanc propositionem 29. *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, et si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Eadem responsio servit ad 1. confirmationem; quia etiam recitatio Breviarii est onus affixum diei: & pariter, qui eodem die ex pluribus horis canonis aliquid leve omitteret, e. g. psalmum, ita, ut simul gravem materiam constituerent, etiam graviter peccaret; quia istæ materiae quoque coalescerent.

132. Ad 2. confirm. conc. ant. cum Sanchez, Palao, Tamburino, Bonacina, Illung. tract. 5. disp. 2. q. 1. a. 2. n. 166. neg. conseq. quia nec isti labores coalescent, ad faciendam quasi extensioinem, quod tamen requireretur ad violandum graviter hoc præceptum. Nec est paritas cum furtis minutis, si quis ea jubaret fieri, vel esset causa eorum; quia hæc coalescent, & faciunt unum magnum damnum, vel eidem personæ, vel communitatæ, aut reipublicæ humanae: quod damnum in violatione septimi præcepti maximè attenditur. Hinc etiam damnata est ab Innocentio XI. hæc propositio 38. *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parvæfura, quantumcumque sit magna summa totalis.* Sed & Sacra Scriptura Proverb. 11. v. 1. & Deuteron. 25. v. 13. abominatur stateram dolosam, diversa pondera, & modum majorem, & minorem: quibus scilicet, parvæ quidem, sed successivè graves, fiant deceptions. At verò labor plurium non coalescit, nec facit longius tempus, sive diuturnorem eundem laborem (quæ tamen diuturnitas maximè attenditur, non autem utilitas domini, vel magnitudo operis facti) quamvis fors faciat laborem moraliter intensiorem, quæ tamen intensio non attenditur in violatione festorum.

Alij casus plures hæc afferri possent ex morali Theologia: sed omnes resolvere non est hujus operis. Universaliter dico, semper attendendum esse, an materia seorsim parvæ coalescant, an non: quod sæpe colligendum, vel ex communi sensu auctorum, aut hominum: vel ex intentione agentis, & plura per modum unius voluntatis: vel ex aliis principiis, quæ hinc inde ab auctoribus, præsertim moralibus, assignantur.

133. Ob. 10. contra dicta n. 111. quod veniale peccatum non sit offensia DEI strictè dicta. Jacobi 3. v. 2. dicitur: *In multis offendimus omnes: si quis in verbo non offendit, hic perfidus est vir:* quod communiter exponitur de peccatis venialibus: ergo ista sunt offensæ. Confirmatur. Qui præbet alteri jus ad displicientiam, vituperationem, aut pœnam, hic eum strictè loquendo offendit: atqui hoc jus DEO præbet venialiter peccans: ergo. Resp. neg. conseq. Verbum offendere potest habere saltem duplum significacionem, scilicet 1. ut significet offensam strictè dictam facere. 2. ut significet impingere, vel incurrire, e. g. in lapidem, vel alium obicem, atque sic labi: & hanc significacionem habet loco obiecto; nam in græco habetur, teste Cornelio in hunc locum, πτωχούσι, quod derivatur à πτωχός, quod significat cado vel, ut habet Lexicon Gyrtleri, significat, impingo. Quod

Quod etiam videtur probare Cornelius. *s.* Ratio eff. ubi explicans moralem necessitatem peccandi venialiter, ait: sicut inter crebras rupes per aliquor dies ambulans, moraliter aliquoties impingit, ita homo inter pericula mundi, moraliter aliquando impingit, & offendit: adeoque videtur eo loco tantum significari, quod in multis venialiter eremus, cadamus, impingamus: non autem, quod stricte D^OEO offendam irrogemus. Ad confirm. neg. mai. Ad offendam stricte dictam non sufficit, tantum dare jus ad aliquam displicentiam: sed debet quis dare jus ad aversionem, & sublationem amicitiae, ut diximus *n. 111.* ubi rem hanc explicavimus exemplo discipuli modicè negligenter. Plura hac de re dabimus *trat. de Incarnat.* quando quæremus, an pura creatura possit condigne satisfacere pro peccato veniali.

134. Ob. 11. contra dicta *n. 112.* Lex humana, licet sub levitatem prohibeat unicum actum, tamen aliquando sub gravi prohibet multiplicationem, vel consuetudinem: e. g. in Religiosa familia, quamvis una, aut altera transgressio regularum, non sit gravis; si quis tamen absque cura, ex confuetudine, frequenter regulas violaret, graviter peccare posset: ergo etiam lex Divina potest unum actum prohibere sub levi, simul autem multiplicationem ejus sub gravi: in ob. 112. Divina lex reflexa, & vim confessus præceptis humanis, id actu facit.

Resp. conc. totum; si lex Divina sit positiva, quod id possit facere: at nego, quod id fecerit: & multo magis nego, quod id fecerit lex naturalis: nisi sermo sit de lege illa reflexa. Ceterum etiam in casu illo legis humanæ, prohibentis sub gravi frequentiam actuum, si in se singulariter spectentur, tantum levium, non sit ex peccato veniali mortale, præcisè ratione multiplicationis, sed ratione additi specialis præcepti, prohibentis ulteriorem actum sub gravi: vel ratione advenientis gravis circumstantia: e. g. in allato casu Religiosi, ratione gravis scandali, vel nimia laxitatis in disciplina. Quot autem debent esse veniales transgressiones, ut ulterior transgressio sit mortalis, vel debet esse statutum à tali lege, vel debet colligi ex auctoritate, vel ex eo, quod censeatur, ratione additi actus advenire aliqua circumstantia gravis, de quibus supra.

135. Ob. 12. Singula peccata venialia minuunt charitatem: ergo multiplicata tandem eam omnino tollunt. Confirm. Peccatum mortale est finita malitia: ergo potest tandem adæquari per malitiam venialium. Resp. distin. ant. Singula venialia minuunt charitatem actualem. om. antec. habitualem. neg. antec. & cons. Quando dicuntur venialia minuere charitatem, non intelligitur, quod aliquam partem auferant ex habitu charitatis, vel gratia sanctificante, in quibus stat amicitia DEI: sed tantum, quod incompossibilia sint cum tam intensis, vel tam perfectis actibus charitatis, quales quis elicere posset, si non venialiter peccaret: adeoque non tam minuunt, quam impediunt charitatem magorem actualem; minuere enim stricte loquendo significat, aliquid ex iam dati auferre. Ex hoc quidem etiam sequitur, quod charitas habitualis non ita crescat, sicut crevisset per actus

perfectiores: at hoc non est stricte minu, sed tantum minus crescere.

Ad confirm. neg. conseq. cum enim mortale sit in linea, vel ordine superiori, non potest adæquari ab inferiore, quantumvis multiplicato. Sic, quantumvis multiplicetur equus, nunquam adæquat hominem. Quod autem poena venialium peccatorum aliquando possit in purgatorio esse tanta, vel major, quam si peccati mortalis per poenitentiam deleti, nihil probat; quia eo ipso, maxima jam poena, scilicet æternitas ejus, est remissa, & per poenitentiam deleta.

136. Ob. 13. Qui semper leviter mentitur, gravius opponitur virtuti, quam, qui tantum semel perfectè se inebriat: ergo peccata venialia æquunt mortale. Confirm. Propositum committendi omnia, & quæcumque venialia, est mortale peccatum: ergo etiam actualis patratio, vel commissio plurimorum venialium. Resp. neg. antec. quod non probatur; quamvis enim talis mentiens opponatur virtuti sibi, non tamen opponitur gravius; quia præceptum veritatis est leve: præceptum vero temperantiae, in ordine ad vitandam ebrietatem perfectam, est grave. Ad confirm. Plures cum Salas, Palao, Granado & Oviedo in *1. 2. trat. 6. controv. 3. punct. 6. num. 81.* docent, tale propositum, per se non esse mortale, quanquam per accidens, ratione periculi proximi, incidendi in mortale, vel ratione scandali, aut contemptus formalis, possit esse mortale. Et in praxi fateor, tale propositum facilè posse esse mortale. Interim, si grave est, tale non est præcisè ratione objectorum multorum venialium, sed ratione periculi, scandali, vel alterius accidentalis circumstantia.

137. Ob. 14. Qui committit plura venialia, se exponit periculo proximo incidendi in mortale: atqui se exponere tali periculo est peccatum mortale: ergo. Resp. Hoc argumentum non probat quidquam contra nos; non enim hac ratione fieret peccatum mortale ex multiplicatis venialibus; sed actus aliquis, qui alias, ratione objecti sui, per se esset venialis, ratione annexi talis periculi, fieret mortalis, quod absolute possibile esse, nullo modo negamus. Quod autem hoc fiat semper, quando quis committit plura peccata venialia, non est verum. Certè, qui diu vivit, etiam in religione austera, & cum ædificatione, tamen successivè valde multa committit peccata venialia, saltem semideliberata: nec propterea dicendum est, eum exponi periculo proximo graviter peccandi.

Dein hoc periculum peccandi graviter (casu quo quis non proponat patrare omnia venialia, aut non curare illa vitare, sed tantum frequenter in ea labatur) non est omnino certum, nec determinatum, & difficultas vitandi illud est nimia: in ob. 14. ex obligatione gravi, hoc periculum indeterminatum vitandi, sequeretur forte æquale periculum novorum peccatorum; unde non videtur adstruenda tam gravis obligatio illud vitandi. Fuisus hac de re loquemur *trat. de pænit.* ubi de obligatione statim agendi poenitentiam post commissum grave peccatum.

138. Dices. Peccatum veniale est dispositio ad mortale, juxta illud *Ecclesiastici 19. v. 1.* Qui spernit modica, paulatim decidet: & insuper

sæpe est ejusdem speciei cum mortali, e. g. parvum, & magnum furtum. Resp. Peccatum veniale tantum est moralis dispositio, non verò physica ad mortale: & tantum physicam, non verò moralem dispositiōnem, sequitur necessariō effectus, ad quem disponit. Sed neque peccatum veniale est propriè loquendo ejusdem speciei cum mortali; nam, etiā materia, e. g. in genere furti, sicut ejusdem speciei, & tantum detur excessus majoris, & minoris, tamen formalis malitia est toto genere diversa; nam peccatum mortale est deliberata aversio à DEO, tanquam sine ultimo, qualis nullo modo est peccatum veniale. Sed nec furti parva generant per se habitum furti majora; quia actus repetiti inclinant tantum ad actus similes. Quod si autem aliquis tandem in mortale peccatum labatur, id sit non necessariō, sed ex libera mala voluntate: ad quam quidem veniale peccatum indirecē disponit, at non tanquam dispositio physica, sed tantum tanquam dispositio moralis, quemadmodum jam explicatum est.

139. Dicitur autem à S. Thoma 1. 2. q. 88. a. 3. in corp. & communi aliorum, peccatum veniale disponere ad mortale, vel directe, quatenus veniale, ob similitudinem materiae, anſam, & inclinationem præbet ad mortale similes, sed majoris materiae, e. g. parvum furtum ad magnum: vel indirecte, quatenus impedit, ne DEUS det gratias majores, quibus deficiensibus, homo ex sua culpa labitur in peccatum mortale: neutro tamen modo disponit physicè, seu ut calor ad ignem; nam, si iste sit in debita intentione, necessariō sequitur ignis: non verò peccatum mortale sequitur necessariō unquam venialia. Ad textum Ecclesiastici 19. Resp. illum loqui de eo, qui contemnit peccata venialia, & ex contemptu peccat, qui utique est in magno periculo peccati mortalis: non verò de quocunque, qui venialiter peccat, e. g. ex fragilitate, & post lapsus veniale iterum se erigit, ac damnum, quod passus est, per bona opera reparare satagit; hie enim modica non spernit.

ARTICULUS VI.

Quid sit parvitas materiae, & in quibus peccatis non detur.

140. **S**æpe diximus, maximè n. 110. aliqua peccata, ex genere suo mortalia, fieri venialia, ratione parvitatis materiae: quæritur hic, quænam sit regula, ex qua colligatur, quænam materia censenda sit parva. Resp. cum Illung tract. 2. disp. 2. n. 13. (ubi etiam citat Palao P. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 4. Valsquez. Sanchez. Suarez. Layman. & alios) non attendendam præcisè physicam gravitatem, vel quantitatē rei: sed attendendum ad hoc, an materia graviter præjudicet fini legis, sub gravi obligatione intento; si enim materia tali fini graviter præjudicet, peccatum erit mortale, ratione gravitatis materiae: fin autem tantum leviter præjudicet fini sub gravi obligatione intento, vel, si ipse finis tantum sub levi obligatione intendatur, erit peccatum veniale. Sic, cùm legis, prohibentis furtū, finis sub gravi obligatione inten-

tus, sit, ut cuique servetur illæsum jus suum; ne domino detur causa, ut sit rationabiliter gravior invitus, agere ferat, ac tristetur: & huic fini leviter tantum repugnet furtum unius, aut alterius crucigeri, istud est leve peccatum; quia autem eidem fini graviter præjudicat furtum aliquot florenorum, est grave peccatum.

Nec dicas, non præjudicare fini legis, furtum graviter prohibentis, ablationem aurei respectu regis, cùm tamen aureus communiter statuatur materia gravis, etiam respectu regis; nam respondeo, utique talem ablationem præjudicare graviter fini illius legis; tum; quia rex habet plurimas expensas: tum; quia finis legis etiam est, ne homines nimium allicantur ad furtū, quod fieret, si magna quantitas respectu regum non esset graviter prohibita. Idem proportionaliter dicendum in materia detractionis jejunii, laboris die festo &c.

141. Ex hoc facilè colligitur, aliando materiam, physicè in se spectatam, esse parvam: at ratione finis adjuncti fieri magnam, e. g. comedere pomum est physicè res levis: at, quia abstinentia ab illo fuit à DEO præcepta Adamo, in finem contestandi suam obedientiam erga Creatorem, qui finis, præsertim accidente pacio, de gratia, vel culpa, transfundenda in posteros, fuit gravissimus: cùmque comedio illa graviter huic fini præjudicaverit, fuit ipsa quoque gravis.

Sic, ut rectè ajunt Illung. tract. 2. disp. 2. num. 12. & Lugo de SS. Eucharistia disp. 15. sec. 2. num. 22. comedio buccellæ in se est levis, etiā contra temperantiam fiat: at si fiat ante communionem, & sequatur communio, est gravis; quia finis non comedendi ante communionem (ut habet S. Augustinus relatus in Decreto de consecratione. distinctione 2. C. liquido. 54. & Concilium Matisconense II. canone 6.) est, ne cibis corporali spirituali præponatur: qui finis utique ob reverentiam, debitam sacramento summo, gravis est: cùmque hæc præpositio fiat, sive parvum, sive multum comedatur, quælibet etiam minima comedio illi fini graviter repugnat.

Certum saltem hoc est, esse grave peccatum, post minimum etiam cibum, aut potum, per comedionem, aut potationem acceptum, sumere SS. Eucharistiam, si eam sumat sanus, ut docent de facto omnes ex traditione Apostolica, & sensu Ecclesiæ, ut videre est apud Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 68. sec. 3. & 4. & opposita sententia, ut ait Eximius eadem disp. 68. sec. 4. est erronea. Concilium certè Toleranum VII. Cap. 2. ait: *Nullus post cibi, potuisse, quælibet minimum sumptum, Missas facere præsumat: subiungit etiam peccatum excommunicationis in transgredientes hanc ordinacionem.* Sic etiam, etiā in se quid parvum sit tempus modicum, si quis tamen modico tempore ante completam legitimam etatem, susciperet sacros Ordines, aut faceret professionem Religiosam, graviter peccaret, & professio esset irrita.

142. Sed iam ulterius quæritur, quænam peccata sint talia, ut non admittant parvitatem materiae, vi cuius fieri possint venialia, aut, quæ tantum venialia esse possint, ratione imperfectæ deliberationis. Advertit circa hoc quæsitionem sapienter Haunoldus. l. 2. tract. 2. n. 411. non posse

QUÆSTIO IV.

De Differentia Specifica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quænam peccata differant species?

146. **D**ico. Illa peccata differunt species; quæ opponuntur diversis præceptis, sub diversa ratione formalis obligantibus, adeoque *Differentia specifica peccatorum* est *oppositio*, vel *difformitas* cum *legibus*, seu *præceptis*, sub diversa ratione formalis obligantibus. ita Layman *l. 1. træt. 3. c. 2.* Vásquez *in 1. 2. disp. 98. c. 2.* Sanchez, Palao, & complures alii. Consentent etiam Oviedo *in 1. 2. træt. 6. controv. 5. punclo 2. n. 7.* & apud hunc alii, maximè quoad illa peccata, seu actiones, quæ sunt malæ; quia prohibitæ. In hanc quoque sententiam, ut paulo post videbimus, ferme convenienter illi, qui dicunt, peccata specie differre; quia tendunt in objecta specie diversa; quæ est sententia S. Thomæ *1. 2. q. 72. a. 1.* Nota autem, hic non agitari quæstionem de differentia specifica peccatorum in consideratione physica, in qua differt sursum auri à surto argenti; sed de differentia morali, seu ad mores dirigendos pertinentie, & de qua loquitur Tridentinum, dum *sess. 14. c. 5.* definit, exponendas esse in confessione species peccatorum.

147. **P**rob. conclusio 1. Malitia peccati ut sic, stat in ipsa oppositione, vel difformitate actus cum lege obligante, præcipiente, vel prohibente, ut sic accepta: ergo malitia specialis, sive in certa determinata specie, stat in difformitate actus cum lege speciali, sive in certa specie obligante: ergo peccata speciem suam, & consequenter differentiam specificam, desumunt à legibus specie diversis: ex autem leges specie diversæ sunt, quæ sub rationibus formalibus specie diversis obligant, ut nemo negat: ergo antecedens probatum est à *n. 27.* consequentia prima videtur patere; nam si principium sentiendi ut sic, est animal ut sic, tunc principium sentiendi in certa determinata specie sensacionis, e. g. rugiendi, hinniendi, est animal in certa determinata specie. Item, si medicina ut sic, est remedium contra morbum ut sic, medicina in specie est medicinæ contra morbum in specie. Par autem est ratio de peccatis, ut patet consideranti. Nec dicas, eandem medicinam in specie, posse esse remedium plurius morborum; nam etiam idem actus potest esse contra plures leges specie diversas, quo casu habebit plures species peccatorum, exponendas in confessione: ergo adhuc est paritas. Altera consequentia, supposita veritate primæ, est clara; nam quodlibet ens per suam speciem, per quam constituitur, etiam ab aliis specie distinguitur, aut differt. Sic leo per rugibilitatem, per quam constituitur, etiam ab aliis animalibus distinguitur.

148. **P**rob. conclusio 2. refutatione aliarum sententiarum. Itaque primò aliqui dicunt, ea peccata differre specie, quæ opponuntur diversis specie virtutibus. Sed contra est. Eadem virtuti opponuntur peccata specie diversa, e. g. castitati opponuntur fornicatio, & mollities, &c. eidem liberalitati avaritia, & prodigalitas; ei-

dem iustitia homicidium, & detractio &c. Si dicas, ista opponi quidem eidem virtuti, sed diverso modo, debes explicare, quis ergo sit ille diversus modus, qui inferat differentiam specificam: quem modum vix explicabis, nisi recurras ad nostrum modum, seu ad motivum formale diversum, intra lineam ejusdem virtutis, sub quo actus ille praecipitur, vel prohibetur: vel certe, nisi recurras ad objectum formale diversum, seu honestatem diversam objecti formalis illius virtutis (quia scilicet eadem virtus, sicut fugit diversas inhonestates diversorum actuum malorum, ita amplectitur diversas honestates actuum bonorum) sed hoc idem est, ac recurrere ad objectum formale actus, ut pluribus inferius dicemus.

149. Secundò aliqui dicunt, peccata differre specie ideo; quia opponuntur diversis legibus: quam tamen diversitatem non volunt desumere ex diversa ratione obligandi, sed vel ex diversitate legislatorum, e. g. quia una lex est Divina, altera humana: vel ex diversitate juris, e. g. quia una lex est juris naturalis, altera positivi: vel ex diversitate finis, quatenus una lex intendit alium finem, quam alia. Sed contra, est, Longè communior est sententia, quod diversitas legislatorum, sub eadem ratione formaliter obligantium, non inferat differentiam specificam in peccatis. Certè furtum simplex, quamvis sit contra legem naturalem, & positivam Divinam, & humana, canonica, & cive, adeoque contra legislatorem Divinum, & creatum, atque hunc Ecclesiasticum, & civilem, tamen non censetur in se plures malitias specie diversas includere. Ex quo etiam patet, quod neque diversitas juris inferat diversitatem specificam violationum ejusdem.

Quod attinet ad diversitatem finis: vel sermo est de fine immediato praecipti: & hic est ipse actus, consequenter committitur circulus vitiosus; explicatur enim diversitas specifica actuum per diversitatem legum, & diversitas legum per diversitatem actuum: vel sermo est de fine extrinseco praecipti, quem intendit sapientia legislator: & hic nihil refundit in actum, potestque ignorari ab eo, cui praecipitum impositum est. Sed neque per finem intelligi potest objectum materiale; hoc enim non specificat actum: ergo tandem debet per finem intelligi objectum formale actus: at sic tenetur nostra sententia; quia hoc objectum formale diversum, est diversa specifica ratio, sub qua diversa praecipita obligant.

150. Tertiò Pallavicinus vult, differentiam specificam peccatorum desumendam esse ex differentia specifica dictaminum conscientia. Sed contra est. Dictamen conscientia est tantum cognitio honestatis, vel inhonestatis, & jam presupponit objectivè malitiam actuum, seu formam denominantem actum malum, estque tantum quasi applicatio, ut ita loquar, illius formæ ad actum: ergo non est ipsa malitia, nec genericæ, nec specifica peccati: sed hæc stat in oppositione ad legem, quæ lex, vel oppositio, per dictamen conscientia cognoscitur, vel, ut ita dicam, applicatur, & promulgatur. Hinc, quando etiam peccatur ex conscientia invincibiliter erronea, tamen actus non est formaliter malus

ideo; quia est contra hoc dictamen, sed, quia est contra legem revera existentem, quæ obligat ex eadem virtute, contra quam putatur actus esse; quia quilibet virtus obligat ad omittendam eam actionem, quæ per dictamen conscientia, etiam erroneum, proponitur contraria eidem virtuti: præterquam, quod talis actio sit contra legem, quæ universaliter præcipit, ut sequamur conscientiam invincibiliter errantem.

151. Quartò Haunoldus l. 2. tract. 2. num. 474. pro regula differentia specificæ statuit diversas rationes speciales prohibendi, unde unde proveniant. Sed vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, praesuppositæ ad præceptum, tam naturale, quam positivum: & hæc, sicut tantum sunt fundamentales malitia, ita etiam sunt tantum fundamentales specificæ malitia, adeoque in iis potest quidem fundamentaliter consistere differentia specifica, sed nondum formaliter. Sic e. g. gestatio armorum (casu quo est periculum alicuius seditionis) antecedenter ad prohibitionem, nondum est formaliter mala: & consequenter, licet differat e. g. à comedione carnis die Veneris, non tamen differt formaliter in ratione mali. Vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, actu affecta à præcepto: & tunc coincidit hæc sententia cum nostra.

Id tamen advertendum, quod hic auctor, volens explicare diversas rationes prohibendi, dicat, attendendum esse, an, si unum licitum esset, tamen adhuc esset specialis ratio prohibendi alterum: quod difficulter potest admittit; nam; et si non prohibeatur furtum unius aurei, tamen adhuc esset ratio prohibendi furtum decem aureorum; cum tamen ista duo furtum sint ejusdem speciei. Reponit hic auctor, attendendum esse, an, si peccatum gravius liceret, tamen adhuc esset ratio prohibendi minus grave. Sed, si liceret adulterium, difficulter ostenderetur ratio prohibendi simplicem fornicationem, quæ tamen specie differunt: item, si rapina liceret, vix inveniretur ratio prohibendi furtum simplex, quæ iterum specie differunt; quod enim insinuat Haunoldus num. 476, rapinam, quæ tantum à potentioribus fieri potest, non ita fore frequentem, quam furtum, quod etiam à debilitibus potest committi, non videtur solidum; nam etiam debiliores, physicæ, vel moraliter, maximè, si conjungantur, possent frequentissimas rapinas exercere.

152. Quinta sententia est, differre specie ea peccata, quæ differunt notabiliter iudicio prudentum. Sed in primis furtum unius tantum aurei, & furtum millionis aureorum, differunt notabiliter, non tamen specie. Si autem per notabiliter intelligatur, ita, ut prudentes iudicent, ea differre specie, eisdem hæc regula servire sapientia debet minus doctis: attamen, ut recte Haunoldus, l. 2. tract. 2. n. 469. definitio hæc non est fundamentalis, qualis desideratur à Theologis, qui debent dare conceptum, & regulam magis rigorosam; alias possemus etiam dicere, *Illud est homo, quod prudentes iudicant esse hominem:*

Verum quidem est, quod neque prudentes semper possint ex stape, vel tripode, dare responsum, & determinare statim, an aliquod pec-

peccatum specie differat ab alio: item verum est, quod, si notum sit, quale judicium communiter ferant prudentes de aliqua re, utique id possit etiam prudentibus aliis servire pro regula in praxi: at nunc, dum speculativè hæc quæstio agitur, potius explicandum est fundamentum, cui prudentes judicium suum, de differentia specifica peccatorum, inædificant, & quo sententiam suam, quam ex pluribus defendere volunt, stabiliant. Accedit, prudentes saepe diversa sentire; unde hac regula est valde dubia, & manca; nam hoc ipsum judicium, ut sit prudens, debet fundari in aliqua ratione, & fundamento, se tenente ex parte peccatorum: & de isto hæc quætitur.

153. Sextò quidam censem, peccata suam speciem desumere ab objecto, in quod actus peccaminosus tendit. Sed, vel intelligunt objectum materiale, vel formale. Si materiale: universaliter non est verum; nam aliquando differunt talia peccata, aliquando non: e. g. furtum auri, & furtum argenti, si nulla alia diversitas moralis accedit, non differunt specie: econtra e. g. furtum argentei scyphi ex templo, & furtum scyphi similis ex laici domo, differunt species, & tamen est idem objectum materiale.

Si autem intelligunt objectum formale, explicit se, dicantque, quid intelligent per objectum formale: si intelligunt causam moralem, falso dicunt; nam, licet causa moralis possit refundere aliquando specialem malitiam in actu, id tamen non facit necessariò; sive enim homicidium fiat propter preces amici, sive propter minas ejusdem, est ejusdem speciei: econtra cædes sacerdotis, & cædes laici, propter eandem specie causam, e. g. injuriam, differunt species: si intelligunt causam finalē, iterum falso dicunt; potest quidem finis malitiam specialem addere, sed non necessariò id facit; sive enim fureris, ut ludas, lusu per se honesto, sive, ut commode vivas, est ejusdem speciei peccatum: econtra, si ex eodem fine ludendi furoris sacrum, & profanum calicem, peccata specie differunt. Quodsi etiam intelligent utrumque objectum, tam materiale, quam formale, sumendo istud pro causa moralis, vel finali, tamen falso dicunt, ut patet in furto ex sacro, vel profano, ob eundem finem.

154. Si autem per objectum formale intelligent rationem illam formalem objecti, ob quam ipsum est malum, & debet vitari, quam tamen rationem peccans, hæc & nunc, negligit, & non vitat, tunc coincidunt cum nostra sententia; nam hac ratione per objectum formale intelligitur malitia formalis: at malitia formalis, ut diximus n. 3. item 7. & 27. stat in diffinitemate actus cum lege: imo etiam malitia, si ve in honestas formalis objectorum, stat in contrarieitate illorum objectorum cum lege DEI: quod pluribus probatum in tract. de actibus humanis. à n. 176.

Nec id tantum verum est in actibus, qui mali sunt; quia prohibiti: e. g. comedio carnis die Veneris; sed etiam in actibus, qui prohibiti sunt; quia mali: etsi enim isti antecedenter, seu pro priori rationis, ad legem æternam, sint radiciter mali, tamen formalis malitia derivatur in eos à lege DEI prohibente, & per contrarietatem denominante, quem modum denomin-

nandi aliquantum explicavimus n. 27. adeoque dicere, peccata differre ratione objectorum formalium, in hoc sensu, est idem, ac dicere, ea differre ratione oppositionis, quam habent, cum diversis legibus, sub diversa ratione formalib[us] obligantibus: quæ est nostra sententia.

155. Dices cum Haunoldo, nostram regulam relinquere adhuc sub judge, an hoc, vel illud peccatum, determinat sumptum, differat specie ab alio, an non; cum sit incertum, an diversæ legi opponatur, an non. Resp. nos dare potius definitionem differentiæ specificæ peccatorum, quam regulam ejus cognoscendæ: contingit autem in omnibus definitionibus, ut se solis sumptæ non statim manifestent, cui convenient. Sic etiam Philosophi, dum affirmant, illa differre specie, quæ essentialiter differunt, per hoc non statim ostendunt, quænam in particulari specie differant: sed conditionat tantum dicunt, quod, si hæc, vel illa essentialiter differant, differant quoque specie: ergo etiam potest tolerari in nostra definitione differentiæ specificæ peccatorum, quod ex ea sola (quia etiam implicitè conditionata est) non inferatur, quænam omnia absolute in particulari specie differant: sed debet prius hæc definitio, vel, si ita vis dicere, regula applicari, verbo: debet ostendi, quod præcepta prohibentia sint obligantia sub diversa ratione: id quod debet colligi ex aliis signis, vel indicijs.

156. Talia autem indicia, ex quibus inferunt diversa ratio, sub qua præcepta obligant, & peccata diversa faciunt, possunt esse. 1. Si peccata opponantur diversis virtutibus, quas specie differre aliunde est notum, e. g. si unum opponatur fidei, ut hæresis, alterum charitati DEI, vel proximi, ut odium. 2. Si opponantur quidem eidem virtuti, sed unum per defectum, alterum per excessum, e. g. eidem liberalitati opponitur prodigalitas per excessum, avaritia per defectum: eidem justitia vindicativa nimis rigor, & nimia bonitas. 3. Si unum peccatum opponatur uni virtuti, alterum verò pluribus, e. g. fornicatio simplex soli opponitur castitati, adulterium etiam justitiae. 4. Si unum sit simplex complacentia, alterum desiderium. 5. Si unum sit contra præceptum affirmativum, alterum contra negativum, licet ejusdem virtutis, e. g. ex eadem virtute religionis præcipitur auditio sacri, præcepto affirmativo, & omissione laboris servilis, præcepto negativo. 6. Si peccata sint diversi nominis, plerumque videntur esse diversæ speciei, e. g. detracatio, & contumelia, furtum, & rapina; quia ipsa diversitas nominis, indicat diversas rationes formales prohibendi. dixi: plerumque; nam potest utique contingere, ut voces sint omnino synonymæ.

157. Item 7. Si peccata sint contra bona diversi ordinis, unum contra bonum spirituale, & supernaturale, alterum contra bonum naturale: aut, si unum sit contra bona fortunæ, ut furtum, alterum contra bonum corporis, ut occisio, mutilatio: vel unum contra bonum famæ, aliud contra bonum honoris. 8. Aliquando etiam diversitas statuñ læsi infert diversitatem specificam, ut percussio clerici differt specie à percussione laici. 9. Si peccata sint contra diversa præcepta decalogi (excipe nonum, & decimum,

cimum, ex quibus prius continetur implicitè sub sexto, alterum vero sub septimo) differunt specie: non autem vicissim, si sint contra unum, & idem præceptum, non differunt specie; quia, ut dictum, eidem præcepto plures species peccatorum possunt adverfari, & quidem plures tam per excessum, quam per defectum, ut patet consideranti primum statim præceptum Decalogi. 10. Si unum peccatum sit veniale, alterum mortale, differunt etiam specie; si non quoad objectum materiale, sive objectum conversionis, saltem quoad formalem malitiam, sive objectum aversionis. Ista autem omnia indicant, dari diversas rationes formales, diversas in honestates, diversas displicentias DEI, circa ea peccata, ratione quarum prohibentur. Hæc signa sunt magis patenia: dantur tamen adhuc alia plura signa differentia specificæ peccatorum, quæ afferre nimis longum foret.

158. Tandem utique negari non potest, quod saepe hæc differentia specifica rationum formalium, defumenda sit ex sensu communi hominum, quando scilicet cuius prima fronte appetit magna diversitas, non tantum quoad intentionem, vel majorem quantitatem, sed quoad ipsam formalem in honestatem objectorum; vel certè quod defumenda sit ex sensu Doctorum; quando enim isti communiter dicunt, aliqua peccata specie differre, utique in rebus moralibus (qua saepe ex rationibus, maxime physicis, decidi non possunt) merentur assensum; unde, licet non sit admittenda, tanquam definitio differentia specificæ peccatorum notabilis differentia judicio prudentum (de qua re diximus num. 152.) tamen admitti potest, & debet, tanquam indicium aliquod, maxime, quando ex ratione, vel alii indicis, in neutram partem aliquid potest concludi.

159. Porro, ut ista diversitas rationum formalium, præcipiendi, aut prohibendi, adhuc melius intelligatur, sciendum, istam multiplicem esse. Si DEUS præcipit actus Theologicos, fidei, spei, aut charitatis supernaturalis, ratio præcipiendi est aliqua perfectio Divina, scilicet veritas, omnipotentia, fidelitas, bonitas, propter quas nos vult credere, in quas sperare, quas amare &c. Et hæc perfectiones sunt quoque ratio, quare DEUS prohibet actus oppositos, hæresis, desperationis, odii &c. imò propter eas etiam DEUS prohibet omissionem actuum illorum, pro tempore, quo ipsi præcipiuntur; illæ enim perfectiones, ratione sua dignitatis, exigunt positionem actuum bonorum illorum, tanquam se decentium, & quibus colantur: econtrà etiam exigunt exclusionem actuum oppositorum, tanquam dignitati sua contrariorum: finis autem immediatus &c. intrinsecus talium præceptorum sunt iidem boni actus, vel fuga, aut omissione actuum malorum is oppositorum.

160. Quodsi præcipiantur actus virtutum moralium, tunc ratio sub qua præcipiendi, potest esse prædicatum Divinum; quanquam enim, prædicatum Divinum non possit esse objectum formale quod actus virtutis moralis (qua de re agendum trax. de virtute theolog.) potest tamen esse objectum formale quo, seu ratio subqua, si scilicet actus exigatur ab aliquo prædicato Divino: e. g. actus religionis à dignitate, & ex-

cellentia DEI. Dixi: potest esse; non enim debet; si enim actus non tam in bonum DEI, quam alterius tendat, e. g. actus misericordia, vel similis, tunc ratio sub qua præcipiendi, est decentia, & convenientia, relucens in objectis, & in actionibus circa talia objecta: cuius decentia intuitu DEUS certas actions præcipit, alias vero oppositas prohibet. Cum autem hæc decentia, vel indecentia, in quibusdam sit magna, in aliis parva, præceptum, pro tali diversitate, gravius vel levius obligat.

161. Rursus, cum aliqua sint intrinsecè mala eorum indecentia exigit necessariò prohibiri: quæ autem intrinsecè necessariò bona sunt, eorum decentia prohiberi non potest: sed necessariò exigit suaderi, vel præcipi. Ea vero objecta, quæ ex se indifferentia sunt, nec præcipi, nec prohiberi exigunt: quia tamen quædam ad finem honestum conducunt, quædam ab alio fine honesto abducunt, quem legislator intendit, hinc sub ratione talis decentia, vel indecentia, extrinsecus advententis, possunt præcipi, vel prohiberi: idque saepius fit, per ius positum, sive Divinum, sive humanum.

Harum autem rationum formalium specifica diversitas, colligitur quandoque ex eo, quod ipsa objecta materialia, vel ipsæ actions, personæ, aliisque circumstantiæ, moraliter diversi sunt: quandoque etiam ex peculiari alterius actionis difficultate, quæ communiter sentitur in prosecutione decentia, vel fuga indecentia, ut propterea detur specialis laudabilitas, vel viuperabilitas in tali prosecutione, vel fuga. Hæc tamen diversitas moralis debet quoque notabilis esse, & moraliter considerabilis; non enim quavis diversitas minima earum rationum facit diversitatem specificam peccatorum in sensu Theologico, ne nimium multiplicantur species, & onus illas in confessione explicandi. Neque etiam suffici diversitas tantum in intentione, aut quantitate: sic e. g. actus iræ intensus à remissio, vel sursum 100. florenorum à furto 10. florenorum, juxta communissimam non differunt specie. Tandem ista diversitas moralis debet vel per seipsum statim patere, vel ex alia ratione, aut sensu communi, vel omnium, vel Doctorum, inferri.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. **O** B. I. S. Thomas. 1. 2. q. 72. a. 7. in corp. docet, peccata corporis, oris, & operis esse ejusdem specie: sed hæc sunt prohibita sub diversis rationibus formalibus; nam est alia in honestatibus, ob quam prohibetur peccatum iræ, tantum interna: & alia, ob quam prohibetur peccatum iræ, in verba prouincientis: ergo. Confir. 1. Idem S. Doctor. q. 2. de malo. a. 6. in corp. de peccatis, ait: *Nec est dicendum, quod differant species secundum differentiam præceptorum: sed magis est converso præcepta distinguuntur secundum differentiam virtutum, & vitorum;* ergo. Confir. 2. Iterum S. Doctor 1. 2. q. 72. a. 1. in corp. ait, speciem actus potius defumti ab eo, quod ipsi per se inest, quam ab eo, quod ei inest per accidens:

dens: addit autem, inordinationem actus, (quæ est idem cum recessu à lege) tantum per accidens inesse actui: ergo actus non desumit speciem ab hac inordinatione, sed ab objecto, ut Angelicus ibi concludit.

Resp. S. Doctor loc. citato ad 3. ita scribit: *Dicendum, quod peccatum cordis, & oris, non distinguuntur a peccato operis, quando simul cum eo conjunguntur: sed prout quodlibet bonum per se invenitur.* Quare tantum vult dicere, quod si opus sit consummatum, e. g. forniciatio, & tunc ipsum, & prævia cogitatio, atque etiam verba turpia, in ordine ad id opus prolatæ, quæ sine morali interruptione cum opere dantur, sunt moraliter unum peccatum: non vero vult dicere, quod ista tunc non constituant peccata specie, saltem incompletæ diversæ: sicut nempe corpus, & anima sunt substantiæ specie diversæ, sed incompletæ, quamvis constituant eundem hominem. Item non negat S. Doctor, quod, quando peccata cordis, oris, & operis, sunt ab invicem separata, & in iis sisit, sunt peccata suo modo completa, & specie difflenta. In forma, neg. mai. tantum enim docet Angelicus, quod in casu conjunctionis moralis, seu quando nulla interruptione moralis ab invicem separantur, sunt moraliter unum numero peccatum, de quo plura infra à n. 182. ubi de distinctione numerica peccatorum.

163. Ad 1. confirm. neg. cons. Non dicimus, differentiam peccatorum esse differentiam præceptorum: sed dicimus, differentiam peccatorum stare in oppositio- ne cum præceptis, quæ, licet quidditatè sumpta, involvit ipsa præcepta, non tamen ea involvit denominative sumpta. Nec est contraria S. Doctor, qui, si ritè perpendatur, videtur tantum velle, quod prima radicalis, seu fundamentalis differentia in iis, quæ prohibita sunt; quia mala, non desumatur à præcepto, sed præsupponatur ad istud (quod non negamus) nam statim addit Angelicus: *Si ergo aliqua essent peccata, solum quia prohibita, in his rationabile esset, ut secundum differentiam præceptorum, specie peccata different: ergo admittit, aliquando posse re-fundi differentiam specificam peccatorum, in diversitatem præceptorum;* quando scilicet malitia refunditur in actum ab oppositione cum præcepto, & præceptum non est tantum numero diversum, sed habet diversam rationem prohibendi: quæ semper adeat in præceptis positivis prohibentibus actiones, quæ censentur esse specie diversæ; nam semper istæ habebunt diversas rationes formales prohibendi.

At vero in peccatis, quæ prohibita sunt; quia mala, jam quidem, antecedenter ad præceptum, datur malitia fundamentalis: attamen nondum datur formalis, ut probatum tract. de ad. bim. à n. 179. & hinc rationes speciales, antecedentes præceptum, & trahentes post se necessarij prohibitionem, sunt quidem differentia aliqua, in genere mali fundamentalis, quam S. Thomas ibi adstruit, & ratione cuius dicit præcepta inter se differre: at, sicut nondum sunt formales malitia, ita neque sunt formales differentia actuum, seu peccatorum, ut formaliter malorum: sed hæc differentia formaliter stant in oppositione cum legibus, ex

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

diversa formaliter ratione obligantibus. 164. Ad 2. confirm. S. Thomas per inordinationem, ut bene observat Tannerus. tom. 2, disp. 4. q. 2. dub. 1. n. 12. intelligit privationem, quæ consequitur actum, de qua dictum n. 24. Idem videntur sentire Cajetanus, Zumel, Medina, & alii recentiores Thomistæ (apud eundem Tannerum cit. dub. n. 15.) qui ex hoc textu S. Thomæ intulerunt nostram sententiam, afferenti, quod malitia formalis peccati inpositivo confitatur. Et certè S. Doctor ibi ad 2. sic scribit: *Dicendum, quod peccatum non est pura privatio, sed etiam actus debito ordine privatus: unde non tantum statuit peccatum in positivo, sed per inordinationem intelligit privationem debiti ordinis.* Idem S. Thomas docet eodem art. ex professo, actus peccaminosus differre ex objectis, utique non tantum materialibus, sed formalibus, ut probavimus n. 153. igitur, ut probatum n. 154. coincidit cum nostra sententia, in forma, neg. conseq. vel potius ejus suppositum, scilicet, quod inordinatio privativa, quam S. Doctor ibi intelligit, & quæ actui non per se, sed tantum per accidentem inest, sit illa positiva dissimilitas actus cum lege; in qua nos statuimus differentiam specificam peccatorum.

165. Ob. 2. Sæpe sub eadem ratione prohibentur peccata specie diversæ: ergo ad differentiam specificam peccatorum non requiritur diversitas in ratione formalis præcipiendi. antec. prob. sub eodem motivo bonitatis Divinæ, aut charitatis DEI, prohibentur odium DEI, & odium proximi: sub eodem motivo justitiae prohibetur furtum, & detractione, &c. ergo. Confirmatur 1. Peccatum mortale, & veniale, differunt toto genere: sed prohibentur sæpe ex eodem motivo. e. g. furtum parvum, & magnum, ex eadem formali ratione justitiae: ergo. Confirm. 2. Diversa sunt peccata, non audire sacram die festo, & non recitare Breviarium: comedere carnes die quadragesimali, & se inebriare: & tamen hæc omnia prohibentur sub eadem ratione insima religionis, vel temperantiae: ergo.

Resp. dist. antec. Prohibentur peccata specie diversæ sub eadem ratione, seu sub eodem motivo in genere. conc. antec. sub eodem in specie morali ultima. neg. antec. & conseq. ad prob. conc. antec. neg. conseq. quia ista motiva sunt ritis generica, & continent sub se multas rationes formales, specie non tantum physica, sed etiam morali, & quidem notabiliter diversas, ut patet cuiilibet vel obiter consideranti. Certè contra bonitatem DEI sunt omnia peccata: & contra justitiam sunt plurimæ species peccatorum, suntque rationes valde diversæ aliquid contra justitiam prohibendi; nam sunt valde diversæ indecentia illarum diversissimorum actionum, quæ fundant valde dissimiles, seu rationum valde diversarum dispergentias in DEO, & consequenter præbent fundamenta, seu rationes prohibendi diversas.

166. Ad 1. confirm. neg. min. nam peccatum mortale prohibetur, tanquam avertens à DEO, & destruens amicitiam ejusdem, atque præferens, interpretativè saltem, creaturam voluntati Divinæ, ac DEUM simpliciter offendens: hæc ratio non est ratio prohibendi peccatum

veniale, quod nec est simpliciter peccatum, nec est simpliciter contra legem, nec est simpliciter offensa DEI, ut dictum, n. 8. & 111. Ad 2. confirm. nego 2. p. ant. ista enim virtutes, sicut complectuntur actus specie diversos, ita etiam respiciunt peccata specie diversa: estque notabiliter alia in honestas unius ex talibus peccatis, quam alterius; unde non est tantum diversitas objecti materialis, sed etiam objecti formalis, seu in honestatis. Non tamen nego, saepe attendendum esse ad communem sensum, & ex eo desumendum, an inter peccata, quæ eidem virtuti opponuntur, detur, vel non detur talis notabilis diversitas: & sanè sensus communis censet, peccata supra assignata esse diversæ specie; omnes enim censent, aliud esse, & valde diversum, se inebriare, & aliud, die jejunii comedere carnes, quamvis utrumque sit contra temperantiam.

167. Ob. 3. Sæpe præcipitur, vel prohibetur aliquid ex duplice, valde notabiliter diverso motivo, & tamen illud omittendo, vel faciendo, tantum committitur peccatum unius speciei: ergo nostra sententia non subsistit, prob. antec. Ecclesia in vigiliis Sanctorum præcipit jejunium ex motivo cultus eorum, in aliis diebus, e. g. quadragesimæ, illud præcipit ex motivo abstinentiae: rursus in festis Domini præcipit abstinentiam à labore servili, & auditionem sacri, ex motivo latræ: in festis sanctorum eadem præcipit ex motivo dulizæ: & tamen, incidente festo S. Mathiæ in primam Dominicam Quadragesimæ, si quis præcedente Sabbatho non jejunaret, juxta communem tantum unum peccatum committeret: & qui tunc ipso die S. Mathiæ laboraret, etiam tantum unum specie peccatum committeret: idem est, si eo die non audiret sacram.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. nam etiam in pervigiliis Sanctorum præcipitur jejunium, directe, & immediatè, ex motivo abstinentiae, & indirecte tantum ex motivo religionis. Pariter motivum, sub quo prohibetur labor servilis, & præcipitur auditio sacri, est cultus DEI, in cuius honorem præcipue etiam ipsa festa instituuntur. Aliud esset, si quis vovisset jejunium, vel auditionem sacri illis diebus; tunc enim esset obligatio diversæ rationis, & duplex species peccati, exponenda in confessione. Et idem esset, si quis e. g. Religiosus transgrederetur jejunium, ad quod voto, & præcepto Ecclesiæ, tenetur; peccaret enim contra abstinentiam, quæ est ratio formalis obligandi respectu præcepti, & contra religionem, quæ est ratio obligandi respectu voti.

168. Ob. 4. Quædam peccata differunt specie, non ob diversam rationem motivam, sed tantum ob diversum modum tendendi: ergo. ant. prob. sic se habent prodigalitas, & avaritia, sic delectatio morosa & desiderium &c. ergo. Resp. neg. ant. quia hic ipse valde notabiliter diversus modus tendendi fundat diversas disiplentias in DEO, & diversas rationes formales suppeditat eas actiones prohibendi.

Dices. Ergo etiam diversitas inter actum valde intensum, & valde remissum, præbebit diversas rationes formales prohibendi. Resp. neg. illatum; nam, quamvis actus intensior, si indivisibilis sit, specie differat à remisso in con-

sideratione physica, non differt in consideratione Theologica; sicut enim voluntas furandi decem aureos differt specie physica à voluntate tantum furandi unum: non tamen differt specie Theologica, sed tantum habet majorem gravitatem intra eandem speciem: ita pariter etiam actus intensior habet tantum majorem gravitatem intra eandem speciem; nec est motivum prohibendi specie diversum; sed tantum est maior in eadem specie Theologica. Unde quævis possit in ratione gravitatis peccati magis differre desiderium valde remissum, & valde breve à desiderio valde intenso, ac diuturno, quæ differat desiderium valde remissum à delectatione morosa; non tamen possunt illa duo desideria magis inter se differre specie Theologica; hæc enim ex communi non desumuntur ab intentione.

169. Ob. 5. Potest dici, quod diversitas legislatorum afferat differentiam specificam in transgressionibus legum, sive peccatis: ergo non subsistunt dicta num. 149. prob. antec. lex quælibet dicit ordinem essentiale ad suum legislatorem: ergo, ubi hic specie differt ab altero, etiam differt lex, & consequenter transgressio. Confirm. 1. Diversi legislatores habent diversos fines: ergo obligant sub diversis motivis. prob. ant. lex naturalis habet pro fine felicitatem naturalem: lex Divina, & Ecclesiastica supernaturalem: lex civilis autem politiam: ergo. Confirm. 2. Lex humana, & Divina sunt leges specie diversæ: ergo etiam specie diversæ sunt earum transgressiones. Resp. neg. antec. ad prob. om. ant. distin. conseq. differt lex, & transgressio in consideratione physica. conc. conf. in consideratione Theologica. neg. conf. supposito, quod non differant leges ratione diversi motivi formalis.

Ad 1. confirm. dist. ant. diversi legislatores habent diversos fines mediatos, conc. antec. immediatos, & quidem semper. neg. ant. & conseq. vide dicta num. 149. ad prob. dist. ant. & felicitates illæ sunt tantum fines mediati. conc. ant. sunt fines immediati. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Si tamen aliquando finis immediatus est diversus, e. g. si lex naturalis tantum obligat ad actum naturali, supernaturalem vero à supernaturalem, erunt etiam diverse rationes præcipendi. Obiter not, per legem naturalem non solum intelligi eam, quæ ad finem naturalem tendit, sed eam quoque, quæ applicatur, seu quasi promulgatur per lumen naturalis rationis, quæ særissime (supposita elevatione nostra ad finem supernum) etiam ad hunc prosequendum tendit, & obligat.

170. Ad. 2. confir. dist. ant. Lex humana & Divina, sunt leges specie diversæ in consideratione physica. conc. antec. in consideratione Theologica. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Nec dicas, specie Theologica inter se differre obedientiam debitam DEO, & obedientiam debitam homini, adeoque etiam transgressionem præcepti Divini, & transgressionem præcepti humani; nam hoc negat communior Theologorum, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 5. punct. 4. num. 90. Nec est paritas inter fidem DEO, & fidem homini ex una: & obedientiam DEO, & homini exhibitam, ex altera parte; fides enim Divina

præcipitur ex motivo veritatis Divinæ, quæ non est ratio credendi homini fide humana; nam ratio credendi homini est tantum auctoritas humana: neque applicatur homini moraliter veritas Divina, nisi is loquatur verbum DEI, quod non semper fit: quando autem id fit (sicut quando sacri scriptores scripserunt sacra biblia) tunc debet credi fide Divina, quod dicunt, aut scribunt.

At verò ratio obediendi DEO, & ratio obediendi homini, est eadem voluntas Divina obligans, vel eadem potestas obligandi, quæ moraliter applicatur homini, tanquam Vicario DEI; hinc S. Bernardus, ut eum citat S. P. Ignatius ep. de obedient. n. 16. ait: *Sive DEUS, sive homo Vicarius DEI, mandatum quocunque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia deferendum, ubi tamen DEO contraria non præcipit homo.* Et hoc rectè additum; si enim contraria præcipiter homo, non præcipiet ut Vicarius DEI. S. Thomas 2. 2. q. 104. a. 2. ad 4. etiam docet, obedientiam non respicere personam præcipientis, sed tantum rationem præcepti, & superioritatis in communi: ergo non videtur facere discrimen inter obedientiam erga DEUM, & erga hominem. Quando autem huic communiori sententia objicitur, justitiam erga DEUM, & cultum DEI, differre à iustitia erga homines, & cultu hominum, sicut mentiri DEO differt ab eo, quod est mentiri homini; quia illud est ex se mortale, hoc veniale. Respondeatur, dispartitem esse hanc ipsam, quod in ordine ad hos actus datur diversæ rationes formales præcipiendi, vel prohibendi.

171. Alii verò cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 5. punt. 4. n. 92. admittunt, obedientiam erga DEUM differre specie ab obedientia erga hominem: sed idem Oviedo cum pluribus trahit. 6. controv. 2. punt. 3. n. 18. & seq. usque ad 32. rectè docet, non omne peccatum imbibere in se speciem inobedientie; quia DEUS non omnia prohibet, vel præcipit ex motivo obedientie, sed tantum ex motivo illius virtutis, ad quam actus per se spectat, vel cui contrarius est: e. g. odium DEI vetat ex motivo charitatis, ex quo motivo quoque præcipit actum amoris. Inobedientia autem materialis, quæ cuiilibet peccato inest, non est ratio specifica peccati; quia est aliquid prædicatum transcendens omnia peccata. Consentit S. Thomas loc. cit. n. præced. ad 1. ubi ait, inobedientiam, prout est peccatum speciale, non committi, nisi quis actualiter contemnat præceptum: hoc est, nisi velit præceptum transgredi, non quomodocunque, sed ideo; quia non vult se subiungere præcepto: qui actus utique prohibitus est specialiter ex motivo obedientie, & qui, si fieret contra præceptum Divinum, esset juxta hos auctores diversæ speciei, ab eo actu, qui fieret contra præceptum humanum.

172. Ex quibus hoc saltem inferitur, quod non habeatur differentia specifica peccatorum ex diversitate legislatorum, nisi simul habeantur rationes formales diversæ obligandi: quamquam juxta aliquos hæc ipsa diversitas possit fundari in magna diversitate inter legislatorum Divinum, & humanum, ut sentit Oviedo in 1. 2. trahit. 6. controv. 5. punt. 4. n. 92. qui tamen præcedente n. 89. tradit, diversitatem legislatorum creatorum esse levem, nec facere aliam speci-

em peccati; quia omnes æqualiter obligant in conscientia: & sicut ex eadem virtute eos reveremur, ita etiam, ait hic auctor, ex eadem virtute iis obedimus. Dices. Si diversitas legislatorum non infert differentiam specificam transgressorum, ad quid ergo sàpe per plures leges a diversis legislatoribus idem præcipitur, vel prohibetur? Resp. Sicut potest idem prudenter à pluribus fide dignis dici, ad faciendam maiorem fidem, ita potest idem à pluribus præcipi, ad faciendam maiorem obligationem, & c. iusdem obligationis intimationem.

173. Ob. 6. Peccata contra ius naturæ differunt specie à peccatis contra ius positivum: ergo potest à diversitate iurum defundi differentia specifica peccatorum, contra dicta n. 149. ant. probatur. Cædes patris, vel matris, item incestus cum consanguinea in primo gradu lineæ rectæ (in quo copula est incestuosa ex jure naturali) differunt specie à cæde aliorum consanguineorum, vel etiam ab incestu commisso cum aliis consanguineis, e. g. in tertio, vel quarto gradu, in quibus gradibus copula est incestuosa ex jure tantum positivo: ergo. Resp. 1. certum esse, quod plura peccata specie diversa sint contra ius naturale, & plura etiam contra ius positivum tantum: quomodo ergo ista inter se specie different?

Resp. 2. dist. ant. differunt illa peccata præcisè propter diversitatem istorum iurum. neg. ant. propter diversam in honestatem, seu formalem rationem prohibendi. conc. antec. & neg. conseq. ad prob. om. antec. quia aliqua in eo sunt dubia. Cædes patris utique differt à cæde aliorum consanguineorum, in tertio & quarto gradu; quia parricidium habet speciem impietatis, quam non habet cædes aliorum remotorum consanguineorum. Sanè docet Oviedo in 1. 2. trahit. 6. controv. 5. n. 44, punt. 3. in iis tantum cædem, vel percussionem, aut injuriam, habere malitiam impietatis, quando ita conjunctæ sunt personæ, ut jure naturæ prohibitum sit inter eos matrimonium: non item in aliis; quia nulla lex naturalis, aut positiva, ob malitiam impietatis eam cædem prohibet: addit tamen, hanc rem necdum ab auctotoribus sufficienter agitam esse.

174. Quod attinet ad incestus, S. Thomas 2. 2. q. 154. a. 9. videtur admittere, omnes, excepto saltem, qui committunt in primo gradu lineæ rectæ, esse ejusdem rationis, sive sint incestus ob consanguinitatem, sive ob affinitatem. Alii putant, si sint æquales gradus affinitatis, & consanguinitatis, etiam incestus esse æquales: incestus verò in diversis gradibus remotoribus, & præsertim tantum jure positivo ad malitiam incestus determinatis, dicunt, differre specie ab iis, qui sunt in gradibus jure naturæ prohibitis. vide Oviedo in 1. 2. trahit. 6. controv. 5. punt. 3. n. 73. Quidquid de hoc sit, si isti incestus inter se differunt, non differunt præcisè ex diversitate iuris, aut legis, sed rationum formalium prohibendi. Ubi addo ex eodem Oviedo loc. cit. n. 40. & 41. non omnia peccata contra parentes contrahere malitiam impietatis, sed tantum illa, quæ ex eo motivo prohibita sunt. Sic furtum filii, ex bonis paternis, non contrahit hanc malitiam; quia non est prohibitum ex motivo pie-

tatis; nec est contra id, quod patri ut patri debetur, sed contra id, quod debetur ipsi, ut aliis hominibus. Excipe, nisi ratione talis furti pater in gravem miseriam devolveretur, quam debet filius ex pietate cavere in patre: sicut debet miseriam contractam avertire. Est autem contra reverentiam patri debitam, non tantum ei verbera, sed etiam convicia ingerere, aut ei famam detrahere; si enim debet filius patrem honorare, non debet conviciis in honore, nec debet facere id, ex quo pater reddatur vilis, quod fit detrahendo.

ARTICULUS III.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

175. **O**B. 7. Lex naturalis constituit actionem præceptam, vel

prohibitam, in materia necessaria virtutis, ad quam pertinet: lex positiva autem tantum constituit actionem, in materia necessaria obedientiæ: ergo peccata ista differunt specie, ratione istarum legum. Hoc argumentum probat nimium, scilicet violationem jejuni, & omissionem sacri, & celebrationem appetituum tempore prohibito, & quidquid tandem sola lege positiva prohibitum est, esse ejusdem speciei; quia tantum essent peccata inobedientiæ: quod est omnino falsum, & contra omnes auctores. In forma neg. 2. p. antec. Ut enim habent Vasquez in 1. 2. disput. 98. c. 2. Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punt. 2. Imò Doctores saltem plerique, etiam lex positiva constituit actionem in materia virtutis, ad quam pertinet, nisi altius colligatur, superiorum præcisè intendere actum obedientiæ. Ut intelligatur hæc objecção, sciendum, constituere aliquid in materia necessaria virtutis, esse, facere, ut, si illud casu, quo præceptum est, non fiat, vel casu, quo prohibitum est, fiat, peccetur contra illam virtutem. Sic, dum præceptum Ecclesiasticum constituit abstinentiam à carne die Veneris, in materia necessaria temperantia, facit, ut, si quis ea die carnes comedat, peccet contra temperantiam: & quamvis valde moderate comedat, tamen est intemperans: non autem est formaliter inobediens, nisi expressè nolit se subjecere præcepto, aut superiori obliganti: vel nisi aliunde colligatur, superiorum exigere hic & nunc actum obedientiæ, sicut exhibebant aliquando antiqui monachi, e. g. quando jubebant suos conficere crateres, & factas iterum resolvere, vel comburere, vel quando jubebant aridum lignum rigare.

176. Dices 1. Cur abstinere à labore die festo præcipiatur ex motivo religionis, seu reverentia erga DEUM: & non jejunium in vigilia precedente e. g. Nativitatem Domini? cur ingressus in domum periculosa, si prohibetur, erit peccatum contra castitatem; & non erit contra castitatem, si cui, ex fine melius vincendi tentationes carnis, imponatur jejunium, casu quo hoc non observetur? Resp. hac de re sat fusè disputat Oviedo in 1. 2. controv. 5. punt. 2. ubi imprimis distinguit inter actus indifferentes, & actus intrinsecè determinatos ad aliquam virtu-

tem. Prioris classis e. g. sunt abstinere à labore, & ingredi domum periculosa, quæ ex se sunt indifferenta, & possunt esse mala, vel bona: secundæ classis sunt jejunium, auditio facti &c.

Actiones secundæ classis, si non aliunde aliud colligatur, præcipiuntur ex virtute, ad quam per se spectant, ut est sensus communis Doctrinæ: & ratio etiam est ex Oviedo loc. cit. num. 18. quia hoc est magis connaturale, & quasi debitum rei præceptæ; unde in dubio præsumendum est, actiones præcipi tantum ex virtute, ad quam per se spectant; quia præsumuntur, quod magis connaturale est, aut quod frequentius fieri solet: frequentius autem præcipi solent actiones ex ea virtute, ad quam spectant.

Actiones autem primæ classis, cum per se, & intrinsecè, ad nullam virtutem spectent, sed tantum habeant aliquam extrinsecam conductiam, vel assumptionem, quatenus aptæ sunt ad hanc, vel illam virtutem, vel ejus actum significandum, determinantur per præceptum ad eam virtutem, ex cuius motivo præcipiuntur, & in ordine ad quam assumptione; unde, cum Ecclesia assumptionem abstinentiam à labore servili, ad exhibendam aliquam reverentiam DEO, & ex hoc fine eam præceperit, determinavit eandem ad hanc virtutem religionis, & sic per præceptum suum constituit actum religionis: oppositum vero labore constituit actum contra religionem. Sic etiam in antiqua lege sacrificia animalium erant actus religionis: in nova essent actus superstitionis, & graviter peccaminosi; quia scilicet nunc non amplius ea sacrificia sunt à DEO determinata ad hoc, ut sint actus religionis. Sic apud nos est actus civilitatis deponere coram altero tegmen capiti, quod plerisque orientalibus est actus inurbanæ ruiticitatis.

177. Dices 2. Etiam actus, intrinsecè determinati ad unam virtutem, habent extrinsecam conductiam ad alias virtutes: & hinc actus unius virtutis potest imperari ab alia virtute, e. g. flagellatio ob castitatem, jejunium ob honorem Sancti, seu ob religionem. Respondebit cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 5. punt. 2. n. 17. hoc non negari: neque etiam negari, quod Ecclesia præcipiendo, vel prohibendo talem actum ex motivo alterius virtutis, possit facere, ut actus habeat novam speciem bonitatis, vel malitiae, derivatam ab ea virtute, cujus intuitu præcipitur: cur enim non possit unibonitatis, vel malitiae superaddere aliam; si potest indifferenter actum aliquam addere? Imò sic videatur per præceptum suum addidisse novam malitiam quibusdam actionibus, e. g. furto rei in loco sacro, copulae cum consanguinea in quarto gradu: quæ non prohibentur ab Ecclesia ex motivo justitiae, vel castitatis; cum etiam furtum ex non sacro sit contra justitiam, nec tamen Ecclesia id ita specialiter prohibeat: igitur Ecclesia tale furtum ex sacro, vel talem copulam cum consanguinea in quarto gradu, prohibet ex alia ratione formalis, seu ex motivo alterius virtutis, scilicet ex motivo reverentia debita locis sacris, aut ex motivo pietatis, vel reverentia debita consanguineis.

178. Hoc totum admittit Oviedo in 1. 2. controv. 5. punt. 2. n. 17, 6.

17. 6. *controv. 5. punc. 2.* sed videretur negare, hac ratione omissionem talium actuum peccaminorum constitui in materia necessaria religionis: & consequenter negare, peccata ista esse contra religionem, quod non satis intelligo. Si tantum vult dicere, actus illos semper esse contra virtutem justitiae, nec ex ejus prohibitione extrahi, verum dicit: si vult dicere, talem actum, duplii tali diverso precepto prohibitum, non esse contra duas virtutes, nec continere duplum malitiam, nempe oppositionem tam cum iustitia, quam cum religione, falsum dicit.

179. Dices 3. Si etiam actus aliarum virtutum possunt præcipi ex motivo alterius virtutis, quare non dicamus eos ita præcipi? Resp. rationem jam fuisse datam n. 176. quia scilicet non debet præsumi, quod actus jam ex se determinatus ad aliquam virtutem, imperetur etiam ex motivo formaliter alterius virtutis, nisi id vel ex verbis præcepti (ex quibus e.g. constat, furtum ex sacro esse sacrilegium, consequenter non tantum esse contra iustitiam) vel aliunde colligatur. Unde si alii imperetur jejunium, ut faciliter servet castitatem, præceptum hoc non obligat ex virtute castitatis (excipio iterum: nisi vel verba præcepti, vel alia circumstantiae, aliud probent) sed tantum obligat ex virtute temperantiae: castitas autem in hoc casu est tantum finis extrinsecus, & remotus, ex quo non est desumenda differentia præceptorum, ut recte docet Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. p. 2. n. 18. & nos diximus n. 149. Ratio etiam ulterior est; quia actus temperantiae, formaliter ut habens honestatem temperantiae, valde utilis est ad castitatem obtinendam; hinc rationabiliter præcipitur, immediate quidem intuitu temperantiae, mediate autem, i.e. ex fine remoto, intuitu castitatis. Sic etiam, dum Ecclesia præcipit jejunium in honorem alicujus Sancti, immediate illud præcipit intuitu temperantiae, mediate autem intuitu Sancti colendi.

180. Dices 4. Votum est quasi privata lex, & tamen non constituit rem promissam in materia necessaria alterius virtutis, quam religionis; ergo neque alia leges positivæ. Confir. 1. Si regularis violer præceptum superioris, satisfacit; confitendo, se inobedientem fuisse, nec opus est addere, in qua materia: ergo signum est, quod votum tantum obligat ex religione. Confirm. 2. Qui contra votum non comedendi carnes, tamen eas comedit, non est intemperans, nisi immoderatae comedat, sed tantum irreligiosus: ergo nec est intemperans, qui eas comedit contra præceptum.

Resp. neg. 1. p. ant. quidquid sit de secunda. Votum non est propriæ lex; votens enim non est superior respectu sui, ut libi ipsi legem, vel præceptum, propriæ dictum, ferat; unde votum tantum assimilatur præcepto in eo, quod etiam obligat: de cætero est promissio facta DEO de meliori bono, & per se obligat ex motivo fidelitatis, vel iustitiae DEO debita. Posita autem ea promissione, lex naturalis sub motivo religiosus obligat ad præstandum DEO, quod ratione promissione spectat ad ejus cultum. Ad 1. confirm. neg. antec. si materia gravis sit, & non constet aliunde confessario: si autem materia levius sit, tunc sicut peccata venialia non debemus con-

fiteri, ita nec infimas eorum species. Ad 2. confirm. om. antec. neg. cons. supposita enim veritate antecedentis, necessariò debet esse diversa efficacia voti, & præcepti; cum votum non possit jejunium promissum constituere in materia necessaria temperantiae: quod tamen potest præceptum, ut satis probatum. Videantur dicta n. 175. & seq. Cæterum, sicut superior potest obligare, ita simpliciter potest obligare sub hac ratione formaliter immediate, & non sub alia.

181. Collige 1. Transgressio voti, sapius repetiti, non est peccatum diversa specie à transgressione ejusdem voti, semel tantum editi: & par est ratio de juramento sapienter præstito: item de transgressione præcepti, sub eadem ratione formaliter sapienter repetiti, & transgressione præcepti, semel tantum impositi; quia licet peccatum hoc possit esse gravius, non tamen est alterius speciei; cum talia vota, jura menta, aut præcepta, non sint alterius speciei: at vero transgressio rei, voto & juramento simul promissa, differt à transgressione rei, tantum voto promissa; diversa enim est obligatio voti, & juramenti.

Collige 2. Si religiosus violet e.g. jejunium, ad quod præcepto, & voto tenetur, dupli cis malitiae, specie diversa, peccatum committit; quia votum sub ratione formaliter religionis, præceptum autem sub ratione formaliter temperantiae obligat, ut recte notat Palao part. 1. tr. 2. disp. 3. punc. 3. n. 12. 3. Si Sacerdos Beneficiatus non recitet Breviarium, peccat contra religionem, ratione Ordinum, & contra iustitiam, ratione Beneficii. 4. Si quis vovit obedientiam alteri, qui non habet jurisdictionem in ipsum, e.g. penitentis confessario; & transgreditur præceptum, vel quasi præceptum, tali confessarii, peccat contra religionem; quia præceptum tale non est vere præceptum, sed tantum conditio, qua posita obligat votum.

Collige 5. cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 5. punc. 3. n. 25. Qui die jejunii comedit carnes, duplex peccatum specie distinctum committit; quia, cum jejunium frangi possit etiam nimia refectione, vel nimio usu ciborum tantum esurialium, sunt duo diversa præcepta, non comedendi carnes, & non adhibendi, nisi unam refectionem. Et quanquam præceptum jejunii videatur involvere alterum non comedendi carnes, & etiam hanc coctionem prohibere, nil refert; sic enim præceptum castitatis etiam prohibet adulterium, quamvis hoc habeat adjunctam aliam malitiam contra iustitiam. Plura vide apud Oviedo loc. cit. à n. 22. per plures paragraphos, & apud alios, maximè morales Theologos.

QUESTIO V.

De Differentia Numerica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quænam peccata distinguantur numero.

182. **N**on querimus hoc loco de distinctione individuali, seu numerica in sensu physico; nam

clatum est, quemlibet actum voluntatis internum, quodlibet verbum, vel actionem externam, esse quid physicè individualiter distinctum ab alio, atque adeò in hoc sensu aliud numero peccatum: sic, qui e. g. per horæ quadrantem, continuò turpiter delectatur, plures actus voluntatis physicè distinctos elicit, adeóque plura peccata physicè distincta committit: & tamen est communis sententia, talem in genere moris unum tantum peccatum committere. Quare quæstio hæc instituitur in sensu morali, sive in ordine ad confessionem, in qua Christus voluit exponi moralem tantum distinctionem, ac numerum peccatorum, qui ab hominibus nosci, ac notari possit, ne confessio, ut criminantur hæretici, sit carnificina conscientiæ; hinc autem oritur difficultas in statuenda regula, quando plures actus moraliter faciant unum peccatum, ita ut sufficiat eos in confessione, tanquam unum peccatum exponere: quando vero faciant moraliter plura peccata, & ut talia debeat exponi.

Supponitur autem hæc sententia (de qua agendum in tract. de penitentia) quod non sit obligatio confitendi circumstantias merè aggravantes; nam, si sit obligatio has confitendi, hæc quæstio erit præcisè speculativa, & nihil faciet ad praxim; et si enim plura e. g. desideria mala successiva, tantum essent unum peccatum, tamen essent peccatum gravius, quam desiderium tantum momentaneum, quamvis deliberatum; adeóque deberet tamen explicari in confessione numerus, vel saltem tempus, quo durasset ea delectatio; qua ratione numerus, quantum posset, etiam explicaretur. Pariter supponitur, quod physica distinctio actuum sit pure individualis; si enim sit simul specifica, clarum est, debere eam exponi. Sic si aliqua desideria sint circa personas solutas, alia circa ligatas, vel sacras, et si sint continua, utique debent in confessione exponi per modum plurium, specie differentium: quod idem dicendum, si quis uno actu desideret alia objecta specie diversa.

183. Jam quæstio hæc in duplice casu locum habet. 1. Si sint plures actus similes, successivi, & physicè distincti, e. g. delectationes turpes. 2. Si sit unus actus, sed tendens in plura objecta, similia quidem, sed talia, quorum quodlibet, si esset solum intentum, jam constitueret peccatum mortale. e. g. si quis uno actu desideret turpiter decem personas similes, vel desideret una explosione tormenti occidere iustè decem homines, aut eos omnino occidit: & in his casibus queritur, an quis debeat exprimere numerum clare, quantum potest: an vero sufficiat, numerum exprimere in confuso. e. g. an debeat dicere: *Concupivi deem fœminas:* vel an sufficiat dicere: *Concupi fœminas:* an debeat dicere: *Volui occidere, vel occidi decem homines;* an sufficiat dicere in confuso, *homines.*

Discrimen autem hæc faciunt auctores inter actus peccaminosos. Alii sunt interni, alii externi; quorum explicatio alias est nota. Alii actus dicuntur *consummati*, seu perfecti & absoluti, ita, ut ad alium actum, vel opus complendum non ordinentur, sive dein consummentur interius in corde, ut *hæresis*, odium DEI, & proximi, invidia &c: sive exterius, & hoc iterum dupli-

ter, scilicet ore, ut *blasphemia*, *perjurium*, *detractio*; & *opere*, ut *homicidium*, *furtum*, *fornicatio* &c. Alii dicuntur actus *non consummati*, qui scilicet vel ex se, vel ex communi modo operandi, tanquam media, *dispositiones*, & circumstantiae, partes, vel *complementa*, ordinantur ad alium actum, vel opus complendum: & tales e. g. respectu homicidii, sunt desiderium cædis, *præparatio* *armorum*, *captatio* *occasioneis*, *conflictus*, *vulneratio*, *transfixio*, *gaudium* *inde resultans* &c. vel respectu *fornicationis*, *delectatio*, *desiderium*, *aspectus*, *sermones*, *oscula*, *actus*, quæ ad turpe opus disponunt, vel id comitantur, item consequens *gaudium*, & alia signa amoris, tanquam *appendices*, vel *complementa* *obsecnissimæ* *voluptatis*.

184. Ulterius alii actus tendunt in plura objecta totalia, opere consummata: alii in unum, vel plura partialia. Prioris generis sunt desiderium plurium copularum forniciarum, aut desiderium plurium cædium. Posterioris generis sunt desiderium plurium tactuum, ad eandem copulam præriorum: aut desiderium plurium dispositionum, ad homicidium prærequisitarum. Rursus alii actus sunt *continui*, alii *interrupti*, *Interrupcio* autem fit tripliciter. 1. per seriam prioris voluntatis retractionem, qua quis serio statuit, non amplius velle, quod voluit prius. 2. per liberam cessationem, sed tamen sine retractione prioris voluntatis, e. g. si quis desistat à prosecutione prioris actionis, & aliud agere incipiat. 3. per necessariam cessationem, ratione distractionis, ebrietatis, somni, vel alterius similis causæ, qua mentem, aut voluntatem, vel sopit, vel avertit.

185. Dico jam. 1. Actus interni, etiam similes, in quibus sicutur, sunt plures moraliter, & ut plures explicandi sunt in confessione, si interrupti fuerint per contrariam voluntatem, e. g. quando quis aliquot morosas delectationes admisit, postea, poenitentiâ ductus, statuit omnes excutere; sed paulò post iterum tentationi succumbit. ita communis, & probatur. Actus illi, utpote physicè distincti, jam sunt physicè diversi, & plures: sed neque per contrariam illam voluntatem evadunt in genere morali unum; cum contraria voluntas eos non conjungat, sed moraliter disjungat: ergo nec habent conjunctionem, seu unitatem physicam, nec moralem, quam deberent desumere ab una moraliter voluntate, quæ utique non datur, quando dantur voluntates contrariae: ergo illi actus sunt moraliter plures, adeoque ut plures debent explicari; nam *juxta Tridentinum. sess. 14.c.5.* & *can. 7.* debet explicari numerus gravium peccatorum, qua saltem moraliter numericè distincta sunt.

Confirm. à pari Siquis, postquam incepit meditari, dein per contrariam voluntatem statuit non meditari, planè eam interrupit: & si iterum se corrigit, ac statuat ulterius meditari, novam meditationem incepit: ergo etiam, si quis, postquam coepit e. g. turpiter delectari, dein per contrariam voluntatem statuit, non amplius delectari: attamen denuo mutata voluntate incepit obsecnisi oblectari, planè novam, & distinctam delectationem admittit. Nec dicas, esse eam.

eandem meditationem, quandiu quis eodem loco flectit; nam non est eadem, nisi in sensu fatissimo: certè potest diu flectere, & interim vocaliter orare, vel indifferentia, aut mala cogitare: quis autem dicat, talem propriè loquendo pergere moraliter in meditatione, ira, ut, si post aliquod tempus iterum resumat priores cogitationes de meditatione, dicatur antiquam meditationem prosecutus fuisse? Quodsi tamen voluntatis retractatio non esset absoluta, sed tantum conditionata, possent actus illi, non impleta conditione, adhuc coalescere, e. g. si retractares voluntatem occidendi inimicum, sub conditione, si tibi satisfactionem præstet, hanc autem ille abnuat, & tu ideo pergas in malo proposito, non fuit interruptum peccatum.

186. Dico 2. Actus interni, physicè interrupti, per liberam, vel necessariam confessio- nem, absque retractatione prioris voluntatis, aliquando censendi sunt moraliter plura peccata, & ut talia in confessione sunt exponendi: aliquando verò censendi sunt unum peccatum. Conclusio est communis, & probatur exemplis. Qui singulis hebdomadis semel se oblectat delectatione turpi circa eandem personam: aut qui ante somnum delectationes morosas admittit, & manè evigilans easdem refumit, quanquam nunquam priorem voluntatem retractet, sed tantum liberè, vel necessariò cesset, juxta communem sensum, & praxin confitentium (qui distinctè in hoc casu numerum explicant) plura peccata committit, & tenetur tanquam de pluribus se accusare; nec enim ritè confiteretur dicendo: *Per mensem turpiter concupivi*; sic enim putaret confessarius, eum non interruptus per mensim illud desideria: sed debet dicere: *Per mensem quot hebdomadis, vel diebus, turpem delectationem admisi*: ut scilicet intelligatur, fuisse actus distinctos, & aliquo modo explicetur eorum numerus: certè hoc est praxis communis, & universalis opinio, tam confitentium, quam confessorum.

187. Aliquando autem non sufficit talis cessatio ad pluralitatem peccatorum. ita Lugo, Illung, ac alii: & probatur iterum communis sensu, atque aliis exemplis. Sic, qui per medium horam turpi delectationi, vel odio proximi, inhæret, licet aliquoties liberè, aut necessariò breviter distrahit ad alia, unum moraliter peccatum committit; si enim quævis interruptio multiplicaret peccata interna, esset moraliter impossibile eorum numerum scire; cùm sèpissime non constet, quoties actus insensibiliter sint interrupiti, ac liberè repetiti. Confirm. Sicut, qui pia meditatur per semihoram, et si aliquoties voluntariè modicè distrahit, tamen unam moraliter meditationem facit: & qui amico loquitur, et si aliquantulum interrumpat sermonem, e. g. famulo aliquid præcipiendo, vel alium hospitem breviter excipiendo, tamen unum colloquium instituisse censetur: ita etiam, qui, ut ita loquar, meditatur obsecra, vel cum obsecra objectis quasi colloquium instituit, et si aliquantulum distrahit, vel illud quasi colloquium interrumpat, tamen unum peccatum patrat, & sufficit id explicare per modum unius peccati.

188. Ubi tamen nota, quod, licet non de-

beat explicitè dici numerus in tali casu, tamen neque debeat negari; unde, qui pluribus uno tractu, e. g. convicis proximum invasisset, non sufficienter se accusaret, dicendo: *Convicium alteri dixi*: nam sic putaret confessarius, unum tantum verbum tale dictum fuisse: sed debet dicere: *Semel convicia dixi*; vel *convicatus sum*; quæ sui accusatio est indifferens ad significandum vel unum verbum, vel plura; alias enim pœnitens negaret peccatum suum, & aliud confiteatur; certè confessarius aliud intelligeret: imò neque sufficit adhibere verba ita indifferentia, ut in rigore tantum logicò non negetur pluralitas, ita, ut, e. g. qui voluit occidere plures, dicat tantum: *Volui committere homicidium*; nam sic confessarius, ex communī istarum vocum acceptance, cogitaret, pœnitentem tantum unum homicidium voluisse patrare: sed debent adhiberi verba, in morali estimatione de se apta ad significandum etiam plura, ut in priori exemplo: *Convicatus sum*: vel in posteriori: *Volui plures occidere*: alias enim, ut dictum, confessarius qui verba in sensu morali, & prout communiter intelliguntur, accipit, non intelligeret ritè peccatum, adeoque confessio insufficiens esset.

189. Quānam autem assignanda sit regula discernendi, quando ratione interruptionis multiplicentur peccata, quando non, difficultas est magna. Cardinalis de Lugo de pœnitentia disp. 16. sec. 14. n. 569. ait, rem hanc ex prudentis arbitrio esse desumendam, ex proportione ad actiones externas; sicut enim, ut dictum est, colloquium cum amico non statim cessat ob modicum intermixtum sermonem cum famulo: nec etiam cessat sermo contumeliosus, quamvis modica interlocutio fiat cum amicis pacificatoribus; quia semper adhuc præsens est is, in quem contumelias jacintur, & idem adhuc animus perseverat: ita etiam non cessat quasi colloquium internum, seu delectatio, cum re turpi, si tantum modicè interrumpatur, & rursus statim inchoetur, nec illa retractatio intercesserit.

At, sicut cessat colloquium cum amico, si recessit: & sermo contumeliosus cum inimico, quando hic est tuo conspectu abiit: censeturque novum colloquium, si amicus, aut inimicus redat, vel obvius denuo fiat, ac tu denuo loqui, aut conviciari incipias: ita etiam fit nova moraliter delectatio, quando, postquam voluntate recessimus ab eo objecto, & ab ea cogitatione, sine retractatione quidem, sed tamen animo de aliis cogitandi, & quasi, ut ait Lugo, objecto dedimus licentiam abeundi, postea rursus ad idem redimus, & eo oblectamur. Mintis adhuc moraliter interrumpitur delectatio, si eadem voluntas virtualiter perseveret, e. g. si, dum quis turpiter delectatur, superveniente alio, breve negotium cum eo quidem expedit, sed habeat animum, eo peracto statim ad priores cogitationes redeundi: sicut non interrumpitur colloquium duorum, si superveniente tertio, aliquantum discursum interrumpant, eo animo, ut recedente isto, statim iterum priorem sermonem prosequantur.

190. Subiungit Lugo num 570. quod, si interruptiones fuissent æquæ breves, etiam delectatio per diem integrum producta, esset tantum unum peccatum, sicut delectatio per dimidiam

horam: sed statim, & bene, addit, longiori temporis spatio, etiam longè facilius contingere interruptionem moralem. Unde judicat, saltem longiorem durationem explicandam; cum difficile sit, tanto tempore durare eundem quasi congressum cum objecto, & hominem non discedere plena libertate ab illius cogitatione.

Docet ulterius, non posse eandem regulam tradi pro omnibus actibus malis; cum aliqui faciliter interrumpantur, & brevius durent, ut blasphemia interior: alii diutius, ut delectatio turpis, odium proximi: & ex his etiam longius durent, qui ex vehementi passione procedunt. Tandem ait, regulariter ultra duas, vel tres horas, non videri perseverare moraliter eandem voluntatem mere internam; cum difficile sit, quod homo velit longius perseverare in eadem cogitatione, & non se divertere ad alia; hinc durationem saltem longiorem solere explicari, eo quod regulariter habeat interruptions morales, & homo utique voluerit per diem aliquoties discedere ab objecto, quamvis cogitatio omisita, iterum & iterum redierit.

Illung tract. 2. disp. 2. num. 62. (cui videtur consentire Tannerus disp. 4. de peccatis q. 2. dub. 4. num. 57.) ait, tantam interruptionem sufficere ad discontinuandos hos actus, quanta sufficit communiter ad animum immutandum, & ejus impetum, ac intentionem ener Vandam: quanta autem haec sit, ait, defumendum ex natura actuum, objectorum, circumstantiarum, faciliter, vel difficilius animum immutantium.

191. Dico 3. Actus voluntatis interni, & etiam externi oris, similes, consummati, vel non consummati, eodem quasi voluntatis impetu, actualiter, vel virtualiter durante, repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituant, ita communis. Prob. Iti actus sunt similes, & uno tracto, adeoque una moraliter voluntate eliciti: ergo juxta communem estimationem veniunt nomine unius actionis. Sic, qui turpiter absque interruptione se per plures actus physicè distinctos oblectat, unam moraliter delectationem admittit. Et certè, si non omni interruptione semper tollitur haec unitas (ut num. 168. & sequentibus modo diximus) tunc minus tolletur, si nulla adsit interruptio. Par est ratio de pluribus similibus actibus externis oris, e. g. contumelias, uno tractu in eundem proximum jaetis, vel detractionibus similibus contra eundem commissis: item de perjuris continuatis circa eandem rem, ita Lugo de penit. disp. 16. sec. 14. num. 559. & seq. Illung. tract. 2. disp. 2. num. 65. qui insuper citat Molinam, Gobat, Azor, Diana, & plures alios.

192. Dico 4. Actus externi, opere commissi, sed non consummati, qui ad eundem finem tendunt, & uno tractu, vel impetu, sunt repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituant, ita communis. Sic, qui eundem pluribus verberibus continuo cedit, unius verberationis est reus: qui continuatis acceptanceibus plures pecunias rapit, unum furtum commitit. Inde, in hoc casu furti, etiam tantum est unum peccatum, et si fur domo egrediatur, ut rapta exportet, si retineat animum statim redeundi, & alia accipiendo. Ulterius, qui turpes aspectus, turpes tactus, continuatos exercet, vel plura

oscula repetit, cum intentione fornicationis, respectu ejusdem personæ, sufficienter confitetur dicendo: *Semel impudicos tactus, aspectus, oscula exercui, cum tali persona, & cum intentione fornicandi.* Probatur haec conclusio, ut superior; quia scilicet ratione continuationis, intentionis, & finis isti actus in sensu morali veniunt nomine unius actionis.

Confirm. ex S. Thom. in 2. disp. 42. q. 1. a. r. in corp. ubi ait. *Contingit, esse actus plures, secundum quod ad genus naturæ referuntur (hoc est, physicè) qui tamen sunt unum, secundum quod in genere moris considerantur, ut patet in eo, qui suratur; quia omnes actus ejus, qui ad finem furti ordinantur, peccatum sunt: cum mala intentione sint: qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem, in unum perversum finem ordinantur.* Quibus, ultimis praesertim verbis, etiam rationem nostram approbat.

193. Dico 5. Si actus externi sint opera consummata (quæ explicavimus n. 183.) totem moraliter peccata sunt, quot talia opera, & ut totidem explicari debent in confessione, ita communis. Probatur exemplis. Sic qui tres homines tribus continuatis ictibus occidit, tria homicidia declarare debet: qui ter copulam continuo congressu habuit, numerum hunc expondere debet: item si sacerdos die Nativitatis Domini in statu peccati gravis, sine interruptione tria sacra legat, tria sacrilegia distincta commitit: & sic de similibus. Ratio est: quia talia opera consummata, in sensu morali, & affirmatione communis hominum, veniunt nomine plurium actionum: & haec est etiam praxis contentum, ut in talibus casibus se accusent, expонendo numerum talium actionum.

194. Quodsi autem peccans, actus externos, seu opera, non ad alium finem ordinet, sed in ipsis quiescat, e. g. turpes actus non ulterius ordinet, nec fornicationem intendat, tunc distinguendum est: si sunt actus similes, & non interrupti, nec consummati, videntur venire nomine unius actionis, adeoque sufficere, si per modum unius explicentur. Sanè sic se habet verberatio per plures ictus continuata, furtum pluribus acceptationibus patratum, comedio plurimum ciborum ex carne in uno prandio die jejunii: quæ exempla auctores solent adducere, ut in ipsis ostendatur unitas peccati. Et certè neminem legi, qui dicat, debere explicari numerum turpum tactuum, si fuerint continuui: nec auctores videntur, communiter saltem, requirere coordinationem ad unum finem alium, seu distinctum ab aggregato actionum continuarum, nisi in uno casu, quando scilicet externum opus factum est, ad quod tales actiones omnes ordinantur, & quæstio agitur, an sufficiat explicare opus externum, ad quod omnia ordinata sunt, quæ est longè alia ab ea, quam modo tractamus: & de illa agemus postea. Si autem actus sine specie dissimiles, aut moraliter interrupti, debet utique numerus eorum explicari, etiam quando non sunt actus consummati.

195. Dico 6. cum de Lugo disp. 16. de penit. sec. 14. u. 542. Illung tract. 2. disp. 2. n. 57. Non potest statui de actibus externis oris, vel operis

operis, homogeneis, sive ejusdem speciei, unica universalis regula, ex qua defumatur, quando moraliter interrumpantur, ita ut faciant plura moraliter peccata in confessione explicanda, aut quando non ita interrumpantur: sed hoc juxta arbitrium prudentis viri debet determinari, vel ex circumstantiis temporis, nimio, vel non nimio intervallo, interrupti, aut certarum actionum mediatione quasi intersecti: vel ex qualitate actionum, habentium, vel non habentium rationem mediæ, aut finis: vel ex communisensu, & modo operandi: ex quibus defumendum est, an ij actus, stante tali interruptione, tamen censeatur moraliter una, vel an multiplex operatio: vel etiam aliquando, an censeatur eadem voluntas virtualiter permanere: quod ultimum, quamvis non ubique necessarium sit, tamè, ut patebit ex sequentibus, si adest in operibus non consummatis, multum facere potest ad faciendam determinationem: nisi forsiterum aliunde ejus vis elidatur.

196. Probi conclusio, seu explicatur. Imprimis, eti per retractationem voluntatis sacerdotis, & fors ordinariæ, interrumpantur moraliter tales actus, tamen non videtur, omnino semper id fieri; nam Lugo cit. disp. 16. de pœnitentia n. 551. censet, quod is, qui die jejuniū jam secum statuit, in prandio nihil amplius comedere, si tamen, antequam à mensa furgat, novum afferatur terculum, possit licet de isto comedere; quia continuatio prandii, ratione loci, & temporis, non obstante brevi illa mutatione voluntatis, sufficit ad continuandam licet comeditionem: quod etiam tenet Lessius de justit. l. 4. c. 2. dub. 2. n. 17. & Filiucius. tom. 2. træt. 27. p. 2. n. 41. (quod Layman l. 4. tr. 8. c. 1. n. 6. eti oppositum tenet; tamen probabile esse afferit) imò hi auctores admittunt, quod, eti quis jam à mensa furexerit, possit tamen redire, & iterum comedere: & sanè valde probabile est, quod talis possit rursus comedere, postquam proposuit, nihil ultra comedere, saltem, si nondum surrexit; cùm hoc multum faciat ad moralem estimationem. Quo supposito, si quis iterum post mutatam voluntatem carnes comedederet, quas prius jam comedisset, non videtur talis novum peccatum, moraliter à priori distinctum, committere, in quo consentit etiam Illsung. træt. 2. disp. 2. n. 60. cum aliis ab ipso citatis.

Pariter difficile mihi videtur, quod, si quis cum altero litigare coepit, vel etiam convicia ei dicere, & ab amico persuasus dicat, se jam velle tacere, adeoque voluntatem priorem retractet: sed mox ab adversario lacepsitus, iterum incipiat litigiosas voces, vel convicia jacere, difficile, inquam, videtur, dicere, quod in hoc casu dentur duo moraliter distincta peccata; cùm videatur in morali opinione ex natura litigationis &c. dari adhuc continuationem. In his tamen casibus, eti actus externus possit dici non interruptus, & moraliter unus, tamen non video, qua ratione etiam duo actus interni, unus ante, alter post retractationem voluntatis, denuo imperans comeditionem carnis, vel convicia jacienda, non sint duplex peccatum; cùm isti juxta primam conclusionem, ab omnibus receptam, per contrariam voluntatem interrumpantur.

197. Quodsi voluntas non sit retractata, R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

sed tantum per liberam, vel necessariam cessationem interrupta, tunc, si opera externa, quamvis homogenea, & continua, sint consummata, constituant plura peccata, ut jam dictum n. 193. præsertim, si accedant actus interni plures etiam continu; si autem non sint opera consummata, aliquando constituant plura peccata, aliquando non; unde attendendum ad circumstantias &c. n. 195. assignatas. Quod enim aliquando plura peccata constituant, habetur ex his exemplis. Qui quotidie per mensem blasphemat, & à blasphemia quotidie cessat, absque voluntate retractante, ac proposito emendationis, plura utique peccata committit, nec sufficienter se accusat, dicendo, se blasphemasse per mensem; nam sic intelligeretur, blasphemiam moraliter durasse per mensem, quod nemo dicet contigisse in hoc casu. Pare est ratio de eo, qui singulis diebus convicia in aliquem jacit, vel singulis diebus florrenum furatur.

198. Quod autem non semper peccata moraliter plura committantur, ostenditur, & quidem quantum ad actus oris, seu verba, exemplis sermonis contumeliosi (de quo n. 189) sermonis impuri, & detractorii, de quibus par est ratio cum sermone contumelioso: quoad opera vero exemplo comeditionis carnium, quæ, licet durante prandio sèpè interrumpatur garriendo, literas, vel nova legendo, tamen manet moraliter una. Item, si fur exportationem rerum colloquio aliquo interrumpat. Item, si sacerdos in statu mortalis peccati canat Missam, licet sub missa in choro facta, etiam aliquantum garriat, tamen manet, sicut unum sacrificium, ita unum peccatum; quia, præsertim manente retentione sacrarum vestium, & populo finem sacrificii expectante, manet virtualiter eadem voluntas sacrificandi.

Unde ingeniosus quidam recentior docet, accedere ad templum, vestes induere, ad aram facere, imò & si Communionem distribuisset durante Sacro, postea residua fragmenta absu mere, in statu peccati, esse tantum unum peccatum, eoquod sit unum tantum sacrificium ex omnibus his actionibus completum: quamvis distributio Communionis esset aliud distinctum peccatum. Pariter, qui intendit inimicum occidere, & sic iter agit, atque in via cum aliis loquitur, prandet, ut vires necessarias refocillet, atque ideo non semper actu cogitat de inimico, tamen adhuc censetur unum peccatum committere. At vero, si nimis diu inimicitia duret, non coalescent omnes actiones, ex ea profectæ, in unum peccatum; quia utique per longum tempus sèpe moraliter interrumpuntur; alias, si rex per plures annos bellum injustum gereret, unum peccatum committeret, quod est falsum.

ARTICULUS II.

Reliquæ Conclusiones huc spectantes.

199. Dico ulterius. 7. Quando plures actiones, sive ex se malæ, sive indifferentes, ordinantur ab operante ad eundem finem malum, tanquam media, aut dispositiones, vel tanquam partes, si ne

ne interruptione morali, & ita, ut cum ipso opere unius actionis completa vocabulo designentur, unum moraliter peccatum constituant. Conclusio est juxta communem doctorum, & probatur exemplis. Sic, licet quis ante fornicationem, quam intendit, habeat desideria turpia, tactus, & oscula, tamen, si copula sequatur, omnia ista unum peccatum constituant, & sufficienter intelliguntur, si quis se accuset de habita copula. Pariter, si quis se accuset de homicidio patrato, satis intelliguntur, præcedens ira, vel odium, desiderium vindictæ, præparatio, & assumptio armorum &c. si non diu præcessint, vel moralis interruptio data sit.

200. Ind (quamvis aliqui auctores contrarii sint) etiam tactus, & similia, quæ copulam immediatè sequuntur, adhuc satis intelliguntur, tanquam complementa actus prioris, sicut & gaudium immediatè subsequens: nec ista haberi debent semper, tanquam effent dispositiones ad copulam novam, sed potius tanquam approbatio, & delectatio de præcedenti; quia nova copula non statim intenditur, nec illi actus, ex natura sua, semper ordinantur ad copulam novam, neque censeri debet statim ista intendi, nisi detur moralis interruptio inter priorem copulam, & istos actus: vel certè, nisi tamdiu isti actus continentur, ut etiam attenta voluntate peccantis censerentur dispositio, vel præparatio ad novam copulam: ita Lugo *de penit. disp. 16. num. 555.* Castropalo Navarrus, Tamburin, l. 2. de confessione c. 1. num. 72. Illung. tract. 2. disp. 2. num. 63. & plures ab eo citati. Fagundez in 2. precept. Eccles. l. 3. c. 4. n. 14. At, si notabilis interruptio fuerit data, censerent actus sequentes ad novam copulam referri: vel certè censerentur non amplius referri ad priorem, adeoque debent tanquam novum peccatum explicari.

201. Dico 8. Casu quo quis ab initio abstracta à copula, hoc est, istam nec intendat, nec positivè excludat, ut sàpe fit, postea autem eam ex occasione admittat, tamen adhuc tactus prævii, non ex intentione copula habiti, probabilitate coalescent cum copula in unum moraliter peccatum. Huic conclusioni quidem contrarius est Lugo *de penit. disp. 16. num. 556.* attamen æquè probabiliter eam defendunt Illung tract. 2. disp. 2. num. 63. citans Moyam, à quo ait, citari Delgadillo, Leandrum, Oviedo, & alios recentiores, quos in manuscriptis etiam ante paucos annos hic fecuti sunt insignes recentiores. Probatur. Etiamsi tales actus non coalescent cum copula ratione voluntatis directæ, possunt tamen coalescere sufficienter ratione voluntatis indirectæ, ut ait quidam ingeniosus recentior; cum enim talis peccans voluerit ea, quæ ex natura sua tendunt ad opus ultimum, censerent etiam voluisse istud, & ea, quæ ipsi sunt occasio proxima ad opus illud: vel, si tales actus non coalescent ratione voluntatis, coalescent, ut vult Illung, ex eo, quod sint præambula ad actum perfectum: quod sufficit; neque enim ad hoc, ut aliqua constituant totum morale, requiritur, ut intentio totius compositi præcedat omnes partes: sed sufficit, si quis intendat partibus prius jam positis conjungere reliquas: ita ingeniosus recentior.

202. Confirmatur ex Illung loc. cit. ita

arguente. Sicut actus subsequentes, e. g. tactus post copulam exerciti, coalescent cum ista, tanquam complementa, licet cum ea non coalescent ratione intentionis; quia non sunt ex intentione copulae; cum hæc præcessent, nec admittitur ex intentione illorum, sed sit ultimè intenta: ita tales actus prævi coalescent cum copula, & includuntur in ea, tanquam præambula, præparamenta, & exordia.

Adde, quod Lugo videatur velle probare, eos actus subsequentes coalescere cum copula antecedente, ex eo, quod confessarii (ut ait se credere) non soleant, accusantes se de fornicatione &c. interrogare de actibus subsequentibus; quod tamen deberet fieri, si isti actus essent nova peccata: atqui etiam videatur, quod confessarii non soleant, accusantes se de commissa fornicatione interrogare, an statim initio eam intenderint: quod tamen deberent refire, si in casibus, in quibus non statim copula intenta fuit (qui sàne frequentes sunt) præcedentia effent seorsim exponenda. Nec dicas, circa hoc vitium cautè esse interrogandum, & idem forte confessarios non interrogare; nam posset sat cautè, & honestè, hæc interrogatio fieri, non minus, quam sàpe fiat, ut sàpe debet fieri, de numero copularum.

203. Quodsi tamen aliquis habuisset ab initio serium propositum, excludendi actum perfectum, & tantum committendi turpes tactus &c. postea verò crescente concupiscentia, mutaret voluntatem, & copulam admitteret, puto cum pluribus aliis, tunc moraliter ista disjungi, & tanquam distincta peccata explicando esse tactus prævios &c. nam serium illud propositum facit in primis, ut non statim, saltem non semper, possit dici actus ultimus, jam indirectè intentus. 2. Facit, ut non videantur illi tactus &c. posse dici præambula; nam tactus impurus intentus ut finis, & conjunctus cum serio proposito, non progrediendi ulteritis, non potest dici præambulum, aut propositum, ad ulteriora.

Nec est par ratio cum comeditione carnium, de qua num. 196. nam ibi habetur alia moralis continuatio ratione circumstantiarum, nondum sublatæ mensæ &c. quæ facit, ut censeatur durare idem prandium. At nihil est simile, quod ita conjungat tactus cum copula, si ab ea per memoratum propositum disjuncti sunt: certè vix erit, qui dicat, ista, qualisunque voluntas intermediet, tamen eodem modo coordinari, sicut plures patinæ coordinantur in idem prandium.

204. Dico 9. Actus tendens in plura objecta, numero tantum distincta, spectando rationem probabilitatis non habet, saltem per se, & universaliter, totidem malitias numero distinctas, quæ sunt objecta. ita Suarez. tom. 4. in 3. p. disp. 22. sec. 5. n. 34. Lugo de penitent. disput. 16. sec. 3. n. 131. & seq. Tamburin. methodo expeditæ confessionis. l. 2. c. 1. n. 18. & 59. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 44. & seq. qui plures alios citat n. 43. item recentior quidam in manuscriptis, qui citat etiam Thysrum Gonzalez, Gobat, Serram, Bannez, qui dicant, esse unum moraliter peccatum. item citat Bonacinam, Fagundez, Layman, Mendo, quorum verba allegat: quin imò pro conclusione cum nostra moderatione addita, possent adhuc plures adduci.

Non

Non autem controvertitur hīc, an talis actus constitutatur ex pluribus malitiis, physicè numero distinctis; hoc enim non contingere admittunt nobiscum adversarii: & ratio est manifesta; cū enim sit, ut ponitur, unicus indivisibilis actus, non potest habere partes physicè distinctas, aut ipse aīe esse distinctus. Sed controvertitur, an talis actus in sensu morali, & æquivalenter, in ordine ad confessionem, habeat multiplicem malitiam, ita, ut numerus objectorum debeat exponi, non minus, quam si realiter duo, vel plura, physicè distincta peccata, fuissent.

205. Prob. conclusio ex Suarez loc. citat. n. preced. Actus charitatis e. g. quo decem hominibus volo dare eleemosynam, non habet decem bonitas: sicut si aliquo actu vellere infinitis dare eleemosynam, non haberet iste bonitas infinitas; nam infinitum actu creatum dari non potest: ergo nec actus, quo decem hominibus, quamvis extremè indigentibus, nihil volo dare, habet decem malitias. Confirm. 1. Actus tendens in infinita objecta malorum, e. g. si quis uno actu voluntatis vellet infinitos homines occidere, non habet infinitas malitias; alias datur infinitum actu: ergo etiam actus tendens in decem objecta, e. g. si quis, uno actu voluntatis, vellet decem occidere, non habet decem malitias: certè disparitas formalis non videtur posse assignari.

Respondent quidam adversarii, actum tendentem in infinitos, non habere objecta distinctas; at verò ea habere actum, tendentem in decem, vel centum. Contra est. Juxta adversarios actus, qui tendit in infinitos, saltem non potest habere tantum unam malitiam; si ergo non habet infinitas, dicant, quot habeat. Dein, si quis vellet uno actu integrum exercitum occidere, etiam tantum confusè tendit in individua, nec tamen juxta adversarios talis actus habet tantum unam malitiam, quot ergo habet?

206. Retorquent tamen adversarii argumentum, & petunt, quid nos dicamus de actu, quo quis vellet infinitas species peccatorum committere? Sed respondeo cum nostris auctoribus, talem actum non habere infinitam malitiam, aut infinitas species militiarum: sed tantum habere unam aliquam speciem innominatam, hoc est, confusè tendentem in infinitas species, confusè representatas. Urgent: ergo neque, quando quis vult uno actu duas species peccatorum committere, e. g. adulterium, actus habebit duas species malitias. Resp. Strictè loquendo non habere duas, sed unam duabus æquivalentem: vel habere duas species tantum formaliter distinctas.

Instant. Ergo etiam actus, tendens in plura objecta similia, habebit plures malitias individuales, formaliter distinctas. e. g. si quis uno actu vult in honore omnes Apostolos, talis actus habebit duodecim malitias individuales formaliter distinctas: e. g. unam, quatenus tendit in S. Petrum, aliam, quatenus in S. Andream &c. Resp. om. illatum, quod nil probat contra nos; nam præcisè habere malitias plures, ita formaliter distinctas, non est, habere eas, in sensu morali distinctas; alias, cū etiam furtum decem aureorum habeat totidem malitias, in sensu formaliter distinctas, etiam deberet habere decem malitias, in sensu morali distinctas, adeoque deberet

in communi acceptione morali, esse decem furtorum, supposita sententiā de non necessariò exponendis circumstantiis notabiliter aggravantibus, non est verum.

Aliud est de speciebus formaliter distinctis, in eodem actu; cū enim ex Tridentino sess. I. 4. c. 5. & can. 7. habeatur, circumstantias, speciem mutantes, seu rationes specificas, in eodem actu, realiter quidem identificatas, formaliter tamen distinctas, exponendas esse in confessione, ideo istæ formalitates, in ordine ad confessionem, æquivalent speciebus realiter distinctis, id quod defumitur ex ipso Tridentino, loc. cit. definiente, dari obligationem, circumstantias specificas confitendi. At adversarii probare ex nullo capite possunt, quod etiam formalitates illæ individuales æquivalent individuis realiter distinctis, in ordine ad eandem confessionem.

207. Instant iterum. Ergo actus tendens in infinitas species malorum, habebit malitias infinitas. Respondeo illisung tract. 2. disp. 2. n. 49. 2. Etum non contrahere specificas malitias suorum objectorum, confusè tantum, & implicitè repreäsentatorum; quia hoc ipso talis actus non dependent à cognitione directiva, explicitè repreäsentante illorum objectorum differentias, & virtutum oppositarum honestates, tanquam motivæ neglecta; unde talis actus tantum contrahit speciem innominatam malitiae, ut diximus n. preced. Econtrà differentia numerica objectorum non debet juxta adversarios explicitè repreäsentari, modo cognoscatur pluralitas, nempe esse decem objecta, vel esse finita, aut infinita, esse exercitum, vel minorem turbam; nam, qui desiderat integrum exercitum occidere, juxta ipsum jam contrahit malitias, numero militum in exercitu æquales.

208. Urgent denuo cum Dicastillo. Actus, quo vellem e. g. occidere infinitos homines, est tantum inefficax; quia tendit in objectum impossibile: in tali autem casu objecta coalescent in unum: ergo non est paritas cum actu efficaci. Contrà. Inefficacia actus non facit, ut objecta coalescent in unum: ergo responsio non subsistit. ant. prob. si actu inefficaci vellem DEUM destrui, & Luciferum in calo collocari, absque dubio duæ malitiae specie diverse, & moraliter distinctæ, darentur in hoc actu. Dein, si aliquando in casu actus inefficacis, possunt objecta totalia coalescere, non estratio, quare non eriam, in casu actum efficacium. Rursus, si darentur duo distincti tales actus inefficaces, & duo objecta, absque dubio darentur duæ malitiae: ergo, si adversariorum modus arguendi bonus est, debent etiam dari, quando est unus actus; nam, ipsi contra nos si arguunt, & dicunt: Si darentur duo actus interni, essent duo peccata: ergo etiam, si datur unus, ita æquivalent, sunt duo peccata: ergo, vel ipsorum argumentum est nullum, vel in hoc casu dantur infinitæ malitiae.

Dicunt tandem, talem actum, tendentem in infinita objecta, habiturum infinitas malitias in confuso. ita La Croix. Sed per verba in confuso vel intelligitur tantum, quod dentur malitiae, ab intellectu creato non discernibles: & reverè tamen dabitur infinitum actu, seu categoriematum, quod saltem DEUS deberet cognoscere, id quod non admittitur: vel intelligitur aliud. Et

explicetur. Certè, quidquid dicatur, non evitatur infinitum actu malitiarum. Alius doctissimus recentior in manuscriptis docet, talem actum habiturum malitias infinitas, sed non determinatas, quæ indeterminatio tamen non se teat ex parte objecti, sed tantum ex parte æstimationis moralis; quia scilicet homo peccans, vel etiam aliis, numerum determinare non potest. Verum non quæritur, hic, quid æstimare, vel judicare possint homines; cum saepe de numero peccatorum præteritorum, in se determinatissimo, ex obliuione, vel aliis causis, judicare non possint: sed quæritur de determinatione in se, malitiarum à parte rei existentium, quæque saltem à DEO cognosci possint (sicut idem auctor mox dicit, numerum personarum familiæ, quam indeterminatè cognitam quis occidere velit, à DEO satis cognosci) & ha malitia deberent juxta adversarios esse infinita: cum autem infinitæ esse non possint, manet totum argumentum.

209. Prob. conclusio 3. Ubi est una sola disformitas ejusdem indivisibilis actus cum eadem unica lege, ibi est tantum una malitia: sed in casu, quo quis e. g. vult occidere decem homines, est una sola disformitas cum eadem unica lege: ergo. mai. non videtur posse negari; quia disformitas cum lege, & malitia, est unum & idem *ex n. 29. min.* probatur. Ubi est unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex, sub unico motivo prohibens, est una tantum disformitas, seu contrarietas; quia est unica ratio fundandi dissimilitudinem, seu disformitatem, aut contrarietatem: atqui in nostro casu datur unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex: ergo.

Ex quo iterum habetur disparitas inter circumstantias specificas, & numericas; illæ enim, cum sint oppositiones, vel disformitates cum diversis legibus, sunt moraliter diversæ inhonestates: at istæ, cum opponantur eidem legi, sunt una disformitas. Dices, ratione objectorum plurium etiam dari multiplicem disformitatem, vel contrarietatem. Sed contra est. Objecta nec multiplicant actum, nec legem: ergo neque multiplicant disformitatem, cons. patet ex dictis: ant. etiam est clarum; nam, si objecta multiplicarent actum, tunc actus, quo quis vellet furari centum, esset centuplex, & actus, quo quis vellet furari infinita, esset infinitus: quod est falsum. Item, si objecta multiplicarent legem, tunc lex pro multiplicatione individuali objectorum, qua respicit, esset multiplex: adeoque qualibet esset infinitè multiplex; cum quavis respiciat objecta syncategematiæ infinita. Et quælo, quis dicat, quòd, si quis mentiatur jocosè, mille homines esse occisos, mille mendaciorum malitiam contrahat, vel mille legibus veritatis contrarius sit?

210. Dico jam 10. Quando unus, idemque actus internus, tendit in plura objecta totalia, solo numero distincta, spectando rationem non videtur per se, & universaliter, necesse esse, numerum objectorum distinctè confiteri, sed satis esse, ea numero plurali exponere. e. g. qui simul delectatus est turpiter circa decem feminas, non tenetur hunc numerum distinctè exponere, sed suffici dicere: *Circa plures delecta-*

tus sum. ita Illsung, Lugo, Tamburinus locis num. 204, citatis, Thysius Gonzalez, Stoz, Gobat, & alii, ac multi Recentiores. Dux 1. *Specundo rationem;* nam non nego, oppositam communior saltem fuisse, maximè ante Lugonem: an autem adhuc sit inter recentiores communior, dicere non ausim. Doctissimus quidam recentior in manuscriptis ait, si moderni nostra sententia patrini jungantur prioribus, autoritatem pro nobis fore æqualem, vel etiam ma-

jorem.

Dux 2. *per se, & universaliter;* nam, an non forte unus, aut alter casus sit excipiendus, discutietur inferius. Dux 3. *non videri necesse;* utique enim consultius, ac melius est, & omnino suadendum, ut fiat oppositum, tanquam securius, & conscientia tranquillanda aptius: quamvis non videatur esse stricta obligatio. Conclusum hanc ideo vel maximè admitto; quia sequitur ex præcedenti, & altera, quam hic suppono *ex tract. de paenit.* scilicet non dari obligationem confitendi circumstantias tantum aggravantes: & si hanc etiam admitteret Suarez, qui nobiscum admittit priorem, hic quoque nobiscum sentiret: at, quia putat, eas circumstantias in confessione esse exponendas, in hac de cima conclusione à nobis recedit.

211. Probatur conclusio. Tridentinum *sej. 14. c. 5.* plus non requirit ad confessionem, quam, ut in ea exponantur numerus, & species peccatorum: atqui talis, qui confitetur, se delectatum fuisse circa plures foeminas similes, quando determinatè est delectatus circa decem, ex�licat numerum, & speciem sui peccati: ergo facit id, quod requirit Tridentinum: ergo latifacit suæ obligationis, nec ad plus tenetur, mapet legenti Concilium: certè nil dicit de circumstantiis aggravantibus, nec de numero objectorum; quia hic numerus etiam est tantum circumstantia aggravans, quatenus scilicet peccatum facit in eadem specie gravius, sicut numerus flororum furto sublatorum. min. etiam constat ex præcedenti conclusione, qua probavimus, tale peccatum esse non tantum physicè, sed etiam moraliter unum, consequentia prima est in forma: secunda probatur, non debemus hominibus imponere majus onus confitendi, (quod alias difficile accidit) quam ex Conciliis possit desumti: ergo.

Nec dicas, Concilii finem eo loco tantum fuisse, negare obligationem confitendi peccata obliuioni tradita; nam, si hic solus finis fuisset, non debuisset meminisse circumstantiarum, speciem mutantium, de quibus sollicitè bis mentionem facit, licet eas, stante earum obliuione, non debeamus confiteri: cùmque insuper Concilium expressè dicat, nihil aliud exigi, nec nos alius exigamus, similique colligamus, quod, licet forte quæstio de peccatis obliuioni traditis fuerit unica occasio hujus decreti, non tamen fuerit unicus finis; sed Concilium simul intendit, dare plenam instructionem fidelibus, ad quam maximè conducebat enumerare ea, quæ explicare in confessione necesse est.

212. Confirm. conclusio exemplis. Primo Qui in justè integrum pecudum gregem abegit, licet plurium dominorum jura, numero diversa, violaverit, juxta communem, peccatum suum suffi-

sufficienter confiteri censetur, si dicat, se injuste gregem abegisse, licet non dicat, quot domini furo illo sint laesi (quod idem etiam est, si quis summam pecunie, ad plures spectantem, absulerit) atque, si deberet explicari numerus objectorum, in quae tendit actus, deberet hic numerus dominorum laesorum exponi; ergo. Nec dicas, laesiones distinctas distinctorum iurium non coalescere in unam moraliter laesionem; nam 1. si hoc esset verum, tunc nunquam parva dama pluribus illata, e. g. per stateram dolosam, coalescerent in unum damnum grave, vel mortale, quod est omnino falsum. 2. si non coalescerent istae laesiones in unam, deberet multo magis explicari numerus laesorum; cum quilibet graviter laedatur, cui una, aut duæ oves auferuntur.

Secundò, ut habet Lugo *disp. 16. de pœnit.* n. 56. qui eodem sermone pluribus æqualibus qualitatibus detrahit, (& idem est, si scandalum præbuit) satisficit in confessione dicendo, se pluribus graviter detrahit, vel scandalum fuisse in hac, vel illa gravi materia (nam hæc debet exponi, utpote speciem mutans. Et hæc videtur etiam esse praxis communis. Advertit autem Illus. *tr. 2. disp. 2. num. 55.* debere exprimi, saltem in confuso, numerum plurem hominum, si quis pluribus detrahit; non autem, si quis pluribus furatus est, saltem, nisi ratione plurium laesorum alia species peccati misceatur, e. g. ratione causata gravis necessitatibus peccetur simul contra charitatem) eoquod, ut ait, furtum sit per se contra solam iustitiam, & gravitas ejus desumatur à quantitate rei ablatæ: at vero in detractione etiam peccetur contra charitatem, & gravitas ejus desumatur quoque ex respectu ad personas.

213. Addit recentior ingeniosus, difficile, & contra communem praxis videri, quod, qui tali alicui urbi scandalum fuit, vel omnes ejusdem Ordinis Religiosos infamavit, teneatur inire numerum laesorum &c. Huc etiam facit, quod idem recentior asserit, scilicet omnes detractiones graves probabiliter esse ejusdem speciei; quia omnes bono ejusdem ordinis, scilicet bono famæ, adversantur: sicut ejusdem speciei sunt furum auri, argenti, equi, tritici, gemmarum &c. quod videtur approbare Illus. *tr. 2. disp. 2. n. 6.* quatenus afferit, pluribus detractionibus continuatis eundem impetrere, esse tantum unum peccatum. item Lugo *de pœnit. disp. 16. n. 559.* qui in exemplum peccati à detractione diversi afferit exemplum contumeliam. Hoc idem, censet lauditor recentior dicendum de contumelias; cum & ista aduersentur eidem bono honoris, quod probabiliter sustineri posse ait Palao *part. 1. tr. 2. disp. 3. punt. 2. num. 6.* Non vero idem dicendum eit de imprecationibus; cum mala, quæ imprecari homines solent, aut possunt, sint diversissima, & diversis bonis opponantur.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

214. **O** B. 1. contra 9. & 10. conclusionem (nam contra priores

non sunt objectiones magni momenti, vel jam sunt præoccupatae) Quod æquivalent pluribus individuis, est æquivalenter numero multiplex: sed actus, tendens in plura objecta in honesta, æquivalent pluribus actibus, quorum singuli tendenter tantum in unum objectum: ergo est æquivalenter multiplex. Confirm. 1. Possunt plures actus, physice distincti, fieri moraliter unus: ergo etiam potest actus, physicè unus, fieri moraliter multiplex. Confirm. 2. Actus, tendens in plures species, est æquivalenter multiplex specie: ergo etiam actus, tendens in plura individua, est æquivalenter multiplex numero. Resp. In primis ex hoc sequeretur, furtum plurium florenorum esse plura peccata, quod nemo dicit. Dein dist. ma. quod æquivalent pluribus individuis quoad omnia, est æquivalenter numero multiplex. conc. ma. quod tantum æquivalent quoad aliqua. neg. ma. & dist. sic minore neg. conseq. Actus ille, tendens in plura objecta, licet forte pluribus peccatis æquivalent quoad damnum, non tamen æquivalent quoad distinctionem, libertatem, malitiam, ac demeritum. Dein, licet etiam æquivaleret quoad malitiam, non tamen essent plura peccata, ut patet in furto graviore.

215. Ad 1. confirm. neg. conf. & paritatem. Unio plurium actuum, physicè tantum distinctorum, probatur aliunde, omnibus rationibus fuse deductis à *num. 191. & seq.* per plures conclusiones: quibus tamen rationibus neutrliquam probatur multiplicitas, seu divisio moralis unius actus in plures, sed potius ex illis impugnatur. Addunt hæc aliqui, dari parem æquivalentiam, ita scilicet, ut, sicut actus plures quandóque æquivalent uni, sic unus æquivalent pluribus: sed respondet, neque hanc paritatem omnimodam esse, ut modo ostensum, neque etiam ex ea probari unitatem actuum physicè distinctorum. Ad 2. confirm. vel neg. antec. strictè sumptum, vel dist. ut suprà. Actus talis æquivalent quoad aliqua. conc. ant. quoad omnia neg. antec. & conf. quia, ut jam dictum *n. 206.* etiam actus tendens in plures species, non est plura peccata, sed tantum unum, participans plures species, seu habens plures formalitates, aut plura prædicata specifica.

216. Dices, Saltem talis actus æquivalent pluribus in ordine ad confessionem; quia debent omnes species Theologicæ peccati exponi: ergo actus, tendens in objecta numero diversa, etiam æquivalent in ordine ad eandem confessionem. Resp. neg. conseq. quam neant adversarii in furto, supposito, quod circumstantia merè aggravantes exponi non debant. Disparitas autem in ordine ad confessionem est doctrina Tridentini *sess. 14. c. 5.* diversa de uno, ac de altero casu; nam hoc Concilium clarè docet, exponendas esse circumstantias ipsam mutantes; at de agravantibus, vel numero objectorum, nil dicit: nec debemus nos maius onus hominibus imponere, quam ex Ecclesiæ, vel Conciliorum doctrina colligatur. vide *n. 206. & seq.*

217. Ob. 2. Actus, tendens in plura objecta, differt numero ab actu tendente in unum objectum: ergo est numero multiplex. Confirm. 1. Juxta nos, qui concupisceret plures sceminas, suffit.

sufficienter se accusaret dicendo: *Habui turpem concupiscentiam*: hoc est falsum: ergo. Confirm. 2. *Qui in dicto casu concupiscentiae plurium sceminarum, numerum tantum confusè explicat, exponit peccatum sub dubio: atqui non facit peccatum certum exponere sub dubio: ergo, prob. mai. dicendo plures, non reddit confessarium tertum, sed dubium de numero: ergo.* Resp. 1. neg. cons. & retorq. argum. in furtō majore, & minore. Resp. 2. neg. ant. Petrus, & Paulus differunt numero, quin unus sit numero multiplex: ad illud sufficit, unum esse distinctum ab altero: ad hoc requiritur, ut unum sit plura.

Ad 1. confirmat. neg. maj. quia hæc phrases, ex communi intelligentia confessariorum, significant, eam concupiscentiam versatam esse tantum circa unam scemnam: unde debet saltem dicere: *Concupivi plures sceminas*: juxta dicta n. 187. Idem saltem dicendum, casu quo quis uno ictu occideret plures, e. g. explosi tormento bellico; non enim sufficeret dicere: *Feci homicidium*: sed deberet saltem dicere: *Occidi plures, vel feci stragem hominum*. Dixi saltem; nam, an in hoc casu numerus non sit aliter explicandus, fors inferius dicemus. n. 222. & seq.

Ad 2. confirm. retorq. argumentum in eo, qui se accusat de furo gravi in communi; nam etiam iste reddit confessarium dubium de quantitate, in forma neg. mai. ad prob. neg. conseq. non dicit talis: *Dubito, an tot, vel tot fuerint*: sed peccatum certum concupiscentiae confitetur sub termino generico, quando ad numerum individualiter explicandum non tenetur: sicut si quis confitetur venialia, sine addito numero, non confitetur ea sub dubio. Quod autem confessarius redditur & equivalenter dubius de numero objectorum, non refert; quia non debet hunc certò scire, sicut scire non debet certam quantitatem furti.

218. Dices 1. Non est paritas inter furtum, & inter desiderium plurium homicidiorum, vel copularum: ergo nulla retorsio. prob. ant. si sit una voluntas furandi, vel etiam plures voluntes non interruptæ, in modo, si etiam sint plures acceptioes successivæ, moraliter tamen non interruptæ, sit tantum unum peccatum: at, si sint plures voluntes, etiam non interruptæ, occidendi, & sicut plures cædes, per ictus successivos, quamvis continuos, nemo est, qui non dicat, quod sint plura peccata, & debeant ut talia in confessione exponi: ergo est lata disparitas. Idem est de copulis fornicariis, successivæ, quamvis continuatæ, habitis.

Resp. dist. ant. non est paritas materialis, quoad ea, in quibus non instituitur. cont. ant. non est formalis, in ordine ad ea, in quibus instituitur. neg. ant. & conseq. ad prob. con. ant. & dist. conseq. ut suprà. Paritas à nobis instituitur in hoc, quod, sicut idem realiter actus, quo quis etiam pluribus furatur summam tam gravem, ut etiam pluribus gravibus aequivaleat, tantum est unum peccatum, quamvis tendat in plura objecta, in modo etiam viro plurim jura: ita etiam actus tendens in plures sceminas, vel cædes, sit tantum unum peccatum. Quod autem plura fura coalescant in unum: cædes vero, vel copulae non coalescant (quia scilicet non

quælibet ablato summæ etiam gravis per furtum, est actus in sua ratione consummatus: & ideo cum alia coalescit in unum, quando non datur interruptio actuum: econtrà quælibet cædes, vel copula, est actus in suo ordine consummatus, & ideo non coalescit) est disparitas tantum materialis. verbo: ex paritate cum furo probamus, quod actus tendens in plura objecta, aut etiam contrarius plurium jura commissum, & cædes successiva plurium, non sequitur, quod non convenient quoad prius.

219. Dices 2. Tunc actus, tendens in plura objecta, est tantum unum moraliter peccatum, quando objecta illius externa, successivæ facta, coalescant in unum: atqui hoc non contingit in nostris casibus: ergo. Resp. neg. ma. quæ proflus gratis afferitur, necratione ultra probari potest: sicut nec ulla ratione potest ostendi, quod actus contrarius disparatis diversorum jura, e. g. voluntas abigendi integrum gregem, ad diversos dominos spectanter, vel ipse actus abigendi, sit tantum unum peccatum, & non etiam voluntas occidendi plures homines; nam, quamvis actus successivi consummat cædium non coalescant in unum actum exteriorum, coalescant tamen in unum objectum, e. g. in unam stragem, simul & semel volunt. Ut autem Illsung tr. 2. disp. 2. n. 51. ait, si actus est unicus, non videtur requiri alia coalescentia; maximè, si sistatur in actu interno; alias quomodo explicabitur, quod actus, tendens in objecta consummata infinita, non habeat malitias infinitas? Quodsi tamen insles, communis doctores ita sentire, potest fortassis sententia opposita, esse quidem extrinsecè ab autoritate tibi probabilior; at non spectando rationem, de qua sola nostra conclusio loquitur.

220. Dices 3. Duo homicidia, vel duæ fornicationes, non possunt coalescere in unum: & similiter non possunt coalescere in unum duæ transgressiones jejunii duobus diebus, duæ negligētæ recitationes Breviarii diversis diebus: ergo nec duæ malitiae ex illis destumptæ. Resp. nego suppositum consequentis, quod, quando est unus actus, sint duæ malitiae; est enim tantum una, indivisibiliter tendens in plura objecta. Unde bis actu peccare, & bis actu velle peccare, tunc tantum sunt idem, quando sunt duo actus voluntatis, conjuncti duobus actibus extermis non coalescentibus.

221. Dices 4. Actus externus, & internus efficax, habent eandem indivisibilem malitiam: ergo, si duo actus externi habeant duas malitias, etiam habet duas malitias actus internus in eos tendens. Resp. nego seppossum consequentis, quod duo actus externi, intentionaliter tantum existentes, ut ponitur in hoc casu, habent duplē malitiam formalem; habent enim tantum unam, derivatam ab actu interno malo. Si autem loquaris de malitia objectiva, vel radicali, nihil probas; quia malitia duplex radicalis, &

& objectiva, si sit ejusdem speciei, potest quan-
doque coalescere in unam formalem, si acce-
dat unus actus internus: sic duæ acceptio[n]es ex-
ternæ furtiva habent dupl[icem] malitiam obje-
ctivam, & radicalem; cùm possint terminare du-
os actus internos, & fieri interrupti: at, siant
continuati, tantum habent unam malitiam for-
malē.

222. Dices 5. Ex dictis sequitur, quod, qui uno i-
stu e.g. tormenti simul occidisset decem homines,
sufficienter se accularet dicendo: *occidi aliquot
homines*, vel: *Feci stragam hominum*: hoc non vi-
detur admittendum: ergo, probatur maj. non
est major ratio, quare sit unum tantum pecca-
tum, quando actus internus tantum est unus,
quam quando actus externus est tantum unus:
ergo. Resp. 1. majorem admittunt auctores ci-
tati num. 210, & negant minorem, quæ certè ra-
tione difficulter probatur. Evidem censeo,
sufficiunt hominibus, ut hoc in casu numerum
objectorum explicit: neque etiam hanc obli-
gationem adstruere est contra nostram conclu-
sionem; quia nos loquimur in casu, in quo si-
flit in actu interno, non verò, quando progres-
sio fit ad externos. Attamen, si actus externus
tantum sit unus, tendens simul in plura objecta,
spectata sola ratione (quod nos in hac conclu-
sione facimus) videtur difficulter posse probari
minor superior; potest enim dici, quod ratione
actus interni, & externi unius, fiat etiam tantum
unum peccatum, una strages, seu unus effectus
peccaminosus. Fateor, contradictoriam illius
minoris videri contra communiorum antiquo-
rum: attamen non est destituta sua autoritate,
ut patet ex num. 210. potestque videri Illung
tr. 2, disp. 2, num. 43.

223. Dices 6. Ergo, si eadem volitio du-
raret per plura instantia, & durante illa aliquis
successivis, attamen continuatis ictibus occide-
ret plures, etiam tantum unum peccatum com-
mitteret: hoc videtur durum: ergo. Resp.
quidam recentior, hoc fieri non posse, eo quod
actus voluntatis sint affixi durationibus suis, &
consequenter quovis instanti, vel saltē tempo-
re, quo unus ictus fit, mutentur: sed hoc non
est adeò certum. Idem ait 2. mutato objecto
mutari volitionem: sed nec hoc videtur suffi-
cere; quia potest quis simul velle plures occi-
dere, quo casu objectum non mutatur. Ait 3.
in hoc casu unum fore peccatum, consummatum
in cæde duorum, vel pluriū; cùm unum sit
exercitum libertatis, una disformitas cum eadem
lege, unum concretum accidentale: sed addit,
hunc casum extraordinarium fore, nec in hoc
fundari iudicium sensus communis, qui censet,
per duas cædes externas fieri duplex numero
peccatum.

224. Verum, quamvis casus extraordinarius
sit, quod idem homo, durante eadem sua voli-
tione, plures occidat: tamen non est extraordi-
narius casus, in quo recurrat eadem difficultas,
scilicet, quod aliquis injustè jubeat uno imperio,
plures occidi, qui dein successivè, sed continuatè
ab alio occiduntur, adhuc moraliter perseverante,
ac influente eodem unico, nec repetito imperio.
An ergo etiam talis injustè mandans sufficienter se accusabit: *Jussi plures occidi?* Resp.
jam me dixisse, nos loqui de casu, in quo sisti-

tur in actu interno: si autem petas, quid dicatur
ad hunc casum, respondendum mihi videtur, in
hoc casu, quo illi actus externi, qui consummati
dicuntur, sunt successivè, et si unus sit actus in-
ternus, esse peccata moraliter distincta, & nu-
merum eorum, quantum fieri potest, declaran-
dum esse in confessione. Ita Illung tr. 2. disp.
2. num. 55. s. ultimo Negue tamen sc.

Ratio ex hoc auctore est. Actus exter-
nus denominatur ab actu interno verè pecca-
tum, quod debet in confessione exponi: ergo,
ubi sunt plures actus externi, qui non coales-
cent, sunt plura peccata in confessione expo-
nenda: atqui in nostro casu non coalescent:
ergo, prob. subsumptum. actus isti, e. g. ictus,
quo occiditur Petrus, & alius, quo occiditur
Paulus (idem est de diversis copulis cum eadem,
vel diversa persona habitus) sunt realiter inter se
distincti: & quamvis continuantur, tamen sunt
opera externa omnino consummata, sive sunt
actus non tantum quomodocunque consumma-
ti, sed ita, ut quilibet per se ipsum sit comple-
tum, & ultimum exercitum creaturæ rationalis
peccantis: ac propterea sunt juxta communem
æstimationem hominum incapaces, ut per eun-
dem actum internum, vel per continuam suc-
cessionem, siant moraliter unum; cùm nullum
habeant ad se invicem ordinem, ad constituen-
dum totum morale: ergo non coalescent.

225. Dices 7. Si cædes plurim fiat per
unum actum, etiam non habent ordinem ad se
invicem. ergo etiam in illo casu debet explicari
numerus. Resp. 1. conseq. non esse contra nos
ut notavi n. 222. Respondet Illung 2, neg. ant. ut,
enim ait, illæ cædes passivæ, seu mortes, coa-
lescent in unum effectum ejusdem unici actus
externi, e. g. ictus, vel explosionis tormenti:
suntque moraliter una strages; unde, quamvis ex-
poni debeant in confessione effectus actus
peccaminos, ut contendunt quidam contra
multos alios, qui negant, talem effectum esse pec-
catum, & volunt, tantum ipsum actum exter-
num esse peccaminosum (de quo agit Illung tr. 6.
disp. 6. a. n. 67.) tamen, cùm effectus in casu e.g.
explosi tormenti, tantum sit unus, sufficienter in
confessione exponitur, eti numerus occisorum
tantum confusè exponatur. Et sanè videntur uti-
que facilis coalescere plures effectus partiales
ejusdem actus externi, in unum effectum tota-
lem completum, quam plures actus externi,
seu opera completa, & consummata, in unum
actum, aut opus.

Si adversarii dicant, quod plura objecta sint
plura peccata, saltem æquivalenter in ordine ad
confessionem, reponetur, id probandum esse,
non supponendum. Si dicant iterum, commu-
nem sensum censere, etiam in casu, quo per u-
num ictum plures occiduntur, dari moraliter plu-
ra peccata. Resp. negando illatum; nam, licet
antiqui fors communis ita sentire vix sint, ta-
men non ita sentiunt recentiores. Certè post
Lugonem multi graves viri aliter sentiunt. Dein,
ut rectè observat quidam recentior, multæ sen-
tentiaæ, quæ olim suè communissimæ, suc-
cessu temporis, ob inventas novas rationes, factæ
sunt minus communes, & minus probabiles. Cæ-
terum, eti, ut jam diximus, nos tantum aga-
mus hæ ratione, non auctoritate: tamen, quia
autho-

authoritas in hac materia toties obiicitur, etiam de ea aliquid amplius dicemus sequenti objectione.

226. Ob. 3. Sententia adversa habet pro se maximam authoritatem, adeo, ut Dicastillo *de penit.* tr. 8. disp. 9. dub. 4. n. 217. dicat, esse communem, & receptam sententiam antiquorum, & recentiorum: sed hæc auctoritas in hac quæstione, in qua agitur de voluntate Christi, volentis, vel non volentis nos obligare ad confessionem magis distinctam, est maximi æstimanda: ergo ob istam sententia opposita est nostræ præferenda. prob. mi. ut si olet alias, præsertim agendo de obligatione confitendi peccata dubia, dici, talis communis authoritas, est aliqua quasi traditio, & communis sensus fidelium, de existentia legis obligantis ad distinctiorem confessionem, quæ lex, cum sit juris Divini positivi non scripti, vel maximè debet innotescere per traditionem, vel quasi traditionem, & communem sensum fidelium, adeoque doctrinam (nam his suum sensum accommodant induti) ergo hæc auctoritas est maximi ponderis, & æstimationis.

227. Resp. 1. Hoc argumentum nos non ferit, cum n. 210. ubi conclusionem statuimus, exp̄s̄ dixerimus, nos eam tantum *speciendo rationem* afferere. 2. Ex communi fidelium sensu nondum probaretur, esse plures in tali actu malitias, sed tantum esse unam graviorem, quæ debeat distinctè in confessione exponi, uti juxta multos debent exponi circumstantias notabiliter aggravantes. 3. Merito negatur major; et si enim sententia adversa pro se fortè numeret plures autores ex paulo antiquoribus, tamen excessus non est tantus, quantum ingeniosus quidam recentior adversarius describit: & Dicastillo difficilior suum assertum posset probare; nam antiqui, ut S. Thomas, Scotus, & iis quasi æquales, hanc questionem non tractant, imò pauci ante Lugonem, aut Suarezum: unde neutiquam sensus aliorum recentium auctorum, debet haberi quasi pro traditione communis Ecclesie. Quin etiam paulo post alii docuere oppositum, cum Lugone, ac aliis: & præsertim nunc multi recentiores id docent, videri potest Illung tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 43, ubi ostendit, nostram sententiam minimè esse auctoritate definitam. Sed & ipse Dicastillo tr. 8. *de penit.* disp. 9. n. 255. admittit, actum internum, in multa objecta peccamina tendentem, sed non assecutum executionem externam, e. g. desiderium plurium cædium, sed non fecutarum, esse tantum unum peccatum. Suarez autem tom. 4. in 3. p. *de penit.* disp. 22. sec. 5. n. 34. & seq. docet nobiscum, talem actum non continere plures malitias, quamvis deinde numerum objectorum putet exponendum, ex eo capite, quod ipse putet, circumstantias notabiliter aggravantes in confessione exponendas esse: quod tamen adversarii, quibuscum modo agimus, negant.

228. Ob. 4. Si conjugatus cum altera conjugata committit adulterium, debet in confessione exponi, utramque partem fuisse conjugatam, quod ait Palao p. 1. tr. 2. disp. 3. *puncto* 3. n. 9. certissimum esse: & oppositum ex Aphorismis Emmanuelis Sa, teste Illung tr. 2. disp. 2. n. 55, deletum est, tanquam improbatum: sed hu-

jus ratio alia non est, quam, quod tale adulterium sit duplex: ergo debet talis actus, habens duplum malitiam, ut talis exponi. Resp. Illung *loco modò cit.* neg. mi. Ratio non est tantum; quia in eo casu adulterium est duplex, sed quia hæc duplicitas neque in confuso explicatur, quod tamen fieri debet juxta dicta n. 188. nam, ait hic auctor, confessarius audiens adulterium, tantum intelligit simplex, quod ordinariè solet contingere, & hoc verbum, sine addito prolatum, ex communi acceptance plus non significat: sicut etiam homicidium significat tantum cædem unius hominis: ait tamen idem auctor, talem sufficienter se accusaturum, si dicat: *Fornicatione violavi aliorum ius conjugale*: quo modo loquendi implicite, & in confuso fateretur duplex jus violatum.

Resp. 2. Recentior quidam ex Lugo, & aliis, neg. mi. quia differunt specie adulterium simplex, & duplex; cum in casu duplicitis adulterii non tantum quis violat fidem alteri, sed etiam cooperetur ad hoc, ut altera pars violat fidem illi, cui prior pars non est obstricta: quia cooperatio differt (ut ajunt isti autores) specie à violatione fidei, quam adulterans e. g. debet præstare conjugi suæ. Quidquid dixeris ex his duobus, majorem admittes, & minorem negabis, qua negata, nihil probatur contrarios.

229. Ex dictis deducit Illung tr. 2. disp. 2. n. 64. supposito, quod quis peccet mortaliter, distribuendo SS. Eucharistiam accumbentibus ad mensam Divinam, vel juxta quosdam; quia est in statu peccati mortalis, vel quacunque de causa, hoc, inquam, supposito, tamen esse tantum unum peccatum, si sacerdos talis pluribus continuat distribuat sacram Eucharistiam; quia, licet respectu cuiuslibet personæ sit integra actio, & completa ministratio Sacramenti, tamen est pars tantum integri ministerii, vel functionis, cum tali multiplicitate peragi solita. Idem docent alii, & videntur debere docere omnes, qui admittunt cum eodem Illung, ac Lugo *de penit.* disp. 16. sec. 14. n. 558. quod tantum unum peccatum committat sacerdos, qui in statu gravis peccati audit plures confessiones, ex simili ratione; quia, licet qualibet confessio sit integrum judicium completum, nec una ordinetur ad alteram, tamen in ratione unius functionis, cum tali multiplicitate peragi solita, convenient, & sunt una indigna functio, unum indignum ministerium.

Addit Lugo *loco cit.* illas auditions confessionum convenire etiam ex intentione agentis, qui sedet in sacro tribunal, ut plures audiat, & præcipue ex materia ipsa; cum omnes illæ actiones contineant irreverentiam contra DEUM, & Christum, cuius Sacraenta irreverenter tractantur; cum in rigore non sint contra ius residens in Sacramentis, sed contra ius residens in auctore Sacramentorum. Negari autem non potest, ait Lugo, quod faciliter converiant, ad constituendum unum peccatum, quæ tendunt contra ius unum ejusdem personæ, quam, quæ tendunt contra ius plurium diversarum. Idem circa administrationem Sacraenta poenitentia, pluribus in statu peccati factam, censent Illung tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 64. Henriquez, Gobat, Tanner, Diana, Fagundez, Rodriguez, Leander, Escobar, Bauni.

230. Colligit 2. idem Illung loco cit. n. 67. unum esse moraliter peccatum, si sacerdos eadem die totum Breviarium recitare omittat; quia omnes partes Officii Canonici in unam orationem, ab Ecclesia praceptam, coalescent. Idem etiam docet Lugo de pen. disp. 16. n. 547. qui citat Suarezium, Navarrum, Vegam, Reginaldum, Ledesmam, Sa, Dianam, à quo ait citari plurimos; unde sufficit, si talis sacerdos in confessione dicat, se peccasse graviter, non recitando Officium Divinum, quin explicet, quot horas omis- sit. Et Suarez quidem tom. 2. de Relig. l. 4. c. 25. n. 18. hæc docet: attamen rectè advertit, peccatum quidem externum esse tantum unum, interna autem voluntatis posse esse plura & varia, ratio- ne interruptionis, retractationis &c. actuum voluntatis. Aliud est, si sacerdos diversis diebus omittat diversas partes Breviarii; tunc enim omis- siones non coalescent; sed sunt peccata numero diversa contra diversas obligationes, diversis diebus affixa: sicuti etiam aliud est, teste Illung, si qui eodem die sèpius interruptim comedat cames; quia lex negativa respicit singulas diei partes divisibiliter, sicut lex e. g. non faciendi alteri injuriam; unde per interruptas comedio- nes, divisibiliter, seu pluries, ea lex violatur: Id tamen ex conclusione n. 210. positâ sequitur, tantum esse unum peccatum, si quis internam tantum volitionem eliciat, qua statuat e. g. vi- ginti diebus omittere Breviarium: attamen pos- tula mutata voluntate id opere ipso recitet. Vi- deatur hac de re ipse Lugo, aut Illung locis citis.

DISPUTATIO II.

De Peccato Habituali, & Origi- nali.

231. **H**ucusque sat multis egiimus de Peccato Actuali, ejusque es- sentia, causis, ac differentiis, tum specifica, tum numerica: restat, ut paucioribus agamus de Peccato Habituali, & Originali. Quanquam autem etiam peccatum originale sit habituale, ut ex dicendis patet, & sic rectè utrumque sub una disputatione comprehendatur, tamen habituale latius patet, & per hoc in- telligitur id, quod post quocunque peccatum, actualiter commissum, remanet. Unde de isto prima questione agemus, & in quo consistat, examinabimus: quod serviet etiam ad intelli- gendum peccatum originale, de quo, ejusque poenis, itemque de immunitate immaculissi- ma Virginis ab hac labe, secunda questione agemus, atque sic toti tractatui de peccatis finem imponemus.

QUÆSTIO I.

De Peccato Habituali.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Habituale.

232. **M**astrius disp. 6. q. 9. a. 5. n. 291. & Oviedo in 1. 2. tr. 6. con- R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

trov. 8. punt. 4. n. 28. dicitur, ex communione do- citorum, quod peccatum habituale sit peccatum a- tualiter præteritum moraliter permanens. Et sane, transacta peccaminosa actione, ac physicè jam præterita, manet homo, qui peccavit, adhuc peccato infectus, ut eleganter probat D. Augu- stinus l. 1. de nuptiis & concupiscentia c. 26. ex Ecclesiastici. 21. v. 1. ita habet S. Doctor: Si à pec- cando defistere, hoc esset non habere peccatum, suf- ficeret, ut hoc nos moneret Scriptura: fili, peccâ- sti, non adjicias iterum: non autem sufficit, sed ad- didit: & de primitis deprecare, ut tibi remittantur manent ergo, nisi remittantur. Sed quomodo ma- nent, si præterita sunt? nisi quia præterierunt ait, manent reatu: ergo manet aliquis aliquo modo in- fectus peccato: non actualiter; quia actus jam transiit: ergo moraliter, seu habitualiter: nec de peccato actuali transacto, & moraliter perma- nente, potest esse, nec etiam est, inter Catholicos dubium.

233. Certum autem est 1. peccatum ha- bituale non esse tantum peccatum præteritum; nam peccatum jam præterisse erit semper ve- rum, & nunquam potest hæc veritas falsifica- ri, vel mutari: adeoque si idem esset peccatum habituale, ac peccatum esse præteritum, nun- quam posset deleri, sed semper daretur pecca- tum habituale, quod utique falsum est. Cer- tum est 2. peccatum hoc non consistere in pec- cato præterito, & negatione qualisunque re- tractationis; quia potest dari peccatum hoc eti- am, quando datur retractatio ejus naturalis, vel etiam supernaturalis extra sacramentum sine per- fecta contritione: dein probabilis etiam est, posse peccatum illud deleri de absoluta poten- tia DEI, absque retractatione, seu stante nega- tione illius, ut plurimi auctores tradunt tr. de penit. Quæritur jam, in quo formaliter hoc pec- catum consistat: qua de re diffensus notabilis est inter auctores, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 8. punt. 2.

234. Dico. Peccatum habituale in gene- re (prout abstrahit, ab hac, & ab alia provi- den- tia, statu elevationis, & puræ naturæ &c.) con- sistit in complexo ex peccato actuali præterito, & negatione tam condignæ satisfactionis, quam- gratuita remissionis. ita quoad verba, vel fal- tem quoad rem, Suarez, Vasquez, Arriaga, Lugo, Gormaz de grat. sanct. n. 32. & plurimi alii. Explicatur conclusio. Peccatum habituale in- primis involvit peccatum actuale præcedens & si enim nunquam fuisset actuale, non posset esse habituale. Insuper debet actuale esse præteri- tum; alias existeret adhuc actualiter, & non ha- bitualiter, seu nondum esset peccatum habi- tuale.

Hoc autem peccatum habituale, seu, quod idem est, actuale moraliter perseverans, ma- culat hominem: quod quomodo fiat, rectè expli- cat Suarez. in 1. 2. tr. 5. de peccat. disp. 8. sec. unica. n. 13. hac similitudine. Si qui in republica exer- cit vilissimum munus, e. g. carnificis, licet pos- tula id non amplius exerceat, manet tamen mo- raliter maculatus, donec respublica, vel prin- ceps, maculam illam moraliter tollat, in quan- tum quoad plures effectus tollere potest: ita, qui semel exerxit vilissimum opus peccati, co- H ram

ram DEO semper manet maculatus, donec macula illa moraliter tollatur.

235. Hæc autem ipsa macula (quæ etiam dici potest reatus culpæ, seu obligatio sustinendi indignationem DEI) moraliter perseverat in negatione tam satisfactionis, quam remissionis: nam tamdiu censetur moraliter perseverare, quamdiu non satisfactione æquali deletur, vel gratuitò condonatur. Sicut scilicet in humanis moraliter perseverant injuria, vel offensa, alteri illata, donec vel læso satisfiat, vel hic gratuitò offensam remittat, sive jure offensi cedat; non est enim aliis modus delendi offensam. Si autem unum ex his duobus fiat, cessat injuria; unde perseverantia peccati, seu offensæ Divinæ, involvit negationem utriusque. Conclusio sic explicata

Prob. In omni, & solo illo, formaliter consistit peccatum habituale, quo formaliter positio, formaliter ponitur peccatum habituale: sed positio eo complexo, ponitur, & non positio illo, seu omisso etiam tantum aliqua parte illius, non ponitur peccatum habituale: ergo, maj. est certa ex regula partis, communiter à Philosophis recepta. mi. probata. jam est in explicatione partium constitutivarum. Si quis hic vellet contendere, reatum culpæ non esse ipsum peccatum, sed proprietatem inde resultantem, non esset cum eo multum litigandum; nam saltem erit proprietas metaphysica, realiter identificata cum macula: nec sumus hic solicii de omnibus minutis logis.

236. Ex his collige. 1. non rectè dici, peccatum habituale consistere in habitu vitiioso, præváque ad malum inclinatione, ab actuali peccato relata, ut fertur voluisse Gregorius Arimnenensis; nam sæpe non datur prava inclinatio, e. g. in illo, in quo datur peccatum habituale, quando prima vice peccavit, & statim horrescit peccatum, nec dum tamen perfecta contritione, aut confessio id delet. Econtra potest manere aliquando prava inclinatio, quia maneat peccatum habituale, e. g. in consuetudinario, postquam ritè confessus est. Unde non dicitur peccatum habituale id, quasi esset malus habitus, sed ideo; quia sicut habitus perseverat, cum hoc tamen discrimine, quod habitus physicè, peccatum verò tantum moraliter maneat. Si quis autem vellet ipsum habitum vitiolum dicere peccatum habituale, loqueretur contra communem consuetudinem modernorum doctorum. Verum est, S. Augustinum sæpe vocare peccatum id, quod est effectus peccati: at modò non solent Doctores ita loqui, saltem sine addito: nec est bonum argumentum à pari in questionibus de nomine; unde, quamvis habitus charitatis dicatur charitas habitualis, non propterea habitus odii dicitur odium habituale; per hoc enim intelligitur actus odii habitualiter perseverans.

237. Collige 2. non rectè dici, peccatum habituale consistere in physica quadam, & morbiada qualitate, animam peccatricem foedante; nam hæc sententia hodie unanimiter à Theologis rejicitur, nec est illa hujus qualitatis necessitas; cum sine ea possit facile explicari peccatum habituale. Alcedit, quod dici nequeat, quænam sit causa productiva illius qualitatis; non enim esset DEUS solus; alias ipse esset auctor peccati

habitualis, quod DEUM dedecet: non actus malus; quia hic nihil producit, quæ speciem sui, quæ manere potest delecto peccato habituali, adeoque ab isto distincta est: dein potest peccatum actualē esse pura omissione libera, quæ nullam qualitatem physicè potest producere. Ade, quod, si actus malus produceret qualitatem vitiōsam, actus bonus deberet producere qualitatem pulchram, quod gratis afferitur: neque est causa illius qualitatis voluntas; quia hæc immedietè tantum producit actus vitales: & si in casu peccati produceret qualitatem morbidam, ac deformem, deberet in casu boni operis producere sanam, & decoram, quod gratis dicitur.

238. Collige 3. non posse peccatum habitualē statui in privatione gratiæ sanctificantis, ita Lugo de pœnit. disp. 7. sec. 2. Arriaga in 1. 2. disp. 49. de peccat. sec. 3. subsec. 2. n. 11. Oviedo in 1. 2. tr. 6. contriv. 8. punc. 4. n. 26. Rhodes disp. 3. de peccat. q. 2. §. 1. (quibus videtur consentire Gormaz de gratia sanctificante disp. 2. n. 32.) qui negant, hanc privationem, etiam in hac providentia, esse partem peccati habitualis. Ratio est. Primo, quia ea privatio non est pars peccati venialis habitualis, quod, licet non sit strictè dictum peccatum, est tamen macula habitualis. Secundò, quia hæc privatio, ut habet Arriaga modò cit. disp. 3. subsec. 1. n. 9. est potius poena, vel effectus peccati, quam pars: Nec dicas, eam privationem esse penam peccati actualis, non verò habitualis; nam, ut bene respondet hic auctor, peccatum habitualē non est poena peccati actualis, sed est ipsum peccatum actualē moraliter perseverans, adeoque illa privatio etiam est effectus, & penapeccati habitualis. Eandem rationem allegant Oviedo, & Rhodes.

Tertiò. Ut ajunt Arriaga, & alii, essentia peccati habitualis manet semper eadem; quia est immutabilis: atqui in statu puræ naturæ non involvit in statu elevationis, quanquam in hoc statu habeat annexam hanc ipsam privationem tantum effectum, quem non haberet in alia providentia. Hinc infert Arriaga, peccatum quidem posse dici privationem gratiæ in actu primo, hoc est, hanc exigere, seu inferre in hoc statu, non verò in actu secundo. Quartò. Peccata habitualia sunt specie, & numero diversa: privatio semper est eadem: immo privatio datur statim post primum peccatum grave: in quo stabunt igitur peccata habitualia subsequentia? Si dicatur, connotari etiam ipsa peccata; contra est; quia, ut suppono ex regula partis, ista connotata, vel debent etiam esse partes peccati habitualis, vel non sufficient ad novam denominationem faciendam; quia non potest dari nova denominatio sine nova parte. Hæc tamen ratio tantum probat, peccatum habitualē totum non stare in sola privatione gratiæ.

239. Collige 4. Peccatum habitualē non consistere in reatu pœnæ, vel obligatione passiva sustinendi pœnam, quæ obligatio tamdiu moraliter manet, donec vel condigna satisfactione, vel gratuita condonatione tollatur, ut videtur docere Scotistæ cum Subtili Doctore: & quidam ex ipsis volunt, intelligendam esse obligationem, quæ oritur ex voluntate DEI, peccatum sublequentem, & ordinante, vel delimitante peccatorem ad pœnam. Sed hoc non videtur

verum. 1. Quia peccata, à damnatis, & dæmonibus commissi, sunt verè peccata habitualia, in æternum durantia: & tamen, ut est sententia probabilissima, non amplius in eo statu ordinantur ad poenam, ipsis respondentem, ut num. 101. retulimus. 2. Ut homo, sic etiam DEUS potest retinere jus ad indignationem, vel inimicitiam, quin velit punire. 3. Non ideo peccatum est malum, vel turpe; quia DEUS illud puniit, vel poenam ei statuit: sed potius vicilium, quia peccatum est malum, ideo DEUS illud puniit, vel ei poenam statuit: ergo habituale peccatum præsupponit ad hunc reatum.

240. Alii cum Maistro disp. 6. q. 9. art. 5. & seq. intelligent obligationem, qua oritur ex voluntate DEI, peccatum antecedente: seu intelligunt legem, peccatum sub poena prohibitem, cuius fit reus peccator, & tamdiu manet, quamdiu non tollitur uno ex modis n. præced. expositis. Huic sententiae, uti & præcedenti, quidam objiciunt propositiones damnatas in Bajo, scilicet 56. In peccato duo sunt, actus, Et reatus: transiente autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad poenam. & 57. Unde in sacramento baptismi, aut sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati duntaxat tollitur, Et ministerium sacerdotum solum liberat à reatu. Sed Ovidio in 1. 2. tr. 6. contr. 8. punct. 4. num. 36. docet, hanc damnationem hos auctores non ferire; quia ipsi non dicunt, manere puram dignitatem ad poenam, eo modo, quo remanet dignitas ad poenam temporalem, delecta culpæ: sed dicunt, in hac ipsa dignitate ad poenam permanere moraliter actionem præteritam malam, ejus maculam, atque malitiam. Hoc supposito autem dici debet, quod non peccatum habituale, sed tantum permanentia ejus moralis, stet in isto reatu: quod robatur ex eo; quia reatus culpe videtur esse aliquid formaliter consequens ad peccatum, & ex hoc, pro posteriori saltē significationis, primū oriū, adeoque multò magis esse aliquid consequens reatus poenæ: qui, quamvis juxta quosdam sit identificatus cum reatu culpe, tamen est saltē formaliter posterior. Sed quidquid de hoc sit, huic opinioni obstant rationes n. præced. adductæ.

ARTICULUS II.

An Reatus culpe, Et Reatus poenæ distinguuntur.

241. EX occasione hujus sententiae quæ res, quid sit reatus culpe, quid sit reatus poenæ? Resp. Reatus culpe est debitum, ex peccato contractum, ad sustinendam indignationem, vel inimicitiam DEI, si peccatum sit mortale: vel ad sustinendam displicientiam, si sit veniale: & in utroque casu ad sustinendam reprehensionem à DEO: insuper etiam est debitum satisfactionem præstandi; unde, cum homo condignam satisfactionem ex se pro culpa mortali præfare nequeat, contrahit per illam debitum insolubile. Ratio horum est communis sensus, juxta quem culpabilis ille est, qui propter peccatum, vel culpam, meritus est indignationem, vel reprehensionem &c. Reatus

autem poenæ est debitum satispatiendi, hoc est, sustinendi supplicium, vindictam, vel poenam, nisi remittatur.

242. Controversum jam apud Theologos est, an reatus hi duo distinguuntur realiter, an tantum formaliter. Scotista, Nominales, & alii quidam contendunt, reatus culpe, ac poenæ, esse realiter identificatos, atque ideo nunquam aboleri unum ex integrō, quin etiam alter aboleatur. Maistro disp. 6. de peccatis n. 361. ex menti Scoti, ut ait, docet, quod, quando mortale, aut veniale, sive intra, sive extra sacramentum, remittitur, quod reatum culpe, remittatur etiam totus reatus præcedens poenæ: loco prioris autem deinde imponatur, vel à DEO, vel à confessario, obligatio præstandi aliquam satisfactionem, vel satispassiōnem minorem, quam prius fuerit.

Hæc tamen obligatio, ut ajunt, non est simul reatus culpe; cum multum differat à priore reatu, immo & priore poena, ad quam peccator ante absolutionem tenebatur; nam non tantum hæc remanens est duntaxat temporalis; cum prior fuerit æterna: sed etiam non constituit inimicum DEI, & stat cum gratia sanctificante: nec est amplius propriæ reatus; cum non immediatè oriatur ex culpa, sed ex hac tantum remotè, immediatè autem oriatur ex voluntate DEI, vel confessarii, quatenus scilicet DEUS, seu justitia Divina, exigit, ut culpa reordinetur per poenam, & peccator cum tali onere recipiatur ad gratiam, ut a relapsu absterreatur. Thysius Gonzalez tom. 3. select. disp. 8. Et 9. cum multis etiam defendit, reatus culpe, & poenæ, non realiter, sed formaliter tantum distinguuntur: at in hoc recedit à Maistro, quod velit, nunquam totum reatum culpe dimitti, nisi etiam totus reatus poenæ remittatur; unde, quamdiu manet aliquis reatus poenæ, juxta hunc auctorem etiam manet aliquis reatus culpe.

243. Communior tamen Theologorum vult, hos duos reatus saltē inadæquate distinguunt: immo Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 10. sec. 2. a. num. 8. putat, DEUM posse de potentia absoluta, remissam culpæ, punire hominem æternā poenā, non quidem eā, quam modò patiuntur damnati in inferno, quæ conjuncta est cum obstinatione voluntatis, morali necessitate ad DEUM odio habendum &c, attamen aliā, e. g. ut eum nunquam admittat ad gloriam. Lugo autem de poenit. disp. 8. sec. 2. n. 70. omnino putat, remissam culpæ, posse manere reatum poenæ æternæ, vel totius, vel ferme totius illius, quam modò patiuntur damnati; quod tamen aliis durum videtur, eo quod DEUS talera hominem tractaret ut inimicum, quem tamen in amicitiā receperisset.

Quodsi loquamur de hac providentia, certum est ex Tridentino sess. 6. c. 14. poenam æternam unā cum culpa mortali semper remitti: & certè nunquam defacto culpa mortalis remittitur sine infusione gratiæ sanctificantis, quæ est ius ad gloriam, & hereditatem filiorum DEI, cum quo jure non stat poena æterna. 2. Ex eodem loco Tridentini habetur, non semper unā cum mortali omnem poenam temporalem remitti iis, qui post baptismum graviter peccarunt. 3. Etiam inter Catholicos convenit, non semper to-

tum reatum venialium remitti, etiam si clavibus subjiciantur, sed sāpe adhuc alicujus pœnae reatum restare, quamvis reatus pœnae prius correspondens minuatur; hinc etiam in confessione venialium pœnitentia injungitur, & pī fideles student lucrandis indulgentiis, etiam post confessionem peractam, ad delendas pœnas, quas contraxerunt ob commissa venialia, quamvis ista clavibus subjecerint. Ex quibus constat, in hac saltem providentia reatum totum culpæ mortalis non separari à reatu pœnae æternæ, quamvis reatus culpæ mortalis separetur à reatu, vel obligatione aliqua pœnae temporalis, scilicet casu, quo reatus culpæ mortalis per pœnitentiam deletus est, nondum verò omnis reatus pœnae temporalis. An autem isti duo reatus, scilicet culpæ, & pœnae, identificati, vel realiter distincti sint, adhuc est dubium.

244. Qui defendant, reatum culpæ realiter distinguere à reatu pœnae, afferunt pro se primò Tridentinum *sess. 5. can. 5.* ubi definitur, in baptismo remitti totum id, quod habet veram, & propriam peccati rationem, & nihil in baptizatis DEUM odiſſe &c. ergo remittitur in baptismo totus reatus culpæ: sed, quamvis remittatur etiam omnis reatus pœnae æternæ, vel etiam temporalis in altera vita, tamen non remittitur omnis reatus pœnae temporalis in hac vita: ergo iam aliquis reatus pœnae est distinctus à reatu culpæ. mi. prob. nam mors corporis est pœna peccati originalis *ex Gen. 2. v. 17. & c. 3. v. 4. & ad Rom. 5. v. 12.* item rebellio concupiscentiæ, & alia miseria corporis, & animæ. Nec dicas, per reatum pœnae intelligi reatum pœnae in altera vita; nam certè pœnae hujus vita sunt verè pœnae, quibus DEUS verissimè punit: ergo & obligatio eas subeundi, est verè reatus pœnae.

Secundò. Tridentinum *sess. 14. c. 8.* damnat afferentes, culpam non remitti, nisi simul universa pœna remittatur: ergo distinguit hæc duo. Dicere autem, nec culpam universam dimitti, dum videtur; nam cur Concilium Tridentinum nil addidit restringens, si tantum voluit, aliquam culpæ rationem, non verò omnem dimitti? Certè ejus ve:ba, obvio in sensu, planè videntur loqui de tota, seu universa culpæ ratione. Tertiò. Stat pro distinctione istorum reatum authoritas plerorumque Theologorum, qui Sacram Scripturam, Patres, & Concilia, ac potestatem remittendi peccata, intelligent de remissione peccatorum quoad omnem reatum culpæ, non verò quoad omnem reatum pœnae: in quo, quoad primam partem, convenient etiam Scotiſta, quamvis non videantur bene negare, quod obligatio ad pœnam post remissam culpam sit reatus pœnae. Imò Scotus ipse apud Maſtrium *disp. 6. q. 9. a. 7. n. 310.* fatetur, Sanctos distinguere inter remissionem cujuscunque culpæ, & remissionem pœnae: útque ex contextu patet, loquitur de distinctione reali.

245. Quartò. Stat pro distinctione ista Angelicus, ut probat communis Thomistarum, atque nostrorum ejus interpretum: & variis locis ex S. Doctore adductis potest ostendi, maximè *1. 2. q. 87. a. 6. in corp.* ubi expreſſe ait: *Et sic reatus pœna remanet peccato remoto.* item *ad 2.* ait: *Virtuoso non debetur pœna simpliciter: potest*

tamen sibi deberi pœna n̄t satisfactoria. Unde, quando ad primum dicit: *Cessante verò macula non remanet reatus pœna secundum eandem rationem:* tantum vult dicere, non manere obligationem ad pœnam infligendam ex odio, tanquam inimico, vel acceptandam ab invito (in quo videtur S. Doctoſtatuere pœnam simpliciter talem) manere tamen obligationem ad pœnam satisfactoriam; sic enim habet in corp. ad finem: *Remotâ macula culpæ, potest quidem remanere reatus non pœnae simpliciter, sed satisfactorie.*

Quinto prob. hæc opinio à paritate, ex humano foro defumpta, cum enim in isto ſaſe ſoleat separari reatus culpæ, à reatu pœnae, eur id non etiam fiat in foro DEI? Sic parens ſaſe punit filium, & magiſter diſcipulum, & iudex reum, quanquam culpa jam ſit dimiſſa, & ius ad indignationem dudum abdicatum. Ratio autem hujus rei ulterior eſt, quod pœna non ſumatur per ſe ex diſplicientia perſona, ſed ex amore iuſtitiæ, cauſæ, & exempli alii dandi, útque dānum per culpm illatum refariatur, diſciplina conſeretur &c. videatur Tridentinum *sess. 14. c. 8.* ubi fines ſatisfactionis, in pœnitentia tribunali impositæ, ad delendam pœnam temporalis reſiduam, pulcherrimè explicat: ergo, licet ius ad diſplicientiam, vel indignationem contra perſonam (in quo ſtat reatus culpæ) ceſſaverit, nondum ceſſavit ius, ad reparandum dānum per culpm illatum, conſeruandam diſciplinam, abſterrendos alios à ſimili lapſu, in quo ſtat reatus pœnae.

246. Qui verò volunt, reatum culpæ, & reatum pœnae, tantum formaliter inter ſe diſtingui, afferunt pro ſe primò argumentum negatiuum, quod nulla ſit neceſſitas diſtinctionis: ſed hanc videntur probare arguments ſuperius poſita. Secundò dicunt, quod ſaſe in Scripturis reatus culpæ vocetur peccatum; hoc autem non probat, illum eſſe ſtrictè peccatum, vel culpm; cum hæc vox ſaſe alii per tropum in Scriptura applicetur, ut patet *ex 2. 2.* Tertiò ajunt, à DEO eatenus hominem odio haberi, quatenus huic ab illo infliguntur pœnae, adeoque reatum culpæ, ſive obligationem ſuſtinenti ordinum, vel indignationem DEI, eſſe realiter identificatam cum obligatione ſuſtinenti pœnam: ſed videtur falſum eſſe aſſumptum; cum patet, DEUM malis affligere etiam amicos, quibus omnem culpm dimiſit, ut patet in baptizatis.

Quarto afferunt pro ſe S. Thomam, *3. p. q. 86. a. 4. in corp.* & *ad 1.* ubi S. Doctoſtatuere mortali duo diſtinguit, averſionem à DEO, cui correponeat pœna æternæ, & conveſionem ad creaturam, cui correponeat pœna temporalis: & addit, remiſſa averſione, remitti peccatum mortale, manere autem adhuc conveſionem, pro qua debeatur reatus pœna temporalis: ergo, inferunt, nunquam remittitur tota culpa, quin remittatur etiam tota pœna, adeoque poſſunt iſti duo reatus eſſe identificati. Respondent tamen oppoſitæ ſententiae patroni, S. Thomam tantum velle, quod remaneat conveſio quoad aliquem effectum, ſcilicet reatum pœnae; ſive quatenus remanet adhuc aliquid pro ea ſolvendum: non verò, quod maneat for-

maliter in se. Adde, quod eodem articulo per totum ubique S. Doctor distinguit hos reatus ab invicem: & præsertim in corp. adducto exemplo Davidis, cui, post remissum peccatum, dictum est, moriturum in peccatum delicti filium parvulum, & sic concludit: *Ergo remissæ culpæ remanet reatus alicuius pœnae*: unde planè videtur intelligere, non tantum remissa parte culpæ, sed remissa totâ simpliciter culpâ, remanere adhuc aliquem reatum pœnae. Utraque sententia probabilis est: at quia posterior, seu, quæ aferit, hos duos reatus realiter distingui, communior est, & rationibus etiam verisimilioribus niti videatur, in eam præ altera valde propendo.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones contra conclusionem articulo I. statutam.

247. **O**b. 1. Peccatum habituale est effectus peccati actualis: atqui effectus debet esse distinctus à causa: ergo etiam peccatum habituale debet esse distinctum ab actuali: sed hoc non esset verum juxta nos: ergo. Confirm. Privatio gratiæ est quasi effectus peccati actualis mortalis: ergo potest dici, quod in ista stet habituale peccatum, præsertim, cum etiam hæc privatio sit macula mortalis, & quidem distincta à peccato actuali. Resp. dist. ma. Peccatum habituale adæquate sumptum est effectus peccati actualis, neg. ma. peccatum habituale inadæquate sumptum, om. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ut diximus, peccatum habituale dicit duo, actuale præteritum, & moralem ejus perseverantiam: prius non causatur ab actuali; aliàs causaretur à se ipso: alterum potest dici aliquo modo causari ab actuali, quatenus scilicet istud pro priori præsupponitur ad moralem perseverantiam suam: quavis non minus causetur hæc perseverantia ab aliis, e. g. ab ipso peccante, dum non præstat satisfactionem &c. Sed, quidquid de hoc sit, non est absurdum, quod una pars concreti causet alteram. Sic in hoc concreto, *intellexus cognoscens*, unicus intellectus causat alteram partem, scilicet cognitionem. Ad confirm. neg. conseq. ob rationes adductas n. 238. sed de hoc plura inferius.

248. Ob. 2. Negatio satisfactionis, vel condonationis, præsupponit peccatum habituale: ergo non constituit illud. Resp. dist. antec. præsupponit peccatum habituale adæquate sumptum, seu ut dicens moralem perseverantiam, neg. antec. inadæquate sumptum, seu ut dicens peccatum actualis præteritum. conc. antec. & neg. conseq. In primo instanti A, quo Petrus peccat, nondum datur peccatum habituale, sed actualis adhuc præsens, neicum præteritum. Hoc peccatum, cum physicè transeat, non amplius manet physicè in sequenti instanti B. ut autem maneat moraliter, debet pro instanti B. nec pro ipso condigne satisfieri, nec ipsum benignè condonari; si enim unum ex his duobus fiat, peccatum pro hoc instanti non amplius manet; quia satisfactionis, vel condonatio, sunt formæ destruentes peccatum habituale: hæc autem dari

non possunt cum re destructa: ergo peccatum, ut moraliter perseverans pro instanti B, non potest præsupponi adæquate constitutum ad negationem remissionis ponendam in instanti B; sed per hanc completer, & constituitur in ratione moraliter perseverantis. Sic proportionaliter discurrendum est de sequentibus instantibus.

249. Dices. Ideo DEUS pro hoc instanti negat remissionem peccati Petro; quia dignus est, seu, quia peccator habitualis est: ergo pro priori ad negationem remissionis est habitualis peccator. Resp. dist. antec. quia dignus est suo modo radicaliter pro hoc instanti. conc. antec. quia jam formaliter dignus est, neg. ant. & conf. Radicaliter dico dignum Petrum; quia, cum formaliter fuerit dignus negatione remissionis, seu peccator, in præcedenti instanti A, etiam exigitur, ut sequenti instanti B. eodem modo dignus, seu peccator, maneat, nisi pro priori signo naturæ, aut condigna satisfactio, aut benigna remissio fiat: & hanc exigentiam voco radicalis dignitatem: formaliter autem dignus fit per ipsam negationem satisfactionis, aut remissionis. Paritas habetur in homine, qui prorsus sanus, & vegetus in instanti A, exigit, ut etiam duret pro instanti B, nisi pro priori signo naturæ interveniat cædes subitanea: in quo casu homo non durat pro instanti B. per durationem A. formaliter, sed tantum radicaliter. Responsio firmiter daretur peccatum habituale, non posset pro eo instanti à DEO remitti; quia non posset simul dari peccatum, & ejus destructio.

250. Ob. 3. Creatura non potest de condigno satisfacere pro peccato mortali: ergo satisfactio condigna à creatura præstata est Chimæra: ergo negatio illius est negatio Chimærae: ergo juxta nos peccatum habituale constituetur ex negatione Chimærae, quod est absurdum: Resp. neg. suppositum, & ultimam consequentiam. Etsi non possit satisfactio condigna haberi à creatura, potuit creatura applicari satisfactio condigna Christi Domini; unde non dicimus, peccatum habituale consistere in negatione condignæ satisfactionis præstatae ab homine, sed præscindendo, à quoque demum præstetur. Accedit, quod saltem pro peccato veniali juxta multos probabiliter possit pura creatura satisfacere, adeoque saltem peccatum veniale habituale possit stare in negatione talis satisfactionis, præstatae à pura creatura. Sed etiam si hoc verum non esset, sufficeret responsio prior.

251. Ob. 4. Si negatio remissionis constituit peccatum habituale, DEUS est auctor peccati habitualis: hoc est blasphemum: ergo. prob. ma. qui liberè complet totum, est auctor, & causa per se totius: sed DEUS, negando remissionem, complet, & quidem liberè, totum peccatum habituale: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. dist. ma. qui liberè complet totum, est auctor totius in physicis. om. ma. in moralibus. subdistinx. si teneatur abstinere à complendo eo toto. om. ma. si non teneatur abstinere. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. Quis dicat, quod is, qui accepit iniuste ingens damnum, & non vult (sicut non tenetur) remittere compensationem sibi faciendam, sit auctor iniustitiae perseverantis? certè nemo hoc cogitat. Illi scilicet imputatur perseverant.

verantia injuria, vel injustitia, qui dedit liberè justam causam negandi remissionem. Ut autem res se habet in humanis, ita etiam se habet in Divinis: certè etiam DEUS non tenetur injuriam gratis homini remittere. Ratio ulterior est; quia, qui uitur jure suo, non est causa peccati; sed peccatum respectu ipsius est tantum effectus per accidens.

252. Ob. 5. Si DEUS destrueret peccatum, non maneret peccatum habituale, & tamen juxta nos manerent omnes illius partes: ergo etiam ipsum maneret: adeoque simul maneret, & non maneret, quæ sunt contradictiones. prob. 2. p. ant. maneret enim verum, peccatum actuale præterisse, & pro eo non fuisse satisfactum, nec ipsum benignè remissum: ergo. Resp. neg. 1. p. antec. quæ non est probata; nam, licet eo casu non maneret peccator, maneret tamen peccatum. Sic in humanis, mortuo debitore, nihil relinquentे, potest tamen manere debitum; quia semper manet ius ad exigendum debitum, quamvis per accidens solutio haberi nequeat. Imò, cùm DEUS posset semper peccatorem reproducere, posset denuo ab eo poenas reposcere. Si autem reproducere nollet, foris dici posset, implicitè peccatum remisisse, quamvis id necessariò dici non deberet, ut patet ex modo dictis. Tandem hoc argumentum probaret ad summum, quod peccatum habituale etiam constitutur ex duratione, vel existentia peccatoris: quod, quamvis necessariò admitti non debeat, posset tamen salva conclusione omitti.

253. Ob. 6. Peccatum habituale est macula intrinseca animæ: sed juxta nos nihil esset intrinsecum: ergo. ma. prob. Scripturæ dicunt, animam à peccato mundari, lavari &c. sed ista in sensu proprio, in quo debent accipi Scripturæ, significant, maculam esse animæ physicè intrinsecam: ergo. Confirm. 1. Ex eo, quod charitas dicatur diffusa in cordibus nostris, colligitur, eam intrinsecam esse: ergo etiam ex eo, quod peccatum habituale dicatur macula, per charitatem eluenda, colligi debet, ipsum esse intrinsecum. Confirm. 2. Gratia, quæ expellit peccatum, est forma intrinseca: ergo etiam peccatum, quod expellitur, debet esse intrinsecum.

Resp. dist. ma. Peccatum habituale est macula intrinseca physicè. neg. ma. est intrinseca moraliter. conc. ma. & dist. mi. juxta nos nihil esset intrinsecum physicè. conc. mi. intrinsecum moraliter, neg. mi. & conf. Scilicet hæc macula habet se, sicut macula ex administratione vilis officii, de qua num. 234, vel sicut privatio gratiæ, quæ, cùm etiam nihil sit, tantum moraliter intrinseca est. ad prob. neg. mi. Scripturæ sat propriè accipiuntur, saltem quantum possunt in hoc casu, attentis rationibus pro nostra concusione, si sumantur in sensu moralis. Adde, quod lavatio peccati, etiam per gratiam facta, non sit physica, sed tantum moralis. Ad 1. confirm. dist. ant. colligitur, charitatem esse intrinsecam, ex hoc solo, quod dicatur diffusa in cordibus nostris. neg. ant. colligitur, esse intrinsecam, ex hoc, & simul etiam aliunde, scilicet ex autoritate Conciliorum, & Patrum, atque Doctorum, qui eum textum ita explicant. conc. antec. & neg. conf. Ad 2. confirm. neg. conf. & retorq. argumentum. Gratia est positivè intrinseca:

ergo etiam peccatum debet esse positivè intrinsecum. Si velis vim facere in termino expellere, Resp. gratiam non expellere physicè peccatum, sed tantum moraliter. Tandem hæc oratione adversariis possunt objici; quia etiam privatio, cùm nihil sit, strictè loquendo, physicè intrinsecata non est.

254. Ob. 7. DEUS odit peccatum habituale totum, non autem odit negationem remissionis gratuitæ: imò hanc se vult: ergo hæc non constituit peccatum. Confirm. Hæc negatio est decretum DEI, quod realiter est DEUS, seu summum bonum: atqui summum bonum non constituit peccatum, quod est summum malum: ergo. Resp. dist. 1. p. antec. DEUS odit totum peccatum habituale denominativè sumptum. conc. quidditativè sumptum. neg. 1. p. antec. & conc. 2. neg. conf. Non omnia, quæ constituant malum, aut odio habitum, quidditativè sumptum, etiam sunt mala, vel odio habita, de qua re vide num. 27. Ad confirm. om. ma. dist. mi. summum bonum non constituit malum denominativè sumptum. conc. mi. & conf.

Dices. DEUS non odit tantum peccatum præteritum, sed etiam moralè ejus perseverantiam: ergo nulla responso. prob. ant. si DEUS solum peccatum odisset, deberet adhuc odisse Davidem, & S. Petrum; quia semper verum est, eorum peccata fuisse, & præterisse: atqui eos non odit: ergo. Resp. dist. ant. DEUS etiam odit moralè perseverantiam peccati formalem. neg. ant. radicalem in hac providentia, conc. ant. & neg. conf. In hac providentia, licet peccati habitualis perseverantia non sit formaliter in privatione gratiæ, ut dictum n. 238, tamen istam trahit post se, tanquam effectum, qui in radice homini est liber, & imputabilis; si enim homo ageret penitentiam, vel adhiberet media ad delendum peccatum, posset ex meritis Christi peccati perseverantiam auferre: adeoque DEUS hunc neglectum mediorum, tanquam radicalem perseverantiam peccati, merito odit: quamvis non oderit ipsum decretum suum non remittendi, nec condonandi gratis peccatum. Si autem ponatur alia providentia, in qua moralis perseverantia staret in sola negatione remissionis; quia DEUS homines non elevasset, nec Christus venisset ad condigne satisfaciendum, tunc neg. antec. ad prob. neg. maj. Peccatum illorum Sanctorum DEUS semper odio habebit; at non semper odio habebit Sanctorum propter peccatum; quia, ut DEUS aliquem propter peccatum odio habeat, requiritur tanquam conditio, ut adhuc negatio remissionis peccati, quam tamen DEUS odio non habet. Sic, ut ignis urat, debet adesse applicatio, quæ tamen ipsa non urit. Potest fors etiam responderi, ipsum quoque peccatum præteritum esse constitutivum moralis perseverantiae, ut videtur innui sequenti objectione: & tunc DEUS etiam ipsam moralis perseverantiam, saltem inadæquatè sumptam, poterit odisse.

Ob. 8. Duratio physica est adæquatè distincta à re durante; ergo etiam duratio, seu perseverantia moralis peccati. Confirm. Nigatio destructionis est tantum conditio ad durationem, vel perseverantiam: ergo non est ipsa per-

perseverantia. Resp. 1. om. totum; nil enim inde contra nos infertur; nam, si etiam duratio moralis peccati esset adæquatè distincta à peccato actuali (hoc enim dicitur durare, seu moraliter perseverare) non obesset nostra conclusioni; neque enim inde inferretur, quod etiam negatio peccati, actualiter existentis, item negatio satisfactionis &c. deberent esse distinctæ à morali ejus perseverantia. Dixi om. ant. quia, licet consequentia non obesset nostra conclusioni, tamen absolutè non videtur vera; nam, etiam si daretur negatio satisfactionis, & condonationis, si peccatum non præcessisset, non daretur moralis peccati perseverantia, adeoque hujus quidditatè sumptæ pars est quoque ipsum peccatum.

Unde resp. 2. retorq. in primis arg. Existencia physica est adæquatè identificata cum re existente: ergo etiam existencia moralis. dein neg. conseq. Disparitas petenda est ex eo, quod distinctio durationis physica à re durante probetur rationibus, quæ non probant distinctiōnem, sicut adæquatam, rei moraliter durantis ab ipsa duratione, seu existentia, aut perseverantia moralis; cùm præsertim ista denominatio moraliter durantis non sit tota positiva. Ad confir. dist. ant. negatio destructionis est tantum conditio ad durationem physicam. om. antec. ad moralem neg. antec. & conseq. Duratio physica præsupponit, vel pro priori temporis, vel pro priori naturæ, negationem destructionis: cùmque ipsa sit modus, qui se solo adæquatè physicè denominat subiectum durans, illa negatio est tantum conditio: at perseverantia moralis peccati, cùm non sit physica duratio, non præsupponit negationem remissio- nis, sed ex ea constituitur, ut dictum n. 249.

255. Ob. 9. Non potest explicari, quale objectum habeat juxta nos decretum DEI, volentis condonare, vel remittere peccatum: hoc est absurdum: ergo. prob. ma. DEUS non vult peccatum non præterisse; hoc enim est impossibile: non vult satisfactionem condignam; sic enim non remitteret, vel condonaret: non vult gratiam; quia in alia providentia, si homo non esset elevatus ad statum supernaturalem, gratia ei non infunderetur: imò etiam in aliquo statu elevationis possibili, diverso ab eo, in quo nunc conditi sumus, posset peccatum condonari sine infusione gratiæ: non vult condonationem; sic enim velle decretum DEI seipsum: ergo.

Resp. neg. ma. & dico, hoc decretum habere variis objectis 1. Habet pro objecto peccatum præteritum, non volendo, illud non præterisse, sed volendo, illud non ulterius moraliter perseverare: 2. Habet pro objecto ipsum peccantem, cui bene vult, dum vult ei remissum peccatum. 3. In hac providentia habet etiam pro objecto gratiam, quam vult homini infundere. 4. Habet pro objecto inadæquato seipsum, quatenus hoc decretum vult, per seipsum peccatum condonare: nec est ullum, vel minimum absurdum, admittere, quod aliquis actus habeat seipsum pro objecto partiali. Sic omnis lex, dum vult per se ipsam obligare, habet seipsum pro objecto inadæquato. Sic Logicus est notum, hanc cognitionem: *Omnis cognitio est actus vitalis: habere seipsum pro objecto inadæquato.*

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

256. Ob. 10. contra dicta n. 237. Justitia habitualis est qualitas pulchra, & sana: ergo injustitia habitualis est qualitas foeda, & morbida. Confir. 1. Peccatum originale, quod est habitualis, transfunditur ex Tridentino sess. 5. can. 2. in posteros, mundatur, seu eluitur per baptismum: item cuique proprium inest: sed hæc nec conveniunt privationi gratiæ, nec peccato Adami præterito moraliter perseveranti: ergo debet admitti qualitas maculans, in qua stet hoc peccatum: ergo etiam alia peccata habitualia stant in tali qualitate; quia est par ratio. Confir. 2. Scriptura vocat peccatum simpliciter maculam: ergo intelligenda est de macula physicæ tali.

Resp. loquendo de justitia naturali, antecedens posset negari; quia illa posset stare in actu charitatis moraliter perseverante: at verò justitia habitualis supernaturalis est qualitas, quod vel maximè colligitur ex Conciliis, & Scripturis, & communis sensu Doctorum, qui Scripturas, & Concilia ita interpretantur. Ratio etiam est; quia justitia habitualis supernaturalis est participatio Divinæ naturæ, pignus hæreditatis æternæ, radix operationum, & habituum infusorum supernaturalium, quæ non possunt convenire actui charitatis, moraliter tantum perseveranti. At injustitia habitualis non est juxta communem Doctorum, Scripturæ, & Concilia interpretantium, qualitas positiva; nam opinio adstruens hanc qualitatem est vix unius, aut alterius. Dein injustitia est quidem in genere moris valde foeda, non tamen est radix malorum habituum infusorum: nec est propriè participatio naturæ diabolica, nec pignus exclusionis ab hæreditate æterna &c.

257. Ad 1. confirm. Trident. non loquitur de transfusione physica, & propriè dicta; alias peccatum originale deberet esse liquor: nec loquitur de strictè dicta lotione; quia non est corpus: sed Concilium tantum vult, quod peccatum originale moraliter transfundatur, (id est, propagetur) atque etiam moraliter lavetur. Quomodo autem cuique peccatum originale proprium sit, dicemus inferius, agendo ex proposito de peccato originali. In forma conc. ma. neg. mi. & conseq. Ad 2. confirm. neg. conseq. Scriptura intelligenda est juxta communem interpretationem Patrum, atque Doctorum, qui eam non interpretantur de macula physicæ tali: sufficit ergo, si dicatur esse turpitudine moraliter talis. Nec opponas sensum fidelium, censentium, animam foedari intrinsecè; nam hoc totum admittimus in sensu morali; non verò in physico, pro quo sensus communis fidelium non stat.

258. Ob. 11. Actus charitatis tantum radicaliter, gratia autem formaliter justificat: ergo etiam peccatum præteritum tantum radicaliter, & qualitas deformat formaliter maculat. Confir. Sicut dantur qualitates, reddentes corpus pulchrum, & alias reddentes illud deforme, ita etiam

debent dari qualitates quædam, reddentes animam pulchram, quædam reddentes eam deformem: ergo. Resp. conc. vel om. antec. neg. conseq. suppono enim, actum charitatis non esse formam sanctificantem talem, qualis sanctificatio datur in hac providentia; si enim talis esset, antecedens negandum esset. At verò peccatum est sufficiens forma, moraliter inquinans hominem. Ad confirm. Dantur etiam tales qualitates in anima, ut sunt habitus virtutum, & vitiorum, & species veræ, & erroneæ, vel etiam qualitas deformans dæmones, & animas damnatorum; sed ex hoc non sequitur, debere hoc semper fieri. Dein corpus aliquando maculatur physicè positivè, aliquando negativè, seu privative: cur non etiam negativè, vel tantum moraliter, possit maculari anima? In forma. om. antec. neg. cons. nam non sequitur: ergo peccatum debet esse qualitas deformis: sufficit, si talis qualitas sit habitus vitiosus; quamvis nec hoc absolutè necessarium esse ex hac paritate probetur; non enim debet admitti in omnibus partibus inter corpus & animam, nisi aliunde probetur.

259. Ob. 12. Contra dicta n. 238. Posset dici, peccatum habituale stare in privatione gratiæ, non nudè sumpta, sed ut orta ex diversis titulis: ergo ratio nostra tertia est nulla. Resp. Etsi tertia ratio non esset efficax, tamen essent adhuc aliæ validæ. Dein neg. conseq. Illi tituli deberent esse pars peccatorum novorum, non tantum connotata, ut probatum *eodem numero* 238. ergo jam non in sola privatione staret peccatum, sed etiam in illis titulis, qui reverè aliud non essent, quam peccata præcedentia, & præterita: quod solum ea ratione tertia probare intendimus.

Dices. Saltem peccatum habituale non stabit in negatione condonationis. Resp. neg. illatum; quia, vel DEUS absolutè potest infundere gratiam, quin remittat peccatum, vel id non potest. Si primum, requiretur ad remissionem peccati præter gratiam adhuc decreatum condonans, & in hujus negatione perseverabit peccatum: si secundum, ipsa infusio gratiæ juxta quosdam est positiva aliqua formalis remissio peccati (de qua re tamen vide infra n. 264.) & consequenter in negatione hujus, & cuiuscunq; alterius remissionis, stabit moralis perseverantia peccati. In negatione autem condignæ satisfactionis etiam eadem perseverantia peccati disjunctivè debet stare; nam si satisfactio, sive per possibile, sive per impossibile poneretur, sive à pura creatura, sive à DEO-homine, & quidem talis, quæ non aliunde debita esset DEO (qua de re agi solet in tract. de incarnatione) DEUS, utpote justissimus, deberet cedere suo iure.

260. Ob. 13. Justitia habitualis adæquata est gratia: ergo in justitia habitualis adæquata est privatio gratiæ. prob. conseq. per id constituitur homo injustus, per cuius oppositum constituitur justus; nam denominations oppositæ etiam ab oppositis formis defumendæ sunt: sed per gratiam homo constituitur justus: ergo per ejus oppositum, nempe per privationem gratiæ, constituitur injustus: ergo. Resp. conc. antec. loquendo de Justitia supernaturali, neg. conseq. nam justus, & injustus, prout hic sumuntur, non sunt denominations contradictoræ (aliæ

cum ex contradictoriis unum semper debet dari, in statu puræ naturæ omnes essent injusti) sed sunt denominations contrarie, sicut e.g. verum, & falsum.

Sicut ergo falsitas non est negatio veritatis, seu negatio actus veri: sed est positiva disformitas actus cum objecto: ita in justitia, prout hic sumitur, non est negatio, vel privatio gratiæ, sed est actus peccati præteritus moraliter perseverans. ad prob. dist. ma. per id constituitur homo injustus, per cuius oppositum constituitur contradictoriæ justus. om. ma. per cuius oppositum constituitur contrarie justus. neg. ma. & conc. min. (si sermo sit de hac providentia) neg. conf. Gratia non tribuit homini prædicatum *justus*, quod sit contradictoriæ prædicato *injustus*, prout istud hæc accepit, & significat hominem non tantum carentem gratiæ (qualis fuisse in statu puræ naturæ, etiæ non peccasset) sed insuper reum culpæ: adeoque hæc prædicata sunt contraria, non contradictoria.

261. Ob. 14. Gratia est habitualis conversio ad DEUM: ergo peccatum est habitualis aversio à DEO: sed habitualis aversio à DEO est privatio gratiæ: ergo. Resp. dist. min. subsumptam. Omnis habitualis aversio à DEO est privatio gratiæ. neg. min. aliqua. conc. min. & neg. conf. Habitualis aversio potest variè sumi, & primò quidem pro aversione virtualiter, & interpretativè tali, sive pro conditione, qua posita manet homo aversus, & ex qua, tanquam signo, colligitur, hominem esse aversum: & sic in hac providentia se habet privatio gratiæ. Secundò potest sumi pro actuali aversione præterita, & moraliter adhuc perseverante: & sic non est privatio gratiæ, sed aliquid aliud, scilicet id, in quo diximus stare peccatum habituale. Sic etiam gratia non est habitualis conversio in hoc sensu, quod sit moralis perseverantia conversionis actualis præteritæ, sed tantum; quia el habitus, quo posito, homo est conversus ad DEUM, seu ejus amicus: consequenter est virtualiter tantum, & interpretativè conversio; nam hæc sit. Et loquendo significat actum hominis ad DEUM se convertentis.

262. Ob. 15. Gratia est forma expellens peccatum: sed id, quod gratia expellit, est privatio gratiæ: ergo hæc est peccatum. Resp. dist. min. id quod gratia expellit, est tantum privatio gratiæ. neg. min. est etiam aliquid aliud, conc. min. & neg. conseq. Rectè advertit Gormaz de gratia sanctificante. n. 48. *Et seq.* formas se expellentes non debere esse contradictorias, sed tantum contrarias. Sic calor, tanquam forma expellens frigus, non est contradictoriæ frigoris; alias nec per absolutam potentiam DEI possent simul esse calor, & frigus; & quando non daretur calor, deberet dari frigus, quod est falsum; cum ante mundum creatum nec fuerit calor, nec frigus. Calor ergo, dum ponitur in subjecto, formaliter expellit tum negationem caloris, & hoc metaphysicè necessariò, tum ipsum frigus, & hoc physicè necessariò, non quatenus producit aliquid a se distinctum, cum frigore incompositibile; sed quatenus ponitur ipse incompositibilis naturaliter cum frigore: quod juxta hunc auctorē significat, formaliter, seu tanquam formam contrariam, expellere. Idem tradit Oviedo

in 1. 2. tract. 8. de justificatione controv. 4. punt. 2. n. 30.

Quia tamen haec incompossibilitas est tantum physica, potest DEUS dispensare in ea, & utramque hanc qualitatem simul in eodem subiecto conservare: adeoque, ut expellatur frigus, requiritur adhuc decretum DEI, volentis le accommodare exigentia caloris, vel certe negatio decreti, volentis dispensare in ea incompossibilitate, aut utramque qualitatem simul conservare. Illud tamen decretum, vel haec negatio, non impedit, quo minus calor formaliter expellat frigus; quia calor semper est forma frigori contraria, & naturaliter exigit dictum DEI decretum, vel dictam negationem.

263. Jam ad rem nostram. Gratia est forma, non contradictoriæ, sed contrariæ opposita peccato, adeoque expellit non tantum negationem gratiæ, cui contradictoriæ opposita est, sed etiam ipsum peccatum, cui contrariæ opposita est. Autem haec oppositio gratiæ cum peccato sit tantum physica, an metaphysica, alibi est decidendum. Porro, si ulterius obijiciatur, gratiam esse unicam formalem causam nostræ justificationis. Resp. hoc aliud non significare, quæam eam esse formam justificantem, seu expellentem peccatum, intelligendo per contrarietatem, non per contradictionem: quanquam Gormaz distinguit inter remissionem peccati, & justificationem, de quo alibi.

264. Ob. 16. Juxta nos requiritur ad peccatum habituale constituendum negatio omnis condonationis peccati: sed infusio gratiæ est aliqua condonatio peccati: ergo etiam requiritur constitutivæ negatio infusionis gratiæ, seu privatio gratiæ: Resp. 1. om. totum. quia, si gratiæ infusio est formalis remissio peccati, tunc, ut diximus jam n. 259. stabit perseverantia moralis peccati præteriti, tam in negatione, seu privatione gratiæ, quæam in negatione omnis alterius remissionis, aut condonationis peccati. Resp. 2. & fortè melius. dist. min. infusio gratiæ est condonatio formaliter talis, neg. min. est condonatio argutivæ talis. om. min. & neg. conseq.

Condonatio formalis est actus voluntatis Divinæ, vel decretum DEI, cedentis jure suo: & hic actus non est gratia habitualis, de qua agimus. Condonatio argutivæ talis est aliquid, quod exigit, illud decretum ponit: & tale quid est etiam gratia. Unde gratia est quidem forma condonans, seu potius destruens peccatum: non tamen est formalis condonatio, seu destruictio: sicut calor est forma destruens frigus, non tamen est formalis ejus destruictio. Si gratia consertur, cum ea exigit, saltem connaturaliter, illud decretum, arguimus, etiam dari condonationem formalem: & hinc gratia est condonatio peccati argutivæ talis. Nos autem dicimus, peccatum habituale constitui, non per negationem condonationis argutivæ talis, sed formaliter talis. Sic rem illuminatam non constituit sol, sed lux, quamvis ex praefentia solis arguamus lucem. Accedit, quod juxta valde probabilem sententiam, gratia sanctificans, saltem de potentia absoluta, possit stare cum peccato; adeoque negatio gratiæ non sit meta-

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

physicè necessaria ad permanentiam peccati habitualis, consequenter nec eam constitutat.

QUÆSTIO II.

De Peccato Originali.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Originale, & an ab hominibus contrahatur.

265. **D**ico 1. Peccatum originale est præterita transgressio mandati Divini, prohibentis cometitionem fructus ex arbore scientiæ boni, & mali, quæ transgressio ab Adamo quidem physicè, à posteris autem, naturali modo ex ejus semine natis, (quorum voluntas voluntati Adami erat divinus alligata) moraliter facta est, & in negatione condignæ satisfactionis, vel gratuita remissio, moraliter perseverat. ita Oviedo in 1. 2. tract. 6. controv. 9. punt. 9. n. 67. Rhodes disp. 4. de peccat q. 1. sec. 2. §. 3. (cum prius §. 2. dixisset, peccatum originale non esse formaliter privationem gratiæ: quod idem dicit Oviedo cit. controv. punt. 8. n. 62. Lugo de incarnat. disp. 7. sec. 3. n. 26. & alii plures, maximè ab Oviedo citati. Probatur haec definitio, seu saltem descriptio, per partes. Gen. 2. v. 17. habetur præceptum non comedendi de illo fructu: & Gen. 3. v. 6. habetur ejus transgressio, physicè facta, & consequenter ante plura annorum millia jam præterita.

266. Quod autem ea transgressio etiam moraliter facta sit à posteris Adami, habetur ad Rom. 5. v. 12. Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransit, in quo omnes peccaverunt: ergo omnes peccatum commiserunt in Adamo: non physicè: ergo moraliter.

267. Accedunt Concilia plura, maximè contra Pelagium celebrata: & novissimè Tridentinum self. 5. decreto de peccato originali, canone 3. ubi definitur, peccatum hoc esse origine unum, propagatione, & non imitatione, transfusum in omnes, & inesse cuique proprium (ubi tamen excipiens est Christus, & immaculatissima ejus mater, de qua ibidem Tridentinum sub finem decreti ait, se nolle eam hoc decreto includere: & nos paulò post eam immunem fuisse ostendemus) Taceo SS. PP. atque Doctores, qui cum universali Ecclesia idem sentiunt.

268. Ex quibus habetur, non tantum peccatum redundare in posteros, sed hos etiam peccasse, & hoc peccatum cuique proprium inesse. Non autem inest physicè; tum, quia, ut pote peccatum habituale, suo subiecto moraliter tantum inest; tum, quia à posteris physicè commissum non est; quia nemo ex posteris Adami de arbore illa physicè comedit. Quod autem hoc peccatum perseveret in negatione condignæ satisfactionis, vel condonationis, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus quæstione antecedenti probatum est à n. 234. peccatum habituale in iis moraliter perseverare; quia quoad hoc convenient peccatum habituale, & originales, quamvis, ut ait Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 9. punt.

punct. 9. n. 70. differant habituale communiter dictum, & originale, quod illud dicatur inesse subiecto statim, ac actio commissa est, seu mox in instanti actionem peccaminosam sequenti: originale autem tunc primum dicatur inesse, quando parvulus produxit.

269. Itaque essentia peccati originalis consistit in complexo, ex praeterito Adami peccato, ex alligatione voluntatum posteriorum, per quam fit moraliter peccarum posteriorum, & ex negatione condignae satisfactionis, aut gratuita remissionis: in qua perseverat. Naturalis autem ab Adamo descensus non videtur constituere hoc peccatum, sed ad illud presupponi: nam presupponitur ad alligationem voluntatis; propter hunc enim descensum alligati sunt posteri voluntati Adami: & sane, si aliqui non sussent descendentes ab Adamo, & tamen alligati ejus voluntati, videntur contracturi fuisse peccatum originale. In hoc tamen descensu stat, seu fundatur debitum remissum peccandi, ut plurius explicabimus inferius, agendo de immaculata Conceptione B. Virginis.

270. Insuper, ut hoc peccatum dicatur actualiter contractum, seu anima per illud maculata, requiritur etiam existentia descendantis ab Adamo; nam parvuli post annum nascituri, etsi jam in Adamo peccasse dici possint (quia per hoc tantum intelligent Doctores, quod eorum voluntates voluntati Adami alligatae fuerint, adeoque moraliter cum Adamo praeceptum transgressi sunt, seu, quod actio Adami fuerit moraliter actio eorum, & ipsi debitum proximum maculae contrahendae habeant) nondum tamen possunt dici, actualiter peccatum contraxisse, vel jam maculati esse.

271. Restat explicandum, quomodo hoc peccatum Adami sit factum moraliter nostrum, seu posteriorum; hoc autem factum est hac ratione. Voluntates posteriorum divinitus alligatae sunt voluntati Adami, in ordine ad observationem predicti mandati, quae alligatio fuit quodam decretum DEI, constituentis Adamum caput morale posteriorum, ita, ut, quod ipse faceret, censerentur etiam moraliter, & imputabiliiter ad culpam, vel meritum, fecisse posteri. Hoc decretum fuit formale, aut virtuale pactum cum Adamo, de transfundenda justitia originale in posteriori, si ipse praeceptum servaret: vel econtra de contrahenda a posteriori culpa, si Adamus inobediens foret.

272. Dixi, pactum virtuale; ut enim recte Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 7. dub. 1. n. 17. ex Scoto ait, non fuit necesse, ut DEUS expectaret acceptationem Adami; sed sufficit, quod DEUS id vellet: nec dubitatur, id Adamo fatis innotuisse. Nec aliud videtur sentire Ulloa de incarnat. disput. 1. c. 9. n. 166. quando ait, pactum hoc non fuisse contractum, seu colloquium inter DEUM, & Adamum; non enim videtur hic auctor velle contradicere communi Doctorum, imo & SS. Patrum, qui hoc pactum inter DEUM, & Adamum adstruunt.

273. Sic S. Aug. l. 16. de civit. DEI c. 27. ponderans illa verba Genes. 17. v. 14. Masculus, eius preputii caro circumcisca non fuerit, debilitur anima illa de populo suo; quia pactum meum irritum fecit. S. Doctor legit: quia testamentum meum dissipavit (testamentum autem est idem,

ac pactum) & ait, parvulum ipsum non posse illud pactum, seu testamentum dissipare, & hinc insert, id intelligendum de pravaricatione communis generis humani, in sua origine: ac addit: *Testamentum autem primum, quod factum est ad hominem primum, profecto illud est: qua die ederitis, morte mori emini: ergo juxta S. Doctorem, testamentum, seu pactum initium est a DEO cum Adamo.*

274. Similiter S. Hieron. in illud Offe 6. v. 7. Ipsi autem, sicut Adam, transgressi sunt pactum: ibi pravaricati sunt in me: ait: Ipsi autem imitati sunt Adam, ut, quod ille in paradyso fecerat, pactum meum, legemque preteriens, isti in terra facerent: & ibi, hoc est, in paradyso, omnes pravaricati sunt in me, in similitudinem pravaricationis Adam. Ecce, etiam juxta S. Hieronymum, pactum cum Adamo initium est, quod ipse, & posteri quoque in paradyso (quatenus scilicet iam tunc voluntates eorum Adamo alligatae erant) pravaricati sunt.

275. Hoc pactum, & alligationem nostrorum voluntatum, fundatur in Genes. 2. v. 17. ubi Adamo dicitur: *In quounque enim die comedeler ex eo, morte morieris: quae verba Ecclesia semper intellexit de morte corporis, & animae, Adami, & posteriorum: ergo voluntas posteriorum fuit alligata voluntati protoparentis; alias, quare morerentur secundum animam posteri?* Hinc etiam ait Apostolus cit. c. 5. ad Rom. v. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores consuisti sunt multi.* & Offe 6. v. 7. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum: quae verba de pacto cum Adamo exponunt, ut modò dictum, S. Hieron. & alii Patres. Adde, quod in Scripturis lapidissime mentio fiat de pactis a DEO cum homina initis, ut Genes. 9. v. 9. cum Noe, & posteri ejus: Genes. 17. v. 4. cum Abraham, & sepissime cum populo Israëlitico: adeoque nullo modo sit inconveniens, dicere, tale pactum, etiam formale, initium cum Adamo.

276. Probatur hoc pactum, & alligationem voluntatum nostrorum etiam ratione. Ut Ad peccatum transire in posteros, non erat factum, eum esse caput physicum, seu physicum primum parentem; alias etiam ejus opera bona, & penitentia, debuissent in filios transire: imo etiam opera proximorum parentum deberent transire in filios: ergo debuit Adam esse caput morale, & tale constitui a DEO (qui solus habet potestam absolutam in omnium voluntates) & quidem debuit ita constitui, ut, quidquid ageret ipse, posteris justè imputaretur, quae factum ab ipsis; alias non videtur posse explicari, quomodo posteri possint dici in Adamo peccasse, & eis justè imputari ad culpam, & peccatum, factum Adami: hac autem constitutio capitis moralis aliter fieri non potuit, nisi per prædictam alligationem voluntatum nostrorum, ut expediti patebit.

277. Evidenter Ulloa de incarnat. disp. 1. c. 9. n. 164. tres afferunt disparitates, inter peccatum Adami, & aliorum parentum; ex quibus vult monstrare, quod quidem peccatum Adami transiret in ejus posteros, non vero peccatum aliorum parentum transiret in eorum filios. Sed nulla videtur sufficiens, imo nec omnes simili, nisi insuper dicatur, quod voluntates posteriorum

suerint alligatae Adamo, non vero voluntates filiorum alii parentibus.

278. Ait Ulloa. *loco modò citato* 1. peccatum Adami fuisse omnium primum, 2. fuisse patratum a parente totius generis, & 3. fuisse ex maiore malitia; quia absque passione, & mentis cunctate, patratum. Sed secundum, & tertium tantum probat, quod peccatum aliorum non toti generi humano, nec ad tam magnam culpam fuisse imputabile: non vero probat, quod peccatum aliorum parentum non fuisse imputabile descendantibus ab ipsis, saltem ad minorem culpam. primum autem dat disparitatem, per se tantum materiale; potuisse enim DEUS absoluere facere, ut non contraheremus primum peccatum, sed secundum Adami: sicut non contraximus peccatum. Evæ, quæ adhuc ante Adamum peccavit.

279. Confirmatur. Hæc alligatio respectu DEI fuit æquissima; nam mundanus magistratus utique non habet majorem potestatem in actiones civiles subditorum, quam habeat DEUS, absolutissimus Dominus, in omnes actiones morales hominum: atqui ille potest alligare voluntatem pupilli vel filii, voluntati tutoris, aut patris, quod actus civiles, & civilem eorum valorem: ergo DEUS potuit alligare voluntates posteriorum voluntati Adami, quoad actiones morales, & moralem eorum valorem.

280. Secundò hæc alligatio (præscindendo ab eventu, prudenter a nobis non suspicibili, & excipiendo Christum, ejusque Matrem) erat nobis valde optabilis; ingens enim erat, & probatissima spes, Adamum eximiam sapientiam, charitatem, aliisque donis prædictum, DEI, sive, suorumque amansimum, ac communis etiam felicitatis studiolum, nulla prava inclinatione detortum &c. DEO in re tantilla obtemperaturum, ac posteris justitiam originalem promeritum. Econtra, si DEUS cuique nostrum eam conditionem propoñisset, præsertim, si tantis gratis, quantis Adamus, præventi non fuissemus, imminebat periculum, ne inobedientes fieremus, & justitiam excederemus: ergo etiam tacitus, aut interpretativus consensus posteriorum, merito præsumi potuit.

281. Ex his collige. 1. Ad peccatum, mortaliter, non physicè, in posteros propagari; nam posita hac alligatione, itemque Adami peccato, & existentia, seu infusione animæ in corpus, ac negatione condonationis, ac satisfactionis, jam verum est, infantem & in Adamo peccasse, & originale peccatum contraxisse, adeoque dignum esse privatione gratia, odio DEI, ac aliis penis. Hinc, ut rectè Ulloa *de incarnat.* disp. 1. c. 9. n. 166. ait, peccatum originale respectu posteriorum est actuale in instanti conceptionis, seu infusionis animæ; tunc enim actualiter contrahitur sequenti vero instanti est jam habituale.

282. Quare explosa dudum jam est quorundam sententia, volentium, peccatum Adami, virtute instrumentalis virilis seminis, transfundit in descendentes; nam vel ista virtus esset naturalis, vel supernaturalis: non potest dici primum; alias etiam in statu puræ naturæ propagatum fuisse peccatum: insuper deberet qualitas, vel virtus materialis, naturaliter agere in voluntatem, & animam spiritualem, quod fieri nescit; ulterius de-

beret defacto aliquid physicum produci in anima geniti infantis, quod est omnino superfluum: cum sine omni ente physico possit peccatum originale explicari. Neque secundum dici potest; nam entium supernaturaliter productorum principalis author est DEUS, qui tamen non potest esse author peccati. Confirmatur. Si Adam non peccasset, non physicè per semen transfusa fuisse justitia originalis; hoc enim prorsus gratis fingeretur: ergo neque nunc ea ratione transfunditur in justitia.

283. Collige secundò, longè magis à veritate recedere errores hæreticorum. Mathias Elacius Illyricus ex Centuriatoribus Magdeburgensis 1. de essentia imaginis DEI, & diabolus apud Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 5. c. 2. ait, peccatum originale esse substantiam, hoc est, substantiale diaboli imaginem, in quam anima rationalis per peccatum originale sit transformata: sicut nempe transformatur homo, juxta multos philosophos, quando, recedente anima, succedit forma cadaverica. Sed contra est: vel debet dici, quod DEUS hujus substantiae non sit author; cum tamen omnes Patres dicant, non dari substantiam, cuius author DEUS non sit: vel debet dici, quod DEUS sit author peccati, quod est summè blasphemum. Dein anima rationalis est immortalis, & indivisibilis; ergo neque partialiter potest corrumphi, ut ei succedat etiam tantum pars alterius substantiae. Addit, quod de hanc hæreticum Christus non assumperit animam, qualem nos (quod est contra Concilia, & Patres) non enim Christus assumpsit peccatum originale. Item Adamus post peccatum aquisivit etiam imaginem, vel animam, nec fuisse prior homo.

Lutherus, & Calvinus cum affectis docent, concupiscentiam esse peccatum originale (vide Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 5. c. 5.) Sed contra 1. Concupiscentia non est peccatum; nam S. Jacobus c. 1. v. 15. sua epistola distinguit clarè peccatum, & concupiscentiam; ait enim: *Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum.* Rursus ad Rom. 8. v. 1. *Nihil ergo nunc damnationis est in iis, qui sunt in Christo Iesu:* hoc est, in baptizatis: atqui in his est concupiscentia: ergo hæc non est peccatum; cum enim peccatum sit damnabile, etiam concupiscentia esset damnabilis, adeoque aliquid damnationis esset in baptizatis. Nec dicant, manere in baptizatis peccatum, sed sine reatu damnationis; nam, quidquid sit de absoluta potestate DEI, saltem in hac prævidentia reatus damnationis, & peccatum non separantur. Accedunt infiniti textus SS. Patrum, ex quibus solum Augustinum refero l. 6. contra Julianum, c. 16. *Tu autem, qui putas, quod si malum esset concupiscentia, careret ea, qui baptizatur, multum erras; omni enim peccato caret, non omni malo.* Plura suppeditabunt Theologi Polernici. Videri etiam potest Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 5. c. 7. & seqq.

284. Dico jam 2. Omnes posteri Adami, ex eo naturali via geniti (excepta B. Virgine, de qua paulò post) contrahunt peccatum originale. Conclusio est contra Pelagium hæreticum, qui ab initio docuit, neque peccatum, neque mortem ex Adamo trahi, sed homines præcisè naturaliter mori: quem errorem postea secutus

sunt Anabaptistæ. Post aliquod tempus Pelagius fassus est, mortem quidem, sed non peccatum ab Adamo deduci: quam falsitatem amplexus est Zwinglius, & Joannes Faber. Tandem admissis Pelagiis, Adamum peccando posteris nocuisse: at hoc postea discipulis explicavit in hoc sensu, scilicet Adamum nocuisse exemplo malo, quod posteri imitentur.

Probatur veritas Catholica primò illo textu Pauli ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit: in quo omnes peccaverunt.* Nec dicas 1. cum Zwinglio l. de baptism. intrasse peccatum in mundum per Adamum; quia Adami peccatum fuit primum. Contra enim est. Adami peccatum non fuit primum in mundo; prius enim fuit peccatum Luciferi, atque etiam Evæ. Dein dicitur peccatum intrasse, ut mors: non autem mors Adami fuit prima; cum saltem Abel prius occisus sit. Nec dicas 2. per peccatum intelligi, non peccatum strictè, sed tropicè effectus peccati, ærumnas, concupiscentiam &c. Apostolus enim distinguit peccatum ab effectu primario, seu à morte: ergo intelligitur peccatum re ipsa tale, & non effectus; alias, si per peccatum intelligereetur etiam mors, verba, *in quo omnes peccaverunt*, significant, *in quo omnes puniuntur*; quod, quam tortum sit, nemo non videt.

Nec dicas. 3. peccatum intrasse imitatione Adami; nam contra. Hac ratione peccassent homines; quia imitati essent Adamum: a qui imitari alium significat, actionem exercere ad ejus imitationem: hoc autem parvuli ante usum rationis non potuerunt facere: ergo hi non peccassent, adeoque non omnes. 2. Ethnici originaliter peccant, quamvis nihil sciant de Adamo: quomodo ergo ad ejus imitationem peccabunt? 3. Non peccant posteri comedentes ex arbore scientiæ: sed peccatis e. g. luxuriae, homicidii &c. quæ tantum habent generalissimam quandam similitudinem cum peccato Adami, quæ non sufficit, ut dicantur homines peccasse imitatione Adami: sic non dicitur blasphemus peccare ad imitationem luxuriosi. Multò minus ea generalissima similitudo peccatorum posterorum cum peccato Adami sufficit, ut illi dicantur, ab isto traxisse origine; nam ad hoc neque sufficit similitudo etiam, aut imitatio propinquior; alias, cum peccemus etiam ad similitudinem majorum nostrorum, ab his etiam trahere possumus peccata. Nec dicas 4. illud: *in quo*, non intelligendum, *in quo Adamo*, sed *in quo peccato*; falsitas enim hujus replicæ patet ex græco textu, in quo *ἀναγρίσις* (quod significat peccatum) est feminini generis, adeoque non ad ipsum spectat articulus masculinus. Dein textum hunc nobiscum de Adamo explicat antiquissimum Concilium Millevitanum c. 2. jam ab Innocentio I. approbatum.

285. Probatur eadem Catholica veritas ex pluribus aliis S. Scripturæ locis. Sic Job. 14. v. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum femme?* vel, ut habet versio septuaginta interpretum. *Nemo mundus à sorde, nec infans, cuius est unius dietæ vita super terram.* Psal. 50. v. 7. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in pec-*

catis concepit me mater mea. Ad Rom. 3. v. 24. *Omnes peccaverunt, & agent gloriæ DEI.* Ad Ephe. 2. v. 3. *Eramus naturæ filii iræ.* Eandem veritatem definierunt plura Concilia: Millevitanum, canon. 2. & Carthaginense in Africa, Toletanum VI. in Hispania, Arausicanum II. in Gallia, Moguntinum in Germania, Florentinum in Italia: & ultimò Tridentinum sess. 5. in decreto de peccato originali. Accedit antiquissimus ab usque Apostolis usus baptizandi infantes, si periculum mortis instaret, cuius rationem dat Siricius Papa (qui jam sedidit anno Christi 385. ep. 1. 1. ad Himerium Tarragonensem. n. 2. apud Binium. tom. 1. Concil. fol. 530. ne sine baptismo exeuntes de hoc sæculo, regnum perdant, & vitam. Accedunt numeri Patrum testimonia, quæ, & alia vide apud controversistas maximè Bellarm. tom. 4. contr. 2. de amissione gratia, & statu peccati, p. 1. t. 1. 4. c. 5. & c. 14.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

286. Ob. 1. contra 1. conclus. Si quis de facto nascetur independenter ab Adamo, non eo ipso nascetur sanctus: ergo, etiamsi descendat ab Adamo, non nascitur iustus; ergo delensus ab Adamo nihil facit ad peccatum originale. Confir. Adami peccatum fuit unum, & originale ex Tridentino est multiplex: ergo sunt distincta. Resp. Supposito, quod DEUS vellet hominem illum relinquere in statu puræ naturæ, aut ex nullo pacto, vel decreto, ei gratiam conferre, ut posset in alia providentia, conc. antec. & neg. conseq. In hac providentia nullus purus homo nascitur, nisi dependenter ab Adamo, quamvis DEUS utique posset independenter ab Adamo hominem vel creare, vel aliter producere: at tunc deberet determinare, an in statu puræ naturæ, an in statu gratiæ vellet ipsum producere: item an vellet eum alterius voluntati alligare, an non: supposito autem pacto cum Adamo, in hac providentia nascitur viæ ordinariæ homo iustus. Nec est paritas ab alio statu ad hunc diversum: sicut nulla est argumentatio: si murus non haberet nigredinem, non eo ipso esset albus; posset enim esse ruber; ergo, si habet nigredinem, non eo ipso est niger, sive non albus. Ad confir. dist. 1. p. ant. est unum, physicè factum ab Adamo. conc. antec. est unum, ut moraliter factum à pluribus posteris. neg. antec. & conseq. vide num. 265.

287. Ob. 2. Per iustitiam Christi non reddimus formaliter justi: ergo neque per iustitiam Adami reddimus formaliter injulti: ergo peccatum nostrum distinguitur à peccato Adami. ant. est clarum ex Tridentino sess. 6. c. 7. cons. prob. S. Paulus ad Rom. 5, facit comparationem inter Christum, & Adamum, ac ait, quod, sicut per hunc mortui fuimus, ita per illum sumus vivificati: ergo, quod suo modo facit in nobis iustitia Christi, idem modo suo facit iustitia Adami. Resp. neg. cons. ad prob. iterum. neg. conseq. Comparatio S. Pauli non est omnimoda, sed tantum quoad aliqua, nempe, quod, sicut

sicut unitus inobedientia fuit ratio, cur multi redditi sint peccatores, ita unius obedientia fit ratio, cur multi sint redditi justi: non verò, quod modi isti, reddendi justos, & injustos, in omnibus convenient.

Ubi addendum, voluntates nostras non sive ita alligatas voluntati Christi, sicut fuerunt alligatae voluntati Adami: & hinc per opera Christi non meremur: nec voluit ipse sua merita hominibus applicari, nisi adultis, se disponentibus, & bona physicè facientibus: parvulis verò non nisi recipientibus Sacraenta. Si queras, an in alia providentia, in qua voluntates nostræ essent alligatae Christo, ut in hac providentia fuerunt alligatae Adamo, mereremur per actiones meritorias Christi. Resp. quod ita. Si petas, an illud meritum esset infinitum. Resp. Realiter in se esset infinitum; quia omne meritum Christi est infinitum: at verò formaliter, quatenus consideraretur ut actio moraliter nostra, sub hoc, inquam, respectu non esset infinitum; quia meriti finitudo, vel infinitudo, defumitur ex dignitate elicentis meritum, quæ in nobis est finita. Sic etiam demeritum Adami respectu ipsius fuit majus, quam respectu nostri.

288. Ob. 3. Non potest respublica pro libitu suorum subditorum voluntates invicem alligare: ergo neque DEUS voluntates hominum. Confirm. Non potest defacto DEUS alligare voluntatem Petri jam existentis, & ratione utentis, voluntati Pauli, ita, ut quando hic peccat, etiam alter peccet, & damnetur: ergo nec potuit alligare voluntates nostras Adamo. antec. probatur. in eo casu posset Petrus per actum charitatis physicè à se elicatum mereri cœlum, & per peccatum Pauli mereri moraliter infernum, quod est absurdum. Resp. dist. antec. non potest hoc respublica quoad actiones morales, hoc est, imputabiles ad meritum, vel demeritum. conc. antec. quoad actiones politicas, subdist. si talis alligatio non sit conveniens, nec per se, præscindendo ab eventu, optabilis. conc. antec. secus. neg. antec. & conseq.

Quæ consequentia aliunde etiam nulla est; cum unique DEUS habeat longè majus dominium in creaturas, quam magistratus in suos subditos; magistrati enim DEUS non concessit potestatem, nisi necessariam ad gubernationem subditorum, in bonum ipsorum, ad quam non requiritur potestas alligandi voluntates in ordine ad quasunque actiones. Ad confirm. om. antec. ob ipsam rationem additam, quæ nullo modo militat in nostro casu: posset autem forte DEUS illud ipsum inconveniens impedire, & saltem in eo casu, in quo alligatio voluntatis, unius jam existentis, & ratione utentis, ad voluntatem alterius, esset ita conveniens, ut fuit in casu Adami, & posteriorum, posset illorum voluntates colligare: sicut respublica alligat voluntate n. pupilli voluntati tutoris, adeò, ut ille civiliter agat, lucretur, vel perdat etiam dormiens, prout ejus nomine agit tutor.

289. Dices. Hæc ipsa alligatio non fuit nobis optabilis; facta est enim dependentia à scientia media de futura transgressione Adami: ergo non potuit fieri. Confirm. Hæc alligatio fuit causa peccati: & DEUS causa alligationis:

ergo DEUS fuit causa causæ, adeoque etiam causa causati, scilicet peccati. Hoc argumentum manifestè probat nimis; probat enim, nihil esse per se optabile, quo nos malè usuros DEUS prævidit, adeoque nec sive universaliter optabilem redemptionem generis humani; quia etiam hæc multis cedit in majorem perniciem, juxta illud Simeonis *Luc. 2. v. 34. Positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum.* Unde reprobis DEUS nullum beneficium ficeret, quando confert donum, in se etiam optimum, quo ipsi sunt abusuri.

Quare, ut res dicatur optabilis, vel non optabilis, debet ea considerari, præscindendo ab eventu, & eventum consequente scientia media. Hic tamen addendum, quod DEUS, quando aliquod donum alicui homini conferat, quo vider eum male usurum, non ideo illud conferat; quia ipsum male usurum prævidet: sed sit paratus ad idem dandum, si prævideret, eum bene usurum. In forma. neg. antec. quia tamen alligatio fuit optabilis præscindendo ab eventu. Ad confirm. neg. conseq. Hæc alligatio non determinat post se traxit peccatum, sed tantum constituit actum primum indifferente, sicut gladius non trahit post se homicidium, sed est indifferens. vide num. 82.

290. Ob. 4. Melius diceretur, peccatum originale stare in privatione gratiæ, vel justitiae originalis, per Adami peccatum inducta: ergo, prob. antec. Tridentinum *sess. 5. can. 3.* docet, peccatum hoc cuique parvulo proprium inesse: atqui nihil inest proprium parvulis, nisi hæc privatio: ergo. Confirm. 1. Gratia formaliter expellit omne peccatum originale: ergo hoc stat in negatione, & privatione gratiæ. Confirm. 2. S. Anselmus *l. de conceptione virginis c. 26.* sic habet: *Hoc peccatum, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, factam per inobedientiam Adæ, justitiae debitæ nuditatem, per quam omnes filii sunt træ; ergo stat in privatione.* Confirm. 3. S. Thomas *1. 2. q. 82. a. 3. in corp. ait: Privatio originalis justitiae, per quam voluntas subdebat DEO, est formale in peccato originali.* & post pauca: *Peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia: ergo peccatum originale præcipue stat in privatione gratiæ.*

Antequam respondeam, opus est paucis explicare, quid sit justitia originalis: est autem hæc, non sola gratia sanctificans; nam hæc datur etiam in statu naturæ lapsæ, in qua non datur justitia originalis: & quamvis gratiam hanc etiam habuerint protoparentes, ut est certum apud omnes Catholicos, tamen non habuere in hac sola justitiam originalem. Stat ergo hæc etiam in tali appetitus sensitivi, & omnium aliarum potentiarum subjectione ad voluntatem, ut sine hujus imperio, vel rationali motu, nullus pravus motus insurgere possit. Hæc subjectione quosdam est habitus dicto modo potestas voluntati subordinans, & actiones voluntatem præventuras impediens: juxta Vasquez autem, & Oviedo *in 1. 2. tr. 6. controv. 9. punt. 7.* consistit in externa DEI protectione singulari, impediens omnes similes motus. Hanc subjectionem non habemus defacto, etiam post reparationem gratiæ. Vult ergo objectio, maculam

Iam originalis peccati consistere in privatione gratiæ, tum hujus subjectionis potentia-
rum ad voluntatem.

291. Resp. jam. neg. antec. nam, ut dixi-
mus num. 238. peccatum habituale in genere
non stat in negatione gratiæ: ergo neque in ea
stat hoc peccatum habituale in specie, seu origi-
nale; quia revera etiam est aliquid peccatum
habituale, sive peccatum ab Adamo physicè, à
posteriori autem moraliter factum, & nunc habi-
tualiter perseverans: imò verosimiliter potui-
set peccatum originale etiam dari in statu puræ
naturæ, in quo tamen non fuisset data privatio
gratiæ. Negant quidem hoc aliqui adversarii;
sed gratis. Alii fingunt, tunc dandam privatio-
nem alicujus perfectionis naturalis: sed & hoc
gratis asseritur. Accedit ratio ab Oviedo in 1. 2.
tr. 6. controv. 9. punt. 8. num. 62. adducta. Ideo
privatio gratiæ in posteriori esset culpa; quia isti
debuerunt habere gratiam: atqui non debue-
runt eam habere à se, vel ipsi eam ponere, sed
tantum debuerunt ponere aliquid aliud, quo pos-
ito, DEUS dein conferret gratiam: ergo ob-
ligatio posteriorum non erat immediatè ad gra-
tiæ, sed immediatè ad aliquid aliud pondendum:
ergo ratio peccati stat immediatè in transgres-
sione hujus obligationis, seu non positione rei
præceptæ, vel positione rei prohibitiæ: quæ trans-
gressio intelligitur jam ante privationem gratiæ,
& ista potius habet rationem poenæ.

292. Ad prob. ant. dist. ma. Tridentinum
docet, peccatum originale cuique inesse physicè.
neg. ma. moraliter. conc. ma. & dist. sic mi. neg.
conseq. Etiam privatio non inest physicè; quia
nihil est: ergo sufficit, inesse moraliter, qualiter
etiam inest peccatum quodlibet aliud habituale,
atque etiam originale, ut dictum num. 268. Ad
id autem, quod Tridentinum dicit, peccatum ori-
ginale esse cuique proprium. Resp. esse cuique
proprium ideo; quia, quod peccatum hoc sit
moraliter factum ab uno, est quid distinctum
ab eo, quod sit moraliter factum ab alio; quippe
est alia voluntas moraliter peccans in Paulo,
alia in Petro. Sicut, quando duorum pupilio-
rum, Petri, & Pauli nomine, agit unus tutor,
alia est moraliter actio Petri, alia Pauli.

Ad 1. confirm. neg. conseq. Calor etiam
formaliter expellit frigus, nec tamen istud stat in
privatione frigoris; nam expellere formaliter,
nihil aliud significat hic, quam expellere tan-
quam formam alteri expulso oppositam; potest
autem forma opponi, vel contradictoriæ, sicut
opponitur lumen negationi: & sic calor expellit
fumum negationem: potest etiam opponi contrariæ,
& sic calor opponitur suo contrario, scilicet
frigori, atque etiam expellit frigus tanquam
fumum contrarium. Jam gratia quidem tan-
quam forma expellit saltem physicè, peccatum,
atamen huic non contradictoriæ, sed contrariæ
opponitur: atque adeò peccatum non stat in
negatione, seu privatione gratiæ. Idem debent
dicere adversarii de peccato actuali, quod eti-
am expellitur per gratiam, quin sit in privatione
gratiæ. Sed de hoc plura, in tract. de grat.
sanctific. à num. 282. quando agemus de eo, an
gratia stare possit cum peccato. vide interim di-
cta num. 264. ubi hæc res aliquantò magis ex-
plicata est.

Ad 2. confirm. neg. conf. S. Anselmus ex-
plicandus est, sicut paulò post S. Thomam ex-
plicabimus, de peccato metonymicè tali, seu de
effectu peccati; idque eo etiam ex capite, quod
S. Anselmus statim addat: *Quoniam ergo naturam
accusat spontanea, quam fecit in Adam, justitia de-
sertio; hæc enim justitia desertio non est pri-
vatio gratiæ; quia hanc natura non fecit, verum
potius eam passa est: sed est ipsa actio pecca-
minosæ Adami, per quam natura humana justi-
am, seu observantiam præcepti Divini, in Ada-
mo deseruit. Hæc itaque, tanquam vera culpa,
accusat (prout scilicet peccatum dicitur accula-
re) naturam, ut ei detrahatur justitia originalis,
& fiat nuditas gratiæ: atque adeò ista nuditas
est effectus, seu poena illius, nempe actionis na-
turam accusantis, seu ream facientis: in qua ac-
cusinge stat etiam juxta S. Anselmum formaliter
ratio culpæ, in altero autem ratio poenæ: qua-
tamen poena potest metonymicè, ut dictum,
vocari etiam peccatum.*

Ad 3. confirm. dist. antec. & S. Doctor
loquitur ibi de peccato formaliter tali, neg. ant.
de peccato tantum per metonymiam accepto,
conc. antec. & sub eadem distinctione conc.,
vel neg. conseq. Angelicus ibi loquitur de pec-
cato per metonymiam, qua sumitur effectus
pro causa, & ibi sumit effectum peccati ori-
ginalis pro ipso peccato; nam dicit ibi, concu-
piscientiam esse reatum originalis peccati, item
esse materiale peccati: quæ tamen in rigore non
ita se habent; nam materiale peccati est pars
peccati: atqui juxta communem concupiscentiæ
non est pars peccati originalis strictè dicti, sed
ad summum peccatilatè accepti; unde quād
dicitur, S. Doctorem plus non vele, quād,
privationem gratiæ, uti & concupiscentiam, esse
peccatum originale per metonymiam, seu esse
effectus illius.

293. Ob. 5. contra dicta num. 283, ex Il-
lyrico. Ad Rom. 6. v. 12. dicitur: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore: sed nihil potest
regnare, nisi sit substantia: ergo peccatum est
substantia.* Confirm. 1. Imago DEI est substan-
tialis: ergo etiam imago diaboli, quæ est pec-
catum. Confirm. 2. Ad Ephe. 2. v. 3. dicitur,
quod sumus naturæ filii ire: ergo natura nostra,
seu substantia est peccatum. Resp. hæc est le-
via. dist. mi. nihil potest regnare physicè, & stri-
ctè. conc. mi. nihil moraliter, & metaphoricè.
neg. mi. & conseq. Textus hic, & similes, quos
adducit Illyricus, juxta omnes debent metapho-
ricè accipi, & significant, concupiscentiam de-
bere supprimi, ac subjugari. Ad 1. confirm.
neg. conseq. Imago est triplicis generis, vel
ratione substantiæ, seu naturæ, vel ratione habi-
tus, vel ratione actus. Primi generis imago
DEI est homo ratione animæ: quæ imago per
peccatum non fuit destruta, sed deformata.
Secundi, & tertii generis imago DEI est homo
ratione habitualis gratiæ, & operationum super-
naturalium, tanquam ornamentorum accidentia-
lium: & hæc imago fuit per peccatum destru-
cta, atque introducta imago accidentalis, non sub-
stantialis, diaboli. Alii dicunt, non imaginem, sed si-
militudinem DEI, in homine per peccatum destru-
cta. Ad 2. confirm. Etiam aqua dicitur naturæ frigi-
da, quin frigus sit substantia: scilicet naturale du-
plex

plex est, unum accidentaliter tale, alterum substantialiter: & sic tantum accidentaliter fumus natura filii ira: quod tamen non ita intelligendum est, quasi, sicut aqua exigit accidentale frigus, ita natura hominis exigit peccatum; sed tantum, quod per Adami peccatum, accidentaliter factum, natura nostræ ita originale peccatum sit conjunctum, ut non nascatur ullus homo (exceptis semper Christo, ejusque sanctissima Matre) non infectus peccato. In forma, conc. ant. neg. conseq.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones reliqua.

294. Ob. 6. contra 2. conclus. Ezechiel. 18. v. 20. dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris: ergo nec infantes iniquitatem Adami.* Confirm. 1. *Ad Rom. 5. v. 19.* dicitur: *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ergo non omnes.* Confirm. 2. *Rursum ibidem v. 15.* dicitur, gratiam Christi in plures abundasse: ergo non omnes homines peccaverunt; alias non potuissent gratia in plures abundasse; quia tandem abundavit in homines. Resp. neg. conseq. Textus Ezechielis loquitur de peccatis aliorum proximorum parentum, quorum voluntati voluntates filiorum non sunt alligatae: at omnium voluntates fuerunt alligatae Adamo. Ad 1. confirm. neg. conseq. Etiam omnes sunt multi: dein *ibidem* dicitur: *v. 12. In quo omnes peccaverunt: ergo per multos intelliguntur omnes.* Ad 2. confirm. Iocô illius *plures*, in græco habent *multos*. & id etiam hic significat; unde non sit hic comparatio cum prioribus multis, sed tantum dicitur *plures*, ut intelligatur, non esse restrictam gratiam ad unum, sed esse extensam ad multos, ut græcus textus habet.

295. Ob. 7. S. Paulus *ad Rom. 5. v. 12.* ait: *Per unum hominem peccatum in mundum intravit: ergo non per generationem, alias intrasset per duos.* Confirm. 1. Idem Apostolus 2. *Cor. 5. v. 10.* dicit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum: atqui infantes nihil gesserunt: ergo nihil debent recipere.* Confirm. 2. Iterum S. Paulus *ad Rom. 7. v. 8.* dicit *Sine lege enim peccatum mortuum erat: ego autem vivebam sine lege aliquando: ergo ipse non peccavit.* Confirm. 3. ex eodem *ad Rom. 5. v. 14.* *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis Adæ: ergo aliqui in Adamo non peccaverunt.*

Resp. neg. conf. Generatio quidem per se non est causa peccati, sed Adam generans, & hic solus; nam, si Eva tantum peccasset, ejus peccatum in nos transfusum non fuisset, ut expresse docet S. Thomas 1. 2. q. 81. a. 5. in corp. quia, ut arguit S. Doctor, per unum hominem, non per duos intravit peccatum. Sicut nec transfusum fuisset peccatum alterius hominis, Adamo posterioris; quia Adami solius voluntati alligatae erant voluntates nostræ. Addit Comptonus, quod, si Adam non elu pomi, sed alio pec-

cato peccasset, nos non contracturi fuisset originale peccatum; e quod pactum illi commissione alligatum fuerit. Si tamen post alia peccata comedisset, tunc iij, qui postea essent nati, peccatum hoc contraxissent.

296. Ad 1. confir. dist. min. infantes nihil gesserunt physicè, & voluntate physicè sua. conc. min. nihil moraliter, aut voluntate moraliter sua. neg. min. & conseq. S. August. *ep. 107. ad Vitaliem*, & quidem inter duodecim sententias (quas, si Pelagiani admittant, nullum certamen amplius de hac re futurum, ait) sententiâ octavâ, sic scribit: *Scimus etiam, parvulos secundum ea, quæ per corpus gesserunt, recepturos, vel bonum, vel malum: gesserunt autem non per seipso, sed per eos, quibus pro illis respondentibus, & renunciare diabolo dicuntur, & credere in DEUM unde & ipsi, sicut dixi, si in illa parva etate moriuntur, utique secundum ea, qua per corpus gesserunt, id est, tempore, quo in corpore fuerunt, quando per corda, & ora gestantium, crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati sunt, judicantur.* si autem, ut ait S. Doctor, parvuli possunt dici, agere, vel gerere aliquid, per voluntatem, vel actionem gestantium, quantò magis per voluntatem Adami, cui utique eorum voluntates magis alligatae fuerunt.

Alii dicunt, S. Paulum ibi tantum loqui de adultis; hinc quæstio est inter doctores, an infantes, ante baptismum mortui, sint comparituri in extremo iudicio. Negant Durandus, & Cartusianus, quorum sententiam probabilem ait Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 9. sec. 6. n. 4. at idem Suarez, & Vasquez, putant, eos esse comparituros, & staturos quidem ex parte sinistra, sed sententiâ illâ: *Matth. 25. v. 41. Discidite a me maledicti in ignem eternum, eos non esse tangendos; cum tambona, quam mala sententia, tantum feratur contra adultos.* Certè S. Thomas in 4. dist. 47. q. 1. a. 3. *quæstiuncula 1. ad 3.* ait: *Pueri ante perfectam etatem decadentes in iudicio comparebunt, non autem, ut judicentur, sed ut videant gloriam iudicis: ergo etiam possunt adesse mortui ante baptismum, quin judicentur.*

297. Ad Confirm. 2. Resp. cum Bellarm. tom. 4. *controv. 2. l. 4. c. 8.* sine lege fuisse peccatum mortuum, hoc est, non fuisse imputatum, vel reputatum, sive non habitum pro peccato ab hominibus, quamvis imputaretur à DEO: & sic videtur se explicare Apostolus *ad Rom. 5. v. 13.* ubi ait: *Usque ad legem enim peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur; cum lex non esset.* Cornelius in hunc locum *ad Rom. 5. v. 13.* ait, non reputatum fuisse peccatum, vel valde modicè astimatum: unde per peccatum mortuum potest intelligi, quasi non curatum. Quomodo autem Apostolus dicat, se fuisse sine lege, iterum variè explicatur. Alii id explicitant de tempore ante usum rationis, alii de adolescentia, quo vixerit exlex, & quasi sine lege: sed hæc nihil contra nos. Alii aliter exponunt: videatur Cornelius in hunc locum. In forma neg. conseq. quia, et si fors Apostolus non curaverit peccatum, vel alii in ipso, aut in quocunque tandem sensu, ex his allatis, fuerit sine lege, tamen contraxit peccatum originale, in animæ sua infusione in corpus: & postea etiam actualiter peccavit, ut ipse dolens non semel fateretur.

Ad

Ad 3. confirm. Apostolus non ait, eos omnino non, seu neque etiam originaliter peccasse, sed tantum ait, non peccasse in similitudinem, hoc est, modo simili, quo Adam, sive, ut explicant auctores, non peccasse actualiter, & contra legem clarè cognitam, ut peccavit Adam: & hanc ratione non peccarunt infantes ante usum rationis.

298. Ob. 8. SS. PP. Clemens Alexandrinus l. 3. Strom. sub finem. Chrysost. homil. 10. in ep. ad Rom. & alii negant peccatum originale parvolorum: ergo non datur. Resp. neg. antec. nam primus tantum sic querit: *Dicant ergo nobis, ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem, qui nihil est operatus: & est incertum, an ex sua mente loquatur, an ex mente hæretici objicientis, qui supponens, peccatum originale dari in infantibus, partim ex hoc supposito, partim ex eo, quod illi actualiter peccare non possent, inferebat, nuptias esse malas: adeoque & per hæc verba tantum negabat actuale peccatum in infantibus, atque ex hoc, quod non videret, qua alia ratione possent isti in execrationem Adæ incidere, nisi per generationem, inferebat, quavis male, malam esse generationem: quod non esset contra hanc conclusionem. Quod autem generatio propterea mala non sit, nec illicite nuptiæ, ostendetur à n. 300.*

S. Chrysostomus, si attentè legatur, tantum negat peccatum actuale in parvulis, non originale; nam ibidem sic habet: *Quid igitur hoc loco verbum hoc: Peccatores: significat? Nibi videatur tantundem significare, quantum illud: supplicio obnoxii, ac mortis rei: ergo agnoscit in parvulis, quos peccatores dicuntur, aliquam culpam; quia sine hac nemo supplicio obnoxius, aut reus est. Aliis autem locis citatis à Bellarmino tom. 4. controv. 2. l. 4. c. 9. admittit idem S. Pater clarè, parvulos peccasse: sic homil. ad neophytos ait: Venit semel Christus: invenit nostrum chirographum paternum, quod scripsit Adam: ille initium induxit debiti: nos fœnus auximus posterioribus peccatis: ubi per chirographum clarè intelligitur debitum, per peccatum respectu DEI contradictum, quod cum dicatur nostrum, & tamen ab Adam scriptum, clarè innuitur, per Adami peccatum etiam nos reos, seu culpabiles factos: & defendit jam olim S. Chrysostomum S. Augustinus. l. 1. adversus Julianum c. 6. negans, eum à coëpiscopis, & summo Pontifice receississe: ubi etiam textum, modò ex S. Chrysostomo allatum, adducit præter complures alios. videatur Bellarm. loc. cit. Alii PP. autem, qui etiam ab hæreticis quandoque objicuntur, vel loquuntur de peccatis actualibus, vel male citantur, aut ipsis aliorum scripta apocrypha, vel omnino perverba, adscribuntur &c.*

299. Ob. 9. Christi justitia non prodest non creditibus: ergo nec obest injustitia Adami nisi mali facientibus. Confirm. Vel peccavimus, quando Adam peccavit, vel quando cœpimus existere: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici primum; quia tunc omnino nondum existebamus, consequenter nec liberi eramus; cum tamen libertas sit peccato essentialis. Neque potest dici posterius; quia tunc Adæ peccatum jam præterit, & etiam nos non

statim habuimus libertatem pro primo instanti vita: ergo. Resp. neg. antec. Certe parvuli non credunt: & tamen ipsis vel maximè prodest justitia, vel meritum Christi, si eis per baptismum applicetur. Si dicas, parvulos credere per aliorum fidem, repono, eos etiam peccare per alienam voluntatem. Sed om. etiam antec. potest negari consequentia; quia est in potestate DEI, tali, vel tale pactum, sub his, vel illis conditionibus inire.

Ad confirm. Resp. neg. mi. ad prob. neg. primum membrum; ad peccandum enim originaliter non requirebatur actualis existentia, aut actualis libertas: sed sufficiebat, ut nostra voluntates essent alligatae voluntati Adami, & sic peccatum nobis esset liberum, & voluntarium, non physicè, sed moraliter, scilicet in voluntate Adami moraliter nostra: sicut voluntas tutoris est moraliter voluntas pupilli. Unde, qui in voluntate Adami inclusi fuimus, vel ei alligati, tunc cum ipso moraliter peccavimus. Attamen, ut est communis doctorum, tunc necdum maculam actualiter contraximus; sed primum postea, quando in rerum natura exitimus, seu anima rationalis corpori infusa fuit. Hinc Authores, qui in Beatissima Virgine admittunt debitum proximum contrahendi peccatum originale, dicunt, eam quidem in Adamo peccasse, sed in primo instanti, infusa gratiâ preventam, à macula actualiter contrahenda præservatam fuisse: nos autem debitum proximum in immaculatissima Virgine negabimus, & solum remotum admitemus.

300. Ob. 10. Si generatio naturalis est conditio, inferens peccatum originale, tunc nuptiæ sunt illicita: sed hoc est fallum: ergo. Confirm. 1. sequeretur ex nostra sententia, quod DEUS, creans de novo animas, peccato infectas, peccaret: hoc dicere est blasphemum: ergo. Confirm. 2. Non peccat generans, nec generatus, nec DEUS: ergo nulla datur rima, ut ait Julianus, per quam ingrediatur peccatum. Resp. dist. ma. Si generatio est conditio per se inferens peccatum. conc. ma. si tantum per accidens. neg. ma. & conc. mi. neg. conseq. Facere aliquid, ex quo per se sequitur alterius peccatum, est malum; at non est malum, facere aliquid, ex quo tantum per accidens sequitur malum, quando quis uitio suo ad actionem, sicut facit generans, utens jure conjugii. Non autem per se sequitur ex generatione peccatum; quia etiam generatio fuisse in statu justitiae originalis, ut rectè docet S. August. l. 14. de civit. DEI. c. 2. 4. & 26. Gignitur itaque à parentibus natura corrupta, sed causa corruptionis pertinet ad primum hominem: parentes autem immediate tantum permittunt illam corruptionem, seu peccatum originale.

301. Ad 1. confirm. neg. ma. Etiam creatio animæ est tantum per accidens conjuncta cum peccato, & DEUS creans animas, mox inficiendas, utitur jure suo; quia, utpote gubernator universalis, debet providere bono universali, ne deficiat genus humanum. ita S. Thomas 1. 2. q. 83. a. 1. ad 5. ubi ita ait: *Dicendum, quid bonum commune præfertur bono singulari: unde DEUS, secundum suam sapientiam, non prætermitit universalem ordinem rerum, qui est, ut tali corpori talis anima infundatur, ut vitetur singularis in-*

infelix, bujus animæ, præsertim, cùm natura animæ hoc habeat, ut esse non incipiat, nisi in corpore, ut in prima habitum est. Melius est autem ei sic esse secundum naturam, quā nullo modo esse, præser-
tum, cùm possit per gratiam damnationem evadere.

Hæc S. Thomas.

Ex quo textu obiter etiam respondetur iis, qui dicunt, prolem in peccato natam non debere grates parentibus; eoquòd melius ipsi sufficerent non nasci; negat enim id S. Doctor hoc loco. Verum quidem est, præstare, non esse, quā DEUM offendere: supposita tamen of-
fensa, optabilius est, aliquamdiu conservari peccatorem, & in eo maculam perseverare cum spe felicitatis æternæ, & aliorum bonorum.

Ad 2. confit. Resp. non peccare generantem; quia hic potest esse justus, & justè officio suo fungi: attamen, ut rectè S. Augustinus, sicut granum sine palea generat triticum cum palea: ita homo sine peccato, generat hominem cum peccato; peccat autem tunc generatus, vel potius, jam cum, & in Adamo peccavit, non personaliter, sed originaliter: nunc autem ma-
culam actu contrahit:

302. Ob. 11. Peccatum originale non est dictum, aut factum, aut concupitum: ergo non est peccatum. Confirm. Peccatum hoc juxta nos est vitium naturale: ergo deberet attribui DEO conditori naturæ. Resp. 1. om. antec. neg. cons. Definitio illa est peccati actualis, non originalis. Resp. 2. neg. antec. est enim physi-
cæ factum Adami, scilicet comedio prohibita, moraliter factum nostrum. Quæritur tamen adhuc inter authores salva fide, an cum aliis peccatis, actualiter à nobis commissis, conveniat peccatum originale, prout à nobis factum est, univocè, an tantum analogicè, de quo vide Tannerum tom. 2. disp. 4. q. 7. dub. 1. n. 13. qui putat, analogicè tantum convenire, eoquòd ratio voluntarii non eodem modo conveniat originali, ac actuali: alii censent oppositum.

Ad confirm. Resp. vocem naturale plures habere significaciones. Aliquando significat per se connexum cum natura rei: sic autem peccatum originale non est naturale; quia natura potuit esse sine peccato absque miraculo. Ali-
quando significat, non supernaturale: & sic peccatum hoc est naturale. Aliquando significat, id, cuius natura est capax: & sic Apostolus ad Ephes. 2. v. 3. ait: Eramus natura filii iræ. Hinc sub distinctione omitto antec. neg. conseq. quia, quod tantum per accidens convenit naturæ, & cuius tantum quomodoconque natura est capax, id DEO tribui non potest. Nec dicas, potius dæmoni, tanquam conditori, attribuendas ani-
mas peccato foedatas, quā DEO; nam, cùm per accidens tantum, ratione circumstantiarum, ad quas non DEUS, sed Adam physicè, & po-
steri moraliter determinarunt, foedatae sunt, potuere à DEO produci. Nec iterum dicas, hac ratione DEUM producere animas, ut eas dæ-
moni subjeciat; non enim eas ullo modo pro-
ducit in hunc finem, sed tantum producit illas, quæ voluntate aliena peccando, scilicet illi subjecerunt.

303. Ob. 12. Peccatum habet sedem in anima, non in corpore: anima autem non trahi-
tur ab Adamo per generationem, sed produci-
tur à DEO creative: ergo non potest anima ab

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

Adami peccato infici; nec enim caro potest agere in animam. Ref. 2. dñm partem antecedentis viuanti olim S. Augustino dubiam: at nunc est certa, & Catholica doctrina, quod anima non generatur, sed creetur, de quo Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. q. de amiss. gratia. c. ii. Et videtur ex S. Hieronymo epist. ad Panachium de erroribus Joannis Hierosolymitani desumi, quod ei jam tunc visum fuerit, Ecclesiasticum dogma esse, quod DEUS animas quotidie fabricetur. Itaque con-
cedo utramque partem antecedentis, neg. con-
seq.

Ad hoc, ut anima maculetur, sufficit, ut sit pars hominis, qui ab Adamo generatur; totus enim homo dicitur generari, et si non omnes partes generentur, sicut totus dicitur filius Adæ: id autem, quod constituit filium Adæ, totum fuit in pacto inclusum; quia fuit contentum in lumbis, seu in semine Adami, quando is præceptum accepit, illudque violavit. Sicut etiam Levitæ, & posteri Abrahæ, dicuntur ad Hebr. 7. v. 5, fuisse de lumbis ejus, & Christus psalm. 131. v. 11. dicitur de fructu ventris David: ergo etiam anima fuit in pacto cum Adamo inclusa; imò ipsa moraliter per voluntatem Adami peccavit; nam caro strictè loquendo non potest peccare; cùm non habeat voluntatem, nec ipsi, utope inanimata, possit moraliter applicari voluntas Adami. Quare postea, quando anima constituit filium Adami (quod fit in primo instanti, quo unitur corpori) statim est maculata: verbo: filius Adæ fuit maculatus peccato, cùmque peccatum non sit in corpore, sed in anima, fuit maculatus in ista. Quod spectat ad illud additum, carnem non posse agere in animam, Resp. quod, et si caro non agat in animam physicè, tamen fortè aliquo modo dici possit agere mora-
liter: modò illa caro fuerit inclusa in pacto cum Adamo.

ARTICULUS IV.

An B. Virgo contraxerit peccatum originale, vel saltem habuerit debitum, illud contrahendi.

304. **U**IT ex hucusque dictis colligitur, peccatum originale non est ma-
cula aliqua physica, sed moralis; nec tantum moralis in eo sensu, quod macula reddat moraliter minus estimabilem, sicut e. g. ignorantia, sed quod eum reddat verè cul-
pabilem, & pœnâ dignum. Unde etiam non est tantum pœna; (nam una pœna non punit
altera, sicut tamen peccatum originale punitur variis pœnis, de quibus inferius) sed est verè
culpa, non actualis, sed habitualis, atque etiam
habitualis aversio à DEO: imò à S. Ignatio Mar-
tyre epist. ad Trallianos vocatur antiqua impietas;
nam sub medium de Christo Domino sic scri-
bit: Ut nos sanguine suo mundaret ab antiqua im-
pietate, & vitam nobis præstaret, incipientibus
nobis jam perire pro malitia, quæ erat in nobis.
Cùmque hoc peccatum privet hominem gratia
sanctificante, est majus quovis veniali, ut ad-
vertit Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 9. de pecc. orig.
sec. 2. num. 24. quanquam veniale secundum
K. quid

quid sit gravius, respectu personæ, cui magis est voluntarium.

305. Hoc peccatum absolute contrahitur in ipsa infusione animæ in corpus, non ante; nam animæ, nondum creatae, nondum contraxerunt peccatum originale; transfunditur enim suo modo à parentibus (ut est communis modus loquendi) ratione generationis. Quare, quando Scripturæ dicunt, omnes in Adam peccasse, e. g. ad Rom. 5. v. 12. *In quo omnes peccaverunt: non volunt dicere, omnes homines, adhuc in statu possibilis, vel futuritionis existentes, jam contraxisse peccatum: sed verborum illorum sensus tantum est, quod omnes illi fuerint inclusi in pacto DEI cum Adamo (de quo n. 271.) & quod ideo actio, quæ fuit physicæ Adami, fuerit moraliter omnium hominum, ex Adamo nascitum: adeoque isti contraxerint peccatum illud sub conditione, si scilicet essent nascituri.*

Unde (quod in hac quæstiōne bene notandum) aliud est, in Adamo peccasse, aliud, peccatum illud contraxisse. Prius (ut jam diximus) est, fuisse inclusum in pacto, & actionem in, & cum Adamo moraliter fecisse; ad quod non requiritur actualis existentia, sed sufficit moralis (qualis datur etiam hominum futurorum) quia etiam actio non physicæ, sed tantum moraliter fit à taliter peccante. Secundum est, esse actualiter maculatum: ad quod requiritur actualis existentia. Prius, juxta communem modum loquendi Theologorum, est, habere *debitum proximum contrahendi peccatum*, seu maculam: alterum est, actualiter esse eam maculam infectum, per quam maculam infans constituitur, non quidem actualis peccator; quia infans nullam actionem tunc elicit: sed habitualis peccator, & habitualiter aversus à DEO; quatenus peccatum originale in ipso habitualiter perseverat, donec suis remedis deleatur: de qua re vide dicta. n. 281.

306. Hoc autem *debitum*, ut ex dictis colligi potest, distinguitur à Theologis duplex. *proximum*, & *remotum*. Prius, seu *proximum* dicitur, quod oritur ex inclusione in pactum cum Adamo initium; ex hoc enim proximè sequitur, quod, supposita prævaricatione Adami, debet taliter inclusus, in instanti lux conceptio- nis, vel potius animationis, aut infusionis animæ in corpus, esse maculatus macula originali, nisi eo ipso instanti DEUS ex misericordia sua, & voluntate extraordinariè benevolia, infundat gratiam sanctificantem, & sic maculam illam impedit. Alterum, seu *remotum* debitum dicitur, quod non oritur ex inclusione in pactum, sed tantum ex descensu ab Adamo, per ordinarium naturalem modum generandi ex semine virili, & utero matris; quia homo taliter genitus, etiè ex speciali privilegio non fuerit in pacto inclusus, debuisset tamen de via ordinaria includi, nisi DEUS singulari favore cum ipso dispensasset.

Rectè autem vocatur hoc debitum *remotum*; quia tantum est debitum subeundi pactum, ex quo primùm sequeretur debitum proximum, seu debitum contrahendi peccatum. Debitum proximum, ut diximus n. *preced.* afferit secum, quod quis jam possit dici peccasse in Adamo: non autem hoc afferit debitum tantum remotum; quia, qui in pacto inclusus non fuit, adeoque ejus voluntas voluntati Adami alligata non

fuit, hic non potest censeri, moraliter una cum Adamo agere, consequenter actio physica hujus, non est actio moralis illius. Unde, quando auctores aliqui antiquiores admiserunt, B. Virginem in Adamo peccasse, non admiserunt tamen ullo modo, quod absolute contraherit culpam originalem, sed ad summum conditionate, si scilicet eam DEUS non prævenisset suā gratiā in primo instanti Conceptionis. Dico *Conceptionis*; quia sic omnes loquuntur: intelligunt tamen instantis infusionis animæ: & sic etiam deinceps hunc terminum *Conceptio* in hac significacione usurpabimus. Recentiores autem Theologi longè communius negant, in B. Virginem habuisse debitum proximum, & tantum admitunt remotum.

307. Debet autem admitti, quod etiam B. Virgo sit aliquo modo ex meritis Christi redempta; alias enim ipsa non esset Christo Salvatori, ut tali, obstricta; nam ei ut tali non esset obstrictus, qui non esset redemptus. Dicere autem, quod aliquis non esset obstrictus Salvatori ut tali, esset restringere ejus dignitatem, seu alationem, ut per se patet. Hinc Christus Dominus debet esse Redemptor, non tantum iotius generis humani, sed etiam singulorum hominum, nullo prorsus excepto; si enim habet communissimus fidelium sensus, & in tanta latitudine communissime accipiuntur textus S. Scripturæ, qui de Christo redemptore loquuntur. Ex quo tamen non sequitur, quod etiam textus, qui universaliter loquuntur de contracto Adami peccato, simili in latitudine debeat exponi; nam, ut Catholicæ omnes fatemur, Scriptura non est ex se clarissima, sed saxe opus habet expositione, quæ, ut authenticæ sit, debet fieri vel ab Ecclesia, vel traditione, vel communii fidelium, aut etiam doctorum sensu: & tunc habebit vel certitudinem fidei, vel inferiorem, proportionaliter ad auctoritatem exponentis.

Jam *Redemptio* est duplex, *Præservativa*, & *Reparativa*. Hæc tunc datur, quando quis maculam, captivitatem, vel malum aliud, jam incurrit, & ab aliquo postea dato prelio liberatur. Hac ratione nos sumus redempti à Christo, postquam jam incurramus malum, nempe maculam originalem, & captivitatem sub dæmonis potestate. *Præservativa* autem redemptio datur, quando quis prius juvatur, & liberatur à malo, ut nunquam illud incurrit, nunquam maculam contrahat, nunquam in captivitatem abstrahatur. In hoc sensu loquitur Psalmista, dicit: psal. 85. v. 13. *Eruisti animam meam ex inferno inferiori.* & psal. 143. v. 10. *Redemisti David servum tuum de gladio maligno.* Et sic juxta sententiam piam negantum, B. Virginem contraxisse maculam originalem, ipsa redempta est.

308. Hæc redemptio præservativa longè nobilior, ac melior est, quam reparativa, quod probari, & simul explicari potest varii clarissimi exemplis: & primò exemplo morbi. Potest quis liberari à morbo, postquam jam æger lecto decubuit; & hæc est redemptio reparativa. Potest quis liberari ab eodem, e. g. à contagione pestifera, remedii præservativis, quæ cententur præstantiora: certè Hippocrates l. 5. de morbis popularibus loquens ait: *Si aliquid Divinum est in medicina, quid nisi precautio?* Similia habent Gal-

An. B. V. peccat. origin. contraxerit, vel saltem habuerit debitum illud contrahendi. 78

Galenus in *Isagoge*, Avicenna, & alii apud Gor-
maz de *Incarnatione* n. 823. Et sane videtur per
se notum, majus esse beneficium, si semper con-
serveris sanus, quam si, postquam jam debuisti
decumbe, primum saneris.

Hac tamen ipsa redemptio præservativa
iterum dupli modo fieri potest. 1. Si quis
jam conjunctus morbis, ex quorum consor-
tio deberet sequi morbus, nisi remedio sumpto
præveniatur, tali remedio juvetur, & à morbo
liberetur: & sic se habet redemptio ejus, qui in-
currit debitum proximum peccandi. 2. Si is,
qui alias deberet conjungi cum talibus morbo
infestis, impediatur, ne cum iis conjungatur: &
sic se habet redemptio ejus, qui tantum incurrit
debitum remotum, & impeditus est ab incur-
endo debito proximo per hoc, quod non fue-
rit inclusus in pacto.

Alia similitudo sumi potest à captivitate.
Potest quis dato pretio liberari à captivitate, &
vinculis, in quæ jam incidit apud latrones: &
hæc est redemptio reparativa, quali nos rede-
mit Christus Dominus à potestate, & captivitate
dæmonis. Potest alius, cui jam proximi-
funt latrones, eique jam volunt injicere vincu-
la, eo ipso momento, quo injicenda erant
vincula, soluto pretio liberari: & hæc est re-
demptio præservativa, similis illi, qua quis, ha-
bem debitum proximum, peccatum contrahendi,
liberatur à culpa originali. Potest iterum
alius ita liberari, ut neque incidat in latrones, e.
g. si dato pretio conducatur ei via dux, qui per
aliam viam, quam alias taliter redemptus non
invenisset, illum ducat, ut latrones obvios non
habeat: vel, si dato pretio constituantur ipsi equus,
quo latrones effugiat. Et hæc est redemptio
præservativa nobilior, similis illi, qua aliquis libe-
ratur à peccato originali & etiam debito proximo
illud contrahendi. His præmissis

309. Dico 1. Beatissima Virgo, in primo
sua *Conceptionis* instanti, fuit ab omni labore ori-
ginali immaculata. ita præter paucos, reliqui
doctores, & fideles communissimè omnes. Ar-
gumenta autem pro hac pia sententia (ut eam
vocat Alexander VII. in sua *Bulla*) tot suppon-
tunt, ut libros multos jam impleverint, nec à
longè omnia asserre liceat; itaque ex pluribus
paucissima feligo: qui plura cupit, aedat Suarezum
tom. 2. in 3. p. disp. 3. per totam. Ferdinandum
Salazar in *Defensione immaculatae Concep-
tionis* per totum librum. Gormaz. de *Incarna-
tione* disp. 19. Platelium p. 2. c. 4. §. 3. n. 329.
Tannerum tom. 2. disp. 4. q. 7. dub. 2. Care alem
Everardum Nidhardum, in *examine 4. propo-
sitionum*, & alios plures, qui passim fusi sunt in extol-
lendo hoc Virginis Deiparae privilegio.

Prob. Conclusio 1. ex Scripturis, quæ, li-
cet expresè assertione nostram non affirment,
(alias enim esset de fide, & opposita contra
fidem: quod tamen de hac dicere est sub gravissi-
mis peccatis prohibitum) implicitè tamen, &
arguitivè nostræ conclusioni plurimè favent. Sic
Canticum 2. v. 2. de B. Virginie sub schemate spon-
ta dicitur: *Sicut lumen inter spinas, sic amica mea
inter filias*. Rursus *Canticum* 4. v. 7. *Tota pulchra es,
amica mea, & macula non est in te*. Item *Gen. 3. v. 15.*
de B. Virginie, quæ est illa mulier, inter cuius, & ser-
pentis semen, inimicitiæ futuræ erant, scilicet inter

Christum Mariæ filium, & impios, ac infideles,
qui ex patre diabolo sunt, de hac, inquam, mu-
liere dicitur: *Ipso conteret caput tuum*: & ita le-
gendum esse probat Cornelius in *hunc locum*
per caput autem, scilicet serpentis infernalis, seu
dæmonis, vel intelligitur potestas dæmonis, cui
nunquam subiecta fuit Beatisima Virgo, sed po-
tius eam sibi subjecit: vel intelligitur peccatum
originale. Iterum *Prov. 8. v. 22.* *Dominus possedit
me in initio viarum suarum*: hoc est, in initio sua ci-
tæa creata providentia, ut nullo instanti viderit me
à dæmonie possessam, ratione peccati originalis,
sed semper possessam à se, ratione gratiæ. Item
Espheris 15. v. 12. & 13. dicit Assuerus ad Estherem:
*Noli metuere: non morieris; non enim pro te, sed
pro omnibus hæc lex constituta est*: quam historiam
fuisse figuram præservationis B. Virginis à mor-
te peccati originalis, plures Patres, & doctores
affirmant. Plura vide apud auctores supra ci-
tatos.

310. Accedit traditio jam à tempore A-
postolorum; Flavius Dexter enim, qui vixit sa-
culo IV. & cuius mentionem facit S. Hieronymus
de *Scriptoribus Ecclesiasticis*: hic, inquam, Flavius
in *historia perpetua ad annum 308. n. 9.* ita habet:
Jacobi *predicatione* celebratur in *Hispania festum
immaculæ, & illibatæ Conceptionis DEI genitri-
cis Marie*: de quo etiam, & aliis idem testanti-
bus, vide Gormaz de *incarnatione* n. 816. S. Ja-
cobus in *Liturgia*, quæ habetur *tome 6. Bibliotheca
Patrum*, ait: *Commemorantes sanctissimam, im-
maculatam, gloriissimam Dominam nostram Ma-
trem DEI: & paulò post: Commemorationem
agamus sanctissime, immaculæ, gloriissime, be-
nedicte Domine noſtre Matris DEI, & semper
Virginis Marie: & iterum: Precipue sanctissime,
immaculatæ, super omnes benedictæ, gloriæ Do-
mine noſtre Deiparae, semperque Virginis Marie.*
Et rursus: *Dignum est, ut te verè beatam dicamus
Deiparam, semper beatam, & omnibus modis ir-
reprobensam, & Matrem DEI noſtri.*

311. Prob. 2. ex SS. PP. quorum textus
in varias classes dividit Suarez *tom. 2. in 3. p. disp.
3. sec. 5.* quem opera pretium est videre, Pau-
cos affero. S. Augustinus *l. de natura*, & *gratia*,
c. 36. ait: *Excepta itaque Santa Virgine Maria,
de qua, proper honorem Domini, nullam prorsus
cùm de peccatis agitur, babere volo questionem;
unde enim scimus, quid ei plus gratiæ collatum fue-
rit, ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ
concipere, ac parere meruit eum, quem constat, nul-
lum habuisse peccatum.* Loquitur autem S. Do-
ctor etiam de peccato originali; quia agit con-
tra Pelagianos, & universaliter de omni pecca-
to; alias enim oportuisset etiam alios Sanctos
excipere. S. Damascenus orat. *l. de Nativ. Virg.*
agens de conceptione ait: *Natura gratiæ factum
antevertere minime aſſa est; verum tantisper ex-
peſavit, dum gratia fructum suum produxitſet.*
Vocatur deinde post pauca B. Virgo *Immaculatum
Semen, & Fetus Sanctissimus*. S. Laurent, Justi-
nian, *serm. de annuntiatione*. *Ab ipſa namque sui
conceptione, in benedictionibus preventa dulcedatis,*
atque à damnationis aliena chirographo, prius eſſe
sanctificata, quam nata. Iterum de casto connu-
bio Verbi, & animæ c. 7. circa medium: *Quotquos
enim ex ipſa nati sunt propagine (exceptis du-
taxat Mediatore DEI, & hominum, homine Christo
JESU*

JESEN. ipsius Matre) sub hac peccati lege sunt conditi. Et l. de gradibus perfectionis c. 1. circa medium. Ab hoc quippe originali delicto nullus excipitur, praeter illam, que genuit mundi Salvatorem. S. Vincentius Ferrerius ferm. 2. de Nativ. B. Virg. Et facta est lux. Ecce sanctificatio Virginis Mariae. Non credatis, quod fuerit, sicut in nobis, qui in peccatis concipimus, & nascimur, & nutritur . . . sed statim, postquam fuit corpus formatum, & anima creata, tunc fuit sanctificata. Idiota, qui ante 900. saltet annos scripsit, & ob humilitatem hoc nomen assumpsit, in contemplatione de Virgine Maria c. 2. sententiam nostram ex professo adstruit, & ait: *Macula peccati, sive mortalitatis, sive venialis, sive originalis, non est in te, nec unquam fuit, nec erit.* & c. 6. *Fuerunt in te ab originali labe preservatio, Angelica salutatio, Spiritus S. superventio, & Filii DEI conceptio.* S. Anselmus l. de conceptu virginali c. 18. *Decens erat, ut ea puritate, qua major sub DEO nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui DEUS Pater unicum filium suum, quem de corde suo equaliter sibi genitum, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus, idemque communis DEI Patris, & Virginis filius: & quam ipse filius substantialiter facere sibi matrem eligebat: & de qua Spiritus S. volebat, & operatus erat, ut conciperetur, & nascetur ille, de quo procedebat.* Plura vide apud Suarezium loc. cit.

312. Addo tantum textum S. Thomae in 1. sententiarum dist. 44. q. 1. a. 3. ad 3. ubi textum citatum S. Anselmi exponit: ita autem habet: *Dicendum, quod puritas intenditur per recessum à contrario: & ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nibil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit: & talis fuit puritas Beatae Virginis, que peccato originali, & actuali immunis fuit: fuit tamen sub DEO, in quantum erat in ea potentia ad peccandum.* Si quis vellet dicere, hoc textu tantum significari, Beatissimam Virginem immunem, ac puram fuisse ab originali, non in conceptione, sed tunc primum, quando postea purgata, & sanctificata fuit, planè non esset audiendus; sic enim non esset verum, quod nulla contagione peccati inquinata sit modo speciali, qualem utique S. Doctor in B. Virgine adstruit; nam omnes Sancti debent ita esse puri, si volunt cœlum intrare: neque tanta esset hæc puritas, ut major in creatis esse non possit. Certè, si Adam non peccasset, majorem hac puritatem habuisset: & potuit non peccare. Alios Angelici textus omitto; quia illas editiones operum ejus, in quibus inveniri dicuntur, non habeo, videatur Gorazdus de incarnat. n. 820. & seq.

313. Prob. conclus. 3. ex Ecclesiæ favore, & fidelium sensu. Quod Ecclesia favet pia nostra sententia, est nimis clarum: certè eam laudat, piam vocat, & multis prærogativis inter præfert. Hanc doceri permittit in cathedra pulpitum, libris: alteram publicè, & privatim prohibet. Declarat, cultum, secundum piam sententiam B. Virgini exhibitum, esse pium. In ejus favorem, edidere Bullas Sixtus IV. Paulus V. Gregorius XV. & præsertim anno 1562. Alexander VII. quam magna ex parte refert Platelius parte 2. num. 330. totam autem Everhardus Niedhardus in exam. 4. proposit. part. 2. §. 3.

qui part. 3. §. 2. insuper ait, eam Bullam primum editam post duos annos, huic rei expendenda impensos, & p. 5. §. 1. ait, esse propria Papæ hujus manu totam exarata.

Addit idem, Pontificem dixisse regis Hispani oratori, se egisse prius adverarium refractarium hujus cause, sæpe in omnes partes eam discussisse, orationes fudisse, Bullam jam scriptam quatuor menses sub imagine Crucifixi habuisse, ut DEUS scilicet veritatem inspiraret; tandem Festo Immaculatae Conceptionis Missam pro hac causa celebrasse, & Constitutionem sub sacris linteaminibus altaris collocasse, ac finito sacro eam subscripturam fuisse. In hac ergo Bulla expressè dicit hic Pontifex, se velle, exemplo suorum Prædecessorum, huic sententiæ favere.

314. Concilium Basileense ss. 36. definit sententiam nostram, tanquam piam, & consonam recte rationi, fidei, & Scripturæ, ab omnibus Catholicis approbadam, tenendam, & amplectendam; vetatque docere contrarium. Quamvis autem hujus Concilii authoritas in plurimis non sit irrefragabilis, tamen saltet ex eo colligitur sensus communis tot Episcoporum, illuc confluentium. Concilium Tridentinum ss. 5. sum generale decretum de peccato originali sic claudit: *Declarat . . . non esse suæ intentioni, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beamat, & immaculatam Virginem Mariam DEI genitricem: sed observandas esse Constitutiones felicis recordationis Xisti (seu Sixti) IV. &c.* Imò refert Platelius p. 2. c. 4. n. 349. P. Nicolaum Lancicium anno 1599. ex speciali licentia Clementis VIII. in actis hujus Concilii legisse, quod ferme omnes Episcopi, ad eam quæstionem examinandam deputati, suffragium pro immaculata Conceptione dederint.

Quod autem etiam sit pro nostra sententia communis fidelium sensus, est innegabile, tum quia Alexander VII. in sua Bulla hoc affirmat, tum quia, exceptis paucissimis, pro ea stant doctores, & Academia omnes, Religiosi Ordines, si forte unum excipias, omnes: insuper, à ducentis saltet annis, fideles utriusque fætus communissimè pro ea, tanquam pro aris, & foci, certant, ac festum Immaculatae Conceptionis maxima devotione peragunt. Quin imò ex ordine S. Dominici S. Vincentius Ferrerius suprà citatus, stat pro nobis, & teste Everhardo Niedhardo, exam. 4. propositionum part. 2. §. 3. ex eodem Ordine absque comparatione plures fuerunt, qui sententiam nostram amplexi sunt, quam, qui ei contrarii fuerunt. Rursus eodem teste §. 8. Capitulum Hispanense ejusdem celeberrimi Ordinis statuit, ut deinceps non sit ipsis curæ defendere, quod B. Virgo sit concepta in originali, eo quod sit materia inutilis, & valde scandalosa; quia (ut additur) ferme tota Ecclesia tenet contrarium. Nec Pius V. ut testatur idem Everhardus p. 4. §. 8. absolvè afferuit, opinionem nostræ sententia oppositam, esse probabilem, sed solum permisit teneri, prout, quis, inquit, alterutrum, vel magis pium, vel magis probabile esse, judicaverit. Imò non dubito, etiamnum plurimos in eo celeberrimo Ordine, & cultui B. Virginis singulariter addicto, nobis cum

An B. Virgo peccatum originale, vel saltēm habuerit debitum, illud contrahendi. 77
um sentire, quamvis ob bonum pacis Religio-
e reverenter hac de re sileant.
Conseruamentū dīcta hucusque affer-
2. in 3. p. disp. 3. sett. 5. Item ad hanc devotionem
incitavat Ecclesia homines, propositis indulgen-
tias. & erexit Congregationibus.

315. *Confirman tur dicta hucusque, affe-
ndo aliqua in Bulla Alexandri VII. contenta.
aque dicit Pontifex 1. veterem jam esse fidel-
i-
m pietatam, sentire de B. Virgine, ejus ani-
nam in primo instanti creationis, & infusionis
in corpus, fuisse speciali gratia, ex intuitu me-
itorum Christi, à macula originali præservatam,
et hoc sensu cultam fuisse festivitatem Con-
ceptionis ejusdem. 2. Sixtum IV. in hujus com-
mendationem edidisse Constitutionem, quam
innovaverit Concilium Tridentinum. 3. ere-
tum esse, approbantibus Romanis Pontifici-
bus, Ordinib[us] Religiosum, sub hoc nomine,
item confraternitatis: concessas esse indulgen-
tias, & accedentibus Academiis, ferme jam o-
mnes Catholicos hanc sententiam complecti.
4. Paulum V. vetuisse doceri publicè opinio-
nem contrariam: Gregorium autem XV. etiam
vetuisse doceri privatim.*

2. in 3. p. *disp.* 3. *sett.* 5. Item ad hanc devotionem
incitavit Ecclesia homines, propositis indulgen-
tiis, & erectis Congregationibus.

Huc spectant etiam revelationes de hoc mysterio factæ. Certè libro 6. revelationum B. Birgittæ c. 49. dicit Beataissima Virgo. *Veritas est, quod ego concepta fui sine peccato originali, & non in peccato.* item eod. lib. c. 55. eadem B. V. eidem ait: *Placuit DEO, quod amici sui pie dubitarent de Conceptione mea, & quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas clareceret in tempore præordinatio.* Quod autem contrarium revelatum sit. S. Catharinæ Senensi, in vita ejus nullo modo habetur: nec etiam quidquam contrarium in sermonibus S. Antonii Patavini, ut testatur Suarez cit. tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5. Refert econtra Bernardinus de Bustis Ord. Seraphici eximius vir in suo *Mariali*, impresso an. 1513. sermon. 7. de excellent. Virginis Concept. in fine Fantino Episcopo Patavino, dum legeret tertiam partem Summae Angelici, & miraretur ejus sententiam de B. V. Conceptione, apparuisse B. Thomam, atque ei dixisse: *Quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad Divinum statutum, quo B. Virgo peccatum originale contrahere debuerat, nisi per Filium suum fuisset preservata: sed DEI Filius matrem suam ab originali macula preservavit: & his dictis disparuisse.* Addit de Bustis, hanc revelationem Episcopum suo Vicario non sine lacrymis narrasse. Refert etiam Platelius p. 2. n. 355. (& Sifilinus apud P. Leonardum Tschiderer, de lapsi hominis lib. arbitrio n. 23. ait, esse liquidissime, & firmissime authoritatis; cum de ejus veritate ab Inquisitoribus Hispanicis lapsius authenticæ inquisitio facta sit, & semper hoc miraculum authenticum inventum, atque ab omnibus pro verissimo habitum) anno 1428. 9. Sept. Dominum Franciscum Muleti Canonum Vicensem, Manresæ in templo intersectum, rediisse ad vitam, & revocasse priorem opinionem, ac dixisse, se in altera vita piam sententiam veram didicisse.

316. Probatur conclusio 3. Ecclesia Romana tota nunc celebrat festum Conceptionis B. Virginis, & Ecclesia Græca illud, teste Suarezio tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5. jam celebravit ante mille annos: ergo debet Conceptio illa esse sancta; nam Ecclesia celebrare non potest, quod sanctum non est. Et hæc est ratio, qua S. Thomas probat, Beatissima Virginis Nativitatem sanctam fuisse. Nec dicas, celebrari tantum Conceptionem moraliter sumptam, hoc est, tempus aliquod sequens, primum instans Conceptionis: in quo fuerit sanctificata, nam oppositum docet Alexander VII. citatus *et preced.* & idem alias dici pariter posset de Nativitate.

Nec dicas, celebrari eam Conceptionem, ut magnum beneficium DEI, festa gratiarum actione; nam planè fideles volunt illam celebrare, tanquam valde honorificam B. Virgini, qualis tamen non esset, si maculata fuisset, &c, si hæc replica vera forent, S. Bernardus *ep. 174.* non contradixisset Lugdunensibus Canonicis, ex eo, quod rem novam introduxissent. Eodem modo Ecclesia instituit Ordinem Religiosum, ab immaculata conceptione dictum, in cuius regula c. 3. dicitur, *Animam Virginis à primo instanti creationis fuisse sanctam*, de quo vide Suarez *tom.*

317. Prob. conclus. 4. ratione. Quando
B. Virgo dicitur *gratia plena*, juxta omnium, etiam
D. Thomæ 3. p. q. 27. a. 1. in corp. expositio-
nem, indicatur, ei data esse præ omnibus aliis ma-
jora gratiæ privilegia: imo, ut habet S. Doctor
3. p. q. 7. a. 10. ad 1. ei data esse omnia privilegia, &
gratiæ dona, quæ juxta rectam rationem de-
cent Matrem DEI: simillima habet S. Doctor
3. p. q. 27. a. 5. in corp. Hinc inferunt SS. PP. &
cum his S. Thomas 3. p. q. 27. a. 1. in corp. & q. 4. in
corp. atque Theologi, sanctificationem Beatissimæ
Virginis in utero, immunitatem ab omni pecca-
to actuali &c. ergo etiam potest inferri immu-
nitas à peccato originali; quia non minus
hæc decet matrem DEI; nam decuit DEUM,
matrem habere purissimam; ex hoc enim inferit
S. Thomas cit. q. 27. a. 4. in corp. eam debuisse ca-
& omni peccatoactuali: atqui originale majus
est aliquo actuali: ergo.

Dein, si ex hac decentia à S. Thoma. 3. p. q.
27. a. 1. in corp. & a. 4. ad 1. insertur, quod
B. Virgo debuerit carere omni fornicatione, quod de-
buerit esse semper virgo, quod ejus corpus in
sepulchro debuerit manere incorruptum & ca-
cur non magis inferatur, debuisse eam semper
manere sine peccato; cum etiam tantum semel
K. 3. ha-

habuisse peccatum, sit aliquid turpius, & minus decens, quam illa priora. Adde, quod B. Virginis debuerint utique concedi ex gratia, quae alicuius aliis fuere concessa: atqui non tantum Angeli, sed etiam Adam, & Eva, fuere sine originali peccato: ergo. Insuper, cum S. Joannes Baptista fuerit sanctificatus in utero, itemque Jeremias, demus Matri DEI aliquid plus, quam servis, & dicamus, eam nunquam maculatam fuisse.

318. Hucusque dicta intelligenda sunt de donis gratiae sanctificantis, vel illis, quae conducebant ad majora merita, vel maiorem sanctitatem, & dignitatem Beatae Virginis, non vero de aliis donis e.g. gratiarum gratis datarum, ex quibus, quae ipsi collata fuerint, dubitatur: nec necesse fuit, ei alia omnia conferre; cum non ob ipsam, sed potius ob alias data fuissent, nec ad majorem ejus sanctitatem aliquid contulissent. Sic non habuit donum immortalitatis; quia nec proprietas est donum gratiae, nec Christus id sibi voluit: neque habuit B. Virgo alia quædam privilegia, sanctis quibusdam concessa, etiam supernaturalia, sed non spectantia ad ordinem gratiae sanctificantis, vel meriti: imo nec habuit semper plura, & plura in iis, in quibus proceditur in infinitum; quia debuit aliquando DEUS mensuram finitam determinare; cum infinitum dari non posset.

319. Dico 2. B. Virgo non tantum caruit peccato originali, sed etiam debito proximo illud incurriendi: & tantum habuit debitum remotum. Prob. conclusio 1. ipsa auctoritate, & communis sensu modernorum doctorum, atque etiam fidelium: certe recentiores ita communissime docent. Prob. 2. Immunitas ab hoc debito utique decuit Matrem DEI, ut scilicet esset (quemadmodum loquitur S. Anselmus supra citatus. n. 311.) tantæ puritatis, quanta sub DEO intelligi potest; nam, si non fuisset hoc debito immunitis, sane potuisset major sub DEO puritas intelligi, nempe illa, quam habuere Adam, & Eva, in sua creatione ante peccatum. Certè hoc debitum est sat magnus accessus ad peccatum; cum tamen ex S. Thoma citato n. 312. puritas sit recessus à peccato.

Confirm. 1. Decuit, ut Filius Divinus Matrem præservaret ab iis inconvenientiis, quæ num. 317. allatae sunt: ergo etiam decuit, ut eam præservaret ab hoc debito, quod, cum supponat alligationem voluntatis B. Virginis voluntati Adami, supponit etiam, eam in Adamo peccasse, ut explicatum n. 305. quamvis postea gratia preventa non contraxerit maculam peccati; nam hoc ipsum jam satis est indecens, & accessus Magnus ad peccatum. Imo, ut P. Thyrsus ait tom. 3. select. disp. disp. 6. f. 3. n. 15. & seq. hoc ipsum, quod est, patræcum cum Adamo moraliter illud peccatum, est præcipuum caput malitiae in peccato originali; cum subsequeatur privatio gratiae, aut alia, quæ constituant peccatum originale, in parvulo habitualiter existens, sint potius peccata, saltem non sint ita indecentia.

320. Confirm. 2. Magis recederet ab hoc peccato, qui non tantum illud non contraxeret, sed neque cum Adamo moraliter illud patræset, essetque major in ipso puritas: ergo B. Virgo, quae habuit maximam puritatem sub DEO, habuit etiam puritatem ab hoc debito.

Confirm. 3. Non decuit, ut voluntas illius creaturæ, quæ futura erat Regina Angelorum, & hominum, alligaretur voluntati alicuius sui servi: ergo B. Virgo non fuit inclusa in pacto cum Adamo, adeoque non debuit ab Adamo, & ejus obedientia, vel inobedientia, dependere: quod insuper infertur ex similitudine B. Virginis cum Elthere, de qua n. 309.

Confirm. 4. B. Virgini debet concedi omnis gratia, quae decet Matrem DEI, nec repugnat honori DEI, aut Christi: atqui immunitas à debito proximo eam decet, nec repugnat honori DEI; quia tamen B. Virgo adhuc est sub DEO, ut ait S. Thomas citatus n. 312. In quantum erat in ea potentia ad peccandum: nec repugnat honori Christi, qui tamen est ejus redemptor præservativus; quia B. V. ex meritis Christi fuit exempta, ab hac alligatione suæ voluntatis, ad voluntatem Adami, & consequenter per Christum liberata à peccato originali, ac debito proximo illud incurriendi; nam constanter dicimus, quod hoc speciale privilegium meritus fuerit Matri suæ Divinus Filius, & quidem per merita passionis, & mortis suæ, ut videtur supponere Alexander VII. in suo decreto; quia licet Christus hæc ipsa merita sua ad impetrandum suæ Genitrici hoc privilegium obtulit aeterno Patri.

321. Difficultas videtur esse in explicando decreto Divino, quo decretus est Christus, & ejus sanctissima Mater, atque hujus exemptio à pacto, atque peccato, & quidem per merita passionis Christi. Quidquid autem sit de eorum systemate, qui admittunt decreta DEI virtualiter distincta, scilicet, intentiva, & executiva, res hæc in systemate adstruentum unicum decretum virtualiter indivisibile (quibuscum sensi in tr. de DEO n. 557.) non ita difficeretur explicatur.

Scilicet, ut in tr. de DEO diximus, DEUS nihil decernit, nisi ut instruetus plenissimè scientia, tam simplicis intelligentia, quam mediæ, hinc antecedenter ad decretum condendi mundum, & mittendi Christum, ac producendi homines &c. vides DEUS præter plurima alia, quæ ad hanc rem explicandam afferre opus non est, vidit, inquam, per scientiam simplicis intelligentia, se posse Christum decernere, ante, vel post Adamum: etiisque posse venire, vel passibilem vel impossibilem: se posse cum Adamo pactum inire, vel non: se posse includere in hoc pacto post eos, vel non, plures, vel pauciores. Se posse id facere propter merita Christi, f. 3. passibilis, quam impossibilis: se posse permittere lapsum Adami, vel non.

Vidit DEUS etiam, quod, si pacto cum Adamo initio includerentur posteri Adami, per viam ordinariam ab eo gignendi, tunc quæcumque persona humana per talem viam generaretur, nec specialiter exciperetur, etiam esset in pacto includenda. Vidit ulterius, quod, si Adam peccaret, & ipse velleret habere satisfactionem condignam ab homine, deberet aliqua Divina Persona assumere humanam naturam: & si mittenda esset secunda, eaque satisfacere deberet per suam passionem, illa deberet venire in carne passibili. Vidit præterea, DEUM hominem posse in mundum venire, vel per gene-

rationem ex Matre, vel alio modo; nam omnes haec veritates sunt necessariae. Dein vidit per scientiam medium, quod, si crearet Adamum, eique posteriorum voluntates alligaret, atque has gratias conferret, ille physice, & posteri moraliter peccarent. Videlicet, quod, si mitteret Christum, sive passibilem, sive impassibilem, hic statim sua merita, sive passionis, & mortis, sive alia, oblaturus esset pro Matre, ut sic redimeretur a pacto, & alligatione ad voluntatem Adami.

322. His, & similibus scientiis suppositis, potuit DEUS per unicum virtualiter indivisibile decretum (quod tamen nos ob nostri intellectus imperfectionem in plures formalitates distinguimus) potuit, inquam, DEUS omnia, & inter haec redemtionem B. Virginis, optimè decernere. Et quidem in systemate eorum, qui tenent Christum non fuisse venturum, si Adam non peccasset, potuit ita decernere: *Volo condere mundum, & in eo producere Adamum, ex quo volo nasci tot homines usque ad finem mundi: at ex his volo alligare ejus voluntati, in ordine ad seruandum preceptum de non comedendo ex arbore scientie boni, ac mali, voluntatem borum determinatè posteriorum* (nam DEUS omnes numeratos habet, quos nasci usque ad finem mundi vult, & hinc omnes determinatè alligavit: in eo tamen numero B. Virgo non fuit) *volo insuper Adamo conferre has gratias, & permettere ejus lapsum: ad quem reparandum volo mittere Christum passibilem, ut sua morte, ac passione, dignam satisfactionem præstet, & hominem superabundanter redimat: volo autem eum nasci ex Matre, quamvis sine patre: banc autem ejus Matrem, nascituram ex parentibus ordinaria via, tamen ex meritis passionis, ac mortis Filii, mibi ab isto pro Matre offerendis, volo eam non esse inclusam in pacto, atque adeo immunem ab originali peccato, ac ejus contrabendi proximo debito.*

323. Qui autem tenent Christum venturum fuisse, etiam Adamo non peccante, pri-
mam formalitatem decreti hanc ponunt: *Volo mittere Christum, & ad ejus gloriam etiam condere Adamum &c.* dein reliqua, ut in priori decreto. Nec est absurdum, per idem de-
cretum Christum bis attingi, vel bis decerni, pri-
ma formalitate decreti præcisiva ab impassibili-
tate, & passibilitate, item a modo mittendi per
Matrem, vel alia via: dein altera formalitate,
non præcisiva; haec enim imperfectiones non
sunt in decreto, sed in imperfecto nostro modo
explicandi; quia intellectu op. oster arabi-
clarè non potest ista exponere.

Qui volunt, etiam B. Virginem jam de-
cretam fuisse ante Adamum, debent duas pri-
mas formalitates decreti sic ponere: *Volo pro-
prietatem producere B. Virginem: propter ipsam
autem, & Christum volo producere Adamum &c.* Tantum opus est, novam admittere in
nostro intellectu præcisionem, in eo, quod secunda
formalitas præcindat adhuc a pacto cum
Adamo, inclusione, vel exclusione B. Virginis:
unde per illam formalitatem B. Virgo nequid
sunt formaliter exempta a pacto, sicut Christus
nondum remotus ab impassibilitate. Et sic ex
huncque explicatis habetur, quod vi decreti,
quod modo in hac providentia datur, B. Virgo

non exempta fuisse a peccato originali, nisi ex
meritis passionis Christi, quæ per posteriorem
formalitatem attinguntur: adeoque per ista ex-
empta, vel præservativè redempta fuerit, quod
erat ostendendum. In his autem decretis pro-
fus nihil est repugnans, aut indignum DEO,
& quocunque eorum posito, facile intelligitur,
quomodo B. Virgo fuerit, ex meritis mortis
Christi, præservativè redempta a peccato, & de-
bito ejus proximo; non tamen a remoto; quia
non fuit exempta a communi modo generandi,
a quo tamen exemptus fuit Christus.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

324. **O** B. 1. variis Scripturæ locis di-
citur, omnes peccasse originæ
liter: ergo etiam peccavit
Beatissima Virgo. ant. prob. sic juxta editionem
70. interpretum Job. 14. v. 4. habetur: *Nemo
mundus a sorde, neque infans, cuius est unius diei
vita. Ad Rom. 3. v. 23. Omnes peccaverunt, &
gent gloria DEI. Ad Rom. 5. v. 12. Sicut per
unum hominem peccatum in hunc mundum intravit,
& per peccatum mors, & ita in omnes homines
mors pertransit, in quo omnes peccaverunt. & v.
18. Sicut per unius delictum in omnes homines in
condemnationem: sic & per unius justitiam in o-
mnes homines in justificationem vita. rursus 2.
Cor. 5. v. 14. Si unus pro omnibus mortuus est: ergo
omnes mortui sunt. & 1. Cor. 15. v. 22. Sicut in
Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes
vivificabuntur. Resp. dist. antec. Dicitur pec-
casse omnes in sensu accommodo, conc. antec.
in sensu strictissimo. neg. ant. & conseq.*

Ut Suarez, & alii docent, generales istæ lo-
cutiones non sunt strictissime sumenda, ita, ut
nullam patiantur exceptionem; alias B. Virgo
etiam deberet dici actualiter peccasse, quod est
fallum; nam Jacobi 3. v. 2. dicitur: *In multis
offendimus omnes.* Unde textus isti optimè ac-
cipiuntur in sensu accommodo, sive cum ali-
qua exceptione, & privilegio Matris Divinæ, ut
ait S. Anselmus apud Cornelium in 2. ad Cor.
c. 5. Quia tamen B. Virgo contraxit debitum
remotum, hinc jam indigebat redem-
ptione Christi: & in hoc sensu latiori, potest
ei utcumque accommodari S. Pauli comparatio,
vel argumentatio, quanquam non omni eodem
modo, quo aliis hominibus. videatur num. 307.
Dein, licet omnes, qui peccaverunt in Adam,
redempti sunt, non tamen omnes, qui redempti
sunt, peccarunt in Adam; Eva enim non pec-
cavit in Adam, sed ante ipsum.

325. Ob. 2. SS. PP. docent, omnes omni-
no homines fuisse lapsos per culpam originalem:
ergo. Confirm. 1. Idem docent Concilia: ergo.
Confirm. 2. SS. PP. communiter docent, B.
Virginem fuisse baptizatam, vel a Christo, vel a
S. Petro: ergo peccavit etiam ipsa originaliter.
Confirm. 3. Angelicus est nobis omnino oppo-
situs: ergo. Resp. neg. ant. Satis, supérque ostendi-
mus, plures ex SS. Patribus nobiscum sentire:
& forte vix unus, aut alter, & nec isti omnino
aperi, sunt in sententia opposita; quod ideo
fieri

fieri potuit; quia olim sententia pia nondum erat adeò nota, ac nunc: nec Ecclesia Romana tantos favores ei exhibuerat. Adde, Patrum dicta sepe non omnino universaliter accipi posse; cum sepe etiam actualibus peccatis omnes maculatos dicant, ut observat Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5. s. *Sexto que.*

Quare nec illud, quod S. Augustinus dicit *l. 1. de nupt. & concupis. c. 12.* nempe, omnem carnem, quæ ex concubitu nascitur, esse carnem peccati, prorsus ita universaliter accipendum est, ut etiam id de B. Virgine intelligentum sit; cum ipsam à peccato omni clarè excipiat, ut patet ex ejus verbis *num. 311.* citatis: nisi cum quibusdam dicere velis, per carnem peccati non intelligi peccato infectam, sed aliquid aliud, quod tamen necdum satis explicatum videtur. Cæterum hoc spectat dictum S. Ludovici Bertrandi, quod refert *Gormaz de incarnat. num. 851.* *Omnes antiqui Patres, si modo viverent, dicerent, scriberentque id, quod nos sentimus, de immaculata Virginis Conceptione.* Certè, si viderent, toti Ecclesiæ celeberrimam esse Immaculata Conceptionis solemnitatem, si viderent tot Bullas Pontificum, tot Academiarum juramenta &c. absque ullo dubio, si fuissent in opposita sententia, eam mutarent.

326. Ad 1. confirm. neg. antec. nam ut Scripturarum, ita & Conciliorum, generales locutiones intelligenda sunt cum exceptione, ut satis patet ex Tridentino, quod *seff. 5. decreto de peccato originali* sub finem addit: *Declarat tamen hac ipsa sancta Synodus, non esse sue intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam &c.* Quibus verbis, ait Suarez, Concilium significat, B. Virginem, nec comprehendendi in generalibus locutionibus aliorum Conciliorum, vel Scripturarum; nam est eadem fides, & doctrina Scripturarum, & omnium Conciliorum: nec comprehendendi potest ab uno, quod ab alio excipitur. Adde ex eodem Eximio, has locutiones, sive Scripturæ, sive Conciliorum, posse etiam significare, solum Christum esse ex se exemptum: sicut scilicet solus DEUS dicitur habere immortalitatem, aut esse bonus, quamvis creaturæ etiam ex DEI beneficio possint esse tales. Adde, ut advertit idem Suarez, Concilium Millevitanum *cap. 2.* loqui etiam de nativitate, adeòque ad B. Virginem extendi non posse.

Ad 2. confirm. neg. conseq. nam baptimus etiam potest impendi lis, qui non habent originales peccatum, ut patet in adultis, cum contritione ad eum accidentibus: item in Apostolis, qui jam in circumcisione erant ab eo liberati. Unde primarius finis baptismi est conferre gratiam, ex se remissivam peccati originalis, & actualis, characterem, & capacitatem ad reliqua sacramenta: forma autem non significat necessariò ablutionem internam actualem absolutam à peccatis, sed tantum sub conditione, si adhuc: imo etiam, si adhuc peccata, seu maculae, non debent necessariò actu ablui, ut patet in eo, qui scilicet accedit ad baptismum.

327. Ad 3. confirm. Resp. me non ignorare, afferri ex Angelico loca complura, quæ nostræ sententiaz minimè furent. Ea videre po-

teris apud Ssondratum in *Innocentia vindicata* *312.* Sed scio etiam, afferri ex eodem S. Doctore *n. 312.* Insuper graves authores dicunt, S. Doctorem in *c. 5. epistol. ad Rom.* sic scripsisse: *Omnes in Adam peccaverunt, una excepta B. Virgine, quæ nullam contraxit maculam originalis peccati: quæ verba saltem olim in antiquissimo codice Bibliothecæ Sfortianæ inventa, & Urbano VIII *a. 1625.* exhibita fuisse dicuntur.* Esti autem in communibus exemplaribus, non inveniuntur hic textus, extat tamen in omnibus ille, quem citavimus *num. 312.* qui fatus clarus est; unde saltem mens Angelici non est adeò certa. Dein neque adeò certum est, an non S. Thomas, dum ait, omnes peccasse in Adam, tantum intelligat, contraxisse qualecumque debitum peccandi; ut eum explicat insignis Dominicanus *Joannes à S. Thoma tom. 1. in 1. p. disp. 2. proemialiter de approbatione doctrine S. Thome. a. 2.* ubi pro sua opinione citat plures: imo Angelicus scribitur, è celo apparens se ipsum ita explicat Episcopo Patavino, de quo vide *num. 316.*

Adde, quòd verba S. Thomæ in rigore acceptari non possint; nam *1. 2. q. 81. a. 3. in corp. vult, secundum fidem Catholicam firmiter tenendum,* quod ibi docet de peccantibus in Adamo. Rursum in *4. dist. 43. q. 1. a. 4. questione 1. ad 3.* ait esse erroneous dicere, scilicet oppositum ei, quod ibi habet de originali peccato. Unde, si verè, & propriè affereret, neminem præter Christum, adeòque neque B. Virginem, peccato originali stricte sumpto caruisse, planè inferret censorum severissimam sententia pia, cui tot Pontifices summè furent, una cum Tridentino, ut patet ex dictis. Quare malim, S. Doctoris verba aliquanto minus propriè accipere, quam ei opinionem, sententiaz tam pia contrariam, attribuere. Quodsi tamen omnino immobiliter contendas, Doctorem Angelicum nobis esse oppositum, dicam cum S. Ludovico Bertrando ex Ordine S. Dominicæ apud *Gormaz de incarnati. n. 851.* etiam Angelicum cum aliis Patribus, si modo viveret, & scriberet, aliter, & id, quod nos dicimus, sensurum, & scripturum.

328. Ob. 3. SS. Patres dicunt, neminem pati mortem, nisi, vel pro suo peccato, vel pro alieno, pro quo satisfaciat: sed B. Virgo est mortua, & non pro alieno: ergo pro suo peccato. Confirm. S. Pius V. sustulit olim Officium proprium Conceptionis; quia in eo dicebatur B. Virgo immaculata, & præservata: ergo. Resp. neg. ait: *em neq. quod multi Patres hoc dicant, & item intelligendo peccatum stricte dicunt;* nam utique pro nostra sententia sunt multi SS. Patres: alii autem ut plurimum non adeò examinârunt hoc privilegium B. Virginis.

Si autem quaras, cur igitur B. Virgo passibilis fuerit, imo mortua, si peccatum non contraxit? Resp. Mors per se fuisset naturalis homini, etiam non peccanti; alias enim non fuisset, cur DEUS statuisset in medio paradyli lignum vitæ, quod vitam semper conservaret; nec etiam fuisset ratio damnandi propositionem 78. Baij. *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio;* adeòque mors non fuit necessariò pena: fuisset ea tamen impedita in statu justitiaz originalis: alio modo

An. B. V. peccat. origin. contraxerit, vel saltem habuerit debitum illud contrahendi. 81
modo non debuit impediri in B. Virgine: sed, si non est impedita in Christo, ob redemptio-
nem nostram, ita neque fuit impedita in Beatissi-
ma Virgine, ob alias rationes.

Unde, quando Concilia, & Patres, viden-
tur negare, mortem fuisse homini naturalem,
vel ex necessitate naturae secutam, tantum lo-
quuntur de necessitate, etiam stante gratia ori-
ginali, & solùm negant, quod mors tunc non fui-
set impedienda. Addit, mortem in Virgine non fui-
se peccatum, nec indecentiam ullam attulisse, sed
potius fuisse occasionem meriti majoris, serviisse
etiam ad maiorem similitudinem cum Christo.
Addit quidam recentior, B. Virginem mortuam
fuisse, ne putaretur ab hereticis Dea. Neque
ex morte potest inferri admisum peccatum; cum
enim, etiam eo remisso, maneat mors, non ha-
ber cum peccato necessariam connexionem. Ad
confirm. neg. conseq. S. Pius V. id non fecit ideo,
quod falsi aliquid in eo Officio contineretur: sed
quia voluit omnia revocare ad antiquum mo-
rem. Postiores autem Pontifices, maximè
Paulus V. & Alexander VII. plurima in favorem
immaculata Conceptionis statuerunt, & Officium
eius horis Canonicis inseruerunt.

329. Ob. 4. contra 2. conclus. Si Adam
non peccasset, Christus Matrem non habuisset: ergo B. Virgo non fuit intenta ante Adamum:
prob. antec. tunc Christus non venisset infans,
sed ut homo perfectus, qualis fuit Adam: ergo.
Confit. B. Virgo juxta nos fuit exempta à lege,
sui pacto cum Adamo; sed nemo eximitur à
lege, nisi prius ei fuerit subiectus: ergo B. Vir-
go fuit pacto subiecta, vel ei inclusa, adeoque
non fuit intenta ante Adamum, & pactum cum
ipso initum. Resp. 1. Si etiam B. Virgo ante
Adamum non fuisse intenta, tamen potuisset non
fuisse in pacto inclusa, ut patet ex systemate
eorum, qui volunt, Christum non fuisse ven-
turum, si Adam non peccasset: itemque ex de-
creto priori, in systemate etiam eorum, juxta
quos Christus venisset, etiam Adamo non peccante.

Responderi quoque potest 2. neg. antec. ad
prob. neg. antec. quod etiam Suarez negat tom.
2. in 3. partem disp. 1. sec. 3. potuisset enim DE-
US fieri homo immortalis, non in statu gloriæ,
sed in eo, quo alii tunc homines nascerentur;
decreto enim potuit, Christum esse viatorem cum
conditione corporis, statui hominum accom-
modata, ut illis mereretur, & suo exemplo viam
ad beatitudinem demonstraret. Ad confirm.
dist. mi. nemo eximitur à lege, nisi sit subje-
ctus, saltem conditionate. conc. mi. absolutè
subiectus neg. mi. & conseq. Fuit autem B.
Virgo conditionate saltem legi subiecta, vel pa-
cto inclusa, quatenus in hoc inclusa fuisse, nisi
ex meritis Christi exempta fuisse.

330. Ob. 5. Si B. Virgo fuit decreta, vel
intenta ante Adamum, venisset ipsa, etiam si Ad-
amus non futurus fuisse: imo nec mundus:
hoc est incredibile: ergo. Confirm. Ista in-
tentio B. Virginis, & ejus exemptio, non habet
fundamentum in Scripturis: ergo gratis assertur.
Resp. neg. ma. saltem quod id, quod ve-
nisset B. Virgo, etiam si mundus non fuisse
conditus: & quero ab adversarii, si Adamus
juxta ipsos fuit prius decretus, an venisset, eti-
am si nullus alius homo secuturus fuisse? Scili-
cet, saltem in hac providentia, non videtur DE-
US voluisse Christum, vel B. Virginem, vel Ada-

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

mum solum, sed istos primò, & alios propter
ipsos producere, qui ideo posterioribus decreti
formalitatibus sunt intenti. Sic etiam rex inten-
ditur primò, non tamen intenditur, ut sit ipse
solus, seu, etiam nullus existat subditus. Ad
confirm. neg. antec. Exemptionem B. Virginis
sufficienter ex Scripturis ostendimus in probatio-
nibus, & figura in Eschere præcedens sat bene
eam adstruit. Quod spectat ad intentionem B.
Virginis ante Adamum, quamvis ea à nobis po-
sitivè non adstruatur, tamen à suis auctoribus
valde bene probatur ex Prov. 8. v. 22. Dominus
possedit me in initio viarum suarum, antequam
quidquam ficeret à principio. Ab aeterno ordina-
ta sum, & ex antiquis, antequam terra ficeret. item
ex Ecclesiastici 24. v. 14. Ab initio, & ante secula cre-
ata sum. Quæ verba, licet primariò intelligi de-
beant de Christo, tamen etiam ab Ecclesia attri-
buuntur B. Virginis: cùmque Beatissima Virgo
non fuerit ante secula possessa, creata, ordinata,
in executione, debent ista intelligi de intentio-
ne: atque adeò ipsa in intentione DEI alias
creaturas, etiam Adamum, præcessit.

331. Ob. 6. Si quis accepisset foeminam
in servitutem, cum expresso tamen pacto, ne
proles, ex ea nascitura, sit serva: postea autem
alius eandem foeminam ex captivitate redime-
ret, hic quidem esset Redemptor foemina, non
vero proles ejus: sed ita se haberet B. Virgo jux-
tanos; cùm expressè esset excepta à pacto cum
Adamo, & transfusione maculæ in illam: ergo
Christus non esset ejus Redemptor, quod dici
non potest ex n. 307. Resp. dist. ma. si talis non
prius etiam dedisset pretium, pro hoc ipso, ut pro-
les non sit serva. conc. mai. si pro hoc ipso eti-
am dedisset pretium neg. ma. (tunc enim esset
Redemptor præservativus proles) & dist. sic min.
neg. conseq. nam Christus pro hac ipsa exem-
ptione Matris suæ pretium dedit. Nec dicas,
Christum pro solis in Adamo lapsis dedisse preti-
um, juxta illud Matb. 9. v. 12. Non est opus va-
lentibus medicus, sed male habentibus; nam hoc
intelligi debet de medico reparativo, non vero
de præservativo, qui utique sèpe etiam valenti-
bus necessarius est, ad valetudinem conservandam.

332. Ob. 7. Si B. Virgo fuit ex meritis
Christi exempta à pacto, tunc, si Christus pro ea
non obtulisset sua merita, fuisse ipse auctor
originalis peccati in ea: sed hoc est absurdum:
ergo. Resp. neg. ma. tam parvum enim Chri-
stus tunc fuisse auctor peccati in Matre, quām
parvum est auctor in nobis, quos non exemit;
quia tunc tantum non impeditiviter peccatum:
causa autem fuisse Adamus, & voluntas B. Vir-
ginis alligata voluntati Adami. Ex hac occasio-
ne nota, quod, quando dicitur DEUS iniisse pa-
ctum cum Adamo, de transfundenda justitia,
vel macula originali, non eodem modo intelli-
genda sit hæc propositio, de justitia, vel gratia,
& de macula, seu peccato; nam illam DEUS posi-
tè transfudisset, & in hominibus produxisset:
non ita maculam, quam non positiè, sed tan-
tum negatiè, & analogicè transfudit, hoc est,
non impeditivit.

333. Ob. 8. Si Beatissima Virgo non fuit
inclusa in pacto cum Adamo, tunc neque ha-
buisset gratiam originalem per Adamum: hoc
autem dici non potest: ergo. Respondent 1.
aliqui, negando minorem cum gravissimis, ut
ajunt, auctoribus, dicuntque, quod, et si B. Vir-

L

gq

go gratiam non habuisset dependenter ab Adamo, sufficienter illam habitura fuisset aliâ viâ ex meritis Christi, scilicet ratione electionis in Matrem Divinam. Et sane, cùm Beatissima Virgo incomparabiliter plus gratia esset receptura, quâd Adam, in dâ, cùm futura esset hujus, & omnium Sanctorum Regina, difficile videtur, quod quoad primam gratiam debuerit ab illo dependere.

Resp. 2. in forma dist. ma. B. Virgo non habuisset gratiam originalem per Adamum, vi præsentis decreti, & in hac providentia, conc. mai. vi alterius decreti, & in alia providentia: subdist. si probetur, quod B. Virgo eam gratiam necessariâ debuisset habere per Adamum. neg. ma. si id non probetur, uti difficulter probabitur. conc. ma. & dist. proportionaliter min. neg. conseq. Decretum, quod nunc datur, cùm jam supposuerit scientiam medium de lapsu Adami, non decrevit gratiam derivandam ab Adamo in illum hominem, quamvis DEUS, si prævidisset Adamum non lapsurum, per aliud decretum gratiam ab Adamo in posteros derivandam decrevisset: & si in eo casu etiam B. Virgo debuisset recipere primam gratiam dependenter ab Adamo, tunc etiam ejus voluntas ipsius voluntati probabilius alliganda fuisset: ex quo tamen non sequitur, eam etiam modo alligatam fuisse. Et potuisset utique DEUS velle eam alligare in circumstantiis favorabilibus, non autem in odiosis, seu noxiis; sicut rex potest subditum aliquem velle frui favoribus communibus, non vero premi oneribus communibus.

334. Ob. 9. Si B. Virgo non fuit inclusa in pacto cum Adamo, non potest explicari, quid factum fuisset, si DEUS in primo instanti conceptionis, seu animationis, gratiam illi non infudisset: sed hoc debet explicari: ergo, prob. ma. non potest explicari, an tunc habuisset privationem gratiae, an tantum puram ejus negationem: ergo, prob. ant. si dicatur primum, tunc habuisset peccatum originale, saltem juxta multos auctores, juxta quos id peccatum stat in privatione gratiae: ergo antecedenter jam habuit debitum proximum; quia fuit obnoxia huic privationi gratiae: si autem dicatur secundum, tunc B. Virgo relicta fuisset in statu puræ naturæ, quod dici non potest in hac providentia, in qua omnes homines sunt elevati ad statum gratiae: ergo ista exceptio à pacto defendi non potest. Confirm. Si B. Virgo fuit exempta à pacto, tunc, etiamsi gratia ei data non fuisset, tamen non contraxisset peccatum originale: ergo gratia collata non fuit præservativa ab illo peccato: ergo non est ex meritis Christi ab eo peccato præservata, consequenter neque redempta.

335. Resp. neg. suppositum ma. cùm enim DEUS in hac providentia omnem hominem elevaverit ad statum gratiae, adeoque negotio gratiae sit in homine privatio: cùm insuper à Christo per merita sua, impetrata fuerit. Ma. excepio à pacto, non qualiscunque, sed coniuncta cum infusione gratiae, & quæ exceptio tenderet in hunc finem, ut B. Virgo remotior esset à carentia gratiae, seu à debito proximo eâ carenti, non potuit DEUS in hac providentia gratiam B. Virgini non infundere; alias enim eo ipso Christi merita non acceptasset. Si autem quæras, quid in alia providentia factum fuisset, in qua homo mansisset in statu puræ naturæ, de-

bes prius determinare, an in illa etiam Christus venisset, & quid tunc pro Matre petrasset, vel non: quibus positis, non erit valde difficile, etiam hoc determinare. Interim in ordine ad hanc quæstionem non sumus valde solliciti de alia providentia, præsertim tali, in qua non detur elevatio naturæ ad statum gratiae.

Ad confirm. neg. antec. vel ejus suppositum; quia, si B. Virgini non fuisset collata gratia, etiam non fuisset exempta à pacto; Christus enim utrumque indivisim à Patre petrisset, ac impetravit, & DEUS etiam utrumque indivisim decrevit: hæc quoque gratia B. Virgini, ex meritis Christi collata, fuit formaliter ejusdem Dei pars præservativa à privatione gratiae: quæ privatio (ersi in ipsa non stet ratio peccati originis, ut diximus) tamen est effectus hujus, & macula quædam animæ, qua eriam debuit removeri à B. Virgine, & formaliter removetur per ipsam gratiae collationem. Neque dicas, juxta nos B. Virginem liberatam fuisse à peccato, & ejus contrahendi debito, per gratiam purè extrinsecam, scilicet per benevolum decretum DEI; nam, licet formaliter per hoc decretum exempta fuerit, seu liberata à pacto, tamen simul vi ejusdem decreti, gratia ipsi collata est, & impedita privatio: non minitus, ac quando alii hominibus remittitur peccatum per infinitum gratiae: & ut gratia in aliis hominibus est forma justificativa, & delictiva peccati, ita quoque in B. Virgine est forma justificativa, & præservativa à peccato: de qua re vide dicta n. 292.

336. Ob. ultimò. Ex nostris principiis queretur, quod B. Virgo neque contraxisset debitum remotum peccandi: hoc autem est nimis: ergo, prob. ma. potest enim juxta nostrum modum arguendi dici, quod non deceat Matrem DEI ulla, etiam tantum remota necessitas, seu debitum peccandi in Adamo: ergo. Confirm. 1. B. Virgo fuit miraculosè genita, ex sterilibus parentibus: ergo non descendit via naturali ex Adamo: ergo non contraxit illud debitum. Confirm. 2. Si ideo contraxit debitum remotum; quia, si non fuisset electa in Matrem DEI, fuisset inclusa in pacto, tunc etiam Christi humanitas contraxit debitum remotum, adeoque etiam DEUS per communicationem idiomatum poterit dici, id debitum contraxisse; quia, si illa humanitas non fuisset assumpta, sed ut alius purus homo, ex Adamo fuisset progenita, etiam in Adamo peccasset: de Christo autem dicere, quod habuerit debitum remotum peccandi, est proflus absurdum: ergo. Confirm. 3. Angeli non habuere hoc debitum remotum: ergo nec Angelorum Regina.

337. Resp. Majorem admittit recentior Scousta: sed planè contratorrentem auctorum, nec videtur in ejus sententia posse ostendi, quomodo B. Virgo sit à Christo propriè redempta; si enim nullum habuit periculum, incurriendi maculam, tam parvum est redempta per Christum à peccato originali, quâd parvum Angeli, qui ab hoc per illum nullo modo redempti sunt: quamvis enim dicatur, eos gratiam à Christo, & per ejus merita accepisse, & sic aliquo modo dicatur Christus Angelorum Redemptor à S. Bernardo serm. 22, in Cantic. non tamen potest dici, Christus redemisse Angelos à peccato originali Adami; quia scilicet nullum habuere ejus incurriendi debitum: ergo nec posset di-

et quod B. Virginem ab eo peccato redemerit.

Dicere autem, quod Christus B. Virginem non redemerit ab originali peccato, esset afferere aliquid, omnino contrarium sensu communi fideliū, expresso in Bulla Alexandri VII. citata n. 315, in qua dicitur, sensum fideliū esse, Beatisissimam Virginem fuisse speciali DEI gratia, intuitu meritorum Christi, a macula peccati originalis preservatam, quia etiam in oratione, sub finem Officii parvi immaculata Conceptionis apposita, dicitur: *Ex morte filii tui presvisa, eam ab omni labore preservasti*; unde Suarezio tom. 2. in 3. p. dist. 3. sed. 2. videtur non caritatum errore, si quis affereret, B. Virginem non esse ab originali labe redemptam. Quare neg. ma. ad prob. neg. ant. quia non est ulla moralis indecentia pura creature, quod nascatur via ordinaria ex parentibus: econtra autem oppositum videtur minorem dignitatem Christi; sic enim non est universalis redemptor omnium hominum, qualis tamen ab omnibus dicitur, & quidem non tantum omnium in sensu accommodo, sed omnium strictè loquendo; sic enim accipiuntur textus Scripturæ, & Patrum, à fidelibus, ut dictum n. 307.

338. Ad 1. confir. neg. conseq. Per viam ordinariam intelligitur, ex duobus parentibus, & ex semine masculino: non autem intelligitur exclusio miraculi; alias etiam S. Joannes Baptista, & S. Franciscus de Paula, & plures alii, qui miraculosè ex sterilibus parentibus nati sunt, debuissent carere peccato originali. Ad 2. confirm. Syllogismus non est in forma; non enim purificatur conditio, ut patet consideranti; si autem purificaretur in minore, hoc est, si diceretur: *sed ideo contraxit* &c. dist. min. præcideo. neg. min. simil etiam ideo; quia per viam ordinariam fuit genita ex Adamo. conc. min. & neg. conseq. Humanitas Christi autem non fuit ita genita; unde de facto hæc humanitas debet etiam remotum non habuit. Si autem in alia providentia non fuisset assumpta, & per viam ordinariam generata, potuisset debitum remotum, vel etiam proximum habere.

Ad 3. confirm. Quare non etiam dicitur B. Virgo esse purissimus spiritus, vel naturæ altioris, quam alii homines? in forma neg. conseq. Angeli, utpote purissimi spiritus, non potuerunt ita nasci ab Adamo, & consequenter non potuerunt includi in pacto, quod præcisè posteros Adami spectabat. At vero B. Virgo ita nata est: &, ut communis fidelium sensus habet, ipsa fuit præservata per speciale privilegium ab originali labe: quod ipsum innuit, eam habuisse periculum, saltem remotum, incurriendi illud peccatum.

ARTICULUS VI.

339. **Q**uidam fuit primorum parentum. Resp. Si queritur de actu extero ultimo, fuit comestio pomi, de arbore scientia boni, & mali: & hoc in sensu literali accipendum esse, omnes SS. Patres clamat cum Ecclesia, & communis interpretum Scripturæ sensu; sicut etiam omnes convenient, quod paradisus fuerit verè locus in terra. Et hinc SS.

Patres graviter inveniuntur in Origenem, qui volunt, ista omnia tantum metaphorice intelligi, de qua re videatur Bellarm. tom. 4. controv. 1. l. unico de gratia primi hominis c. 10.

Qualis autem fuerit arbor illa, controvertitur. A DEO vocata fuit *arbor scientia boni*, & mali, occasione eventus futuri, vel prævisi, ut censent Tostatus, Rupertus, Pererius; quia scilicet dæmon erat prævisus, promissurus Evæ scientiam boni, & mali, ex illius fructu comestione. Re ipsa autem fuit, vel juxta Theodoretum, & alios, arbor fucus; quia statim post comestionem fructus prohibiti subditur Gen. 3. v. 7. *Confuerunt folia ficus*, & fecerunt sibi perizomata: vel juxta alios arbor malus, juxta illud *Canticorum* 8. v. 5. *Sub arbore malo suscitavi te*: ad quem tamen textum responder Cornelius, & verè, quod malus sit nomen genericum, quodque omnes fructus, habentes tenuem corticem, veniant nomine malorum, adeoque etiam fucus. vide Cornel. in Gen. 2. v. 9. ad verba *Lignumque scientia boni*, & mali.

340. Sed non est hoc, quod hic potissimum petitur; nam queritur potius, quinam fuerit motus primus malus in protoparentibus; cum plures concurrent (quavis teste Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 9. punt. 9. num. 72. unatantum intemperantia malitia in parvulos sit transfusa) & Cornelius in Gen. 3. v. 6. Qui commedit: octo recenset, ex quibus modò investigatur, quis fuerit primus. Existimo, hunc motum probabilius tuisse motum, seu peccatum superbie. ita SS. Patres plurimi, atque etiam S. Thomas 2. 2. q. 163. a. 1. & communis Doctorum. Probatur autem cum S. Thoma, ex illo. Ecclesiastici 10. v. 15. *Initium omnis peccati est superbia*: quem textum, licet fors possit exponi de peccato Luciferi, tamen Angelicus, & alii etiam exponunt de primo peccato hominis, quod potest dici primum, seu initium peccati humani; nam Apostolus ad Rom. 5. v. 12. ait: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*: hoc est, peccatum humanum; nam Angelicum prius intravit per Luciferum.

341. Accedit, quod DEUS postea irriserit Adamum, eoquod aliquo modo voluerit esse sicut DEUS, dicens: Genes. 3. v. 22. *Ecce Adamus quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum*. Insuper ad hanc superbiæ parentes primos incinavit serpens Genes. 3. v. 5. *Eritis sicut Dii, scientes bonum, & malum*. Accedit, quod appetitus concupisibilis, seu inferior, tunc effet perfectè subditus rationi, nec rebellare poterat, antequam superior DEO rebellasset; unde non per hunc appetitum inferiorem primum peccarunt Adam & Eva. Sed neque etiam primum peccatum potuit esse infidelitas; nam in eo statu justitiae originalis, non cadebat in primos parentes error; quare primum peccatum fuit elatio animi.

At, postquam præcessit motus superbie, successit infidelitas; nam, quod protoparentes fidem perdidérunt, constans est sententia SS. Patrum. Quidam tamen afferunt, Evam non putasse, quod DEUS ipsi mentitus fuerit, sed potius, quod ipsa illius verba non rite intellexerit; adeoque eam non credidisse, quod DEUS sibi prohibuerit esum pomi: cui opinioni videtur favere textus hebreus, ex quo loco dictorum ser-

penitus: *Cur precepit vobis DEUS?* Gen. 3. v. 1. posset poni: *Eftne verum, quod vobis precepit DEUS?* Tandem accessit aperta inobedientia, & comedio vetiti pomi: & sic, ut habetur ad Rom. 5. v. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi.* vide Bellarminus tom. 4. controv. 2. de amissione gratiae l. 3. c. 4.

342. Quaritur 2. An peccatum originale potuisse esse veniale. Respondeatur communiter, cum S. Thoma 1. 2. q. 89. a. 3. quod non; eo quod in statu originalis justitiae locum non habuisset peccatum veniale. Ratio est; quia in eo statu felici non habuisset locum dolor, aut morticitia, timor, aut pena; ait enim S. Augustinus, l. 14. de Civit. DEI c. 10. absurdissimum esse, haec ponere in eo statu felicissimo: & tamen ista debuissent sequi in eo statu, si datum fuisset peccatum veniale; quia hoc statum innocentiae non sustulisset. Hinc non potuit Adam e. g. verbum tantum otiosum loqui cum plena deliberatione (sempli plena enim, & imperfecta libertas, tunc non habuisset locum) sed vel debuit nullum peccatum committere, vel mortale: quod, cum statum innocentiae sustulerit, illis miseriis locum fecit. Unde peccatum Adami absque dubio fuit mortale; quamvis enim materia, in se nude spectata, fuerit levis, scilicet comedio unius tantum pomi, tamen, quia finis hujus precepti fuit gravissimus, scilicet, vel transclusio justitiae originalis, vel ejus privatio, etiam ipsa transgressio gravis, & mortalis fuit.

343. Quaritur 3. Qualis serpens fuerit, qui Eavam seduxit. Resp. De hoc agit Bellarminus tom. 4. controv. 2. de amissione gratiae l. 3. c. 3. Et suere olim haeretici, dicti Opibitae, id est, serpentarii, qui existimabant, illum serpentem fuisset sapientiam DEI, quae contraria fuerit creatori, atque in odium huius, hominibus aperuerit oculos, ad videndum bonum, & malum; hinc istum serpentem coluerunt, elque panem obtulerunt, teste S. Epiphanius haeresi 37. Manichaeus teste S. Augustino l. de heresibus, haeresi 46. dixit, eum serpentem fuisset Christum. Origenes, qui, ut dictum n. 339. omnia volebat explicare allegoricè, intellexit per serpentem deletionem, per Eavam sensum, per Adamum rationem. Alii, teste Procopio, putabant, demonem assumptissime serpentem tantum phantasticum, sicut quandoque asummit phantasticum corpus humanum.

Sed dicendum est, fuisse verum, & naturalem serpentem, quem invasit deman, & per quem fuit locutus, certe pena, quae Gen. 3. v. 14. serpentis infliguntur, non delectationi, nec sapientiae DEI convenient, nempe, super peccatus gradi, terram comedere, inimicities habere cum hominibus &c. DEUS autem punivit serpentem, tanquam organum demoni, in quantum puniri potest creatura non libera, hoc est, malis eum afficit: de qua pena videantur Cornelius in bunc locum & Bellarminus tom. 4. controv. 2. de amissione gratiae l. 3. c. 3. & 11. ubi iste putat, quod serpens prius posteriore tantum parte repserit, antea rectus incescerit, in penam autem nunc toto corpore repat: insuper ait, quod, cum ante peccatum non fuerit animal homini noxiun, eidem etiam non fuerit horro, & execrationi, sicut nunc est, quando occi-

dit homines, & ab hominibus occiditur: adeo que nunc sint inimicitiae inter ipsum, ac hominem, quae prius non erant.

344. Pererius tamen in Gen. l. 6. disp. 1. q. 4. putat, serpenti reptionem jam prius naturalem fuisse: sed, cum ante peccatum non faceret eum horridum, & execrabile, postea eum talem reddidisse, ac sub hac ratione penam fuisse: sicut scilicet mors homini naturalis est, & tamen modis est pena; nam, cum in statu justitiae originalis mors, ex speciali DEI favore, impedita fuisset, modis autem specialis ille favor in penam peccati subtrahens, & ea impeditio sublata sit, merito mors nunc dicitur pena. Putat autem hic author eadem quidem disputat: sed priore quest. nempe 2. serpentem, quem demon invasit, fuisse illum, qui dicitur Scytale, de quo ait Solinus, eum esse ita pulchrum, ac squammis tam fulgentibus, ut quasi miraculo sibi capiat aspicientes. Cornelius autem in c. 3. Gen. v. 1. ait, Scytale esse stupida natura, cum tamen serpens decipiens Eavam fuerit calidior cunctis animalibus. Gen. 3. v. 1. Quod autem Eavam non timerit loquentem serpentem, recte ait Cornelius loc. modis cit. inde ortum, quod necum peccatrix privilegio justitiae originalis timore exempta fuerit.

Pererius ead. disp. q. 3. in fine ait, Eavam non fuisse ita repletam sapientiam, sicut Adamus fuit, sed habuisse plurium rerum ignorantiam negativam, quarum noritia ad ejus statum non pertinebat (quoniam in eo statu non habuerit ignorantiam positivam) adeoque nescisse, alia animalia loqui non posse: quamvis neque firmiter crediderit, animalia loqui posse, aut etiam serpentem vera dicere; nam talis firmus assensus fuisset positivum malum: motam autem fuisse splendidis serpentis promissis, ad eum audiendum, vel utcunque ei credendum assensu dubio, & suspenso. Alii autem putant, eam quidem agnoscisse, spiritum per serpentem loqui, sed aliquo modo putasse, bonum, & suis commodis studentem. Quod autem deman non aliud animal invaserit, ait S. Aug. l. 11. in Genes. ad lit. c. 3. inde fuisse, quod DEUS id illi non permisit. Addit Magister Sententiarum l. 2. diff. 21. f. sed quia, DEUM non voluisse fraudem nimis occultam, & hinc non permisisse demonem ingredi e. g. columbam, sed tantum animal tortuolum, & astutum. Plura Pererius disp. q. 5. videri etiam meretur Cornelius à Lape in Gen. c. 3. v. 1.

345. Quaritur 4. Quænam fuerint pena peccati originalis in hac vita. Resp. Recensentur à Scholasticis quatuor vulnera naturæ, ignorantia, malitia, concupiscentia, infirmitas: quæ Bellarminus tom. 4. controv. 2. l. 6. de amiss. gratiae c. 8. & sequent. fuisse prosequitur, auge ait, in intellectu dari positivam ignorantiam plurium rerum, præsertim in infantibus: in quibusdam hominibus etiam satuitatem: dari ignorantiam finis ultimi, saltem talem, ut non cognoscatur, sine admixtione falsi: item ignorantiam mediiorum, quin & propriæ naturæ: accedere difficultatem discendi &c. In voluntate, idem Bellarminus ait, dari amorem inordinatum sui ipsius, ac difficultatem resistendi vitiis: dari negligentiam circa necessaria ad beatam vitam: & contra immoderatam solitudinem circa tempora;

ralia: item perversitatem voluntatis, difficulter se convertentis ad DEUM, & faciliter ad creata: inconstantiam, instabilitatem, fastidium proprii status, difficultatem vitandi sine gratia peccata mortalia.

346. In parte inferiori animæ, seu sensitiva, recensentur ab eodem illusio somniorum, phantasia turbata, & inobedientia, ira rationem prævertens, concupiscentia vehemens &c. In corpore, juxta eundem patiuntur morbos, defectus sensuum, difficultatem medendi, media incertitatem, & summè dolorosa, famem, sitim, & reliqua vitæ incommoda, brevitatem vitæ, timorem mortis, & tandem mortem ipsam. Accedunt extinseca: scilicet, nascimur filii iræ: dæmon habet in nos magnam potestatem, quandoque eniam invadit corpora: item calamitates ferendæ sunt nobis ab omnibus quatuor elementis: animalia irrationalia non amplius nobis obediunt: homines etiam ipsi sibi invicem sunt lupi &c,

347. Quæritur 5. Quam poenam patiantur parvuli mortui in originali peccato. Resp. In primis de fide certum est, eos non posse introire in cœlum, juxta illud *Joan. 3. v. 5.* *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Neque etiam extra cœlum visionem DEI beatificam habebunt; sed hac aeternam privati existent; unde revera damnati dici possunt, scilicet patientes aeternam poenam damni. Quamvis autem aliqui ex SS. Patribus videantur voluisse, eos aeternam poenam sensus, etiam ignis perpetui, licet mihi, quam damnati ob actualia peccata, passuros, tamen jam est communis post SS. Thomam, ac Bonaventuram, eos ignem non pati.

Quod etiam tradidere ex antiquioribus Patribus SS. Gregorius Nazianzenus, & Ambrosius. Sed & S. Augustinus, qui eos igni adjudicasse videri posset scribi. *14. de verb. Apostoli c. 3.* tamen id absolute non videtur facere, sed ea de re dubitare; nam alibi fatetur, se id nescire: ita enim habet epistola 28. ad Hieronymum post medium: *Cum ad poenas ventum est parvulum, magnis, mibi crede, coarctor angustiis, nec, quid respondeam, prorsus inventio.* Quod suum dubium ibi fuisse prosequitur, & solutionem ejus a S. Hieronymo flagitat. Quamvis autem dicat, illos damnari, non eo ipso dicit, damnari ad poenam sensus, vel ignis; nam sufficienter damnati sunt, si aeternam poenam damni ferant: certè Scholastici communissime iudicant, poenam ignis destinatam esse tantum peccatis actualibus. Et sane, cum fides aliud dicere non cogat, durum esset, affirmare, quenquam propter peccatum originale, moraliter tantum a se nondum existente commisum, nec a sua voluntate propria evitabile, aeterno igne cruciari.

348. An autem præter poenam damni parvuli illi sentiant aliqualem poenam sensus, e.g. ex obscuritate loci, vel ex tristitia de amissione cœli, vel alia de causa, certi absolute nihil habemus. Beatitudinem perfectam etiam tantum naturalem, eis tribuere, videtur nimium; cum hæc non videatur convenire damnatis, quales revera sunt parvuli isti. Joseph. Requesenius in additione ad questiones selectas S. Thome disp. 1. de statu parvulorum, quidem omnem, dolorem, & tristitiam, ab his parvulis removere, attamen n. 54. negat, eos beatos esse posse, ex

eo, quod sint peccatores, & habeant in semiseriam peccati, ac positivam indignitatem ad receptionem donorum supernaturalium. Docet etiam hic author n. 14. eos carituros, non bonis naturalibus, sed tantum gratutis, adeoque carituros poenam omni sensus; alias carerent bono naturali; quia dolor utique repugnat alii bono naturali. Addi potest, eos non habitueros tam perfectam cognitionem abstractivam DEI, quanam requiratur ad beatitudinem naturalem, de qua à n. 29. de beatit.

349. Requesenius videtur consentire S. Thomas, qui in 2. disp. 33. q. 2. a. 1. docet, parvulos nullam poenam sensus pati: & objiciens sibi S. Augustinum, qui ait, eos parvulos puniendos aeterno supplicio, ait ad 1. per supplicium intelligi *poenam damni*, inquit in Scripturis per ignem frequenter quamlibet poenam significari iterum. Dein art. 2. ait, pueros non passuros ullum dolorem: quod idem docent Suarez, Oviedo, Rhodes, & alii. Suarez insuper in 1. 2. tr. 5. de peccatis disp. 9. sec. 6. n. 4. ait, probabile esse, pueros hos non adfuturos in die judicii, vel, si adsint, non omnia comprehensuros: de suo autem præmio, vel poena nihil intellecturos. Idem Eximius in 3. part. tom. 2. disp. 57. sec. 6. s. Ad 2. dam confirm. ait, quod parvuli illi quidem sint probabilius venturi ad judicium universale, tamen ex sua privatione aeternæ gloria &c. non sint contristandi: quod autem non tristentur, proventur partim ex speciali prædicatione Divina, partim ex prudentia, & rectitudine voluntatum parvulorum.

Bellarminus econtra tom. 4. contr. 2. l. 6. de amissione gratia c. 6. putat, eos sensuros misericordiam aliquem dolorem internum. Sed S. Thomas loco supra cit. negat, dolorem de tanto amissio bono parvum esse posse. Bellarminus quidem putat, eos aliter non posse dici damnatos. Sed ad hoc sufficere videtur poena damni. At quomodo sunt filii iræ Divinæ, si nullæ etiam tristitia puniuntur? Resp. Salmeron in 5. ad Rom. disp. 48. iram DEI non esse plenam, respectu peccati originalis parvulorum, ut est respectu actualium peccatorum. Requesenius autem n. 43. ait, iram sufficienter exerceri, excludendo eos à visione sua, ut David 2. Reg. 14. v. 24. eam exercuit excludendo Absalonem. In his omnibus possunt varia probabiliter dici, sed certò pauca affirmari.

350. Quæritur tandem 6. ubi habitaturi sint parvuli post finem mundi. Resp. Ex illis authoribus, qui putant, parvulos tristitiam passuros, quidam afferunt, eos in loco obfuso infra terram mansuros. Sed utique hæc esset poena sensus, satis acerba, scilicet esse aeternum in loco obfuso. Verum (reponunt isti authores) inimicis DEI non competit locus tam amoenus, qualis futura est post diem judicii terra. ita Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 6. c. 3. & alii. Qui vero negant, eos passuros tristitiam, statuunt eos in loco ameno, & alii quidem supra terram, ut Salmeron disp. 48. in ep. ad Rom. c. 5. alii vero, qui putant, terram tunc aquis inundandam, statuunt eos infra terram, quæ, cum pellucida futura sit, etiam locus eorum talis erit. Sed in his omnibus malo cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 9. punt. 12. n. 96. referre, quid alii sentiant, quam in re obscura firmiter aliquid decidere. Videri mereatur hic auctor citato punto 12. per totum.

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ.
DE DIVINA GRATIA ET MERITO.

Ribus disputationibus Tractatum hunc circumscribemus. Primâ agemus de Gratia Actuali, seu Gratia, quæ datur ad salutares actus eliciendos, tentationes vincendas &c. Altera agemus de Gratia Habituali, seu Sanctificante. Tertia de Merito. Prima complectitur in se questiones potissimum controversias cum Jansenistis, ratione auxiliis sufficientis. Altera paucioribus potest absolvī. Tertia paucissimis: quare, adjuvante ipsa Divina gratia actuali, sine qua boni nihil possumus, de eadem Tractatum inchoamus.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali.

2. Differunt Gratia Actualis & Habitualis, quod ista, quæ etiam *sanc&ificans* dicitur, tanquam habitus aliquis, & qualitas permanens, ex se maneat, ut alii habitus, donec à contrario expellatur: at verò illa, seu gratia actualis, ex se transiens sit, & sicut actus, ita & ipsa transeat, quamvis à nullo contrario expellatur. De hac itaque, atque ejus essentia, necessitate, ac existentia per tres questiones sat longas nobis erit agendum. Agit autem Angelicus Doctor de gratia in 1. 2. à questione 109. usque ad 114. ubi de merito incipit, & usque ad finem 1. 2da de eodem differit: de quo & nos post finitas de gratia questioines, quantum opus fuerit, agemus: interim sit.

QUÆSTIO I.

De Essentia, & Divisionibus Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

Variae Acceptiones, & Divisiones Gratiae.

3. Solet aliás ante divisionem præmitti definitio rei; priùs enim solet expeti notitia de essentia rei, quād ejus partibus; at, cùm non satis inter auctores conveniat, in quo gratia consistat, priùs, ad meliorem naturę ejus indagationem, præmittenda sunt variaz, tum gratiæ divisiones, tum communiter receptæ hujus vocis *Gratia* acceptio[n]es, quibus suppositis, tanquam ab omnibus fermè admissis, facilius pergere poterimus ad examinandam hujus rei essentiam. De his divisionibus, & acceptio[n]ibus gratiæ, pañim agunt auctores: nos communiori ubique adhæremus, & cum iis, qui in terminorum acceptio[n]e fortè aliquantum discrepant, perspecta eorum mente, facile conveniemus.

4. Itaque in primis gratia in sensu grammatical significat *venustatem*, seu pulchritudinem corporis: sic *Prov. 31. v. 30.* dicitur: *Pallax gratia, & vana est pulchritudo.* Iterum in eodem sensu significat *elegantiam sermonis*: sic *Ecclesiastici. 6. v. 5.* *Lingua eucharis* (id est *gratia*) *in bono homine abundat, & Luce 4. v. 21.* de Christo dicitur: *Mirabatur in verbi gratiae, que procedebant de ore ipsius.* Ruris in eadem

eadem acceptione grammatical significat affectum benevolum: sic dicitur quis cum altero redire in gratiam: & hic modus loquendi est valde usitatus in Scripturis: sic dicitur Genes. 47. v. 29. *Si inveni gratiam in conspectu tuo.* & alibi passim. At de gratia, in hoc sensu grammatical accepta, nos hic non disputamus: sed de gratia, prout significat aliquid donum, vel auxilium ex gratuito favore à DEO collatum, quod tamen donum iterum est multiplex, atque valde diversum.

5. Alia enim est gratia naturalis, quæ est aliquid donum pure naturale; talis gratia est beneficium creationis, liberum arbitrium, & alia dona naturalia, quæ, si sint collata ex meritis Christi, sunt extrinsecè supernaturalia, & hinc aliquando etiam à Pateribus cum S. Augustino ep. 95. vocantur gratia; ita enim ait Hippo nensis: *Non improbanda ratione dicitur gratia DEI, qua creati sumus alia est tamen, qua predestinationi vocamur.* Ratio autem istorum Patrum est; quia etiam ista à DEO in radice gratia conferuntur ob nullam DEI utilitatem; unde effectus predestinationis latius patet, quam gratia Theologica; nam hæc est intrinsecè supernaturalis: ille autem potest constare etiam gratia entitatis naturalibus, e. g. auditione istorum, vel illorum verborum, visione mortis talis, vel talis: ex quibus aliquis sumit occasionem melioris vita: quæ tamen gratia naturales peculiari modo ordinantur ad salutem predestinationis, & sic sunt effectus predestinationis.

Ad gratias intrinsecè naturales, & extrinsecè tantum supernaturales, potest etiam referri gratia extrinsecæ protectionis, quæ consistit in extrinsecæ remotione impedimentorum ad bene operandum; hæc enim ex intrinsecis suis non conductit ad visionem beatificam: sed tantum removet impedimenta, ut principium supernum, seu gratia operari possit. Unde non est gratia Theologicæ, seu intrinsecè supernaturalis, sed tantum extrinsecè, ratione decreti, vel motivi, vel modi conferendi.

6. Alia est gratia supernaturalis, quæ scilicet est donum, seu concursus, qui superat exigiam totius naturæ creatæ; cum enim natura rationalis duplum finem respiciat, naturalem, & supernaturalem, etiam respicit duplum concursum, naturalem in ordine ad consequendum finem naturalem, supernaturalem autem in ordine ad finem supernaturalem. Quamvis enim in hac providentia, & statu elevationis, homo non amplius ordinetur ad finem naturalem, sed vel debeat consequi finem supernum, aut utroque excidere, tamen absolute potuisset à DEO ad eum finem ordinari: & finis, ad quem nunc ordinatur, ei non est naturalis, ut contra Michaelm Bajum definierunt Pius V. & Gregorius XIII. dum damnarunt propositionem illius 21. m. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in confortum Divinæ naturæ, debita sunt integratæ prime conditionis: & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis.* Verum neque de gratia naturali, seu, ut quibusdam eam placet vocare, philosophica, agimus, sed de Theologica, seu illa, quæ supernaturalis est,

& quidem Theologicè talis, seu intrinsecè conducens ad visionem beatificam.

7. Hæc gratia Theologica dividitur in primis in gratiam increatam, & gratiam creatam. Prior, seu gratia increata consistit in prædicatis Divinis, sive absolutis, sive relativis. Hæc autem gratia potest præstare effectum suum, vel per unionem physicam; & sic Personalitas DEI, quæ per unionem physicam sanctificat humanitatem Christi, potest dici gratia increata, respectu ejusdem humanitatis: vel potest præstare effectum absque unione; & sic omnipotencia Divina, extrinsecè applicata, concurrens loco habituum, cum peccatore, habitibus spoliato, ad actum virtutis, est gratia increata. Sic etiam Spiritus Sanctus, cui specialiter opera superna attribuuntur, dicitur passim à Conciliis gratia; & etiam à S. Augustino serm. 61. de verbis Domini. c. 1. dicente: *Gratia quippe DEI donum DEI est: donum autem maximum ipse Spiritus S. est, & ideo gratia dicitur.* Huc reduci possunt merita Christi, quæ, utpote intrinsecè constituta ex dignitate increata Verbi, etiam quoad nobilium constitutivum accepta, sunt gratia increata. Gratia creatæ autem sunt omnia illa dona, quæ aliquid creatum sunt, & à benignissimo DEO gratuitè conferuntur.

8. Gratia creatæ distinguitur in gratiam gratiæ dataam, & gratiam gratiæ facientem; quamvis enim omnis gratia in gratiæ data, tamen gratia gratiæ data antonomastice vocatur illa, quæ non datur primariò in ordine ad sanctificationem recipientis, sed potius ad utilitatem Ecclesiæ, aut aliorum, de quibus gratiæ fuisse Suarez in prolegomeno 3. de gratia c. 4. At gratia gratiæ faciens est illa, quæ conferitur in ordine ad sanctificationem propriam recipientis, quæles sunt inspirationes, & illustrations supernæ &c. Quamvis autem istæ, quando homo iis non cooperatur, eum actu gratum, seu sanctum non faciant, nihil obest; quia id faciunt saltem in actu primo, hoc est, sunt aptæ, & intentæ ad gratiæ faciendum.

9. Gratia autem gratiæ datae numerantur novem à S. Paulo 1. Coriath. 12. v. 8. Prima est sermo sapientæ, seu donum loquendi, inferendo ex fidei principiis conclusiones circa altissima mysteria, & prædicata Divina. Secunda est sermo scientiæ, id est donum loquendi, inferendo ex principiis fidei conclusiones circa objecta creatæ. Tertia est fides, sumpta, non pro habitu fidei infuso, sed, vel pro fiducia ad patranda miracula, vel pro dono proponendi clare, & bene, fidei mysteria, ut etiam rudes facile ea intelligent. Quarta est gratia sanitatum, seu donum sanandi morbos, & ægritudines. Quinta operatio virtutum, seu donum ad celebriora patranda miracula, ad manifestandam apertius potentiam Divinam, qualia fecit Moses in Ægypto, & Apostoli in omni mundo.

Sexta est prophetia, seu donum prædicandi futura, vel manifestandi secreta cordium. Septima discretio spirituum, id est, donum discernendi cogitationes, affectiones, atque intentiones cordis, utrum sint à natura, an verò à spiritu Divino, an à spiritu malo, transformato in Angelum lucis. Octava gratia linguarum, seu

seu donum loquendi variis, & peregrinis linguis. Nona *interpretatio sermonum*, seu donum interpretandi sacras Scripturas, sive aperiendi sensus in iis latentes: vel etiam capiendi linguis obscuriores, & intellectu difficultiores. Quenam autem ex his gratis concedantur per modum habitus, quenam per modum puræ motionis transiuntur, latè tractat Suarez *citato prolegom. 3. c. 5.*

10. Jam *gratia gratum faciens*, de qua nobis huc ex professo est sermo, alia est *habitualis*, alia *actualis*. Illa, seu *habitualis*, est gratia sanctificans, quæ instar habitus infunditur in baptismo, vel in sacramento pœnitentia, & augetur per actus supernaturales bonos, ac meritorios: manet etiam per se, ut habitus, donec per peccatum grave expellatur. Ad hanc gratiam habitualem reducuntur habitus virtutum Theologicarum, & moralium infusarum, itemque septem dona Spiritus Sancti, per quæ dicitur Spiritus Sanctus requiescere super hominem. At verò *gratia actualis*, quamvis ordinetur à DEO ad sanctificationem, seu justificationem nostram, tamen non semper in actu secundo nos justificat, quando nempe ei non consentimus, sed ei resistimus. Dein stare etiam potest cum peccato; nam utique peccatores plura recipiunt auxilia gratiæ *actualis*. Non tamen manet hæc gratia per modum habitus, sed transit per modum actus: imò, ut in frâ dicemus, probabilius hæc gratia stat in actibus vitalibus voluntatis, & intellectus.

11. Dividitur autem *gratia Theologica supernaturalis*, prout complectitur gratiam habitualem, & actualem, ulterius in *gratiam DEI*, & *gratiam Christi*. *Gratia DEI* dicitur à Theologis illa, quæ à DEO est, non per Christum, nec intuitu meritorum ejus data: talis est gratia unionis hypostaticæ, item lumen gloriae, & visio beatifica Christi quoad substantiam, quæ, ut communiter tradunt Theologi, Christus non est meritus. *Gratia Christi* est, quæ per Christum Redemptorem generis humani, sive intuitu meritorum ipsius, data est, qualis est omnis gratia, & gloria hominum, & Angelorum, ut iterum solet dici *tr. de Incarnatione*: & videtur indicare Apostolus *ad Ephesios 1. v. 3.* de DEO dicens: *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo*.

12. Jam verò *gratia actualis*, de qua, ut dictum n. 2. nobis nunc sermo est, dividitur ulterius in *gratiam sanitatis*, & *medicinae*, seu *medicinalis*. Ista, seu *medicinalis* est, quæ datur hominibus post lapsum in peccatum originale, qui per hoc redditi sunt infirmi & ægroti. *Gratia sanitatis* est, quæ datur sanis, hoc est, nullo morbo, aut vulnere peccati originalis afflicti. Talis gratia data est Beatissimæ, & Immaculissimæ Virgini, item Sanctis Angelis, rursus Adamo, & Evæ in primo instanti creationis: & danda fuisset etiam nobis, si in primo parente non peccasssemus.

13. Ulterius *gratia actualis* alia dicitur *excitans*, alia *adjuvans*: *preveniens*, *comitans*, *subsequens*; *operans*, *cooperans*: *gratia*, *sive auxilium*, *sive quo non*, & *auxilium quo*: tandem alia *gratia sufficiens*, alia *efficax*: ex quibus praedicatis tamen plura possunt eidem entitati gratiæ

convenire, ut patebit consideranti. *Gratia excitans* est illa, qua excitamus, monemus, & movemus à DEO ad operandum bonum. *Adjuvans* huc intelligitur, non quomodounque potens juvare; hæc enim dicitur à quibusdam tantum *adjutrix*: sed illa, quæ in actu secundo adjuvat; nam hic terminus *adjuvans* in his circumstantiis sumitur non latè, in quo sensu omnis ille dicitur adjuvare, qui auxilium quæcunque præstat, sed sumitur hic restringè à Theologis, & significat adjuvare actu agentem, & in hoc sensu nemo dicitur adjuvare, nisi etiam ipse agat, ut ait S. Augustinus *l. 2. de peccator. merit.* & *remissione c. 5.* Nec adjuvare potest, nisi, qui etiam aliquid sponte conatur, & enarrat. *in psalm 78. ad v. 9.* Qui enim adjuvatur, etiam per seipsum aliquid agit. & *serm. 13. de verb. Apost. c. 11.* Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur. Potest autem gratia juvare, vel moraliter, vel physicè cooperando, de quo plura infra.

Gratia preveniens, per quam simpliciter dicam intelligitur gratia intrinseca animæ, eique inhærens, atque ad actus bonos movens, est eadem cum gratia excitante: si autem intelligantur gratiæ extrinsecæ, gratia præveniens possunt esse prædestinatio, seu electio Divina, item extrinseca protecção, & similia. *Gratia comitans* est illa, quæ comitatur actu bonum elicitum, adeoque eadem est cum gratia adjuvante. *Gratia subsequens* etiam est eadem cum comitante; nam, quæ dicitur comitans respectu actus elicit, dicitur subsequens respectu gratiæ excitantis. Et hinc etiam S. Augustinus comitantem, & subsequentem sumit pro eadem. vide Suarez. *de gratia l. 3. c. 23.*

Gratia operans ad mentem S. Augustini est eadem cum excitante; quia per hanc (ut S. Aug. *ep. 105. sub initium ait*) *Paratur . . . voluntas à Domino*: & per illam DEUS solus moraliter operatur, quamvis etiam nos physicè, sed indeliberatè eam gratiam producamus. *Cooperans* autem juxta eundem S. Doctorem eadem est cum adjuvante; sic enim loquitur *l. de grat. & liber. arbitr. c. 17. de DEO*: *Qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incepit.* Ubi noto cum Suarez. *l. 3. de grat. c. 24. n. u.* *Gratia cooperans* potest sumi duplicitate. 1. pro actuali influxu gratiæ, qui imbibitur in essentia actus liberi supernaturalis meritorii, seu est ipse actus liber, & formalis cooperatio DEI cum libero arbitrio; nam ipse actus, aut cooperatio est etiam gratia, ut nemo dubitat, & breviter ostendit Eximus *prolegom. 3. de grat. c. 6. n. 9.* unde ipse actus noster bonus dicitur gratia cooperans, ut etiam expressè afferit S. Thom. *l. 2. q. 111. a. 2. in corp.* & idem potest etiam dici *auxilium*; nam etiam per ipsum actum DEUS nos formaliter adjuvatur; quia formaliter per eum cooperatur: quod cooperari est formalissime adjuvare. 2. *gratia cooperans* potest sumi pro auxilio, quod sit principium actus superius, atque huc & nunc actualiter illum actum producat, & per quod DEUS actualiter influat.

14. *Auxilium sine quo non*, est illud, quod est ita necessarium, ut sine eo non sit expedita potentia ad agendum, quamvis non necessariò cum illo agat. *Auxilium quo est*, per quod fit ipse

ipse actus: sic S. Augustinus de corr. Et gratia c. 12. ait, alimento esse, sine quo non vivitur, quamvis cum eo non necessario vivatur; potest enim abundans alimentis mori: econtra ait, beatitudinem (intelligendo formalem) esse auxilium quo; quia, qui eam habet, non potest non esse beatus. *Gratia sufficiens* est, cum qua possumus agere: & quidem purè sufficiens est, cum qua quidem possumus agere, sed ex nostra culpa non agimus.

Gratia efficax potest dupli in sensu accipi: vel, ut significet tantum auxilium, quod in se habet viam, virtutem, potentiam, seu efficaciam in actu primo, sicut e. g. sol est causa efficax caloris, licet sèpè ab eo producendo impediatur: item medicina est efficax, etiè non somatur, vel aliquando ob alia impedimenta sanitatem non efficat. Et in hoc sensu omnis gratia sufficiens est efficax; alias enim repta non sufficeret, ut rectè probat Reverendissimus Knippenberg Inquisitor Coloniensis, ex ord. D. Dominicis in opusculo *contra librum auctoris anonymi a. 3.* Neque nos hoc negamus, quando negamus, ad eliciendum actum bonum prærequisiri necessariò gratiam efficacem: inò in hoc sensu gratiam efficacem necessariam esse, atque semper dari, quando homo est proximè liber ad actum bonum, contra Jansenistas constantissimè contendimus. At verò negamus, prærequisiri ad actum bonum gratiam efficacem in alio sensu, in quo antonomastice à Theologis accipitur, quando gratiam efficacem simpliciter dictam indigitare volunt; tunc enim intelligitur gratia efficax, seu effectrix actu, sive quæ intalibiliter post se trahit actum bonum, in ordine ad quem datur: & talem negamus necessariam esse; quia, etiè actus non sequatur, poruit tamen auxilium præcedens vere sufficiens fuisse.

ARTICULUS II.

In quo consistat *Gratia Actualis.*

15. **D**ux sunt celebriores sententiae hac de re. Prima Thomistarum cum Alvarez disp. 74. de auxiliis, qui dicunt, gratiam excitantem, prævenientem, vel etiam adjuvantem, non solum stare in actibus vitalibus indeliberatis, intellectus, & voluntatis: sed etiam in qualitate mortua, supernaturali, et sentialiter fluida, sive transeunte cum actibus, ad quos movet per modum physici impulsus, & ad quos effectivè concurrit: quámque qualitatem DEUS nobis, juxta istos auctores, infundit ad hoc, ut illas illustrationes, & inspirationes indeliberatas, utpote actus intellectus, & voluntatis, producamus.

Altera sententia est eorum, qui dicunt, gratiam excitantem, & prævenientem, stare in ipsis actibus vitalibus sanctorum illustrationum, & affectionum, quas DEUS producit in nobis sine nobis liberè, aut moraliter cooperantibus; quamvis ad eas, utpote actus immanentes, potentia nostra physice, sed indeliberatè concurrant. Ita Suarez l. 3. de auxiliis gratiae c. 4. n. 2. Tannerus, Amicus, Oviedo, Arriaga, aliquique ex nostris, & externis: inò juxta Suarez ibidem communiter etiam antiqui Theologi.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

16. Dico cum hac secunda sententia. Omnis gratia interna excitans, aut præveniens ad opera salutaria, saltem in hac providentia, consistit in ipsis actibus vitalibus, seu illustrationibus intellectus, & affectionibus voluntatis: non autem in qualitate non vitali. Probatur. In quo consistat gratia, in hac providentia, debet desumiri ex Conciliis, & Patribus, nec debet alia adiutri, quām quæ ab his traditur: atqui à Conciliis, & Patribus, non traditur alia gratia, quām quæ consistit in actibus vitalibus: ergo. ma. videtur innegabilis; cùm doctrina de gratia delumenda sit tota, ex revelatione Divina, & Sacra Scriptura sensu, per Concilia, & Patres explicato.

Probatur mihi, in primis ex Tridentino, quod sess. 6. c. 5. ita habet: *Declarat Sancta Synodus præterea ipsius justificationis exordium in adultis, à DEI per Christum JESUM præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut, qui per peccata a DEO aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiae libere assentendo. Et cooperando, disponantur, ita, ut tangente DEO cor hominis, per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam abhinc potest: neque tamen sine gratia DEI, movere se ad justitiam coram illo, libera sua voluntate possit.*

Ex quibus verbis habetur, gratiam excitantem esse vocationem: atqui vocatio non est qualitas mortua, sed actus vitalis, per quem cognoscimus voluntatem DEI, & illuminamur internè. Ex insidem habetur, gratiam, per quam DEUS tangit, seu movet cor hominis (non materialiter, sed spiritualiter) esse illuminationem: hæc autem illuminatio interna, seu illustratio, aliud non est, quām cognitio in intellectu producita, per quam supernaturaliter cognoscimus, quid sit bonum, ac honestum. Pariter Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio, dum voluntatem humanam gratiæ juvari tradit, id magis explicans dicit, eam *interiori quodam, Et oculu secretroris inspirationis afflatu contadum, sepe convertere ad DEUM.* Sic etiam Cœlestinus l. epist. 1. ad Episcopos Gallie de gratia ait: *Preparatur voluntas à Domino, Et ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium.*

17. Probatur eadem min. ex Patribus, præsertim ex S. Augustino, cuius authoritas in materia de gratia præ aliis magna est, & qui variis locis gratiam in actibus vitalibus stare afferit. Sic l. de spir. Et liter. c. 34. *Visorum suorum agit DEUS, ut velimus. Et ut credamus, & l. 2. de peccato merit. Et remiss. c. 17. Ut autem innotescat, quod latebat, Et suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est. & c. 19. Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur, ad faciendam, perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quām, ut apparet, quod latebat, Et suave fiat, quod non delectabat (Editio Antwerpiana habet: ut apertat, quod latebat, Et suave faciat, quod non delectabat: quæ verba à prioribus sensu non discrepant) ubi particula quid aliud, per interrogationem addita, significat idem, ac nihil aliud: adeoque ex S. Augustino gratia illa non est aliud, quām illuminationis,*

minatio, & inspiratio vitalis. Similia habet alibi, quæ per decursum hujus tractatus plura afferemus. Eodem modo gratiam explicat S. Prosper *l. 2. de vocatione gentium c. 26.* Gratia quidem DEI in omnibus justificationibus principaliter preminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, cörque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuedo. item S. Cyril. *l. 4. in Joannem c. 6.* dum ait, homines trahi ad Christum monitione, doctrinā, revelatione, ineffabiliter facta. Confirm. tandem conclusio ratione negativa; quia scilicet qualitatis distinctæ, in qua gratia consistat, nulla unquam necessitas potest probari.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

18. Ob. 1. Gratia præveniens, & excitans, est illa, quam DEUS facit in nobis sine nobis: ergo non potest stare in actibus vitalibus. conseq. patet; quia actus vitales essentialiter producuntur à vivente; nam sunt actiones essentialiter immanentes: adeoque illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis, producuntur etiam à nobis, qui per eas illustramur. antec. probatur ex Scripturis. *psal. 120. v. 2.* dicitur: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram:* ergo gratia, sive auxilium, ita est à DEO, sicut cælum, & terra, quæ ab ipso solo, absque ullo alterius influxu, producta sunt. Idem antec. etiam probatur ex Concilio Arausianco II. quod *cap. 20.* ait: *Multa in homine bona sunt, que non facit homo: quod potissimum à Concilio dictum est de gratia præveniente: ergo.*

Resp. dist. antec. Gratia est, quæ DEUS facit in nobis sine nobis, moraliter, aut meritorie concurrentibus. conc. antec. sine nobis physicè concurrentibus. neg. antec. & conseq. ad primam probationem. neg. conseq. Non dicit psalmista, eodem modo produci gratiam, quo producitur cælum, & terra: sed tantum dicit, produci eam ab eodem DEO. Ad 2. prob. ex Arausianco servit superior distinctio de influxu libero morali, & meritorio, & de influxu tantum physico. Neque Concilium excludit alium influxum, quæ morale, & meritorium; quia plus non requiritur ad intentum Concilii, quod contra Massilienses voluit definire, quod natura, nisi gratia præventa, non possit elicere actum salutarem, vel, prout oporiet, ut ei *justificationis gratia conferatur*, qui est modus loquendi Tridentini.

Ad clariorem rei hujus intelligentiam notandum, particulas *sine nobis*, triplicem cooperationem excludere posse, physicam, liberam, & meritoriam: quamnam autem excludant, ex circumstantiis, & subjecta materia est collendum. Certum autem est, in hac materia de gratia præveniente, ex mente Conciliorum, & Patrum, per particulas *sine nobis*, excludi semper influxum liberum, & meritorium; nam, si homo in primam gratiam influeret meritorie, adeoque eam mereretur, non jam esset gra-

tia, & minus esset gratia ea, quæ eam conseruantur: quæ tamen ideo dicuntur gratia; quia in prima gratia, tanquam in radice, gratis datur.

At non excludunt Concilia, aut Patres in fluxum purè physicum, indelibetur, & necessarium; quia hic influxus, qui nec liber, nec moralis, nec meritorius est, nullo modo præjudicat intentioni Conciliorum, quæ sunt contra Pelagianos, & Semipelagianos afferere, gratiam præcedere omne meritum nostrum, & proflus gratis, absque prævio ullo merito, dari, nec naturam sufficientem esse ad merendum etiam initium fidei. Imò influxus physicus in gratiam est ad mentem Conciliorum, & Patrum, qui gratiam volunt in actibus vitalibus stare, ut probatum à n. 16.

Accedit, quod Concilia, & Patres dicant, illud quoque facere DEUM solum, vel sine nobis, in quod tamen etiam nos physicè influimus: ergo tantum excludunt influxum moralis, & meritorium. antec. prob. Sic S. Augustinus epist. 105. longè post medium ait: *Quod enim promittit DEUS, non facit nisi DEUS:* ubi illud nisi, quod significat DEUM solum, non excludit nostram cooperationem physicam; cum DEUS promittat etiam visionem beatificam, quæ est manifestè actus vitalis, & in quem influimus. Sic etiam promittit DEUS Ezechielis 11. v. 19. se ablaturum cor lapideum, & daturum cor carneum, seu molliorem affectionem erga bonum: in quem etiam physicè influimus. Sic Tridentinum citatum n. 16. ait, DEUM tangere cor hominis per illuminationem: utique autem DEUS solum dicitur tangere, & non homo ipse; alia gratia etiam esset ab ipso homine: & tamen homo quoque ad eam illuminationem cooperatur, quamvis non liberè cooperetur.

Dein ea, quæ non facimus liberè, & moraliter, juxta modum loquendi Scripturarum, & Patrum, non censemur facere. Sic Paulus ad Romanos 7. v. 17. de motibus inordinatis involuntariis ait: *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum: quamvis physicè utique in eos actus influxerit.* Sic Christus Matth. 10. v. 20. ait Apostolis: *Non enim vos estis, qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis:* utique autem etiam ipsi, physicè saltem, locuti sunt. Sic D. Bernardus de gratia, & libero arbitrio c. 44. n. 46. ait: *DEUS tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis: primum profecto sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit.* Et tamen utique in cogitationes, & volitiones nostras physicè influimus.

19. Ob. 2. Ad hoc, ut gratia sit à DEO sine nobis, debet excludi concursus noster, tam physicus, quæ moralis: ergo. Confirm. Gratia excitans est pulsatio januæ cordis, juxta illud Apocal. 3. v. 20. *Sto ad ostium, & pulsu:* sed pulsatio est à solo pulsante, non à recipiente pulsationem: ergo etiam gratia est à solo DEO. Resp. neg. antec. ut pater ex iam dictis. Addo tantum hoc: sicut non potest dici, peccatum esse à DEO, licet hic physicè ad illud concurredit; quia scilicet non concurredit imputabilitate: ita neque gratia potest dici esse à nobis, licet physicè

physicē in eam influamus; quia non influimus in illam imputabiliter.

Ad confirm. potest negari min. nam etiam janua pulsata concurreat physicē ad sonum, ut puto esse clarum. dist. tamen ma. gratia est pulsatio tantum materialis, & externa. neg. ma. spiritualis, & interna. conc. ma. & eodem modo dist. min. neg. conseq. Certè à Tridentino, & Cœlestino Papa citatis n. 16. dicitur DEUS tangere (hoc est, pulsare; quia sunt idem) per illuminationem, quæ physicē etiam est ab homine; illuminatio enim, seu cognitio boni, dari non potest sine physico nostro concursum. Ubi nota, pulsationem DEI dupliciter nos posse audire: primò per concursum liberum, & consensum præstitum gratiae: & hæc auditio distincta est à pura vocatione juxta illud psal. 84. v. 9. *Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus:* secundò per solam perceptiōnem, aut receptionem inspirationis: quæ non est distincta realiter à vocatione, sed tantum formaliter, & dicitur vocatio, quatenus fit à DEO, seu quatenus est actio DEI: quatenus autem nobis inhæret, & objectum, à DEO intentum, vitaliter repræsentat, dici potest auditio, juxta illud psalmi 94. v. 8. *Hodie, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

20. Ob. 3. Si gratia præveniens, à qua habetur salutis exordium, esset actus vitalis, simili à DEO, & à nobis physicē productus, tunc justificationis initium reduceretur tam in inno, quām in DEUM: sed hoc est Semipelagianum: ergo. Resp. neg. ma. Ut utriusque attribui posset justificationis exordium, deberet illud esse tam imputabile nobis, seu nostræ nature, quām DEO: atqui hoc nullatenus ex nosfus principis sequitur; nam dicimus, illum concursum nostrum, purè physicum, indeliberatum, & nullo modo moralem, vel imputabilem, aut meritorium esse: sicut pari ex ratione DEO imputari non potest peccatum. Semipelagiani autem docebant, naturam nostram, solis viribus sibi debitis, elicere merita, quæ sint initium salutis, & quibus meritis salus inchoetur, quibus etiam debeatur gratia, ad salutem perficiendam: à quo errore doctrina nostra longissimè distat, quantum scilicet actus prorsus non meritorius à meritorio.

21. Ob. 4. S. Paulus ad Rom. 8. v. 14. ait: *Quicunque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii Dei:* ergo homines aguntur gratiā DEI: sed agi non est agere, seu physicē concurrere: ergo non concurrent homines physicē ad gratiam DEI, prob. min. ex S. August. c. 2. de gestis Pelagii (qui liber non quidem habet inter opera S. Augustini; quia telle Bellarm. de script. Ecclesi. primum postea inventus est: habetur autem apud Suarezum p. 1. de grat. prolegom. 6.) dicente: *Quenam regitur, aliquid agit: & a DEO regitur, ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur.* Resp. neg. min. subsumptam, ad prob. S. Aug. non ait: *Nihil agere intelligitur, sed vix aliquid, hoc est, quia nihil,* qualis est hic influxus physicus, qui in genere moris nihil reputatur. Imò S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 2. hanc nostram responsonem clare confirmat, sic scribens: *Aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.*

Dices 1. In quo ergo distinguuntur agi, & regi? Respondet S. Chrysostomus homil. 4. in epist. ad Rom. non valde longè ab initio sic scribens: *Quicunque spiritu ducuntur, hoc est, quicunque omnem vitam ita vivunt.* Quid autem velit per hoc ita intelligi, explicavit superius, nempe ut non corpus solum, sed ipsam etiam animam ductui S. Spiritus subjiciant, nec velint animam dominari suo instituto, sed subjici potestati S. Spiritus: adeoque ita tantum reguatur, qui non ita vivunt. Resp. 2. S. Augustinus eo loco non opponit, agi *Divinum*, & regi *Divinum*; nam ibidem dicit: *Spiritu sapientiae, non viribus propriæ voluntatis, reguntur, & aguntur filii DEI:* adeoque agnoscit, etiam esse filios DEI, qui reguntur à DEO: consequenter hæc non facit discrimen, inter agi per gratiam Divinam internam, & regi per illam (quidquid sit, an aliquod discrimen sit) sed opponit sibi agi *Divinum*, & regi *Pelagianum*: atque inter hæc facit discrimen; nam opponit sibi operari ex spiritu sapientiae, hoc est, ex gratia DEI interna, & operari ex viribus nature debitis.

Pelagius enim docebat (ut eodem loco habet S. Augustinus) omnes propria voluntate regi: adeoque homines, solis viribus naturæ debitis, à DEO regi: vel saltem volebat, solas naturæ vires à DEO dirigi per legem, atque doctrinam, hoc est, per gratiam externam. ita refert S. Augustinus epist. 107. additique, Pelagium in hunc sensum male interpretatum esse illud psal. 36. v. 23. *A Domino gressus hominis diriguntur* (ita legebat S. Augustinus, modo legitur: *Apud Dominum.*) Econtra S. Augustinus hoc constanter negabat, & contendebat, filios DEI spiritu sapientiae agi, & non viribus naturæ regi, hoc est, ex gratia DEI habere, ut bene agant, & etiam, ut bene velint; hinc ait, eodem verbi psalmi statim addi: *Et viam ejus volit:* hoc est, homo volet viam DEI; quia scilicet à DEO per gratiam, seu spiritum sapientiae, directus est: non autem dicit: *Quia viam ejus voluit:* seu quia viribus naturæ bene usus est, ideo ad gratiam directus, vel promotus fuit. In hoc autem sensu utique diversissima sunt, regi *Pelagianum*, & agi *Divinum*: illud denotat piè operari ex viribus naturalibus: hoc significat operari piè, seu ad salutem, virtibus supernis.

Quare ex S. Augustino is, qui juxta Pelagium tantum regitur, agit viribus naturæ, & tanquam causa principalis: quod cum nequeat homo in ordine ad actus supernaturales, recte rejicitur error Pelagii, volentis, hominem etiam à DEO tantum regi in ordine ad actus supernos: qui autem agitur, juxta S. Augustinum agit viribus supernæ gratiae, & consequenter vix agit; nam, si non agat liberè, aut imputabiliter, sed concurrendo tantum physicē ad gratiam, seu illustrationem indeliberatam, moraliter non agit. Si autem agat liberè, & imputabiliter, in ordine ad actus meritorios, seu salutares, tamen non agit ut causa principalis; hæc enim est gratia juxta illud Apostoli 1. Cor. 15. v. 10. *Non ego autem, sed gratia DEI mecum:* & hæc longè plus agit, quamvis etiam homo ex Tridentino non omnino nihil agat: quia autem longè minus agit, dicitur juxta S. Augustinum vix agere.

22. Dices 2. Plus est agi, quam regi: sed regi

regi est moveri moraliter: ergo agi est moveri physicè per qualitatem mortuam, Resp. Argumentum est simile huic. Gravius est furtum decem crucigerorum, quām tantū duorum: sed furtum duorum est veniale: ergo furtum decem crucigerorum non est veniale, sed mortale: quā argumentatio est nulla. In forma respondeo, syllogismum non esse bonum, ut jam ostensum dist. tamen ma. plus est agi Divinum, quām regi Pelagianum. conc. ma. agi Divinum, quām regi Divinum, neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Excessus autem stat in eo, quōd ex una parte sint vires supernæ, ex altera naturales, quā ab illis plurimū superantur. Qui admittunt discrimen inter agi Divinum, & regi Divinum, dicunt, per illud intelligi collationem gratiæ efficacis, per hoc collationem gratiæ tantū sufficientis: in quo utique est excessus magnus. Sed dubito, an hoc sit ad mentem S. Augustini, qui loc. cit. n. 21. pro eodem videtur sumere reguntur & aguntur; quia ea conjungit, item dicit, eum, qui regitur, plus agere, quām qui agitur; cūm tamen instructus gratia sufficienti non agat; at verò agat instructus efficaci. Minimè autem per hunc textum probatur motio physica per gratiam, tanquam qualitatem mortuam; nam, cūm de hac non fuerit controversia inter S. Augustinum, & Pelagium, sed lis tantū fuerit de necessitate alicuius gratia supernaturalis intrinsecæ, non potest ex hoc textu inferri, quōd S. Doctor talem motiōnem voluerit adstruere.

23. Dices 3. Homo per gratiam non tantum ducitur, sed trahitur, juxta illud Joan. 6. v. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum:* atqui duci est moveri moraliter, per illuminationes vitales, in quas physicè influit homo motus, seu ductus: ergo trahi est moveri physicè, per qualitatem mortuam, in quām non physicè influit homo motus. Resp. *Duci præcisè, prout hīc sumitur, in actu primo, potest dici etiam de eo, qui non sequitur, seu non consentit gratiæ:* si quis verò ductum sequitur, is jam trahitur; unde trahi est excitari per gratiam prævisam cum consensu conjugendam.

In forma neg. conseq. Utrumque, duci, & trahi, est moveri moraliter: sed differunt in eo, quōd trahi connotet gratiam efficacem, duci verò sufficientem. Neque verum est, quōd tractio intelligatur physica; nam S. Aug. tr. 26. in Joannem post initium ait: *Trahitur animus & amore:* qui utique est actus vitalis, & tractio moralis, non physica: & paulò post addit: *Voluptate traheris . . . trahit sua quemque voluptas.* iterum inferius: *Ramum viridem ostendis ovi, & trabis illam: nubes puerō demonstrantur, & trahitur, & quia, quō currit, trahitur, amando trahitur &c.* quā omnes tantū sunt tractiones morales. Qui autem dicunt, hanc tractionem moralēm accedere ad Semipelagianismum, aut non satis capiunt, aut capere nolunt, in quo sit ea hæresis. Sed de hac actum est tract. de DEO. n. 415. & paulò post iterum de ea mentio fiet.

24. Ob. 5. Gratia excitans, quāc confitetur in qualitate mortua, non repugnat: ergo debet admitti in hac providentia. Confirm. 1. Non est contra mentem Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, admittere gratiam prævenientem, non

vitalem, nobis inhærentem, & physicè effectivam illarum illustrationum supernaturalium, etiam indeliberatarum, quibus excitamur: ergo debet admitti talis gratia. Confirm. 2. Connaturalius est, naturam elevari per potentiam intrinsecam, quām per extrinsecam: ergo debet admitti ea qualitas; alias enim deberet natura, ad producendas primas affectiones supernaturales, elevari per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; quia tunc necdum habet habitum, prob. conseq. hæc ipsa connaturalitas est sufficiens ratio, cur admittantur habitus virtutum infilarum: ergo etiam est sufficiens ratio, cur admittatur hæc qualitas.

25. Resp. neg. conseq. à potentia enim ad actum nullum est argumentum affirmativum, ut constat apud omnes. Ad 1. confirm. Resp. 1. om. antec. neg. conseq. debet res, que non aliunde probatur, non tantum non esse contra Scripturam, sed etiam in ea habere fundamentum. Resp. 2. neg. antec. nam ea, quā Tridentinum, & Patres citati n. 16. & seq. dicunt de gratia, ejusque munii, & effectibus, non convenienti qualitat mortua. Ad 2. confit. neg. antec. Ut rectè obseruat Gormaz in M. S. ubi non est positivum prædicatum, neque est comparativum: seu, ubi non est connaturale, neque est connaturalius; cūm ergo natura nostra non sint connaturales potentia supernaturales, neque possunt esse connaturaliores. Aliud est, quōd gratiæ sanctificanti, quāc est quasi natura in ordine superno, connaturales sunt potentia, seu habitus supernaturales infusi. Neque negamus, quōd in homine habente gratiam sanctificantem, & consequenter habitus virtutum, illi possint etiam influere in actus indeliberatos illos, qui sunt gratia excitans.

At, si gratia sanctificans desit, & consequenter non adiunt habitus (excepta fide, & spe, qui manent, donec per contraria ipsis peccata infidelitatis, aut desperationis expellantur) tunc neque adiunt potentia intrinsecæ; quia non adest radix ipsas exigens. Et tunc suppletur earum defectus per potentiam DEI extrinsecè applicatam. Ubi hoc addendum, gratiam DEI existantem, consistentem in vocatione, seu illuminatione, non esse supplebilem per potentiam DEI extrinsecè applicatam; quia non potest creatura intelligere, neque supernaturaliter, sine actu vitali, per solam DEI potentiam. At gratia DEI physicè tantum concurrentes (quales sunt habitus) possunt suppleri; quia potest aliquis agere, modò habeat aliquam virtutem adjuvabilem, sive juvetur extrinsecè, sive intrinsecè, e.g. qui prius non potest portare pondus, potest juvari, vel extrinsecè, si robustior intrinsecè in corpore fiat, vel extrinsecè, si alius eximenter simul cum eo portet.

26. Dices. Saltem convenientius est, ut creatura semper agat per potentias intrinsecas, quām per adjutorium tantum extrinsecum: ergo debet in defectu habitum, e.g. in peccatore, admitti hæc qualitas mortua, quāc sit principium intrinsecum eliciendi actus supernaturales, etiam indeliberatos, ne debeat recurri ad omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. Confirmatur. Gratia stans in actu vitali, adeoque tantum moraliter movens, & adiuvans, non sufficienter juvari.

juvat, aut determinat voluntatem: ergo debet admitti physicè móvens, & physicè influens. Resp. neg. antec. intellectum de actionibus supernaturalibus; cùm enim istæ actiones naturæ creatæ non habent gratiam, tanquam radicem potentiarum intrinsecarum; per se non convenient, sed supra ipsam sint, ea non magis exigit agere supernaturaliter per potentias intrinsecas, quæ per extrinsecas, & spectat ad DEUM eligere, quomodo velit concurrere. Unde Patres, ac Theologi non admittunt habitus internos infusos, tanquam connaturaliores naturæ, sed tanquam connaturaliores gratiæ.

Neréplices, Theologos communiter doce-re, animam Christi, eoque operata sit modo convenientissimo, operatam esse per habitus intrinsecos; Respondet enim facile, illi animæ, unitæ Divinitati, sive actiones supernaturales debitas, & positivè convenientes: adeoque etiam debitas, ac convenientes sive potentias intrinsecas ad eas actiones: at non sunt ita debitas actiones supernaturales naturæ puræ, & gratia sanctificante non instructæ. Neque pertinet ad suavem DEI providentiam, dare vi-
res intrinsecas homini, nisi in ordine ad naturales, vel in ordine ad supernaturales tunc, quando homo est in statu perfecto, seu gratiæ: non vero, quando est in contrario statu.

Ad confirm. neg. antec. supposito enim, quod homo habeat con principia supernatura-
lia, physicè influentia, e. g. habitus virtutum, vel omnipotentiam DEI, specialiter, & supernaturaliter applicatam, sufficientissimè potest ju-
vari, & moveri illustrationibus &c. sicut in ordine ad actus naturales movetur a consilio, & rationibus naturalibus. Et utique aliquis juva-
tur, quando animatur, & incitat; certè sa-
ppitè dicitur aliquis juvari consilio, adhortatione &c. sine quibus animus, aut languidus non auderet, aut mox desisteret, vel dubius, & incertus hæreret, nec ageret: & ita etiam magnum est auxilium gratiæ moraliter incitantis.

ARTICULUS IV.

27. **D**ico. Probabilius gratia actualis excitans non physicè influat in actus salutares, ita Suarez l.3. de gratia. c. 17. n. 5. Oviedo in 1. 2. tr. 7. controv. I. punt. 7. n. 61. Gormaz in manuscriptis & aliis, præterim antiqui; nam, ut ait Suarez cit. cap. n. 16, nec Divus Thomas, nec alii Theologi antiqui, hanc efficientiam physicam gratiæ tribuunt: quamvis, ut ait Eximius, diligenter hac de re authores inquisiverit. Idem Eximius cit. lib. c. 18. n. 10, ait, Concilia, & Patres de hoc physico influ-
xu nihil specialiter tractasse. Non tamen nego, etiam oppositæ sententiæ magnam probabi-
litatem inesse.

Probant quidam hanc conclusionem sic. Gratia excitans non tantum deberet influere physicè in actus salutares hominis justi, sed etiam in actus peccatoris, (non enim videtur ulia ratio, quare in uno casu debeat influere, & non

in altero, cùm in utroque gratia detur ad actus eos eliciendos) atqui in homine peccatore non potest gratia excitans physicè influere: ergo prob. min. gratia excitans est causa principalis actus boni: ergo, si influeret physicè, deberet esse æquæ saltem perfecta, ac est ipse actus: atqui gratia excitans, utpote actus indeliberatus, non potest esse tam perfecta, ac est actus salutaris deliberatus: ergo non potest physicè influere. antec. 1. habetur ex S. Paulo 1. Cor. 15. v. 10. dicente: *Abundantiis illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum: ubi in ope-
rando sibi gratiam, tanquam causam principi-
alem, præponit: conseq. est communis, & vide-
tur haberi ex naturali instinctu, quo judicamus, ab imperfectiori non posse physicè, & simul principaliter produci aliquid perfectius. prob.
etiam subsumptum: actus deliberatus, etiam non sit intrinsecè liber, tamen est, saltem ordinariè, magis interitus, aut clarus, aut firmus am-
plexus objecti, quam actus indeliberatus antecedens: adeoque iste, seu gratia excitans, saltem ordinariè, est imperfectior.*

Si dicas, gratiam illam ex se non satis perfectam, ad hoc, ut sit causa principalis, elevari à DEO, rectè urget Suarez: vel elevatur intrinsecè, & debet qualitas aliqua ponni in ipso actu vitali, quod est incredibile: vel elevatur extrinsecè, & melius dicitur, quod immediate elevetur voluntas. Non autem eodem modo requiritur, ut causa, moraliter tantum influens, quamvis principaliter, seu quatenus principale motivum repræsentat, sit æquæ perfecta, ac est effectus, ut est clarum vel ex eo, quod ipsum motivum repræsentatum sèpè non sit tam perfectum, quam vel actus, vel effectus, qui ob illud elicitor.

Nec dicas, non quamlibet partiale causam physicam, sed tantum totam causam physicè influentem, debere esse æquæ perfectam, ac est actus, vel effectus; nam, licet hoc verum esse possit, quando nulla est causa principalis, ut forte accidit in generatione tertiaræ speciei animalis: tamen, quando una causa ex omnibus est principalis, videtur ex communi instinctu, quem habemus, quod illa debeat esse saltem tam perfecta, ac est effectus. Quia tamen hæc ratio videtur posse impugnari ex paritate cum lumen gloria (de quo in tract. de DEO num. 244.) quod est causa physica principalis visionis beatificæ, quamvis sit imperfectius, ut iterum diximus tract. de DEO. num. 252. item in habitibus aliis influentibus in actum, etiam imperfectioribus actu libero, & vitali (nam dicere, quod perfectio vitalis compensetur per perfectionem habitualitatis, seu exigentia ad permanendum, foret dicere aliquid fatis incertum) hinc.

28. Prob. conclus. 2. aliter. Gratia excitans requiritur tam in justo, quam in peccatore: ergo deberet etiam physicè influere in actus peccatoris se convertentis, ita, ut ipsa, tanquam con principio intrinseco, instructus peccator, possit elicere actus salutares: ergo falsum esset, quod communissimè dicunt Theologi, scilicet quod habitus, quos justus habet, dent simpliciter posse: prob. conseq. gratia excitans daret simpliciter posse; quia cum ipsa jam simpliciter posset peccator actus bonos elicere, con-

sequenter id etiam posset justus, in quo non minus debet semper adesse gratia excitans: & haec non haberet minorem vim in praesentia habituum, quam in eorum absentia.

Si dicas, gratiam excitantem non sufficere ad eliciendum actum bonum absque habitibus: sed si isti desint, debere adhuc eorum defectum suppleri per potentiam DEI extrinsecè applicatam; in primis contradicis physici influxus patronis, & evertis præcipuum eorum fundamentum, quod est, potentiam debere per principia intrinseca redi expeditam; hoc enim juxta hanc responsum non fieret. Dein, si debet aliquis defectus suppleri per omnipotentiam DEI specialiter concurrentem, melius dicitur, quod omnis suppleatur, ne tribuatur gratia aliqua virtus partialis, quæ non videtur ipsi convenire.

29. Prob. conclus. 3. Gratia excitans est actus intellectus, vel solus, ut juxta quosdam autores aliquoties contingit, vel una cum actu voluntatis, ut ordinariè, vel saltem ut plurimum sit: sed actus intellectus non potest influere in actum voluntatis: ergo. prob. min. actus unius potentiae non est principium physicum, & proximum actus alterius potentiae; quia, ut habet Suarez l. 3. de grat. c. 17. num. 6. ista sunt virtutes, vel actiones diversarum rationum: ergo. Confirm. In naturalibus cognitione non est principium physicum voluntis, nec voluntio cognitionis, ut teste Suarez loc. cit. num. 7. ab omnibus philosophis receptum est: ergo nec in supernaturalibus actus intellectus est principium physicum actus voluntatis; quia non est ulla ratio, quare DEUS aliud statuerit, vel aliam efficientiam actibus his tribuerit in ordine superno. Confirm. 2. Voluntas non dicitur movere intellectum, nisi imperando, & intellectus non dicitur movere voluntatem, nisi illustrando: sed haec utraque motio est tantum moralis, & alia non probatur: ergo.

Confirm. 3. conclus. ex communi autoritate, saltem implicitè pro nobis stante, eorum Theologorum, qui non admittunt elevationem extrinsecam voluntatis per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; hi enim, quando queruntur, quænam sit causa physica actus, qui est ultima dispositio ad habitum e. g. in peccatore peccidente, dicunt, causam esse ipsum habitum, & admittunt aliquam mutuam naturæ prioritatem potius, quam assignent pro causa gratiam excitantem: ergo signum est, quod non agnoscant in hac gratia vim physicæ effectricem. Tandem conclusio haec probatur etiam argumento negativo, ex eo scilicet, quod hic influxus physicus gratiae excitantis non sufficienter probetur: adeoque tantum admissi debeat influxus moralis, quem nemo negat.

30. Ob. 1. S. Paulus 1. Cor. 15. v. 10. ait: *Non ego autem, sed gratia DEI mecum: ergo causa principalis actus salutaris est gratia: ergo debet esse physicæ effectiva.* Resp. neg. 2. conseq. Imò ex hoc textu, & ex eo, quod gratia debeat esse causa principalis, inferunt aliqui, ut dictum num. 27. quod gratia actualis non possit esse causa physica: & hinc debeat physicæ concurrere gratia habitualis, sive habitus superni virtutum insularum: cùmque hi sint etiam gratia, potest de his intelligi S. Paulus

tanquam de physicæ influentibus: de actuali autem gratia potest intelligi tanquam de moraliter influente. Quodsi habitus virtutum, ut continget in peccatore, desint, jam dictum est, suppleendum influxum physicum ab omnipotencia DEI, quæ etiam est supernaturalis gratia increata. Accedit, quod sèpe causa principalis sit tantum moraliter influens, ut patet in mandante, & exequente.

31. Ob. 2. Concilium Milevanum can. 2. anathema dicit ei, qui dixerit, per gratiam DEI solum aperiri nobis intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut, quod faciendam cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: ergo gratia non tantum illumina intellectum, sed etiam physicæ influit. Resp. neg. conseq. Concilium loco citato loquitur de gratia justificante; nam hanc nominat can. 3. & dein can. 4. objecto vocat eandem gratiam; per gratiam autem sanctificare item præstari nobis etiam, ut id facere valeamus, seu vires physicas supernaturales, non negamus; quia per illam, tanquam quasi naturam, exiguntur nobis habitus infusi, & propter illam dantur.

Neque, ut observat Gormaz, per gratiam justificantem intelliguntur tantum affectiones, vel illuminationes supernæ; cùm Tridentinum s. 6. c. 7. eam à gratiis istis, & aliis actualibus, distinguat. Saltem probari non potest, Concilium loqui de solis gratiis actualibus, & non etiam simul de gratia habituali, aut gratia supernorum habituum.

Dein per illuminationes illas, & pias affectiones, non tantum datur qualisunque intelligentia mandatorum, sed, maximè ratione inspirationum voluntatis, datur etiam dilectio aliqua indeliberata boni: itemque dant vires, si non physicæ, moraliter saltem cooperantes: cùmque, ut habet Suarez cit. l. 3. de grat. c. 15. num. 4. voluntatis imbecillitas, utpote ex ignorantia, & infirmitate orta, magna ex parte moralis sit, per auxilia moraliter adjuvantia magna ex parte potest tolli, & totaliter per con principia supernaturalia, præter gratiam excitantem requisita, scilicet per habitus &c.

32. Ob. 3. Trident. s. 6. c. 5. dicit, nos cooperando gratiae disponi ad justificationem: ergo cooperamus ipsis: ergo ipsa operatur physicæ; quia nos operamur physicæ. Resp. neg. ultimam conseq. cooperari non significat operari in eodem genere causalitatis. Sic consulens, & mandans, & physicæ exequens homicidium, cooperantur, quin primi duo operentur physicæ. Sic fides tantum moraliter influit in actus voluntatis salutares, & tamen dicitur Jacob. 2. v. 22. *Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius:* scilicet Abraham circa sacrificandum Iacobum physicæ operantis. Sic Tridentinum ipsum s. 6. c. 10. ait: *Cooperante fide bonis operibus crescunt: quin fides physicæ influat in actus humilitatis, charitatis &c.* Adde, quod Tridentinum loc. cit. videatur loqui de gratia excitante, ac adjuvante, quasi de distinctis: ergo, licet diceret, aliquam physicæ concurrere, non sequeretur, eam esse excitantem.

33. Ob. 4. Concilia, & Patres, agentes contra Pelagium, nullam faciunt mentionem de gratia

ia habituum supernaturalium; sed dicunt, nobis per ipsas illustrationes, & pias affectiones, præberi sufficientiam ad actus salutares: ergo superposuerunt, has gratias illustrationum physicè influere. Resp. Concilia & Patres etiam mentionem faciunt habituum supernaturalium, ut Vienense sub Clemente V. *Clementina, de summa Trinit.* & fide Catholica: item Trident. sess. 6. c. 7. ubi ait, infundi fidem, spem, & charitatem: rursus Innocentius III. C. Majores. de baptismo. §. illud verò: ulterius S. August. l. 22. de civit. DEI c. 24. dum ait: Præter enim artes bene vivendi, & ad immortalē perveniendi felicitatem, que virtutes vacantur, & solum DEI gratiā, que in Christo est, filiis promissionis, regnique donantur. Quodsi contra Pelagium de his habitibus mentionem non faciant, inde est; quia voluerunt modo optimo ostendere necessitatem gratiæ, quam melius ostendebant in illuminationibus, & affectionibus supernis, quam in habitibus.

Ratio est; quia illæ illuminationes &c. ita sunt necessariæ, ut non possint extrinsecè per omnipotentiam DEI suppleri; non enim potest quis cognoscere per solam omnipotentiam extrinsecè applicatam, vel per alterius cognitionem extrinsecam: econtrà habitus non sunt ita necessarii; sed eorum defectus potest suppleri per omnipotentiam DEI, extrinsecè applicatam: in peccatoribus ita suppleretur. Quare SS. Patres magis de illis gratiis actualibus, quam de his habitualibus, agebant, ut scilicet necessitatem gratiæ, nobis inhærentis, clarius contra Pelagium ostenderent: quod bene notandum ad mentem Conciliorum, & Patrum, intelligendam, in forma. neg. conseq. non enim volunt SS. Patres, totam sufficientiam nobis dari per eas gratias actuales, sed tantum sufficientiam ab extrinsecè insupplebilem, & magis necessariam. Quæ responsio firmatur ex communī autoritate Theologorum, qui aliam causam physicam assignant, ut dictum num. 28. & 30. nec putant, ex Conciliis hanc sufficientiam gratiæ excitant in genere physico eruiri.

34. Ob. 5. S. August. in illud ad Rom. 8. v. 14. Qui spiritu DEI aguntur: ait, plus esse, agi, quam regi (quod regi est moraliter juvari) ergo agi est physicè juvari. Confirm. Idem S. Doctor pafsim docet, illustrationes, & affectiones pias causare salutem: ergo physicè effectivè concurrunt. Resp. neg. cons. Textum, & mentem S. Augustini fuisse explicavimus à num. 21. quem vide. Ad confirm. neg. cons. nam modo illustrationes illæ &c. sint causæ morales, quales esse dicimus, verè causant: nec probari potest, quod aliam causalitatem gratiæ excitant tribuat S. Augustinus. Certè ejus vim tractivam (qua est ejus vis effectiva) ut vidimus n. 23. comparatramo ostendo ovi, vel nucibus ostensis puer: adeòque plus quam moralē causalitatem ei non tribuit. Iterum, cùm ait l. de spir. & liter. c. 34. *Vixorum suasionibus agit DEUS, ut velim*, & ut credamus: sanè non aliam, quam moralē efficientiam adstruit. Rursus, cùm l. 2. de peccator. merit. & remiss. c. 19. ait, nos, dum oramus auxilium ad perficiendam justitiam, non aliud deprecari, quam ut appareat, quod latebat, & suave fiat, quod non delebat (de quo textu vide n. 17.) sanè indicat, nos non aliud

adjutorium petere, quam quod moraliter nos adjuvet: adeòque nec aliud recipere.

35. Dices. Juxta nos istæ illuminationes neque essent causæ morales; non enim cognitio rei causat, aut movet; sed tantum est applicatio motivi: ergo gratia esset tantum conditio moralis, non vero causa. Resp. neg. antec. quia ad causam moralem suffici, si moveat, quia est: atqui illæ illustrationes movent, quia sunt: nec tantum movet objectum per eas repræsentatum, sed etiam movent ipsæ; alias neque consilium diceretur causa moralis; sed tantum ratio per id applicata: nec imperium domini moveret servum, sed tantum potestas jurisdictionis per imperium applicata, quæ sunt contra communem. Sic etiam omnes dicunt, exhortationem movere, & non tantum rationes, seu objecta per eam repræsentata; unde, licet cognitio finis non sit causa finalis, tamen potest esse causa moralis; quia censetur etiam ipsa, in communi astimatione, movere, saltem in concreto cum objecto, & non esse pura pura applicatio causa moralis. Certè tales illuminationes supernæ, sunt quasi locutiones, aut consilia, aut præcepta DEI, quibus nobis suadet, aut præcipit, aliquid faciendum, aut omitendum: si ergo in naturalibus consilia, præcepta &c. sunt verè causæ morales, cur non sunt in supernaturalibus etiam istæ illuminationes?

36. Ob. 6. Omnis cognitio, vel affectio, per se dirigens ad agendum, influit physicè in actum: ergo etiam illustratio ista gratiæ. prob. antec. omnis forma, essentialiter præsupposita ex parte principii, censetur cum ipso physicè concurrere: atqui cognitio est talis forma: ergo. Confirm. Liberum arbitrium non est tantum insufficiens in genere morali, sed etiam in genere physicō ad actus supernos: ergo non tantum juvatur à gratia in genere morali, sed etiam in genere physicō. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma, potest enim talis forma esse tantum conditio in genere physicō, & causa in genere moris: & sic planè se habere videtur in ordine naturali cognitio respectu volitionis, ut ex Suarezio diximus n. 29. sic etiam se habet fides respectu bonorum operum, de qua n. 32. Ad confirm. dist. conseq. Liberum arbitrium juvatur à gratia actuali illustrationis, vel affectionis, in utroque genere. neg. conseq. juvatur ab illa in genere morali: in genere physicō autem à gratia habituum intrinsecorum, vel omnipotentia extrinsecè applicata, conc. conseq. non enim debet gratia actualis excitans sola dare sufficientiam in omni genere; modo enim ipsa det aliquam, & alia gratia det aliam, jam verum est, gratiā juvari naturam infirmam.

37. Ex hucusque dictis infertur, gratiam aliam esse moraliter, aliam physicè adjuvantem. Gratia excitans est moraliter adjuvans, casu quo quis ei consentiat: quo casu etiam est moraliter cooperans. Gratia physicè adjuvans alia est physicè adjuvans effectivè, alia adjuvans formaliter. Illa adjuvat aliquid efficiendo: & talis gratia sunt habitus superni, quando cum ipsis elicimus actus bonos, vel, si hi desint, est omnipotens DEI extrinsecè applicata, loco habituum concurrens. Gratia physicè formaliter adjuvans est ipse actus liber, & salutaris, qui & ipse est gratia

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concrus DEI, supernaturalis, & multo magis ex gratia DEI, quam ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: *i. Cor. 4. v. 7.* *Quid autem habes, quod non acceperisti? Si autem acceperisti, quid gloriaris, quia non acceperis?* Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam *n. 14.* ex S. Augustino, diximus vocari auxilium quo, & conjungitur cum consensu per identitatem.

Ubi addendum, quod gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habituum, sive concursus DEI supernus, sive ipsa visio beatifica &c, uno verbo, omnis gratia illa, quam per precedentes bonos actus meremur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur gratia pro gratia: per quam intelligitur illa, quae ratione prioris gratiae est debita. Sic S. Augustinus *l. de gratia, § libero arbitrio c. 8.* *Sine dubio § vita eterna, quae bone vita redditur, DEI gratia est;* & ipsa enim gratia datur; quia gratia data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hec autem, quae illi datur, quoniam primum ejus est, gratia est pro gratia. Et hic loquendi modus desumptus est ex *Joann. 1. v. 16.* *De plenitudine ejus nos omnes acceperimus, & gratiam pro gratia.* Hinc Trident. *sess. 6. c. 16.* docet, etiam beatitudinem nostram esse mercedem bonorum operum, & simul gratiam, filiis DEI per Christum promissam. Item S. Thomas *lett. 2. in illud Pauli 1. ad Timoth. 4. v. 8.* *Reposita est mihi corona justitiae: querit, quomodo sit corona justitiae, cum sit gratia? & respondet, esse justitiam, quantum ad actum procedentem a voluntate, & esse gratiam, quantum ad radicem merendi.*

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. CEleberrima haec questio fuit, maxime tempore S. Augustini, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad opera bona, ac ad salutem conductentia. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellexit libertatem, a DEO homini gratuitam donatam. Potesta admisit praeferre libertatem etiam gratiam, quae statret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibusunque autem dein usus sit verbis sequivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex S. Augustino citato a nobis *num. 422. de DEO.* Videri etiam hac de re potest Theodorus Eleutherius in appendice *Historie de auxiliis.*

Fundamentum autem hujus haeresis erat, quod putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tiæ everti libertatem; cum judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim Critobulum, seu Pelagianum, loquenter inducit S. Hieronymus. *Uero i. dialog. adversus Pelagianos cap. 1.* *Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me justè operibus coronabit, nec affiget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel damnabit auxilium.* & cap. 2. *Mibi autem nullus auferre poterit libertas arbitrii potestatem, ne, si in operibus meis DEUS adjutor extirparit, non mihi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est.* Quem errorem refellit Concilium Senonense decreto *15. de libero arbitrio,* sic docens: *Neque tamen tanta gratiae necessitas libero prejudicat arbitrio; cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non sit ad ostium, & pulsat: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & combatit cum illo; nec denique tale sit bujusmodi trahentis DEI auxilium, cui resisti non posset.*

39. Jam Semipelagiani, sive Massilienses, in pluribus quidem a Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quod spectat ad prætem quæstionem, non quidem admittebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; ajebant enim: siue a. grotius potest quidem ex suis viribus vocare medium, non tamen potest se sanare, ita natura nostra ægrotia, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest sanam se reddere. Putant (ait S. Augustinus *l. de predestinatione Sanctorum c. 2.*) ex nobis esse fidei etiam, & ex DEO esse fidei supplementum. Ex quo infert recte S. Doctor, eos velle, quod gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratiae interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem & Jansenii: *Semipelagiani admittebant prævenientiam gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici: quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO. n. 420. Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagi; quia putabant, alias everti libertatem, ut referit S. Augustinus epistola 103. sub initium, quo gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratiae efficaci: alii videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut recte advertit Arriaga *disp. 35. de gratia sedatione* *n. 29.* non est quærenda in hereticis consequentia doctrinæ, aut reflexio, seu attentionis talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cum haeticorum sit propria inconstans, & disformitas doctrinæ.*

40. Dicō. Ad omne actum supernaturale, & ad salutem æternam conductentem, sive intellectus, sive voluntatis: etiam ad initium fidei, & priam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratiae supernaturalis. ita Catholici omnes. Probatur *i.* Hæc veri-

veritas definita est à pluribus Conciliis, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Arautcano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Arautcanum canone vel capitulo 5. dicit anathema ei, qui afferit, sicut augmentum, ita etiam iustitiam fidei, ipsum credulitatis effectum non per gratia donum nobis inesse: & adducit in hunc finem plures textus Sacrae Scripturæ. Ad philippenses 1. v. 6. Qui cœpit in vobis opus bonum, perficer. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Ad Ephes. 2. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. 1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non acceperisti. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, sive salutari, id est, Evangelica predicatione contentire posse confirmat, absque illuminazione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scriptura ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. ait, justificationis exordium in adul-
tis, à DEI per Christum Iesum præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione. Dein ita definit can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, que vel per humana natura, vel per legis doctrinam siant, absque Divina per Iesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathema sit. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Iesum dari, ut facilis homo justè vivere, ac vitam æternam prometri posset, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed & græ tamen, & difficulter posset, anathema sit. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Ex quibus, & aliis plurimis, quæ possent afferri, & videri queunt apud Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sect. 1. & 2. doctrina nostra clarè patescit.

41. Accedunt plures alii textus Sacra Scriptura, qui, accedente præseri explicatione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter jam supra citatos, Joan. 6. v. 44. dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Arautcanum II. canon. 8. ponderat particulam Nemo, qua ait probari, quod nullus à necessitate gratia excipiatur: quem textum S. Augustinus libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum. c. 3. adducit, & ponderat particulam: venire ad me: quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eo quod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiam. Sed & illud traxerit significat, primum morum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: ex quo arguit Concilium Milevitatum can. 5. & Augustinus, tr. 81. in Joan. nihil prorsus boni nos.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex Joan. 15. v. 4. ubi Christus justos comparat palmitibus, & se viti: atque. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: in quo textu (ut ait S. Augustinus hoc eodem tractatu) continetur magna gratiae commenda-

42. Conscientiunt SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maximè S. Augustinus plurimis non tantum locis, sed libris, quos contra hostes gratiae scripsit, in quibus plura adhuc Scripturarum testimonia ponderat, atque ex iis infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primò ponderat illud psal. 76. v. 11. Dixi: nunc cœpi; hæc mutatio dexteræ excelsi: ubi observat, mutationem hanc, seu initium conversionis, esse non opus liberi arbitrii, sed dexteræ excelsi. Rursum psal. 55. v. 8. Pro nibilo salvos facies illos: in quem locum S. Augustinus. I. de patientia. c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratuita, nihil invenit in homine, cui meritò debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nibilo salvos facies eos: pro fœdo ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incepunt.

Idem S. Augustinus I. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 3. sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiae veniat ajutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur: quo diœto alludit ad illud Apostoli ad Rom. 11. v. 6. Si autem gratia, jam non ex operibus: ait, quia gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntatem cretam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia alias homo non omnino nihil posset ex se in ordine ad actus supernos: & hæc ipsa positiva dispositio jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltem pro libitu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hæreditatem filiorum; cum hanc non possint servi quæ tales exigere, sed debeant eam gratuitò accipere: ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quæ est hæreditas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conducentes ad vitam æternam. Confirm. I. Aclii salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vitæ æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologicæ tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creatæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & mediorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratia.

Hæc ratio etiam probat, quod actus pura-

N

na-

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positivè conducens ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & formam debet dari proportio: at qui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturale, nulla est proportio; cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiae originalis, & Angelos, opus habuisse gratiam; quia & ipsorum vires, purè naturales, non poterant sufficere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius l. 2. ad Thrasimundum c. 2. vel sub initium, ait de gratia: *Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.* & S. Augustinus l. de corrept. § grat. cap. 11. ait de Adamo: *Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset.* vide Rhodes disp. 2. de gratia, quæst. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei repræsentetur; nihil enim volitum, quin præcognitum: at non sufficit qualisunque repræsentatio, sed debet esse proportionata; nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spiritualem, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spiritualis: ergo etiam, ut voluntas se exerceat per actum supernaturale, debet præcedere cognitio supernaturalis, seu illuminatio gratiæ. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficere ad actum spiritualem efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad eliciendum actum supernaturale, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incedere, nisi ab aliquo juverit: at qui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum excitando, & suadendo, tum etiam manum ei, & opem physicam porrigitendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratiæ illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxilio, sive habituum, sive omnipotentia extrinsecè applicata. Et hæc rationes omnes valde bona sunt, attamen ratio ab authoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola esset sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

45. **O**B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel faltem ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: *Misericordia tua subsequetur me.* Psal. 87. v. 14. *Adamæ oratio mea præveniet te.* Psal. 118. v.

147. Præveni in maturitate, & clamavi. Proverb. 16. v. 1. *Hominis est animam preparare &c.* ergo. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 58. v. 11. *DEUS meus, misericordia ejus præveniet me: ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subsequentem, quas expicavimus n. 13.*

In secundo textu illud manè oratio significat, Christum (de quo est ille psalmus) prævenire tempus passionis, ut peteret, calicem à se trahire, neque tamen exaudiret esse, ut indicare vers. seq. seu 15. *Ut quid Domine repellis orationem meam? vel, si de quovis homine velis explicari illum versum, plus non significat, quam quod citò ad orandum DEUM surrecturus sit, cum adhuc esset tempus dormiendi.* Idem significat sequens textus ex Psal. 118. *Textus ex Prov. 16.* significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & centies in clamat S. Augustinus: *Præparatur voluntas à Domino: aliquid præsertim pulcherrimus textus l. 1. retract. c. 23.* ubi ait: *Utrunque ergo nostrum est (scilicet credere, & bene operari) propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis: utrumque ipsis est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi voluntibus nobis.*

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod saltem in statu naturæ integra non fuisset necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo. ant. probatur. Sic de corrept. § gratia c. 12. *Ut ergo non acciperet hoc donum DEI, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, que sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.* & ferm. 2. de verbis Apostoli. *Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amavit.*

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. S. Augustinus nunquam somniavit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentiae potuerit salutariter agere, & in bono supernaturali perseverare; nam de corrept. § gratia, c. 11. sic scribit: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malum; sed sicut habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium desere re posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Imò aduersarii, qui hæc objiciunt, alibi millies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædestinatos autem modò in statu naturæ lapsæ habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuisse perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaliter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturali instruictum. Sic se explicat S. Doctor de natura § gratia. c. 48. *Quis enim nescit,*

scit, eum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad justè vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus fauciis, confusisque vulneribus, non ita potest ad justitiae cumen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicunque libero arbitrio instratum, sed tali, quod libera potestate ad justè vivendum sit prædictum, quam potestatem ex tex-
tu superiore dat gratia.

Eandem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit fauciatum. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quasi S. Augustinus voluisse dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & fallunt; nam tantum S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitute concupiscentiae, quæ libertas magnas præbeat vires: non vero perditam esse omnitudinem libertatem.

48. Ob. 3. Saltem justus, habens gratiam habitualē, non opus habet gratia actuali excitare: ergo adhuc nostra conclusio non subficit. prob. ant. justus habet habitus supernaturales infusos, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Positum gloriae Beatus non eget aliā gratiā ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. suppos. ant. Habitū, licet operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quæ non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se solis facere possunt, ut homo vigile, & vitaliter attendat; alias semel iustificatus non egeret gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 41. ex similitudine palmitis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. conf. Lumen gloriae necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quæ est actus necessarius indeliberatus, non est necessaria alia gratia præcedens; alias iretur in infinitum. At vero ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & dein deliberetur; alias non posset voluntas eam deliberare amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitu fidei. Confirmatur. Facta sufficienti propositione mysterii revelati sequitur necessariò assensus fidei: ergo non requiritur ad eum alia gratia, quam revelationis, & propulsio motivi: prob. ant. impli-
cat, ut intellectus clarè cognoscat, DEUM sum-
mè veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id esse verum: sed veritati clarè cognitæ intellectus necessariò assentitur: ergo. Resp. di-
sting. 1. conf. actus fidei est necessarius, positis omnibus ad eum prærequisitis. conc. conf. non positis omnibus illis. neg. 1. & etiam 2. conseq.

quia inter prærequisita est etiam gratia excitans, ut clarè docet Tridentinum sess. 6. can. 3. Adde, quod actus fidei, ut sit meritorius, debeat esse liber, non quidem intrinsecè, cum sit actus potentiae necessaria, scilicet intellectus: attamen extrinsecè, in imperio voluntatis, seu in pia affectione, quæ imperat actum fidei; unde hæc quoque prærequiritur, & ipsa etiam est aliqua gratia, qualis est omnis actus supernaturalis ex n. 37.

Ad confirm. Resp. 1. neg. ant. ad prob. neg. suppositum antecedentis, nempe quod semper clarè proponatur, DEUM esse locutum; nam revelatio raro est omnino clarè, seu evidenter proposita: sed adhuc datur aliqua obscuritas de eius existentia, quamvis clarè, seu evidenter sit proposita ejus credibilitas, de quibus agitur in tractatu de virtut. Theolog. seu de fide. Resp. 2. disting. ant. sequitur necessariò assensus aliquis praestitus mysterio fidei. conc. ant. sequitur necessariò assensus fidei verè talis. neg. ant. & conf. ad prob. supposito, quod detur evidētia in attestante, dist. min. intellectus tali veritati necessariò assentitur per assensum qualemcumque. conc. min. per assensum fidei. neg. min. & cons. Ut sit verus assensus fidei, & meritorius, debet is, etiam datā evidētia in attestante, tamen esse liber; hinc assensus, qui necessariò sequitur ex tali veritate evidenter cognita, non est assensus fidei meritorius, sed alius qualisunque. Potest tamen etiam tunc liberè elici verus, & meritorius actus fidei, qui imperetur à pia affectione, per quam homo paratus est assentiri, etiam si non adesset evidētia, modò adesset evidens credibilitas &c. ut ad eò intellectus non moveatur ab evidētia, sed tantum à revelatione, hæc & nunc quidem evidētia, movendus tamen etiam à non evidētia: in quo stat libertas actus, & captivitas intellectus. Sed talis actus non elicetur necessariò, & hinc etiam in tali casu non elicetur necessariò actus fidei: multoque minùs elicetur sine prævia gratia. Plura de his in tractatu de fide, ubi de compoſſibilitate evidētiae in attestante cum actu fidei.

50. Dices. Actus fidei non est supernaturalis: ergo non requiritur gratia ad eum elicendū. prob. ant. actum fidei circa eundem Christum, e.g. passum, elicit hæreticus, & Catholicus: sed in hæretico actus hic non est supernaturalis; ergo nec in Catholicō. Resp. neg. ant. quod omnes negant Theolog. ad prob. neg. ma. hæreticus enim non habet verum actum fidei; quia non assentitur propter solam revelationem DEI; alias assentiretur etiam aliis revelatis, quæ negat: sed assentitur propter alia motiva, quæ suadent ipsi, hoc, vel illud esse revelationem: actus autem fidei debet objectis assentiri propter solam revelationem DEI. Et, si hæreticus dicat, se credere propter solum verbum DEI, seu revelationem, falsum dicit; alias enim, ut dictum, etiam alia deberet credere.

51. Ob. 4. Si gratia esset necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM caderet vitium acceptanceis personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo esset acceptor personarum. Confirm. Necessitas gratia everit libe-

liberum arbitrium: ergo non debet admitti. Resp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Accepio personarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliis, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoto, esset acceptor personarum) sed tunc datur id vi- tium, quando unus potius habet jus accipendi, quam alter, vel saltē aequalē jus, & distribu- tio debet fieri ex iustitia legali, e. g. beneficium debet dari digniori, & aliquis illud confert mi- nus digno; quia est amicus, vel commendatus ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc enim sit contra jus dignioris, & constituitur hoc peccatum. At in primis DEUS nemini quid- quam debet ex iustitia legali: dein dat omnibus gratias sufficienes, & quandoque illis maiores, qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide Concilium Senonense citatum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur Matth. 25. v. 15. DE- US sub nomine Domini dedit servis, uni quin- que, alteri duo, tertio unum talentum, unicuique secundum propriam virtutem: ergo vires natura- les possunt elicere actus meritorios gratia, & DEUS dat gratiam secundum merita naturalia. Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dis- positio, non tollit rationem gratuiti: ergo ope- ra naturalia possunt esse merita de congruo re- spectu gratiae ad alios actus &c. prob. ant. quamvis dominus det aliquod donum servo; quia hic eum orat, tamen dat gratuitam: ergo a pari DEUS etiam dat gratuitam, quod dat tan- tum de congruo merentibus, vel tantum se di- sponentibus. Resp. neg. conf. Vel enim per illa talenta tantum intelliguntur dona naturalia: vel, si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed supernaturalis gratiae: vel, si intelligitur virtus naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud secundum non significat vim moralem, aut me- ritoriam inesse illi virtuti, sed eam tantum fuisse purum terminum, quem DEUS sibi praefi- xit.

Sic e. g. DEUS divitem saepius movet ad actus eleemosynae faciendo, quam pauperem: & tamen divitiae non sunt causa meritoria motionis Divinae: sed tantum sunt purus terminus, quatenus DEUS habentes maiorem potestatem excedere virtutis, saepius ad eam excedam mover. Et sic explicat haec verba S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 8. dicens: *Unicuique secundum propriam virtutem, id est, secundum propriam, & naturalem possibiliterem, non autem secundum proprium meritum.* Ad confirm. dist. ant. meritum de congruo, vel moralis dis- positio non tollit omnem omnino rationem gratui- ti. om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, & Concilia adstruunt in gratia respectu actuum naturalium, neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, & Conciliis habetur, actus naturales nullam omnino habere proportionem, aut rationem positivae dispositionis ad gratiam: & vires natura- les nullam habere proportionem ad actus su- pernaturales.

53. Ob. 6. Infirmitus, licet non possit se sanare, potest tamen ex naturalibus viribus me- dicum vocare: ergo etiam natura lapsa potest saltē invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam rationalem, potest tamen producere dispositio- nem, quae exigit, animam rationalem insundi: ergo potest etiam producere dispositionem ex- gentem, produci gratiam, vel actum superma- turalem. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici non potest: ergo. Resp. neg. conf. cum enim sanitas, seu operatio medici, etiam sit naturalis, utique potest ager ponere aliquam dispositio- nem, vel exigentiam proportionatam actioni medici: at gratia est aliquid ordinis superioris, ad omnem actum naturalem; ut enim diximus num. 43. actiones haec, cum sint essentialiter actiones fervorum, non possunt habere propor- tionem, seu exigentiam ad hereditatem filiorum, sed hanc DEUS debet omnino gratuitam dare. Ad 1. confirmationem servit eadem responsio; nam etiam infusion anima est naturalis, & juxta exigentiam, saltē indeterminatam materia. Ad 2. confirm. neg. ma. nam imprimis opera natu- raliter bona, sunt removens prohibens, ut vo- cant, peccati; quia saepe actus naturalis, si fiat, impedit peccatum: dein, quamvis ea opera non mereantur premia supernaturalia, possunt me- reri premia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest quis sine gratia amare DEUM super omnia: sed amor DEI super omnia est actus conducens ad salutem: ergo po- test quis sine gratia elicere actum conducedem ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis sine gratia baptizare infantem; quia res est faci- lis: led baptizare, cum sit adimpleti precepti supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo. Confirm. 2. DEUS facienti, quod est in se, non denegat suam gratiam: sed potest aliquis per solas vires naturae facere, quod est in se: ergo potest mereri gratiam. Resp. Plures admittunt ma. sed negant mi. cum amor ille pure naturalis non conduceat positivam ad salutem. Sed de hoc infra. Interim, si majorem concedas, nega minorem.

Ad 1. confirm. potest quis etiam valide baptizando infantem peccare, adeoque actus baptizandi non est necessarium supernaturalis; unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom. 2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149. talis actus est perfecta adimpleti precepti lu- pernalis, sed tantum secundum quid. Putat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam talē actionem precepi a cogitatione congrua in infidele, quae sit specialis gratia, non respectu infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit prior responsio. Ad 2. confirm. neg. conseq. Syllogismus, ut patet consideranti, non est in for- ma; nam in conclusione infertur meritum, de quo non fuit facta mentio in premisis. Qui- dam tantum admittunt, quod DEUS facient, quod est in se ex viribus gratiae, non negat gratiam ulteriorem: & hi negant minorem. Aliud principium intelligunt quidem de faciente, quod est in se, viribus naturae, negant tamen, actus naturales esse meritoria: sed dicunt, esse tantum puros terminos, quibus positis DEUS ex pacto cum Christo gratiam conserat. Ve- rum de hoc principio redibit paulo post fermos.

55. Quæres, an ista gratia, excitans ad actus salutares, sit actus intellectus tantum, seu illumi- natio,

natio: an vero sit etiam actus aliquis indeliberatus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus potentiae ad objectum, excitans eandem ad delibera- tam amplectionem ejusdem objecti. Resp. cum Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus aliis, ino, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus modis scriptoribus, esse utrumque actum, nempe intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur conformius menti SS. Patrum, & Conciliorum, quorum verba multo convenientius in hac sententia explicantur; nam, quando Patres & Concilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel conversionem, utrumque actum, tum intellectus, tum voluntatis solet adstruere. Sic Concilium Milevitani cap. 4. ita habet: *Cum sit utrumque donum DEI, & seire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus: & Tridentinum* sess. 6. c. 5. gratiam vocat illuminationem, & inspirationem: & quidem requiri a Concilio actum intellectus nemo dubitat; cum nihil volitum, quin praecognitum, de quo plura num. 44.

Quod vero etiam requiratur ab eodem Concilio actus voluntatis, probatur ex eo; quia Concilium dicit, *tangente DEO cor hominis*; nam nomine cordis intelligitur voluntas: per tangere autem intelligitur impulsus aliquis voluntatis. Verum quidem est, quod illum tactum mox Concilium vocet illuminationem, adeoque videri possit, de actu intellectus loqui: at quia, (ut recte Suarez loc. cit. num. 7.) per actum intellectus non propriè tangitur cor, sed per aliquam inclinationem, vel impulsum, aut motum, vocatur hic impulsus tantum ideo illuminationis; quia ex illuminatione statim resulat.

56. S. Augustinus vero sapissime distinguit duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, alteram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delebat, gratia DEI est.* (Similia reperi eod. l. c. 119. & I. p. alibi) ex quibus primum spectat ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam nihil suave fit formaliter, nisi per aliquem suavem affectum voluntatis; licet enim cogitatio possit esse causa suavitatis; quia potest, rem tangere suavem representare: non tamen potest esse ipsa suavitatis, quae formaliter est affectus dulcis. Ex his autem clarè infertur, quod S. Augustinus, dum docet, naturam lapsam juvari grania, semper velit eam juvari duplice; cum distinguit, *non latere, & delectare.* Accedit, quod natura lapsa, tardi in voluntate, quam in intellectu, vulnerata, in utraque potentia debet sanari: & in intellectu quidem igitur actio debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 19. vocat *certam scientiam*: in voluntate autem infirmitas, & concupiscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem c. 19. S. Doctor vocat, *videlicet delectationem.*

57. Accedit ratio tacta a Suarezio l. 3. de auxili. c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit voluntatem ad perfectum conseruum; nam prima gratia excitans intellectum, per cogitationem e. g. ad objectum virtutis, non statim sufficienter representat omnes rationes id amplectendi, & ideo necesse est, ut voluntas aliquo modo, secundum deliberato, afficiatur ad cogitationem

illam, vel objectum, ut sic intellectus ex imperio aliquo voluntatis magis cogitet: crescente sic attentione, vel cogitatione intellectus, crescit etiam indeliberatus affectus voluntatis, donec ista tandem eò perveniat, ut deliberatè, & efficaciter, velit objectum, atque id amplectatur.

Et hic est ordinarius modus operandi in natura lapsa: non vero, ut statim ex perfecta intellectus advertentia in motum plenè deliberatum voluntas erumpat, ut iterum ait Suarez loc. cit. num. 17. Non tamen per hoc velim negare, quod afferunt magni viri cum Granado tr. 5. de grat. disp. 2. sec. 4. nempe absolute fieri posse, ut aliquando homo, cum speciali illuminatione, seu gratia ex parte intellectus, statim actum voluntatis deliberatum eliciat, ut etiam non negat Suarez ibidem n. 17.

ARTICULUS III.

Quomodo intelligatur Principium: Facienti, quod est in se, DEUS non negat suam gratiam.

58. **N**egavimus hucusque, quod opera naturalia possint esse etiam tantum remota dispositio ad gratiam: jam igitur oritur quæstio, an ergo nihil pro sint opera tantum naturaliter bona: an non DEUS facienti, quod est in se, in ordine naturæ, det deinde gratiam supernaturalem, qua adiutor salutariter operari queat. Et quidem principium hoc: *Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam:* Theologi communissime admittunt: sed non eodem modo explicant. Difficilis oriri videtur ex eo, quod ex una parte DEUS velit, omnes homines salvos fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. nec tamè videatur omnibus gratias supernaturales largiri; nam prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr. 11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est, & inquirentibus se remuneratur.* item Tridentinum sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO.*

Hac autem gratia, seu vocatione ad fidem, videatur caruisse, & adhuc carere plures, præseru gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis forestarum more habitantes, qui nihil de fide vera audiunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cum causa damnationis istorum non in DEUM, sed in ipsomet referenda sit, non videtur hæc assignari posse, nisi dicendo, quod non fecerint viribus naturalibus, quantum erat in ipsis: quod si fecissent, DEUS ipsis gratiam largitus fuisset. Ex altera parte videtur, ex hac assertione sequi, quod quis per opera naturalia possit accedere ad fidem, aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque, quod inchoatio salutis sit à natura: qui fuit error Semipelagiorum, dudum rejectus ab Ecclesia, & iterum proscriptus a Tridentino sess. 6. c. 5. ubi definit, *justificationis exordium à præveniente gratia sumendum esse.*

59. Ad evitandos hos scopulos variis vias inierunt. Prima sententia (quæ videtur esse Durandi, & aliorum, quos refert Ripalda, tom. 1. de ente supernatur. disp. 17.) vult, quod DEUS facienti, quod est in se, per vires naturæ, non neget gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamen de congruo. Verum, qui ita sentiunt, non satis recedunt à Semipelagianis; nam etiam isti non affirmârunt, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certe, ut videre est apud Aldrete, disp. 16. de predestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Caglianus duntaxat dixit, opera naturalia esse *ortum quendam bona voluntatis, vel conatum bona voluntatis*, ne (ut ait) videatur DEUS irrationali munificentia dormienti, aut inerti, gratiam dare: qua ratione putavit posse defendi, gratiam tamen gratuitam dari: ergo Caglianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres constanter ipsum, & consequenter etiam hoc meritum de congruo, impugnârunt. Videri potest Ruiz, disp. 14. de predestinat. sec. 3. & Ripalda loco *suprà citato*, qui insuper cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisisse videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facienti, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratiæ, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum hæ dispositiones essent causæ morales, & aliqua merita de congruo; unde hæ sententia jam refutata est. n. *præc.* (vide etiam, n. 63, § 64.) si tamen dispositiones intelligentur positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intellegentur latè, seu negativæ tales, sive removentes prohibens (qualis exempli gratiæ dispositio impropriè dicta est in ordine ad celebrandum Sacrum, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removeat mortem, quæ prohibet, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam lato posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ, non viribus naturæ. Ita moderni Thomista cum Alvarez, & alii cum Aldrete disp. 16. de predest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simul etiam per naturales; nam ajunthi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam medium, hominem naturaliter operaturum per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter actum naturalem, eliciat simul supernaturalem. ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in *Concordia* disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod ut intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, quæ conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, saltem naturæ lapsæ; nam ea potentia robustior, ut ait Eximius l. 4. de auxil. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologicæ supernaturæ; cum enim ex se non conduceat ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in eo saltem sensu, in quo Patres accipiunt gratiam supernaturalis. Talia dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quocunque ei placuerit, majorem virtutem ad actus naturales.

Imò Valsquez in 1. 2. disp. 189. c. 12. à n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quævis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 133. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus libere abusuri essent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoquod DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Valsquez, & ait, agnoscere etiam Bellarminum distinctionem gratiæ in gratiam ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hæc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententia, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare. ita præsertim Rhodes, disp. 2. de grat. q. 1. sect. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: quætamen neutiquam sint meritoria gratiæ Theologicæ supernaturalis: neque etiam sint conditions, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negativæ tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. ita Suarez. l. 4. de auxiliis à c. 12. usque ad 17. § præsertim hoc ultimo, seu 17. mo eamque sententiam refert tom. 1. in 1. p. tr. de predest. l. 2. c. 18. ubi valde multos pro hac sententia citat: eandem tenent Arriaga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralem positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & habet in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purus terminus, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eâ positi aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde moveatur. e.g. Dominus præcipit servo, ut Petro detelesmosynam: in hoc casu præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis dationis eleemosynæ; quia servum verè movet: & per illud dominus fit etiam causa eleemosynæ datae. Si jam dominus addat, ut servus eam eleemosynam det hora tertia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; qui servus non moveatur à sono, sed à præcepto domini, sibi illum

Quomodo intellig. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 103
illorum sonum, tanquam purum terminum, praesentis: quo posito, & non aliter, vult eleemosynam dari, cum possit & quae sibi praesigere horam quartam, vel secundam: nec eo casu aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimen magnum est inter conditionem stricte dictam, & purum terminum. Condicio est, quae moveat propter bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut n. praeceps, dictum, non moveat. Rursum voluntas, respiciens aliquam conditionem, non est absoluta, sed conditionata: at, quae respicit tantum purum terminum, non est conditionata, sed absoluta. e. g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hanc beneficia, quae desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionatam, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem crastinum, facit votum absolutum: quamvis pro termino exequendi votum, respiciat diem crastinum, nec votum perfecte stringat, nisi postquam dies crastinus advenerit. Utrum autem aliquid respiciatur a voluntate ut purus terminus, an ut condicio, debet desumi ex eo, an quis ab eius odio, vel amore moveatur, annon. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis efficit purus terminus, si scilicet quis non moveretur ab ea recuperatione, sed hanc independenter a voto, & aliusdne futuram supponeret, aique illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasionem exequendi suum votum.

65. Ex quibus colligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveant, ad conferendam gratiam supernaturalem, utpote improportionata, non posse esse dispositiones positivas, aut conditions stricte tales, respectu voluntatis Divinae conferendi gratiam, sed esse puros terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso inito, vi cuius Christus, prout ajunt patroni hujus sententiae, petit, ut gratia detur propter merita sua, quando homo facturus efficit viribus naturalibus, quantum in se est, seu positurus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet, ut in supradicto casu serv; sic enim servus dat eleemosynam Petro propter imperium domini ad pulsum horologii: in modo etiam, si dominus jussit, ut det eleemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum preceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sibi non daret, & a qua, praeferim, si foret importuna, sibi moveretur ad negandam eleemosynam: consequenter etiam haec petitio potest se habere, ut purus terminus, ita se explicant auctores hujus sententiae.

66. Addendum adhuc, quod voluntas duplice possit sibi praesigere talem terminum 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e. g. si jubeat dominus, ut servus det eleemosynam, quando sonuerit hora, & alias non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e. g. si velit

dominus, ut servus det semper eleemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam possit dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinae est intentio ministri in confectione Sacramenti (si hac intentio non sit pars Sacramenti, ut hic supponitur) hanc enim posita e. g. in baptismate, DEUS dat gratiam; eam non posse non dat. Secundi autem generis terminus juxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu; quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea opera ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapissime eam confert etiam non facientibus, quod est in se. Sic Isaiae 65. v. 1. dicitur: Invenerunt, qui non quiescerunt me. & S. Paulus ad Rom. 10. v. 20. ait: Isaiae autem audet, & dicit: Inventus sum a non querentibus me: palam apparui illis, qui me non interrogabant. Et hanc misericordiam ostendere sapissime DEUM erga homines late probat S. Augustinus l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 19. & iterum l. de gratia & libero arbitrio c. 6. ubi conversionem S. Pauli in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

Quo in sensu sit verum dictum
Principium.

67. Dico 1. Hoc Principium, intellectum de faciente, quod est in se viribus gratiae supernaturalis, est certissimum. Huic assertioni nemo Theologorum Catholicorum refragatur: probatur autem breviter, & clare. DEUS, quantum est in se, vult sincerè, & serio, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratiae supernaturali, debet ulteriorem gratiam, saltem sufficiensem, conferre antec. est certum de fide, & sibi probatum tract. de DEO. a. n. 615. prob. conf. si DEUS homini facienti, quod est in se, negaret ulteriorem gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici serio velle salutem; qui enim rem serio vult, debet saltem ea subministrare, quae necessaria sunt, ad eam obtinendam, & ab alio, quam ab ipso haberi non possunt, ut videtur per se clarum: tale quid autem, & ita necessarium ad salutem, est gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini statim gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturae, seu operis operis requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos supra n. 63. explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hæc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus; nam, si homo aliud non habeat, quam vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec tamen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem, explicari non potest, quomodo DEUS serio velit hominis hujus salutem, aut quomodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentinum sess. 6. c. 11. tantum negat de jussicatis, tamen etiam de aliis, saltem nequit in

in actuale grave peccatum (per veniale non deseritur DEUS) lapsis, intelligendum est, juxta SS. Patres, præsertim S. Augustinum, qui serm. 88. de tempore ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* & S. Prosperum, qui ad objectiones Vincentianas ad 7. ait de DEo: *Qui & priusquam deseratur neminem deserit, & multos desertores sœpe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facienti, quod est in se, viribus naturæ, dare gratiam, simul afferunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernæ: & hinc controversia purè speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, an per supernaturales: in qua tamèn, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta afferre, & quid ad ea responderi soleat, subjugere.

69. Itaque, qui facienti, quod est in se, viribus naturæ, volunt gratiam conferri, pro se afferunt præmio autoritatem SS. Patrum, quos videre est apud Suarez l. 4. de auxiliis maximè c. 15. a. n. 38. & 40. qui plus non requirunt ad gratiam accipiendam, quām, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impediunt: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturæ: ergo. Secundò afferunt autoritatem S. Thomæ in 2. dñs. 28. q. 1. a. 4. in corp. dicentis: *Non oportet, ut adius, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sicut naturam humana excedentes; sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita adius virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam.* Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Etiam ad fidem habendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, DEUS fibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo: ubi Angelicus fat clare afferit, quod per vires naturæ possit quis se disponere (intellige materialiter, sive negativè) ad gratiam supernam.

70. Tertiò afferunt Tridentinum, quod Jeff. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: item illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquireribus se remunerat: ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plurimi barbari non videntur unquam vocati fuisse ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo ex n. 68. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturæ, dedisset gratiam. prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, præseriū sylvestres, nihil unquam audiérunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidit: & hinc Theologi communissimè cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negativè tales, hoc est, eos, qui votati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod fortè paucis accedit) vocationem non fecuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.*

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. In primis ajunt, non omnes patres, & præsertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen authoritas in materia de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducentur. Dein, eti SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modò homo impedimentum non ponat, non sequitur, quod negent, DEUM etiam dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus videntur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hinc intelligitur præcise negativè se habere; nam præcise negativè se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratiæ per negligētum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu qualicunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etiam de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicuntur, per positum impedimentum intelligere neglectum gratiæ, vel neglectam co-operationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius traditam revocabile in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi expressè sic docet: *Nulla præparatio requiritur ex parte hominis, quasi præveniens Divinum auxilium, sed potius, quæcumque præparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum.* Iterum 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quod gratia detur secundum gradum naturæ, quām ex operibus.* Sumit autem, ut saepe alias, particulam magis exclusivè: vñlque dicere, gratiam primam Angelis non dari, ratiocinando opera eorum naturalia, tanquam dispositiones qualescumque, sed solam naturam, quā ad DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quamvis enim etiam de ea loquantur, simul tamen etiam loquitur de actuali; nam in corp. expressè dicit *dona gratiarum*, quæ verba significant, non tantum gratiam habitualem, sed alias omnes. Adde, quod S. Doctor ibi respondeat ad objectum sibi texum ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia: quo texu cenis utitur S. Augustinus, & alii defensores gratiæ, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intellegendo eum de gratia actuali.*

73. Ad 3. dicunt, quod nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dicatam, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fidei strictè talem præcedit pia affectio (quæ est actus imperans actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio, ostendens, eliciendam esse illam piam affectionem: & ideo damnatam volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum; quia, si nulla præsumt præcederet gratia, non posset prius elici pia affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.*

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etiam ad piam affectionem, immediatè determinantem ad illum, sic etiam potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus,

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conducunt ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2. vocantur *inchoationes quedam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quod aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quod aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machinæ mundi, vel alius naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiæ supernæ, vi cuius exigitur, ut eum invenire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturalem DEI existentis, ac remuneratoris; licet enim DEI existentia, ac providentia, naturali cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam fidei strictè dictæ, qua ad ipsam justificationem disponantur; taliter enim facientem, quod est in se, DEUS juvat, ad fidem consequam, vel inspirando, vel Doctorem mitendo, ut ait S. Thomas supra citatus.

74. Addunt autem hi authores, fidem illam latius dictam, seu actus illos prævios, quamvis supernaturales, nondum proximè sufficere ad justificationem, sed tantum remorè, quatenus scilicet disponunt ad fidem strictè dictam: pertinere tamen illos actus ad fidem, tum, quia involunt. implicitam voluntatem credendi, tum, quia saltē ex DEI ordinatione tendunt ad fidem obtinendam. Et sic fides strictè dicta est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis; quia omnis alius actus, vel supponit fidem, vel ad eam disponit. Nec isti termini *initium*, *fundamentum*, *radix*, sunt ita rigorosè sumendi, ut nihil proflus antecedat; alias nec timor Domini possit dici *initium sapientie*. psal. 110. v. 10. quia præcedit fides: nec Apostoli Ecclesiæ *fundamentum*, ad Epbes. 2. quia præcedit Christus: nec radix arboris verè *radix*; quia præcedit semen, ex quo oritur.

Sed neque hæc sententia impedit, quoniam dicatur, dari infideles negative tales; nam, si infideles possunt absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeò fide absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instruētis; quia in primis, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratione, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundò, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponitur ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

gratiæ, sine culpa infidelitatis, non inquirere, vel quia talis illustratio non proponit statim obligationem ulterius inquirendi, vel quia etiam ob varia alia ad eam non attendit, aut obligationem non advertit, saltē non ita, ut sub gravi obligatum se judicet. Accedit, quod quis possit quidem tali illustrationi in ordine ad assensum de DEO existente cooperari, simul tamen ex alio capite graviter peccare, atque adeò reus fieri non infidelitatis, sed unius, vel plurim peccatorum alterius speciei, adeoque damnari, non ob neglectam fidem, sed ob negligēta alia præcepta.

75. Ita auctores isti respondent, qui proinde contendunt, principium supradictum expoundendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ. Horum autem fundamenta sunt Canones Concilii Arausicanii II. quod Concilium, etiam tantum fuerit Provinciale, tamen, ut præmittitur *Capitulo 1.* canones ejus submissi sunt ab ipsa Apostolica Sede, sūntque extracti ex diversis scriptis SS. Agustini, & Prospere, ac tandem a Bonifacio II. approbati. Sic autem habent. *Canon. 3.* Si quis ad invocationem humanam gratiam DEI, dicit, posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit *Esaia Prophetæ*, vel *Apostolo Eccl.* *Canon. 4.* Si quis, ut a peccato purgetur, voluntatem nostram, DEUM expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per *S. Spiritus infusionem*, *operationem*, in nos fieri constitutur, resistit ipsi Spiritui. *Canon. 7.* Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare posse confirmat heretico fallitur spiritu. & *Can. ultimo* ait Concilium: *Credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus*, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, *sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis*, & fidem, & amorem sui prius inspirat.

Ex his sic argumentantur sententiae hujus patrini. Juxta sententiam afferentium, DEUM dare gratiam facienti, quod est in se, viribus naturæ, videntur hæc reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subsumpta. Si quis viribus naturæ, colendo DEUM & ante acceptam gratiam eum invocando, faceret, quantum est in se, daretur ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursus, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil facientibus. Item videntur talia opera saltē aliquatenus pertinere ad salutem vitæ æternæ, & istis videtur nos incipere: dein autem postquam per ista fecimus, quantum in nobis est, per misericordiam DEI ad ulteriora opera bona adjuvari.

76. Confirmant ex S. Gregorio, qui *homil. 9. in Ezechielem* sic ait: *Nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda siant. Sicut Cornelius ante, pro bonis operibus meruit audiri, quam fidelis existet. Quia ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat: ergo jam ante fidem adiunguntur opera verè salutaria, si pro fide acquirenda siant, adeoque jam ante fidem debet dari gratia. Insuper S. Prosper contra Collatorem*

cap. 4. in respons. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: Et dubitas esse DEI dona?* ergo, cùm ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia ad pios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum meritum nostra dari, cùm aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequuntur, affirmas: ergo boni illi conatus sunt meritorii gratia, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecedenter ad gratiam non invenit ullum bonum opus.* Tandem sèpe hortamur hæreticos, ut orent DEUM, ad impetrandam fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hæc autem vicissim respondent prioris sententiaz authores, quòd Canones, vel Capitula Arauficani se non ferant; cùm non loquantur de invocatione qualicunque, quæ sit tantum, removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: sed de ea, quæ sit dispositio positivè conducens, & meritum saltem de congruo. Secundò ajunt, quòd in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, exspectet voluntatem nostram, ne (tùt dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed saepissimè det gratiam, peccatum se gerentibus, ut Saulo furenti. Addunt, quòd etiam, quando DEUS vult priùs hominem facere, quod est in se, tamen non exspectet opus aliquod meritorium, ut Semipelagiani volebant, quibus S. Augustinus saepissimè exprobrat, eos merito credulitatis vele gratiam impetrari.

Pariter hos prævios actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam æternam; (sicut non bene diceretur, quòd comestio spectet ad celebrandum sacrum de qua re n. 60.) cùm non sint dispositiones positivæ, sed tantum negativæ, seu sint tantum removentia prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivè incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam invocationis ad fidem positivè facit initium salutis. Neque hic replicetur, gratia ista dici, neque Concilium Arauficanum in Semipelagianis reprehendere, quòd meritoria esse opera velint, cùm nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. ejusdem suprà cit. opera meritoria intellexisse, cùm ait, DEUM fidem inspirare, nullis precedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinum, & Prosperum dicere, si quid boni ex nobis præcedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quilibet bono, sed de bono verè Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratiæ defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in prefat. ad psal. 31. negat, impium sine fide facere bonum opus: *epist. 107. ad Vitaliem, acut medium Romanorum egregia facta, per qua ait, eos præclarè, gloriissimèque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona.* Rursus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quæ non profint ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infrà n. 87. & seq.

At verò actus, ante fidem viribus naturæ eliciti, non sunt bonum verè Christianum, hoc est, positivè disponens ad æternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversari, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operationes tales, in quibus juxta S. Augustinum fundaretur justa excusatio, qualia opera, studia, aut operationes à Semipelagianis adstruebantur, quæque S. Prosper judicabat à meritis separari, non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis à c. 12, ubi per plura capita fusè hanc quæstionem pertractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adversæ sententiaz patroni, texum illius non probare, dari jam opera bona, seu fælaturia, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minùs, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam adversæ sententiaz authores volunt esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arauficanum suprà citatum c. ultimo expressè ait: *Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divina largitatis donum: & utique vult intelligi de fide ejus, antequam à S. Petro plenè fuit instrutus: adeoque ejus bona opera nullo modo præcesserunt vocationem ad fidem.* Pariter in hæreticis, quos hortamur, ut orent, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandam fidem, ut hic supponitur, jam præcessit, saltem vocatio supernaturalis ad fidem: inòd in multis, si tantum sint hæretici materiales, præcessit jam ipsa fides, implicitè credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statuat, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Galliæ an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero & Sept. priorem sententiam, quæ vult ex pacto cum Christo initio conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censuram fætis severâ norâsse, & pactum hoc appellâsse *commentum temerarium, & erroneous, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Præsules noluerint extra Galliam extendere.*

80. Sed queri hic potest, quid requiratur ad hoc, ut quis faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundam sententiam cooperari gratia Divinæ, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, deber juxta rationis dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerentia ejus auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tamdiu, donec effluxerit terminus à DEO præfixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cùm videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera celo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primùm post plu-

Quomodo intellig. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 107
ra peccata, damnat, sine vitio acceptionis perso-
narum; eoquod DEUS nemini quidquam de-
beat, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro-
libitu statuere.

Unde, quemcunque terminum DEUS præ-
fixerit, semper justissimus est. Et quamvis du-
rante eo termino occurrat tentatio gravis, &
tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolute
vinci potest, imputabitur homini, si eam non
vincat; quia non requiritur major libertas ad
faciendum, quod est in se, quam ad non pec-
candum, ad quod sufficit libertas physica. Quia
in re grati agnoscere debemus benignitatem
DEI, erga fidèles præ infidelibus; nam illis DE-
US confert longè majora auxilia, & libertatem
majorem, quam infidelibus, quod S. Paulus 1.
ad Tim. 4. v. 10. tradit, dum ait: *Speramus in DE-
UM vivum, qui est Salvator omnium hominum,
maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quod si in-
fidelis incipiat facere, quod est in se (sive coo-
perando gratiæ supernaturali, sive ex viribus na-
turae prout vel prior, vel secunda sententia sup-
ponitur) DEUS semper det majora auxilia, quibus
juvet ulteriùs ad perficiendum, & imple-
num totum id, quod DEUS præfixit, & requi-
rit ad hoc, ut homo ille dicatur fecisse, quod
in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tan-
tum esse verum de hominibus facientibus, quan-
tum est in se, antequam peccatum grave com-
miserunt (hoc enim absolutè est necessarium, ut
DEUS dicatur, omnes homines sincè velle sal-
vos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus,
qui, si peccaverunt, faciunt, quantum est in se,
ut resplicant, & alia peccata nova evitent; his
enim non negari gratiam est valde consentane-
um misericordia Divinæ, quæ non vult mortem
peccatoris, ut habetur Ezechielis 33. v. 11. & fu-
sè probatur à Theologis, afferentibus, DEUM
nemini, quamdui vivit, negare gratiam suffici-
entem ad poenitentiam agendum, & salutem ob-
tinendam, de qua re agendum in tract. de poe-
nitentia.

Dico: Gratiam sufficientem; nam efficacem
sicutè talēm (hoc est, quæ non tantum afferat
vires sufficiētes, & habeat efficaciam in actu
primo, sed quæ prævisa sit per scientiam medi-
am conjungenda infallibiliter cum consensu) DEUS non promisit: & hanc non debet dare,
neque iis, qui diu non peccarunt, & fecerunt,
quantum in se est; quia necessaria non est ad li-
bertatem humanam, ut h̄c suppono, & patet ex
eo, quod aliæ nulla alia efficiat sufficiens, adeo-
que, qui non consentit, non habuisset gratiam
sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare
DEUS quibusdam, etiam prius peccantibus, det
gratiæ efficacem, alii non peccantibus, det
tantum sufficientem, respondeatur, hoc refun-
dendum esse in sapientissimam, & liberrimam
voluntatem Divinam, quæ omnium causas ha-
bet, ut insigniter scribit S. Augustinus *l. de spir.*
& *litera ad Marcellinum c. 5.* Quidquid eorum non
facit, sive exemplo est quidem in operibus factis: sed
apud DEUM, & in ejus virtute, habet causam,
qua fieri possit: & in ejus sapientia, quare factum
non sit. Quæ causa, etiam si latet hominem, non

se obliiscatur esse hominem, nec propterea DEO
det insipientiam; quia non plenè capit ejus sapien-
tiam. Hinc dicendum in tali casu cum S. Paulo
ad Rom. 9. v. 20. *O homo, tu quis es, qui respon-
des DEO?* & iterum cum S. Augustino tract.
26. in Joannem sub initium. *Quare illum trahat, &
illum non trahat, noli velle judicare, si non vis er-
rare. Semel accipe, & intellige. Non traharis: ora,
ut traharis. Rursum ep. 105. circa medium. Cur au-
tem illum potius, quam illum liberet, aut non libe-
ret, scrutetur, qui potest, judicorum ejus tam ma-
gnum profundum: verum tamen caveat præcipiti-
um. Nunquid enim est iniquitas apud DEUM?* Ab-
fit. Sed inscrutabilia sunt judicia ejus, & investiga-
biles via ejus. Sed hæc quæstio fusiū agitata
jam est suo loco scilicet tract. de DEO, & de Di-
vina providentia.

ARTICULUS V.

*An sine gratia supernaturali possit
aliquid in ordine naturæ moraliter
bonum fieri.*

83. Dico 1. Homo sine gratia superna-
turali non in omni actione ne-
cessariò peccat. Conclusio hæc
est omnium rectè sentientium: & certa ex de-
finitionibus complurium Pontificum, scilicet
Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. &
præsertim, Clementis XI. in *Constitutione Uni-
genitus.* contra Quesnellum sic inter Baianas
damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ
DEI adjutorio non nisi ad peccandum valet: & 28.
Pelagianus error est dicere, quod liberum arbitri-
um valet ad ullum peccatum vitandum.* item 35.
Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, pec-
catum est. Similes his sunt propositiones 38.
40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. *Ne-
cessè est, infidelem in omni opere peccare.* Clemens
XI. hanc 38. *Peccator non est liber, nisi ad malum
sine gratia liberatoris.* & 39. *Voluntas, quam gra-
tia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad ab-
errandum, ardoris, nisi ad se precipitandum, viri-
um, nisi ad se vulnerandum.* Est capax omnis ma-
li, & incapax ad omne bonum. & 40. *Sine gra-
tia nihil amare possumus, nisi ad nostram conderna-
tionem.* Omitto alias similes à Pontificibus da-
mnatas propositiones, ne nimis sim longus.
Sed quæstio jam est, an homo sine gratia super-
naturali possit actum naturalem moraliter bo-
num efficere.

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum
habituali, tum actuali, potest aliquid opus, in
ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico
aliquid opus bonum facere, ad quod verifican-
dum sufficit; si possit leviora opera bona face-
re; nam de difficultioribus e. g. de amore DEI
naturali super omnia, de victoria gravis tenta-
tionis, & maximè de observantia totius legis
naturalis, agemus inferiùs. Conclusiōnem sic
explicatam tenet Suarez, *toto l. 1. de gratia.*
& in l. p. l. 2. de prædest. c. 12. Gonetus *tom. 4.
disp. 1. a. 3. s. 5.* Tannerus *tom. 2. disp. 6. q. 3.
dub. 3. n. 58.* Valentia *tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3.*
Rho.

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 1. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Lessium, & plurimos alios ex nostris, & externis. & n. 10. omnes ferè Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corruptæ sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corruptæ, per virtutem sue naturæ, aliquod bonum particulare agere, sicut adficare domos, plantare vineas, & alia hujusmodi: non tamen totum bonum sibi commutabile, ita, quod in nullo deficiat.* Quamvis autem dein dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cùm hoc auxilium nunquam vocet auxilium gratiæ, idque etiam requirat articulo præcedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad istud. vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probatur conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: ergo gentes, siue illi homines, qui non habuerunt legem Moysis, naturaliter, sive ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, quæ legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licet autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari.* Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de gentibus ad fidem conversis, quæ non habuerunt legem Moysis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. & seq. ex communione Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, quæ non habuerunt Mosiacam legem, sive deinde fideles, sive infideles fuerint: cui expositioni, et si alicubi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet ex c. 28. de spiritu & litera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. & 28. quod etiam monstrat de S. Prospero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Baji. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter que legis sunt, faciunt: intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* Ex qua damnatione saltem habetur, nostram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: *quæ legis sunt: intelligi debere de operibus legi materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitiatis.* Contra enim est: hoc proprorsus arbitrario, & gratiæ dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem naturaliter, rectè probat Suarez loc. modò cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiæ.

86. Adde, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Baji: sc. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum dicit, agnoscit. & 65. Non nisi*

Pelagiano errore admitti potest usus aliquis libertatis arbitrii bonus, sive non malus: & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Equidem scio, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censuræ, sed & ratione doctrinæ, damnatas esse, tradunt auctores gravissimi, afferentes, secum sentire Bellarminum, & Cunerum, quibus, ut pote præsentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Lessius Doctor Lovaniensis, & ejusdem temporis auctor.

Saltem ex his damnationibus habetur, nostram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificis conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, quæ, vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, fiunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires naturæ; alia superflua esset definitio; ad quid enim definiatur, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. In primis Patres Græci, teste Arriaga loc. cit. n. 84. hanc sententiam ferè omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. serm. 7. de Quadragesi, pro hac sententia sic loquitur: *Sed quia, quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia eterna non pervenit, alia est conditio operum cœlestium, alia terrenorum: ubi per terrena utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per eam perveniri ad cœlum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Arriagam. à. n. 10.*

Aliquos tamen hujus S. Patris textus adduco. Sic ep. 5. ad Marcellinum ait: *Rempubican primi Romani constituerunt, auxeruntque virtutibus, et si non habentes veram pietatem erga DEUM verum, que illos etiam in eternum civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem. Ecce manifestè distinguit virtutes conducentes ad eternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitate.* Idem l. de spiritu & litera c. 28. de Iudeis ait: *Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimum aliquid anima rationalis, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliam vitam transfert, beatam, & eternam, legem habet immaculatam.* Et post pauca: *Sicut enim non impediunt à vita eterna justum quendam peccata venialia, sine quibus hac vita non ducitur, sic ad salutem eternam nihil profundit impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis inventur.*

Rursus l. 3. Hypognosicon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: *Esse factum liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus vita præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum velle, quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam.* Equidem fateor, Belg.

Bellarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini; cum non videantur habere phrasin hujus S. Doctoris, nec ab antiquis sub hoc nomine citentur; attamen & ipse Bellarminus fatetur, eos esse eruditos, ac utiles: utque videretur Arriaga trad. de grat. disp. 38. sec. 2. n. 11. sive ex S. Augustini sententiis confecti: atque a S. Thoma & Scholasticis, tanquam libri S. Augustini citantur. Si tamen hujus libri authoritas non sat gravis tibi videatur, sufficient textus ex aliis indubitatis libris S. Augustini allati.

88. Prob. conclus. 3. ratione. Voluntas in quovis casu determinata est libera ad peccandum, & non peccandum: ergo etiam est libera ad opus moraliter bonum, in ordine naturali faciendum, & non faciendum. ant. probatum est. num. 83. prob. conf. Sæpe voluntas non potest non peccare, nisi eliciendo opus, saltem naturale moraliter bonum, quando scilicet peccatum staret in omissione actionis bonæ, e. g. eleemosynæ dandæ pauperi extremè indigenti, vel exercitæ obedientiæ, aut auxiliï præstandi parentibus: ergo, si voluntas in tali casu est libera ad vitandum viribus suis peccatum, debet etiam esse libera, seu potens iisdem viribus ad operandum bene.

Nec dicas 1. in tali casu voluntatem operaturam, tantum ex motivo indifferente: cur enim non possit operari ex motivo misericordie naturalis, obedientiæ, aut pietatis, quæ motiva sunt naturæ maximè conformia? Nec dicas 2. hominem talem semper bene operaturum ex auxilio gratiæ supernæ, quod DEUS tunc conferat; nam quomodo probabitur, homini cuique etiam infideli, operari ex motivo pure naturaliter honesto, semper adesse auxilium supernum, & actum elici supernaturalem, & fortem de congruo meritorum? Nec dicas 3. ex nostra sententia sequi, quod voluntas, viribus propriis, possit facere omnia bona; nam id nullo modo sequitur; neque enim potest, saltem moraliter, vitare omnia peccata, de qua re inferius.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. **O** B. 1. Concilium Arausicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali.* Confirm. Idem Concilium can. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, que non facit homo: nulla vero facit homo bona, que non DEUS praestet, ut faciat homo: ergo.* Resp. neg. conf. Concilium debet explicari de actionibus eliciendis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorum sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, quæ potius adscribuntur libero arbitrio quam DEO. Ubi noto, quod actus mali soli sunt, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicitur liberum arbitrium habere

de suo: at vero actuum, etiam naturaliter tantum bonorum, auctor est DEUS; unde illos liberum arbitrium non habet de suo, sed a DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. ad 3. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonifacium Papam: *Non potest homo aliquid bonum velle, nisi juvet a DEO, qui malum velle non potest: ait enim: DEUS non tantum juvat nos ad bene agendum per habitum gratiae, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, sicut in qualibet re operatur, etiam exterius occasione.* & auxilia præbendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest. Vel d'ecendit, quod Augustinus intelligit de bono meritorio. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimam ex Augustino despulit) est intelligendum. Eadem haec responsio servit ad confirmationem &c.

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitalem. *Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus sicut habere nonnulla velut opera bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, præcipueque in gente Romana, qui præclare, gloriassimèque vixerunt.* Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: *omne, quod non est ex fide, peccatum est:* & sine fide impossibile est uixere placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediorem, a quo solvuntur opera ejus, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. *Liberum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet: ad justitiam vero, nisi divinus liberalium, adiutumque, non valet.* & de spiritu & litera. c. 3. *Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via.* & sermone 12. de verbis Apostoli. c. 10. *Nisi ille regat, cadi, nisi ille regat, jaces.* & c. 11. *Prorsus, si defuerit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris.* *Actis quidem illo non adjuvante, libera voluntate; sed male.* Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 9.

Resp. Quod Augustinus non neget omnia moraliter bona, in ordine naturæ potissimum libero abesse gratia clarum est ex eius textibus citatis num. 87. Unde textus similis debet ita explicari, ut non alius ejusdem S. Doctoris dicit contradicat, & vel debent non amplissime, quasi omnes prorsus actiones completerentur, accipi, vel debent non in sensu strictissimo exponi. Plures expositiones refert Suarez l. 1. de gratia c. 21.

91. Prima expositio est Sotii, Vegæ, Ruardi, & aliorum, dicentium, actiones liberi arbitrii abesse gratia vocari peccata, non strictè talia, sed tantum in hoc sensu, quod non sint actiones bona, bonitate verè Christiana, ut idem significet peccatum, quod opus non bonum. Et fors posset videri S. Augustinus huic opinioni favere, dum prefatione in psalmum 31. sub finem ait: *Impius est: et si bona videatur facere, tamen, quia facit sine fide, nec bona vocanda sunt:* & l. 4. contra Julianum c. 3. *Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalē fides, que in Christo est vera, prouittis, nihil profundit homini virtutes, nullo modo verè possunt esse virtutes:* & eodem capite sub finem: *Scito nos illud bonum*

num hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quae datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad aeternum DEI donum, regnumque perdidi.

Altera expositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminosas, denominatione defuncta a majori parte: sic dicimus aliquando de homine vitioso, eum nihil boni facere, intelligendo tantum, eum ut plurimum nil boni facere vel maximam partem actionum ejus esse malam: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet haec expositio etiam fundatum aliquod in S. Augustino *l. de spiritu, & litera. c. 27. in fine* ubi S. Doctor sic scribit: *Si autem hi, qui naturaliter, quae legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christus justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec DEUM verum veraciter, justique colentium, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audiimus, quae secundum iustitiae regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito, recteque laudamus: quamquam, si discutiatur, quo fine fiant, vix inventur, quae iustitiae debitam laudem, defensionemve mereantur.* Ubi nota particulam vix, quae indicat esse rarum, non tamen nullum, in impi, vel infidelibus, opus moraliter honestum; alias enim ea particula frusta esset apposita.

92. Tertia expositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contraria, tenendum) loqui juxta subiectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe haeresin Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum fautoriter, & meritorie aeternae vitae, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat quæstio inter ipsum, & illos haereticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet *ex n. 87.*

Quarta expositio apud de Rhodes *disp. 2. ae gratia. q. 1. scilicet. 4. §. 3.* est illorum, qui assertunt, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velle dicere, quod liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quae quasi nulla reputetur; cum non possit facere bona quævis difficultia, sed tantum faciliora, & paucæ: saltem loquendo de potentia moraliter tali: cum tamen econtra possit facere simpliciter quævis peccata.

Quinta expositio est apud Arriagam *tr. de grat. disp. 38. sec. 4. n. 33. l. Tertio.* quæ asserit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quod omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala vero nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligendas esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quam DEO juxta dicta *n. 89.* haec enim non sunt bona; nam eo ipso si bona essent, magis DEO quam nobis adscribenda essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsis,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his expositionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectione positos, iis omnes haec expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subiungo aliquam expositionem. Addo tantum, quod, quando S. Prosper *contra Collatorem. c. 27.* ait, virtutes infidelium esse diabolicas, non velit dicere, eas, vel actiones eorum, semper per se peccaminosas esse (nam c. 28. ait de infidelibus, quod Multi eorum sint iustitiae, temperantie, continentie, & benevolentia sectatores, quae omnia non frustra quidem & inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloria, consequuntur. ad illam tamen beatarum virtutum non pertinet veritatem: hoc est, non conducunt ad aeternam beatitudinem) sed tantum velit, dicere, malos sapientem occasione illorum bonorum sumere occasionem superbie, atque peccati. vide Arriagam *tr. de grat. disp. 38. sec. 2. sub scilicet. 1. n. 11.*

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor DEI super omnia.

94. **C**ertum est, non posse absque gratia elici amorem DEI iustificatum; hic enim, cum supernaturalis necessario esse debeat, absque ejusdem ordinis gratia haberi non potest. Unde tantum queritur, an haberi possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo preferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsis, & quidem, an haberi possit talis actus in statu naturæ lapsus; nam facilius utique habitus fuisset in statu naturæ integræ. Praefinditur etiam a circumstantiis, difficultatem hujus actus valde augmentibus, quales essent, e. g. tentationes graves, incitantes ad non amandum DEUM, vel ad amandas creaturas contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis *in 3. disp. 27. q. unica. §. 1. s. 1.* igitur. item Molina *in Concordia. q. 14. art. 13. disp. 14. præcipue membro tertio, §. 1.* Duo quedam colligere. Suarez *l. 1. de grat. c. 35. n. 21.* qui licet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen *num. modo* cit. expresse dicit, auxilium, ad talern actum homini necessarium, deberet tantum esse ordinis naturalis. Arriaga *disp. 39. de gratia sec. 5. n. 15.* Almainus, Bannez, Canus, Sotus & alii Thomistæ, ac nostri ab Arriaga citati. Plures etiam citat, coramque verba adducit Theodorus Eleutherius. *l. 4. histor. de auxiliis. c. 11.* De mente S. Thomas agimus inferius.

96. Probatur conclusio argumento Scotti, qui loco citato sic ait: *Recta ratio. dicit, solum summum bonum infinitum esse summè diligendum. & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus; nihil enim potest intellectus recte dicere, in quod dictatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere.* Confirm. 1. ex Arriaga. Non repugnat, ut cum concurru ordinario DEI, & aliarum causarum, aliquis cognoscat DEUM cognitione inter abstractivas valde clara, seu intensa, adeo-

adeoque cognoscatur, eum esse longè meliorem, quā omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velit DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim desit in hoc casu voluntati, ut DEUM cognitum super omnia amabilem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: *Sinaturaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?*

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturalibus viribus, non illum; nam amorem diu durantem teste Arriaga *tr. de grat. disp. 39. sec. 5. n. 14.* & Suarezio, communiter Theologi negant possibilem, cuius optima, & prima ratio videtur esse ipsa authoritas Theologorum; secunda, quod homo, ut inferius dicemus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Ulterius distinguendus est amor efficax, & amor ineficax: hic est tantum aliqua velleitas, de qua hic non controvertitur; ille vero est voluntas, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non offendendi. Si jam ita amanti DEUM occurant graves tentationes, e. g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vincere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunc non decidimus: sed modo sufficit nobis, esse possibilem amorem DEI super omnia tunc, quando non proponantur tales tentationes.

98. Rursus alias amor est efficax affectivè, qui scilicet etiam effectum post se trahit, e. g. omissionem peccati, & adimptionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea querendum est, quousque, & quamdiu homo viribus naturalibus legem servare possit. Alius amor est efficax affectivè, hoc est, qui serio quidem proponit, omnia facere, quā DEUS petit, ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minus actu peccet, adeoque pro eo momento, quo actus durat, totam legem observet & talem dicimus possibilem, saltem si ex inadventitia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alii dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivè, sed non universalē, coquod non possit homo proponere servare totam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga *tr. de grat. disp. 39. sec. 4. n. 11. & seq.* adverit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore inculpabili putare, sibi possibilem esse eam observationem. Addit, eti sciat homo, se non servaturum propositum suum, tamen posse sibi aliquid proponere: & certè, si hoc non sit verum, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sāpe non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga *n. 13.* talem actionem

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (quā tamen conditio non esset implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditioni omnino ignoratæ, vel non cogitatae, non affigatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; alias, si duo putarent, quod certò suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, haberent etiam tantum voluntatem conditionatam, sub conditione, si eos invenirent: & si forte unus dein suum inveniret, non autem alter, hic secundus deberet dici, habuisse actum etiam affectivè tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivè efficacem; cum tamen in animo proflus similiter comparati fuerint: quod non videtur credibile.

Videtur autem mihi proflus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum post se trahit, sed etiam illum, qui efficaciter proponit, se rem executioni daturum: quamquam, ut fatear, hac in questione multi videantur, per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivè. Et sane puto, multos auctores, qui nobis videntur contrarii, non eodem modo intelligere amorem DEI super omnia efficacem; unde sāpe utendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasione sententia Suarezii citati, *n. 95.* de discrimine inter auxilium gratiae supernaturalis, & naturalis. Gratia supernaturalis Theologicè talis est, quam explicavimus, *n. 6.* Gratia autem naturalis est, quam explicavimus, *n. 5.* ubi etiam dictum, quod gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ illuminationis. Jam, quamvis homini debeatur aliqua cognitio boni, & consequenter hæc non sit beneficium indebitum, post beneficium creationis collatum: tamen, cum aliquæ cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficientes, quibuscum homo tantum potest operari: aliae vero efficaces, vel congruae, quibuscum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius istæ prævisæ efficaces, quam illæ prævisæ inefficaces.

Hinc talis cognitio boni efficax, seu congrua, videtur posse dici gratia, ut habent Vasquez, *in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133.* Oviedo, Hauoldus: *l. 2. tr. 3. n. 818.* & præsertim Gonetus *tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208.* sub finem, ubi docet, talem gratiam specialem, ordinis tamen tantum naturalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debeat esse affectivè efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quod homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine supernaturali potest homo operari cum gratia sufficiens, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operatus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amaturus.

100. Dein Suarez, *l. 1. de gratia. c. 13.* probat, cognitionem naturalem congruam, saltem non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione, coquod

eoquod sapè homini debeat cogitationes congruae; cum natura inclinet sapè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut quis infantulum in luto harentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major esset difficultas in omissione istorum, quam in executione. Idem docet Arriaga *de gratia* disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit. DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, usurpum aliquam violentiam affectata. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qua his erat, inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez. L. 1. *de gratia*, c. 17. per totum, quos vide.

101. Circa hanc quæstionem, an scilicet, solis viribus naturalibus possit elici amor DEI super omnia, docet S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 3. in corp. quod homo quidem in statu naturæ integræ potuisset DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu naturæ lapsæ indigeat ad hoc auxilio gratie naturam sanantem. Cajetanus S. Thomæ interpres in hunc locum dicit, S. Thomam distinguere duplicem amorem DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: alium longè perfectiorem, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem absque gratia homini etiam lapso: non autem esse possibilem istum: idque vult inferre ex ratione S. Thomæ, quæ est, quod homo sit connaturalis amor DEI, saltem ille non omnino perfectissimus: & homo propriis viribus possit id, quod ei est connaturale. Et ob hanc rationem alii quoque multi volunt, S. Thomam ponit stare pro nostra quam pro opposita sententia.

Gonetus econtra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 20.
22.195. reprobat hanc interpretationem Cajetani ex
eo, quod talis actus perfectissimus, neque cum
gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Sua-
rez quoque l. 1. de grat. c. 34. ubi fusè de mente
Angelici disputat. n. 6. ex eodem capite rejicit
hanc expositionem. Si dicas, quod talis actus
perfectissimus cum gratia supernaturali ordina-
ria absolute possibilis sit; ex quod, licet quis non
possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia
speciali vitare omnia venialia, tamen id possit per
aliquod tempus: & hinc homo, si præsternit non
cogitet de futuro tempore, vel de impossibilita-
te illa vitandi diu venialia, possit talem actum
elicere. Resp. quod Angelicus planè videatur
loqui de actu, quem natura sanata potest de-
potentia ordinaria, seu ordinariè sine speciali gra-
tia, elicere, qui actus utique non potest sem-
per omne veniale excludere. Tandem Eximi-
us loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI
super omnia, in conclusione assertum, non esse
necessarium auxilium gratiæ intrinsecè superna-
turalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi
non faciat mentionem, tamen non videtur ei
voluisse contrarius esse, quod nobis absolute suffi-
cit, qui tantum defendimus, quod sine auxilio
gratiæ supernaturalis possit DEUS ab homine su-
per omnia diligi.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. **O**b. i. *Ad Rom. 5. v. 5.* dicitur: *Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.* *Rufus i. Joan. 4. v. 11.* *charitas ex DEO est, & ad Galat. 5. v. 22.* *Frustra autem spiritus est charitas: ergo dilectio DEI per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam.* *Resp. dist. conf.* *Aliqua dilectio DEI, scilicet supernaturalis, & conductens ad salutem eternam, est per gratiam, conc. conseq. omnis eti- tantum naturalis, & non conductens positi- d salutem. neg. conf.* *Nec dicas, Scripturam facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem.* *Resp. enim scripturam etiam non facere, ordinariè saltē, crimen inter actus naturales, & supernaturales, virtutum, e. g. justitiae, & misericordiae: quis autem dicat, non esse possibilem in naturalis justitiae, vel misericordiae, aut intentia?*

Dein etsi Scriptura discriminem non faceret, sufficit, quod id Concilia faciant, ut Tridentinum, *sess. 6. can. 3.* ubi definit: *Si quis dixerit, sine præveiente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Enon omnem dilectionem, sicut non omnem pœnitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quæ sit, *sicut oportet ad salutem.* Sic etiam Arauficanum *II. can. 25.* terminum hunc *sicut oportet*, vel oportuit, adhibet.

103. Dices. *Ad Rom. 13. v. 8.* dicitur: *Qui enim diligat proximum, legem implevit.* & iterum *v. 10.* *Plenitudo ergo legis est dilectio:* ergo, qui diligat proximum propter DEUM, & conseq[ue]nter DEUM, totam legem naturalem implevit: sed non potest homo in natura lapsa viribus naturalibus totam legem impleere: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi, non autem de lege tota, sed tantum de lege secundæ tabulæ, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ subiungit *v. 9.* *Non adulterabis, non occides* &c. Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectione naturali.

Sed, si etiam demus, quod loquatur tex-
tus de dilectione DEI. dist. cons. qui diligit, to-
tam legem implevit constanter, diu, & quoad
plures, vel omnes actus, à lege imperatos. neg.
cons. quoad unum tantum momentum, & u-
num tantum actum, quem solum hic & nunc lex
imperat. conc. cons. & dist. subsumptum: non
potest homo totam legem servare quoad unum
tantum momentum, & unum actum, qui qui-
dem sit pro nunc efficax affectivè, sed non effi-
cax affectivè in futurum. nego subsumpt. non
potest totam legem servare constanter, diu, &
quoad plures, vel omnes actus. con. subsumpt.
& neg.

& neg. cons. vide Arriagam de gratia disp. 41. sec. 2. n. 4. ubi plures auctores citat afferentes, modico tempore possa impleri, vel servari totam legem. Adde, alios dicere, Apostolum ibi loqui de dilectione supernaturali, quæ utique non est possibilis naturaliter. Sed hanc ultimam responsonem

104. Urgebis. Si esset sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc esset sermo de dilectione elicita per habitum charitatis: atqui de hac non est sermo: ergo, prob. min. non præcipitur nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia saepe habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo. Resp. neg. ma. quia esset tantum sermo disjunctivè de actu, vel elictio per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatam. Potest etiam negari minor: tunc enim, quando adest habitus in justo, elicitur actus per illum. ad probationem neg. ant. ex suppositione, quod adit habitus: certè non præcipiuntur temptantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ab habitibus, si adint: vel in defectu horum ab omnipotencia specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus, & tunc habitus jam concurret.

105. Ob. 2. Concilium Milevitani cœ. ait: *Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quod facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia.* Confirm. Arauficanum II. can. vel cap. 25. ait: *Prorsus donum DEI est diligere DEUM:* ergo est gratia. Resp. neg. cons. In primis ibi non est sermo tantum de dilectione DEI, sed de omni dilectione honesta: atqui non est verum, quod nihil possumus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum à n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

Quod patet etiam ex eo, quod canon. 5. loquatur clare de actionibus supernaturalibus; cùm dicat, libero arbitrio necessariam gratiam iustificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum fructus afferre, de quibus Dominus non dicat: *Sine me difficulter potestis facere:* Sed *Sine me nihil potestis facere:* quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturalibus: & idem supponit hic canon; quia loquitur de gratia iustificationis, seu quæ datur in ordine ad iustificationem, sive ad opera iustificationis: & probat illam impotentiam liberi arbitrii ex illo *Ioan. 15. v. 5.* *Sine me nihil potestis facere:* qui textus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.

Ad confirm. dist. antec. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdist. est donum supernatural, neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canone, vel capitulo 25. quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quod bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia Divina

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

prevenerit. Ubi notanda verba: *Sicut oportuit: quæ significant ex usu Conciliorum: Sicut oportet ad salutem: quod tantum intelligi potest de actibus supernaturalibus.* Et sane ibidem Concilium loquitur eodem modo de fide per illa verba: *Credere in DEUM:* ubi aperte intelligitur fides supernaturalis, tanquam præfita revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.

106. Replicabis. Ex hoc ipso infertur, quod Arauficanum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo, liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse, ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quod prius DEUM diligere potuerit: atqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: *Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conducentes ad supernaturalem finem, sicut & illæ, quæ inferioris eodem canone posita sunt: Quæ ad salutem pertinent.* Et sane legenti illum canonem totum est innegabile, Concilium loqui de dilectione, & actibus fidei, ac aliarum virtutum, supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, primum hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quodque SS. Patres, & præserit S. Augustinum, videri tribueri libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & ut loquuntur, sano, vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentia adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, imò merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus *l. de corrept. & gratia. c. 10.* *DEUM sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius offendere, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sua gratia beneficium, justitiaeque judicium.* Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de ceteris ait: *Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate fletterunt, eamque de suo cœtu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.*

Postea de Adamo ait: *In quo statu recto, ac sine vita, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisse, profecto sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam, merito biusmodi per-mansionis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beati.* Inde c. 11. de eodem protoparente ait: *Quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cuius meritum fuisse, si permanere voluisse, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium fletterunt ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem.* Quibus planè videtur evinci, S. Augustinum judicasse, liberum arbitrium integrum potuisse actus supernos, & meritorios ipsius gratia, & gloria elicere.

108. Econtra dicere, quod liberum arbitrium sine gratia possit ista efficere, defendi non potest post damnatam propositionem Bajanam 1. *Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integri, merita recte vocantur gratia.* & 3. *Et boni Angeli, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.* Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus hofce

hōcē supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejusdem: sic. l. 12, de civit. DEI c. 9. querit, an Angeli recens creati habuerint à se ipsis bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhaerunt: & postquam dixisset, quod, si habuerunt hanc à se, meliores à se ipsis, quam ab illo DEO facti sunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsis habuisse, sed à DEO: *Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhærent, creavit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulo post inquirens, quare alii lapsi sunt, alii non: respondet: aut lapsi minorē acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi: aut.... illi non lapsi amplius adjutifuerunt.*

Quod autem de gratia superna loquatur, est clarum, dum ibidem scribit: *Confidendum est igitur cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quid charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis.* Cui consonat addicissimus S. Augustini discipulus, nempe S. Fulgentius l. 2. ad Trais mundum c. 2. vel sub initium aijens: *Non alia gratia statem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, qua lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.*

Apertius, & clarius de necessitate gratiæ, etiam respectu ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. ii. sic scribens: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malum: sed sane habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deferere posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: & inferius: *Dederat & adjutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: & sub finem capit is ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adjutorio gratie, sine quo id omnino non posset.*

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Pātres, maximè S. Augustinum, facere differim, inter liberum arbitrium sanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac saucium. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creāt, à suo conditore concessum est, non tantum debitis naturæ perfectionibus, sed etiam donis supernaturalibus, gratia tam habituali, quam actuali, prædictum: per alterum vero intelligitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustini, probatur ex eo, quod l. de natura & gratia. c. 43. obiciunt sibi Pelagio, quod DEUS bonus, ac iustus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita respondeat: *Quis enim eum nescit, sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustitiam vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivitium latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confessisque vulneribus non ita potest ad iustitiam culmen ascendere.* Ubi planè per arbitrium sanum intelligit potens ad iustitiam, seu sanctitatis culmen concendum.

Rursus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

velle, quod potentia evitandi peccata sit in ipsa natura hominis libera, id negat: attamen accidit: *Si enim iste, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, qua primo inculpata, & salva condita est, utcunque acceptaretur hoc dictum.* Ubi per naturam sanam, aut salvam, intelligitur natura gratiæ instructa; nam sine gratia etiam natura integræ hoc S. Augustinus neutiquam concedit; sic enim ait ep. 106. non longè aīne. *Natura enim humana, etiam in illa integratitate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsum, creatore suo non adjuvante, servaret.* Huc spectat Caput I. dogmaticum in Cœlestini I. ep. ad Episcopos Galliæ, quod docet, in prevaricatione Ad omnes homines naturalem possibiliteratatem, & innocentiam perdidisse. Certe per naturalem possibiliteratorem non potest intelligi potestas tantum eliciendi actiones naturæ conformes, & moraliter honestas; alias infideles in omni opere peccarent, quæ est propositiō 25, inter Bajanis damnatas: ergo debet intelligi potestas eliciendi actiones supernaturales, seu libertas sana, ac integra, gratiæ etiam supernis adjuta, quam primus homo in sua creatione accepit, at postea miserè perdidit.

110. Ex hucusque dictis collige, Araucanum II. dum canon. 25. dicit, liberum arbitrium, attenuatum, ac inclinatum, non posse amplius sine gratia diligere DEUM, loqui de supernaturali dilectione, qualem potuisset elicere arbitrium sanum, ac integrum, prout est Adamo collatum, scilicet etiam gratiæ supernæ instructum; quæ deinde est spoliatum: & hinc sine gratia nova, quæ fortiore, non potest supernaturaliter diligere DEUM. Dixi fortiori; quia, cum Adam habuerit arbitrium necum sauciatum infirmitate, nec attenuatum ignorantia, aut concupiscentia, non indigebat tam forti auxilio.

Hoc docet S. Augustinus lepius: sic de corr. & gratia c. 11. ait: *Ille vero Adam nullatenus rixa tentationum, infirmatum &c. a se ipso, adversis se ipsam, tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur.* Proinde, et si non interim letiore nunc, veruntamen potentiore gratia, indigent isti, hoc est miseri Adami posteri, nempe, ut ait c. seq. seu 12. ante medium. *Adversis tot, & tantas tentationes.... ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus.* Dicitur non letiore; quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est letior; nam, licet præbeat vires vincendi, non semper affert jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnantias, quam fuerint in statu integratissimis, quas tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitaliem paulo ante medium, ait: *Liberum arbitrium ad diligendum DEUM primi peccati granditate perdidimus: ergo.* Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium sanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modò egimus. conc. ant. liberum arbitrium saucium, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus loc. cit. loquitur de libero arbitrio sano, & in ordine ad dilectionem supernaturali, sive, quæ pro sit ad salutem: quod colligitur ex dictis præcedentibus numeris, & ex eo, quod scribat ad eum,

eam, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volunt, posse sine gratia elici actus conducentes ad salutem.

Nec dicas, eos haereticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturaliter super omnia; nam, et si hoc non docuerint explicitè, docuerunt implicitè, quatenus voluerunt, eum actum esse meritum præmii superni. Rufus S. Augustinum ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo; quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus pie vivimus, quorum saltem aliquos ex viribus naturæ elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & pie vivamus, non volentis, neque curruntis, sed miserentis est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atqui non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum, c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi a DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quicunque utitur etiam creaturis: ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia.* Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quavis partem charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Si non ex DEO, sed ex hominibus est dilectio DEI, vicent Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos: ergo.* Resp. neg. conseq. & suppositum, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris naturæ, necessariò sit naturalis; nam supernaturalitas actus non desumitur ab objecto materiali; alias actus virtutum moralium, misericordia, temperantia &c. non essent supernaturales: sed desumitur supernaturalitas actus, vel ex cognitione prævia supernaturali, qua proponitur objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physicè influentibus.

Potest autem DEUS etiam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & potest quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut tales diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicati potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & sane de amore supernaturali his erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturæ elici posse amorem DEI salutarem, seu conducentem ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

113. Ob. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hæc est supernaturalis, & est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur a Bellarmine tom. 4. controv. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio. conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infusio gratiæ sanctificantis: & ad neutrum disponit actus pure naturalis.

Nec intelligunt Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu pure naturæ utique fuisset possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim prorsus innegabile, quod homines tunc potuissent creatorem suum præ omnibus aliis amare: & tamen tunc non fuisset dispositio ad justificationem; quia non data fuisset infusio gratiæ; unde nec nunc actus naturalis disponit ad remissionem peccati, quia in hac providentia non datur absque infusione gratiæ. An autem in alia providentia, seu statu pure naturali fuisset dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisset; cum homo pro peccato satisfacere non potuisset, nec se positivè disponere: an autem DEUS amorem talem gratuitò tunc acceptasset, nesciunt.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ex hoc argumento sequetur, quod homo non posset minimo cultu naturali afficere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitula Galorum response 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definivisse, *gratiam per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil vere, sancteque pietatis babere, cogitare, dicere, agere valeamus: per veram autem, sanctamque pietatem, merito intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.*

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, etiam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, immo includit odium omnium, legi Divinæ adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem servare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiam si occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui tales actum non potest homo naturaliter elicere: ergo. min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem servare: ergo neque potest tales actum, qui involveret propositum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo aversus: ergo non potest esse peccator: ergo juxta nos posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum. con. conf. con-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide n. 103.

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga *diss.* 39. de *grat.* sec. 4. ¶ 5. neg. tni. et si enim homo revera id executioni mandare non possit, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se id posse (& certe infidelis, in quo maximè videtur talis actus dari posse, potest facile nescire, quod nequeat absque gratia totam legem naturæ servare: vel tentationem talem superare.) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, talem actum naturalem elicere: quin etiam fidelis vel infidelis, potest de ea impossibilitate non cogitare, & stante hac inadvertentia, talem actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. conf. licet non possit servare legem totam, potest tamen talem actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obfirmari positivè. neg. ma, negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedendi talibus tentationibus, vel violandæ legis naturæ, & sic negativè esse obfirmatus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tendentiam, tentationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientè enim potest contingere, ut quis non cogitet de ulla difficultate, nec adit tentatio alicujus momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affectivè efficax, animum positivè obfirmare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certè etiam attritio supernaturalis (quæ tamen juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi excludere) non semper ita positivè obfirmat animum contra omnia illicia, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quòd talia ipsis non incident, essetque imprudens ille confessarius, qui homini, vix è luto voluptatis ægertimè emerso, multis proponeret obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, et si deberet propterea lentissimis ignibus diutissimè comburi. Consultiù longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccaturum proponat; alias enim, cum mala, explicitè repræsentata, longè fortiù moveant, posset prænitens absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obfirmare animum, minus id debet actus merè naturalis. Sed quæres: si tali incident tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas tentationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi tentationes agemus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiam per attritionem supernaturalis convertitur homo ad DEUM: an per eam delentur peccata? in forma. om. ant. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquias conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminosum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

versus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius patrata, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, nec remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergopotest diu legem totam servare. Confir. Saltem poterit homo servare totam legem naturæ, si nulla unquam occurrit specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confirm. neg. ma. quæ saltem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturæ, & actum unum cum omni peccato actuali incompossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod ille actus possit omnino præscindere à proposito formaliter deinceps nunquam peccandi, & tantum esse effectivè, prout explicavimus *num. 98.* nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest facile, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positam. Resp. Arriaga *de gratia diss.* 39. sec. 5. n. 16. posse eam forte negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vita humana, in qua semper intra longius spatium occurunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsa frequentia, vel duratio tentationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus *num. 122.* Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prouersus tentatio alicujus momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ea observatio legis impossibilis, sine gratia saltem supernaturali, quamvis hac ipsa specialis præservatio esset specialis gratia, saltem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturæ relatus, nunquam amat objectum insensibile plū, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plū quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certè amat quandoque homo insensibilia vehementissimè, e. g. plū, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiatur. Quod autem spectat ad DEUM, licet insensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnatio: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summo, non est, cur voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato *num. 34.* DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentiæ; nam, si potest amari amore benevolentia, poterit etiam amari amore concupiscentia, qui amor est facilior; cum respiciat DEUM, ut bonum nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonum sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, ea ratione, qua saltem possideri posset in statu puræ naturæ, de quo in *tratatu de Beatis.* à *num. 34.* ut abraham ab eo, an hōro naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ART.

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturali possit vincere omnes tentationes, Et servare totam legem naturae.

118. **U**t bene docet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7. Tentatio est propositio aliquius honestatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem aliquius delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consilii, proponendo rationes, quibus suadet, bonum esse, rem quandam prohibitam facere, vel praeceptam omittere. Ino & ipsi motus carnis rebelles suo modo proponunt aliquam bonitatem apparentem in sua materia. Hec jam tentatio potest esse levis, vel gravis. Prior, sive levis ex communis est illa, quae parum hominem vexat, aut parum attrahit, sive deinde trahat ad peccatum grave, sive ad leve. Econtra gravis est illa, quae hominem valde trahit ad malum. Potest autem tentatio, tam gravis, quam levis, esse contra praeceptum, tum affirmativum, tum negativum, tum naturale, tum supernaturale. Et siquidem sit contra praeceptum, exigens actum supernaturalem, clarum est, eam non posse vinci absque gratia; cum sine hac eligi nequeat actus supernaturalis. Unde quæstio modi tantum instituitur de tentationibus contra præcepta negativa, aut pure naturalia.

119. Dico 1. Tentationem aliquam levem potest homo vincere sine gratia supernaturali. Ita Sotus, Vega, Medina, Valentia, Tannerus, Suarez, Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. q. 2. Arriaga de grat. disp. 40. sec. 1. subsec. 1. n. 2. & hoc teste communiter recentiores: estque etiam hæc mens S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 2. ad 6. ubi dicit: Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicunque enim vitat peccatum, peccato resistit: unde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet, quod tunc homo resistendo peccato mereatur premium eternum; sed illi propriè vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc, contra quod est pugna peccati; hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur: unde talis victoria vitam eternam meretur. Ecce expreßè ait, posse resisti peccato sine gratia, seu tentationi non succumbi: nec nos plus volumus; non enim vincere, aut superare sumimus in sensu stricto S. Thomæ.

120. Nota autem, nos hic loqui, non de potentia tantum physica, ita, ut quis tantum physicè tentationem possit vincere: sed de potentia morali, ut quis etiam moraliter eam possit vincere; nam physicè potest homo vincere etiam tentationem aliquam gravem: quod Rhodes loco citato ait, non debere probari; cum certum sit, mansisse homini libertatem, & hanc esse potentiam physicam. Eandem potentiam physicam in homine agnoscit Arriaga de gratia disp. 40. sec. 2. n. 12. Eandem assertit Hnoldus l. 2. tr. 3. contr. 7. n. 806. & ratio est; quia alias tentatio omnino tolleret libertatem physicam, adeoque ei succumberetur sine peccato.

Nec dicas, DEUM semper dare gratiam supernaturalem in iis occasionibus; quippe, ut ait Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. n. 2. SS. Patres supponunt, nos posse sine gratia contra præceptum naturale peccare: ergo debemus etiam sine gratia posse naturale præceptum implere; nam libertas ad peccandum debet etiam esse libertas ad non peccandum, seu præceptum implendum. Et hinc ad peccandum contra præceptum supernaturale affirmativum utique necessaria est gratia; cum aliter libertatem non habeamus, ad ejus observationem, & non observationem: ergo, cum juxta SS. Patres, liberi sumus ad peccandum contra præceptum pure naturale, etiam difficile, debemus etiam sine gratia esse liberi ad idem observandum, adeoque debemus sine gratia habere libertatem saltem physicam ad illud implendum.

Unde idem auctor cum aliis docet, SS. Patres, quando dicunt, aliquid impossibile esse, intelligendos esse de impossibilitate morali, saltem, nisi aliunde ratio suadeat, rem illam etiam physicè impossibile esse. Et sanè, quod moraliter impossibile est, non est tantum quomodo docunque difficile; sed ita, ut propter impedimenta occurrentia & summam difficultatem, prudenter sperari non possit futurum; neque etiam prudenter sperari possit, superandam esse difficultatem tunc occurrentem; neque continet, ut ea unquam supereretur. Unde merito simpliciter impossibile dicitur; id enim rectè simpliciter impossibile vocatur, quod propter suam difficultatem nunquam fit. Et hinc in hoc casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare. Datur tamen etiam in hoc casu libertas aliquo modo moralis, scilicet in hoc sensu, quod detur libertas cum advertentia ad malitiam, quæ sufficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non datur libertas moralis in hoc sensu, quod sit moraliter sufficiens, seu quod difficultas sit moraliter superabilis.

Quod autem SS. Patres, quando aliquid dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligendis sint de impossibilitate tantum moralis, videatur etiam posse desumi ex eo, quod talibus utantur terminis, quibus non omnimoda physica impossibilitas adstruitur; sed tantum moralis. Sic S. Hieronymus l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1. ait: Hoc & nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporeæ, quamdiu intentus est animus. & infra l. 3. hoc magis explicans, sic loquitur: Sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humanae . . . Nec quia ad breve possum, coges me, ut possim jugiter. S. Augustinus l. de perfectione iustitiae c. 2. ait: Respondeatur, naturale non esse peccatum, sed naturæ, præsternit vitiæ, unde facti sumus naturæ filii iræ, parumque esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratia DEI: ergo voluntatis arbitrium ad non peccandum non est omnino nullum: adeoque, quando alibi S. Augustinus videtur, adstruere impossibilitatem non peccandi, non intelligendus est de physica, quæ non datur, quando voluntas saltem parum potest: sed de morali tantum, quam, licet absolute posset voluntatis arbitrium vincere, ramen, quia parum potest, sive non potest sine maxima difficultate,

non vincet. Quare hac in quæstione etiam nos loquimur de impossibilitate morali, & negamus, homini, etiam gratiâ destituto, moraliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajanæ, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, qua dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligit *Joan. 10. v. 8.*) eos, qui docent, *Auc* temptationi ulti sine gratiâ ipsius Christi adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur. Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum a n. 84. ergo potest vincere aliquam temptationem, prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva alicentia ad dishonestum, ut patet: atqui illa motiva sunt temptationes, ut iterum patet *ex n. 118.* ergo. Nec dicas, posse hominem tantum facere opus bonum naturale; quando nulla adest temptationem rationes n. 84. & seq. allatae, certe plus probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessariò: sic autem actus, sine gratia eliciti, quantumcumque honesti, non possent mereri nec naturale præmium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes temptationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga. *de gratia* disp. 40. sec. 2. n. 15. prob. In primis si temptationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum *sess. 6. can. 23.* multo igitur minus possunt vinci sine gratia. Si autem temptationes tendant ad grave peccatum, possunt saltem esse tam multæ, & tam frequentes, ac tam saepe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relicta diu non perseverat, maximè, si temptatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga *loc. cit.* ait, temptationem levem unam posse ratione durationis esse tam impræputnam, ut moraliter sine gratia vinci non possit. Quodsi quis autem velleret dicere, hanc temptationem, vel harum temptationum complexum, esse temptationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollem litigare.

123. Dico 3. Omnes temptationes graves, collectivè sumptæ, non possunt superari sine gratia DEI, ita Bellarm. *tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7.* Suarez l. 1. *de gratia* c. 26. n. 1. Rhodes *disp. 2. de gratia* q. 1. sec. 3. & 2. Arriaga *disp. 40. de gratia* sec. 2. subsec. 1. num. 13. & hoc teste, communis, imo Suarez l. 1. *de gratia* c. 26. n. 12. censet oppositum saltem temerarium, & errori proximum. Sed statim hic quæstio oriri potest, an hæc gratia debeat esse intrinsecè supernaturalis, e. g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliquod donum DEI, intrinsecè quidem naturale: attamen, si non indebitum toti naturæ creatæ, saltem indebitum homini: qua in re discrepant auctores.

Rhodes *loc. cit.* si bene legatur totus con-

textus, fortè videbitur require gratiam supernaturalem. Bellarm. *loc. cit. l. observandum 2d.* ait quidem, ad vincendam temptationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est sermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo *num. 119.*) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, etiam tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cum dicat, nullam temptationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præsertim, cum postea, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad temptationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis revera nihil determinet, fors videri potest velle, quod saltem ad gravem temptationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga *cit. disp. 41. de gratia* sc. 2. *num. 5.* ait, non posse totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturalis sit, sive naturalis, specialiter tamen præparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis temptationis. Suarez l. *de gratia* c. 27. *num. 24.* dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium temptationum, non meritoriam vita æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsecè supernaturalem; cum hæc observatio tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cum de hoc non constet: & hinc sufficere per se gratiam ordinis naturalis datam modo prænaturali, id est, ultra vires, & exigentiam causarum naturalium, tunc hominem ad servandam legem excitantium. Hinc addit *num. 24.* sibi videri, regulariter observationem illam, vel victoriam fieri per gratias supernaturales, maximè in justis: vel, cum nec temptationes omnes, nec omnia gratia auxilia contra istas, simul dentur, fieri eam victoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illis adjutum, totam collectionem temptationum vincere. Ego saltem dico, non posse superari graves temptationes, nisi, vel auxilio gratiæ supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltem auxilio doni naturalis specialis, si non datur à DEO supernaturalis.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus *1. ad Cor. 10. v. 13.* dicit: *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis:* ergo aliquæ temptationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant. Cùmque hic textus universalis sit, non debet restringi ad solas temptationes contra præcepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e. g. fidelis; sed etiam extendi ad temptationes illas, quæ sunt contra præcepta naturalia. Plures alios textus Scripturæ vide apud Bellarmum *tom. 4. contr. 3. de gratia* & *lib. arb. l. 5. c. 7.* ubi etiam afferunt plurimos textus SS. Patrum: ex quibus S. Augustinus *ep. 106. longè post medium* ait: *Fateatur Pelagius quando contra temptationes concupiscentiæque illicitæ dimicamus, quamvis & illic babeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire victoriam.* & *ep. 94. ad Hila-*

Hilarius tanquam errorem Pelagiū refert, quod doceat, cœvenās autem futuris, vincendisque peccatis, omnib[us]que tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adiutorio gratia DEI, naturali posibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cūmque SS. Patres exprelē loquuntur de lege naturali, & negent etiam evitatem peccati esse possibilem, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de temptationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritoria.

Synodus quoque Milevitana in epist. ad Innocent. l. quæ inter epist. S. Augustini est 92. tanquam errorem Pelagianorum recenset, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducamur in temptationem; sic enim ait eos docere: illud verò, quod sequitur: ne nos inferas in temptationem non ita intelligendum, tanquam Divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate. Et ad hoc implendum solam sufficere voluntatem habemus. S. Innocent. l. ep. ad Concilium Carthaginense quæ est 91. inter epistolas Augustini ait: Cū pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solum facere possit auxilium. S. Cælestinus l. in epistola ad Gallos. c. 5. ait: Neminem, eum baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli infidias, Et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium DEI perseverantiam bone conversationis accepit. Similia habent SS. Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, apud Bellarmin. loc. cit. Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vitia, ob naturæ corruptiōnem, cui si accedit gravis tentatio, sive vehementis propositio objecti perversi, & quidem reperita, sanè homini difficillima, & moraliter impossibilis fit resistentia efficax, si non auxilio gratiæ adjuvetur.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratiæ eriam tantum unam temptationem gravem vincere. Ita Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15. & eo teste, fermè omnes Theologi, quanquam in explicatione non nihil varient. Probatur autem hæc conclusio jisdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur de quavis distributivæ sumpta temptatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptis, ut patet inspiciens textus. Sic S. Gregorius l. 9. moralium. c. 29. ait de homine: Dimissus sibi cujuslibet temptationis aura raptatur. S. Chrysostomus homil. 24. in 1. ad Corinthis ait: Sunt temptationes, quas sufferre non possumus. Et quenam sunt illæ? omnes, ut ita dicam; possilitas enim in Divino nutu est: & addit deinde, esse etiam temptationes humanas, alludens ad illud Apostoli 1. Corinth. 10. v. 13. Tentationes non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelligendi sunt, saltem de temptatione qualibet gravi, quamvis non de omni levi, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas temptationes.

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus oritur valde vehementis hominis in bona sensibilia propensio & ab honestis abstractio: ex qua inscribit Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probat à pari sic. Potest quis esse ita obsfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, stantibus præsertim cogitationibus bonis, ei tunc occurrentibus: cur ergo non possit, à contrario, alii malis assueto, & penitus habituato, difficillimum, & moraliter impossibile esse, stantibus præsertim vehementibus illicis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere? sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma aliciente, maximè, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certè difficillimum, imò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. de gratia c. 23. n. 2. levibus temptationibus accentet illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratiæ diu servare totam legem naturæ. ita S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. 1. de necessitate gratiæ c. 26. n. 4. ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12. ait, hoc certum, & indubitatum esse. Dico diu; nam Arriaga disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4. ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatique Bellarminum, Soturn, Vegam, Stapletonum, Medinam, Valentiam, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et sanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ab homine legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliquis eliceret actum naturalem amoris DEI super omnia, vel alium actum naturalem moraliter bonum, vel superaret levem aliquam temptationem: quæ possibilia esse suprà probavimus.

Probatur jam conclusio. In primis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat s[ecundu]s ad actus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. certum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem sermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modo citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14. non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Ubi S. Paulus per legem mentis intelligit legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: Et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? hoc est, à corpore morbido, &

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v. 25. *Gratia DEI per Iesum Christum Dominum nostrum: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.*

Dicit quidem Arriaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberatur à suis miseriis, citatque Cornelium: sed hic expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: imò vix potest probari, eum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinciri sine gratia tentationes omnes, quæ nisi omnes vinctantur, lex tota servari non potest. Plura vide ex Scripturis, & Patribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, imò nec quamlibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeo graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocres multas, aut plurimas, collectivè sumptas, quæ hinc inde occurrunt, potest homo solis naturæ viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Certè multa sunt, quæ hominem diutius viventem ad malum incitant, e. g. bona sensibilia, passiones, errores, inconstans imaginationis, necessitas corporis, variæ curæ, pravorum exempla, consilia mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quæ omnia absque dubio faciunt moraliter impossibilem rotius legis naturalis adimplitionem.

128. Dico 6. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, seu sanctificante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem assero, in eo sensu, quæ gratia habitualis, aut fides, immediate concurrant ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod DEUS homini, fide, aut gratia habituali privato, non dicit gratias certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hæc conclusio est S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 4. § 8. Eandem sententiam Arriaga disp. 41. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defacto, sive in hac providentia certam. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 3. ait esse communem. Suarez autem l. 1. de gratia c. 27. num. 18. vocat longè probabiliorum. Bellarminus tom. 4. contr. 3. l. 5. de gratia, § lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi verissimam esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habitualem non esse necessariam ad servandam legem naturæ totam, quod substantiam tantum, quæ citat Suarez l. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, juxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi; quia non habent fidem: nec fideles peccatores; quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis. In primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberarur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara antec. probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, afferit, prius omnes gentes, & Judæos, sive sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua consilii non potuerint naturali sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, infert, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei.* Quali diceret: quare gloriari Judæi? an quod justitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriari; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires, nec opera etiam legi conformia te iustificant. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloriatio: non quidem per legem factorum, seu Mosaicam, quæ hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in hunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscis, te nihil posse sine gratia DEI, & quæ lex fidei simul confert gratiam, ut possis, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quæ datur per fidem: atque adeò possis in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez l. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanctitas, vel beatitudo: sed etiam intelliguntur media seu vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus afferunt SS. Patres, & Concilia, quæ, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concedi victoriam tentationum, eo ipso satis indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Innocentium, quæ est 90. inter epistolæ S. Augustini, referunt tanquam errorem, Pelagianorum, quod nullum relinquunt locum gratie DEI, quæ Christiani sumus, quæ & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalibus concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & litera. c. 13. Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat. Lege operum dicit DEUS: fac, quod jubeo: lege fidei dicitur DEO: da, quod jubes. Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistole ad Rom. c. 19. ait: *Ea ipsa, quæ non poterant impleri per legem, per fidem impletas sunt.*

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevitano, quod can. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia sanctificante, seu habituali; nam inferius addit: *Ut ad dicante charitate, scientia non possit inflare: quæ verba necessariò intelligenda sunt de gratia includente charitatem, quæ est gratia habitualis: & can. 5. addit, per eam gratiam (quam expressè vocat gratiam justificationis) non tantum dari posse facilius*

ciliis, sed simpliciter; quia anathema dicit affirmanti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem infertur, nos sine hac gratia (si non ex natura rei, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possumus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spei, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Evidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu praeceptis supernaturis, ut explicavimus n. 105. sed hoc ipsum jam fideles debet absterre a perseverantia in statu peccati; quia sic saltem praecepta supernaturalia, quae saepe urgent, ordinariè non vis peccatis violant.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficacius etiam de lege naturali. Concilium Arausicanum II. can. 13. ait: *Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari: sed gratia baptismi est gratia sanctificans; hæc enim tunc infunditur, etiam parvulis, qui alterius gratia capaces non sunt: ergo. Subsum: atqui arbitrium est infirmatum ita, ut non possit totam legem naturæ servare ex n. 126. Et seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hanc servare queat. Et hæc est ratio S. Thomæ. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non possit implere mandata sine gratia sanante, hoc est, reparante.*

Nec dicas, modò homo semel habuerit gratiam, jam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simul perdat fidem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: &, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est aversus a DEO, nec habet cor suum confirmatum in DEO, tanquam ultimo fine: ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non saepe cadat, & ad creaturam potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Patribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimus) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul sumantur (quamvis forte unus, & alter seorsim, possit alter exponi) Sic S. Gregorius homil. 11. in Ezechiele post medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pena peccati; omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius penitendo non tergitur, justo iudicio omnipotens DEUS obligatam peccatis mentem etiam in culpan alteram permittit cadere.* S. Augustinus 1. de spiritu & litera, c. 26. loquens de lege naturali (quia loquitur de decalogo) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis justificabuntur: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam justificantur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: Factores legis justificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi justificantur: ut non justificatio factoribus accedit, sed ut factores legis justificatio precedat.*

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-
B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

gruentius 1. Experiencia ostendit, neminem etiam ex fideibus diu habere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dicimare, nec in alia peccata labi. 2. Protectio Spiritus Sancti, vi cuius homo custodiatur a peccatis, & juvatur, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, est insigne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu a peccatis gravibus exigit sanè cor obscuratum firmissimo proposito contra omne peccatum: atqui tale non habet, qui diu in statu peccati perseverat: ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. **O** B. 1. contra 1. conclusionem. Scripturæ & SS. Patres loquuntur universaliter de omnibus temptationibus, quando adstruunt necessitatem gratiæ: ergo etiam ad vincendas temptationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scripturæ tantum simpliciter vocant temptationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, e. g. dicunt: *Et ne nos inducas in temptationem. Matth. 6. v. 13. SS.* Patres dicunt, quaslibet temptationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit *cuilibet temptationis, & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, omnes temptationes.* Resp. dist. antec. & Scripturæ, ac Patres loquuntur de temptationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur temptationes. conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad mentem SS. Patrum exponenda est, & SS. Patres etiam exponendi sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quavis levitate; cum alias homo nihil boni naturalis posset liberè facere, ut probatum n. 121. quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85. & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 7. ait, fortasse auctores, qui videntur quoad hanc sententiam inter se contrarii, posse conciliari; coquod illi, qui dicunt, aliquas superari sine gratia posse, loquuntur tantum de temptationibus levibus: alii autem, qui negant ulla temptationes sine gratia superari posse, simul dicant, leves temptationes non esse simpliciter vocandas temptationes, adeoque sua assertione complectantur tantum graves temptationes: & sic ipse Bellarminus nostra assertioni apparenter tantum, non autem revera contrarius est; nam loco citato ait, levissimam tillationem non mereri nomen temptationis. Quod attinet ad S. Chrysostomum, is ita habet: *Omnes, ut ita dicam: sic enim ex Græco verti debet, ut bene advertit Suarez: hæc autem additione, ut notat idem Eximius l. 1. de grat. c. 23. n. 16. utique restringit vocem omnes, ut non profus omnes significet. Dicunt quidem aliqui, ea verba non reperi in aliqua editione. sed recte ait Arriaga, licet una, aut altera versio, ea verba omittat, sufficere, quod ea communiter in plerisque versionibus habeantur. vide hunc*

Q

hunc auctorem disp. 40. de gratia sec. 1. n. 9. de hoc textu agentem.

135. Ob. 2. Concilium Arauficanum II. c. 9. ait: *Divini est muneris, cum . . . pedes nostros a falsitate, & iniquitate tenemus. & c. 12. Nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi, qui DEI misericordiæ prævenitur: ergo.* Resp. cum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 27. hos, & similes textus Conciliorum, & Patrum, intelligendos esse vel de victoria Christiana, hoc est, utili ad salutem (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel de temptationibus gravibus, quæ in sensu morali vocantur simpliciter temptationes; cum leves non simpliciter ita vocentur: vel etiam eos textus velle dicere, quod indigemus auxilio gratiæ ad vincendas temptationes omnes in sensu quasi accomodo, eò quod frequentissimè indigemus gratiæ ad eas vincendas.

Quando autem S. Augustinus l. 1. confituntur c. 7. dicit, nos nec brevissimo tempore posse esse sine peccato, absque auxilio DEI, debet planè exponi mitius; alias enim etiam, dum dormimus, non naturaliter, sed ex gratia non peccaremus: item nunquam possemus sine gratia facere minimum aliquid bonum; quia etiam per istud abstineremus aliquo tempore à peccato: unde vel S. Doctor ibi agit de victoria temptationum utili ad salutem, vel loquitur cum aliqua exaggeratione: vel intelligendus est de tempore temptationis valde vehementis, Adde, S. Augustinum male eo loco citari; cum ibi tantum dicat, primis diebus infantes mala agere, quatenus expallescunt, vel importunè flent &c. quæ sunt peccata tantum materialia. Sic quoque exponenda sunt, si fors unius aut alterius ex antiquioribus similia circa hanc rem ambiguè dicta objiciantur.

136. Ob. 3. In singulis temptationibus est orandum: ergo ad vincendas singulas necessaria est gratia. Confirmatur. Oratio debet fieri cum fide: sed fides non datur sine gratia: ergo necessaria est gratia. Resp. nego conf. Rectè monemur, ut in singulis temptationibus oremus; quia, ut ait Suarez l. 1. de grat. c. 26. n. 9. in singulis est periculum, & incertum est, quando gratia sit necessaria: potestque esse, aut fieri temptatione gravis, & ut hæc impediatur, merito oramus. Dein, eti possimus leves temptationes vincere, tamen saepe sine gratia non vincemus ex nostra culpa; unde orandum est, ut gratiam impetreremus. Ad confirm. dicit. conc. fides est necessaria ad orationem, conc. conf. ad vincendam levem temptationem, neg. conf. Aliud est, ait Suarez loc. cit. cap. 27. num. 23. medium proximum vincendi temptationem, aliud medium impetrandi auxilium; potest enim ex fide peti, sed orari etiam pro impetranda gratia tantum naturali, sicut, si petimus pluvias. Unde ex hoc saltem non probatur necessitas gratiæ supernaturalis. Sed neque probari potest, orationem esse necessariam ad vincendam quamvis singularem levem temptationem, quamvis præcipiatur, ut oremus, ut non intremus in temptationem gravem, seu simpliciter dictam.

137. Ob. 4. Saltem semper debet adesse gratia extrinsecæ protectionis, quæ impediatur, ne dæmon hominem tentet pro suo libito; si enim hoc ei permitteretur, nemo posset etiam levem

temptationem superare: ergo etiam ad tentationem levem superandam necessaria est gratia, & certè Bellarm. loc. cit. num. 123. ait, sibi sufficere haric gratiam, quod DEUS non permittat dæmonem savire, quantum vellet. Resp. nego suppositum; si enim dæmoni permitteretur tentare hominem pro libito, tunc tentatio non amplius esset levis, sed gravis. Dices. Ergo jam est gratia, quod tentatio sit levis. Resp. si nos loquimur ex supposito, quod tentatio sit levis, unde unde proveniat. Cæterum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 23. & seq. ubi hanc objectionem fuse pertractat, ait, providentiam illam DEI, permittentis dæmoni tantum, & non amplius, non esse necessariò specialem, sed spectare ad generalem cursum providentie. Ulterius ait, eti dæmoni fors plus permetteretur, tamen saepe non tentaturum amplius, seu gravius ob multas rationes quas ibi adducit. Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. num. 11. addit, dæmonem, cum ob suam damnationem debeat in tormentis manere, non habere potentiam ex se tentandi hominem: & hinc à DEO ipsi tantum in poenam hominis permitti, ut hunc leviter tentare possit: & hinc quod dæmoni non permittatur, ut gravius tentet, non esse propriè gratiam collatam homini, sed tantum minorem poenam, nisi quatenus hæc ipsa minor pena possit aliquo modo dici gratia, sicut gratia potest dici dilatio mortis: at addit hic auctor, hic non esse sermonem de gratia, in hoc tantum sensu accepta, sed de positivo speciali favore, non tantum minuente poenam, sed magis homini favente.

138. Ob. 5. Homo per peccatum constitutus est in ultimo termino damnationis, hoc est, meritus est statim damnari, adéoque indignus est omni auxilio: ergo omnis concursus DEI, & maximè omnis cogitatio congrua est gratia DEI: sed sine concursu DEI, & cogitatione congrua non potest vinci illa tentatio: ergo. Resp. Hoc argumentum probat, hominem nullum prorsus posse bonum opus facere, sine gratia, quod falsum esse probavimus à num. 84. Ita forma distinguo 2. partem antecedentem. Homo indignus est omni auxilio, ita, ut etiam naturali exigentia ad omne auxilium, etiam tantum naturale, actu spoliatus sit. neg. ant. ut spoliatus si eâ etiam exigentia, quando erit actu damnatus, seu existens in termino damnationis, conc. ant. & neg. conf.

Quamdiu homo adhuc est viator, tamdiu juxta cursum ordinarium causarum secundarum, debetur ei concursus aliquis DEI, & aliquoties etiam aliqua cogitatio congrua, ut probatum num. 100. sicut enim differtur damnatio, ita etiam differtur status, in quo catere debeat omni concursu ad bonum, aut omni cogitatione congrua; alias deberet etiam dici, quod ipsa conservatio talis hominis sit specialis gratia; quia etiam eâ est indignus in aliquo vero sensu: sed non est ita indignus ut non nisi per specialem naturali gratiam conservetur.

139. Ob. contra 2. conclusionem. Si quis semel superavit temptationem, tunc altera vice facilius, & tercia adhuc facilius eam vincit: ergo ex eo, quod tentatio levis per se diu daret, non sit moraliter impossibilis ejus victoria: ergo potest homo omnes, etiam coacervatas leves

ves tentationes vincere. prob. ant. per repetitos actus acquiritur habitus, seu facilitas: ergo facilitas est victoria posterior, quam prior. Hæc objectio non est tam difficultis, quam putat Arriaga, supposita doctrinâ de habitibus, satis communis inter nos, scilicet, quod habitus voluntatis acquisiti stent in speciebus experimentalibus, repræsentantibus delectationem in objecto, & in negatione specierum repræsentantium molestiam in eo, vel delectabilitatem æqualem in objecto opposito, de quo in Philosophia agitur. Unde falsum est, quod per omnes actus acquiratur facilitas ad alios similes; sœpe enim augetur difficultas.

Sic sub initium anni sœpe studiosi una, aut altera vice, diligenter student: at mox repræsentata delectationis otii oppositi, & molestia studiorum, cessant. Sic sœpe, qui semel, vel secundæ vice, gustavit medicinam amarissimam, non se finit tercia vice persuaderi. Sic, qui passus est unam, vel etiam alteram injuriam, non semper patitur tertiam. His suppositis, in forma. neg. ant. ad probationem dist. ant. per repetitos actus semper acquiritur habitus. neg. ant. aliquando. con. & neg. conf. nam non semper victoria prima tentationis relinquit speciem experimentalem, quæ repræsentet delectationem in suo objecto e. g. in continentia ab illicitis voluptatibus, vel in patientia contumeliarum: sed, præfertim, in non habentibus gratiam, relinquit speciem magnæ molestiæ, quæ deinceps auget difficultatem. Fator, sœpe post repetitos actus, per gratiam fieri leviori postea victoriam; sed hoc non pugnat contra nostram assertionem.

140. Ob. 7. Si homo non habet potentiam moralis vincendi omnes tentationes, tunc nec habet potentiam moralem vincendi unam: sed hoc est contra nos: ergo. prob. ma. ponamus, cumulum tentationum, moraliter invincibilem, constitui ex centum tentationibus: ponamus etiam, hominem jam viceisse nonaginta novem tentationes, quod potest fieri in hac suppositione; quia unamquamque potest moraliter vincere, & nonaginta novem nondum sunt totus cumulus, qui moraliter necessitat: in hoc casu talis homo non poterit moraliter vincere ultimam: ergo. prob. ant. si posset in hoc casu vincere tentationem ultimam, posset moraliter vincere totam necessitatem moralem, quod est in terminis absurdum: ergo. Hoc argumentum probaret, posse moraliter cum ordinaria gratia vitari omnia peccata venialia, contra Tridentinum sess. 6. can. 23. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. quia in hoc casu homo poterit moraliter illam ultimam tentationem vincere. ad prob. iterum neg. ant. nam tota necessitas moralis in hoc casu non est devoluta ad ultimam tentationem, sed jam est per partes victa in antecedentibus victoriis.

141. Necessitas tota moralis (quod bene notandum) est divisibilis, & in hoc casu est divisa in singulas tentationes; unde singulas vincendo vincit homo semper aliquam partem necessitatis moralis, adeoque in ultima tentatione tantum habet vincendam adhuc unam partem. Potest autem homo quamvis partem necessitatis moralis distributivè sumptam vincere, etiam moraliter, licet non possit vincere omnes simul; nam necessitas moralis non est necessitas absoluta,

sed tantum talis, ut propter maximam difficultatem fundamentum præbeat, ad prudenter judicandum, quod non sit vincenda. Habemus autem fundamentum prudens in infirmitate naturæ, & reperiis tentationibus ad judicandum, hominem sine gratia non esse victurum omnes.

Sicut autem hoc fundamentum nititur pluribus collectivè tentationibus, ita minuitur per ablatas, seu jam vietas alias tentationes: nec, positis jam nonaginta novem victoriis, amplius habemus fundamentum ita prudens, firmiter judicandi, hominem centesimam non superaturum. Ex quo sequitur, hominem posse omnes partes necessitatis moralis, distributivè sumptas, vincere moraliter, non autem omnes collectivè sumptas. Unde, si homo omnes centum tentationes vinceret, (quod tamen nunquam fieri possit) viceret eas physicè, non moraliter, hoc est, viceret nihil agendo absoluè supra suas vires, sed tamen modo ita extraordinario, quem nemo prudenter judicasset eventurum. Modus autem hic extraordinarius non stans in qualibet victoria distributivè, sumpta, sed in omnibus collectivè sumptis. Si tamen velis dicere, quod in singulis tentationibus vincendis in hoc casu fuisset partialis aliquis modus extraordinarius, non quidem multum refragabor, quamvis saltem de primis, fors difficulter proberet: in quibus autem incepit, non possumus determinare. videlicet de hac de re etiam tract. de DEO an. 642.

ARTICULUS XII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

142. Ob. 8. contra 4. conclusionem. **O** Präcepta DEI sunt facilia: ergo debent absque gratia moraliter posse servari: ergo etiam debent tentationes graves contra eorum observationem moraliter posse vinci. Confirmatur. Ad peccandum graviter non sufficit libertas tantum physica, sed requiritur moralis: atqui hæc juxta nos non datur: ergo. Resp. dist. ant. Präcepta DEI sunt facilia sine gratia. neg. ant. cum illa, conc. ant. & neg. con. In primis præcepta supernaturalia sunt omnino impossibilia sine gratia: at quia gratia ex parte sua non deficit, quando datur obligatio ea adimplendi, facilia redduntur. Idem dicitur de aliis præceptis. Nec dicas cum Arriaga, sic non præcepta esse facilia, sed tantum gratiam promitti, nam retorqueo in primis in præceptis supernaturalibus: dein possunt ipsa præcepta dici facilia ex suppositione gratiae, ut multa alia facilia dicuntur, facta aliqua suppositione auxiliis alterius: sic dicimus facile esse iter homini, de quo scimus eum esse instructum equo, licet sine hoc esset iter difficile.

143. Ad confirm. dist. ma. Ad peccandum graviter requiritur libertas moralis, hoc est, conjuncta cum advertentia ad malitiam, ut transgressio possit imputari ad culpam. con. ma. hoc est, libertas sine difficultate moraliter invincibilis.

bili. neg. ma. & conc. min. pro aliquibus casibus. neg. conseq. de qua re vide Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad 3. ob.* & fusiūs Arriagam *disp. 40. de gratia. sec. 2. subsec. 6.* ubi defendant, sufficere libertatem physicam: & certè, nisi hoc admittatur non video, quomodo cum necessitate morali ad venialiter peccandum, sine gratia speciali, stet tamen ratio culpæ, & demeriti, atque reatus poenæ gravis in purgatorio. Quare autem actiones semideliberata non sint mortaliter graves, ratio non est præcisè defectus libertatis physicæ: sed sunt alia rationes, de quibus *tractatu de peccatis. n. 87. & 117.*

Dixi: conc. min. pro aliquibus casibus; nam ordinariè non deest gratia, vel naturalis, si sufficit, vel supernaturalis, immediate, vel saltem mediate sufficiens, ad reddendam victoriam moraliter possibilem. Quòd autem lex positiva non obliget, saltem ordinariè, in casu impossibilitatis moralis: obliget autem lex naturæ, ait Arriaga *loc. modò cit.* discrimen esse, quòd lex naturalis prohibeat mala intrinsecè talia, & quæ prohibita sunt; quia mala; non enim potest dari ratio dispensandi in iis, vel non obligandi: at verò, cum positiva præcepta prohibeant ordinariè aliqua non intrinsecè mala, sed tantum mala; quia prohibita, ait idem auctor, moralem impossibilitatem esse rationem non obligandi, vel dispensandi in rebus talibus: cùmque legislator ista possit prohibere, vel non prohibere, & quissimum fuit, in his circumstantiis non obligare.

144. Ob. 9. Potest quis absque gratia vincere tentationem gravem ex motivo peccaminoso, e. g. tentationem gravem luxuriae, ex motivo superbia: ergo potest etiam superare eandem ex motivo naturaliter honesto, e. g. ex motivo habendi ulteriorem sustentationem, quam perderet, si infame illud crimen committeret. conf. videtur innegabilis; quæ enim sit ratio potentia prioris, & non posterioris? Confirm. 1. Potest quis ex motivo minùs peccaminoso, e. g. ex motivo vanæ gloriae superare tentationem rei multò magis peccaminosa, e. g. tentationem luxuriae: ergo etiam poterit superare ex motivo omnino naturaliter honesto. prob. conf. si voluntas potest naturaliter vitare majus malum, cur non possit vitare omne? Confirm. 2. Motivum honestum non facit victoriam tentationis difficultiore: ergo, si quis potest, eam vincere ex motivo honesto poterit etiam ex honesto.

Resp. neg. ant. ita Arriaga *disp. 40. de gratia. sec. 2. n. 18. & seqq.* & idem, saltem disjunctivè, etiam docet Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad ob. 2.* nam, si tentatio gravis est e. g. ad luxuriam, non vincitur reverè propter motivum in honestum, sed tantum excluditur actus externus luxuriae, qui tamen peccatum non auget, ut probatum *tractatu de actibus humanis. n. 164.* unde talis homo interius ita dicit: *Si non esset perdenda mea gloria, vel magna estimatio, fornicarer: qui actus est malus, & per eum succumbitur tentationi.* Quòd autem hic actus admittatur ab eo, qui est gratiæ destitutus, & gravi tentatione pulsatur, probat Arriaga *loc. citato. ex eo,* quòd nihil incompossibile sit in eo casu cum eo actu; nam superbia illa non excludit actum illum internum; adeoque non vin-

cit tentationem ad illum: aliunde etiam nihil est, unde teneatur infirmitas hominis: ergo in tentatione gravi labitur. Ad 1. confirm. item neg. ant. non enim vincitur tentatio, si gravis est: sed peccatur per actum internum.

145. Ad 2. confirm. posset omitt. ant. & negari suppositum consequent ex dictis. Resp. tamen etiam 2. nego. ant. ut enim Rhodes *loc. citato numero precedente,* & cum eo alii communiter docent, ac etiam experientia probat, in statu naturæ corruptæ non ita cognoscimus bonum honestum, sicut sensibile (per quod intelligo quodlibet sensibus delectabile, vel mundanum, & appetitui depravato conforme, quale est vana gloria, vindicta &c. licet strictè loquendo non sit sensibile) neque in illud ita intèse ferimur, neque ita amamus, ac istud, quod intèssimè amat natura corrupta, & gratiæ destituta, consequenter multò magis movetur ab hoc, quam ab illo.

Fateor tamen, aliquando contingere, ut bonum sensibile sit coniunctum honesto, e. g. bonum sensibile, ac simul honestum, est vitam servare, vel sanitatem; hinc contingere potest, quin imo sàpè contingit, ut aliquis tentetur luxuriæ, sed tamen simul videat, se vitam, vel sanitatem perditur, si consentiat. At neque tunc poterit homo absque gratia, solis naturæ viribus, ex motivo hoc sensibili simul, & honesto, abstinere à luxuria, si ad hanc graviter tentatur; nam talis homo absque gratia non movebitur ab honestate naturali conservanda vitæ, ad excludendum supradictum affectum conditionatum peccaminorum; tum quia illa honestas præcisè naturalis eum affectum non excludit; tum quia natura corrupta absque gratia non valde cognoscit, eam honestatem, nec valde estimat.

Quare in tali casu homo tantum movebitur à sensibilitate illius conservationis sibi utilis: quia tamen sensibilitas non est sufficiens, ad excludendum peccatum, seu affectum conditionatum peccaminorum: *Fornicarer, nisi vocaret sanitati.* Unde, ut affectus hic excludatur, opus est aliquæ gratiæ DEI, saltem, quæ sit propositio honestatis intèssimè, atque incitet ad amplectendum simpliciter honestum, seu exclusivum omnis in honestatis: vel certè quæ incitet ad honestatem specificè oppositam vitio, ad quod quis tentatur, aut aliter opponatur omni in honestati, ita, ut, qui incitationi illi obedit, non possit supradictum affectum conditionatum peccaminorum admittere.

Ex dictis etiam respondendum ad casum, quo hæreticus timorem mortis vincit, & moritur pro falsa doctrina; nam neque hic moveatur ab amore veritatis, cui in aliis culpabiliter resistit, sed ab appetitu vanæ laudis, aut obstinationis, vel alterius vitii, quod non excludit actum conditionatum vitiosum e. g. *Si non esset vana laus, nolle mori pro mea scita* (in qua tamen nolitio ne ipse ex conscientia erronea debet agnoscere peccatum; alias non video, quomodo sit descendens tentatio) Ut autem rectè ait Arriaga *de gratia. disp. 40. sec. 2. subsec. 3. n. 20.* hæreticus, etiam quando moritur pro articulo vero, & Catholico, non moritur pro veritate, quam jam culpabiliter deseruit, eique resistit: sed per accidens habet

habet honestas defendendi veritatem: & inanis gloria affectatio, vel nimia sui estimatio facit, ut paratus sit, etiam pro errore mori, nisi tamen gratia Divina ipsum eo casu converteret, & faceret, ut implicitè saltem Catholicus fieret.

146. Ob. 10. Posset contingere, ut quis diu viveret, quin gravi, vel mediocri tentatione, infestaretur: ergo posset aliquis diu servare totam legem naturae sine gratia: prob. conf. levies tentationes posset omnes vincere, sine gratia: ergo posset, sine eadem totam legem servare. Resp. cum Suarez lib. 1. de gratia, c. 26, n. 11. dist. ant. potest hoc contingere sine gratia saltem specialis extrinsecæ protectionis. neg. ant. cum ita gratia. om. ant. & sub data distinctione. om. vel neg. con. Absque gratia DEI impossibile est, hominem non aliquoties per diuturnum tempus vitæ graviter tentari, vel saltem leviter coacervatum, ad aliquod grave peccatum, nisi DEUS eum specialiter protegat. SS. Patres autem, quando asserunt, hominem non posse servare totam legem naturae, loquuntur de vita hominum ordinaria, & absque speciali illa protectione: vel, si SS. Patres absolute de omnibus loquuntur, dicendum cum Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 3. ad ob. 21. impossibile esse, ut homini naturæ tam corruptæ in diuturna vita non occurrant in exercitio virtutum variæ graves difficultates, saltem in hac providentia, in qua DEUS hominem non vult, nisi per gratiam ab omnibus liberare.

147. Dices. SS. Patres dicunt, hominem non posse servare totam legem sine gratia: sed per gratiam non intelligunt gratiam tantum extrinsecam alicuius protectionis, sed intrinsecam supernaturalem: ergo data distinctio non sufficit. Relp. 1. me ex Rhodes jam dixisse, quod, si ista responsio non videatur conformis SS. Patribus, negari possit major; nam in hac providentia impossibile videtur hominem diu carere gravibus temptationibus. Relp. 2. SS. Patres tantum intelligendos esse de homine ordinario modo vivente, seu difficultatibus, & temptationibus gravibus infestato.

An autem, ad hunc in observatione mandatorum naturalium retinendum, exigant gratiam verè intrinsecè supernaturalem, an ipsis sufficiat extrinsecæ tantum, seu intrinsecæ quidem naturalis, tamen speciali modo preparata (de qua n. 123.) inter autores disputatur. Ego meam mentem jam eo numero aliquantum aperui. Addo tamen hic, verius mihi videri, SS. Patres, quando simpliciter aliquid vocant gratiam, intelligere supernaturalem: item videri mihi, præsertim S. Augustinum epistola 95. ad Innocentium. exigere in nostro casu gratiam supernaturalem; nam primò dicit, ad concupiscentias, temptationesque vincendas opus esse gratiam, per subministrationem Spiritus Sancti data, quam effuderit Christus ascendens in altum, & dona hominibus dant: quæ planè est supernaturalis gratia: secundò eadem epistola dicit, de eadem gratia, eam esse propriam Christianorum, quæ non sit natura, sed quæ solvatur natura, qua non quasi extrinsecus, homo irrigetur: sed esse subministrationem Spiritus Sancti: iterum esse gratiam DEI ex fide Christi.

Verbo, S. Augustinus agit semper de gratia contra Pelagium, à quo utique exigit gratiam supernaturalem, quam illum negare afferit, defendendo possibilitatem naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata: gratiam autem creationis, ait S. Doctor, posse quidem aliquo modo dici gratiam; eoque grates debeamus etiam agere propter creationem: at non esse gratiam Christianis notissimam, & mirum esse, si in Propheticis, Evangelicis, aut Apostolicis litteris inveniatur.

Ex quibus saltem videtur haberi, quod ad totam legem naturalem servandam, seu ad omnes tentationes graves vincendas, requiratur gratia supernaturalis, si non ex rei natura, saltem ex lege DEI: quæ lex, seu dispositio DEI, nobis innotescit ex SS. Patribus, inter quos, in materia gratiae, S. Augustini præsertim auctoritas, ingens est: quidquid sit, an etiam requiratur gratia supernaturalis, ad superandam quamvis temptationem gravem, quod fortè etiam SS. Patribus conformius dicitur; cum illi, saltem ordinariè, per gratiam simpliciter dictam, intellexerint gratiam supernaturalem.

148. Nec dicas 1. cur necessaria sit gratia supernaturalis ad actus tantum naturales? nam repono: cur necessaria sit fides, & gratia habitualis, quæ tamen necessaria sunt ex n. 128. & utique supernaturales sunt? scilicet non vult DEUS in hac providentia, & statu elevationis dare gratias naturales, sed, vel nullas, vel supernaturales, adeoque non vult, ut lex naturalis impleatur tantum per actus naturales, sed per supernaturales: sicut non vult hominem consequi beatitudinem tantum naturalem, sed supernaturalem: & hac in re sit pro ratione voluntas.

Nec dicas 2. sic infideles non habituros gratiam sufficientem; cum non habeant gratias supernaturales. Resp. enim, illos, qui non habent gratiam supernaturalem, non habere quidem gratiam immediate sufficientem ad totam legem servandam; habere tamen auxilia mediætæ sufficientia; vel enim habent vocationem ad fidem, cui si consenserint, habebunt gratiam supernaturalem: vel saltem habent auxilium, cum quo possint facere, quantum est in se, tamdiu, donec impleant terminum à DEO præfixum, & quo posito DEUS dabit ipsis gratiam immediate sufficientem. Indò circa infideles forte dici potest cum Suarezio 1. 1. de gratia cap. 27. n. 27. DEUM etiam ipsis speciali auxilio subvenire, in gravibus temptationibus; cum id sit conforme misericordia Divina: nec legem non dandi, nisi supernaturalia auxilia ad vincendas graves tentationes, esse omnino indispensabilem, præsertim circa infideles:

149. Dices 2. SS. Patres fortè non requirere ad vincendas solum tentationes auxilia supernaturalia, sed tantum ad vincendas eas fructuose: & meritorie, seu quando victoria temptationum debet esse fructuosa, & meritoria (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel quando observatio legis naturæ debet esse meritoria. Sed contra est. SS. Patres loquuntur, saltem aliquando, etiam tantum de fuga peccati, quæ est aliquid purè naturale, nec loquuntur semper de victoria, positiva & meritoria, ut ait Rhodes disp.

Q. 1

disp. 2. de grat. q. 1. sec. 3. §. 3. Dein ex his textibus SS. Patrum Theologi probant, non posse per actus naturales impleri omnia. collectivè praeparta naturalia: ergo debent SS. Patres supponere, quod non detur in hac providentia observatio omnium mandatorum affirmativorum, seu exigentium actum positivum, nisi meritoria; quia DEUS non vult eam dari, sicut non vult dari beatitudinem naturalem: adeoque neque dat auxilia ad observationem tantum non meritoriam, seu pure naturalem: observatio autem mandatorum negativorum, si fiat per puram omissionem liberam, potest quidem esse non meritoria, tamen potest etiam esse, quod ex lege DEI ea libertas constitutur per gratiam supernaturalem; quia SS. Patres videntur universim de ista, non de alia loqui.

150. Ob. 11. contra 6. conclusionem. Si necessaria est fides supernaturalis, vel gratia habitualis, ad observandam legem naturalem, tunc non potuisset ista servari in statu puræ naturæ: hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Infideles nec fidem, nec gratiam habitualis habent: ergo necessariò peccant; quia absque his legem servare non possunt. Confirm. 2. Juxta nos, qui servat mandata, scit, se esse in gratia: atque hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ma. Diximus num. 178. gratiam habitualis, vel fidem, non esse necessarias ex natura rei, sed tantum ex lege, vel ordinatione DEI, nolentis, nisi fidelibus, & amicis, auxilia diu sufficientia dare: at in alia providentia DEUS daret auxilia alia pure naturalia, quæ sufficere possent.

Ad 1. confirm. iam responsum est num. 148 & sequenti; quia infideles, saltem mediately, sufficientem gratiam habent. Ad 2. confirm. neg. ma. nam in primis non constat determinately, quam longum tempus debeat esse, quo quis possit observare totam legem sine gratia; & forte non est satis longum, quod homo existimat esse longum. 2. Hac sententia, ut ait Arriaga disp. 41. seq. 5. n. 24. de grat. non est certa certitudine absolute, & infallibili, quam solam Tridentinum sess. 6. c. 16. excludit. 3. Ut ait Suarez. l. 1. de grat. c. 27. num. 33. non potest homo esse omnino certus, se diu non peccasse mortaliter, vel ex negligentia crassa, vel dubio practico, vel aliqua delectatione interna: & hinc S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 4. ait: *Nihil enim mibi conscient sum, sed non in hoc iustificatus sum.*

151. Ob. 12. Ex nostra sententia sequitur, peccatorem, etiam fidelem, non habere semper gratiam sufficientem ad servandam legem: ergo necessariò peccat. Resp. neg. ant. In primis aliquamdiu potest habere gratiam sufficientem ad alia præcepta implenda: & maximè eam habet ad agendum pœnitentiam. Quod si diu nolit pœnitentiam agere, quamvis non habeat gratiam immediate sufficientem, ad implementam totam legem, habebit mediately sufficientem, quantum habebit gratiam, ad agendum pœnitentiam, & reparandam gratiam; nam, quamdiu homo fidelis vivit, & rationis compos est, DEUS non negat ei omnem gratiam ad agendum pœnitentiam, ut suppono ex tractatu de penitentia: saltem non negat omnem gratiam mediatam, seu gratiam orandi, & impetrandi gratiam pœnitendi, & legem servandi. Tandem nemini DEUS

negat gratiam saltem physicè sufficientem, licet forte juxta quosdam aliquibus maximè obstinatis, & enormibus peccatoribus neget gratiam moraliter sufficientem.

152. Ob. 13. Si quis sine gratia habituali non potest diu vitare peccata mortalia, teneat statim agere pœnitentiam, post commissum peccatum mortale: sed hæc obligatio effet valde dura: ergo. prob. ma. debet homo reddere se potentem ad observanda mandata Divina: ergo debet se iterum constituere in statu gratie per pœnitentiam. Resp. 1. Ex hac objectione in primis non sequitur, teneri hominem statim ad confessionem; modò enim eliceret actum contritionis, jam recuperaret gratiam habitualem. 2. Neque etiam ad contritionem tenetur statim; quia non dicimus, quod non possit brevi tempore servari lex sine gratia: sed tantum, quod non possit tempore longo. Unde tantum sequitur, quod non possit pœnitentia differri post peccatum longo tempore. Quod autem tempus in hoc casu censeatur longum, vel breve, nondum est satis determinatum: saltem ultra annum certò differri non potest, intra quod tempus a-junt quidam, teneri per se peccatorem, & quidem sub gravi, ad agendum pœnitentiam, etiam si nulla esset lex de confessione peragenda: saltem certò tenetur per accidens ratione præcepti Ecclesiæ. Imò probabiliter dici potest, Ecclesiam, dum intra annum confessionem præcipit, insinuare, quod longius tempus, quam annus, sit tempus longum, intra quod peccato non possit servare totam legem. An non autem etiam tempus minus, præsertim ingruentibus fortibus temptationibus, possit dici longum, nolim definire: omnibus omnino suadendum est, ut non tantum actum contritionis, sed neque confessionem, tamdiu differant.

ARTICULUS XIII.

An homo in statu naturæ lapsæ sit debilior, quam fuisse in statu puræ naturæ.

153. V

Arii à Theologis considerantur status naturæ humanæ, quorum plures expoluiimus in tract. de beatit. à n. 24. Revoco hic breviter in memoriam tres, scilicet statum naturæ puræ, statum originalis iustitiae, statum naturæ lapsæ. Primus, seu statum naturæ puræ dicit perfectiones naturales homini debitas, sine elevatione supernaturali, & sine peccato. Hic nunquam extitit in creaturis rationalibus; quia, & Angeli, & homines, statim elevati fuerunt ad statum supernaturalis; possibilis tamen fuit; quæ enim sit implicatio in eo, quod DEUS Angelum, vel hominem, creet, neque tamen ordinet ad suam amicitiam, vel visionem beatificam? aut quis necessitat DEUM, ad hos favores faciendos creaturæ, id est, sua essentialiter servæ? Eadem possibilis probatur firmissimè ex pluribus damnatis Bajanis propositionibus (quarum propterea contradicitoria debent esse verae) quas videre potes in eodem tract. de beatit. n. 27.

Secundus status originalis iustitiae, non tan-

ium dicit carentiam negativam peccati, quam jam dicit status puræ naturæ: sed insuper dicit integratæ, seu subjectionem concupiscentiæ ad rationem, item elevationem ad finem super naturalem, infusionem gratiæ sanctificantis, & virtutum, tunc immunitatem ab errore, ignorantia, morte, ac aliis miseriis &c. præterea privilegium transtundendi sub certa conditione has perfectiones in posteros. Tertius status naturæ lapsæ dicit lapsum in peccatum originale, vel aequali, ob quod natura privata est privilegiis innocentia, & integratæ, ac variis malis subiecta.

154. Jam dubium non est, hominem, sicut liberum ejus arbitrium, in statu naturæ lapsæ, esse minus validum, in ordine ad faciendum bonum, & vitandum peccatum, quam fuerit in statu justitiae originalis; nam tunc sicut usus Adam liber arbitrio longè robustiore, & ideo DEUS ipse, dicit S. Augustinus *l. de corrept. & grat. c. 12.* fortissimo dimisit, atque permisit, facere, quod vellet: atque adeò tunc longè facilius poterat legem naturalem servare, præsertim, cum rebelleret concupiscentiam non habuerit, nec errore, aut ignorantia &c. decipi potuerit.

At vero, postquam homo peccavit, tunc (ut ait Arealicanum *II. c. 25.* & Trident. *sess. 6. c. 1.*) liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum fuit, adeò, ut ob rebellem concupiscentiam, insurgentes passiones, errores, & ignorantias, aliasque infirmitates, longè citius peccato succumbat, imò absque gratia DEI, prout diximus *126.* totam legem naturalem diu servare non possit. Quaritur jam, an si DEUS condidisset hominem, in statu puræ naturæ, liberum ejus arbitrium, non quidem æquè forte, ac in statu originalis justitiae (quod nemo asserit) sed tamen fortius ad bonum faciendum fuisset, quam modò in statu naturæ lapsæ, si à gratia non fulciatur, existat: an vero æquè debile futurum fuisset.

155. Dico. Liberum arbitrium hominis, seu vires illius ad bonum, non fuissent maiores in statu puræ naturæ, quam sicut modò sine gratia in statu naturæ lapsæ. ita S. Thom. *1. p. q. 95. a. 1. in corp. Bellarmin. tom. 4. controv. gener. 3. princ. 1. de grat. & lib. arb. l. 5. c. 9.* sub finem Suarez prolegom. *4. de grat. c. 8. n. 5.* & *c. 9. n. 4.* ubi hanc sententiam ait esse communem, & veram, citatque plures alios antiquos, & inter hos Medinam, qui in *1. 2. q. 85. a. 2. f.* Secundo, infertur, dicit, hanc esse veram, Divinamque Theologiam, quam doceant universi Theologi. Accedunt ex recentioribus Haundolus *l. 2. tratt. 3. c. 2. n. 739.* & plurimi alii. Prob. 1. auctoritate communii Scholasticorum, qui ex S. Dionysio *c. 4. de Divin. nomin. part. 4.* parum à medio absoluè dicente, mansisse in Angelis post peccatum naturalia integra, (verba ejus sunt: Non itaque mala est dæmonum gens, qua parte secundum naturam est neque inducta illis Angelica manera immutata dicimus: verum sunt, & integra, & lucidissima persant) ex hoc, inquam, Scholastici inferunt cum S. Thoma *1. p. q. 95. a. 1. in corp.* eadem naturalia etiam mansisse in homine.

Ehinc etiam est commune axioma Theologorum, naturalia in homine post peccatum

mansisse integra: & quidem, ut Suarez proleg. *4. de grat. c. 8. n. 10.* ait, quoad omnes naturales facultates, perfectiones, dispositiones, ac proprietates, corporis, & animæ: certè ex hoc S. Thomas infert, subjectionem concupiscentiæ ad rationem non esse debitam naturæ humanae puræ; sic enim habet loco modò citatò: *Manus sicut est autem, quod illa subjectionis corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis;* atioquin post peccatum mansisset; cùm etiam in demonibus data naturalia post peccatum permaneant, ut Dionysius dicit *4. c. de Div. nom.* *Unum manifestum est, quod & illa prima subjectionis, qua ratio DEO subdebetatur, non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratie:* atque, si natura lapsa nil perdidit, ex naturalibus donis, ac viribus, habet adhuc tantas vires, quantas habuisset in statu puræ naturæ, ubi præter naturalia nil habuisset.

156. Ubi ex occasione noto, 1. quod ex hoc modo arguendi S. Thomæ rectè inferatur (ut observat Suarez proleg. *4. de grat. c. 8. n. 6.*) posse de quocunque bono, quo natura humana ob peccatum est spoliata, concludi, id non naturale, seu naturæ debitum fuisse. Noto 2. quod, quando S. Thomas *1. 2. q. 82. a. 3. ad 1.* ait, appetitum concupisibilem naturaliter regi ratione, & si transcendat limites rationis, esse contra naturam, debeat (ne sibi manifeste contradicat) ita exponi, ut sensus sit, quod ille appetitus naturaliter, hoc est, ex exigentia statu naturæ integræ, regatur ratione, & si limites transcendat, id faciat contra exigentiam naturæ integræ: que responso firmatur ex eo, quod ibi S. Doctor infert, concupiscentiam esse materiale originalis peccati, & consequenter videatur loqui de natura in statu antecedenti ad hoc peccatum, adeòque de integra, non autem de natura pura, de qua tunc nulla erat quæstio, nec fiebat mentio.

157. Confir. conclusio 1. Ex hoc ipso textu Angelici *n. 155.* adducto habetur, subjectionem concupiscentiæ non fuisse debitam naturæ, sed fuisse donum gratie, adeòque non fuisse dannata in statu puræ naturæ: atque ex negatione illius subjectionis potissimum oritur debilitas naturæ lapsæ: ergo. Confir. 2. Idem S. Thom. *1. 2. q. 87. a. 7. in corp.* ait: *Principaliter quidem pœna originalis peccati est, quod natura humana sibi relinquitur destituta auxilio originalis justitiae: sed ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt:* ergo in destitutione, seu erexitio originalis justitiae, & relictione solius naturæ, stat pœna originalis peccati: ergo non in subtractione ullius facultatis naturalis: adeoque natura lapsa nil habet minus virium naturalium, & consequenter non est debilior, quam fuisset, si ante elevationem sibi relictæ fuisset. Item cùm ex defectu, hoc est, imperfectione naturæ, ut sibi relictæ, sequantur omnes pœnalitates, seu infirmitates, infertur, has esse ei naturales, & consequenter futuras etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuissent pœnae, de quo infra.

158. Confir. 3. ex S. Augustino *l. 4. contra Julian. c. 16.* sub finem dicente: *Gratia quippe DEI magnabí erat, ubi terrenum, & animale corpus, bestiale libidinem non habebat.* Qui ergo

vestitus gratia non habebat in nudo corpore, quod pudiceret, spoliatus gratia sensit, quid operire deberet: ergo, quod in Adamo, de quo loquitur, non fuerit caro rebellis, fuit ex gratia DEI, non ex debito humanæ naturæ: quam naturam quidem habuit Adam immunem illa rebellione: at non ex se, sed ex gratia DEI. Idem S. Doctor I. s. contra Julian. c. 7. ante medium, non semel dicit, libidinem naturalem esse, & vinci posse. En aliqua ejus verba: *Cum igitur libidinem, & naturalem esse, & vinci posse, ambo dicamus, utrum bonum vincamus, an malum, ipsa inter nos vertitur questio: ergo libido rebellis est naturalis, adeoque etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuisse poena; quia hæc supponit culpam.*

Nec dicas. Si nihil debitum fuit naturæ subtractum, subtractio non fuit poena; nam ex suppositione, quod natura fuerit iis donis supernaturalibus ornata, utique eorum privatio fuit poena; sicut, si rusticus prius elevatus ad principatum, postea iterum derruderetur ad sivam, ob admisum aliquod scelus, esset poena valde sensibilis: quamvis non esset talis, si nunquam elevatus, sed semper relictus fuisse in suo humili statu. Sic naturæ lapsæ poena est privatio bonorum supernaturalium; quia ad hæc fuit elevata: non autem carentia tantum eorundem bonorum est poena naturæ puræ; quia hæc carentia respectu naturæ puræ, seu nondum elevata ad illa bona, sive iis dotata, non potest esse privatio, aut spoliatio, & ipsa non potest dici privata, sed tantum carentia: sicut scilicet in rusticis nunquam elevato ad thronum, non est poena carentia principatus. Plura ex Patribus & Conciliis afferit Suarez in confirmationem nostræ sententiae proleg. 4. de grat. c. 8. & seq.

159. Confir. conclusio 4. Hæc propositio Bajana 55. à S. Pio V. damnata est: *DEUS non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur: ergo talem, hoc est, cum istis miseriis, ab initio, hoc est, antecedenter ad peccatum originale, potuit creare hominem DEUS: & quidem ut author naturæ; nam de hoc est fermo in illa propositione, quæ loquitur de tota specie humana; quamecumque enim specimen substantia ut quod, sive infirmam, sive fortis, sive summatam, sive infirmam, (inter quas utique est etiam species humana) creet, vel producat DEUS, semper agit ut author naturæ, ut fatentur omnes; cum praesertim, substantia ut quod supernaturalis: non sit possibilis: ergo hic status, in quo nascimur, est naturalis, prob. conf. quidquid DEUS producit ut author naturæ, est naturale: ergo.*

Nec vitilitiges dicendo, aliquid productum etiam ab authore naturæ posse esse violentum; nam, quod producit ab authore naturæ, si est violentum unius, debet esse debitum alteri: cui autem debebitur hæc infirmitas, si non ipsi naturæ humanæ, ut eidem debetur mortalitas, &c? Nec dicas, DEUM quidem potuisse producere ab initio hominem aliquomodo talem, sed non omnimodè; nam non est dubium, authorem propositionis intellexisse hominem omnimodè talem: & in authore sensu propositio damnata, est. Si liceret propositiones ita restringere, neque posset probari, quod DEUS potuisse pro-

ducere hominem ita mortalem, passibilem &c, qualis nunc est. Hoc quidem verum est, DEUM non potuisse hominem producere peccato infestum, sicut nunc nascitur: sed auctor propositionis non intendit hunc sensum, & alias manifestum est, quod DEUS non possit esse auctor peccati.

160. Prob. conclusio 2. ratione Doctoris subtilis in 2. dist. 29. q. unica. Appetitus sensitivus naturaliter fertur in suum objectum, scilicet in bonum delectabile sensibile, quamvis non sit conforme rationi, ergo rebellio concupiscentia, quæ nihil est aliud, quam appetitus delectabilis, etiam contra rationem, est naturalis: ant. prob. Homo non potest impedire, quo mindis objecta delectabilia, etiam, quæ rationi adversantur, incurvant in sensus externos; quia isti sunt ubique aperti: & certè non possunt ita custodiri, ut dum vel servitutem necessario usui, vel vel alias inadvertenter, non sepe aliquod rationi contraria in eos incurvant: quo fato non potest impedire homo, quo minus ea sensus interioris seu appetitus sensitivus quoque percipiat: & hoc posito non potest homo amplius impedire delectationem puræ sensitivam: nam appetitus ille necessario agit, ut oculus necessario videt: ergo necessitate naturali, & inimpedibili, appetitus sepe fertur in bonum delectabile sensibile, etiam rationi contrarium. Videatur Haunoldus 1. 2. tratt. 3. n. 722. si velles dicere, quod DEUS in statu puræ naturæ debuissest impedire, ne talia objecta in sensus incurvant, prorsus gratis id dices. Et cur non eodem jure quis fingeret, DEUM debere in statu puræ naturæ etiam impedire molestias viræ humanæ, quin & mortem, ut impeditus in statu naturæ integræ.

ARTICULUS XIV.

Solvuntur Objectiones.

161. **O** B. 1. Natura lapsa valde debilis est propter effrenem concupiscentiam: sed non fuisse in statu puræ naturæ concupiscentia tam effrenis: ergo illa est debilior. prob. min. si concupiscentia talis fuisse, etiam in statu puræ naturæ, esset naturalis, adeoque à DEO ut authore naturæ: atque ab hoc esse non potest: ergo. prob. min. concupiscentia est mala: ergo non potest esse à DEO. Resp. neg. min. ad prob. dist. ma. concupiscentia esset à DEO, etiam nunc in statu naturæ elevata. neg. ma. fuisse in statu puræ naturæ. subdist. fuisse realiter, sicut alia imperfectiones, vel etiam concupiscentia in brutis. conc. ma. formaliter, seu quatenus est defectus naturæ neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. mi. dist. ant. est mala physice. conc. ant. moraliter. subdist. in statu puræ naturæ. neg. ant. in statu elevationis. denuo subdist. est mala moraliter formaliter. neg. ant. moraliter denominative tantum, conc. ant. & dist. conf. non potest esse à DEO in hoc statu elevationis. conc. conf. in statu puræ naturæ, & quidem tantum realiter, non formaliter. neg. conf.

162. Concupiscentia per se est tantum malum physicum, non strictè morale, sicut etiam est

est in brevis, quæ non sunt capacia moralitatis: & sicut in homine quoque est mortalitas, & peccabilitas, quæ non sunt mala moralia, nisi in sensu lato; quatenus propter illas censetur quis in estimatione morali imperfectus, & minus astimabilis: non autem sunt mala moralia strictè, sive culpabilita, aut culpam involventia, vel præsupponentia, vel necessariò istam post se trahentia.

Unde sicut in statu puræ naturæ concupiscentia fuisse malum tantum physicum, ita realiter potuisse esse à DEO; quia hic potuisse hominem cum tali concupiscentia producere; cum haec ipsa sit aliqua imperfectio physica, naturam humanam naturaliter consequens, propter efficiemtiam istius naturæ limitationem, vicuius limitationis non potest DEUS sine miraculo impeditre imperfectiones accidentales, tandem naturali consequentes. Ex quo tamen non velis inferre, posse DEUM etiam in natura humana pura producere errorem positivum, aut habitum inclinantem ad malum; nam haec imperfectiones non sequuntur necessariò ex limitatione naturæ humanæ.

163. Dixi, concupiscentiam in statu naturæ pura posse realiter esse à DEO; nam defensus non dicuntur formaliter esse à DEO, sed ab imperfectione naturæ, quæ sic defectuosa est, sic e. g. imperfectioni ferri adscribitur, quod erodatur à rubigine. At vero in statu elevationis non est concupiscentia effrænis à DEO; nam DEUS fecit hominem rectum, & gratiâ suâ frænavit concupiscentiam ejus; quia autem homo ex malitia sua, & peccato, gratiam perdidit, rectè ipsi tanquam causæ, & non DEO, adscribitur effrænis rebellio; quia scilicet gratiæ frænum homo ipse abjecit. Unde in hac providentia, seu statu elevationis, concupiscentia est mala, non quidem formaliter, quasi esset culpa; hoc enim falsum est ex Tridentino: sed est denominativè mala moraliter, quia denominatur à peccato originali talis, tanquam ejus effectus, & poena, quam DEUS quidem inflixit, (sed negativè tantum, quatenus subtraxit gratiam) homo autem per culpam commeruit, & causavit. Hinc, cum culpa non possit adscribi DEO, non potest, in hoc statu elevationis, concupiscentia ut denominativè moraliter mala, DEO attribui, sed debet attribui homini peccanti. In statu autem puræ naturæ, ubi concupiscentia nullam præsupponeret culpam, attribueretur DEO realiter, ut dictum; quia realiter cum ea DEUS hominem producere, formaliter autem tribueretur ipsi imperfectioni naturæ humanae, ut dictum de rubigine ferri. Et hoc solum est, quod vult S. Augustinus l. 5, contra Julian. c. 7. ubi concupiscentiam vocat malum: quod Julianus negabat, volens, eam esse donum DEI, & bonum naturæ, nec admittens, eam ortam esse ex peccato originali; hoc enim Julianus, ut patet ex illo capite, negabat.

164. Dices. Actus concupiscentia sunt desideria peccati: ergo sunt mali: ergo etiam ipsa, tanquam causa eorum, est mala, atque adeò non potest esse naturalis. Confir. Concupiscentia est erubescenda: ergo non est à DEO. Resp. dist. ant. Actus concupiscentia sunt desideria peccati, per se, & formaliter. neg. ant. ma-

terialiter, & per accidens. subdist. sunt desideria efficacia aut libera, neg. ant. inefficacia & non libera. om. antec. & neg. cons. Actus concupiscentia per se tantum tendunt in delectationem sensibilem, quæ in circumstantiis quibusdam, scilicet matrimonii, & recta intentionis, potest esse licita.

Quod autem, hic & nunc, delectatio illa sit contra rationem, se habet materialiter, & per accidens, ad concupiscentiam; hæc enim non inclinat ad illa bona ut prohibita, seu reduplicativæ talia, sed tantum ad specificativæ talia, sive quæ prohibita sunt, & quidem tantum inefficaciter, ut relinquat locum generosæ pugnæ. Quare etiam ista desideria sunt tantum physice mala, non autem moraliter in sensu strictiore, de quo supra, n. 162. videatur Haunoldus l. 2. træct. 3. n. 730. At vero in hoc statu naturæ lapsæ, cum desideria illa supponant peccatum, sunt etiam denominativè moraliter mala, ut supra n. 163. diximus de concupiscentia.

Ad confirmationem, neg. cons. Multæ aliæ actiones hominis reguntur ex verecundia, quæ sunt naturales, & absque dubio fuisse in statu puræ naturæ, ut, quæ consequuntur sumptuonem cibi, & potius; potest enim utique quis erubescere ob malum physicum, quale est necessitas illarum actionum: quin etiam erubescunt illi, quibus e. g. abscessus est nasus, vel à gangrena absemptus. Adde, quod actus concupiscentia, etiam, quando licite admittuntur, e. g. in matrimonio, rectè absconduntur, & nisi hoc fieret, effrons daretur scandalum.

165. Ob. 2. Non potest ab auctore naturæ, ne quidem in sensu materiali, esse inclinatio ad peccatum: ergo ab ipso non potest esse concupiscentia. Confir. Est magna inordinatio in homine, si concupiscentia non subdatur rationi: sed nulla inordinatio potest esse naturalis. ergo. prob. mi. natura non potest exigere inordinationem: ergo hæc non potest esse naturalis. Resp. dist. ant. non potest esse ab auctore naturæ, inclinatio per se, & efficax ad peccatum. conc. ant. non potest esse inclinatio tantum per accidens, & duntaxat inefficax & non libera. neg. ant. & cons.

Ut jam dictum, concupiscentia tantum inclinat ad bonum sensibile, cui per accidens est, quod sit peccatum: & quidem inclinat tantum inefficaciter. Neque etiam DEUS, producendo naturam cum concupiscentia, intendit peccatum, ut moraliter censi possit, per se in illud inclinare: sed potius intendit viatoriam peccati. Quare, sicut ob productionem naturæ peccabilis, non censetur DEUS auctor peccati, ita neque ob productionem naturæ concupisibilis, debet peccati auctor censi.

Ad confir. dist. ma. est inordinatio, si concupiscentia nullo modo subdatur rationi. conc. ma. si non subdatur perfectè. neg. ma. vel subdist. est inordinatio positivæ talis. neg. ma. negativæ talis. conc. ma. & dist. mi. inordinatio positivæ talis non potest esse naturalis. om. mi. negativæ talis neg. mi. & cons. Rationi, ut rectè quidam ingeniosus Recentior ait, non debetur dominium despoticum in concupiscentiam, ita, ut omnes ejus motus habeat in potestate, etiam quoad sensum: sufficit, si habeat dominium politicum, sive, ut in potestate habeat ejus mo-

tus quoad consensum, ita, ut invita ad consensum trahi non possit: prius dominum fuit, ut ait S. August. citatus n. 158. gratia DEI magna.

166. Ob. 3. Natura humana per peccatum originale fuit aversa à DEO, etiam tū fine naturali: ergo perdidit jus ad media, seu vires, quibus posset DEUM, tanquam finem naturalem, consequi: atqui hoc jus non perdidit pura natura, & consequenter nec vires naturales ad consequendum DEUM, tanquam finem suum ultimum naturalem: ergo natura lapsa est debilius quoad vires naturales. Resp. 1. Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 21. ait, valde probabile est, quod peccatum originale tantum avertat naturam à DEO, ut authore supernaturali, adeo que non minuat vires naturales.

Sed om. primo enthymemate, & subsumpto, neg. ultimam conseq. non enim ex hoc sequitur, quod natura lapsa sit debilius, sed quod sit infelicius, vel magis misera: non autem negamus, puram naturam præ lapsa, (si neutra juvetur gratia supernaturali) esse feliciorem quod ad hoc, quod ipsa non habeat peccatum, nec sit invisa DEO, nec ejus odio digna: insuper necdum perdidit suum finem naturalem, quem natura lapsa perdidit, & per vires suas recuperare non potest; quia non potest pro peccato satisfacere, aut alia vi illud delere.

Si autem finis non amplius debitus est, neque sunt debite vires, ad eum consequendum, consequenter natura lapsa non amplius habet jus ad eas vires, quatenus sunt media utilia ad consequendum finem ultimum: sed tantum habet jus ad eas, quatenus sunt media utilia, & necessaria ad observandam legem naturalem, & evitandum peccatum novum actuale, ut hoc evitato, eviteret etiam penas æternas sensus, quas necdum ob originale incurrit; incurrit autem, si peccatum actuale mortale commiserit. Sic quoque vires corporis, quas etiam accepit homo, ut iis bene utendo consequatur finem ultimum, post lapsum non amplius ei debentur, tanquam utiles ad hunc finem, sed tantum tanquam utiles ad vitam temporalem agendam.

167. Hinc vires naturales, quas habet natura lapsa (si non esset in statu elevationis, neque esset adjuta gratia supernaturali) tantum servirent ad evitanda nova peccata, & evitandas penas æternas sensus, per observationem legis naturæ (qualemcumque tunc posset DEO exhibere) quin tamen per eam observantiam unquam recuperare posset finem suum naturalem, nisi DEUS speciali favore vellet ei peccatum condonare, & finem amissum restituere. At vero natura pura, quamvis neque ipsa posset pro peccato satisfacere, vel illud delere, tamen, quia hoc non commisisset, & finem naturalem non perdidisset, non haberet opus tali recuperatione, adeoque vires ipsius, dum servirent ad observandam legem naturæ, eo ipso etiam servirent ad obtinendum finem suum ultimum: in quo puncto utique melior esset conditio puræ naturæ, quam lapsæ, efferteque illa felicior ista.

Sed non ideo natura pura esset fortior; quia non haberet majores vires, ad eliciendos actus bonos, & vitanda peccata, quam haberet natura lapsa. Quod autem hi actus puram naturam juvarent, ad consequendum DEUM tanquam fi-

nem naturalem ultimum, non autem ita juvent naturam lapsam (quia ista haberet impedimentum à se inauferibile, nempe peccatum) non probat illam esse fortior, sed tantum se-liciorem. Addit Suarez loc. cit. n. preced. avertis- hem illam à DEO, ortam ex originali peccato, mi tollere de vitibus naturalibus, neque augere inclinationem ad malum, nec minuere inclinationem ad bonum. Unde naturæ humanae la-psæ per se non est difficilis, sed æque facile facere bonum, quam sit naturæ humanae pu-rræ.

168. Ob. 4. Natura pura non fuit redacta sub potestatem, servitutem, & captivitatem diabolii: redacta autem est natura lapsa: ergo hæc est debilius. prob. conf. per hoc, quod natura lapsa sit sub potestate &c. diaboli, est magis exposita huius tentationibus, & auxiliis Divinis ministris adjuta; quia his magis indigna: ergo est debilius. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. servi- tus, & captivitas sub diabolo, & ejus potestate, stat potissimum in hoc, quod homo peccator non possit, quidquam agere, per quod libertatem filiorum DEI, qua excidit, rursus recupe- ret, & peccati jugum à se exutiat, nisi gratia mediatori adjuvetur: non autem stat in hoc, quod dæmon hominem supra vires tenteret.

Dein natura lapsa ratione peccati est quidem magis indigna auxilio Divino, quam pura; non tamen sequitur, hanc fore magis adjuvandam. Defacto certè DEUS naturam lapsam pre-veni gratia supernaturali copiosissima: quis scit, quid facturus fuisset, si eam voluisset spoliare elevatione superna, & dejicere ad statum natu- ralem? ponuisse enim etiam tunc ei, licet indi-gniori, tamen tribuere gratiam æqualem illi, quam deditisset naturæ puræ, si eam condidisset. Huc spectat, quod ait Suarez proleg. 4. de grat. c. 9. n. 17. incertum esse, an & quomodo, for-tius, an levius dæmon hominem in statu puræ naturæ temnâset; quia ultra permissionem DEI nil potuisset: quantum autem iste permisurus fuisset, omnino esse incertum.

169. Ob. 5. Homo lapsus à SS. Paribus comparatur descendantem in Jericho, qui incidit in latrones, à quibus fuit spoliatus, nudatus, vulneratus, & semivivus relictus. *Luc. 10. v. 30.* per quod juxta communem interpretationem indi- catur, quod sit spoliatus, & nudatus bonis sup- naturalibus: & relictus semivivus, hoc est, impotens servare vitam spiritus; quia impotens servare totam legem naturæ: atqui natura pura non esset ita vulnerata, aut tantum semiviva: ergo lapsa est debilius.

Resp. neg. conf. Ex his non probatur, na- turæ lapsa esse debilius, quam pura, sed tantum debilius, quam integra, qualis prius fuit; nam ista omnia tantum significant, naturam lapsam privatam fuisse donis supernaturalibus, quibus quidem non fuit spoliata, aut nudata natura pura; cum ea nunquam haberet: fuisset tamen æquæ iis nuda, seu carens. Unde, etiam si natura lapsa (si consideretur sine gratia) vix, ac ne vix quidem, modò habeat dimidium illius vita, quam habuit prius in statu naturæ integra, tamen habet adhuc tantam, quantum haberet natura pura; cum ipsi naturalia sint relicta.

170. Dices. Saken natura lapsa vulnera-

ta est in naturalibus, ut communissime docent: ergo perdidit aliquid de naturaliter debitis. Resp. neg. cons. S. Thom. 1. 2. q. 85. a. 3. in corp. clare docet, vulnerationem istam factam esse per subtractionem justitiae originalis, per quam subtractionem potentia inferiorum remanerint destrita suo ordine, & hanc destitutionem esse vulnerationem: ergo ordo ille potentiarum, qui habebatur in statu justitiae originalis, & naturæ integræ, non fuit illis potentis naturaliter debitus, adeoque vulneratio ista non fuit subtractione boni naturaliter debiti, sed destitutio, vel privatio justitiae originalis.

Prosequitur autem Eximus Doctor explanationem huius metaphoræ proleg. 4. de grat. c. 8. n. 19. & ait, vulnerationem aliud non esse, quam divisionem continui: cum itaque prius, praesente adhuc justitia originali, appetitus hominis, praesertim rationalis, & concupisibilis, haberint inter se unionem, & pacem: post lapsum autem, perdita justitia originali, unio illa sit dissoluta, hinc factam esse vulnerationem in naturalibus, hoc est, in ipsis appetitibus. Addit, quod, quamvis in natura pura appetitus hæque non essent uniti, sed disoluti, tamen non futura fuisset vulneratio; quia prius non fuisset datum continuum, quod tamen presupponit vulneratio: sicut supra diximus, quod, etiæ natura pura caruisset donis supernaturalibus, tamen ea caruente non fuisset poena; quia non praecessisset culpa, nec spoliatio; quia prius illa dona non fuissent habita.

Hac ratione etiam solvitur, quod ex Araucano II. c. 25. & Tridentino sess. 6. c. 1. obiectatur, scilicet, arbitrium liberum fuisse viribus attenuatum & inclinatum. nempe arbitrium liberum post lapsum factum est minus potens, quam fuerit in Adamo (de quo vide iterum n. 110. & 154.) & inclinatum, non positivè ad malum, sed negativè, hoc est, privatum illis supernaturalibus fulcris, quibus subtractione proprio pondere inclinatur. Hæc autem inclinatio, & attenuatio, quamvis non danda fuisset in pura natura, quatenus dicit privationem; cum tunc non praecessisset habitus, seu existentia donorum supernaturalium, tamen danda fuisset, quatenus dicit minorem potentiam, quam fuerit in statu naturæ integræ, & aliquam inclinationem, seu pronitatem ad malum.

ARTICULUS XV.

Solvitur ultima, & difficilior
Obiectio.

171. **O**b. 6. Natura pura habuisset ex viribus naturalibus potentiam moralis servandi totam legem naturæ: sed hanc non habet natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum ultimum finem, & incurriendas poenas æternas inferni: hoc non potest admitti: ergo. prob. mi. non videtur ullo modo conveniens bonitati Divinæ, producere creaturam moraliter necessitatem ad incurriendos ignes æternos: nec sapien-

tia Divinæ, producere creaturam tam male constitutam, sive moraliter ineptam, ad suum ultimum finem consequendum: nec sanctitati Divinæ, producere creaturam ex se moraliter necessitatem ad mortaliter peccandum (aliud est, quod in natura jam prius lapsa, possit talis necessitas oriri) ergo.

Resp. 1. Ex hoc ipso, quod adstruatur talis necessitas in statu naturæ lapsæ, quidam volunt probare, eam debere esse naturalem, adeoque etiam fore eandem in statu puræ naturæ; nam ajunt, & valde probabiliter, quod, sicut juxta communem Theologorum peccatum originale non potest puniri poenâ sensu, seu ignis infernalis, ita videatur, neque posse idem puniri poenâ moralis necessitatis ad eum ignem: certè videretur DEUS durius agere cum hominibus, quam, si omnes in poenam peccati originalis veller nasci cæcos; quia, licet hac ratione incurrent moralem necessitatem perdendæ saepissimè vitæ temporalis, non ita incurrent propterea necessitatem, vel periculum perdendæ vitæ æternæ.

172. Resp. 2. Etsi quidam putaverint, sufficeret, si naturæ puræ, quamvis ab omni peccato liberæ, tribueretur tantum libertas physica, ad servandam totam legem, & negaverint ei omnem libertatem moralam, tamen videtur mihi ex probationibus ejusdem majoris efficaciter probari oppositum, quod longè plures authores tuerunt, scilicet tribuendam naturæ puræ aliquam libertatem, seu potentiam moralem. In quo autem ista stet, & an esset intrinseca naturæ puræ, vel saltem debita: an verò ei tantum esset collata, ex speciali DEI favore, naturæ per se indebito: item an eadem potentia moralis danda etiam fuisset in statu naturæ lapsæ, si non esset elevata, aut supernaturali gratia instructa, neendum est statis exploratum.

173. Aliqui volunt cum Pallavicino, potentiam moralem, servandi totam legem, non esse naturalem, vel naturaliter debitam naturæ etiam puræ, adeoque hanc esse intrinsecè æquè debilem, ac lapsam: non tamen idem male fore constitutam; quia, licet natura pura non posset, viribus sibi debitis consequi finem ultimum, tamen semper haberet spem optimam, recipiendorum ab authore suo auxiliorum, quibus adiuta finem futurum moraliter posset obtinere. Sic plantarum, & segetum incrementum, non est male constitutum, aut ordinatum, etiæ indigent extrinseco favore, hoc est, hominis coletis industriâ. Sic spes recipiendi alimenta à piis hominibus, liberaliter dare solitis, facit bonum statum egenitum.

Sed respondet. Vel isti favores exiguntur ab ipsa natura pura, ita, ut, si non conferrentur, fieret ipsi violentia, sicut fieret infanti educando, si negarentur necessaria ejus educationi, vel segetibus, si negligerentur, vel etiam, si pluvia non caderet, aut sol nunquam splenderet: (Si tamen segetes culturâ illâ moraliter indigent) & isti favores sunt naturæ puræ naturaliter debiti. Vel non ita exiguntur favores hi, & natura est male constituta. Quod spectat ad egenites, vel mendicos, ipsis quidem hæc spes confert statum secundum quid bonum, at non simpliciter; si enim non possent ullo alio modo lejuare,

vare, & deberent sola spe incerta niti, non es-
sent, saltem intrinsecè bene constituti: & ita mul-
ti mendici sat's miserè constituti sunt in ordine
ad vitam temporalem.

174. Alii volunt, potentiam hanc moralem
non esse quidem debitam naturæ puræ, tamen
ipsi semper conferendam, utpote debitam beni-
gnitatem Divinæ, quam non deceat, naturam, o-
mnis peccati immunem, relinquere cum sola po-
tentia physica, & potentia morali, ad conse-
quendum suum finem; sicut enim e. g. si DE-
US aliquid promittat homini, non tamen confe-
rat ei jus, homo certò rem illam accipiet, non
tanquam debitam sibi (quia non habet jus, ex
quo eam exigat) sed tanquam debitam fidelitatem
Divinæ, cui deberetur adimpletio promissionis: sic,
dicunt hi auctores, potentia ista moralis dabitur
homini, in statu puræ naturæ, non quia ipsi de-
betur; cum ei tantum debeatur potentia physi-
ca, sed quia debetur bonitati, ac sapientiæ Di-
vinæ, quæ exigunt, creaturam non moraliter ne-
cessitari, ad perdendum suum finem, & incur-
rendam æternam poenam sensus.

Verum, licet hæc congrue dicantur, quando
talis favor provenit à perfectione, seu actio-
ne libera DEI, e. g. à promissione gratuita; tunc
enim eoipli, quod hæc actio, seu promissio, sit
favor, & gratia, etiam subsequens alter favor
erit gratia pro gratia, ut à S. Augustino sæpe
nominatur. At, quando collatio talis favoris
insertur, vel oritur ex perfectione DEI necessaria,
tunc is non videtur amplius gratia; quia gratia
debet esse effectus liberalitatis; cum tamen
in hoc casu detur in DEO necessitas, non libe-
ralitas; hinc talis rei collatio est debita ipsi naturæ,
ex suppositione, quod natura à DEO liberè
producatur: saltem non erit gratia distincta à
gratia creationis, vel productionis; quia nihil
habet distinctæ liberalitatis.

Dein, illud, sine quo natura esset pessimè
constituta, in ordinè ad ultimum finem, est de-
bitum ipsi naturæ: atqui sine ea potentia morali
esset natura pessimè constituta: ergo est de-
bita. ma. videtur per se clara, & probatur eti-
am ex eo, quod alias non repugnaret bonitati
Divinæ, negare natura hanc potentiam, ei non
debitam, sed tantum ex gratia conferendam. Et
cur non dicamus, nullam perfectionem etiam
naturalem, præter essentiales, deberi ulli naturæ,
etiam rationali, & innocentí: sed eas deberi
tantum perfectionibus Divinis necessariis; quia
eodem modo possemus de iis discurrere? hoc
autem esse valde novum, & paradoxum.

175. Itaque alii probabiliti volunt, quod
naturæ puræ debita fuisset potentia moralis ob-
servandi totam legem naturalem, & sic conse-
quendi suum finem, non absolute, sed conditio-
natè; quæ tamen conditio non impleta fuisset si-
ne gratia DEI, eratque ista: si homo in statu
puræ naturæ fecisset, quantum in se fuisset: quod
sic explicari potest. Homo in statu puræ natu-
ræ habuisset potentiam moralem, saltem aliquamdiu
servandi legem naturalem, seu omittendi, quæ
hæc lex prohibet, & faciendi, quæ
præcipit, inter quæ vel maximè est cultus ali-
quis DEI (cujus notitia etiam tunc facile haben-
da fuisset ex consideratione creaturarum) & ora-
tio humilis ad DEUM fusa.

Si jam homo, quamvis moraliter potens,
tamen ea non fecisset, sed DEUM offendisset,
hoc ipso ex culpa propria demeritus fuisset au-
xilia ulteriora: nec jam DEO, sed sibi, adscri-
bere debuisset impotentiam moralem conse-
quentem, ad observandam totam legem: nec
eo casu naturæ puræ, & innocentí, sed jam la-
psæ, & peccatrici, deforet potentia moralis,
quod facilè potest capi. Si autem homo ser-
vasset aliquamdiu legem naturæ, & DEUM
non offendisset, sed coluisset, & invocasset, pro-
ut moraliter potuisset, DEUS ipsi dedisset sem-
per ulteriora auxilia, quibus moraliter potuisset
ulterius, & diutius servare legem naturæ, & sic
tandem per totam vitam. Et sub hac conditio-
ne debita fuisset puræ naturæ ea potentia mo-
ralis.

176. Quia tamen adimpletio hujus condi-
tionis fuisset gratia, ideo etiam ipsa potentia mor-
alis, ad totam legem observandam, atque
adeò consequendum ultimum finem, potest di-
ci gratia, sicut scilicet dicitur vita æterna ab Apo-
stolo gratia: *ad Rom. 6. v. 2. Gratia autem DEI*
vita æterna: quia, licet vita æterna debeatur
meritis creaturæ rationalis, juxta plures etiam ex
iustitia, tamen, quia merita non habentur, nisi
ex gratia, rectè etiam ipsa vita æterna dicitur
gratia.

Quod autem adimpletio conditionis illius
suprà positæ, fuerit ex gratia, probatur. Non
facturus esset homo, quantum in se est, etiam in
statu puræ naturæ, nisi tunc auxiliis, naturalibus
quidem, sed tamen congruis, præveniretur: at-
qui homini debebantur tantum auxilia sufficien-
tia, non autem congrua, & ista fuissent favor in-
debitus, seu gratia, quamvis ordinis adhuc na-
turalis: ergo illa conditio non fuisset implenda
sine gratia, & consequenter adimpletio illius fu-
isset ex gratia.

177. Quia autem sub eadem conditione,
si scilicet homo faciat, quantum potest, debe-
tur etiam naturæ lapsæ aliqua talis potentia mor-
alis, hinc natura lapsa non est debilior naturæ
puræ. Diferimen tamen magnum est in hoc,
quod, cum à natura pura conditio hæc fuisset
implenda per gratiam naturalem, ipsa non re-
cepisset ulteriora auxilia, nisi naturalia. Et
idem potuisset etiam fieri in statu naturæ lapsæ,
si DEUS noluissest eam redimi per Christum,
nec tamen voluissest, eam statim damnare,
sed in poenam ex statu elevationis ad naturalem
dejicere: quo casu potuisset natura lapsa virtu-
bus naturalibus acquirere potentiam moralem,
non quidem asequendi suum finem (quia non
potuisset se liberare à peccato, quod eam sem-
per impediret à consequendo DEO) sed tamen
vitandi peccata gravia actualia, & poenam sensis
æternam ut supra dictum.

At nunc, quando misericordissimus DEUS
voluit, hominem lapsum relinquere in statu ele-
vationis, si ipse facit, quantum est in se, juxta
multos nunquam id facit viribus naturæ, sed gratiæ,
vel, si id, ut alii volunt, faciat ex viribus na-
turalibus (de qua re actum à n. 58.) accipit dein
ex gratia DEI gratuitè collata auxilia supernatu-
ralia, quibus moraliter non tantum legem im-
plere, aut nova peccata vitare, sed etiam à pec-
cato priori liberari, imò DEUM tanquam finem.

supernaturalem consequi possit: quæ tamen potentia, moralis supernaturalis, naturæ lapsæ neque conditionatè est debita.

178. Difficultas aliqua oritur circa hanc solutionem hujus objectionis ex Suarez *l. 1. de gratia c. 13. per totum*, ubi suse contendit, aliquas cogitationes naturales congruas esse debitæ naturæ rationali, ex suppositione, quod producatur, & consequenter, non esse gratias distinctas a beneficio creationis; cum enim debitæ sint naturæ rationali cogitationes, non determinante incongruæ (hoc enim dicere esset valde absurdum, ut cuique consideranti facile patet) sed solum indifferentes, ad congruitatem, vel incongruitatem, ait hic auctor, esse moraliter impossibile, ut, in tanta multitudine hominum, non aliqui cooperentur, adeoque sint aliquæ cogitationes congruæ, eaq. e simul debitæ humanae naturæ.

Sed, quidquid de hoc sit, an aliquæ cogitationes congruæ sint debitæ humanae naturæ in specie, adeoque etiam in individuo; quia, ut urge Suarez, humana natura eas cogitationes, non nisi in aliquo individuo, accipere potest; tamen in primis est aliquod beneficium, quod huic individuo præ altero dentur, ut agnoscat ipse Eximus. Dein non quælibet cogitatio congrua est debita, ut iterum fatetur Suarez *cit. lib. c. 14. n. 7. 8.* & præsertim non est debita, ut idem Eximus *n. 8.* afferit, continuatio cogitationum coagruarum, & quidem tamdiu durans, donec quis faciat, quantum est in se; hoc enim non sit per unum tantum, aut alterum actum, ut dictum superius *n. 80.* adeoque impletio huius conditionis potest semper dici esse ex gratia.

179. Juxta hanc explicationem, quam præ aliis verosimilem judico. Resp. ad objectionem, *n. 171.* positam dist. ma. natura pura habuisset eam potentiam moralem, sibi absolutè debitam, ante impletam omnem conditionem. neg. ma. conditionatè debitam, si nempe implevisset prius conditionem. subdist. habuisset ita, ut conditionem explevisset sine gratia. neg. ma. ut eam implevisset cum, & ex gratia, ita ut adimpletio conditionis fuisset gratia, & consequenter potestas moralis, absolutè collata, fuisset gratia pro gratia. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. cons. ad prob. ma. dist. iterum ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, neque absolutè, neque conditionatè debitam, tunc fuisset moraliter necessitata ad perendum suum finem. conc. ma. si eam tantum non habuisset absolutè debitam, sed tamen habuisset conditionatè debitam. neg. ma. & conc. mi. neg. cons. ad prob. mi. conc. totum. Si natura pura habuisset eam potentiam moralem, conditionatè debitam, & quidem ita, ut conditionem potuisset moraliter implere, potuisset moralém necessitatem incurrendi poenas æternas sensus, & perpendi ultimum finem evitare.

180. Ubi adhuc notandum 1. non hic dici, quod sine cogitatione congrua non possit moraliter impleri conditio, sed tantum, quod non impletatur: sicut non dicitur, quod sine gratia supernaturali congrua, seu prævisa per scientiam medium conjungenda cum consensu, non possit in hoc statu elevationis fieri opus superna-

turaliter bonum (ad hoc enim, ut quis possit, opus est tantum gratiæ sufficiente) sed tantum dicitur, quod tale opus actu non fiat.

Notandum 2. neque dici, quod homini, in statu naturæ puræ, fuisset debita tota potentia moralis proxima ad faciendum, quod est in se; cum enim, ut dictum est, facere, quod est in se, requirat plura, absolutè sufficit dicere, quod homini in eo statu debita fuisset potentia moralis proxima ad aliquid faciendum, quod si fecisset, accepisset potentiam novam proximam ad plus faciendum, donec impleretur totum, quod requireretur ad hoc, ut dici posset, fecisse totum, quod est in se. Et sic potest etiam dici, quod homo habuisset primò absolutè potentiam moralè proximam aliquid faciendi: potentiam autem moralè faciendi totum, quod est in se, habuisset conditionatè, si scilicet primò fecisset, quod moraliter potuisset.

Ex quo etiam intelligi potest, quod conditionatè habere potentiam moralè observandi totam legem sit idem, ac eam potentiam habere (ut alii loquuntur) remotè, seu mediatè, quantum nempe habetur medium eam acquitendi. Sic sæpe dicuntur homines, etiam in statu elevationis, habere gratias, non immediatè, & proximè, sed mediatè, & remotè, sufficentes, quantum habent gratiam immediatè sufficientem ad orandum, & si oraverint, accipient gratiam immediatè sufficientem, e. g. ad vincendam gravem tentationem.

QUÆSTIO III.

De Existentia Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An existat Gratia Sufficiens.

181. **D**iximus *n. 14.* gratiam sufficientem, vel accipi posse generice, seu pro omni gratia, quæ sufficit ad operandum: & sic etiam gratia efficax est sufficiens: vel posse accipi pro purè sufficiente: & sic differt à gratia efficaci; nam *gratia efficax*, prout communiter intelligitur, scilicet actu sufficiens, est illa, cum qua non tantum possumus, sed actu operamur, quæque est conjuncta cum effectu, eumque infallibiliter posse trahit: non quidem necessitate antecedenti, & inimpedibili, qualem Jansenius, & ejus asseclæ adstruunt, sed tantum necessitate consequente, & impedibili. Et hanc in nostris principiis dicimus, esse eam gratiam, quæ post scientiam medium de futuro consensu, ex benevolo DEI prædefinientis affectu, conferitur, ad quæ hæc gratia accepta involvit tria, nempe entitatem gratiæ, seu illustrationis, vel inspiracionis, & scientiam medium de consensu, ac benevolum DEI prædefinientis decretum: & in hoc sensu deinceps semper loquemur, quando gratiam efficacem nominabimus.

182. At vero *gratia purè sufficiens* est, cum qua quidem operari possumus, sed ex nostra culpa

culpa operari nolumus; hinc ista, quidditatè accepta, involvit entitatem gratiæ, & scientiam medianam de dissensu, ac decretum permissivum dissensus: cum autem, & scientia media, & decretum, impedibilia sint, libertati non obsunt. Quodsi hæc gratia intelligatur in actu secundo pure sufficiens, seu inefficax, involvit etiam dissensum, qui est ex nostra negligentia: imò etiam scientia media suo modo consequitur nostrum defectum, seu negligentiam, aut dissensum conditionatè futurum.

Hinc gratia pure sufficiens ut talis, seu quidditatè sumpta, non est à DEO; quia non est à DEO nostra negligentia, resistentia, & malitia: sed à DEO est tantum gratia pure sufficiens denominatè sumpta, sive illa illustratio intellectus, vel inspiratio voluntatis, quæ in se sufficiens est: at redditur inefficax à nostra voluntate, culpabiliter ei non cooperante. Et de hac modo queritur, sive queratur, an detur aliquando talis gratia; negat enim eam Jansenius cum affectis, & vult, in statu naturæ lapsæ nullam talem dari, sed tantum dari gratias, ut ait, viætrices, hoc est, effectum post se necessariò trahentes.

183. Dico cum omnibus Catholicis. Datur gratia sufficiens. Probatur 1. ex Scripturis. *Matth. 20. v. 16.* dicitur, *Multi enim sunt vocati: pauci verò electi:* ergo datur vocatio, seu gratia, cui multi non consentiunt. Iterum *Joan. 1. v. 6.* *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* quem locum S. August. *l. 1. de Genes. contr. Manich. c. 3.* & alii PP. Chrysostomus, Cyrillus, Theophilus apud Cornelium *in hunc locum*, aliquæ scriptores exponunt de lumine gratiæ, illustranti omnem hominem, qui suâ culpâ lucem non excludit. Iterum *Matth. 11. v. 21.* reprehendit Dominus Corozaitas, & Bethsaitas: *Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida; quia, si in Tyro, & Sidone, factæ fuissent virtutes, que factæ sunt in vobis &c.* ergo habuerunt gratiam sufficientem, cui non consenserunt; alias cur reprehensibiles essent?

Rufus *Joan. 15. v. 22.* *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* *Sap. 1. Vocavi, & renuisti: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexitis omne consilium meum, & increpationes meas neg'existis.* *Actorum 7. v. 51.* *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* *2. Cor. 6. v. 1.* *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam DEI recipiatis &c.* que manifestissimè docent, homines aliquando gratiæ non consentire. Similia passim occurunt: imò huc etiam faciunt omnes S. Scripturæ textus, quibus adstruitur libertas humana, aut peccatores ob peccata reprehenduntur; quia sine gratia non potuissent ea evitare.

184. Prob. conclusio 2. ex definitionibus Pontificum. In primis Innocentius X. damnavit hanc Jansenii propositionem 2. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Ex qua damnatione manifestè infertur, gratiæ, seu inspirationi interiori, aliquando resisti, adeoque eam tantum esse sufficientem. Idem colligitur ex quarta, quam inferius dabimus. Cùm tamen Jansenistæ non aquiescerent huic damnationi, damnavit iterum Alex. VIII. hanc propositionem 6. *Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis,*

quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possimus petere: *A gratia sufficiente libera nos Domine, Idem Pontifex damnavit hanc.* 5. *Pagani, Judæi, Heretici, aliquique bujus generis, nullum omnino accepunt à JESU Christo influxum, adeoque binc recte nferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.* Clemens autem XI. inter propositiones Quesneli plures damnavit huic spectantes, quales maximè sunt 2. 3. 4. 6. aliaque plures, quas longum esset enumere.

185. Prob. conclusio 3. ex Conciliis, quæ docent, gratiæ resisti posse, & actu resisti, adeoque non omnem esse antonomastice efficacem. Senonense decreto. 14. ait. *Nec denique tale sit huiusmodi trabentis DEI auxilium, cui resisti non posse;* quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalēm, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluerunt: & addit, frustra S. Stephanum Judeos, & Paulum Thessalonicenses reprehensurum fuisse, si Divini inspirationibus inebitatem raperentur. Trid. *fest. 6. c. 5.* de homine, & gratia ait: *Quippe qui illam & abire potest, & can. 4. anathematizat dicentem, liberum arbitrium nihil gratiæ cooperari, neque posse dissentire, si velit.* Eadem veritas habetur clarissimè ex omnibus SS. Patribus, qui hominem peccantem reprehendunt, vel libertatem hominis adstruunt: nec opus est, eorum textibus paginam implere in re clara.

ARTICULUS II.

Quænam de hac materia sit mens
S. Augustini.

186. Cum nostri hac in conclusione adversarii, Janseniani, vel maximè contendant, à se stare S. Augustinum, adducendi sunt aliquot textus huius S. Doctoris, ex quibus cuique patebit, ejus mentem quoad hanc controversiam, omnino cum nostra conclusione convenire. Itaque *l. 23. ques. 9. 68. in textum Matth. 22. v. 14.* *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi:* sic ait. *Ad illam enim cœnam, quam Dominus dixit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire posse, nisi vocarentur.* Itaque nec illi debent sibi tribuere, quæ venerunt; quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi quoniam, ut venirent, vocati erant in libera voluntate: ergo, qui vocati venire potuerunt, & noluerunt, habuerunt gratiam, cui resistirent: adeoque pure sufficiem, quam neglexerunt: & hinc S. Pater post pauca subiungit: *inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.*

Rufus *l. 1. de Genes. contra Manichæos c. 3.* in illud *Joan. 1. v. 9.* *Iluminat omnem hominem &c.* *Ilud autem lumen non irrationalium animalium oculos pascit:* sed pura corda eorum, quæ DEO credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporalium, se ad ejus precepta servanda convergent;

tunt: quod omnes homines possunt, si velint; quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientem in hunc mundum. Ecce dicit, omnes posse, si velint: & tamen est evidens, non omnes id facere; ergo plures habent tantum gratiam sufficientem, iterum de dono perseverantie. c. 9. circa illum textum: *V&e tibi Corozaim &c. ait. Facile est quippe infidelitatem accusemus Iudeorum, de libera volante venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt.*

Idem S. Doctor l. 1. *Retract. c. 22.* ait. *In potestate quippe hominis est, mutare in melius voluntatem: sed ea potestas nulla est, nisi à DEO detur, de quo dictum est: Dedit ei potestatem filios DEI fieri: atqui potestas, ut quis fiat filius DEI, est per gratiam: ergo in potestate hominis est, uti gratia, vel non uti, cùm autem homo sèpius è non utatur, sèpe manet gratia tantum sufficientens.* Idem l. 3. *de lib. arb. c. 16.* sic habet: *Ex eo igitur, quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero, quod non facit, quod debet, justè reus est. Debet autem, si accepit, & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem.* Iterum l. 1. *ad Simplificiam q. 2.* occasione illius textus Apostoli: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* ad Rom. 9. v. 16. sic ait. *Noluit ergo Esau, & non cœurit: sed eti voluisset, & cœurisset, DEI adiutorio pervenisset, qui ei etiam velle, & cœurre, vocando præstaret, nisi vocatione contempta reprobis feret.* Ecce perditio miseri huius hominis attribuitur ejus nolitioni, & contemptui vocationis, quam si sequi voluisset, etiam pervenisset: adeoque vocatione auxilium sufficientis fuit. Rursum idem S. Pater l. 1. *de prædest. SS. c. 16.* ait: *Vocat enim DEUS prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici Filii sui, non ea vocatione, qua vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias; illa quippe vocatione & Iudæi vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est, & gentes, quibus crucifixus stultitia est: sed ea vocatione prædestinatos vocat, quam distinxit Apostolus.* Ecce germinam vocationem, unam electorum, quam ex Apostolo ait esse secundum propositum: alteram sufficientem eorum, qui noluerunt venire. Iterum l. 1. *de corr. & grat. c. 7.* *Quicunque enim electi, sine dubio etiam vocati; non autem quicunque vocati, consequenter electi.* Nec dicas, vocatos saltem accepisse auxilium efficax ad id, ad quod suère vocati; nam S. Aug. hic, & locis ante citatis ait, vocatos suisse ad cœnam, ad nuptias agni, ad regnum suum, seu gaudia æterna, quæ consecuti non sunt.

187. Prob. conclusio 4. rationibus. Primò. Si non datur gratia sufficientis, vel indifferens, sed omnis est efficax, seu trahens necessariò post se consensum, non datur libertas: sed hoc (licet admittat Jansenius, quoad libertatem à necessitate, quamvis non à coactione) est fallsum, ut suppono *ex tr. de act. hum. a. n. 94.* ergo. 1. prob. ma. si datur gratia intrinsecè efficax, qualem statuit Jansenius, actus necessariò fit: si ista non datur, neque datur alia sufficientis, tunc actus fieri non potest: ergo non datur libertas.

Secundò. Si non datur gratia sufficientis, DEUS non vult omnes homines salvos fieri: sed hoc est falsissimum: ergo, mi. est clara; nam DEUM velle omnes homines salvos fieri, est doctrina Apostoli, & Ecclesiæ, id quod fusè proba-

tum est tract. de DEO à n. 615, quin opposita doctrina damnata est ab Innocentio X. in propositione 5. Jansenii, prob. ma. si DEUS non omnibus dat gratiam sufficientem, sine qua salvi esse non possunt, tunc non dat media ad salutem, quæ ipse debet dare; quia non possunt aliunde haberi: ergo non potest prudenter intendere, tanquam finem earum salutem, seu hanc seriò velle. Tertiò. Sic DEUS eset causa peccatorum, & imposuisset homini præcepta impossibilia: sed hæc per se sunt absurdissima, & Calvino, ac Lutheru digna asserta: ergo. ma. patet consideranti; quia homo non eset culpabilis in eo, quod evitare non potuisset: sed potius DEUS, qui ea præcepta impossibilia, imposuisset, nec tamen (quod ex parte sua necessariò requirebatur) ad ea implenda juvare voluisset.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

188. **O** B. 1. S. Augustinus negat omnem gratiam, quæ non sit efficax, seu viætrix: ergo nulla datur gratia pure sufficientis. prob. ant. pluribus textibus S. Doctoris. Sic ferm. 43. de verbis Domini c. 7. ait: *Agis, si agaris, & bene agis, si à bono agaris.* l. 2. contr. duas epist. Pelagianorum ad Bonifac. c. 9. *Homo præparat cor: non tamen sine adiutorio DEI, qui tangit cor, homo præparat cor.* l. 1. *de prædestinatione Sanctor. c. 8.* *Si enim omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit, profecto omnis, qui non venit, non audivit à Patre, nec didicit: ergo.*

Resp. vix non debere dici infelicitatem S. Augustini, quod hæretici tam pertinaciter contendunt, eum à suis partibus stare; non enim minus Calvinus, & Lutherus, quam Jansenistæ eum ubique pro se stare jaætant. sic Lutherus l. de servo arbitrio, ait: *Augustinus, quem præteris, totus meus es.* Calvinus in l. 5. *Pigbit. Doctrina nostræ nullum est caput, quod non propè ad verbum sèpius apud Augustinum occurrat.* vide Bellar. tom. 2. *controv. s. l. 4. de notis Ecclesiæ. c. 9.* In forma, neg. ant. cuius falsitas manifestè patet ex textibus suprà allatis. ad prob. concessis textibus, neg. conf. Sit, quod illis locis S. Augustinus agat de gratia efficaci, hoc est, conjuncta cum actu, eumque infallibiliter, non tamen necessitate Janseniana, inferente: sufficit nobis, quod alibi agat de gratia sufficiente, sicut eum agere, satis jam ostensum est.

189. Omitto etiam, quod hic loci in primo textu per agi intelligatur præveniri gratia efficaci; ex hoc enim textu nos gratiam sufficientem non probamus, neque efficacem ab Augustino sèpius assertam negamus; utramque enim adstruit. De verbo *agi*, de quo hic textus meminit, videri etiam potest suprà n. 21. quamvis etiam non negem, per agi S. Doctorem aliquando intelligere, juvari gratia efficaci; nam ita intelligitur illud l. de corr. & gratia c. 2. ubi exponens illud ad Rom. 8. v. 14. *Quicunque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii DEI:* sic scribit: *Intelligent, si filii DEI sunt, spiritu DEI se agi, ut quod agendum est, agant, & cùm egerint, illi, à quo*

quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.

190. Secundus textus, etiam plus non probat, quād si DEUS efficaci gratia cor tangat, illud homo præparat, vel gratia illi contentiat. Tertius textus referri debet ad illud Christi Domini. *Joan. 6. v. 45. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* In quem locum Theophylactus apud Maldonatum ait, *audire, esse tantum doctrinam percipere, discere autem esse credere, vel doctrinam amplecti;* & hinc non frustra Christum utrumque verbum conjunxit. Quare *audire* hīc sumitur in secundo sensu, non in primo, de quibus n. 19. Vult igitur S. Augustinus tantum dicere, eum, qui verbum DEI audit, eique credit, venire ad Christum: eum autem qui non venit non discere, hoc est, non credere, adeoque gratiam non habuisse congruam, seu efficacem.

Nec te moveat, quod S. Augustinus dicat: *Nec audiuit, nec didicit, quasi diceret: Nec habuit gratiam efficacem, nec sufficientem;* nam in primis re-*Et* dicitur, aliquos non audiisse; quia non haberunt vocationem immediatam ad fidem, sed tantum auxilia mediata, ut potuerint facere, quod est in se: dein illa particula *nec* non sumitur à S. Augustino ibi ita rigorosè, ut excludat utrumque divisim sed tantum collectivè: quasi diceret: utrumque non habuit collectivè; alias illius illatio planè non esset legitima; quia veller inferre ex uno, oppositum ejus, quod Christus tantum intulit ex duobus simul. Hoc confirmatur ex eo, quod statim subjungat illis verbis ista: *Nam si audiisset, & didicisset, veniret: & semper deinceps utrumque conjungat.*

191. Ob. 2. S. Augustinus in *Enchiridio c. 32.* exponens illud Apostoli ad Rom. 9. v. 16. *Non volentis, neque currentis, sed miseren- tis est DEI:* sic ait: *Restat, ut propterea rectè dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed miseren- tis est DEI, ut totum DEO detur:* atqui juxta nos non totum daretur DEO, sed pars libero arbitrio, quod gratia sufficiente liberè contentiret: atque adeò verum etiam esset, ut ibidem habet S. Doctor. *Non miseren- tis est DEI, sed volentis est bonitatis;* quia id misericordia DEI sola non implet: quod, ut iterum eo loco ait S. Augustinus, *nul- lus Christianus dicere audebit.* Relp. 1. Videantur dicta à n. 399. de DEO, ubi ex S. Augustino l. 1. ad *Simplicianum. q. 2.* attulimus expositio- nem hujus textus Apostoli, prorsus congruentem cum nostris principiis de scientia media, quam non opus est hīc repetere.

Resp. 2. S. Augustinum loco objecto non velle, actus nostros liberos, & salutares (aliud est de indeliberatis, quos DEUS facit in nobis sine nobis) tribuendos esse DEO, tanquam soli agenti; nam ex Trident. *sess. 6. c. 5.* de- finitum habetur, quod *neque homo ipse nihil omnino agat: & can. 4 sess. ejusdem* damnatur oppositum afferens: atque hoc indicat etiam S. Paulus l. ad Cor. 15. v. 10. scribens: *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum.* Sed & S. Augustinus idem aperie docet. l. de præd. SS. c. 3. ajens: *Utrumque ergo nostrum est, propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est, per spiritum fidei,* &

charitatis: & infra: *Utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi volentibus nobis.* Quare ex S. Augustino non quidem nos omnino nihil agimus in bono opere: sed tamen totum simpliciter est at- tribuendum DEO, tanquam causæ plusquam primariæ, respectu cuius nos modicissimum fa- cimus. Hoc probatur ex ipso textu S. Pauli 1. Cor. 15. in quo primariam vim agendi attribuit gratia, sibi autem instrumentalem, & multo minorem.

192. Et utique illi causæ totum simpliciter tribui debet, quæ est primaria, non quomodo cunque, sed ita, ut det aetum primum proximum, sine quo nihil fieri potest: insuper suadet, hortetur, præcipiat, moveat impedimenta, physicè cooperetur, illustret intellectum, & inflammet interioris voluntatem, & quidem eo modo, quem congruum fore prævidit: idque to- tum faciat ex intentione boni operis. Certe ca- sus hominis bene operantis fermè se habet, ac si quis dives pauperi donet vestem, cumque ju- vet, illam induere; licet enim pauper etiam co- operetur se induendo (cum posset nolle vestem accipere, vel eam induere) licet forte etiam pau- per, uno, vel altero ductu acus, in quo tamen fa- ciendo a ditate fuit adjutus, modicum quid fe- cerit, in tali casu tamen, quod pauper velius fit, totum tribuitur diviti, & pauper non habet, quod non accepit, nec potest in se gloriari, sed debet in divitis benignitate. Pariter, quando nos induimur quasi ueste gratia, & meriti, licet etiam modicum quid faciamus, cum adiutorio DEI, & cooperemur DEO nos induenti, to- tum tamen debet DEO adscribi: nec habemus, quod non accepimus, nec possumus in nobis, sed de- bemus in DEO gloriari.

Neque etiam gratia cooperando nosmet- ipsos discernimus, sed DEUS discernit nos; dis- cretio enim dilecti à reprobo stat in benevolè DEI voluntate, qua misericorditer decernit ele- cto dare, vel actu dat auxilium, quod videret con- jungendum cum consensu, dum reprobo de- cernit dare, vel actu dat aliud, quod videret qui- dem posse conjungi, sed non coniungendum cum consensu. In forma, neg. mi. quia, ut ex- plicavimus, totum DEO datur ad mentem S. Augustini. Caterūm addo, hoc argumento non bene impugnari gratiam purè sufficientem; quia quando hæc datur, non datur actus, qui de- beat totus DEO dari, & liberum arbitrium nil agit. Sed nempe debent corradi undique S. Au- gustini textus, ut numerus saltēm accedat, quan- do non potest sperari pondus accessurum.

193. Ob. 3. S. Augustinus l. de corr. *Grat. c. 12.* ait: *Subventum est igitur insuperabilitate voluntatis humanae, ut Divinā gratiā, indeclinabili- liter, & insuperabilitate ageretur:* ergo omnis gratia, quæ datur in statu naturæ latæ, seu in- firmæ, indeclinabilitate, & insuperabilitate, trahit adeoque non est tantum sufficiens, seu talis, ut liberum arbitrium possit eam declinare, vel fu- perare. Resp. Nolo hīc item moveare, an insu- perabilitate, an inseparabilitate legendum sit: certe in pluribus antiquioribus exemplaribus habetur, ut ipsem vidi, inseparabilitate: quæ vox forte- minus quam altera adversariis faverit: sed sit lega- tur, insuperabilitate. Insuperabilitas hæc, vel non

est omnino & absoluta, vel non respicit arbitrium liberum; nam istud ex Tridentino sess. 6. can. 4. debet posse dissentire, si velit: & ex cap. 5. gratiam illam & abjecere potest.

Quin ipse Augustinus l. de spir. & lit. c. 34. ait: *Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mente: sed consentire, vel dissentire, propriæ voluntatis est. & post pauca: Consentire autem vocatio DEI, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Quæ quidem verba Janserius l. 2. de grat. Chri. c. 34. præsente Kennitio (quem Bellarm. tom. 4. l. 6. de gratia & lib. arb. c. 11. merito expludit) ita exponit, ut velit, ea tantum significare, quod tam consensus, quam disensus, sint actus voluntatis, at non pro libitu voluntatis elicendi, vel omittendi: verum ridicula est hæc exppositio; nam hac ratione etiam propriæ voluntatis esset præveniens prima inde liberata inspiratio; cum etiam actus vitalis sit ejusdem voluntatis: quod est contraria S. Augustinum, & omnes alios. Dein particula adversativa sed clare ostendit, quod per verba propriæ voluntatis est, intelligat S. Doctor, quod sit in potestate, seu libitu voluntatis.

194. Itaque, ne S. Doctor secum ipso, aut cum Tridentino pugnet, ejus verba alium longè sensum habere debent, quam adversarii velint. Hinc in forma neg. conseq. & cum Illustrissimo Cameracensi in sua instructione pastorali p. 2. epist. 10. dico, verba illa insuperabiliter & indeclinabiliter significare, quod homo, ex se infirmus, auxilio gratiæ, insuperabilis fiat omnibus tentationibus, quas unquam dæmon, mundus, aut alii quicunque exterius, sive quas caro interius, exercitat, ut adeo horro adjutus gratiæ, immodo velit, has omnes superet, & à mandatorum Divinorum observatione nūquam declinet.

Et hunc sensum planè puto, esse à S. Augustino intentum; nam hoc clare innunt, quæ S. Doctor præmisit, tum c. 11. de infirmitate humana, & malis, quibus Sancti in hac vita ingemiscunt, & clamant ad DEUM: *Liberæ nos à malo quoniam tu eis caro concupisces adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi pugnandi vincendique virtutem, per Christi gratiam poscentum tum hoc ipso c. 12. ex quo verba objecta desumpta sunt, ubi ait: Major quippe libertas est necessaria, adversus tot, & tantas tentationes, que in paradyso non fuerunt, dono perseverantie munita, atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis, vincatur bis mundus.*

Ex quibus planè infestatur, insuperabilitatem & indeclinabilitatem hanc, à S. Augustino asseri, respectu istarum tentationum, & difficultatum: quod confirmatur ex eo, quod S. Doctor ibi voluerit, ostendere discrimen, inter gratiam collatam Adamo in statu naturæ integræ, & collatam nobis in statu naturæ lapsæ: hoc discrimen autem stat in eo, quod gratia nostra habeat vires ad superandas has tentationes, amores, terrores &c. quas vires non debuit habere gratia Adami, qui hujusmodi tentationibus, amoribus, terroribus &c. infestatus non fuit.

195. Duo huic explicationi videntur obiecti posse. Primum. Illa verba, quibus dicitur hunc necessaria libertas, dono perseverantie munita.

R. P. Art. Mayr Thol. Tom. I.

ta, atque firmata, videntur significare, quod sine ipso dono perseverantie non sit libertas expedita ad vincendas tentationes, adeoque nulla gratia sit tantum sufficiens. Sed respondeatur, S. Augustinum non dicere, necessarium esse donum perseverantie, ut mundus possit vinciri, sed, ut actu vincatur, adeoque hæc necessitas est tantum consequens: sicut etiam ipse consensus, vel ipsa victoria est tantum consequenter necessaria.

Interim tamen etiam antecedenter est necessaria, in gratia naturæ lapsæ collata, major vis superandi tentationes, quam fuerit necessaria in gratia Adami. Neque insuperabilitas, & indeclinabilitas, dono perseverantie inest, etiam respectu voluntatis; nam hæc, sicut gratiæ, cui actu consentit, potest ex Tridentino dissentire, si velit, ita etiam potest dissentire dono perseverantie: sed huic dono inest tantum insuperabilitas respectu tentationum, quæ non possunt hoc donum superare.

Hæc dicta sunt ex suppositione, quod hoc donum perseverantie sit in aliquo auxilio gratiæ, collato ad elicendum actum meritorium; si enim donum perseverantie staret, non in auxilio, quo homo denuo eliceret actum meritorium, sed in eo, quod iaperetur è vita, antequam perderet statum gratiæ, & amicitiæ DEI, quale donum est collatum illi, de quo Sapient. 4. v. 11. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus: tunc hoc donum posset esse insuperabile, & indeclinabile, etiam respectu voluntatis, quæ, cum in hoc casu non debeat, de novo posse mereri, neque etiam debet amplius libera esse.

196. Alterum, quod obiecti huic explicacioni posset, est, quod hæc insuperabilitas (si donum perseverantie sit aliqua gratia) etiam conveniat gratiæ sufficienti, quæ instructa voluntas debet non posse superari à tentationibus, nisi ipsa velit: & tamen S. Aug. cit. c. 12. loquitur de gratia efficaci, ac electorum propria. Resp. duas istas classes gratiæ, non quidem differre quoad hanc insuperabilitatem, & indeclinabilitatem, neque quo ad hanc S. Augustinum differentiam aliquam inter eas statuere voulisse: addidisse tamen S. Doctorem ibidem alia prædicata, quæ gratiæ pure sufficienti non conveniunt, sed tantum gratiæ antonomasticæ efficaci & electorum propria; nam c. 11. sic habet: *Prima Adami est enim, qua sit, ut habeat homo justitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam sit, ut velit, & tantum velit, tantumque ardore diligat, ut carnis voluntatem, contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat.* &: *Est quippe in nobis per hanc DEI gratiam, in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse, quod volumus, verum etiam velle, quod possimus.* Rursus c. 12. vocat gratiam collatam Adamo adjutorium sine quo non: collatam vero electa in statu naturæ lapsæ, adjutorium quo: at per hoc intelligit S. Augustinus, ut paulo post ostenderimus, gratiam efficacem. Iterum hoc cap. dicitur, ut supra retulimus, gratia dono perseverantie munita, atque firmata: quod non convenit gratia pure sufficienti. Insuper in ipso textu obiecto dicitur ageretur: per agi autem, ut non semel diximus, intelligit S. Doctor, induci, & adjuvari ad ipsum effectum actu ponendum. Quare rectè dicitur S. Augustinus, gemina prædicata

dicata gratiæ efficacis hic asseruisse, quorum quidem unum, nempe prædicatum insuperabilitatis, etiam habeat gratia sufficiens, in statu naturæ lapsæ collata: alterum vero, seu prædicatum conjunctionis infallibilis cum effectu, & perseverantia, conveniat soli gratiæ efficaci: sufficit autem ad discrimen inter has gratias disconveniencia in uno, nec requiritur discrepancia in omni prædicato, ut est cùique notum.

197. Ob. 4. Juxta S. Augustinum l. de corr. & grat. c. 12. in statu naturæ lapsæ non datur adiutorium, vel auxilium sine quo non, sed tantum datur adiutorium, vel auxilium quo: atqui auxilium sine quo non, est id, quod vocamus sufficiens; quia ex S. Augustino est illud, sine quo aliquid non sit, seu sine quo quidem aliquis non potest bene agere, sed tamen neque cum ipso bene agit: ergo non datur amplius auxilium sufficiens: sed tantum datur auxilium quo, hoc est, necessariò post se trahens consensum, seu, ut ait S. Pater, quo aliquid sit, sive quo quis insuperabiliter agitur. Confir. Ex S. Augustino in statu naturæ lapsæ non amplius datur gratia sanitatis, sed tantum medicinalis: atqui gratia sufficiens est gratia sanitatis; nam est collata Adamo adhuc saho: ergo nunc non amplius datur.

Resp. neg. ma. S. Augustinus ibi facit cōparationem, inter gratiam, Adamo in statu innocentiae collatam, & inter gratiam non qualemcumque, in statu naturæ lapsæ collatam, sed collatam electis, & prædestinatis, præsertim in ordine ad finalem perseverantiam, ut manifestissimum est, legenti totum contextum: & patet, vel ex primis verbis c. 13. ubi ad priora dicta respiciens ait: *Hec de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum DEI.... non debitis, qui.... vocati dici possunt, non autem electi, quia non secundum propositum vocati.* Unde quidem nunc electi, in ordine ad finalem perseverantiam non accipiunt tantum auxilium sine quo non, sed auxilium quo, seu, si ita velis, efficax: non in sensu Janfennii, sed nostro, libertatem non ladeant. Alii autem accipiunt etiam tantum auxilium sine quo non, seu merè sufficiens, ut supra abundè probatum est ex S. Augustino, & vel ex verbis modo allatis patet; nam, præter electos dicit alios vocatos esse, non secundum propositum, utique illustratione aliqua interna, & auxilio sine quo non: non tamen auxilio quo; nam non consenserunt.

198. Ad confir. neg. mi. universaliter europeam; nam non omnis gratia sufficiens est gratia sanitatis, prout ista hic intelligitur; si enim sit gratia pat omnibus temptationibus, nunc occurrentibus, non est gratia sanitatis, in sensu S. Augustini; quia in eo statu felicissimo non debebat gratia esse pat temptationibus, quæ non dabantur; sed jam est gratia medicinalis, sicutem in actu primo; quia pat est curaridis morbis, & infirmitatibus, licet ex defectu cooperationis humanae non medeat in actu secundo. Et quæso, qualis est ista illatio? Adamus accepit tantum auxilium sine quo non; prædestinati acciperunt auxilium quo: ergo nemo modo accipit auxilium sine quo non. Utique præter prædestinatos sunt alii. Imò neque prædestinati semper accipiunt auxilium quo; nam & isti sæpe labuntur, nec gratiæ semper cooperantur; sed hoc tantum

est certum, quod in ordine ad ultimam perseverantiam, seu, ut moriantur in statu gratiæ, accipiunt auxilium quo.

199. Si tamen hoc auxilium quo est ex mente S. Augustini gratia aliqua præveniens, & non ipse actus ultimus bonus finalis: quod ad mentem S. Doctoris videtur verosimilis dici; nam auxilium quo ait esse illud, quo aliquid formaliter sit. Sic cit. l. de corr. & grat. c. 12. ait, alimenta esse auxilium sine quo non, ad vitam; nam sine his non potest quis vivere, quamvis etiam illa habens non necessariò vivat; cum possit iis non uti, & sic inediā mori: at vero beatitudinem ait esse auxilium quo; quia eo ipso, quod quis beatitudinem habeat, actu, & formaliter beatus est. Et paulò post ait: *Ut per hoc donum non nisi perseverantes sint scilicet, ut prius dixit, quod per beatitudinem beati sint, ita hinc vult, quod per donum perseverantia formaliter perseverantes sint: adeoque donum perseverantia non sit quid distinctum à perseverantia ipsa, aut ab ultimo actu bono, in quo finaliter perseveratur.*

Neque dicas, ipsam operationem bonam non posse adiutorium, vel auxilium dici; nam merita nostra sunt concursus gratuitus DEI, & gratia cooperans, ut supra n. 13. in divisionibus gratia diximus, & hinc etiam magis DEO, quam nobis debent adscribi. Rectissimè etiam ex S. Augustino dicuntur actus nostri à DEO datur: sic enim ait l. de grat. & lib. arb. c. 15. *Quare jubet, si ipse daturas est? quare dat, si bono facturus est? & respondeat: Nisi quia dat, quod jubet, cum adiuvat, ut faciat, cui jubet: quod est idem, ac dicere: Dat actum; nam hunc jubet ab homine fieri, non gratiam, vel actum primum: & dat; quia adiuvat ad illum, ut considerantur.*

Imò valde probabiliter dicitur, S. Augustini intellexisse per donum perseverantia, non actu meritorium, sed aliud beatiū icum DEI, de quali diximus n. 195, nam l. de bono persever. c. 8. ait. *Quæ perseverantia si data est, perseverantia est usque in finem: si autem non est perseverantia usque in finem, non est data.... Non itaque dicant homines, perseverantiam cùque datam uique in finem, nisi, cùm ipse venerit finis.... Hoc ergo DEI donum suppliciter emereri potest, sed, cùm datum fuerit, amitti contumaciter non potest; cùm enim perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec a'ia, quia poterat ante finem: quomodo enim potest amitti per quod fit, ut non amittatur etiam, quod posset amitti?* Quodsi tamen alicui congruentius videatur, adiutorium quo accipi pro gratia efficaci in nostro sensu, non resistam; quia nil inde nostra conclusioni contrarium infertur.

200. Ob. 5. In statu naturæ lapsæ nondatur auxilium possibilis, sed tantum actionis: ergo nulla datur gratia pure sufficiens, prob. ant. ex S. Aug. nam l. sæpe, & præsertim l. de gestis Pelagi c. 1. ob illud auxilium possibilis hunc hereticum exigit. 2. l. de bono persever. c. 14. ait de Tyris: *Sed quoniam, ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent, est negatum: ergo non datur gratia, quando non datur cooperatio.* 3. l. de corr. & grat. c. 11. *Nunc autem, quibus deest tale adiutorium efficax, seu actionis jam*

jam pœna peccati est, ergo in pœnam peccati nullum datur auxilium. 4. l. de prædef. SS. c. 6. Volunt ergo isti credere, nolunt autem illi: quis hoc ignoret? quis hoc neget? sed cùm aliis preparetur, aliis non preparetur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio: ergo de judicio DEI venit, quod nullo auxilio præparetur voluntas.

Repl. dist. antec. In statu naturæ lapsæ non datur adjutorum possibilis Pægianum. conc. ant. non datur adjutorum possibilis, seu tale, ut tribuat quidem potentiam, non tamen secum ferat actum. neg. ant. & cons. ad 1. prob. S. Augustinus loc. cit. distinguunt duplex adjutorium: unum, sine quo omnino non possumus, e.g. sine pedibus incidere: alterum, sine quo quidem possumus, at non sine difficultate, e.g. sine tribulis fruges terere, sine medicina sanitatem recuperare; per primum, seu per adjutorium, sine quo omnino non possumus, Pelagius volebat intelligi solam libertatem naturalem: per secundum verò, sive, sine quo quidem possumus, sed non sine difficultate, Pelagius volebat, intelligi gratiam, quam ipse, non ad posse simpliciter, sed tantum ad posse faciliter, necessariam volebat, ut iterum clarissime tradit S. Doctor l. de heresi. 88. seu Pelagiana: & hinc eum S. Augustinus exigit, instans, & urgens, ut gratiam ad simpliciter posse necessariam affereret. Ceterum adjutorum possibilis, in hoc tantum sensu, quod tribuat sufficientiam, seu potentiam ad posse, non autem tribuat etiam ipsum agere, seu non faciat, ut ipse actus sequatur, S. Augustinus nunquam negavit.

201. Ad 2. prob. Textus allatus tantum probat, quod Tyrus non sit data gratia congrua, seu efficax, qua accepta crederent: non autem probat, negatum ipsis fuisse omne auxilium, etiam remota sufficientis, quo possent credere, e.g. gratia faciendi, quod est in se &c. Nec S. Augustinus dicit, negatum eis esse, unde possent, sed, unde crederent actu; quare neg. cons. quæ est falsa. Ad 3. probat. Eo textu ad summum probatur, nunc in pœnam originalis peccati, vel sèpè etiam in pœnam actualis peccati, non dari quibusdam hominibus semper gratiam efficiacem; nam S. Doctor l. de gr. cap. 11. loquens de Adamo docebat, quod hic fuerit in bonis, in quibus nos non sumus: addit, eum tamen in bonis illis non potuisse perseverare sine nova gratia: hanc autem ei datum fuisse talem, sine qua non ponisset, & cùm qua potuisse bene agere; non autem ei datum fuisse ipsum bene agere: seu non daram fuisse gratiam efficacem: nunc autem electi dari gratiam potentiorum, seu quæ secum ferat ipsam bonam operationem.

Ubi nota illud *tale*, in textu objecto possum, non referri ad immediatè præcedentia dicta de auxilio Adami: sed ad paulò priora: *Hec autem tanto major est*; nam sèpè sit in longiori disputatione, ut talia relativa non respiciant immediatè præcedentia, sed paulò magis remota: & hic id etiam fieri debere ratio probat; nam S. Augustinus ibidem dicit, quod illud *tale* auxilium, quod negatur quibusdam in pœnam, aliis detur secundum gratiam, & tanto amplius, hoc est, supra gratiam Adami excellentius, ut non solum adjit, sine quo permanere non possumus, etiam si ve-

limus: verùm etiam tantum, ac tale sit, ut vélimus: quæ convenienti soli gratia efficaci. 2dō, id fieri etiam debet, ne S. Augustinus sibi, & Conclavis, contradicat, si auxilium omne sufficientis neget.

Si quis tamen omnino contendat, S. Augustinum velle, quod nunc in pœnam peccati non detur amplius tale auxilium, quale fuit datum Adamo, poterit responderi, esse pœnam peccati, quod non detur amplius illa gratia latior, quam habuit Adamus, testē S. Augustinō eodem capite, cum qua scilicet facilis, & sine tanto conatu, potuisse bene operari; quia non erant tot tentationes, & difficultates; sive, quod in pœnam peccati non detur amplius gratia sufficientis, ut vestita circumstantiis iis, quæ datae fuerunt in Adamo; de quibus ibi S. Doctori multis est sermo. Et sanè hoc complexum gratia sufficientis, & circumstantiarum illarum, nunc non datur, in pœnam peccati, licet detur adhuc gratia sufficientis, etiam potentior, quamvis non latior, immo nec aequæ latè. Aliam solutionem adhuc, si placet quærere, invenies apud Suarezium de gr. l. 4. c. 18. quæ quoad substantiam cum hac posteriore sermone coincidit. Ad 4. probat, neg. cons. Textus tantum probat, quod quibusdam detur gratia efficax, non autem aliis: & illis quidem detur ex misericordia, sed his ex justo quidem, arcano tamen judicio DEI, negetur.

202. Ob. 6. Si aliquæ tandem gratia quælibetunque sufficientes admitti debent, exstant in motibus quibusdam bonis, longè debilioribus, quam sint motus concupiscentia: nec alias gratias sufficientes, & inefficaces S. Augustinus agnoscit: ergo prob. ant. l. de gr. & lib. arb. c. 17. sic ait: *Qui ergo vult facere DEI mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem, cùm magnam babuerit, & robustam.* Et post pauca de S. Petro, dicente, se velle pro Christo animam ponere, ait, quod in eo nondum fuerit charitas perfecta: *Tamen quamvis parva, & imperfecta, non deerat, quando dicebat Dominus: Animam meam pro te ponam;* putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Imo l. 1. ad Simplician. q. 2. scribit: *Ad alios autem vocatio quidem pervenit, sed quia talis fuit, quam moveri non possent, ut eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi:* ergo juxta S. Augustinum auxilium inefficax, seu purè sufficientis, est, cui quis cooperari non potest.

Ita docent quidam ex Jansenii asseclis, ut ad speciem admittant aliquam gratiam sufficientem, quæ re ipsa insufficientis est, ad effectum ultimatum intentum: ad eum verò effectum, ad quem proximè datur, efficax, nempe in ordine ad aliquos debiles motus, & inclinationes, inefficaciter tantum tendentes ad actionem meritoriam, vel ad fugam peccati, ultimatum intentum. In forma neg. ant. S. Augustinus, ut fuisse probatum superius à n. 180. admittit gratias verè sufficientes, ut quis veniat ad cœnam magnam, ad nuptias agni &c. ut quis non reprobis fiat, mandata observet; ad quæ non sufficient, ex ipsorum adversariorum confessione, illi debiles motus &c. adeoque non sunt gratia sufficientis S. Doctoris.

203. Si quæras, quid igitur S. Augustinus intel-

intelligat, per voluntatem parvam, per charitatem imperfectam. Resp. intelligere eum gratiam nequum proximè, sed remote sufficientem, seu, quæ sufficiat ad impetrandam, oratione, vel alio minoris meriti opere bono, gratiam maiorem, quæ proxime sufficiat, ad exequenda majora. Hinc toties monet, esse suppliciter pretendum, quod nequum possumus. Sic. *l. de grat.* & *lib. arbit. c. 18.* ait: *Precepto admonitum est liberum arbitrium, ut quereret DEI donum. & l. 1.* ad Simplician. *q. 1.* post medium. *Hoc enim refat in ista mortali vita libero arbitrio, non, ut impleat homo iustitiam, cùm voluerit: sed, ut se supplici pietate convertat, ad eum, cuius dono eam possit implere.* & *l. de nat. & grat. c. 43.* *Non igitur DEUS impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere, quod possit, & petere, quod non possit.* Et sanè, si S. Petrus vigilasset, & orasset, in temptationem non intrasset.

Locus ex *l. ad Simplician.* probat vel maximè scientiam medium, ut *tract. de DEO n. 400.* ostendimus. Illud: *Moveri non possent: significat tantum impotentiam consequentem; quia scilicet prævisa erat vocatio tunc illis incongrua ob refractariam eorum voluntatem, qui stante moveri non poterant; sic enim S. Doctor se explicat tract. 53. in Joannem in illa verba Joan. 12. v. 39. Propterea non poterant credere; quia iterum dixit Isaías & ubi quererit, quomodo ergo peccaverint, si non potuerunt credere: & sic responderet: Quare autem non poterant, si à me queratur, citò respondeo; quia nolebant; malam quippe eorum voluntatem prævidit DEUS, & per prophetam prænunciavit.*

204. Dices: S. Augustinus nunquam facit mentionem gratiæ sufficiens, sed semper efficacis: ergo illam non agnoscit. Resp. neg. ant. cuius falsitas patet ex *n. 186.* Quod autem sèpè agat de gratia efficaci, ratio est, ut ait Rhodes *disp. 2. de gratia q. 2. sec. 1. ad ob. 1.* quia voluit maximè stabilire gratiam, quæ non tantum daret posse, sed etiam agere. Cùm enim Pelagius, anathematis metu perculsus, admitteret, necessariam esse aliquam gratiam possibilitatis, & eam à DEO haberi, concederet (quamvis dein discipulis suis eam perverse explicaret) non autem admitteret gratiam ipsius actionis, operationis, aut volitionis, neque vellet actionem ipsam haberi ex gratia DEI, ut constat ex variis locis S. Augustini, præsertim *l. de grat. Chri. c. 3. & 41. item l. de nat. & grat. c. 42.* voluit S. Doctor, in id maximè incumbere, ut ostenderet, ipsam quoque bonam voluntatem, actionemque meritoriam esse ex gratia, quæ non tantum potentiam, sed etiam ipsum actuale exercitum daret: & hoc exercitum quoque esse gratuitum donum DEI: quod vel maximè urget cit. *l. de grat. Chri. c. 47.*

Hac ratione S. Doctor imprimit præcipuum controversiarum scopum attingebat; dein etiam vitabat necessitatem novarum questionis, quid scilicet esset illa gratia possibilitatis, an tantum liberum arbitrium, an donum superadditum, an intelligeretur gratia possibilitatis, necessaria ad simpliciter posse, an tantum necessaria ad facilius posse, de quo *n. 200.* Et quamvis hanc questionem de gratia possibilitatis S. Doctor aliquoties tractet, tamen nolebat, eam ubique misceri; hinc ad im-

pediendum ejus ingressum, maluit sèpè auxilio efficaci tractare. Voluit item S. Augustinus agere de illa gratia, quæ est per excellentiā talis dicta, & in ordine ad finalē per severantiam prædestinatōrum est propria.

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquæ objectiones contra gratiam sufficientem.

205. Ob. 7. Gratia sufficientis non prodest, nisi ad peccandum, &c., ut sine invidia, & reprehensione, homo possit damnari à DEO: sed talis gratia est absurdissima: ergo non datur. Resp. neg. ma. quæ est blasphemia, & longe crudior, quā propositio 6. ab Alexandro VIII. damnata, de qua *n. 184.* Si gratia sufficientis sumatur specificativè, vel denominativè, hoc est, præcisè ut auxilium à DEO proveniens, est utilissima ad salutem, & beneficium magnum DEI, sicut multa alia, quibus male abutimur, ut dictum *tract. de peccat. n. 289.*

Si autem gratia sufficientis sumatur reducibilis, vel concretivè, aut quidditativè, ut conjuncta cum nostro dissenso, tunc est verum, quod, in sensu composito, non sit utilis ad non peccandum; non enim possumus, simul peccare, & non peccare: at hoc non provenit à gratia, sed à nostra malitia; quia gratia purè sufficientis, concretivè sumpta, non est à DEO, sed à nostra culpa, quæ denominat gratiam in actu secundo purè sufficientem, seu inefficacem: inquit etiam culpa nostra determinat DEUM, ad scientiam medium de dissenso futuro, seu de inefficacia gratiæ, futura in iis circumstantiis.

206. Ob. 8. Gratia sufficientis est talis, ut nunquam ab origine mundi habuerit suum effectum, vel obtinuerit suum finem: sed talis gratia est monstrosa: ergo. Confir. Gratia sufficientiè tali nemo potest cooperari: sed sic non est sufficientis: ergo est sufficientis, & non sufficientis. Resp. dist. ma. gratia sufficientis est talis, ut in specie sua nunquam obtinuerit finem suum. neg. ma. ut in individuo, subdist. non obtinuerit ex intrinseco suo aliquo defectu. neg. ma. ex culpa hominum extrinseca, conc. ma. & dist. sic mi. neg. cons.

Non est inutilis gladius in specie sua, eti plures gladii in individuo per accidens non quan ad defensionem vitæ, vel justam occisionem inimici, in bello adhibiti sint, dummodo alii ejusdem speciei finem illum obtinuerint: & sic etiam non est inutilis gratia sufficientis in specie sua, quamvis, hic & nunc, ex culpa hominum effectum non habeat, dummodo eadem in specie gratia effectum in alio habeat: atqui eadem gratia, entitativè, seu denominativè accepta, in specie sua Theologica, in multis habet effectum e. g. eadem illustratio de vanitate mundi, aut pœnis inferni, multos ad seriam pœnitentiam movit, quamvis alios non permoverit: & quidem non ex defectu suo, sed ex culpa ipsorum, qui ex sua malitia ei assentiū noluerunt.

207. Nec dicas, har. c. illustrationem esse essentialiter affixam Petro, utpote actum vitam,

leto, & tamen ipsum non movere: adeoque in sua specie esse inconjungibilem cum effectu: Resp. enim in primis, hanc esse considerationem pure physicam, non verò Theologicam; quia Theologia non considerat individualitatem Petri, & Pauli: imò vix Physica eam considerat; nam etiam Logici communis negant, unionem Petri, & Pauli (& par est ratio de cognitione Petri, & Pauli) differre specie physica. Sed quid quid sit de hac questione, quæ est potissimum de voce, sufficit, quod alia gratia ejusdem speciei Theologicæ hoc est, quod alia, ejusdem in consideratione Theologica speciei, gratia effectum habeant: & ita effectu careat, non ex sua natura, sed ex hominis malitia. Adde, quod etiam Petrum possit cras movere eadem omnino quoad speciem (vel etiam quoad individuum, si reproducatur) illustratio, quæ ipsum hominem non moveret: adeoque habere effectum cras, quem hodie non habuit.

Ad confir. dist. ma. Nemo potest cooperari gratia sufficienti ut tali, seu sufficienti specificative sumpta, sive ut præbent vires, & reddenti liberum arbitrium expeditum ad agendum. neg. ma. ut pure sufficienti, seu reduplicative, vel quiditative sumpta, conc. ma. & neg. mi. quia tamen est sufficientis, sicut, qui sedet, est sufficientis ad standum, non in sensu composito, sed in sensu diviso. Addo tamen, quod non totum hoc concretum secundum omnia constitutiva sit gratia; quia unum constitutivum est nostra culpa, quæ utique non est gratia: sed tantum est gratia id, quod venit in recto huius concreti, scilicet ipsa illustratio, vel inspiratio.

208. Ob. 9. Ecclesia non orat pro infidelibus, ut possint converti, sed ut convertantur acti: ergo non agnoscit gratiam sufficientem. Confir. 1. Si datur gratia sufficientis, est inepta ita oratio Ecclesie rogantis, ut convertantur; ad quid enim roget illud à DEO, quod jam est in potestate hominum? Confir. 2. Si admittitur gratia sufficientis, tunc justus, cooperans illi, discernit se ab injusto, illi non cooperante: sed hoc est contra S. Paulum 1. Cor. 4. v. 7. dicentem: *Quis enim te discernit?* & S. Augustinum 1. de predest. SS. c. 5. ergo. Resp. neg. conf. Ecclesia prudenter orat gratiam majorem, quæ non tantum tribuat posse, sed etiam agere: non autem propterea negat gratiam minorem. Ad 1. confir. neg. illatum. Etsi homo sepe possit, tamen non vult; unde merito Ecclesia orat, ut DEUS ita ipsum excitet, ut non tantum possit, sed etiam velit.

Ad 2. confirm. neg. ma. seu nego, quod se homo primo discernat ab alio, in sensu Apostoli, & S. Augustini, qui loquuntur de discretione in actu primo, non verò de discretione in actu secundo. In actu secundo homo se discernit, quatenus gratia cooperatur, ut nec adversarii negare possunt; facit enim utique discrimen, inter se cooperantem, & alium non cooperantem; quamvis hæc ipsa discretione minus homini, quam gratia tribuenda sit, ut explicavimus n. 192. Sed non loquitur de hac discretione S. Paulus, verum de discretione in actu primo, seu discretione, quæ sit per colla-

tionem gratia: at hæc discretione non sit ab homine; quia non potest hic sibi dare gratiam pro libitu: sed hoc spectat ad DEUM, qui facit discrimen inter electos, & reprobos, per hoc, quod illis det gratias per scientiam medium prævisas congruas, & conjungendas cum consensu: istis autem det prævisas conjungendas cum dissensu, quod est valde magnum discrimen.

209. Dices. Si admittitur gratia sufficientis, tunc voluntas creata posset ex gratia sufficiente facere gratiam efficacem, etiam in actu primo: ergo posset se ipsum homo in actu primo discernere: hoc est contra SS. Patres, & Concilia: ergo non potest admitti. prob. voluntas creata causaret in DEO scientiam medium: sed in hac stat efficacia gratia: ergo. Resp. neg. ant. quo negato, ruit etiam consequens: subsumptum autem concedo; quia nul dicit nobis oppositum. ad prob. ant. neg. ma. & mi. Est falsa minor, quia efficax gratia stat primariò in intrinsecis viribus gratia, & qui has non causat, neutiquam potest dici causare efficaciam gratia: has autem nullo modo causat voluntas creata, sed unicè DEUS: à scientia autem media, gratia tantum habet extrinsecam infallibilitatem. Major etiam est falsa; quia neque scientia media causatur à voluntate creata: cùm enim scientia media sit prædicatum DEO realiter identificatum, nullo modo causatur à creatura: sed tantum voluntatis creata conditionatus consensus est objectum, non physicè motivum, sed duntaxat terminativum, aut determinativum (de quibus tract. de DEO à n. 302.) quod objectivè præsupponit scientia media: sicut absolute futura libera sunt objectum scientiæ visionis, quam minimè causant.

Hic insuper bene notandum, quod actus, si supernaturalis sit, qualis est, ad quem concurrexit gratia, non habeatur à sola voluntate, neque in statu conditionato: sed habeatur etiam, & multo magis ab ipsa gratia, quæ est primarium agens in ordine superno; unde scientia media habetur, tanquam ab objecto, ab actione, tam voluntatis, quam gratia, & quidem huius potius, quam illius. Hinc neque dicta infallibilitas extrinseca gratia habetur à sola voluntate, sed habetur etiam à gratia, & quidem magis à gratia, quam à voluntate. Neque hucusque dictis opponuntur ullo modo SS. Patres; nam isti tantum negant 1. in potestate hominis esse præbere gratia vires ad salutariter agendum. 2. ne- gant, in potestate hominis esse, hanc gratiam præ alia, vel congruam præ incongrua habere. 3. negant, posse hominem sine gratia, seu vi- ribus naturæ, salutariter operari. Nullatenus autem SS. Patres negant, posse hominem, tanquam instrumentum, gratia cooperari, ut hæc sit in actu secundo efficax, seu effectrix. Quod autem dicant, hominem non posse seipsum discernere in actu primo, facile admittimus.

210. Præter vires autem, & infallibilitatem, gratia efficax juxta quosdam dicit etiam specialem benevolentiam decreti prædefinitivi, quæ nullo modo habetur à voluntate; nam, posita etiam quacunque scientia mediâ, liberimum est DEO conferre gratiam vel eam non conferre: imò in alia providentia DEUS posset conferre gra-

tiam, quam prævidisset fore congruam, & tam
enem omittere decretum formaliter prædefiniti-
vum. Verum est, quod juxta nos voluntas
creata possit impedi; sed non, quod possit
eam ponere; unde, si ponitur, à solo DEO
ponitur. Quare actus voluntatis creatæ, condi-
tionatè prævisus, non est causa, sed ad summum
conditio sine qua non: sicut scilicet non potest
sanari, nisi æger, quin morbus sit causa sanitatis.

ARTICULUS V.

*An Authoritas S. Augustini in ma-
teria de Gratia sit omnino infallibilis.*

211. **J**anseniani semper in ore habent
authoritatem S. Augustini, & non
videntur curare multum alios Pa-
tres, rati, se certissimè tunc viciisse, si Augusti-
nus ab ipsis stet; nam dicunt, quidquid S. Au-
gustinus scriperit, esse ab Ecclesia approbatum,
adeoque ab eo non posse recedi, præsertim in
materia de gratia. Verum, ut ut S. Augusti-
num summe astimem, eique laudes suas planè
non invideam, tamen eum sacrif. aut omnino
infallibilibus scriptoribus, accensere non possum;
id enim prohibet ipse S. Doctor.

Sic enim scribit, epist. 7. *Vos autem, qui me
multum diligitis, si talem me asseritis adversu eos,
quorum malitia, vel imperitia, vel intell. gent. a
reprehensor, ut me nusquam scriptorum meorum er-
rassè dicatis, frustra laboratis, non bonam causam
suscepistis: facile in eo, me ipse judice, superamini,
quoniam non mihi placet, cum à charissimis meis
talibus esse existimor, qualis non sum; & lib. de bono
persev. c. 21.* Neminem velim sic amplecti omnia
mea, ut me sequatur, nisi in iis, in quibus me non
errare perspexerit; nam propterea nunc facio li-
bros, in quibus opuscula mea retractanda suscep-
ti, ut nec meipsum in omnibus me secutum fuisse demon-
strem.

212. Itaque in primis argumentor ad homi-
nem. Dicunt Janseniani, esse quæstionem facti,
qualem sensum author aliquis in libris suis inten-
dat, & Ecclesiam, atque Pontificem esse falli-
bilem in quæstionibus facti; imò Pontificem
actu deceptum in intelligendo libro Jansenii, ejus-
que sensu percipiendo: cur igitur non etiam
potuit falli in intelligendo sensu S. Augustini, eum-
que male approbasse, approbando tantum sensum
aliquem, non obvium, quem verba præferunt,
sed aliquem reconditum, quem S. Augustinus
non habuit, & qui nobis ignotus est? sicut ipsi dic-
unt, Ecclesiam damnasse, non sensum obvium
verborum in Jansenio, sed tantum aliquem oc-
cultum, quem propositiones possent habere,
attamen Jansenius non intenderit. Hæc respon-
sio utique tantum est ad hominem; nam nec est
quæstio pura facti, quis sensus sit libri alicuius:
nec in quæstione simili Pontifex, aut Ecclesia
est fallibilis; alias posset eodem modo dice-
re, libros Lutheri, & Calvinii, non bene in-
tellectos fuisse à Tridentino, sed male damna-
tos.

213. Directè autem nego quod S. Au-
gustini libri, etiam de gratia, sint quoad omnia in-
fallibilis, aut quasi canonici. Ita docent Cardi-
nali Sadoletus, Claudio Xantus, Hierony-
mus Oforius, Albertus, Pighius, Cardinalis Ho-
stiens, S. Bonaventura, S. Thomas, Cornelius
Mussus, Joan. le Fevre, Scotus, Joan. Viguer,
Dominicus Sotus, Ferdinand Vellofille, Petrus
Aragon, Bartholomeus Medina, Joannes Driedo,
Ruardus Taperus, Genebrardus, Sixtus Senen-
sis, Gabriel Pennot, Franc. Horantius, Cardina-
lis Augustinus Valerius: quos citat Author li-
bri: *Verus Spiritus novorum Discipulorum S. Au-
gustini. epist. 15.* & plures ex nostris, præsertim
autem fusè rem tractat Suarez Prolegom. 6. de
gratia c. 6. à n. 14.

Primò enim Alexander VIII. damnavit
hanc propositionem 30. *Iibi quis invenerit do-
ctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolu-
tè potest tenere, non respicendo ad ullam Pontifi-
cis Bullam: cùm autem Pontifex nullum librum
S. Augustini excipiat, sequitur, quod, in quo-
cunque hujus S. Patris libro doctrina dicatur
fundari, debeat attendi ad Bullas Pontificis: a-
deoque nullus liber hujus S. Doctoris sit omni-
no infallibilis aut quasi scriptura canonica; nam
hujus sententia clara potest teneri, non respici-
endo ullam Pontificis Bullam.*

214 Verum est, Ecclesiam assumpisse
aliquas partes doctrinae S. Augustini de gratia
& Canonibus inferuisse, præsertim sequentia,
capitula, quæ continentur in Epistola Cælestini,
ad Episcopos Gallie (quæ epistola habatur tom.
7. operum S. Augustini.) 1. In prævaricatione
Adami amisisse homines omnes innocentiam, &
possibilitatem naturalem (de qua suprà n. 109.)
ad salutaria: & neminem per arbitrium liberum
è ruina illa, sine gratia DEI (internâ, non tan-
tum externâ legis, atque doctrinæ) posse resur-
gere. 2. Neminem esse per seipsum bonum,
sine gratia DEI, qui solus est bonus. 3. Neminem,
etiam baptizatum, posse superare in-
fidias dæmonis, aut concupiscentias carnis, nisi
quotidiano auxilio perseverantiam à DEO accep-
perit. 4. Neminem bene uti libero arbitrio,
nisi per Christum, adeoque omnia bona opera
referenda ad DEUM, plausque in bonis operibus
valere Divinum auxilium, quæ humanum ar-
bitrium. 5. Omnes motus bona voluntatis
esse à DEO, sine quo nihil possumus. 6. Ana-
themati eum subesse, qui dicat, gratiam, quau-
stificamur, ad solam prodesse peccatorum remis-
sionem, non verò ad eorum evitacionem. 7.
Anathema etiam dicendum ei, qui dicat, gratia
tantum apèrit, ac revelat intelligentiam man-
datorum, ut sciamus, quid appetere, aut vitare
debeamus: non autem per illam præstari, ut ve-
limus, aut faciamus: aut eâ tantum opus esse ad
facilius posse, non autem ad simpliciter posse.
Similiter Canones Arauifiani II. à Leone Papa,
ut creditur, submissi, & Apostolica autoritate
confirmati, ex S. Augustino desumpti sunt.

Et quod ista Capitula, atque istos Cano-
nes, utique hujus S. Antistitis doctrina est doctri-
na Ecclesie: at ex hoc non sequitur, quod do-
ctrina ejus omnis de gratia sit univerſaliter ap-
probata; nam idem Cælestinus in fine dictæ epi-
stole subiungit: *Profundiores verò, difficulter-
que partes, incurritum questionum, quas latini
pertractarunt, qui hereticis refiterant, (inter quos
maxime est S. Augustinus) sicut non audemus*
con-

contempnere, ita non necesse habemus astruere: ad-
ditque rationem; quia ad confitendam gratiam
DEI, cuius operi, ac dignationi nihil penitus sub-
trahendum est, satis sufficere credimus, quidquid se-
cundum predicas regulas Apostolicae Sedis nos scri-
pta docuerunt.

215. Dices. Tamen Joannes II. in epist. ad
Senat. illustres, quam exhibet Binius tom. 2. Con-
ciliorum p. 1. fol. 207. ita ait: *S. Augustinus, cuius*
doctrinam secundum Precessorum meorum statuta
Romana sequitur, & servat Ecclesia: ergo do-
ctrinam S. Augustini est doctrina Ecclesia. Resp.
In ea epistola nec verbum reperitur de gratia;
sed de longe alia quæstione: ergo juxta adver-
sarios deberet Pontifex voluisse dicere, quod
totam doctrinam S. Augustini sequatur Romana
Ecclesia: hoc autem planè est falso; unde re-
stringenda est propositio, & intelligenda, vel
tantum in ordine ad quæstionem, de qua ibi agit
Pontifex, scilicet: An Christus possit dici unus de
Trinitate: vel relativè ad ea verba: secundum
Precessorum meorum statuta: hoc est: Ecclesia se-
quitur S. Augustinum in iis, in quibus Prædeces-
sores Pontifices statuerunt; eum esse fequen-
dum, quatenus ejus doctrinam inservere Ca-
nonibus sacris.

216. Afferunt adversarii adhuc Concilium
Constantinopolitanum II. quod fuit OEcumeni-
cium V. item Concilium Rom. I. sub Gelasio
dicuntque, in his approbata fuisse opera S. Au-
gustini. Sed Concilium utrumque plūs non
facit, quam quod dicat, à se S. Augustinum cum
aliis SS. Patribus (quorum plures recenser, ut
videre est apud Binium tom. 2. Concil. p. 1. fol.
26. & 520. recipi, aut approbari: imo Con-
stantinopolitanum non dicit, se recipere omnia
indefinita: sed ea omnia, quæ ab his de fide recta,
& ad condamnationem hereticorum conscripta, &
exposita sunt. Quis autem dicat, hoc esse idem,
ac declarare infallibilem esse S. Augustini au-
thoritatem? Gelasius in Concilio Romano
apud Binium loc. cit. fol. 285. statim S. Augusti-
no subiungit S. Hieronymum, & hunc eodem
modo approbat, qui tamen aliquoties contradic-
toriam S. Augustino sententiam defendit. An
igitur utrumque contradictorium infallibiliter
verum erit?

217. Idem Janseniani afferunt etiam Cœ-
lestinum I. epist. ad Episcopos Gallie: ubi sic scri-
bit: *Augustinum, sancte recordationis virum, pro*
vita sua, atque meritis, in nostra communione semper
babuimus, nec unquam hunc sinistre suspicione
saltem rumor aspergit: quem tanta scientia olim fu-
sse meminimus, ut inter Magistros optimos, etiam
a me semper decessoribus, haberetur. Sed hoc
totum concedimus, ne cum tamen ideo infalli-
bile est; non enim eum infallibilem esse, insert
Pontifex, sed tantum aliud, nempe, quod debe-
ant compesci ejus obrectatores, qui eum fugi-
llant. vide Binium tom. 1. Concil. p. 1. fol.
733.

Addunt, iidem adversarii, Papam Hormis-
dam dicere, ex libris S. Augustini posse colligi,
quid Ecclesia credit, de libero arbitrio, & gratia:
sed respondetur, quod ibi Pontifex addat. Et
maxime ex libris S. Hilarii & S. Prospere: ergo
etiam isti deberent esse infallibles. Dein, et si hoc
ex illis libris disce possit; quia etiam continentur

in iis doctrina Ecclesie, non tamen sequitur,
quod nihil aliud continetur; nam idem Papa
ait, haberi articulos in archivio, quos, si necel-
se sit, mittere velit: ergo quidem quoad illos
articulos, qui etiam continentur in libris S. Au-
gustini, hic est infallibilis: non vero quoad o-
mnia, præsertim, cum Cœlestinus cit. num. 214.
profundiores quæstiones excipiat. Unde ex his
elogiis, S. Augustino pro merito datis; adversarii
intentum non evincunt.

218. Certe de S. Thoma Aquinate Pontifices
non videntur saltem minora dixisse. Joannes
XXII. qui eum inter Sanctos retulit, dixit, non
esse opus miraculæ; cum tot fecerit miracula,
quot decidit quæstiones. Innocentius VI. asser-
tuit, ejus doctrinam esse super doctrinam omnium
alicrum, exceptis scripturis canonicis: ha-
bere veritatem rerum, modum explicandi, pro-
prietatem terminorum talem, ut, qui eum se-
quuntur, non recedant unquam à via veritatis.
& qui ab eo recesserit, fuisse suspectum erroris,
ut habet Ribadeneira in vita 7. Martii item
Francolini in Tyrocinio Theologico p. 2. §. 2. n.
65. Clemens VIII. in Bulla ad nobiles Neapolita-
nos, ait, doctrinam S. Thomas sine ullo prorsus
errore esse. Alexander VII. ait, asserta S. Tho-
mæ esse dogmata inconcussa: qua de re mere-
tur videri Tyrocinium Theologicum Balthasaris
Francolini p. 2. num. 65. Similia encomia eidem
Angelico dedere Pontifices alii, & nuperrimè
SS. D. Benedictus XIII. in Bulla: *Pretiosus in*
conspicu Domini §. 41. Num propterea Scoti-
æ contradicere le putant infallibili veritati, quan-
do à S. Thoma sepe cum suo Doctore rece-
dunt? Similiter approbata est à Clem. IV. Greg.
X. Sixto IV. & Sixto V. doctrina S. Bonaven-
tura, ut testatur idem Francolinus loco supra cit-
ato; quin tamen censeantur omnia ejus scripta
infallibiliter vera.

219. Hinc Tostatus *Defensorii* p. 2. c. 81.
sub initium ait, S. Augustini libros esse probatos,
ut aliorum libri à Pontifice Gelasio sunt appro-
bati: non autem omnia, quæ in illis contine-
ntur, tenenda, tanquam certa, & infallibiliter ve-
ra: & addit, eos, qui ita loquuntur, nescire, quid
sit approbare; cum juxta hos librorum appro-
batum, & canoniconum æqualis foret autho-
ritas; atque Ecclesia, cum approbaverit etiam
Hieronymum, reddidisset vera contradictoria.
Unde, ut idem Author loc. cit. c. 83. ait, appro-
batio Ecclesie tribuit libro quatuor ista. 1. ut
omnes fidèles possint librum legere. 2. quod ju-
dicetur utilis ad instructionem, & ædificationem.
3. defendit auctorem contra suspiciones; quod
voluerit trædere errores. 4. quod possit citari,
& ejus auctoritate roborari sententia: quæ etiam
auctoritas, si quis forte eā ductus erit, admit-
tit tanquam excusatio, ut quis non judicetur
deliberatè voluisse errorem docere: modo po-
stea se subjiciat iudicio Ecclesie.

Cæterum absque omni dubio est tenen-
dum, quod S. Augustini auctoritas omnino sit
ingens, & hinc, ut dictum, heretici etiam eum
sibi arrogare contendunt, ut magno hoc nomi-
ne se se defendant: quod ipsi doleret in cœlo,
si doloris esset capax. Ejus auctoritatem maxi-
mè in materia de gratia plurimi semper fecerè
Pontifices, quin & Concilia, præsertim Milevi-
tanum

tanum & Arausicanum II. SS. Pates, Hietonymus ep. 25, inter ep. S. Augustini, Prosper, Fulgentius, aliisque, quin & Ecclesia tota eum inter praeclaros Patres, si non omnino primum, saltem nulli secundum, veneratur; unde meritisimo jure ejus sententia plurimi estimatur, praesertim in materia de gratia: qua de re optimè scribit Suarez,

220. Hic Eximus Doctor Proleg. 6. de gratia c. 6. n. 17. docet quidquid in hac materia (de gratia) Augustinus, ut certum affirmat. Et ad dogmata fidei pertinens, à quolibet prudente, Et eruditio Theologo esse tenendum, ac defendendum; etiam si non certò constet, esse ab Ecclesia definitum; quia, cùm Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, ut eius doctrinam in damnandis erroribus, gratia DEI contrariis secuta fuerit, magna esset temeritas privati Doctoris, qui Augustino aliquid de gratia DEI tanguam orthodoxum docenti contradicere auderet. Ulterius infert, credendum omnino esse, in doctrina S. Augustini de gratia, nihil inventiri, quod non sano modo intelligi possit, seu ita, ut Catholicæ doctrinæ non sit contrarium, cùm Ecclesia ejus judicium tam fidenter secuta sit.

Unde in his rebus, etiam quoad ea, quæ Augustinus tantum probabilitè, simpliciter tamen, & constanter amplectitur, sententia ejus præferenda est, nisi Ecclesia, vel communis Patrum authoritas, videatur obstat, quod raro, vel nūquām continget: & eo casu potius explicandus, quām reprobandus esse S. Augustinus. Hæc tamen dicta, ait Eximus, n. 18. intelligenda sunt de operibus S. Augustini de gratia, non verò de iis, quæ de prædestinatione scriptis (nisi habeant necessariam connexionem cum dictis de gratia) nam de prædestinatione Ecclesia nihil definit, nisi in generali, scilicet eam dari: quanquam etiam quoad has quæstiones authoritas Augustini sit ingens.

ARTICULUS VI.

Quid sit hæresis Janseniana.

221. Cornelius Jansenius Irenensis (non Gandavensis qui jam anno 1576. 10. April. aet. 66. mortuus est) natus fuit anno 1585. in exiguo loco Hollandiæ Accoy dicto, prope Leerdam, parentibus plebeis. Inde studijs primò operam dedit Ultrajecti, postea Lovanijs Philosophiæ, ac Theologiæ, sub Magistro, qui fuit discipulus Bæi: qua in Universitate etiam Doctor Theologiæ fuit creatus. Abiit dein in Franciam anno 1607. & exceptus à Joanne du Verger de Havrane, famoso Abbe Sancyrano, atque ab hoc commendatus cuidam consiliario Regio Parisiis, aliquo tempore filiorum istius moderatorum domesticum egit: tum Baionæ, Collegio principali recens erto, Director est datus, ad ejusdem Abbatis commendationem, cum quo dein indissolubilem amicitiam coluit,

Hic duodecim annis duo isti simul studijs vacarunt, legendo præsertim S. Augustino, Rediu Jansenius inde Lovanium, ibique Collegio S. Pulcheriæ Praefectus, & à Philippo III.

Hispaniarum Rege, S. Scripturæ Professor est renuntiatus. Hic coepit elaborare suum Augustinum; cum enim occasione Pseudosynodi Doradacentis, à Calviniana sectæ Ministris celebrata, studiasset materia de gratia, & sapientius S. Augustinum volvisset (decies, & amplius universa opera S. Augustini, & libros contra hæresin Pelagianam facile trigesies eum pervoluisse testatur vita synopsis, ejus operibus praefixa) & ipse libros de gratia scripsit, quos Augustinum hoc est, Augustini doctrinam nominavit.

Intem ter nomine Academæ legationem in Hispanias ad regem obiit: ac tandem occasione libri, quem contra Gallos scriptum Martem Gallicum vocavit, ad Insulas Irenes promotus est anno 1635. eadem die, qua natus scilicet 28. Octobris, qua etiam post annum Episcopus consecratus est: & hic loci videtur Augustinum suum absolvisse. Mox, ut ait Morerius, reformare coepit suam Diecesin: sed absolvere opus cæptum non potuit anno 1638. 6. Maii defunctus ex peste, quæ urbem illam invaserat, Morienti librum suum reliquit amicis, typis edendum, sed, ut ajunt, mediæ ante mortem adhuc horâ, omnia scripta subjecit iudicio Ecclesiæ Catholicæ; unde non potest dici hæreticus; cùm primum post ejus mortem liber sit condemnatus. Quidam in dubium vocant, an ea submissio sincera fuerit: sed melius est meliora sentire.

222. Liber hic non statim post mortem, sed anno 1641. prodit, infelix posthumus: a filio quidam Societatis nostræ Doctores thesibus publicis se ei opposuerunt: & post hos alii plurimi doctissimi viri, etiam Doctores Sorbonici. Accusatus quoque liber est anno 1649. apud Sorbonam, & condemnatus. Sed mox sexaginta Doctores contra sacram facultatem illam insurrexerunt. Hinc anno 1650. mensis Maijo in Conventu Cleri conclusum est eundem Romanum: quare octoginta quinque Episcopi Galliæ, quibus postea accessere tres alii, librum ad supremum Summi Pontificis Innocentii X. tribunal detulerunt.

Equidem Urbanus VIII. librum Jansenii, vix ubi lucem aspicerat jam damnaverat, tanquam restaurantem errores in Bæo dannatos, editâ Bullâ In Eminent. 4. Martii 1641. ac ejus usq; omnibus sub excommunicationis poena interdixerat: sed hoc sat's non erat, ad sufficienter ab ejus lectione absterrendos, amantes novorum hominum; hinc Innocentius X. Urbanus successor, maximâ diligentia, tum per se, tum per alios doctissimos viros, iterum librum excusit. Habita sunt hac de causa viginti duæ congregations consultorum, ac Cardinalium, & post has alia decem, coram ipso Pontifice, ubi defensoribus Jansenii concessum est loquaciter defendere: indictæ sunt etiam preces Romæ in precipiis templis. Tandem Pontificis quinque famosas propositiones, quæ præcipiam libri doctrinam complectebantur, selegit, easque anno 1653. pridie calendas Junii Constitutione gravissima, quæ incipit: Cùm occasione hæreticas declaravit.

223. Sunt autem præpositiones istæ: Prima: Aliqua DEI precepta hominibus justis, voluntibus, & conantibus, secundum præsentes, quas

habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illi gratia, qua possibilia sunt. Censura sit: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Secunda: interiori gratiae in statu naturae lapse nunquam resoluta. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Tertia: Ad merendam, & demerendam, in statu naturae lapse, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quarta: Semipelagiani admittent preuentis gratiae interioris necessitatem ad singulos adus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant heretici, quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Censura: Falsam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Censura: Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectum eo sensu, ut Christus pro salute duxit ad predestinationem mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, & Divina pietati derogantem, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Qua censura posita, non est opus alia refutatione; quippe verè Catholico sufficit infallibile S. Sedis oraculum. Insuper etiam clarum est, sic tolli libertatem humanam, quam tamen Tridentinum fess. 6. can. 4. tam clare definit: unde Janseniani alias ad fraudes conversi sunt.

224. Vix edita, & promulgata, Bulla hæc fuerat, cum fautores Jansenii, ejusque sequaces, quidquid privatum senserint, publicè tamen dixerunt, has propositiones quidem esse recte damnatas, sed eas non contineri in libro Jansenii, & hunc esse innocentem. Verum hoc est falsum. Prima manifestè continetur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 13. ubi sic habet Jansenius: Ex hac indubitate doctrina, quedam non parsi momenti, ad hanc rem spectantia, inferuntur, & clarescent: Primum quidem, esse quedam homini precepta, secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: Secundum, non adesse semper gratiam, qua possimus, hoc est, qua eadem illa precepta implere sufficiamus: Tertium, hanc impotentiam reperi, non solum in execatis, obduratis, & infidelibus... sed etiam in fidelibus, & iustis: Quartum, hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum, quando nolunt precepta servare, sed etiam, quando volunt. & subiungit eod. cap. Hec igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius, ac fundatius, quam esse precepta quedam, que hominibus, non tantum infidelibus, execatis, obduratis, sed fidelibus quoque, & iustis, volentibus, & conantibus, secundum presentes, quas habent, vires, impossibilia: deesse quoque gratiam, qua sunt possibilia. Intelligenti idioma latinum est manifestissimum, in his verbis contineri primam propositionem.

Secunda propositio habetur toto l. 3. de gratia Christi ubi capiti 1. hic titulus praefigitur: Tangitur natura adjutorii sufficientis, & ostenditur, nullum dari post lapsum: & ibidem sic habetur: Adjutorium sufficiente nihil est aliud, quam adjutorium, sine quo non sit opus, nequam verò adjutorium quo: ac proinde est adjutorium sanæ voluntatis, seu primi hominis, non egrotæ. Item tom. 3. lib. 2.

B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

de gratia Christi c. 24. Gratiam Dei Augustinus ita viaticum statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat, hominem operanti Deo per gratiam, non posse resistere. Eodem cap. ait. Ut ejus gratiae effectus à voluntate non suspendatur, sed ut effectum potentissime inveniat, inferatque voluntati, non operando, si voluntas velit, sed operando, & determinando, ut velit. Similia habet c. 25. & 32.

225. Tertia propositio habetur tom. 3. l. 6. & 7. & quidem l. 6. c. 4. ita scribit: Recentiores sibi imaginantur, illum tantum alium esse in nostra potestate, quem pro libitu nostro, positis omnibus ad agendum necessariis, possumus facere, & non facere: qua in re juxta Augustini doctrinam sine dubio falluntur. Et iterum clarissime tom. 3. l. 8. de gratia c. 10. Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentie.

Quarta propositio habetur l. 8. de heres. Pelagiana c. 6. his verbis: In hoc ergo propriè Massilienum error situs est, quod aliquid primeve libertatis reliquum putant, quo, sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita Iesus homo saltem credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiae adjutorio, cuius usus, vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio, & potestate. Rursum tom. 3. l. 2. de gratia Christi c. 25. Nam preterquam, quod ipsi Massilienses gratiam quandam potentialem, intus cum libero arbitrio concordantem, assererent, quæ adjuvaret hominem ad credendum, si vellet, nec tamen heres notam effugere potuerunt. Et iterum l. 2. de gratia Christi c. 1. Quia est adjutorium, quod Massilienses ad credendum necessarium esse, atque ita sufficere statuebant, ut cum eo credere posset homo, si vellet: quod tamen tanquam hereticorum proscripti sunt, non altam sanæ ob causam, nisi, quia tale adjutorium homini sufficere putarent, adeoque nullum aliud adjutorium ad credendum actu ex parte DEI esse necessarium.

Quinta propositio asseritur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 21. Nec enim juxta doctrinam Antiquorum pro omnibus omnino Christus passus, aut mortuus est, aut pro omnibus omnino, tam generaliter sanguinem fudit; cum hoc potius tanquam errorem, à fide Catholica abhorrentem, doceant esse respendum: & paucis interjectis: Pro istis, prædestinatis, in eternum vivificandis, mortuus est pro istis ab omni malo liberandis, rogavit Patrem suum: non pro ceteris, qui à fide, & charitate deficiunt, in iniquitate moriuntur.

226. Hucusque ex Jansenio allata non indigent explicatione, ut comparatione facta cum propositionibus damnatis, dicantur iis esse similima. Adde, quod clerus Gallicanus anno 1644. 28. Martii ad Innocentium X. scribens sic dicit: Nos in hac urbe Parisiensi congregati censuimus, & per epistolam encyclicam, his litteris adjunctam, declaravimus, propositiones illas, & opiniones esse Cornelii Jansenii, & in sensu ejusdem Jansenii à sanctitate vestra damnatas, disertis, & manifestis verbis. Vide Balth. Francolini Tyrocinium Theol. part. 3. l. 1. num. 60.

Adde, quod discipuli Jansenii, hunc planearum propositionum proprium esse sensum, agnoverint, ut ex eo constar, quod dein propositiones aliquas, si non omnino, fermè tamen idem dicentes, tradiderint, quas postea Alexander

xander VIII. confixit anno 1690. 7. Decembbris: ex quibus prima sic habet. In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum, sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis: quæ propositio fundatur in tertio Jansenii: item quarta inter 31. ita habet: Dedit Christus semetipsam pro nobis oblationem DEO, non pro solis electis, sed pro omnibus, & pro solis fidelibus: & quinta: Paganæ, Judei, Heretici, aliquæ hujus generis, nullum omnino accipiunt à JESU Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inerme, sine omni gratia sufficiente: quæ cohærent cum quinta Jansenii: texta autem inter 31. Gratia sufficiens statu nostro non tam utilis, quam pernicioса est, sic ut proinde merito possimus petere: Agratia sufficiente libera nos Domine: connexionem maximam habet cum secunda Jansenii.

227. Sed quid opus est multis? rem hanc satis definit Alexander VII. Innocentii X. Successor anno 1656. 17. Kalend. Novemb. editâ Bullâ: Ad sanctam B. Petri fidem, in qua ita ait: Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii predictæ quinque propositiones, vel in libro predicto ejusdem Cornelij Jansenii non reperiri, sed ficte, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, afferere, magno cum Christi fidelium scandalo, non reformidant, nos, qui omnia, que hac in re gesta sunt, sufficienter, & attente perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungemur, omnibus illis congressibus interficiuntur, in quibus Apostolica autoritate eadem causa discussa est, ea profectò diligentia, qua major desiderari non posset, quamcunque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi fidèles in ejusdem fidei unitate se se contineant, ex debito nostri pastoralis officii, ac matura deliberatione, præinseruntam Innocentii Prædecessoris nostri constitutionem, declarationem, & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus. Addit in eadem Bulla: Quinque illas propositiones ex libro præmenorati Cornelij Jansenii Episcopi Ispensis, cui titulus est: Augustinus: excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento, damnatas fuisse definimus, & declaramus, ac uti tales, inusitâ scilicet eâdem singulis notâ, que in predicta declaratione, & definitione, unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Ut autem hæc firmissimè observarentur, ex Regis Christianissimi Ludovici XIV. & Episcoporum Galliæ desiderio, idem Alexander VII. anno 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus anno X. in Bulla Regiminis Apostolici, decrevit formulam juramenti, faciendi ab omnibus Ecclesiasticis, Episcopis, & Archiepiscopis: quam Galli vocant formularium, & sic habet: Ego N. Constitutioni Apostolice Innocentii X. data die 31. Maij anno. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. data die 16. Octobris an. 1656. Summorum Pontificum, me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelij Jansenij libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: Sic me DEUS adjuvet, & hæc sancta DEI Evangelia.

ARTICULUS VII.

Varia alia quæsita à Jansenistis effugia.

228. **N**ecdum tamen quievere Jansenio dediti. Ut vim formula

dixerunt, sensum verborum, in quinque illis propositionibus contentum, multiplicem esse posse, ac proinde non constare, quisnam esset sensus damnatus, supra quem juramentum caderet: imò aliqui etiam valde absonos sensus fingeant. Quem ad finem utile ipsis fuit famolum Scriptum trium columnarum, à Jansenianis confitum durante adhuc causâ quinque propositionum, & duodecim dies ante condemnationem Innocentio oblatum. In hujus scilicet tribus columnis posuerunt tres sensus, dictarum quinque propositionum, & in media quidem, quem dicebant verum, ac genuinum: in prima autem eum, quem dicebant hæreticum, & maligne propositioni afflictum: hic autem sensus hæreticus singularum propositionum erat juxta ipsis iste: Prima: Mandata DEI impossibilia sunt omnibus justis, quamcunque voluntatem babeant, & quemcunque conatum adhibeant: quamvis in se habeant omnes vires, quas confortat gratia maxima, & efficacissima: & ipsis per totam vitam semper deficit gratia, qua possint etiam tantum unum preceptum adimplere sine peccato. Secundæ: In statu naturæ lapsæ nunquam resistitur gratie interiori, & efficaci: quia voluntas hominis se habet pure passim respectu gratie efficacis, & sicut res inanimata nihil facit: neque cooperatur, neque consentit liberè. Tertiæ: Ad merendum, & demerendum, in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas, exulta necessitate naturali, etiam illa, que datum in motibus indeliberatis: sed sufficit, ut sit liber à coactione. Quartæ: Gratia JESU Christi prævenient est talis, ut liberum arbitrium hominis, motum, & exigitum per illam, non possit resistere, quamvis vellet. Aliter afferere est loqui cum Semipelagiatis. Quinta: JESUS Christus mortuus est solum pro predestinatis, ita ut nemo, nisi ipsi soli, recipiant veram fidem, & iustitiam, per merita mortis Christi. Et hos sensus esse hæreticos, & propositionibus male afflictos, dixerunt etiam posteri Jansenii assecræ sequentibus annis. Sed eos in primis acriter refellit Jurius famosus Calvinista, & magnis clamoribus negat, ullum Calvinistam, aut hæreticum, talem doctrinam defendere, & longè difficilius Jansenistas in Calvinistarum operibus inventuros talem doctrinam, quam alii in operibus Jansenii inveniant damnatas quinque propositiones in obvio sensu.

229. Res tandem iterum est delata ad Innocentium XII. qui anno 1694. 6. Februario editid decretum, quo prohibet, quosque alios sensus prædicti formularii, præter eum, quem in sensu obvio ipsius verba exhibent, afferri, usurpari, aut de his disputari; imò omnibus cuiuscunque status hominibus, perpetuum silentium indicit, super interpretatione prædicti formularii, sicut & super interpretatione ipsarum Jansenii propositionum in alio sensu, præter eum, quem verba per se exhibent. Sensus autem verborum

rum obvias est ille, quem verba cuique statim offegunt in ea significacione, quam habent ex hominum institutione, quique est quasi predominans, ac statim se legentibus ingerit: qui sape adhuc evidenter patet ex antecedentibus, & consequentiis, ex genio, & intentione authoris &c.

Cumque postea Jansenistæ ob hanc declarationem Innocentii XII. triumpharent, ac dicerent, alteratam, seu reformatam ab Innocentio XII. esse Constitutionem Alexandri VII. ille denuò interpellatus à Mechliniensi, Brugensi, Ruremondensi, Antwerpensi, ac Gandavensi Episcopis, rescriptum anno 1696. 24. Novemb. quod, si aliqui publicè, voce, aut scriptis, faciant contra sensum obvium formularii, debeat puniri: & addit, non sine admiratione se intellexisse, quod ausi fuerint quidam affirmare, à se alteratam, aut reformatam esse Constitutionem Alexandri VII. & formularium; cum tamen in dicto suo Brevi utrumque specificè confirmaverit, & omnino intenderit, & adhuc intendat itis adhærere, & nequaquam finere, ut aliquid addatur, vel dematur Sc.

230. Quæsierunt deim Jansenistæ (ut se quomodo cumque munirent contra formularium Alexandri VII.) an non esset remedium, vel aliquis modus, quo is, qui deberet signare formulam illam, & in eam jurare, posset id facere, quin tamen interius damnaret propositiones Jansenii? an non id fieri posset, utendo aliqua restrictione pure mentali, vel facta coram aliquo amico protestatione secreta (publicam enim facere non poterant; cum sic agnoscerentur, & à beneficiis, ac gradibus Academicis repellerentur) vel omnino tacitè, ut non audiretur, protestando, vel simile quid faciendo? Sed nunquid hoc bellè quadrat illi rigor, quem ubique hi homines ostentare conantur? an non hoc est pejorare per S. Evangelia? At dicent: necessitas nos cogit. Verum sic SS. Martyres coram tyranno etiam potuissent cum tali restrictione jurare, se Christum negare: certè istorum necessitas fuit tunc major, quam nunc sit Jansenistarum: & tunc causa Religionis profitendæ non magis videri poterat esse attendenda, quam nunc.

Prodiit postea famosus ille casus conscientie, qui est hic. Ecclesiasticus quidam in confessione dicit, quod in ordine ad factum Jansenii credat sufficere, si habeat obsequiosum, & resipuum silentium de illo, quod Ecclesia decidit, quod idem est, ac dicere, quod quidem non credat, se obligatum ad condemnandum librum, tanquam hereticum, quamvis id Ecclesia decidere: velit tamen reverenter tacere, & non contradicere. Quærit Confessarius, an talen possit absolvere? Ad hunc casum ita propositum quadraginta Doctores Sorbonici, (quorum nomina habentur in processu Quesnelli) responderunt, cum posse absolviri: sed omnes boni hunc casum rejecerunt: Cardinalis Nozilius etiam hanc resolutionem, seu responsionem, condemnavit, edito decreto, in quo inter alia notanter dicit: Qualecumque quis lumen habuerit, certum tamen est, a luminibus Ecclesie, lumina particularium semper superari.

231. Quare anno 1705. 16. Julii à Clemente XI. per Bullam: Vineam Domini Sabaoth: quam hoc responsum condemnatum est: Qua-

Bulla idem Sanctissimus Dominus queritur, quod inquieti homines variis distinctionibus, seu potius effugiti ad circumventionem erroris excogitatis, Ecclesiam turbant: itemque damnat illud respectuam silentium, quo dicebant, satisficeri Constitutionibus Apostolicis; hoc est, volebant, opus tantum esse, reverenter silere, nec publicè Ecclesiæ definitioni contradicere: de cetero non opus esse, interius damnare ut hereticum, sensum libri Jansenii. Hoc, inquam, sufficere eadem Bulla idem Pontifex negat, & id asserentes damnat, vultque, ut sine similibus fraudulentis ambagibus juretur.

Innovat etiam, atque confirmat Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. atque ait: Ut omnes Catholicæ Ecclesiæ filii Ecclesiam ipsam audiire, non tacendo solum (nam & impii in tenebris conticescunt) sed & interius obsequando, quæ vera est orthodoxyæ hominis obedientia, condiscant. Dein declarat, ac decernit, obedientie, quæ preinsertis Apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisficeri: sed damnatum in quinque prefatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba praefecerunt, ut preferatur, ab omnibus Christi fidelibus, ut hereticum, non ore solum, sed & corde rejici, ac damnari debere, nec alia mente, animo, aut credulitate, supradictæ formule subscribi licet posse.

232. Ultimum tandem refugium Jansenistarum est distinctio quæstionum juris, & facti: ad quam intelligendam sciendum, quæstionem juris vocari, quæ versatur circa jus: quæstionem facti, quæ versatur circa factum: e. g. circa hanc propositionem: Verbum Divinum non est substantiale Patri: quæstio facti est, an eam Arius, vel ejus sequaces protulerint, sive, an verè hæc propositio facta sit: quæstio juris est, an ea propositio sit digna censurâ heretico, vel a de jure eam mereatur. Quoad Quæstiones juris suppono pro nunc, Pontificem esse infallibilem, ex tract. de fide: & permiserunt id saltē olim adversarii.

Quoad Quæstiones facti utique faciendum est aliquid discrimen: si factum est revelatum, e. g. quod Christus instituerit SS. Sacra menta, & hoc Pontifex proponit fide Divina credendum, est necessariò quoad hoc infallibilis. Quamvis autem revelatio talis sit obscura, si eam Pontifex determinet ad unum potius sensum, quam ad alium, est de fide illa declaratio; alias posset decipi Ecclesia tota, & habere pro articulo fidei falsitatem, vel heresin.

Si autem factum non sit revelatum, subdistinguendum est: si sit aliquid factum, quod Pontifex non proponit credendum, sed tantum supponit, ex testimoniis informatione, & probatio, eoque supposito, procedit ad puniendum e. g. aliquem, vel econtra ad gratiam aliqui faciendam, dispensationem dandam &c. non autem obligat Ecclesiam ad credendum, tale factum reverè contigisse, in hoc casu non est infallibilis Papa: imò nec Concilium cum Pontifice; & talis quæstio dicitur pura quæstio facti, seu facti informis; quia scilicet factum non est informatum definitione Pontificia, vel dicitur quæstio facti non dogmatici; quia nullum dogma post se trahit, aut involvit. Ratio autem hujus est; quia, et si erraret in tali facto supponendo, non induci-

inducitur in errorem Ecclesia: sed tantum Papa, ut homo privatus, errat, sicut alius iudex: nec ex tali errore sequitur magnum incommodum in Ecclesia DEI.

233. Nec dicas, Pontificem, si e. g. ob crimen aliquem deponit Episcopatu, agere ut Pontificem; alia enim deponere non posset. Resp. enim, eum agere quidem in aliquo sensu ut Pontificem, seu ut supremum Ecclesiasticum Judicem, a quo appellatio non datur: non tamen agere in eo sensu, in quo infallibilis est: verbo: tunc non agit ut Doctor Ecclesiae, ex cathedra loquens. Interim etiam in talibus casibus, quando factum supponitur, quod revera non est, tenetur quis obediere Pontifici, & poenam subire: sicut quilibet, in casu falsi suppositi criminis, tenetur obediere punientibus aliis principibus secularibus, ne scilicet scandalum aliis praebat: potest tamen talis condemnatus, licitis modis petere novum causæ sua examen, productis testibus, omni exceptione majoribus &c. vide Bellarm. tom. 1. controv. 3. l. 4. de Rom. Pontif. c. 11. & tom. 2. controv. 1. l. 2. de Conciliis c. 19.

Si autem factum Pontifex proponit credendum, vel tenendum, tanquam fidei articulum, aut tanquam doctrinam morum, tunc debet esse infallibilis; quia tunc factum non est informe, sed informatum definitione Pontificia, vel, ut alii loquuntur, est factum dogmaticum, quod scilicet post se trahit, vel involvit, aliquid dogma fidei, vel morum, agitque Pontifex ut caput, & Doctor Ecclesiae: adeoque ut habens infallibilem assentiam Spiritus Sancti, ne Ecclesiam inducat in errorem. Et sic, quando Pontifex aliquem canonizat, proponit Ecclesiae, eum in articulo mortis fuisse in statu gratiae, quod est aliquid factum. Quia tamen proponitur talis homo toti Ecclesiae colendus, & Ecclesia turpissime erraret, colendo aliquem damnatum, non minus, quam si coleret demonem; hinc in tali facto debet Pontifex esse infallibilis, de quo pluribus *tr. de fide*. Hoc idem alii dicunt aliis verbis, nempe Pontificem esse infallibilem in questionibus facti, si sint annexa questionibus juris, seusi error in illis trahet post se jus erroneum, e. g. in casu errore canonizationis ista trahet post se præceptum erroneum, quo jubaretur, homo damnatus col.

234. Ex his inferendum, quid dicendum de definitione Pontificis circa propositiones damnatas, ut discernatur in illis questione juris, & questione facti, ac intentio authoris; quia propositiones solent sepe damnari in sensu ab authori intento: & sic damnatae sunt propositiones Jansenii. Quia in re certum est, pertinere ad questionem juris, an sensus propositionis sit juxta, vel contra jus Divinum, aut humanum, hoc est, an juxta sensum obvium sit propositione contraria legi Divinae, vel humanæ; utique enim manifestum est, hanc questionem esse juris, & non puri facti: sicut est questione de sensu legum scripturarum; nam & haec sunt verbis, & propositionibus conceptæ: adeoque etiam est innegabile, esse questionem juris, an propositiones, excerptæ ex Jansenio, in sensu obvio, sint contraria juri, vel legi Divinae, præcipienti fidem, an non: consequenter etiam innegabile est, Pontificem in earum damnatione infallibilem fuisse.

Quod autem quidam voluerint se excusare à juramento per hoc, quod ipsi Jansenium non legerint, adeoque nesciant, an propositiones illæ ibi contineantur, est absurdissime frivolum: quasi verò post tantam diligentiam, de qua n. 227. non sit intellectum a Pontifice, quid contineatur eo in libro? Dicant, etiam Concilium Tridentinum non intellexisse Lutheri liberos: adeoque neque hos anathematizent; eo quod ipsimet illos non legerint. Cum insuper Pontifices totam Ecclesiam obligarent ad credendum, eas propositiones esse hereticas, debet eorum iudicium hac in re infallibile fuisse, ne Ecclesia induceretur in errorem, rejiciendo veritatem tanquam falsitatem.

235. Quod attinet ad intentionem authoris, duplex, ut ait Gormaz in manu scriptis de grat. considerari potest intentio. Prima, quæ intra solam authoris mentem reclusa est: altera, quæ vult author proferre verba, quæ apta sunt ingenerare talem, vel talem concepum in audientium, vel legientum mentibus, juxta sensum suum obvium: sic e. g. Caju mentitur dicens Titio: *Non habeo pecunias*: quas scilicet Titius amissas reputat: in hoc casu duplex datur intentio Cai: una in ejus animo recondita, quæ intendit salfum dicere, & non verum: altera, quæ vult dicta sua disformare iudicio mentis, & per obvium sensum verborum suorum Titio huic conceptum ingenerare, ut credat, se non habere pecunias: vel quæ vult proferre verba, quæ in sensu obvio ad illum conceptum Titio ingenerandum apta sunt.

An Caju habeat, vel non habeat priorem illam intentionem mentiendi, est pura quæstio facti: an verò illa verba significant, Caju non habere pecunias, & an apta sint ex institutione hominum ad ingenerandum hunc conceptum, planè est quæstio juris: quia illa verba, ex iure institutionis humanæ, habent eum sensum; alia neque esset quæstio juris, an haec, vel illa verba in suis circumstantiis essent vera, vel perjura, aut falsa, an libri Lutheri essent heretici &c.

236. Jam ad rem nostram. Quando Papa, loquens ex cathedra, damnat aliquam propositionem in sensu ab authori intento, non attendit ad intentionem authoris unicæ in animo reclusam, an disformis sit, vel non, obvio sensu: sed attendit ad intentionem proferendi verba, quæ apta sunt, ut in sensu obvio, juxta institutionem hominum, talem, vel talem conceptum ingenerent. Et haec est quæstio juris. Quod autem ad hanc intentionem attendatur, ratio est; quia fideles, qui eam propositionem damnatam audiunt, solum possunt agnoscere sensum verborum, ex hominum institutione iis impositum, & ex hoc colligere intentionem, quam habuit author, talem, vel talem conceptum, ingenerandi hominibus, vel loquendi verba apta ad eum conceptum ingenerandum.

Quare possunt fideles per hanc intentionem decipi, & in errorem induci: non autem possunt agnoscere, an author fuerit mendax, an non. Hinc fideles debent instrui circa illam intentionem loquentis, ex qua possent in errorem induci: non autem circa alteram, quæ

nullum in aliis producit errorem. Ex quo tandem colliges, quod, nisi Pontifex non definiverit, quam intentionem Jansenius in mente reclusam haberuit, mentiendi, vel verum dicendi, instruendi, vel decipiendi &c. tamen definiverit, quod intentionem habuerit, per sua verba, aut scripta, vel per suum librum, talia dicendi, vel preferendi, quæ, juxta sensum obvium accepta, aliorum animis talem conceptum ingenerant: in qua quæstione, ad ius spectante, Pontifex infallibilis est. Ethæc de Jansenii libro.

ARTICULUS VIII.

Ulterior explicatio hæresis Jansenianæ.

237. **H**ucusque ostensum, hæresin illis quinque propositionibus, eisque verissimè contineri in Augustino Jansenij, quidquid hujus sequaces incassum obstruant: refutat, ut radicem, ac fundamentum horum errorum, paulò magis explicemus, ac totum Irenensis systema exponamus: tale autem ab ipso configitur. Dantur, ait, geminæ in homine delectationes: una cælestis, & gratiæ: altera terrestris, & concupiscentiæ: utraque est motus voluntatis indeliberatus, & illa, quæ major, aut fortior est, trahit post se necessariò deliberaatum voluntatis assensum. Unde, si delectatio cælestis superet, insuperabiliter, & indeclinabiliter, sequitur actus bonus: econtra, si vincat delectatio terrestris, necessariò trahit ad peccatum: quamvis fortè gratia tunc debilior, quam concupiscentia, complacentiam quandam boni inefficacem efficiat.

238. Hoc systema Jansenius integro ferè libro, nempe *l. 4. de grat. Christi* adstruere contendit; nam à *c. 1.* usque ad *8.* probare conatur, medicinale Christi adjutorium esse cælestem suavitatem, seu delectationem juxta mentem Augustini: dein *c. 11.* conatur ostendere, delectationem illam cælestem esse indeliberatum animæ actum: & quidem amoris, ac desiderii, præcedentis consensum: *Dicimus igitur, ait, delectationem istam, seu suavitatem, in Augustino celebrem, esse partim primum illam, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam secundum, qui desiderium indeliberatum dicitur.*

Docet etiam *c. 9. & 10.* voluntatem nostram necessitate insuperabilis eò tendere, quod antecedens delectatio major alicit, ita, ut, si vel parva objecti delectatio eam afficiat, & nulla in oppositum moveat, ineluctabiliter ad consensum trahatur: si verò contraria delectationes inter se pugnant, illa infallibiliter vincat, quæ major est. Hinc ait, voluntatem in absentia delectationis cælestis necessariò concupiscentiæ motibus consentire: econtra, ait, Beatos, extincta concupiscentiæ, & præsente delectatione cælesti, necessariò DEum amare: distractum autem contrariis gratiæ, & concupiscentiæ delectationibus animum, nunc his, nunc illis, necessariò obsequi, prout scilicet nunc hæc, nunc illæ, fortiores sunt, seu fortius delectant.

239. Hac autem ratione, anima humana est machina, simili rotæ, puto afixa, è qua duæ urnæ per catenam ita suspensa sunt, ut, dum una attollitur, altera demergatur, ut rectè ait Illustrissimus Cameracensis Franciscus de Fenelon *Infruct. pastoral. ep. 1.* vel (quod in idem recidit) est simili libræ, cuius modò lanx ista, modò illa deprimitur, prout mutatis vicibus nunc huic, nunc alteri, gravius pondus imponitur. Sic quippe nunc fortius movet hominem pondus amoris, seu delectationis cælestis: alias fortius premit moles concupiscentiæ.

Quod autem hæc concupiscentia sit naturaliter intrinseca, pondus autem libræ ab extrinseco imponatur, discrimen est purè materiale; nam in primis pondus delectationis cælestis est voluntati extrinsecum: dein concupiscentia, quomodoquinque sit intrinseca, non tamen est libera: imò, cum hujus nomine veniant quoque omnes motus, sive à dæmons, sive à quibuscumque aliis, etiam extrinsecis causis, ad malum inclinantibus, excitati, rectè etiam dicuntur pondus concupiscentiæ ab extrinseco esse.

240. Jam verò hoc syltemate posito, cum non sit in nostra libera potestate, vel hanc, vel illam delectationem habere, interim tamen eam, quæ prævalet, sequi debeamus: neque etiam DEUS, quando præcepta sua jubet impleri, delectationem gratiæ validiorem semper det, nec semper alteram concupiscentiæ afferat, vel minuat, sequuntur absurdissima plura. Tertè pauci homines sentiunt in se suavitatem cælestem, sensum delectationibus superiorem.

Hinc, ut laudatus Cameracensis Archiepiscopus in *præfatione* pag. 19. insert, poterunt le plurimi excusare ex eo, quod delectatione vicii carentes, non possint delectationi vitiæ resistere, & ideo necessariò sequuntur motum concupiscentiæ, donec delectatio cælestis, sine qua nihil contra vitiæ valeant, adveniat: quodque hinc male acta adscribenda sint potius suæ infelicitati, quam voluntati; cum ea admiserint ideo; quia DEUS needum ipsis voluerit infundere delectationem gratiæ. Exclamat autem merito modò citatus Archiepiscopus *l. 100 adducto*, systema hoc omnes morum regulas evertere, & omnem pudorem, etiam paganis congenitum, cuius tamen patrini volunt videri illi, si superis placet, morum, & Ecclesiasticæ disciplinæ reformatores:

241. Quod autem adhuc intolerabilius est, hoc systema esse S. Augustini doctrinam, contendit Jansenius, & *l. 4. de grat. Christi. c. 4.* ait: *Creberrime docet S. Augustinus, quandum in hac vita mortali vivimus, esse in homine luctam quædam duarum delectationum, noxiæ, & beneficæ, terrenæ, atque cælestis, quarum utrilibet vicerit, animum secundum consentientem, ac primum trahit.* In probationem autem hujus sui asserti falsissimi, adducit in primis illud S. Doctoris, quod infirmitas humana insuperabiliter, & indeclinabiliter trahatur. Sed jam suprà à *n. 193.* fatis monstratum, ex eo textu nullam necessitatem antecedentem probari.

Adducit dein alterum textum, qui ab ipso *l. 4. de grat. Christi. c. 6. 7. & 9.* dicitur *clarissimus, & præclarissimus: qui aureis meretur scri-*

bi characteribus: est autem desumptus ex expositione cap. 5. epist. ad Galat. v. 19. ubi S. Doctor ait: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est.* Ex quo vult inferre, juxta S. Augustinum voluntatem semper ab ampliore, seu majore delectatione necessariò trahi. At, licet hæc verba S. Doctoris aliquantò difficiliora, vel obscuriora forent, non ideo statim propter verba ambigua, tam absurdum errorum ei attribuere deceret.

242. Verum non est adeò difficilis, vel obscurus hic locus: facile respondetur, delectationem, si non semper, saltem hoc loco significare complacentiam deliberatam, ac liberam: consequenter ex hoc textu nihil evinci pro involuntaria delectatione necessitante; nam in primis delectatio libera esse potest; alias quomodo eam suadere, aut imperare homini posset psalmista psal. 36. v. 4. *Delectare in Domino.* Dein ex Jansenio ipso habetur, loco citato intelligentiam delectationem liberam; nam ipsem l. 4. de grat. Christi c. 11. ait, delectationem naturæ rationalis, quando propriè sumitur, esse gaudium animæ, & quietem in objecto præsenti: at paulò ante dixerat, delectationem, quæ animæ gaudium, ac quiescitur, esse ipsum consensum, vel hunc lequi: ergo delectatio, propriè sumpta, non est actus indeliberatus, sed deliberatus: adeòque, cum S. Augustinus hæc propriè loquatur (neque enim est illa ratio dicens, eum impropriè loqui) loquitur de delectatione deliberata.

243. Accedit, quod, legenti antecedentia illius expositionis sit clarum, S. Augustinum semper loqui de consensu, vel delectatione deliberata, ut plurimis locis posset ostendi: sed, nem nimis prolixus, adduco tantum sequentia. In primis S. Doctor ibi adducens ex eo capite 5. ad Gal. v. 17. illud: *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem;* hec enim sibi invicem adversantur, ut non ea, quæ vultis, faciatis: ait: *Putant hinc homines, liberum voluntatis arbitrium, negare Apostolum, nos habere, nec intelligunt, hoc eis dictum, si gratiam fidei suscepimus tenere nolunt: per quam solam possunt spiritu ambulare, & concupiscentias carnis non perficere.* Si ergo nolunt eam tenere, non poterunt ea, quæ volunt, facere.

Ubi duo advero. Primo S. Augustinum loqui de eo consensu, vel delectatione, ad quam putarunt aliqui, juxta Apostolum non dari liberum arbitrium: ipse autem ait, istud dari: at utique non vult, dari liberum arbitrium ad delectationem concupiscentia præiam, & indeliberatam (hoc enim eum non velle, per se videtur clarum, & clarius est ex iis, quæ postea subiungit de eo, quod est, non haberi concupiscentiam, seu peccatum, & istud non regnare, aitque, tunc non haberi peccatum, quando nulli habentur in honesti motus indeliberati, quod in hac vita ait ordinariè non concedi, sed primum futurum esse in altera: tunc autem peccatum non regnare, quando iis motibus non consentitur: ergo loquitur S. Doctor ibi de concupiscentia, vel ejus delectatione deliberata, aut consensu libero.

Secundò advero, hæc S. Doctorem doce-

re, quod hominibus liberum sit, fidei gratiam suscepimus retinere, & ideo peccent isti: quia eam tenere nolunt, utique libere: ergo, quando cunque dein de consensu, vel delectatione malæ loquitur, semper ei est sermo de illa delectatione, quam ideo debuerunt perficere; quia gratiam fidei noluerunt tenere: adeòque semper loquitur de illa, quæ potuisset libere vinci, retinendo gratiam fidei: hæc autem est deliberata,

244. Rursus adducit S. Augustinus in eadem expositione ejusdem cap. 5. v. 16. illud: *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis: ubi noto 1. juxta S. Paulum, & S. Augustinum, debere esse in nostra potestate, spiritu ambulare, seu desideria carnis vincere (alias jubetur quid impossibile) adeòque desideria ista, seu delectationes intelligi deliberatas, quas non debemus admittere.* Noto 2. S. Doctorem multis dein ostendere, quod habere, seu sentire tantum desideria carnis, non sit propriè peccatum: quæ ostendunt, eum velle, delectationem, quæ vere peccatum sit, & de qua ibi loquitur, esse libera, vel liberum consensum. Inter alia ait: *Quippe non eas concupiscentias omnino habere, non jam certamen, sed certaminis præium est, si obtinuerimus victoriam, perseverando sub gratia: ergo illæ concupiscentia, quas non possumus non habere, non necessariò trahunt ad consensum, sed possunt vinci, si voluerimus perseverare sub gratia, seu, si voluerimus gratiam retinere, quod ipsum, si volumus, ex S. Augustino possumus.* Et quidem aperte supponit S. Augustinus, quod eadem concupiscentia, quæ modo nos vincunt, potuerint à nobis vinci, si voluissimus retinere gratiam: igitur ex delectationes, secundum quas necesse est operari, non sunt illæ prævia indeliberata, sed sunt ipsi consensus liberi, & delectationes deliberata, quibus positis, necesse est, necessitate tamen tantum consequente, nos operari.

245. Confirmantur hæc adducendo integrum textum S. Augustini: qui sic sonat: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est: ut verbi gratia, occurrit forma specie foeminae, & movet ad delectationem fornicationis: sed, si plus delectat pulchritudo illa intima, & sincera species castitatis per gratiam, quæ eis in se de Christi, secundum hanc vivimus, & secundum hanc operamur.* In quibus verbis primo notandum, non dici: secundum id velimus, necesse est: sed: operemur necesse est: nam licet velle significet actionem internam, tamen operari communius indicat actionem externam, quam præcedit delectatio deliberata, seu consensus, aut imperium liberum, & efficax voluntatis: quod, dum oppositum volitionem inefficacem superat, facit, ut liberè non amplius istud determinat. Secundò notandum, quod hæc intelligatur delectatio, ad quam movet tentatio: atqui hæc, tam ex intentione dæmonis, quam ex appetitu carnis, est deliberata (hanc enim querit dæmon persuadere, & hac etiam cupit frui caro) & non est tantum prima illa inefficax velleitas, qua nec dæmon, nec appetitus carnis (nisi refræuetur) contentus est,

246. Tertiò notandum, quod delectatio hinc à S. Augustino sumatur eodem in sensu, in quo paulò ante eodem loco dicitur ab eodem S. Patre: *Major enim, & prepotentior delectatio eorum, justitia est.* Loquitur autem S. Doctor de iis, quos ait, non esse sub lege, seu sub peccato regnante: nec loquitur de delectatione objectiva, sed formalis, qua scilicet, ut ibi docet, vincuntur peccata: hæc autem delectatio, ut justitia sit, necesse est, ut non tantum bona, sed etiam libera sit; alias non denominat hominem justum, vel justè operantem: quippe indeliberata delectatio gratia stare potest cum actuali peccato, & cum habituali.

Quarto addendum, quod S. Augustinus l. 22. contra Faustum, c. 28. postquam dixisset: *Si enim nihil delectaret illicitum, nemo peccaret: statim subiungat: Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius, quam refrenat: & paucissimis interiectis: in eo genere ista rationalia facta sunt, ut inesse eis possilitas frenandi delectationem ab illicito, quam non frenando peccaverunt: ergo rationales creature habent possilitatem, seu potentiam frenandi delectationem ab illicito, etiam illam, quam non frenando peccant; igitur, si quæ oritur in animo rationali delectatio indeliberata, quæ impedit non potest, potest frenari, nec necessarii trahit ad consensum, vel operationem.*

Ex quibus omnibus legitimè infertur, S. Doctorum in textu objecto loqui de delectatione indeliberata, qua posita, necesse quidem est, ut secundum eam operemur, at necessitate tantum consequente, quæ impediti, seu, ut S. Doctor loquitur, frenari potest. Simul etiam ex his habetur, quid respondendum adversariis, si hunc ipsum textum ex l. 22. contra Faustum c. 28. nobis objicere velint.

247. Objiciuntur etiam alia adhuc S. Augustini dicta, e. g. etiam necessitate facta improbanda: & justorum esse voces: *Non enim, quod volo, facio bonum, sed, quod odi malum, hoc ago: hominem resistente, atque torquente dolore carnis vinculi, non posse a libidinosis operibus temperare. Sed S. Doctor, vel tantum loquitur de natura saucia, vulnerata, & Divinis auxiliis destituta, ut l. de nat. & grat. c. 18. 19. & pluribus aliis.*

Vel vult S. Augustinus, eam necessitatem non omnino insuperabilem esse, sed posse vinci per gratiam, sive proximè, & immediatè, sive mediataè, scilicet impetrando precibus gratiam proximè sufficientem: id quod patet ex textu n. 243. citato & l. de nat. & grat. c. 13. ubi, postquam dixisset, quod in peccata labamur, id imputandum negligentia nostræ, addit: *Dignetur inde & orare DEum, ne illi hec iniqua negligentia dominetur: & eodem l. c. 16. Hæc est fides, ad quam precepta compellunt, ut lex imperet, & fides impetrat & c. 15. præmisserat. Itaque precepto facere commoneatur, quod conantes, & nosfis viribus non valentes, adjutorium Divinum premeantur. Vel tandem S. Doctor, facta ex necessitate, vult, non esse strictè dicta peccata, ut scilicet voces germanicae dicuntur lingua germanica; cùm sint tantum hujus effectus: quod est exemplum S. Doctoris l. 1. de nuptiis, & concupiscent. c. 23. quæ, & similia, tum in hoc tractatu, tum in tract. de aëribus. Cibide libertate,*

itemque de ignorantia) & alibi sèpius, immo copiosè attulimus.

248. Addo tantum primò, quod, quando S. Doctor ait, hominem necessitatum ad ea, quæ non vult, non possit neque juxta adversarios velle, illum in tali re peccare; quia dicit, id ab invitis fieri: at nec juxta Jansenianos invitus peccat: sic autem loquitur de justis S. Augustinus l. 1. retract. c. 24. *Et ipsi concupiscentias carnis, contra quas spiritu concupiscent, quamvis eis non consentiant, nollent tamen ullas habere, si possent: & ideo non quæcumque volunt, faciunt; quia volunt eis carere, nec possunt.*

Addo secundò, quod, quando S. Augustinus ait, excusatum neminem fore, si dicat, se perseverantiam non accepisse, rationem addat: quod ipsorum liberæ voluntati imputandum sit; sic enim loquitur l. de corr. & grat. c. 7. *Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt potest dici: homo, in eo, quod audieras, & tenueras, in eo perseverares, si velles. Addit quidem ibidem, eorum etiam excusationem non recipiendam, qui Evangelium non audierunt: sed respondet, eum tunc velle, quod vel ignoraverint ex negligentia: vel, si omnino inculpabiliter ignoraverunt, quod propter alia peccata, non propter infidelitatem, damnandi sint. Ita docet tract. 89. in Joan. si scribens: Ad hæc inquisita pro mea captu, Domino donante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non est locutus: quæ fuisus explicata sunt, ubi de ignorantia invincibili aëtum tract. de aërib. hum.*

249. Ex hucusque dictis est manifestum, sistema hoc Jansenij non esse S. Augustini doctrinæ conforme; videamus, an propius accedit ad sistema Calvini de gratia. Hujus ex l. 3. Institut. c. 3. compendium istud est. 1. Affert, omnia opera hominum, tam electorum, quam reproborum, esse infecta secreto veneno concupiscentia. 2. DEUM, voluntate pure gratuita, electis non imputare ad culpam, aut poenam, malos motus concupiscentia: sed imputare illis prius justitiam Christi. 3. Econtra reprobis imputare DEUM omnes motus illos malos, etiam indeliberatos. 4. Gratiam sanctificantem ab electis amitti non posse, eo quod electio ipsorum immutabilis sit, & eorum peccata teguntur, hoc est, non imputentur. 5. Gratiam aëtalem, si adsit, non quidem cogere voluntatem, sed tamen trahere illam, delectatione necessitante: non tamen gratiam semper adesse, sed sèpe cedere locum concupiscentia. Ecce, in hoc primario puncto convenient Jansenius, atque Calvinus, quod uterque duplè motum delectationis, concupiscentia, & gratia, seu cælestem, ac terribiliter, admittat, quibus, cœi ponderibus statuta, ita mens humana moveatur.

250. Negat quidem Jansenius, se cum Calvinio sentire; cùm ab isto necessitas totalis, fixa, & absoluta: à se vero tantum flexibilis, partialis, & relativa adstruatur. Sed negant iterum Calviniani, à suo Magistro (quamvis, ut propter synceritor, libertatem negaverit) majorem necessitatem fuisse admissam, quam à Jansenio. Nos autem hic merito querimus, quid significent

cent hæc prædicata, quæ hæc necessitati tribuuntur.

Respondent Janseniani: *Necessitas totalis ea est, quæ potestate quacunque, partiali etiam, aut remota, voluntarem spoliat. Partialis vero, quæ tantum potentiam proximam auferit. Absoluta oritur ex ipsa natura. Relativa oritur ex voluntate: nec est necessitas, nisi eatenus, quatenus delectatio fortior, relata ad debiliorem, sive cum ista comparata, necessitat. Fixa est, qua adhæretur immobiliter uni. Flexibilis autem, qua modò huic, modò illi adhæretur, nunc ratione cælestis delectationis bono, nunc ratione terrestris malo. Addunt, quòd ex S. Augustino l. 3. de lib. arb. c. 3. ad hoc, ut tollatur libertas, debeat dari inevitabilis, & fixa necessitas.*

251. Ut obiter aliquid interseram, adverto: hac ratione una lanx in libra liberè descendet, & liberè ascendet altera; nam necessitas earum est tantum partialis, relativa, & flexibilis; neque enim una præ alia exigit hoc pondus, nec una, nisi relata ad alteram, est gravata majore, vel minore pondere: & potest quoque pondus mutari, ac ei lanci, quæ priùs pondus gravius habuit, modò levius imponi, ut adeò necessitas flexibilis sit.

Quodsi tamen rei inanimata exemplum displiceat, an non homo ligatus catenâ, ab ipso omnino insolubili, esset liber ad fugam; nam habet adhuc potestatem partialem, atque remotam, nempe pedes sanos, ac integros; neque enim per remotam potestatem intelligunt Janseniani eam, quæ mediata etiam dicitur, & per quam immediata, vel proxima, pro libitu haberi potest, sicut juxta nos, habens potentiam orandi, in hac habet potentiam remotam vincendi tentationem; quia potest precibus impetrare iugiam proximam, ad illam vincendam: sed intelligunt tantum aliquam potentiam vel à DEO ad bonum, vel ab alio ad malum faciendum compleibilem, ita, ut, si DEUS e. g. aliquid faciat, illa potentia proxima fiat: nec etiam juxta ipsos illa partialis potest stare potest in alio, quam in voluntate, non quidem ex se, sed per gratiam, & concupiscentiam, modò ad hoc, modò ad aliud flexibili, nunquam tamen coacta. Ulterius homo taliter ligatus, duntaxat relata ad catenam suis viribus superiorem, prohibetur à fuga. Tandem potest ab alio catena hæc solvi, adeòque necessitas flexibilis est. Nec excipias, talem manere invitum, & intervenire coactionem; nam potest etiam manere volens, ut SS. Martyres in vinculis suis manserunt.

Et tamen quis somniabit, talem liberum esse ad fugam, & liberè (non tantum sponte) manere ligatum? Liberè non agit, qui non habet potestatem plenam, & nullo impedimento à se inauferibili gravatam: quale tamen impedimentum est necessitas illa partialis, quamdiu adest, & ab homine, cui imposita est, tolli non potest. Verba S. Augustini objecta nil probant; ea enim sibi objicit S. Doctor, quasi ex præscientia DEI oriatur fixa, & inevitabilis necessitas, quæ utique libertatem tolleret: quamvis non ista fixa sola id faciat, sed alia quævis ab homine inevitabilis.

252. Jam verò Calvinus non aliam necessitatem admittit, quam, quæ à Jansenianis par-

tialis, relativa, & flexibilis dicitur; neque enim Calvinus negat Jansenianam illam, remotam, & partialem potestatem; quia nec negat voluntatem, quæ possit à DEO, vel aliis causis variè compleri, aut determinari: neque negat, voluntatem à coactione immunem; sic enim contra Pighium l. 2. de lib. arb. scribit Calvinus: *Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & statuerit, & constanter assevero, ac pro heretico habeo, quisquis fecus sentiat: si hoc, inquam, sensu liberum vocetur; quia non cogatur, aut violenter trahatur externo motu, sed sponte agatur suā, nibil moror.* Sed nec aliam, quam, quæ in sensu Jansenii relativa est, necessitatem admittit; quia necessitas juxta Calvinum non magis oritur ex natura, quam juxta Irenensem; nam etiam oritur ex voluntate ita comparata, ut à delectatione fortiori necessariò trahatur, adeòque necessitas est relativa ad delectationes; it enim l. 2. *Instit. c. 2.* ex mente S. Augustini voluntatem ad perseverantiam formari, hoc est juxta ipsum, necessariò trahi *impresso delectationis affectu*: & eodem lib. c. 3. docet, quòd gratia, id est delectatio cælestis major, in corde electionem, & voluntatem formet. Addit *ibidem*, corda piorum sic efficaciter gubernari *Divinitus*, ut inflexibili affectu sequantur. Iterum l. 3. contra Pighium docet, ideo ex S. Augustino hominem voluntate peccare: *Quia delectatione, & proprio appetitu moveatur.*

253. Nec minus Calvinus, quam Jansenius admittit, necessitatem flexibilem esse; quamvis enim, ut modò citavimus, dicat, pios motum gratiæ inflexibili affectu sequi, non intelligit, eos semper ita sequi, sed tantum tunc, quando gratia movet; nam aliis admittit etiam vicissitudines delectationum, cælestium, ac terrestrium, gratiæ, & concupiscentiæ: sic l. 3. *Instit. c. 2.* docet, quòd etiam reprobi quandoque gustent dona cœlestia, illisque conferatur à Christo *fidem temporalis*: fidei autem Calvinus omnia tribuit. Ibidem de rege Saule, utique reprobo, adeòque ad malum postea verso, ait: *Ad tempus viguit pius affectus*, ut scilicet DEUM amaret; & addit: *Bonitatis ejus dulcedine capiebatur*: hoc est, delectatione.

Eodem modo asserit, quòd etiam electi quandoque sint flexibiles ad malum, sicut SS. David, & Petrus, additique: *Quæ variatio ex fidei imperfetione contingit.* Igitur etiam Calvinus necessitatem tantum partialem, relativam, & flexibilem admittit: & hinc patet, merito Episcopos Galliæ an. 1656. 2. Sept. ad Alexandrum VII. scripsisse, priorem de Calvinistis nunc repressis curram, exceptam fuisse ab alia illi germana, ob erroris societatem, de profiganda Jansenii doctrinam. Operæ pretium erit legere hæc fusa exponata in *Documento Pastorali Illustrissimi Archiepiscopi Cameracensis epist. 1. 2. & 3.* ubi elegansissime, & eruditissime retractantur.

ARTICULUS IX.

Qua occasione sit edita Constitutio: Unigenitus.

254. *O*ccasio, & causa hujus cælerrimæ Constitutionis est Paschæius Quesnellus, natione Gal-

Gallus, patria Parisinus, Oratorii JESU (non vero Societatis JESU, ut Basilensis nova aliquando imperite scripserunt) Oratorii JESU, inquam, a Petro Berullo postea Cardinali anno 1611. instituti presbyter. Natus est Parisis anno 1634. 14. Julii fortius est ingenium, par quidem aequendis scientiis, sed novis doctrinis diffeminandis affuerunt: quod testari potest Gallia, & Belgium, quas regiones innumeris libellis clanculorum sparsis commovit. Anno 1675. S. Leonis Magni Opera dissertationibus, notis, interpretationibus &c. distincta edidit, in quibus autoritatem Summi Pontificis multum immixuit: sed mox anno sequenti a S. Congregatio- ne Indicis, prohibita sunt.

Inde anno 1678. in Comitiis Patrum Oratori Berulliani prohibita est in eorum scholis doctrina Jansenii, atque mandatum, ut Patres omnes prohibitioni subscriberent: noluit id facere Quesnellus, insuperhabit non tantum Superiorum suorum, sed Regis quoque, & Archiepiscopi Parisini mandatis: & propterea semper timidus, quia male sibi conscius, quæsivit latibulum: & locum vix paucis notum, paucioribus pervium, biennio integro inhabitavit. Redit subinde Lutetias: ne autem ut regis iussis rebellis e Congregatione pelleretur, & ad extremos Regni limites alegaretur, novem dierum itinere, in Belgum Bruxellas anno 1685. mense Februario fugit: ibique 25to. ejusdem mensis appulsum, domunculam in humili, & abdita platea sitam, annis compluribus inhabavit cum Arnaldo, qui & ipse ob Jansenium Sorbonam (cujus erat Doctor) & patria erat expulsum. In Belgio plurimos libellos famosos, & scripta pessima, furtivis typis edidit, ut patet ex data typis publicis *Causa Quesnellana* anno 1705. seu processu juridice ei facto: quorum scriptorum aliqua manu carnificis sunt combusata.

Sub anno 1690. mense Aprili Belgio cum Arnaldo excedere jussus a Gubernatore, abiit in Hollandiam, ac deinde Leodium: inde post aliquod tempus Bruxellas reversus est, ac laica ueste sese abscondit, donec anno 1703. 30. Maij ab Episcopo Mechliniensi, cum Gerberonio, & Brigodio, carceri est mancipatus, interceptus quoque ejus scriptis, ac innumeris literis. E carcere tamen, adjuvantibus quibusdam, & murum perforantibus, quartum post mensem elatus est: tum rursus citatus, at comparere nolens, sententiā tandem publicā damnatus est, reus Bajanis, & Jansenis, ac declaratus in causa in excommunicationem: atque alia quoque pœna ei injuncta: & inter has Exercita per mensem obeunda, jejunium feriis sexis in pane, & aqua servandum, donec Summo Pontifici de doctrina satisfecerit.

255. Hic igitur Quesnellus famosus est auctor *Reflexionum Moralium in novum Testamentum*, quæ sub variis, sed modicè differentibus titulis editæ sunt annis 1693. 1694. & 1699. quæque nonnulla dictiōnis suavitate, & subtili artificio inferendi errores, sub ficta specie devotionis, apta natæque sunt plures decipere, ac hæreses Jansenii instillare. Insuper adhibuit Quesnellus, non textum Sacrae Scripturæ editionis vulgatæ, sed editioni Montensis in multis conformem, quæ Montensis editio (ut ha-

betur in Bulla *Unigenitus*) dudum est reprobata (nempe jam a Clemente IX. anno 1668. & Innocentio XI. anno 1679.) & cuius textus in multis alienos, exoticos, & s̄pē noxios sensus, est detortus.

Vix editus erat hic liber, cū Dominus de Formageau centum nonaginta novem propositiones ex eo collegit, & tanquam erroneas, ac reprehensione dignas, accusavit. Ipse Pontifex Clemens XI. eundem librum damnavit anno 1708. 13. Julii edita Bulla *Universi Dominici gregis*: at, cū generalis damnatio non proficeret, nec ē manibus fidelium male curiosorum excuteret noxiū librum, rogatu Episcoporum Galliæ, & ipsius Christianissimi Regis Ludovici XIV. idem Papa, propositiones excerpti mandavit, & à compluribus in Theologia Magistris, coram duobus Cardinalibus, accurate discuti: *Deinde verò* (verba sunt Bullæ *Unigenitus*) coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quā maximā diligentia, ac maturitate, singularum insuper propositionum, cum ipsomet libri textu exactissime facta collatione, plures iteratis Congregationibus, expendi, & examinari mandavimus.

Post hæc Pontifex per dictam Constitutionem *Unigenitus* damnavit centum, & unam propositiones, variis censuris, tanquam falsas, captiosas, impias, hæreticas &c. quia tamen addit terminos hos: *respective damnamus*: signum est, non cuiilibet omnes censuras convenire; quānam autem cuique conveniat, inferri debet vel ex materia, vel ex aliis prius jam damnatis propositionibus. Addit sub finem Bullæ Pontifex, se per expressam istarum propositionum damnationem nullatenus alias approbare; cum plurimæ alia adhuc damnabiles sint deprehensæ, quas tamen referre, cū nimis longum foret, non sit vistum necessarium. Ait insuper, intolerabilius esse, quod ipse sacer textus damnabiliter sit vitiosus.

256. Hæc est notissima illa Constitutio, quæ incipit *Unigenitus DEI Filius*, edita a Clemente XI. anno 1713. 8. Septembris, quæque à toto orbe acceptata est, (a multis expressè, à plurimis tacitè) exceptis quibusdam Gallis, qui tamen tam parvum possunt obesse communī acceptationi Ecclesiæ, quām parvum acceptationi Tridentini obfuit, quod non fuerit receptum à Lutheranis, & Calvinis; unde quamvis prouide omittatur (quod tamen falsum censemus) quod Constitutio Pontificia non sit infallibilis ante consensum, vel acceptationem Ecclesiæ, nihil obesse huic Bullæ.

Nullatenus autem dici potest, Gallos eam Constitutionem non recepisse; nam in Conventu Cleri Gallicani anno 1714. mensibus Januario, ac Februario, per sex sessiones habito, recepta est Bulla à 40. Episcopis, inter quos fuere Cardinalis de Rohan, & 7. Archiepiscopi: qui Conventus in Documento Pastorali ibi edito dicitur fuisse ex numerosissimis, qui sint visi in Francia. Idem Episcopi communī nomine ad. Summum Pontificem dederū literas 5. Febr. 1714. quibus sic ad eum scribunt: *Nos Majorum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quod illi, in Apostolicam Sedem studio flagrantes, Sanctitatis vestrae postremam Constitutionem consimili obse-*

quio, ac veneratione, amplexi sumus: neque vero deinceps officio nostro deerimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia cura nostra commisit, par animo, ac fide excipiatur. Addunt, confecisse se Documentum Pastorale, seu instructionem, ut tollatur occasio ulterius litigandi: cura quoque sibi fuisse, hortari reliquos Episcopos, ut idem Documentum in suis Diocesibus promulgent: subiungunt, hac Constitutione robustissime, & apertissime profligatos fuisse errores &c. Tandem gratulantur Pontifici, & optant diuturnum regimen, sequent dicunt paratos cum eo animas suas profide ponere. Similiter dederunt literas ad omnes reliquos Galliae Episcopos, quibus eos hortantur, ad publicandam memoriam Bullam, eamque executioni mandandam.

Inde ipse Ludovicus XIV. Rex Christianissimus *eccl. anno 1714. 14. Febr.* jussit, hanc Constitutionem recipi, publicari, & observari. Accessere subin acceptatione expressa longe maxima pars Episcoporum, quibus nuper Eminensissimus Cardinalis Ludovicus Antonius de Noailles Archiepiscopus Parisiensis, maximo bonorum omnium solatio, se junxit, & edito *anno 1728. 11. Octobr.* mandato, Bullam *Unigenitus* ab omnibus suis subditis acceptari praecepit. Secuti hunc sunt alii plures, ut adeo ex centum viginti, & aliquot Episcopis Galliae, vix paucissimi supersint, qui Constitutioni huic needum se submiserint: crescitur in dies Bullam acceptantium, & appellationi sua renunciantium numerus: atque iesp eit, brevi totam Galliam quoad hoc punctum fore unanimem: praeferunt post Decretum, seu Mandatum hac de causa à moderno Christianissimo Rege Ludovico XV. *24. Martii an. 1730.* editum, quo imprimis confirmat Decretum, seu Mandatum Ludovici XIV. *14. Febr. an. 1714.* editum (de quo supra) dein jubet, ut Constitutio *Unigenitus* in tota Gallia inviolabiliter obseretur, tanquam lex Ecclesiae, & lex regni Francici, ea submissione, quae debetur iudicio universalis Ecclesiae in materia doctrinæ.

Hoc Decretum, seu Mandatum idem Rex suo in throno, & loco solito Parlamenti confidens, praesentibus regii sanguinis Principibus, Ducibus, & Paribus Franciæ, itemque consiliariis *3. Aprilis an. 1730.* solemnissem publicavit, ac Parlamenti actis, seu registris inseri petit: quod etiam faciendum, plurimum Parlamenti membrorum votis conclusum est. Cum autem postea idem Christianissimus audisset, aliquos ex Parlamenti membris subinde conventicula celebrare, ratione hujus Constitutionis, vel potius ejusdem in acta inscriptionis (circa quam nempe volebant tergiversari) rex plures ex illis ad se vocatos reprehendit, & insuper per Cancellarium suum, minas graves eis intentavit, ni ocyus parerent: quod se facturos, eum humili depreciation priorum à se actorum, spoponderunt,

257. Sed, eti remanerent aliqui pauci Antisites, Constitutioni huic contrarii, eorum tergiversatio pro nihilo esset reputanda. Certè etiam in Concilio Nicæo viginti duo Episcopi adhæsere Ario: & tamen neglecti sunt. Rursum, cum octodecim Episcopi Juliano Pelagiano adhæsissent, neglecta etiam est istorum intercessio, aut reclamatio: quid igitur deest, quo

minus Constitutio hæc acceptata dicatur, etiam in Gallia? an requiretur insuper cuiuslibet plebanorum consensus? an aliae nationes omnes, extra Galliam, per omnes quatuor orbis partes diffusa, expectare debebunt, donec adhuc unus, aut alter Episcopus in Gallia consensum?

Si cum quibusdam dicas, in Conventu Parisiensi defuisse Episcopis requisitam libertatem; in primis male de iis sentis, quasi timore, non mortis, sed longe inferioris mali, conscientias suas, ac fidem prodiderint; debuissent enim, si fidem periclitari putassent, reclamare, ut secere Patres antiqui tempore Arianorum. Sed insuper falsum est, defuisse iis libertatem; iussit enim Rex significari Episcopis, nequaquam se velle vim ullam afferre Prælati, imo cuvis integrum esse ad conscientiae sua arbitrium sententiam dicere. Adde, quod modò, dum loqui libet possunt, mortuo Rege, non recedant, sed scriptis, & dictis, receptionem confirmant, ac adversariorum novos libellos perniciosos, hæc in materia, magno zelo condemnent.

258. Cum igitur Janseniani nescirent, quid ultrae opponerent, quidam eò progesi sunt, quod antecessores eorum, eti lati audaces, tamen nunquam se abripi passi sunt: scilicet appellariunt ad Generale Concilium, quam appellationem Quæsnellus, quarto ante obitum suum die, rogatis etiam duobus tellibus, scripto innovavit, eique immortuus est Amstelodami. *2. Dec. an. 1719.* etatis 37. Nempe sciunt vaferimi homines summam difficultatem congregandi Generale Concilium, adeo, ut intra plurimos annos cogi non posse: quod cuique constabit legenti Historiam ultimi Generalis Concilii Tridentini; hinc putant, se interea impunè posse suas hæreses spargere. Certè, si Christus Ecclesia non reliqueret alid medium extirpandi errores, non videretur satis ei consuisse; cum hoc medium difficultimum sit, & intra centenos annos vel semel sperari non possit.

Sanè pluribus annis laboratum est, donec Patres Tridentum congregati sint. Post varia per quinque annum integrum confulta, atque tentata, tandem indixit Concilium Tridentice-lebrandum Paulus III. an. 1542. sessio tamen prima est habita primum an. 1545. 13. Decembri. Bis fuit Concilium hoc omnino suspensum, & præsertim toto tempore Pontificatus Pauli IV. tandem primum post octodecim annos, scilicet an. 1563. 3. & 4. Decembri ultima, seu vige-sima quinta sessio habita est, ac synodo finis impositus, cum interim fuissent saltem quinque Pontifices maximi. Fluxerunt jam à fine illius Concilii centum, & sexaginta septem anni, & nemo cogitavit de cogenda rursus synodo universali ob difficultates vix non insuperabiles. Si ergo expectari semper deberet Concilium Generale, donec error profligaretur, hic per centum, & amplius annos, impunè posset grassari, cum innumerabilium fidelium perniciose. Audiant illi, si verè sunt S. Augustini discipuli, Magistrum hunc contra duas Epistolas Pelagian. l. 4. c. 12. Aut verò, ait, Congregatione synodi opus erat, ut aperta perniciose damnaretur? quasi nulla beatis aliquando, nisi synodi Congregatione damnata sit, cum potius rarissime inveniantur, propter quas

quas damandas necessitas talis extiterit. Verum istorum superbia banc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos orientis, & occidentis, synodus congregetur; orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur; cum potius vigilantia, & diligentia pastorali, post factum illis competens, sufficiensque iudicium, ubicunque isti lupi apparuerint, contendiunt.

Accedit, quod ferè semper hæreticorum mos fuerit, appellandi ad Concilia: appellârunt Pelagiani, appellârunt Lutherani, ad Concilia Generalia, & tamen postea non obediverunt eorum decretis; quia semper invenerunt, quod contra Concilia, magnis curis, & impensis, tandem coacta fucare exciperent. Sic & Jansenianis non defuturus esset fucus exceptionis, dicendo, vel, quod non fuerit Concilium liberum, vel, quod ipsis non fuerint satis audit, sive, quod ex affectu, & passione invidiae, non extatione, Concilium processerit. Veilent scilicet, sicut Ariani olim, & postea etiam Lutherani, ita isti, Concilium ita liberum, ut ex sua factionis hominibus tantum esset compositum. Sed hæc quæstio spectat ad Tractatum de fide, in quo DEO dante, paulò copiosius hanc matemem pertractabimus.

259. Locum hic sibi peteret expositio ipsarum damnatarum propositionum Quesnelli: at quia fusior earum explicatio integrum, & quidem sat magnum tractatum, sibi soli posset, remitto avidos hujus notitiae ad eruditas simul, & profundas aliorum lucubrations, quales sunt Dominici Viva *Trutine Theolog.* tom. 2, p. 4. Christophori Jacobs *Constitutio Unigenitus Theologicè propugnata.* Jacobi Spreng *Constitutio Unigenitus vindicata &c.* Ut tamen non omnino taceam, sciendum in primis, quod ex libro *Reflexionum moralium* Quesnellus docuerit maximè Baij, ac Jansenij hæreses, aut propositiones alias, præsertim Superioribus injuriosas.

Itaque propositio omnium *prima* docet, hominem amissâ gratiâ nihil boni posse operari, & generaliter impotentem esse ad omne bonum. Hac, si loquatur de gratia habituali, quæ propriè dicitur perdi, aut amitti (quia ex se permanens est) falsa est; quia utique peccator potest aliquid boni etiam supernaturalis cum gratia actuali facere: si autem loquatur de gratia actuali, euidem nihil boni supernaturalis potest homo facere sine ea: attamen potest facere aliquid boni naturalis, ut fuse à n. 83. probatum. 2. 3. 4. 5. & seq. docent, hominem, nisi habeat gratiam efficacem, nihil boni operari posse: adeoque tollitur gratia sufficiens. Idem confirmant vel maxime propositio 9. 10. 11. 12. 13. & plures consequentes. 26. autem, & aliquæ sequentes admittunt infidelibus omnem gratiam; quia in iis dicitur, non dari gratiam, nisi per fidem, & hanc esse primam gratiam, atque extra Ecclesiam nullam concedi gratiam: dicere autem, quod infideles nullam recipient gratiam, damnatum est ab Alexandre VIII. in 5. propositione: & in hos sensus hucusque adductos veniunt adhuc plures propositiones sequentes.

Propositio autem 49. & plurimæ sequentes, volunt, non esse actum bonum, quin eli-

catur ex amore DEI: timorem DEI verò ducere ad desperationem, si sine amore sit: quæ non possunt conciliari cum bonitate actus attritionis ex metu gehennæ, nec cum damnatione propositionis 14. ab Alexandre VIII. proscriptæ. 68. nimium tribuit fidei, ac precibus. 69. tollit merita nostra. 70. docet cum propositione 72. Baij, neminem innocentem à DEO affligi, quod in B. Virgine, Martyribus, & innumeris aliis, falsum est. 71. docet, hominem ob sui conservationem posse se se dispensare ab ea lege, quam DEUS condidit propter ejus utilitatem: quod absque distinctione, & præsertim de lege Divina, universaliter prolatum, est falsum, & laxitatibus plurimis ostium pandit.

Propositio autem 72. & sequentes excludunt peccatores ex Ecclesia, & relinquunt intra eam solos electos. Propositio 79. cum sequentibus vult, licitum cuilibet esse legere S. Scripturam, etiam simplici populo, ut Lutherani etiam faciunt. 86. non tantum vult, homines debere etiam in Ecclesiis canere aliqua, e. g. *Gloria*, vel *Credo*, vel alios cantus piis: sed etiam debere dicere easdem omnes orationes *Missa* cum sacerdote, & quidem, ut *Documentum Pastorale* Episcoporum Parisiis congregatorum explicat, in lingua vulgari. 78. & sequentes inducunt alium modum ministrandi Sacramentum pœnitentiaæ severissimum, & ab usu Ecclesiæ alienum, quo volunt se monstrare nescio quantos reformatores morum, & interim homines vix non faciunt desperare. Propositio 90. videtur innovare doctrinam Edmondi Richerii, docentis, Christum immediate claves contulisse Ecclesiæ, ita, ut per unum hominem potestas exerceretur: estque prorsus falsa; cum potestas excommunicandi sit à Christo immediate data Petro, & non fidelibus, seu ovibus: multo minus debet præsumi consensus totius Ecclesiæ; sic enim nulli hæretici possent unquam excommunicari; cum latet ipsis nunquam consentiant. 91. & 92. faciunt contemnere censuras Ecclesiæ, dum quisque sibi imaginatur, se injustè censuratum: præterquam quod falsum sit, non debere quenquam unquam impediiri, censurâ revera etiam injustâ, ne aliquid faciat; cum utique debeat quisque in foro externo obediere, saltem quando non prohibetur ipsis aliquid jure naturali, vel Divino præceptum. 93. concitat subditos ad inobedientiam erga superiores Ecclesiasticos, itemque 94. 95. 96. 97. 98. 99. ac 100. Ultima tandem, si ritè intelligatur, non vult dicere, quod non debeat virari iuramenta non necessaria: sed, ut bene advertunt Episcopi congregati Parisiis in suo *Documento Pastorale*, respicit juramentum contentum in formulario, de quo n. 227. quod vellet Quesnellus, & socii omnino abolitum. Hæc pro instituto nostro sufficient.

260. Addo tandem, injustè conquestos quosdam fuisse, quod propositiones ex libro *Reflexionum* non fideliter fuerint excerptæ; quippe ad hos convincendos tantum opus est inspicere Constitutionem *Unigenitus* Parisiis editam, ubi in altera columna, ipsissima Quesnelli Gallica verba ponuntur, quæ quilibet lingua peritus videbit manifestè synonyma. Sed

nec dici potest, verba à contextu abstracta diu-
riorem facere sensum, quām in libro ipso, &
suis adjunctis vestita, facerent; nam non est ne-
xus inter se earum Reflexionum, sed pro va-
rietate sacrorum textuum, additæ sunt varia, di-
sparata, & nullo modo cohærentes reflexio-
nes. Quæri fors h̄ic posset, quem sensum
habeant censuræ propositionum, quandoquidem aliquæ dicuntur hæreticæ, alia hæresi pro-
ximæ, alia piarum aurium offensivæ, scanda-
loſæ, captioſæ &c. sed quia explicatio hæc spe-
ctat ad tractatum de fide, hac de re eo loco age-
mus.

Post hæc jam sibi locum postularent quæ-
stiones de gratia efficaci, eiusque concordia
cum libero arbitrio: at quia Paulus V. Ponti-
fex Summus anno 1607. vetuit, hac de materia
quidquam typis vulgari, obediens abstine-
mus. Qui hac de re solidè instrui cupit, ad-
eat Suarezium, cuius tres tomī de gratia cum
licentia S. Sedis sunt editi. Ego interim hæc re-
peto, quod Bellarminus de ascensione mentis in
DEUM gradu 4. c. 1. ad eundem DEUM su-
spirans scriptit: Malo experiri, quām scruta-
ri efficaciam gratie tue.

DISPUTATIO II.

De Gratia Habituali Sanctificante.

261. **Q**uedam tract. 8. de justificatione
controv. 1. punct. 1. n. 2. re-
vocat omnes errores Luthe-
ranorum circa gratiam sanctificantem (quæ est
justificatio nostra) ad quinque. 1. justificatio-
nem stare in sola remissione peccatorum, &
non esse justitiam aliquam positivam. 2. ju-
stitiam esse quidem formam positivam, sed no-
bis extrinsecam, scilicet esse vel justitiam,
qua ipse DEUS justus est, vel esse merita Christi,
aut alium favorem extrinsecum Divinæ vol-
luntatis. 3. justitiam esse qualitatem intrinsecam
quidem, & inhærentem, sed imperfectam,
qua ad justificandum indigeat adhuc aliquo alio
extrinseco (tanquam forma simul justificante). 4.
justitiam stare in sola fide. 5. justitiam,
quæcumque sit, non verè remittere, sed tan-
tum tegere peccata. Videri hæc possunt fu-
sius deductæ, & in plures divisiones distribu-
ta apud Bellarm. tom. 4. contr. 3. generali. contr.
2. princip. l. 2. c. 1.

262. Catholicum dogma est, justificationem nostram esse formam intrinsecam, seu
esse gratiam sanctificantem, inhærentem homi-
ni, distinctam à fide, remittentem verè, seu
destruentem peccata, & non tantum categen-
tem: sic definit Tridentinum sess. 6. c. 7. his
verbis: Hanc dispositionem, seu preparationem,
justificatio ipsa consequitur, qua non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio
interioris hominis, per voluntariam susceptionem
gratiae. & donorum: & paulò inferius: Denum unica
formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est,
sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati,
renovatur spiritu mentis nostræ: & non modò re-
putamur, sed verè justi nominamur, & sumus,
justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam:
& post pauca. Quanquam enim nemo possit esse

justus, nisi cui merita passionis Domini nostri JESU
Christi comunicantur, id tamen in hac impiæ justifica-
tione fit, dum ejusdem sanctissime passionis merito,
per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in
cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsi in-
heret. Unde in ipsa iustificatione cum remissione
peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo,
per JESUM Christum, cui inheritur &c. quibus
verbis omnes errores superiores damnantur, ut
constabit cuique attente hæc expendenti, nec
opus est longiore explicatione: & hinc omis-
sis controversiis polemicis, ad magis scholasti-
cas gradum facinus.

QUÆSTO UNICA.

De Essentia, & Proprietatibus Gra-
tie Sanctificantis.

ARTICULUS I.

Quid sit gratia sanctificans, & an
sit identificata cum habitu charitatis.

263. **G**ratiam sanctificantem esse qua-
si naturam in ordine supremo,
exigentem, tanquam suas pro-
prietates, habitus supernaturales, qui sunt qua-
si potentiae ipsius, est communior Theolo-
gorum sententia; quia regeneratio illa, qua
per baptismum (vel suo modo per potentiam)
renascimur in Christo, nihil est aliud, quā
justificatio in baptismo, vel etiam in peni-
tentiâ nobis collata: quæ justificatio ex Tridenti-
no sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio,
sed & sanctificatio, & renovatio interioris homi-
nis, per voluntariam susceptionem gratiae & donorum.
Quare præter gratiam sanctificantem,
qua scilicet est sanctificatio, etiam confer-
tur alia dona, de quibus infra cit. cap. Tridentini
sic dicitur. Unde in ipsa iustificatione cum re-
missione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit
homo per JESUM Christum, cui inheritur, fidem,
spem, & charitatem. Scilicet, ut generatio in
ordine naturali afferat nobis naturam, exigen-
tem potentias, & proprietates naturales, ita
generatio spiritualis afferat nobis quasi naturam,
exigentem proprietates, & potentias superna-
turales, nempe gratiam. Dicitur autem gratia
quasi natura; nam cum habitus non recipian-
tur in gratia, neque ipsa eos petat sibi, sed ani-
mæ, in qua recipiuntur, neque etiam gratia
denominet se ipsam filiam DEI, sed tantum ho-
minem, inde non est strictè natura.

264. Rursus hæc gratia sanctificans com-
muniſſimè dicitur esse participatio Divina na-
tura, ideo, ut exponit Suarez. P. 3. de grat. l. 7. c. 1.
n. 30. quod, cum natura Divina sit quadam
intellectualis, seu intellectiva natura altioris
ordinis, quām possit esse ulla substantia
intellectualis creata, ille gradus intellectivitatis,
qui est in Divina natura, Divino, & super-
naturali quadam modo, participatur per habi-
tualēm gratiam, ita, ut à nulla substantia creata
per se ipsam, vel per potentiam sibi connatu-
alem, ita participari possit. Sic Divina na-
tura

Ita est in ratione objecti, in se, & per visionem intuitivam intelligibilis, adeo elevata, & excellens, ut ratione purissimæ actualitatis, & immaterialitatis sua, seu ratione supremæ perfectionis sua, à nulla substantia creata intellectuali possit connaturaliter per visionem intuitivam attingi, sed tantum à se ipsa, seu potentia intellectiva Divina.

At vero per gratiam sanctificantem natura creata intellectuali elevatur (seu formaliter, & immediate, seu radicaliter, & mediate, per lumen glorie, quod gratia sanctificans causat) ad participationem illius gradus intellectivitatis Divina, ut possit objectum illud, ex se tantum à Divino intellectu per visionem intuitivam attingibile, ipsa quoque per visionem intuitivam cognoscere: ex quo per se dein sequitur, quod DEUM etiam possit amore altioris ordinis amare. Et hac participatio naturæ Divina, ut *ibidem* n. 32. tradit Eximus, est sufficiens proportio in natura, ut possit inter DEUM, & hominem, dari vera amicitia: nec est expectenda major proportio; tum quia æqualitas impossibilis est; tum quia non requiritur ad amicitiam æqualitas absoluta. Hinc sufficit, quod pura creatura dicto modo participet Divinam naturam, quoad modum intelligendi, & amandi DEUM, ipsi DEO proprium, in eodem ordine, ac gradu connaturali, quantum fieri potest; nam ex hoc quasi confortio, naturæ Divinae, & creatæ, maximè per visionem, & amorem, oritur confortium amicabile, & si homo dignum objectum amoris amicitiae apud DEUM, adeoque amicus DEI.

265. Ulterius hæc gratia non est substantia, sed accidens; nam ex Tridentino citato n. 262, est causa formalis, id est, forma, & quidem in nobis suscepta, aut recepta: non autem datur in nobis forma substantialis præter animam, & fortem unionem, qua est substantia ut quo. Neque gratia est qualitas transiens, sed inhærens; unde dicitur habitualis. Eam autem esse inhærentem desumitur ex *Clementina de summa Trinitate*, & *fide Catholica*. ubi Concilium Viennense sententiam Doctorum assertentium, parvulis infundi gratiam sanctificantem saltem quoad habitum, tanquam probabilitatem amplectitur. Catechismus autem Tridentini titulo de baptismo §. de eximiis baptisini fratribus mibi n. 38. ait. Est autem gratia, quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum, pœnd anathematis propœtit, decrevit, non solùm, per quam peccatorum fit remissio, sed Divina qualitas in anima inhæret: quare de hoc dubitari non potest. Sed queritur jam ulterius, an gratia habitualis sit realiter distincta ab habitu charitatis, qua in re utrinque stant graves Theologi.

266. Dico. Gratia sanctificans probabiliter distinguitur realiter ab habitu charitatis. ita Suarez, Haunoldus, Gormaz, & plurimi gravissimi Theologi: quanquam etiam in oppositum stent valde graves: ait tamen Suarez l. 6. de gratia c. 12. n. 1. nostram sententiam à pluribus, & gravioribus defendi: quibus accedit S. Thomas. l. 2. q. 110. a. 3. in corp. ubi sententiam hanc probans, docet, gratiam sanctificantem esse quasi naturam virtutum infusa-

rum, sicut lumen rationis est quasi natura virtutum acquisitarum: & ait, quod, sicut virtutes naturales distinguuntur à natura, & à lumine rationis, ita etiam virtutes supernaturales distinguuntur à quasi natura, seu gratia: & quod, sicut in ordine naturali natura præsupponitur ad virtutes naturales, ita gratia præsupponatur ad virtutes supernaturales. Idem tradit S. Doctor. q. 27. de veritate a. 2. & in hujus S. Doctoris reverentiam hanc præ opposita sententia etiam amplector.

Prob. 1. Concilia sèpissimè agunt de gratia, & charitate, tanquam de duabus distinctis: imò sèpe istas, tanquam duas enumeraunt, quando enumerant etiam alia ut plura, de quibus certum est, ea realiter distinguuntur: ergo probabiliter dicitur, eas esse realiter distinctas. prob. ant. In primis Concilium Viennense, ut resurferit in *Clementina de summa Trinitate*, & *fide Catholica*, saltem tanquam probabilitus dicit, quod parvulis infundatur gratia, & virtutes: ergo, ut arguit Suarez, cum Concilium indefinitè loquatur, & gratiam contraponat omnibus virtutibus, insinuat, eam esse distinctam ab omnibus virtutibus: adeoque etiam à charitate. Rursus Concilium Tridentinum sess. 6. c. 7. ita habet: *In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hec omnia simul infusa accipit homo per IESAM Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem: ergo justificatio, sive gratia, sicut est distincta realiter à remissione peccatorum, fide, & spe, ita etiam à charitate.*

Pariter Concilium Moguntinum, habitum durante, vel suspenso Tridentino, cap. 7. inter capitula ad fidem spectantia ait: *Cum venia peccatorum homo etiam DEI gratiam, & per Spiritum S. unum cum fide simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit: ubi iterum loquitur de gratia, eique tanquam distinctæ annectit charitatem, non minus, quam fidem: ergo verisimile est, Concilium agnoscere distinctionem realem. Catechismus etiam Tridentini de baptismo. loc. cit. n. 265. ait, gratiam infundi, qua sit splendor quidam, & lux, qua animalium nostrorum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores, & splendidiores reddit: ergo non censet, eam strictè esse habitum, cuius saltem primarium officium non est, esse lucem, & splendorem, sed esse effectivum actuum supernorum: & paucis interjectis ait: Huic autem gratia additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, qua in animam cum gratia divinitus infunduntur: ergo gratiam iterum ab his omnibus, adeoque etiam à charitate agnoscit distinctam.*

267. Confir. 1. In sacris Scripturis sèpè de gratia, & charitate, tanquam de duabus entitatis est sermo: ergo, prob. ant. 2. ad Cor. 13. v. 13. sic scribit S. Paulus. *Gratia Domini nostri JESII Christi, & charitas DEI, & communicatio S. Spiritus, sit cum omnibus vobis.* Equidem Elsparza dicit, intelligi charitatem actualem: sed sic etiam intelligi posset gratia actualis, quam tamè nec ipse intelligi vult. Sic etiam idem S. Apostolus scribit ad Ephes. 6. v. 23. *Pax fratibus, & charitas cum fide, à DEO Patre, & Domino JESU Christo: gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum JESUM Christum.* Confir. 2. *Aliæ omnes virtutes distinguuntur à gra-*

à gratia, licet omnes virtutes morales in hac providentia, à gratia sint inseparabiles: ergo probabiliter etiam charitas; quia nullam adversariationem pro identitate hujus afferunt, quæ sit majoris momenti, quæ inseparabilitas.

Id tamen huc facile admitto cum Gormaz. *n. 9. de gratia sanctificante*, justificationem, saltem integraliter sumptam, involvere pro constitutivis non tantum charitatem, sed etiam alias virtutes, adeoque justificationem non adæquatè distingui ab habitu charitatis, bene autem gratiam: quod etiam tenet Eximus. *l. 7. de gratia. c. 9. maximè n. 20.* nam justificationem integraliter sumpta est renovatio interioris hominis, sicut per voluntariam receptionem gratie, & donorum, hoc est, virtutum, ut afferit Tridentinum *sess. 6. c. 7.* Neque obest huic asserto, quod fides, & spes, possint manere sine gratia, & justificatione; quia calor etiam potest manere sine igne, licet sit aliqua proprietas ignis. Accedit, quod fides, & spes non recipiantur in gratia, tanquam subiecto, sed in anima: neque recipiantur in justificatione; cum hæc sit complexum ex remissione peccatorum, gratia, & donis virtutum, ex quibus, ut patet consideranti, nihil est subiectum fidei, aut spei &c.

268. Ut autem argumenta adversa facilius articulo sequenti solvamus, noto 1. ex Gormaz. *de grat. u. 13.* vocem *charitas* triplicem apud SS. Patres, Concilia, & Scripturas, habere significationem. Primo hæc vox significat dona ex charitate collata, seu effectus charitatis: & sic Itali, ac Galli, eleemosynam vocant charitatem: quin & Germani quoque, dum rogant, sibi exhiberi aliquid obsequium, vel favorem, rogant, exhiberi sibi charitatem: sic autem etiam ipsa gratia sanctificans vocatur charitas, non creata, sed Divina, quatenus est donum ex charitate, qua DEUS nos amat, profectum: & hac ratione explicatur illud, *1. Joan. 3. v. 1.* *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus:* hoc est, qualem gratiam sanctificantem, quæ est donum, seu effectus charitatis Divinæ.

Secundo significat vox *charitas* habitum virtutis, elicivitum actuum amoris DEI super omnia: & in hoc sensu loquitur Apostolus ad Rom. 5. v. 5. *Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis:* item 2. *Cor. 13. v. 13.* *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.* & S. Aug. 1. *de spir. & liter. c. 32.* *Charitas quippe DEI dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos.* Tertiò significat hæc vox personam, quæ diligit, & ex dilectione sua dona communicat: sic 1. *Joan. 4. v. 16.* dicitur: *DEUS charitas est:* sicut alibi etiam DEUS dicitur fortitudo nostra, patientia nostra, & similia.

269. Noto 2. quamvis munia gratiæ sanctificantis tribuantur aliquando habituali charitati, non tamen sequi, eas esse identificatas; nam ad has, vel similes denominations, sufficit, quod habitus charitatis speciali modo concurrat ad munia gratiæ, seu ad faciendum filium adoptivum DEI, ejusque amicum; & sic

in Scriptura tribuitur justificatio etiam fidei, & spei; nam ad Rom. 4. v. 5. dicitur: *Credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ad justitiam: & ad Rom. 1. v. 17.* *Justus autem ex fide vivit.* & ad Rom. 8. v. 24. *Spe enim salvi simus.* Imò *Tb. 4. v. 11.* dicitur: *Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat:* quin isti habitus, seu virtutes, sint gratia sanctificans, siue forma expellens peccatum. Quare, licet habitui charitatis attribuatur aliquando in Scripturis justificatio, non sequitur, quod cum gratia sanctificante, quæ est inter primaria constitutiva justificationis, identificatus sit; sed tantum, quod ad eam infundendam specialiter concitat.

ARTICULUS II.

*Solvuntur Objectiones contra
hucusque dicta.*

270. O B. 1. ex hereticis. *Gratia, quæ nos justificat, vocatur ad Rom. 3. v. 22. justitia*

DEI: & 1. Cor. 1. v. 30. dicitur Christus justitia nostra: ergo est tantum forma extrinseca. Confir. Justificatio non est vera remissio, sed tantum teatio, vel occultatio peccatorum: ergo non est forma intrinseca delens peccatum, prob. antec. ex illo *Psal. 31. v. 1.* *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecla sunt peccata:* ergo. Resp. neg. cons. Per justitiam DEI, ut habet Tridentinum citatum n. 262, non intelligitur justitia, qua DEUS justus est, sed qua nos justos facit, quasi diceretur: *Justificatio est gratia DEI.* Christus quoque non est formalis justificatio nostra, sed causalis, sicut scilicet dicitur DEUS fortitudo, & patientia nostra. Ad confir. neg. ant. ad prob. neg. cons. Peccata regi quidem possunt coram hominibus, at non coram DEO, nisi sint destructa; unde tegi coram DEO (de quo agitur in eo psalmo) idem est, ac destrui. Pariter DEUM non imputare peccatum, est, destrui illud; quia DEUS non potest reputare innocentem, qui revera adhuc nocens est; hoc enim tantum possunt judices mali creati. Et sic quoque exponi debet illud *Ezechiel. 33. v. 16.* *Omnia peccata ejus, que peccavit, non imputabuntur ei.*

271. Ob. 2. S. Paulus ad Rom. 5. v. 19. *comparat Christum, & Adamum, atque, per hujus inobedientiam multos peccatores, per illius obedientiam plures constitutos fuisse justos:* ergo, sicut peccatum originale est ipsum peccatum Adami, ita iustificatio nostra est iustitia Christi, vel hujus merita. Resp. neg. cons. Aliud est similitudo, aliud identitas; unde non debent similia convenire in omnibus prædicatis: igitur sufficit, quod peccatum Adami nos inquiet, & peccatores faciat: & Christi gratia, vel sanguis, aut merita, nos emundent, ac justos faciant: quanquam merita Christi tantum causaliter nos justificant, Adami vero peccatum formaliter nos inquiet, tanquam pars peccati originalis, quod est forma nos maculans. Vide de hoc etiam tractatum de peccatis. n. 287.

272. Ob. 3. Gratia non est effectiva: ergo non est habitus: ergo non est habitualis, seu permanentis qualitas. conf. probat. omnis habitus est productivus, vel effectivus alieius: ergo, si gratia non est effectiva, non est habitus. Resp. antecedens esse dubium; Suarez enim *l. 6. de gratia. c. 13. n. 14.* putat, etiam gratiam sanctificantem influere in actus, sicut, ait, anima (quam distinctam à potentis supponit) influere cum potentis in suos actus. Alii volunt, gratiam producere physicè habitus: ex quo tamen non sequitur, eam etiam influere immedie in actus; neque enim causa causæ est semper causa physica causati, ut patet in causis producentibus potentias vitales. Alii contra volunt, gratiam tantum moraliter producere, sive exigere habitus. Gormaz. *n. 23. de gratia* ait, gratiam esse principium habituum, seuraditum; an autem sit physica, vel moralis, non explicat. In forma. om. ant. & 1. cons. neg. 2dam; nam, licet fors gratia non sit habitus strictè dictus, tamen est habitualis, hoc est, instar habitus permanentis; cum enim sit radix exigüa potentiarum, & actuum, & quasi natura, non est tantum aliquid transiens, sed stabile. Quamvis autem ista ratione non probaretur sufficienter permanentia gratiae, tamen probaretur sufficienter ratione adducta *n. 265.* & communissima autoritate.

273. Ob. 4. contra conclusionem. *n. 266.* statutam. Nulla est necessitas multiplicandi entia, & distinguendi gratiam à charitate: ergo sunt identificatae. Confir. 1. Anima non distinguatur à potentis, licet sit natura: ergo neque gratia à charitate. Confir. 2. Gratia, & charitas sunt mutuò inseparabiles: ergo sunt identificatae. Resp. neg. antec. Necessitatem distinguendi gratiam & charitatem, probant nostræ rationes, quæ, quamvis non sint certæ, sunt tamen tales, ut probabilem assensum mereantur. Ad 1. confir. Argumentum nimium probat, scilicet gratiam, nec à fide, nec ab ulla virtute adæquatè distinguere, sicut anima à nulla potentia, etiam sensitiva, adæquatè distinguatur, & ab intellectu, voluntate, & memoria, nec inadæquatè in forma. neg. cons. disparitas est; quia nulla ratio suadet illam distinctionem: at aliquæ suadent istam: dein potentia illa realiter etiam natura sunt: non autem virtutes censentur esse illa quasi natura in ordine superno.

Ad 2. confir. retorq. argumentum in virtutibus moralibus infusis, quæ etiam sunt inseparabiles à gratia. Unde Resp. 1. om. ant. neg. cons. ob nostras rationes. Resp. 2. distin. ant. gratia, & charitas, sunt inseparabiles metaphysicè, seu de absoluta etiam potentia, neg. ant. physicè, vel tantum in hac providentia, vi decreti præsentis. conc. ant. & neg. conf. ita Suarez *l. 6. de gratia. c. 13. n. 17. & 18.* ubi ait, posse DEUM infundere gratiam sine habitu charitatis, quo casu homo esset filius DEI, & posset mereri de condigno, modò DEUS, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, suppleret concursum habitus. Idem ait, posse vicissim DEUM infundere charitatem sine gratia, quo casu ait, non posse hominem mereri de condigno vitam æternam; cum non esset filius DEI, conqueenter non haberet sufficientem

dignitatem: nec ei etiam deberetur vita æterna, tanquam hereditas.

274. Ob. 5. Scriptura sepe effectus formales gratiae tribuit charitati: ergo sunt realiter identificatae. ant. prob. 1. *Joannis. 3. v. 1.* dicitur charitas nos reddere filios DEI: *Videte, quam charitatem dedit nobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus, & c. 4. v. 7.* Qui diligit, ex DEO natus est. 2. *ibidem v. 16.* dicitur charitas nos unire DEO: *Qui manet in charitate, in DEO manet, & DEUS in eo.* 3. *Prov. 8. v. 17.* dicitur charitas reddere nos amicos DEI: *Ego diligenter me diligo.* 4. Charitati tribuitur delictio peccatorum. 1. *Petr. 4. v. 8.* *Charitas operit multitudinem peccatorum: & Luc. 7. v. 47.* Remittuntur ei peccata multæ; quoniam dilexit multum: hi sunt effectus gratiae: ergo.

Resp. dist. ante. Scriptura tribuit effectus gratiae charitati, in sensu proprio acceptæ, & quidem tanquam causæ formalis, neg. ant. in sensu latiore, vel tropico acceptæ, & duntaxat ut causæ efficienti, conc. ant. & neg. cons. vide dicta *n. 269.* Textus in probatione allatos expono. In primo per charitatem non intelligitur habitus charitatis, sed ipsam gratia sanctificans, quæ est effectus charitatis Divinæ, seu donum DEI, ut explicatum. *n. 268.* ex textu autem *ibidem* statim subiuncto, non potest inferri, nos per charitatem formaliter nasci, & fieri filios DEI, sed tantum, charitatem esse signum præsens gratiae, vel justificationis, quæ est formalis regeneratio. Idem, & non plus, probat textus secundo loco adductus, scilicet, charitatem esse signum amicitiae stabilis cum DEO, quæ stat in gratia. Potest etiam probabiliter dici, quod tantum ibi intelligatur qualisunque unio cum DEO, sicut quilibet virtus Theologica dicitur potentiam unire cum DEO: quo supposito unio illa non erit effectus soli gratia proprius. Textus tertio loco adductus, potius loquitur de actu charitatis, quam de habitu, & tantum probat, charitatem, seu actum ejus, esse causam aliquam, vel meritum reciprocæ dilectionis Divinæ: non tamen esse ipsam amicitiam. Quartus tantum probat, charitatem concurrere, tanquam causam physicam, aut moralem, ad deletionem peccatorum, non verò tanquam causam formalem: sic autem etiam fides dicitur justificare, & eleemosyna à peccato liberare, ut dictum. *n. 269.*

275. Ob. 6. Aliis adhuc locis Scriptura insinuat identitatem istorum habituum: ergo. prob. 1. privatio gratiae est mors animæ: sed etiam privatio charitatis est mors ejusdem ex illo 1. *Joan. 3. v. 14.* Qui non diligit, manet in morte: ergo. 2. Gratia est præcipuum donum DEI: sed hoc est etiam charitas; hec enim ad *Coloss. 3. v. 14.* dicitur *vinculum perfectionis, & 1. Cor. 13. v. 2.* dicitur: *Si charitatem non habuero, nihil sum, nihil mihi prodest:* ergo. Resp. neg. ant. ad 1. prob. dist. mi. privatio charitatis est mors animæ tantum causaliter, quatenus inducit privationem gratiae, sicut etiam privatio fidei, aut spei. conc. min. est mors animæ formaliter, neg. min. & cons. privatio autem gratiae est in suo sensu formalis mors animæ, vel, si esset etiam tantum causalis mors (cum ejusdem rei possint

possint plures esse causæ, propiores, remotores &c.) non esset eadem causa cum priore. Ad 2. prob. & textus in ea adductos. Resp. ad 1. charitatem esse tantum præcipuum inter virtutes, de quibus ibi Apostolus loquitur: at esse inferiorem gratia sanctificante, ut ait Gor-maz. *de grat.* n. 27. & Suarez. *l. 6. de gratia* c. 13. n. 8. quia, ut ait, natura perfectior est, quam ejus proprietas. Ad 2. repono, utique sine charitate in hac providentia, (de qua S. Paulus loquitur) nil prodesse; quia non datur gratia sine charitate; si autem in alia providentia daretur gratia sine charitate, utique prodesset.

276. Ob. 7. Gratia dicitur à nobis radix omnium virtutum: sed talis radix est etiam charitas. ergo. prob. min. *1. Cor. 13. v. 4.* dicitur: *Charitas patiens est, benigna est &c.* ubi enumerantur plures aliarum virtutum actus: ergo. Confir. Gratia facit nos sanctos, & immaculatos: tales nos facit etiam charitas: ergo. prob. min. *ad Ephes. 1. v. 4.* sic dicitur: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus, in charitate.* Resp. neg. min. licet tam gratia, quam charitas sint aliquo modo radix virtutum, tamen sunt in diverso genere. Gratia est radix; quia est quasi natura respectu illarum, tanquam suarum proprietatum: charitas est radix, vel causa moralis eorum; quia tanquam regina virtutum, potest omnes actus aliarum virtutum imperare, & ad suum finem ordinare. Ad confir. distin. min. charitas facit nos sanctos causaliter. conc. min. formaliter, neg. min. & cons. ad prob. Resp. illi termini in charitate, vel significant charitatem Divinam, qua impellente DEUS homines elegit: vel, si intelligendi sunt de charitate creata habituali, significant, sanctitatem, & immaculatam vitam habendam in charitate, seu per charitatem, tanquam instrumentum præcipuum gratia.

277. Ob. 8. Tridentinum. *seff. 6. c. 7.* ait, formalem causam justificationis esse justitiam DEI, non quia ipse iustus est, sed quia nos iustos facit: exponens autem, quomodo nobis justificatio conferatur, ait, id fieri: *Dum ejusdem sanctissime Passionis merito per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur:* ergo supponit, quod forma justificans sit charitas. Confir. Idem Concilium statim subjunxit: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hac omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem:* nec meminit gratia: ergo hanc sub nomine charitatis intelligit. Resp. neg. cons. Ut recte Suarez. ait. *l. 6. c. 13. n. 6.* particula dum non significat identitatem, sed connexionem tantum; unde solum significatur, quod tunc, quando charitas infunditur, homo justificetur: non autem significatur, quod id formaliter fiat per ipsam charitatem: voluit autem, ut idem Eximius observat, Concilium uti termino *charitas* tanquam notiori, & magis certo; cum non sit certum, an præter charitatem distincta gratia infundatur. Ad confir. textus est pro nobis potius, ut explicatum. *n. 266.* unde. neg. cons.

278. Ob. 9. S. Augustinus *l. 15. de Trinitate*

te. c. 18. ait de charitate: *Nullum est ipso Deo dono excellentius: solum est, quod dividit inter filios regni eterni, & filios perditionis eternæ: ergo est gratia.* Confir. Idem S. Doctor de natura, & gratia. c. 42. de charitate ait: *Ipsa est enim verissima, plenissima, perfectissimæque justitia:* ergo est etiam gratia. Similia habet alii locis. Resp. neg. conf. S. Doctor ibi, ut patet legenti caput præcedens 17. *num.* & hoc ipsum 18. *vum.* per charitatem intelligit charitatem DEI, scilicet non quia nos eum, sed quia ipse dilexit nos, ut expressè dicit. c. 17. additque, eam charitatem esse Spiritum S., quem probat dici quoque donum DEI, prout eum etiam vocat Ecclesia in hymno: *Veni Creator Spiritus:* ubi eum nominat altissimi donum DEI: quam charitatem etiam S. Doctor ait, facere, ut diligamus DEUM: ergo hic textus non venit ad rem.

Quod autem attinet ad illud dividere inter filios DEI &c. si etiam intelligeretur de habitu charitatis, responderi posset facile ex S. Thoma, qui. q. 27. de verit. a. 2. ad 6. ait: *Dicendum, quod hoc, quod charitas sola distinguat inter filios perditionis, & regni, convenit ei, in quantum non potest esse informis, sicut aliae virtutes:* hoc est: dividit charitas inter filios &c.; quia ipsa, & etiam ejus actus, semper conjungitur cum gratia.

Ad confir. iterum. neg. cons. nam facile textus explicatur de justitia causali: quod ibi ad intentum S. Augustini sufficientissimum est; quia tantum ibi intendit probare, omnes homines peccasse: quamvis (ut ait, se omittere) foris potuerint non peccare, & habere charitatem DEI, quæ (ut subiungit) est justitia &c. Universum autem circa textus. S. Augustini in hæc materia notandum ex Suarez. *l. 6. de gratia* c. 13. n. 7. S. Doctorem sæpè loqui, non de charitate habituali, sed de actu ipsius, qui est excellentissimus inter omnes actus virtutum: estque verillima justitia actualis, & dispositio distinguat inter filios DEI, & filios diaboli: ex quo patet nova responsio, ad textus etiam supra adductos. Si autem probaretur, S. Augustinum aliquando loqui de charitate habituali, tunc in eo casu omnia munera, vel effectus gratiae, possent charitati habituali attribui; quia in hac providentia sunt inter se semper connexæ, sive, ut ait S. Thomas, quia charitas non est informis, sed semper informata gratia.

ARTICULUS III.

An Gratia sanctificans sit composita cum peccato mortali.

279. *D*ico. 1. Gratia sanctificans opponitur ex natura sua peccato mortali. ita S. Thomas. *l. 2. q. 111. a. 2. in corp.* (ubi gratia habitualis ut sanctans ab ipso dicitur esse operans, & non cooperans: hoc est, ut se explicat, habet se tanquam forma seipsum communicans, non vero tanquam causa alicujus effectus.) Suarez. *l. 7. de grat. c. 12. n. 3.* & communis Thomistarum, ac nostrorum, contra Scotistas. *prob. Tridentinum seff. 6. c. 7.* sic ait: *Demum unica formalis causa justi-*

justificationis est iustitia DEI, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit: hæc autem iustitia est gratia: ergo gratia est unica causa formalis justificationis: atqui non esset talis causa, nisi saltem naturaliter, sive ex intrinseca exigentia sua, & non tantum ex ordinatione, vel legi DEI ex intrinseca, opponeretur peccato: ergo, prob. min. causa formalis justificationis ex natura sua debet opponi cum forma impediente justificationem, sicut e. g. albedo ex natura sua opponit nigredini in eodem subiecto: sed peccatum est forma, vel quasi forma impediens justificationem: ergo.

Confir. 1. Quod causat alicujus destructionem per modum causa formalis, seu, quod idem est, per modum formæ, causat eam per suam incompossibilitatem in eodem subiecto cum re destruenda, ut patet inductione: sed gratia causat destructionem peccati per modum formæ: ergo. Confir. 2. Concilium Tridentinum ubique entitati gratiæ, & non voluntati DEI adjunctæ, tribuit effectum remissionis peccati: nec est ulla ratio, ob quam non in sensu obvio, & literali, verba illius accipiuntur: ego debet dici, quod ipsa entitas gratiæ sit, naturaliter saltem, opposita peccato gravi, prob. 1. p. ant. Concilium sess. 5. can. 5. docet, per gratiam, quæ in baptismō confertur, remitti reatum originalis peccati. & sess. 6. c. 4. definit, justificationem esse translationem à statu in iustitiae ad statum filiorum DEI, & in hunc finem explicat plura Scripturæ testimonia. Nec est paritas à sacramentis, quorum materiæ, & formæ, non causant, nisi ex institutione, vel ordinatione Divina; nam de his semper Concilia, & Ecclesia, docent, ea causare, quatenus sunt instituta à Christo: nihil simile dicunt de gratia. Accedit, quod sacramenta non causent, tanquam causa formales, sed tanquam causæ, vel physicæ, vel morales. Confir. 3. Forma, quæ hominem constituit ex natura sua filium DEI, & hæredem regni coelestis, utique ex natura sua opponit alteri formæ, quæ hominem constituit filium diaboli, & reum peccati eternæ: sed gratia est forma constituens filium DEI, peccatum grave est forma constituens filium diaboli: ergo.

280. Addendum hic, Lorcum, qui admittit, quod gratia formaliter expellat peccatum, tamen voluisse, ista duo pro aliquo instanti simul existere: sed male; nam expulsio unius formalis non exigit coëxistentiam expellentis, & expulsi, pro eodem instanti: sed tantum exigit coëxistentiam expulsi pro priori instanti, & expellentis pro posteriori; nam expulsio formalis aliud non est, quam positio formæ in subiecto, quæ forma incompossibilis est cum priori: & sic expellitur formaliter peccatum in instanti, in quo physice non est, sed tantum fuit, in instanti immediate antecedenti: sic mors expellit vitam, quin simul existant; alias enim simul homo esset vivus, & mortuus, quod esset valde mirabile. Unde coëxistentiam istam tantum requirit expulsio effectiva, seu radicalis, sive quando unum producit aliquid, ex quo sequitur pro posteriori instanti expulsio formalis: sic vulnus lethale est expulsio radicalis effectiva vitæ, & existit cum vita: sed

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

ex vulnere tantum sequitur pro sequenti instanti mors, quæ sit expulsio formalis. Si dicas: igitur expulsio formalis non est stricta expulsio: facis quæstionem de nomine contra communem, in qua nos malum cum pluribus loqui.

281. Dico 2. Gratia sanctificans non opponitur metaphysicæ cum peccato mortali, sed supernaturaliter potest cum hoc esse in eodem subiecto. Ita Suarez. l. 7. de gratia. c. 19. n. 14. & c. 20. n. 6. & 36. Gormaz de gratia sanctificante n. 37. Oviedo trad. 8. de justificat. contr. 4. punt. 3. Tannerus Tom. 2. disp. 6. de gratia q. 5. dub. 3. n. 57. Arriaga Tom. 4. de gratia disp. 46. sec. 14. subsec. 2. n. 21. (ubi ait, hanc esse communiorum) aliquæ pluri- mi, ab his citati. Huic conclusioni, si non favet, certè non est contrarius S. Thomas; licet enim dicat, gratiam non tantum demeritoriæ, sed etiam physicæ opponi peccato, per hoc tamen non est nobis contrarius; quia admissimus physicam oppositionem formalem, qualem habet calor cum frigore: sed non metaphysicam, qualem habet mors cum vita.

Quando etiam S. Doctor dicit 2. q. 24. a. 10. in corp. peccatum effectivæ destruere gratiam, nequid dicit aliquid nobis contrarium; quia potest peccatum ab effectu suo physico impediti: quamvis, cum peccatum non videatur habere effectum physicum, à se distinctum, S. Doctor etiam per effectivæ nihil aliud videatur intelligere, quam non tantum moraliter, sed physicæ, quasi diceret, quod gratia destruat peccatum, non tanquam forma tantum moralis, sed physica: inquit Vasquez ait, formalem expulsionem ab authoribus etiam quandoque appellari activam, seu effectivam. vide Oviedo. tr. 2. contr. 4. punt. 3. n. 43.

282. Prob. conclusio. Gratia non opponitur contradictrioriæ cum peccato actuali, aut habituali; quia neutrum stat in privatione gratiæ, ut probatum. tr. de peccatis à. n. 27. & 232. nec etiam opponitur ita contradictrioriæ, ut sit metaphysica incompossibilitas; quia hæc oppositio metaphysica nulla ratione potest probari, adeoque gratis afferitur: ergo. Confir. Tridentin. sess. 6. c. 7. distinguens inter se partes justificationis, etiam distinguunt inter se remissionem peccatorum, & sanctificationem, seu gratiam; nam ait de justificatione, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem, gratiæ, & donorum. Moguntinum etiam citatum n. 266. distinguunt veniam peccatorum à gratia: ergo peccatum, & gratia, contradictrioriæ non opponuntur. Quod etiam claret ex eo, quod in statu pure naturæ, nec peccatum, nec gratia, necessariò data fuisset; cum tamen unum ex contradictrioriis semper necessariò existat.

Quod autem gratia etiam non habeat metaphysicam contrarietatem cum peccato gravi, videtur probari ex eo, quod videantur se habere ad invicem, sicut formæ alias contradictrioriæ oppositæ, e. g. albedo, & nigredo, calor intensus, & frigus intensus, gaudium summum, & tristitia summa, quæ saltem supernaturaliter possunt conjungi: certè major oppositio non probatur; cum tamen adversarii, eam affirmant.

tes, etiam probare teneantur; neque enim nego, hanc conclusionem potissimum nisi argumento negativo, & eminentia omnipotentia Divinæ, cui non, nisi ob magnas rationes, negari debet potentia conservandi unum cum altero, sicut etiam unum sine altero.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

283. Ob. 1. contr. 1. conclusionem.

Natura Angelica, utpote substantia spiritualis, perfectius participat naturam Divinam, quam gratia, quæ est tantum accidens: & tamen illa est naturaliter compossibilis cum peccato: ergo & gratia. Confir. Juxta nos peccatum haberet connexionem cum gratia ut expellenda, vel, ut dicunt, expelli-bili: sed nihil naturale potest habere connexionem cum gratia supernaturali: ergo. Resp. 1. hac ratione nec unio hypostatica, nec visio beatifica, excluderent peccatum, quod est falsum. Resp. 2. neg. ant. cum S. Thoma 3. 2. q. 110. a. 2. ad. 2. ubi ait, gratiam, in ratione participationis naturæ Divinæ, esse perfectiorem animæ: quidquid sit, an anima, vel Angelus, absolute sit perfectior, de quo est controversia, & Suarez. l. 6. de gratia c. 13. n. 12. ait, hoc sibi esse incertum. In forma neg. ant. & etiam conf. vide de hac participatione plura 2. 264. ex quibus disces, magis gratiam, quam Angelum esse participationem naturæ Divinæ. Ad confir. retorq. argum. Igitur peccatum etiam connexionem habebit cum unione hypostatica, & visione beatifica, atque actus hæresis cum fine, quæ sunt absurdæ. Quare forma una non habet connexionem cum altera, quam expellit, sed habet oppositionem naturalem. In forma neg. ant.

284. Ob. 2. contra 2dam. conclus. Illud non est causa formalis, quo posito in subiecto non indispensabiliter sequitur effectus formalis: sed juxta nos, stante gratia, non sequitur insufficiens effectus formalis justificationis, sive, quod homo sit justificatus, si scilicet DEUS supernaturaliter, stante gratia, conservaret peccatum: ergo. Confir. Grata non sanctificaret hominem, nisi concurrente aliquo favore extrinseco DEI, quo hic saltem nolit conservare peccatum: ergo. Resp. neg. maj. alias nec gratia sanctificans esset formalis causa filii adoptivi; quia, eâ posita in Christo, non sequitur filius adoptivus. Unde, ut sèpè diximus, maximè in tract. de DEO n. 790. ad denominationem non tantum requiri-tur forma, sed etiam capacitas subiecti, quæ aliquando consistit in aliquo prædicato, quod si absit, denominatio non datur. sic e. g. Angelus, quia deest ei materialitas, quamvis ei uniretur albedo, non denominaretur albus. Aliquando vero stat ea capacitas in absentia alicujus prædicati, quo præsente denominatio excluditur. sic e. g. in Christo, quia adeat filiatio naturalis, non potest gratia (quamvis sit forma, alias denominans filium adoptivum) etiam Christum denominare filium adoptivum. Sic autem etiam denominatio justi exigit absentiam peccati,

quod quando adeat, non potest gratia denominare iustum.

Est tamen diversitas inter formas naturaliter oppositas: quædam ita opponuntur, ut naturaliter quidam simul esse nequeant: atamen, si supernaturaliter conjungantur in eodem subiecto, tribuant ambas denominationes: sic in Christo summum gaudium, & summa tristitia, supernaturaliter conjuncta, eum denominantur summe tristem, & summe gaudentem. Alia forma ita opponuntur, ut non possint simul denominare, ut filiatio adoptiva, & filiation naturalis: pariter amicitia, & inimicitia, justitia, & peccatum, seu iniquitas; quia aliquando subiectum, ut sit capax denominationis, exigit absentiam alterius, aliquando non exigit: aliquando una forma prævaler ita alteri, ut eam non sinat suam denominationem dare subiecto: aliquando non ita prævalet: quod vel ex ipsa natura denominationum, vel ex communi auctorum sensu desumendum est.

285. Ad confir. dist. ant. gratia non sanctificaret hominem, nisi concurrente aliquo favore DEI extrinseco, quem tamen gratia exigit. conc. ant. quem non exigit, neg. ant. & cons. Neque talem favorem excludit Tridentinum; nam sess. 6. cap. 11. dunitaxat eos damnat, qui dicunt, gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem DEI, quod nos nec à longe dicimus: imò Oviedo tract. 8. de justific. controv. 4. punt. 3. n. 71. ex his Tridentini verbis vult inferre, hoc Concilium potius admittere talem favorem. Addo tamen ex Gormaz de grat. n. 47. quod, licet admittatur necessarius aliquis favor DEI extrinsecus, nihilominus tanta forma justificans sit gratia; quia remissio peccati, quatenus dicit puram negationem, non est forma justificans (certè in statu puræ naturæ potuisset dari sine omni justificatione) sed tantum est conditio, sine qua forma non potest tribuere denominationem: decretum etiam DEI, nolentis conservare peccatum, est tantum causa inferens tam gratiam, quam negationem peccati: neque etiam ipsum est forma justificans, sicut decretum inferens albedinem non est forma dealbans, & decretum DEI, volentis pluribus conferre filiationem adoptivam, non est forma denominans filium adoptivum. Addo insuper ex Oviedo loc. modò citato, gratiam, per suam naturam, absque aliquo favore extrinseco, in actu secundo tribuere omnem rationem positivam, quæ requiritur ad hominem iustum denominandum: negativam vero rationem tribuere in actu primo, ieu exigere autem hæc detur in actu secundo, requiri adhuc voluntatem DEI remittentis peccatum.

286. Dices. 1. Si calor possit uniti subiecto, quin denominaret calidum, non effici una causa formalis calidum: ergo juxta nos gratia non erit unica causa formalis justificationis. Resp. dist. ant. si possit uniti subiecto capaci. conc. ant. subiecto non capaci. neg. ant. & cons. si calor uniretur Angelo, non denominaret calidum, et si calor sit tota, & unica forma concreti calidi; quia Angelus immaterialis est incapax hujus denominationis. An id possit fieri, non dispuo: si non potest huic, vel simili subiecto incapaci, calor uniri, hoc ipso datur

tur disparitas inter ipsum, & gratiam; quia hæc potest uniti subiecto incapaci suæ denominatio-
nis, ut patet in Christo.

287. Dices. 2. Ex eo, quod calor, & frigus, possint uniri eidem subiecto, infurit, quod calor tantum sit causa formalis concreti positivi calidi: non autem concreti negativi non frigidi: sed hujus tantum sit causa moralis, scilicet exigens à DEO destructionem frigoris: ergo, si etiam gratia, & peccatum, possunt uniri eidem subiecto (quo casu gratia non denomi-
naret jutum, sed tantum exigeret, ut DEUS destruat peccatum; cui tamen exigentia se DEUS non accommodaret) tunc gratia non erit causa formalis concreti justi, sed tantum causa moralis: hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ant. non enim infurit ex illo, sed ex hoc, quod forma denominans illius concreti negativi non frigidi, debeat esse pura negatio, qualis calor non est: concretum autem justus est denomi-
natio positiva, cuius forma, seu causa formalis potest esse gratia.

Fatetur autem ipse Haunoldus, quamvis nobis contrarius l. 2. tr. 3. n. 681. posse aliquo modo dici, Tridentinum tantum locutum fuisse de eo, quod est requisitum positivum ad justificationem, non de eo, quod est negativum. Hoc tamen admitto, gratiam non esse formam concreti non peccatoris pure negativè accepit; quia hujus concreti pure negativè accepit, & non prout accipitur pro positivè justo, forma est negatio peccati; unde etiam in statu puræ naturæ fuisse non peccator sine gratia: & in alia providentia, in qua DEUS supernaturiter conservaret peccatum cum gratia, datur peccator cum gratia. Interim tamen gratia formaliter expellit peccatum, non tanquam forma contradictoria, sed tanquam contraria, quam rem fuisse explicavimus tr. de peccatis. n. 262.

288. Dices. 3. Pars forma equiæ divisi-
bilis non est tota forma equi: ergo nec gratia est tota forma justi. Resp. om. ant. (qua posse distingui inter equum essentialiter, & integraliter acceptum) neg. cons. Pars illa formæ non informat omnem materiam substantialiter compleibilem, nec est totum positivum, quod requiritur ad complendam materiam totam, & integrum equi: at gratia informat totam animam, estque totum positivum, quod requiri-
tur ad justificationem: remissio autem peccati non est forma; sed expeditio subiecti, ut dicum n. 285.

289. Ob. 3. ex Haunoldo. Gratia est si-
gnum supernaturale, & quidem ex intrinseco suo prædicato, effectus amicabilis DEI, exclu-
sivi peccati: ergo cum illa debet semper dari ille effectus DEI, qui necessariò secum fert remissionem peccati; alias est signum falso, quod repugnat signo supernaturali; quemadmodum actus fidei repugnat, esse falso. Resp. i. retorq. argumentum. Sacra-
menta etiam sunt signa supernaturalia gratiæ, & tamen, si fidei suscipiantur, non conferunt gratiam; quia sunt tantum signa sub conditione, quod omnia alia adhuc. Etne dicat adversarius, sacramenta tan-
tum esse signa ex institutione, & non ex in-
trinsecis prædicatis: aliud exemplum est in
charactere e. g. Ordinis, qui est signum po-

testatis sacerdotalis. Hic character manet in anima separata, quin ista habeat amplius po-
testatem consecrandi: inquit nec sacerdos da-
minatus in inferno post diem judicij habebit eam
potestatem, quamvis sit iterum totus homo.
An ergo est signum falso?

Dicct, characterem tantum significare po-
testatem in certis circumstantiis: idem & nos pos-
sumus dicere de gratia, scilicet eam significare amicabilem effectum DEI in certis circumstan-
tiis, scilicet quando DEUS non vult supernatu-
raliter ejus exigentia contravenire: quod qui-
dem non faciet in hac providentia, posset ta-
men facere in alia, verbo: gratia est signum,
tanquam causa supernaturalis, exigens quidem
hunc esse etum, sed non indispensabiliter. In
forma distin. ant. gratia est signum pro omni-
bus circumstantiis, etiam alteries providentiaæ.
neg. ant. pro certis tantum circumstantiis, alli-
gatis huic providentia. conc. ant. & neg. cons.
Paritas cum actu fidei est nulla; quia, cum ille
sit assensus locutioni DEI præstitus, & ei essen-
tialiter innexus, debet pro omni providentia es-
se verus, sicut ipsa locutio.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

290. Ob. 4. ulterius. Si potest gratia
stare absolute cum peccato, eti-
am poterit cum isto stare unio
hypostatica, vel visio beatifica: hoc est falso:
ergo. Confir. Possibilis est gratia metaphysicè
incompossibilis cum peccato: ergo probabiliter
ista est talis. prob. cons. nulla erat causa, cur
DEUS non produxerit potius gratiam incom-
possibilem, quam compossibilem cum pecca-
to; cum alias tamen nunquam sit componen-
da: ergo. Resp. i. retorq. argum. Si gratia
potest destrui per peccatum, tunc etiam unio
hypostatica, vel visio beatifica. Resp. 2. neg.
cons. Unio hypostatica est longè altioris ordinis,
& non tantum per modum cauæ formalis, sed
per modum principii necessariò excludentis, op-
ponitur peccato: & effet per se indecentissimum;
si natura, DEO intimè unita, tamen non es-
set ei amica, sed DEUS esset actualis, vel ha-
bitualis peccator, ac odio habitus à DEO.

Visio beatifica etiam non tantum, sicut
gratia, est exigentia ad amicitiam DEI, cuius
effectus possit supernaturaliter suspendi: sed est
ipsa actualis possessio, fructus DEI, & hereditas
filiorum, quam non potest DEUS dare suo ini-
mico, & quem adhuc odio habeat; videtur
enim per se absurdum, hoc vel cogitate. Sanè
visio est summa communicatio bonorum DEI
facta creature, & familiaritas DEI, ac ostensio
benevolentie suæ, atque amoris, quæ non
stant cum inimicitia &c. nihil tale occurrit in
gratia; unde ab uno non est paritas ad alterum;
alias etiam dicam, quod, sicut gratia potest im-
pediri, quod minus faciat filium adoptivum DEI,
ita etiam possit impediri unio hypostatica, ne
homo assumptus fiat DEUS.

291. Ad confir. neg. cons. Ratio est ipsa
libertas Divina, & omnipotencia, cui non de-
bet

bet præjudicari quoad hoc, quod possit unam rem, independenter ab alia, conservare, vel destruere pro libitu. Et quæso, cur adversarii non etiam dicunt, Angelos durare per durationem unicam indivisibilem; cùm tamen DEUS velit illos spiritus semper existere? vel saltē, cur non dicunt, durationem quamlibet durare per plures annos, quales utique possibiles sunt? certè ratio alia non est, nisi quia DEUS debet pro libitu posse creaturam vel conservare, vel destruere quovis momento: sed ita etiam debet posse conservare gratiam. Sic DEUS potuisset etiam habitum fidei producere, qui naturaliter non fuisset compossibilis cum peccato, non tamen talem produxit.

292. Ob. 5. Juxta nos differret inimicus DEI à non inimico per purum favorem extrinsecum: consequens videtur pugnare cum Tridentino: ergo. Confir. Aliquis effectus primarius assignari debet gratiæ, sìne quo absolutè esse non possit: sed nullus alias assignatur, quā expulsio peccati: ergo. Resp. retorq. arg. ergo etiam filius adoptivus DEI, & non adoptivus DEI, differunt per puram negationem unionis hypostaticæ; nam, si Christus hanc negationem haberet, esset filius adoptivus. Sicut ergo adversarii debent respondere, quod tantum hic homo, Christus scilicet, differat a filio adoptivo per illam negationem, non vero alii homines (nam alii puri homines, quorum aliqui sunt peccatores, alii justi, & filii adoptivi DEI, non differunt inter se per negationem unionis hypostaticæ; hanc enim utrique habent; sed differunt per gratiam) ita nos quoque dicimus, hos quidem determinatè homines, qui haberent gratiam, & simul peccatum, differre ab amicis DEI per purum favorem extrinsecum; non tamen communiter, & universaliter; quia communiter, & in hac providentia, semper differunt etiam per gratiam.

Ad confir. Resp. neg. ma. si enim sermo sit de effectu physico, non omnis forma debet esse activa: si sermo sit de effectu formalis, non debet ullum trahi, nisi subiecto capaci. Et quem effectum primarium naturalem habent accidentia Eucharistica, quando non sunt in subiecto? Poteſt etiam distingui maj. debet gratiæ tribui effectus; si sit in subiecto capaci denominationis, seu exigente eam denominationem, conc. maj. si non sit in subiecto capaci; neg. maj. & om. min. neg. conf.

293. Ob. 6. DEUS necessariò amat hominem instruētum gratiæ, & necessariò odit existentem in peccato: sed implicat, quod DEUS hominem simul amet, & oderit: ergo. Confirmatur. Si duo concreta essentialiter sibi opponuntur, opponuntur etiam abstracta, seu formæ: atqui duo concreta *justus* & *injustus*, opponuntur sibi essentialiter: ergo & duo abstracta, scilicet gratia & peccatum. Resp. neg. maj. saltē, nisi DEUS velit prius naturā remittere peccatum: Ad confir. retorq. arg. in concretis filii naturalis, & adoptivi, quæ sibi opponuntur in Christo, quin sibi opponantur abstracta, gratia & unio hypostatica, vel incarnationis DEI. In forma dist. maj. si illa abstracta metaphysicè post se trahant eas denominationes; conc. maj. si tantum naturaliter eas post se tra-

hant; neg. maj. & sic distincta min. neg. conf. si enim formæ istæ possunt esse, quin denominated, ex oppositione denominationum male interfertur oppositio formarum.

294. Ob. 7. DEUS conservando peccatum cum gratia, faceret miraculum deturpatum naturæ: hoc non potest facere: ergo, prob. ma, tunc esset miraculum tale, quando privaret gratiam termino exigentia sua, & nec illi, nec universo, faceret compensationem; sed hoc fieret in nostro casu: ergo. Confir. Sic DEUS esset causa conservativa peccati; hoc eum vel maximè dedecet: ergo. Resp. vel ma, vel mi. potest negari. Si per miraculum deturpatum tantum intelligitur, quod redderet naturam mintis perfectam, nego, DEUM non posse illud facere, seu neg. min. quis enim neget, DEUM potuisse mundum imperfectiorem condere? Certè, si condidisset omnes homines monoculos, nemini fecisset injuriam: inquit tunc tamen DEUS fecisset, quod est optimum juxta mensuram voluntatis sua, quæ est regula omnis honesti, ut fuisse expoñi solet, *tr. de Incarnatione*. Si autem intelligitur per miraculum deturpatum illud, quod naturam redderet moraliter turpem, seu in honestam, neg. maj. ad prob. dist. ma. in eo casu esset miraculum tantum reddens naturam aliquantum imperfectiorem. om. ma. esset miraculum reddens naturam moraliter in honestam, neg. ma. & sub ead. dist. conc. vel neg. mi. & conf.

Ad confir. neg. ma. Causa conservativa peccati non est illa, quæ non vult statim illud remittere, si præsertim ex justo titulo excusat à remissione, aut destructione peccati: sed illa est causa conservativa peccati, vel offendæ, quæ peccatum commisit, & condignam satisfactionem non præstít, ut diximus *trat. de peccatis. n. 251*. Neque DEUS, posita gratiæ, habet obligationem remittendi peccatum; est enim gratia naturaliter exigat destructionem peccati, potest tamen DEUS, tanquam supremus Dominus, ei exigentia se nolle accommodare, quin propter ea in honestate agat. Neque etiam, faciendo miraculum, id faceret intendendo existentiam peccati: sed tantum intendendo existentiam gratiæ, & permissando perseverantiam peccati. Quem autem finem DEUS haberet hujus miraculi, etsi non sciamus, multi tamen esse possunt, e. g. demonstrare peccatori gravitatem peccati per oppositionem illius cum gratia in eodem subiecto: quod autem hic finis possit obtineri alii mediis, non probat, quod non possit adhiberi etiam istud medium miraculosum, ut est per se clarum.

295. Ob. 8. Gratia sanctificans dicitur Concilii, & Scripturis, spiritus promissionis, quo signamur, ac ungimur, & pignus æternæ hereditatis: sed cum his non stat peccatum, seu reatus ad privationem hereditatis &c: ergo. Resp. om. maj. dist. mi. cum his non stat peccatum, si sint in subiecto capaci, & expedito ad suscipiendam denominationem uncti, & signati, aut certificati de pignore &c. conc. mi. leucus. neg. min. & conf. sicut enim gratia est amicitia, sanctificatio, justificatio &c. ita potest esse unctio, & pignus &c. si autem incidat in subiectum incapax denominationis, illud non

non faciet unctum, nec de pignore certificatum: quod autem peccatum stet cum unctione, & pignore, non est magis impossibile, quam quod stet cum sanctitate &c. Duxi, om. maj. nam per illud pignus aliqui intelligunt testimonium bona conscientia; alii ipsum Spiritum S. aliqui etiam gratiam, vide Cornelium in 2. Cor. 1. v. 22. & seq. item eundem in epistola ad Ephes. 1. v. 13. & seq.

296. Ob. 9. Gratia vocatur in Scripturis lux, & peccatum tenebrae: sed lux, & tenebrae nec metaphysicè possunt simul esse: ergo nec gratia, & peccatum. ant. prob. ad Ephes. 5. v. 8. ait Apostolus: Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. & 2. Cor. 6. v. 14. Quae societas luci ad tenebras? ergo. Confir. 1. Joan. 3. v. 9. dicitur. Omnis, qui hatus est ex DEO, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex DEO natus est: sed hoc semen, & haec nativitas, est gratia: ergo cum gratia non potest quis peccare, adeoque gratia, & peccatum non simul stant. Resp. dist. ma. & per hoc à Scriptura tantum indicatur inter ista aliqua similitudo. conc. ma. indicatur identitas similitudinis, seu omnimoda paritas. neg. ma. & conc. mi. neg. conf.

Nec peccatum, nec ejus formalis malitia, est tantum pura negatio, ut fuse probatum tract. de peccat. à n. 27. Neque peccatum, & gratia, contradictroriè opponuntur, ut lux, & tenebrae; cùm in statu puræ naturæ utrumque abfuisse, & ante mundi creationem neutrum fuerit; unde non est inter ista identitas similitudinis, seu omnimoda paritas, sed tantum est aliqua similitudo, quæ stat in eo, quod lux subiectum capax illuminet materialiter, & gratia spiritualiter; quia haec est splendor quidam, ut ait Catechismus Tridentini cit. n. 205, item, quod gratia in subiecto expedito expellat peccatum, sicut lux tenebras, non tamen omni eodem modo. Sic etiam dicitur gratia vita animæ, & peccatum mors, in hoc sensu, quod gratia, si anima sit capax, reddat eam viventem, & excludat mortem, non tamen omnino pari ratione cum vita physica; nam, quamvis etiam vita physica, & mors, non oppoñant contradictroriè (cùm ante mundi creationem nec vita, nec mors, data fuerit) sed tantum contrariè: oppoñuntur tamen contrarietate metaphysica; quia mors est negatio vitæ prius existentis, & vitæ cum negatione sui non potest simul dari.

Addendum huc, quod, ut observat Gormaz, Patres, & Scripturæ has comparationes faciant, non cum gratia præcivit, sed cum ea ut existente in hac providentia, in qua semper excludit peccatum; nam Apostolus in Epist. ad Ephes. & Cor. semper loquitur de fidelibus, & ad fidèles, in hac providentia existentes. Ad confir. conc. totum. Homo, stante gratiâ, seu in sensu composito, non potest peccare (in sensu diviso utique posset) non enim potest homo facere miraculum, & gratiam conservare cum peccato; potest autem DEUS, non quidem peccare: sed gratiam, stante peccato, conservare. Nec dicit S. Joannes, hominem non posse etiam de absoluta potentia DEI peccare: sed tantum ait, eum simpliciter id

non posse, quod verissimum est: sicut verissimè dicitur, hominem non posse volare, licet utique supernaturaliter id posset. Plures alias hujus textus explicaciones vide apud Gormaz de gratia sanctificante. n. 54. in rem præsentem sufficit ea, quam modò deditus.

DISPUTATIO III.

De Merito.

297. Post Tractatum de Gratia Theologi tractant de Merito, & quidem aliqui valde copiosè; eo quod plures polemicas controversias miscent: nos, pro more Universitatibus regionum nostrarum consueto, paucioribus materiam hanc circumscribemus. Agemus autem de merito, prout hæc vox actum bonum significat; nam potest quidem meritum sumi indifferenter pro bono, & malo: & S. Augustinus vocabulo isto nonnunquam, præsertim de grat. & lib. arb. c. 6. utitur ad denotandum peccatum: attamen communius accipitur in sensu bono; nam peccatum vocatur demeritum: & in hac quoque significatione nos hæc agemus de merito, & quidem supernaturali.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, Existentia, & Proprietatibus Meriti.

ARTICULUS I.

Quid sit, & an detur meritum supernaturale.

298. Ico 1. Meritum supernaturale est obsequium DEO factum, ex se potens mouere ad retributionem doni supernaturalis: ita Oviedo tract. 9. de merito controv. 1. pundo 1. n. 4. & in idem recedit definitio P. Gormazij de merito n. 3. atque in hunc sensum Theologi communiter, quin & Patres, atque Concilia, meritum explicant. Accedit etiam ratio; sicut enim in humanis, meritum naturale erga Regem, est obsequium factum Regi, & meritum respectu alterius, etiam est obsequium ei præstitum, potens mouere ad remunerationem: ita meritum erga DEUM est obsequium ei præstitum &c.

299. Ut autem opus sit meritorum præmii supernaturalis, debet esse actus etiam supernaturalis, ut habetur ex omnibus illis Scripturis, & Conciliis, ex quibus probatur, quod nullus actus, prout oportet ad salutem, & per quem intelligitur omnis, sive de congruo, sive de condigno, meritorius doni supernaturalis, seu conducens ad salutem) elici possit sine gratia Spiritus S. de quo fuse tr. de gratia. à n. 38.

si enim viribus naturae elici nequit, utique supernaturalis est, & Theologicè quidem, utpote conducens ad vitam æternam, & beatitudinem supernaturalem. Nec sufficit tantum actus, extrinsecè supernaturalis, qualis esset, qui eliceretur ab eo, qui instructus gratia auxiliante supernaturali, per actum pure naturalem impletet præceptum aliquid positivum naturale.

Nam in primis dubium est, an in iis occasionibus eliciatur aliquando actus tantum naturalis; id enim Coninck negat; cùm enim præcepta naturalia etiam impleri possint per actus supernaturales, videntur in illis circumstantiis per tales impleri. Et cur non influat habitus supernaturalis, si praesens est; cùm adsint omnia, eum ad influxum determinantia? aut, si habitus non adsit, e. g. in peccatore, gratia auxiliante supernaturali prævento, omnipotentiæ Divinæ æquè facile est, supernaturalem concursum præstare, nec ulla est ratio, quare DEUS cum faciente, quod est in se, supernaturaliter non agat: & insuper gratia auxilians concursum supernaturali commaturaliter exigit. Dixi: gratia auxilians; nam, si tantum adsit gratia habitualis, seu sanctificans, actus neque extrinsecè erit supernaturalis; quia nemo cogitat, quod omnes actus justorum, quos plurimos faciunt, ex fine pure naturali, sive honesto, sive indifferenti, sint extrinsecè supernaturales.

Verum posito, quod in iis circumstantiis actus naturalis elici posset, saitem non esset meritorius præmii supernaturalis; quia Concilia expresse dicunt, actus, prout oportet ad salutem, elici non posse sine inspiratione Spiritus S.; cùm tamen talis actus, ita extrinsecè tantum (ut volunt adversarii) supernaturalis, absolutè sine gratia elici queat. Hinc Gormaz *de merito n. 152.* ait, etiam operationes Christi, si is actus pure naturales eliciasset, non futuras fuisse meritorias; cùm dignitas Personæ non potuisse supplere defectum prædicati intrinseci, scilicet supernaturalitatis requisitæ in merito.

300. Dico 2. Datur verè, & propriè dictum meritum hominis apud DEUM. Ita Catholici omnes contra hereticos, Lutheri, & Calvinii affectas. Prob. Ecclesiastici 16. v. 15. dicitur: *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum. Proverb. 11. v. 18. Seminanti autem justitiam merces filialis. Matth. 5. v. 12. Gaudete, & exultate; quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. 1. Cor. 3. v. 8. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet.* Concilium Araficanum II. can. 18. *Debetur merces bonis operibus, si sunt: sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut sunt. Lateranense Oecumenicum sub Innocentio III. cap. 1. de fide Catholica. Ut recipient secundum merita sua... cum Christo gloriam semipiternam... Per fidem rectam, & operationem bonam placentes DEO ad æternam beatitudinem merentur pervenire.* Florentinum in literis Unionis in Decreto de purgatorio, docet, animas, ab omnibus maculis purgatas, in cœlum mox recipi, & intueri clare ipsum DEUM Trinum, & Unum, sicuti est, meritorum tamen diversitate alium alio perfectius. Consolat Tridentinum *sess. 6. c. 16.* de quo inferius. Plura, præsentim ex SS. Patribus, vide apud Bellarmintum *tom. 4, contr. 3. gener. & 2. princip. l. 5. c. 4.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

301. **O** B. 1. Psalm. 102. v. 4. dicitur:

Qui coronat te in misericordia,

& miserationibus: ergo non
*ob merita. Confir. 1. Danielis 9. v. 18. dicit Propheta: Neque enim in justificationibus nostris prosterminus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis: ergo. Confir. 2. Luc. 17. v. 10. dicit Christus: Cum feceritis omnia, que præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus; ergo nihil meremur. Resp. neg. cons. S. Aug. 1. de corr. & grat. c. 13. sic ai: Veruntamen quia & ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo gratia DEI dicitur; cùm gratia non operibus reddatur, sed gratiæ detur, fine ulla dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari; quia bis meritis redditur, que gratia contulit homini: scilicet DEUS nos coronat in misericordia; quia nostra merita fundantur in misericordia, & gratia; cùm non possit homo mereri, nisi prius gratis, seu ex misericordia justificatus fuerit, & nisi gratiam prius misericorditer accepit. Bellarminus c. 5. loco num. *preced.* citato. ait: Comitur misericordia coronam glorie; quia scilicet peccata venialis misericorditer remittenda sunt ante ingressum beatitudinis.*

302. Ad. 1. confir. neg. cons. Daniel ibi non petit coronam glorie, sed liberationem à captivitate, in quam populus propter peccata devenerat. Verum, eis petit etiam coronam glorie, rectè locutus fuisset; tum quia non sciebat, Israëlitæ habere sufficientia merita; imoneque de se ipso id sciebat certitudine fidei; tum quia non debebat in his arroganter fidere, sed potius humiliter in misericordia DEI. Dein salem est misericordia, quod DEUS ea merita accepit in actu secundo in ordine ad reddendum præmium, quanquam non sit retributio pure gratiæ: quæ responsio etiam notari potest in ordine ad priorem textum *psalm. 102.* Ad 2a confir. Resp. cum V. Beda, Bellarmino, & Gormaz, neg. cons. Servi inutiles sumus; tum, quia DEUS nullam utilitatem ex nostris obsequiis potest recipere; tum quia sine ejus adjutorio nihil possumus facere: non autem; quia nihil meremur.

303. Ob. 2. *Ad Rom. 6. v. 23.* dicitur: *Stipendia enim peccati mors; gratia autem DEI vita eterna: ergo hæc est ex gratia, non ex merito; alias dicereatur etiam stipendium.* Confir. 1. *Ad Rom. 4. v. 4.* ait S. Paulus: *Ei, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: ergo. Confir. 2. Ad Rom. 8. v. 17. dicitur: Si autem filii, & heredes: heredes quidem DEI: atqui filii, seu hereditibus DEI, debetur hereditas, seu vita æterna, absque meritis: ergo ita sunt superflua, adeoque non dantur.* Resp. S. Aug. ep. 105. *ante medium sic habet: Cum enim dixisset: stipendium peccatorum, quis non congruentissime, & consequenter addere judicaret: stipendium autem justitiae vita eterna? Et verum est; quia, sicut merito peccati, tamquam stipen-*

stipendium, redditur mors, ita merito justitiae, tanquam stipendium, vita eterna, & l. de grat. & liber. arbit. c. 9. Ibi cum posset dicere, (Apostolus) & re de dicere, stipendium autem justitiae vita eterna: maluit dicere: Gratia autem DEI vita eterna. Docet autem, Apostolus hoc non dixisse, ne putaretur, nos habere vitam eternam aequa nobis, sicut peccatum; cum tamen merita non habeamus, nisi ex gratia. Et in hoc sensu loquitur S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 13. Meritis redditur, quae gratia contulit homini. & ep. 105. ad Sextum: Cum omne bonum meritum nostrum non in nobis faciat, nisi gratia, & cum DEUS coronat merita nostra, nihil aliud coronet, quam munera sua.

304. Ad 1. confit, Resp. illum textum Apostoli non loqui de meritis ex gratia factis, sed de operibus ex viribus liberi arbitrii factis, Pariter quando Apostolus in eadem epistola loquitur de justitia, que ex lege est, vel de lege factorum &c. loquitur de operibus legis Mosaicæ, quæ ex se, independenter à gratia, & fide, non profluit: item loquitur de operibus factis ante fidem, & gratiam. Accedit, quod ibi loquuntur de merito, non gloria, seu salutis eternæ, sed de merito primæ gratiae, & inchoationis salutis, quale utique etiam juxta nos non datur. Ad 2. confit, distin. min. hæreditas debetur absque meritis, hæredibus, qui succedunt morientibus. om. min. qui accipiunt hæreditatem vivente patre. neg. min. & conf. DEUS non moritur, nec quasi ab intestato succedunt ejus filii: sed ipse supervivens tribuit eis hæreditatem; non tamen absque meritis; sicut etiam in creatis pater adhuc vivens non solet, nisi filio benè merito, cedere bonis. Si tamen filii DEI non possunt mereri, e.g. infantes post baptismum ante usum rationis mortui, tunc DEUS ipsis dat gloriam, tanquam hæreditatem, absque meritis: at non ita adulstis, quibus tamen etiam ob merita dat majorem gloriam, quam infantibus, qui non habuerunt ulla merita.

305. Ob. 3. SS. Patres etiam negant meritas: ergo, Relp. neg. ant. de quo videatur Bellarmus tom. 4. contr. 3. gener. 2. princip. de justificatione l. 5. c. 6. ex quo nota sequentia. S. Hilarius, dum misericordiam præter meritum requirit, tantum vult, ut diximus n. 301. veniam peccata misericorditer debere remitti: quia nihil coquinatum in cœlum admittitur: potest etiam dici, merita debere misericorditer acceptari. S. Basilius male citatur tantum enim dicit, dari gloriam non secundum debitum operum, sed secundum debitum munificentissimi DEI: scilicet, ut infra dicemus, condignitas præmii etiam desumitur ex magnificencia remunerantis. S. Augustinus, quando videtur nostra merita non sufficientia dicere, loquitur de meritis sine gratia DEI, & ex solius liberi arbitrii viribus eliciti. S. Prosper dicit, vitam eternam esse donum gratiae, eo quod ipsa merita sint ex gratia; quia scilicet, tam qui diutius, quam qui brevius laborarunt, ex gratia id fecerunt: nec debent de suis laboribus gloriari, aut de suis viribus extolli, quod docere vult Christus eā parabolā, quam S. Prosper adducit. S. Gregorius loquitur de operibus virtutis naturalibus, quæ nihil prosunt, antequam quis per ve-

niam peccatorum actualium, seu saltem originalis, convalescat. S. Bernardus tantum excludit obligationem ex rigorosa justitia commutativa, quam multi Theologi negant.

306. Ob. 4. Si admittuntur merita hominum, fit injuria meritis Christi Domini, quasi non essent sufficiens: sed hoc est absurdissimum: ergo. Resp. neg. maj. In primis merita Christi infinitum eminent nostris; quia ille meritus est nobis etiam primam gratiam, quam nos mereri non possumus. 2. meritus est gratiam, sine qua adjuvante mereri non possemus. 3. merita ejus sufficerent infinitis gratias, & donis promerendis, & infinitis mundis redimendis. Quod autem voluerit mereri nobis ita, ut non licet nobis esse omnino otiosis, sed debeamus etiam aliquid facere, & cum ipsis gratia cooperari ad actiones virtutum, quæ sunt merita nostra, fit sapientissime factum: nam merito exigit DEUS à nobis etiam cooperationem honestam ad nostram salutem: & certè nunquam capiam, DEUM non curasse, quidquid gravissimum scelerum committamus, modo in merita Christi credamus; hoc enim fuisset amplam nimis portam pandere virtutis. Sed neque minimum quid deirahitur eorum valori per hoc, quod etiam nos mereamur; quia Christus sua merita instituit per modum causæ universalis, quæ concurrat cum causa particulari, cujus cooperatio nil detrahit virtuti, vel dignitati causæ universalis. Sic non minùs estimabilis est omnipotens DEI, dum non vult omnia se solā facere, sed etiam causis particularibus influxum permittit, quam si se solā omnia operaretur.

307. Ob. 5. Possibilis est actus supernaturalis meritorius essentialiter impræmibilis: ergo non omne meritum debet esse ex se potens movere ad retributionem præmii, adeoque materia est definitio meriti n. 298. statuta. prob. ant. si DEUS revelaret Petro, le nullum ejus actum præmiaturum, & Petrus hoc crederet, hic actus fidei esset essentialiter impræmibilis: ergo. Respondebat quidam, talem actum non quidem fore meritum in actu secundo, fore tamen meritorium in actu primo; quia hic actus tamen esset tantæ dignitatis, ut, si DEUS se vellet accommodare ejus valori, vel dignitati, deberet reddere tantum, vel tantum præmium. Sed hæc responsio potest urgeri sic. Hic actus essentialiter excludit remunerationem, adeoque excludit decretum DEI, volentis se accommodare ejus dignitati: ergo absolute non potest movere ad retributionem.

Itaque videtur dicendum, quod talis actus, licet esset obsequium, tamen non esset strictè meritum: ex quo tantum sequitur 1. quod actus meritorius constitutus ex negatione talis decreti nolentis præmiare, vel cerè ex negatione respectus essentialis ad tale decretum: 2. sequitur, quod non omnis actus supernaturalis absolute necessariè debeat esse meritum: quæ non sunt contra nostram conclusionem; unde in forma, om. totum; quia nihil est nobis contrarium. Minime autem sequitur, etiam possibile esse peccatum essentialiter impunibile; quia, ut suo loco dicemus, peccatum illud non essentialiter respiceret præcedentem actum fidei, vel decretum DEI, quod tamen decretum, vel

vel saltem veram de ipso revelationem DEI respicere deberet actus supernaturalis fidei. Quamvis forte videri possit talis actus fidei repugnare ex eo, quod decretum negandi premium obsequio non deceat DEUM liberalissimum, adeoque nec possit dari revelatio vera de hoc decreto, nec actus supernaturalis fidei de illo.

308. Addo pro clariore meriti notitia, 1. Non omne, quod est laudabile, est etiam meritorium; multi enim actus necessarii DEI, & Beatorum, sunt laudabiles: at non sunt meritorii; quia actus Beatorum non sunt liberi, nec in statu merendi eliciti: actus Divini autem non possunt esse obsequium. 2. Distinguitur meritum & satisfactio; hæc enim respicit necessariò debitum abolendum, dum meritum respicit remunerationem. 3. Distinguitur etiam meritum, à satisfactione; cum hæc non debeat esse libera, sed possit esse necessaria, & à reo necessariò tolerari: præterquam, quod etiam supponat debitum. 4. Neque etiam idem sunt meritum, & imperatio strictè sumpta; hæc enim est humili quædam, & expressa petitio, facta superiori, cum contestatione potestatis ejusdem superioris, & manifestatione indigenæ propriæ, pro qua tollenda sit petitio, quod propriè soli convenit orationi: meritum autem non tantum in oratione, sed in pluribus aliis actibus invenitur. Accedit, quod oratio, seu imperatio, etiam possit fieri ab iis, qui non possunt mereri, ut à Christo, & Beatis in cœlo. Si verò imperatio latius sumatur, pro omni opere, potente movere Divinam misericordiam ad præstandum auxilium, tunc potest omne meritum dici imperatio: quamvis non ideo etiam omnis imperatio sit meritum; quia hoc necessariò debet esse liberum: si tamen imperatio libera sit, & elicita in statu merendi, etiam erit meritum. Interim tamen potest sèpè contingere, ut omnia hæc prædicta in unum actum confluant: sic e. g. actus misericordie, liberè elicitus ab homine, habente gratiam sanctificantem, est moraliter laudabilis, est meritum, est etiam si offeratur pro deletione culpa, satisfactio, & potest quoque esse satisfactio, si quis eum eliciendo patiatur: quin etiam interpretatio quædam humili deprecatio, adeoque imperatio. Idem est in actu orationis, cum aliqua corporis molestia, vel quadam perpessione, factæ &c.

ARTICULUS III.

An detur Meritum condignum eternæ gloriae.

309. **M**eritum à Theologis dividitur in meritum de condigno, & meritum de congruo, de qua divisione agit S. Thomas. in 2. diff. 27. q. 1. a. 3. in corp. ubi sic scribit: *Dicitur autem aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter præmium, & meritum secundum rectam estimationem: ex congruo autem tantum, quando talis æqualitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem dantis munus tribuitur.* Primum igitur, seu meritum de condigno est, quod est æquale

præmio: secundum autem, seu meritum de congruo est, quod non est æquale, sed tantum habet imperfectam aliquam exigentiam, & congruentiam ad præmium, quod ut reddatur, debet multum accedere de liberalitate, & affectu benevolo præmiantis. Meritum de condigno vocatur *meritum simpliciter tale*: meritum de congruo vocatur etiam *meritum secundum quid*. Ubi tamen nota, etiam meritum de condigno non debere habere æqualitatem arithmeticam cum præmio, sed sufficere geometricam, ut docent Oviedo. tr. 9. de merito contr. 5. punct. 5. Gormaz, tr. de merito. n. 11. Haunoldus. l. 2. tract. 3. contr. 1. n. 843. & alii, quibus præit S. Thomas loc. modò cit.

Ista autem æqualitas geometrica multum dependet etiam à circumstantiis, tum personæ merentis, tum personæ præmiantis; quod enim major est dignitas præmiantis, eo majori etiam præmio dignum est meritum; neque enim decet, ut idem meritum, vel obsequium, in se materialiter sumptum, eodem modo remuneretur rex, ac plebejus. e. g. si vitam serves rusticu, & regi, meritò longè majorem remunerationem expectas à rege, quam à rusticu. Nec excessus doni regii erit tantum liberalis donatio, sed spectabit ad condignitatem præmii, adeò, ut, si rex tali non multò plus daret, quam rusticus, ille non tantum illiberalis fuisset, sed debito suo minimè satisfecisset diceretur.

310. Nec dicas, obsequium præsumit personæ digniori decrescere in ratione meriti; nam, quamvis hoc verum sit, non tamen verum est, quod æquè decrescat in ratione condignitatis ad præmium; quia hæc non tantum constituit ex dignitate operantis, sed etiam saltem aliquo modo geometricè ex dignitate præmiantis, ut in exemplo modò allato ostensum. Quare, licet meritum regi exhibetur, sit sub aliqua ratione minus obsequium, quam, si exhibetur fuisset alteri inferiori, tamen meretur de condigno majus præmium à rege, quam ab inferiori, ut patet ex dictis. Et hoc est, quod S. Thomas loc. num. preced. cit. dicit, meritum debere esse æquale præmio secundum rectam estimationem; per hanc enim planè judicatur, debere præmium, à rege datum, majus esse, quam datum ab inferiori.

Quantum autem præmium debet ab hoc, vel illo præmiante dari, non potest definiari unde, quam fortè ex lege, præmium determinante, si quæ sit, vel iterum ex recta affirmatione, seu prudentum judicio. Hoc ferme idem intelligunt Lugo, & Oviedo, quando dicunt, meritum de condigno debere habere æqualitatem, non quidem quoad quantitatem, seu arithmeticam, sed tamen quoad virtutem, seu vim movendi, quæ dependet etiam multum à dignitate præmiantis, & ex hac geometricè crescit. Idem alii videntur dicere, dum ajunt, meritum debere habere æqualitatem cum præmio, similem illi, quam habet semen cum arbore, quam continet in virtute.

311. Meritum de congruo autem non exigit hanc æqualitatem: attamen in eo requiritur, ut ait Lugo apud Haunoldum l. 2. n. 3. contr. 1. n. 842, ut tam æstimabile sit, ut præmiantis possit prudenter moveri ad dandum illud

lud præmium, e. g. si supremus militum duxtor insignem victoriam de hostibus refert, meretur de condigno triumphum; alius inferior officialis bellicus, modo extraordinariè strenuo pugnans, meretur de condigno, non quidem triumphum, sed tamen promotionem ad altius officium militare, juxta suum statum: de congruo autem meretur, ut adhuc altius promoveatur; quia nil sit imprudens, si talis per salutem, ut ajunt, promoveatur. At verò, si rex vellet stabularium, ob habitam diligentem curam equi, statim adoptare in filium (ut rectè ait Haunoldus) imprudenter ageret; nec enim istud obsequium vel de congruo mereretur tantum præmium. Addit Gormaz n. 19. & seq. de merito, & bene, quòd meritum de congruo patiatur magnam latitudinem, & quidem debeat in illo esse congruentia aliqua cum præmio: qualis autem, aut quanta esse debeat, inferendum, ait, esse vel ex auctoritate, vel ex ratione, vel ex comparatione cum aliis meritis certò congruis.

312. Ex occasione hæc queri potest, in quo sensu verum sit illud axioma Theologorum: *DEUS punit infra condignum, & præmit ultra condignum.* Et quidem quantum attinet ad punitionem, dicendum, quòd DEUS nunquam utatur toto rigore iustitiae, sed minus puniat, etiam in inferno, quād de rigore peccata mererentur. Quod autem attinet ad præmium, Oviedo tract. 9. controv. 5. punc. 6. affert multiplice axiomatis sensum, & n. 89. tandem dicit, se istud axioma parùm curare; cùm nesciatur, unde provenierit. Porest tamen dici. 1. quòd, sicut datur triplex renum præmium, summum, medium, & infimum, ita etiam detur triplex præmium: & DEUS semper det summum. ita Haunoldus. 2. potest dici, quòd DEUS præter præmium condignum essentiale, addat alia accidentalia, vel majorem intensiōnem præmii. 3. potest dici, quòd DEUS plus det præmii, quād exigat meritum, præcise in se spectatum, seu materialiter acceptum, seclusa gratia condignificante.

313. Dividitur ulterius meritum, præsertim à recentioribus, in *imperatorium*, & *compensativum*. Prius, seu *imperatorium*, quod etiam vocatur *remunerandum*, vel à quibusdam etiam *attractivum*, est illud, quod per modum causa moralis, seu *quia est*, movet ad retribuendum præmium, e. g. victoria obtenta movet ad decernendum supremo Archistratego triumphum: bona opera supernaturalia, in statu gratia facta, movent DEUM ad dandum augmentum gratiæ. Meritum *compensativum* (quod etiam aliquando vocatur *solutivum*) juxta suos auctores est illud, quod non movet per modum causa moralis, *quia est*, sed *ut sit*, per modum causa finalis, e. g. si quis anticipatò solvit mercedem operario, labor subsequens dationem mercédis, est meritum compensativum; quia movet ad dandum anticipatò mercedem; non *quia est*, sed *ut sit*, seu *ut labor subsequens compenset*, vel *quasi solvat*, seu *rependat mercedem prius acceptam*.

Ex quo tamen, ut ajunt assertores hujus meriti, non sequitur, quòd quilibet finis intentus, sit tale meritum; nam, si merces non

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

detur intuitu habendæ compensationis per laborem, non erit tale meritum. At vix erit, aut certè rarus casus, ut merces detur anticipatò non intuitu alicujus laboris, vel rei habendæ; nam talis merces utique datur propter aliquid acquirendum, vel comparandum (alias non est merces, sed donatio) adeoque adhibetur tanquam medium ad finem: consequenter, si finis obtineatur, hic erit meritum compensativum; unde ad minimum ordinariè finis erit meritum compensativum, saltem, si compenset media; si enim ista non compensaret, revera non esset meritum compensativum, quamvis tale esset in intentione adhibentis media, vel dantis mercedem anticipatò &c. Sed de hoc merito sufficiat data hæc explicatio: an re ipsa dicendum sit meritum, & an talia fuerint merita Christi, disciriendum est in tractatu de Incarnatione. His præmissis

314. Dico. Actus supernaturaliter boni, facti ab homine, in statu gratiæ sanctificantis constituto, sunt meritorii de condigno beatitudinis aeternæ. Ita Catholicæ omnes. Prob. Meritum simpliciter tale, & cui debetur præmium, est meritum de condigno; nam, ut supra explicatum, meritum de congruo est tantum meritum secundum quid, ita, ut, si remunerator præcisè velit attendere ad ejus valorem, non debeat ei reddere præmium: atqui Scripturæ, Concilia, & Pares, sepiissime ajunt, simpliciter nos mereri vitam aeternam, hanc redi, & deberi nostris meritis &c. ergo.

Prob. mi. textribus pluribus n. 300. citatis: qui firmantur magis ex aliis, quibus DEUS sepe dicit, quòd reddat mercedem ad mensuram operum, hoc est, secundum dignitatem eorum: & quòd digni reddat vitam aeternam &c. Sic psalmo 61. v. 13. Reddes unicuique secundum operam sua. Matth. 16. v. 27. Tunc reddet unicuique secundum operam ejus. Apocal. ultimo. v. 12. Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. 2. Thesalon. 1. v. 5. Ut digni babeamini in regno DEI, pro quo & patinini. Apocal. 3. v. 4. Ambulabunt mecum in albis; quia digni sunt.

315. Accedunt SS. Pates, qui afferunt, nos ratione operum dignos esse aeternam vitam, & hanc reddi ut stipendium, per quod planè non intelligitur donatio, sed merces operi respondens: item ajunt, nos mercari, seu emere beatitudinem, quod sane non est eam gratis, sed pro condigno pretio accipere. Sic S. Iustinus in Apologia. 2. multum ante medium ait: *Hominèisque, qui dignos se DEI voluntate, & confilio, operibus praefiterint, cum eo victoriosi esse meritis suis sumptuimus.* S. Hilarius canone 5. in Matth. Regnūque DEI vita nostra stipendiis queramus. Et hæc reddi, perfectèque viventium merces est. S. Basilius homil. in principium Proverb. sub finem. Omnes Evangelicam viam ambulantes mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem celestium negotiantes. S. Augustinus. epist. 105. ad Sextum ante medium. Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito iustitiae tanquam stipendium vita aeterna. Plures textus ex Scripturis, Patribus &c. suggerit Bellarminus. tom. 4. controv. 3. gener. contr. 2. princip. de iustif. l. 5. c. 3. & 4. Accedit ratio. Justus per gratiam

fit filius adoptivus DEI: ergo potest mereri suam hæreditatem, operibus ab ipso statu filii DEI dignificatis.

316. Posset hæc etiam quæri, an merita nostra de condigno se quoque extendant ad merendam primam gratiam, & gloriam: at quia quæstioni huic jam satisfactum in tract. de Angelis à n. 136. ubi discussum, an Angeli se disponuerint ad primam gratiam (nam quoad hoc par est ratio de hominibus, & de Angelis) hinc illuc lectorem remitto. Breviter tantum dico, non posse nos mereri, neque de congruo, primam gratiam excitantem; quia antecedenter ad hanc gratiam, non possumus elicere, nisi actus purè naturalem, ut patet: sed actus purè naturalis non potest esse meritum, neque de congruo, respectu præmii supernaturalis, ut est certum: ergo.

Possumus tamen de congruo mereri primam gratiam sanctificantem, modò gratia excitans præcesserit; nam meritum de congruo non præsupponit statum habitualis justitiae, sed potest etiam dari in peccatore. At verò non possumus eandem primam gratiam sanctificantem mereri de condigno; quia tale meritum constituitur ex dignitate gratiæ sanctificantis, & meritum præsupponitur ad præmium, adeóque, si gratiam illam primam mereremur de condigno, deberet eadem gratia præsupponi ad seipsum, quod fieri nequit. Probabiliter tamen possumus mereri de condigno primam gloriam: & sic in tr. de Angel. loc. cit. diximus, Angelos probabiliter meritos esse de condigno primam suam gloriam. Ratio est. Cum actibus nostris correponeat duplex præmium, nempe gratia sanctificans pro priori, & gloria pro posteriori signo naturæ, probabiliter actus, pro priori condignificatus gratia sanctificante, habet pro posteriori vim condignam merendi gloriam.

317. Ob. 1. Apostolus ad Rom. 8. v. 18. ait. *Non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis:* ergo non datur meritum condignum gloriæ. Confir. Potest dici, quod opera nostra sunt tantum pari termini, quibus positis, DEUS ex sua pùra liberalitate conferat gloriam: sicut supra n. 63. & 64. diximus, aliquos asserere, opera naturalia esse puros terminos, quibus positis, DEUS, ex pacto cum Christo, det gratiam: ergo non debent admitti merita condigna. Resp. neg. conf. Apostolus loquitur tantum de passionibus, seu operibus, in se consideratis, absque condignificatione gratiæ, qua ratione utique non habent proportionem cum præmio aeterno, præsentim (ut rectè ponderat Bellarm. tom. 4. controv. 3. general. controv. 2. princip. de justif. l. 5. c. 3.) cum sint hujus temporis, hoc est, tam breves, & gloria sit sempiterna.

Responso hæc roboratur ex eo, quod intentum Apostoli ibi fuerit, animare fideles ad fortiter patiendum, ostendendo, quæ parvis rebus possint ingentia præmia sibi acquirere, ad quod ejus intentum vel maximè serviebat, si compararet passionum istarum, in se, seu materialiter tantum spectatarum, exiguitatem cum magnitudine gloriæ aeternæ; unde non voluit, ibi eas passiones intelligi, ut à gratia condignificatas; nam de ipsis in hoc sensu acceptis ali-

ter loquitur 2. Cor. 4. v. 17. *Quod in præsens est momentaneum, & leve tribulacionis nostræ, supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis.* Ad confir. neg. ant. Putus terminus non est dignus mercede, aut stipendio, nec ista illi debentur, sicut tamen Scriptæ, Concilia, & Patres dicunt, ista deberi nostris operibus bonis in gratia factis.

318. Ob. 2. Tridentinum sej. 3. c. 16. ait: *Respondeantibus usque in finem, & in DEO servantibus, proponenda est vita aeterna, & tanquam gratia filii DEI per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsis DEI promissione bonis ipsis operibus, & meriti j. deliter reddenda:* ergo opera bona sunt gratia, adeóque non sunt merita, nisi ad summum de congruo. Confir. DEUS præmias ultra condignum: ergo opera bona non sunt tam digna, quam vita aeterna. Resp. neg. conf. Tridentinum opera nostra vocat simpliciter merita, & ait, istis reddendam mercedem esse, quæ non convenient merito tantum congruo. Quod autem eadem opera vocet gratiam, nil obest; quia sunt simul gratia; cum sine gratia excitante, & adjuvante, vel cooperante, elicere non potuerint. Et hoc etiam est, quod S. Augustinus vult indicare verbis n. 301. & 303. allatis. Ad confir. Ex hoc ipso axiome infertur, quod supponunt Theologi meritum condignum; alias quomodo dicent, DEUM ultra hoc præmari, in forma. neg. conf. Sensum hujus axiomatici jam explicavimus n. 312.

ARTICULUS IV.

An solus Actus Charitatis, vel solus actus à charitate imperatus, sit meritorius præmii supernaturalis.

319. Dico. Non solus actus charitatis, sed omnes alii actus supernaturales aliarum virtutum, in statu gratiæ eliciti, sunt meritorii gratiæ, & gloriæ. ita Theologi communissime contra paucissimos. Prob. conclus. Actus virtutum supernaturales, ab homine justo eliciti, ex intrinsecis suis prædicatis, referuntur ad DEUM, tanquam ultimum finem: ergo sunt meritorii; nam si referuntur ad DEUM, sunt obsequia DEO præstata, & ratione gratiæ digna præmio super naturali, gratiæ, & gloriæ. antecedens rectè probat Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 4. & si ex eo, quod isti actus speciali modo debent à DEO procedere, tanquam à supernaturali principio; nam hoc ipso jam habent sufficientem relationem ad DEUM, tanquam ad suum ultimum finem; quia, ut idem Eximus ait, quæ procedunt à DEO, ut auctore supernaturali, ordinantur ad ipsum, tanquam supernaturalem finem, intrinsecæ, & connaturali ordinatione; cum ultimus finis semper proportionetur primo principio: sicut ideo natura intellectualis naturaliter tendit in DEUM, ut finem naturalem; quia ab illo, ut prima causa naturali, procedit: ergo actus isti jam referuntur sufficienter ad DEUM. Verum

Verum quidem est, quod actus aliarum virtutum non referantur ad DEUM tanquam ad suum objectum, sicut ad eum referuntur actus charitatis; attamen referuntur ad eum tanquam ad suum principium, & finem, quod sufficit; nam gratis dicitur, quod alia relatio requiratur. Confir. Oppofita opinio (ut iterum bene advertit Suarez. n. 3.) merita justorum sine causa multum diminuit; nam juxta adversarios multi, etiam justi, sed imperfecti homines, sapè sat diu nihil, saltem præmii essentialis, mererentur; cum actum charitatis Theologicae sat diu non eliciant: interim tamen Christus Dominus Matth. 25. v. 34 operibus misericordiae, nulla mentione facta charitatis Theologicae, vitam æternam, tanquam meritis cognitis attribuit.

320. Prob. conclusio 2. Tridentinum sess. 6. c. 16. ad hoc, ut homines vitam æternam, suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur (quibus verbis planè indicatur meritum de condigno) ad hoc, inquam, aliud non requirit, quam 1. ut sint justificati, seu in statu gratiæ. 2. ut opera eorum fiant ex gratia, seu virtute, quam Christus, tanquam caput, in membra influit. 3. ut eadem opera in DEO sint facta: quod repetitur ejusdem sessionis can. 26. sed hoc torum habetur etiam in aliis actibus supernaturalibus aliarum virtutum: ergo. ma. & min. patent, nisi quis vellet contendere, verba illa in DEO facta significare actum charitatis; at immittere hoc contenderet; nam satis in DEO fit, quod (ut Suarez. ait p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 6.) fit in gratia, sive fit ab homine, per charitatem habitualis in DEO manente, & ex gratia DEI, specialiter moventis, & adjuvantis, ad ponendum actum, qui ex natura sua in DEUM tendit, & ad gloriam ejus cedit, ut explicatum n. preced.

321. Dico. 2. Ad hoc, ut actus sit meritorius de condigno, non est necesse, ut sit imperatus à charitate. ita Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 3. Gormaz de merito n. 118. qui insuper n. 115. citat Amicum, Tannerum, Arriagam, Oviedo, & communem nostrorum. Conclusio procedit tam de imperio actuali charitatis, quod consistet in actu charitatis actualiter existente, quam de virtuali, quod consistet in aliquo effectu ab actu charitatis (qui prius existet, nunc autem jam transiit) reliquo; sicut scilicet solent Theologi alibi loqui de intentione actuali, & virtuali. Alii hic mentionem faciunt imperio habitualis, hoc est, jam præteriti, & in nullo effectu amplius existentis, quod minus requiritur; quia minus juvat: certè non magis est necessarium. Prob. autem conclusio iisdem rationibus, quibus superior assertio. Si ne imperio actuali, & virtuali, quin & habituali charitatis, habentur omnia, quæ Tridentinum requirit ad opera meritoria de condigno, ut supra explicatum: habetur etiam sufficiens relatio intrinseca actum ad DEUM, extrinseca alia non probatur esse necessaria; in d. cùm minuerit multum merita justorum in ordine ad gloriam, aut gratiam; eodquod multi, saltem imperfecti, sapè sat diu actum charitatis non

eliciant, porcius probatur non esse necessaria talis relatio: ergo.

Quare ad meritum de condigno tantum requiritur. 1. ut actus sit honestus, 2. ut intrinseca sit supernaturalis. 3. ut sit liber, 4. ut sit elicitus ab homine justo, seu habente gratiam sanctificantem. 5. ut sit elicitus adhuc in statu viæ, vel merendi. Ex quo obiter infero, non requiri per se ad meritum speciale arduitatem actus; nisi enim fiat quæstio de voce, & omnis actus liber dicatur specialiter arduus; eodquod elici debeat, stantibus quibusdam motivis in oppositum, multi actus valde meritorii, non sunt specialiter ardui; nam sanctissimi viri facile eliciunt actus Divini amoris, etiam intensos.

322. Ob. 1. S. Paulus 1. Cor. 13. v. 3. ait: Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: ergo alii actus, non imperati à charitate, non merentur. Confir. Scriptura sapientissime nos hortatur, ut omnia ad gloriam DEI, & propter ejus amorem, faciamus, ut consequamur vitam æternam: ergo ad meritum de condigno requiritur ordinatio operis ad amorem DEI: ergo requiritur saltem virtuale imperium charitatis. Resp. neg. conf. Apostolus ibi loquitur de charitate habituali, quæ si non adsit, neque adest in hac providentia gratia sanctificans, adeoque non datur meritum condignum, ex defectu statu justitiae, non autem ex defectu charitatis actualis.

Ad confir. neg. utramque conseq. Scriptura nos hortatur sapere ad alios actus virtutum, e.g. ad jejunium, orationem, elemosynam; quin ad meritum requiratur imperium istarum virtutum, temperantiae, religionis &c. sic Raphael Tob. 12. v. 8. hortatur Tobiam ad ista sine ulla mentione actus charitatis. Unde ex eo, quod Scriptura ad aliquid hortetur, sequitur quidem, illud esse bonum, vel aliquando etiam melius; sed non sequitur, id esse necessarium: & saltem sufficit ordinatio intrinseca operis, quæ est interpretativa aliqua intentio gloriae Divinæ, ejusque beneplaciti: nec requiriatur ordinatio aliqua extrinseca actualis, vel virtutalis.

323. Ob. 2. Actus meritorius, ut sit dignus mercede, debet esse obsequium DEO præstitum: atqui non est tale, nisi per actum charitatis referatur ad DEUM: ergo. Confir. Actus non est meritorius, sine promissione facta ex parte DEI remunerantis: ergo neque est meritorius, sine oblatione facta ex parte merentis: atqui hæc oblatio debet fieri per actum charitatis: ergo. Resp. neg. min. modò enim actus ex intrinseca sua natura referatur ad DEUM, & insuper sit adimpleti legum ipsius, atque ipsi placens, est sufficiens obsequium, et si nec actu, nec virtute, hic & nunc, referatur ad DEUM, per extrinsecam intentionem, vel imperium.

Et quis dicat, illum non præstare obsequium suo hero, qui cogitans, se velle nunc strenue laborare, simul egregie e. g. in horto domini laborat, quin de suo hero cogitet? Sufficit scilicet, hunc laborem eciplo, quod fiat circa bona domini, cedere in ejus bohūm: sic

etiam sufficit, opera nostra, ex supernaturali gratia facta, cedere ex ordinatione intrinseca in bonum DEI, vel ad ejus laudem, aut beneplacitum.

324. Ob. 3. S. Thomas. 1. p. q. 95. a. 4. in corp. ait. Quantitas meriti ex duobus potest pensari: uno modo ex radice charitatis, & gratiae: & talis quantitas meriti respondet premio essentiali, quod consistit in DEI fruitione: dein addit, alio modo pensari quantitatem meriti, ex quantitate operis, sive absoluta, sive proportionali, & subdit: Utraque tamen quantitas meriti respondet premio accidental, quod est gaudium de bono creato: ergo ex S. Doctore actui meritorio non respondet premium essentiali, nisi ratione radicis charitatis, hoc est; quia meritorium opus oritur ex radice charitatis, ratione imperii, sive actualis, sive saltem virtualis, à charitate positi.

Resp. neg. conf. S. Doctor eo loco tractat quæstionem, an primus homo, seu Adam, in statu iustitiae originalis, fecisset opera magis meritoria, quam nos nunc faciamus: nec facit ullam comparationem inter actus charitatis, & aliarum virtutum: sed inter actus charitatis, elicitos in statu naturæ integræ, & elicitos in statu naturæ lapsæ, atque, in priori statu Adamum elicitorum fuisse majora merita, eo quod habuisset copiosiorem gratiam, & minora obstatula tentationum &c. adeoque serventiores actus charitatis elicuerit: quod nihil est contra nos.

325. Quod autem spectat ad radicem charitatis, permitto, S. Doctorem loqui de charitate actuali; nam dicit, operantem ex maiori charitate plus mereri, quod valde incertum est de operante cum maiore tantum charitate habituali: deinde ad 2. ait, ex magnitudine charitatis causari promptitudinem voluntatis, & ex hac charitate posse aliquem tam prompta voluntate facere opus facile, quam alius saceret difficile; quia æquè paratus est, hoc alterum facere: quæ convenienter charitati actuali intensa. Dixi: permitto; quia aliqui cum Gormaz volunt, S. Doctorem ibi loqui de charitate habituali: quo casu, ut patet, textus non probaret quidquam contra nos. Sed supponendo etiam, sermonem ibi S. Doctori esse de charitate actuali, resp. S. Doctorem non dicere, nullum dari meritum sine radice charitatis actualis, sed tantum dicere, nullum dari meritum, seu vim meritoriam ad premium essentiali, in actu externo, ex charitate facta, nisi illam, quæ in eum derivatur ab actu interno charitatis, qui est radix meriti.

Quod enim S. Doctor loquatur de operibus externis, est manifestum; quia loquitur de oblationibus in templo factis, & duobus minutis, à vidua Evangelica oblatis; & hæc opera, ait, non mereri premium essentiali, sed ad summum aliquod accidentale majus, si ipsa majora fuerint. e. g. si duo ex actibus charitatis similiiter intensis fecissent duo opera externa, unus minus, alter minus, ille non haberet majorem visionem beatificam, quam hic: posset tamen habere aliquod gaudium accidentale de bono creato, ut ait S. Doctor, quatenus posset gaudere de eo, e. g. quod nobilissimum templum honori Divino stratum sit. Unde à primo ad ultimum, ex hoc loco tantum probatur, quod actus externus non augeat meritum actus inter-

ni, prout etiam diximus tract. de actibus humariorum. 164. non autem, quod nullus actus virtutum, nisi formaliter procedat ab imperio charitatis, sit meritorius premii essentialis, seu fruitionis Dei, de quo ibi S. Doctor nullatenus agit.

ARTICULUS V.

An Opera meritoria habeant vim merendi ex natura sua, an ex promissione DEI.

326. P Ræmitto ex Suarez p. 3. de grat. l. 12. c. 17. n. 1. alio l. esse ordinacionem, aliud p. omissionem.

Illa, seu ordinatio, est voluntas ordinantis hæc opera ad hæc premia, e. g. cursus in studio ex se non est meritum bravii, sed ex lege reipublicæ, instituens hæc certamina, & proponens viætori premia: & hinc talis voluntas reipublicæ est ordinatio cursus ad meritum. Promissio est voluntas ejus, qui se obligat ad dandum tali operi condignum premium. Quæ promissio ordinariæ vel involvitur in ordinatione, vel certè hanc consequitur; cum ordinans meritum, & proponens premium, merito censetur se obligare ad illud dandum, supposito, quod opus fuerit factum.

Discrimen etiam faciendum cum eodem Suarez loc. cit. n. 7. inter premium intrinsecum, & extrinsecum. Præius est, cum quo actus meritorius habet intrinsecam connexionem &c. alterum, cum quo actus non habet intrinsecam connexionem, sed debet eam ab extrinseco accipere. Idem est, si dicatur, discrimen esse inter opera, ex se indifferenta ad premium, & ex se connexa cum premio. Indifferenta sunt e. g. cursus in studio, item scriptio alicujus poëmatis; hæc enim actiones, licet in se laudabiles sint, tamen independenter ab ordinatione, vel propositione premii, viætoribus dandi, non habent connexionem cum premio. Connexa cum premio sunt e. g. famulatus domino præstitus, vel labor artificum, aut operarium: & adhuc magis bona opera supernaturalia; quia, nisi fors ille famulatus, & labor, non ita strictè conducentiam intrinsecam habeant ad mercedem, seu retributionem, tamen opera nostra bona supernaturalia habent intrinsecam conducentiam ad visionem beatificam, quæ est merces, & premium, atque ideo dicuntur Theologicæ supernaturalia.

327. Addo ex doctrina ejusdem Eximii, & Gormazii tr. de merito. n. 210. & seq. vocem hanc meritum in triplici significacione accepit posse, nempe pro merito latè dicto, strictè dicto, strictissimè dicto. Meritum latè dictum potest dici actio, quæ ex se quidem habet libertatem, bonitatem, laudabilitatem, dignitatem, & valorem: sed vel habet valorem necdum determinatum, vel non positum in circumstantiis ad merendum requisitis; ait enim Suarez (præterim p. 3. de grat. l. 12. c. 17. n. 12.) opus etiam habens valorem, nondum tamen esse meritum immediatè respectu hujus rati premii; eo quod, sicut premium rerum est triplex, summum, medium, & infimum, ita etiam detur valor meriti ad premium summum, medium, & infimum: putat-

putaque, hunc valorem non stare in indivisibili antecedenter ad determinationem DEI, quam putat necessariam, ut assignetur cuique merito primum in indivisibili.

Alii autem, qui videntur velle, præmum condignum stare in indivisibili, idque à DEO cognosci, tamen negare non possunt, actum tamen non exigere ex natura circumstantias merendi, e. g. actus etiam liber est indifferens, ut sit in via, vel in termino, præsertim, si operans noadum sit in ultimo termino, ut Patres in limbo, vel animæ in purgatorio, vel, ut plurimi volunt, Enoch, & Elias in loco incognito; quare, si talis actus non ponatur in statu viae &c. non erit meritum, nisi latè dictum.

Meritum strictè dictum est actus, habens in se non tantum bonitatem, & laudabilitatem (quam habent etiam actus DEI, & Beatorum non liberi, & non meritorii) sed etiam libertatem, & determinatum valorem, ac dignitatem, & quidem in circumstantiis ad merendum requisitis, ad recipiendum præmium, si remunerator se velit accommodare valori ipsius, ad quod tamen sæpe non tenetur. Meritum strictissime tale est, quod præter dicta afferit etiam obligationem in remuneratore ad dandum præmium. His præmissis

328. Dico 1. Ad meritum supernaturale latè dictum nulla requiritur ordinatio, aut promissio DEI: requiritur tamen aliqua ordinatio ad meritum strictè dictum. Ita Suarez capit. preced. citato, & alii. Prob. 1. pars. Laudabilitas, bonitas, libertas, dignitas, & valor, præsertim adhuc indeterminatus, non requirunt ordinacionem specialem DEI, sive ad præmium, sive ad circumstantias proximas merendi: atqui in illis, nempe in laudabilitate &c. stat meritum latè dictum: ergo. Prob. 2. pars. Vel actus ex se nondum habet valorem, in indivisibili determinatum, aut dignitatem ad præmium, vel certè ex se non exigit, ut in his, vel illis circumstantiis, & non in aliis, sit strictè meritorius: ergo opus est determinatione DEI, volentis ei assignare tantum, vel tale præmium, vel saltem opus est determinatione circumstantiarum, in quibus actus sit, vel non sit meritorius: atqui hæc determinatio est ordinatio ad præmium, vel circumstantias: ergo ad hoc, ut actus sit strictè meritorius, opus est aliqua ordinacione, sive determinatione DEI.

329. Dico. 2. Ad hoc, ut actus sit strictissime meritorius, præter ordinacionem etiam opus est promissio DEI. Ita Gormaz de merito n. 21. Suarez p. 3. de grat. l. 12. c. 18. n. 5. & hoc teste, communiter alii. Prob. DEUS, utpote supremus dominus, sub cuius potestate, & jure plenissimo, omnia sunt, posset sibi vendicare, titulo sui dominii, omnes actus nostros bonos, laudabiles, liberos, æquales, vel dignos præmio &c. quin se vellet accommodare exigentia valoris eorum ad præmium, vel aliquid pro iis retribuere: ergo, ut DEUS obligetur, opus est promissione ipsius, quæ posita, ratione sive infinita fidelitatis, si non etiam ut multi volunt, ratione justitiae, metaphysicæ necessitatibus ad dandum præmium promissum.

Confir. Scripturæ, Concilia, & Patres, sæpe revocant vim actuum nostrorum bono-

rum meritoriam, saltem ultimam completam, sive strictissimè talem, ad promissionem DEI: quæ promissione infallibili etiam excitant spem nostram, & simul animum, ad alacriter facienda bona: ergo, ant. prob. Matth. 20. v. 13. sub similitudine Patris familias inducit Christus vel se, vel Patrem suum, operario loquentem: Nonne ex denario convenisti mecum? conventionem autem idem est, ac promissio. Jacobi 1. v. 12. Accipiet coronam vitæ, quam repromisit DEUS diligentibus se. Concilium Senonense in decreto fidei, decreto 16. ait, nostra bona opera esse meritoria, non absoluta condignitate quidem (nemque enim condigne sunt passiones hujus seculi ad futuram gloriam, quæ reverbatur in nobis) sed gratuita magis, & liberali repromissione: ubi absolutam, hoc est, omnino strictissimam condignitatem non solis operibus nostris bonis, sed his simul cum promissione gratuita, trib. it.

Moguntinum cap. 8. ait, opera nostra bona verè bona, & DEO grata, ac remuneratione vita æterna digna esse; tum quia DEUS bene operantibus, & in ipso sperantibus, mercedem misericorditer promisit: tum etiam, quia ejusmodi justificatorum opera, gratia DEI effectus sunt, & movente, & adjuvante Spiritu S. sunt. Sic etiam Tridentinum, superius jam citatum, sess. 6. c. 16. ait: Bene operantibus propoenda est vita æterna tanquam merces, ex ipsis DEI promissione bonis ipsorum operibus, & meritis, fideliter reddenda. Ubi, dum ait, meritis reddendam, agnoscit meritum strictè dictum, antecedenter ad promissionem: dum autem ait, ex DEI promissione reddendam, indicat, ea independenter à promissione non esse merita strictissime talia.

330. Contentiunt Patres apud Suarez p. 3. l. 12. de grat. c. 18. ex quibus S. Augustin. serm. 16. de verbis Apostoli: Illo ergo modo possumus exigere Dominum nostrum, ut dicamus: rede, quod promisisti, quia fecimus, quod iussisti. Neque dicas: si promissio necessaria est, tunc potest dici, quod in ea sola consistat vis meritoria; nam hoc nullo modo dici potest; cum possit promissio fieri sub conditione prorsus non meritoria, præsertim de condigno. Sic DEUS promisit gratiam, & remissionem peccati, contritioni à peccatore elicita, quæ tamen nullo modo est meritum de condigno, ut omnes docent. Sic etiam, si quis alteri promittat equum, si det aureum, talis datio non est præmium condignum. Et ratio, quod promissio sola non faciat actum meritorium, clara est; quia, sicut potest promissio esse puræ & absolute gratuita sine omni adjecta conditione, ita etiam potest esse sub conditione, quæ non sit æqualis valori, vel dignitati &c. rei promissæ. Unde ad meritum requiritur bonitas, æstimabilitas, dignitas, &c. operis saltem geometricæ æqualis remunerationi, sive præmio, quæ superius sat explicata sunt.

331. Evidem aliqui videntur dicere, quod, sicut princeps in humanis potest pro libitu augere, vel minuere præmium monetæ, ita etiam DEUS possit pro libitu augere vim meritoriam operis, non attendendo ad laudabilitatem, dignitatem &c. adeoque ad meritum illa non requiri, sed sufficere solam ordinacionem, vel promissionem DEI. Sed rectè respondeat Gormaz

de merito n. 49. princeps potest etiam valorem tribuere corio, quin propterea tantum valeat, ac aurum; nempe potest princeps tantum augere valorem extrinsecum monetæ, non autem intrinsecum monetæ valorem, aut estimabilitatem, seu dignitatem; quia per decretum principis non sit perfectius, nec copiosius, aurum, vel aliud metallum. Pariter quidem potest etiam DEUS sua promissione, vel ordinatione, augere, ut ita dicam, valorem extrinsecum operis, ut à se acceptetur, sicut auxit, ut ita dicam, valorem contritionis elicita ab homine in statu peccati: at per hoc non auget intrinsecam operis estimabilitatem, dignitatem, valorem &c. ut sint æquales præmio: in his autem stat ratio meriti condigni: ergo sola promissio DEI non est ratio, seu forma denominans meritum condignum.

332. Ob. 1. contr. 2. conclusionem. Datur antecedenter ad promissionem DEI demeritum condignum poenæ æternæ, in peccato mortali: ergo etiam potest dari antecedenter ad promissionem DEI meritum condignum vitæ æternæ. Resp. dist. ant. datur demeritum in sensu suprà explicato strictum. conc. ant. strictissimum. subdist. antecedenter ad promissionem formaliter talem. conc. virtualiter talem, seu antecedenter ad determinationem DEI. neg. ant. & conf. DEUS, et si ratione peccati mortalis accipiat jus infligendi peenas æternas, non tamen obligatur ad eas infligendas, sicut antecedenter ad suam promissionem non obligatur ad præmiandum; unde in eo sensu, in quo acceptimus suprà meritum strictissimum, etiam peccatum ex se solo non est strictissime demeritum; quia antecedenter DEUS non obligatur ad puniendum: & sic, ut bene ait Gormaz de merit. n. 216. DEUS non acceptat jus puniendi peccata, quæ committunt damnati in inferno, ubi habent libertatem physicam ad multa: nec illa peccata sunt demerita in sensu strictissimo.

Ut tamen DEUS suo modo obligetur ad puniendum, non opus est formalis promissione poenæ, sed tantum æquivalenti, nempe acceptatione libera juris ad puniendum, & aliquo decreto efficaci, quo posito, ratione sua immutabilitatis DEUS necessariò peccatum punit. Dices. In hoc casu obligatur saltem peccator ad subeundas poenas, et si non promittat, se eas subiurum. Resp. Absque dubio peccator ante omnem promissionem obligatur ad subeundas poenas; quia non habet ullum titulum se eximendi, & statim potest à DEO cogi: at verò DEUS habet titulum justissimum, se eximendi à remuneratione operum nostrorum, scilicet jus supremum in omnia (ut suprà expositum est) nec potest ab ullo necessitari.

333. Ob. 2. Si quis dominus videat operarium in sua vinea laborantem, et si ipsi non promittat mercedem, tamen tenetur ad eam solvendam: ergo etiam DEUS, videns nostra bona opera, tenebitur antecedenter ad suam promissionem ea præmiare. Confir. Promissio DEI non facit opus dignius, aut majoris valoris, quam antè fuerat: ergo non facit illud strictius meritum. Resp. neg. conf. Dominus videns illum laborantem, utique non intentione gratuita (aliás negaretur antec.) censetur eum laborem admittere in ordine ad mercedem, & sic tacitè, vel interpretativè, mercedem promittere; cùm nul-

lum habeat jus ad eum laborem imponendum, vel gratis recipiendum. At verò DEUS habet plenum jus, & dominium in nostris labores, adeoque, et si eos videat, nisi promissione se obliget, non tenetur illos remunerari. Ad confit. neg. conf. Ratio strictior meriti non stat in maiori dignitate, vel valore operis, sed inferenda majori obligatione ad præmiandum, quæ in nostro casu, vel maximè oritur ex promissione DEI.

334. Ob. 3. Plures operantes bene agunt, sine omni reflexione, aut cogitatione, de facta promissione DEI, imò cum invincibili ignorantia ejusdem: atqui promissio non obligat, nisi acceptetur, consequenter sciat: ergo DEUS ita operantibus non obligatur vi sua promissionis: ergo debet obligari ex ipsa natura solius meriti, & omni non obligabitur, quod dici non potest. Resp. Vix potest transmitti, quod fideles ignorent hanc promissionem; cùm necessarium sit necessitate medii ad salutem, credere DEUM remuneratorem, qui semper proponitur ut promittens cœlum bene operantibus. Secundò non est necesse, ut quis semper cum actuali reflexione ad hanc promissionem operetur: imò qui eliciant actus purissimi amoris DEI, non operantur intuitu mercedis, & videntur se de ea nec cogitare.

Tertiò non videtur necessaria acceptatio promissionis Divinæ; quia DEUS non obligatur à jure, quasi ab homine per acceptationem acquisito, ut sit in humanis, sed à sua immutabili fidelitate, quæ est independens ab acceptatione. Quartò, ut rectè Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 18. n. 13. notitia, vel acceptatio promissionis, licet forte sit necessaria in contractibus privatis, tamen non est necessaria in his, quæ per publicam legem statuuntur. Sic, si per legem publicam esset statutum præmium occidenti e. g. tigrinem, vel lupum, et si quis incis illius legis id faceret, præmium mereretur; quia jus ad præmium non dependet ab ejus notitia, sed ab actione per legem determinata: sic etiam multi infideles nesciunt, poenas infernales esse determinatas pro peccato mortali, & tamen eas incurunt.

Quintò, ut habet idem Eximus eodem loco, datur in omnibus bene operantibus saltem virtualis, ac interpretativa acceptatio, quatenus quilibet sua actione vult sibi procurare bonum, quod potest, quæ acceptatio sufficit. In forma om. interim ma. neg. mi. vel dist. promissio non obligat, nisi acceptetur in contractibus privatis inter homines conc. mi. in is, quæ statuuntur per legem publicam. subdist. nisi acceptetur virtualiter. or. mi. nisi acceptetur formaliter, & expresse. neg. mi. & utramque consequentiam.

335. Et hæc sufficiat tractasse de merito, non quidem multa, ea tamen omnia, quæ in regionum nostrorum Universitatibus solent tractari: quæque pro speculativa scientia utcumque sufficere poterunt. Qui plura nōn de mentis cupit, auctores plures inveniet, qui ista prolixius, quam qui brevius tractent. Interim cardo nostræ felicitatis in eo vertitur, ut speculationibus non contenti, ad praxim bonorum operum, & cumulanda merita strenue incumbamus,

INDEX

Disputationum, Quæstionum, & Articulorum.

In Tractatu de Peccatis. Num.

DISPUTATIO II.

De Peccato Habituali, & Originali.

231

QUÆSTIO I.

De Peccato Habituali.

Art. I. Quid sit, & quotuplex peccatum actualis.	232
Art. II. An reatus culpe, & reatus pena distinguuntur.	241
Art. III. Solvuntur objectiones contra conclusionem art. I. statutam.	247
Art. IV. Solvuntur reliquæ objectiones.	256

QUÆSTIO II.

De Peccato Originali.

Art. I. Quid sit peccatum originale, & an ab hominibus contrahatur.	265
Art. II. Solvuntur objectiones.	286
Art. III. Solvuntur reliquæ objectiones.	294
Art. IV. An B. Virgo contraxerit peccatum originale, vel saitem babuerit debitum illud contrabendi.	304
Art. V. Solvuntur objectiones.	324
Art. VI. Alia quæsta circa lapsum primorum parentum.	329

In Tractatu

De Gratia, & Merito.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali.

2

QUÆSTIO I.

De Essentia, & Divisionibus Gratiae Actualis.

Art. I. Varie acceptiones, & divisiones gratiae.	3
Art. II. In quo consistat gratia actualis.	15
Art. III. Solvuntur objectiones.	18
Art. IV. An Gratia excitans physicè influat in actus salutares.	27

QUÆSTIO II.

De Necessitate Gratiae Actualis.

Art. I. An gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.	38
Art. II. Solvuntur objectiones.	45
Art. III.	

De Differentia Specifica Peccatorum,

Art. I. Quænam peccata differentia specie.	146
Art. II. Solvuntur objectiones.	162
Art. III. Solvuntur reliquæ objectiones.	175

QUÆSTIO V.

De Differentia Numerica Peccatorum.

Art. I. Quænam peccata distinguantur numero.	182
Art. II. Reliquæ conclusiones buc spectantes.	199
Art. III. Solvuntur objectiones.	214

- Art. III. Quomodo intelligatur Principium :
Facienti, quod est in se, DEUS non dene-
gat suam gratiam.
Art. IV. Quo in sensu sit verum dictum prin-
cipium.
Art. V. An sine gratia supernaturali possit alti-
quid in ordine nature moraliter bonum
fieri.
Art. VI. Solvuntur objectiones.
Art. VII. An sine gratia supernaturali possit
elici amor DEI super omnia.
Art. VIII. Solvuntur objectiones.
Art. IX. Solvuntur reliqua objectiones.
Art. X. An homo sine gratia supernaturali
possit vincere omnes tentationes, & serva-
re totam legem nature.
Art. XI. Solvuntur objectiones.
Art. XII. Solvuntur reliqua objectiones.
Art. XIII. An homo in statu naturae lapse sit
debilior, quam fuisse in statu pure natu-
re.
Art. XIV. Solvuntur objectiones.
Art. XV. Solvitur ultima, & difficilior ob-
jectione.

QUÆSTIO III.

De Existencia Gratiae Actualis.

- Art. I. An existat gratia sufficiens.
Art. II. Quenam de hac materia sit mens S. Au-
gustini.
Art. III. Solvuntur Objectiones.
Art. IV. Solvuntur reliqua objectiones con-
tra gratiam sufficientem.
Art. V. An authoritas S. Augustini in ma-
teria de gratia sit omnino infallibilis.
Art. VI. Quid sit heresis Janseniana.
Art. VII. Varia alia quæsta à Jansenianis ef-
fugia.

- 83
89
94
102
113
118
134
142
153
161
171
- Art. VIII. Ulterior explicatio heresis Jan-
seniane. 237
Art. IX. Qua occasione sit edita Constitutio
Unigenitus. 254
- 67

DISPUTATIO II.

De Gratia Habituali Sanctificante. 261

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, & Proprietatibus Gra- tiae Sanctificantis.

- Art. I. Quid sit gratia sanctificans, & an
identificata cum habitu charitatis. 263
Art. II. Solvuntur objectiones contra hucus-
que dicta. 270
Art. III. An gratia sanctificans sit compo-
sibilis cum peccato mortali. 279
Art. IV. Solvuntur objectiones. 283

DISPUTATIO III.

De Merito. 297

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, Existencia, & Proprie- tatis Meriti.

- 181
186
188
205
211
221
228
- Art. I. Quid sit, & an detur meritum su-
per naturale. 298
Art. II. Solvuntur objectiones. 301
Art. III. An detur meritum condignum glo-
riae aeternæ. 309
Art. IV. An solus actus charitatis, vel solus
actus à charitate imperatus, sit meritorius
præmi supernaturalis. 319
Art. V. An opera meritoria habeant vim
merendi ex natura sua, an ex promissio-
ne DEI. 326

